

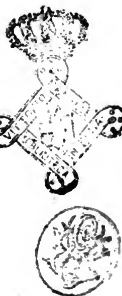
TRACTATUS GENERALIS DE REGALIA

IN

QUATUOR LIBROS DISTRIBUTUS,

QUI PRIMUM GALLICO SERMONE PRODIIT;

NUNC LATINO DONATUS AUCTIOR ET CORRECTIOR EDITUR.

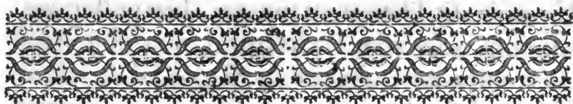

Cum alijs Opusculis ad eandem materiam spectantibus.

Cum licentia Superiorum.

Anno Domini, MDCLXXXIX.

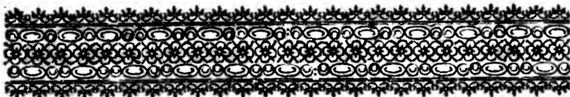
ADMONITIO AD LECTOREM.

HUjus Tractatus exemplum in ſcrinio Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi Bonæ memoriæ Franciſci *Caulet* Epiſcopi Appamienſis repertum eſt, quod typis vulgare decreverat, cùm ad meliorem vitam, Deo volente, vocatus eſt; ut nôrunt ejus familiares, quibuscum hoc ſuum conſilium, antequam decumberet, communicaverat. Id quod cùm huic ſcripto non mediocrem laudem conciliet, tum verò argumento eſt, illud haud parum celeberrimæ Regaliæ quæſtioni explicandæ luminis allaturum. Plures etiam viri ſingulari eruditione ac prudentia, qui illud nondum editum perlegerunt, hanc materiam, alioquin nonnihil obſcuram, in eo diligenter, & magna orationis perſpicuitate tractatam eſſe judicarunt. Cùm autem prior Tractatus de Regalia, ejuſdem pientiſſimi Epiſcopi adhuc ſuperſtitis mandato editus, in hoc maximè verſetur, ut Eccleſiarum Occitaniæ, præſertimque

Appamiensis, libertatem tueatur; hoc posteriore, omnium universim Ecclesiarum, quæ cùm huic oneri antea non subjacerent, Regio Edicto illud subire coactæ sunt, causa suscipitur, majorique studio, & accuratiore doctrinâ Adversariorum oppositiones atque argumenta, quibus hanc Regaliæ extensionem tueri conati sunt, diluuntur. Quin etiam multa circa usum Regaliæ in ijs locis, ubi ex antiqua consuetudine recepta est, examinantur: unde haud abs re visum est ei *Generalis Regaliæ Tractatus* nomen inscribere. Porrò illi, quibus Appamiensis Episcopus ὁ μακαρίτης suum de hoc Opere vulgando consilium aperuerat, è re Ecclesiæ fore rati sunt, supremam religiosissimi sui Antistitis voluntatem hoc tempore exequi, edito in lucem hoc Tractatu Generali, quo tum nova quodammodò prioris Tractatus editio, tum eorum omnium, quæ in hac quæstione opponi possunt, solidior refutatio continetur.

PRÆ-

PRÆFATIO.

1. *CVm maximi sit momenti causa Regaliæ, vixq́ alia hodie in Orbe Christiano celebrior habeatur, quotus tamen quisque est, qui eam apprimè calleat, qui de illa appositè loquatur? imò qui, quid in quæstione verfetur, probè nôrit? Plerique nonnisi tenui eius cognitione imbuti, confusè & permixtè de ea iudicant. Id quod tamen nemini mirum esse debet. Est enim illa Regaliæ materies singularis & paulo abstrusior, atque ab alijs quibuslibet iuris quæstionibus remotior; ut non facilè quis in illam incidat, nec à quoquam probè intelligatur, quin ei percipiendæ consultò operam impendat; quod laboris vix ullus, nisi ex officio aut aliqua alia necessitate compulsus, susceperit.*

2. *Quin & illud observandum est, Authores qui primùm Tractatus de Regalia ediderunt, cùm Magistratus aut Advocationis munere in Parlamento Parisiensi fungerentur, eas solum attigisse quæstiones, quæ in foro versantur, nimirum quibusnam casibus Beneficia vacent in Regalia, quibúsve modis aut obtineantur à Rege, aut iam obtenta conserventur:*

tur: qua in re eas sibi leges iurisque dicundi formulas condidêre, quas solo usu atque auctoritate Parlamenti Parisiensis contineri ipsi ultro fatentur. Cæterum ipsam Regaliam discutere, eiúsque naturam, originem, progressum, effectus qualitatésque expendere, ut plurimum pensi non habuerunt.

3. *Accuratior illa Regaliæ tractatio tunc demum haberi cæpta est, cùm nonnulli Ministri Regij de iure illo universim ad omnes Regni Ecclesias porrigendo consilium inière. Cùm enim huic eorum molitioni Clerus Gallicanus intercesserit, diúque ea de re delata ad supremum Regis Consilium lis hæserit, necesse fuit, totam illam quæstionem diligentius examinari. Primus de ea anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto, Illustrissimus Petrus de Marca Tholosanus ac deinde Parisiensis Archiepiscopus, ad petitionem Comitiorum Cleri Gallicani, eruditum scripsit commentarium: quo in opere de supradictis illis capitibus, brevi quidem, sed graviter solidéque disseruit. Idem post argumentum copiosius discussit in Octavo Libro de Concordia Sacerdotij & Imperij, qui demum post illius obitum in lucem prodijt, ubi omnes penè huius materiæ latebras sinúsque, summa, qua pollebat, eruditione ac sermonis claritate explicavit. Superius illud commentariolum in secundum volumen Actorum Cleri Gallicani novissimæ editionis anni millesimi sexcentesimi septuagesimi secundi cum plerisque alijs actis & monumentis ad hoc Regaliæ negotium spectantibus, relatum est.*

4. *Verum*

4. *Verum quanquam in hoc Actorum Cleri Gallicani volumine ea habeantur, quæ huic quæstioni explicandæ satis esse possint, ad ea tamen inter se connectenda haud mediocri labore, studio atque animi contentione opus est. Deinde cùm ante Edictum Regium anni millesimi sexcentesimi septuagesimi tertij pleraque illa acta, lite adhuc in Regio consilio pendente, vulgata sint, ex ijs totam illam controversiam, prout in præsentiarum sese habet, haud satis intelligere atque animo dijudicare queas. Accedit, quòd nonnulli Episcopi Regio Edicto parere abnuerunt, Summúsque Pontifex, causa ad se delata, plures litteras ea de re ad Regem Christianissimum dedit; adeo ut de hoc gravissimo celeberrimóque negotio denuo scribere minimè supervacaneum videatur.*

5. *Propositum itaque mihi est hoc Tractatu, ea omnia, quæ ad cognitionem decisionémque huius controversiæ spectant, ex ordine, summa quantum potero, fide diligentiáque complecti. Ab alienis ac supervacuis quæstionibus abstinebo, sepositisque ijs, quæ doctrinæ hic traditæ invidiam creare possent, verum æquúmque, quod in medio consistit, ab extremis, quæ in vitio sunt, declinans, quantum mihi datum fuerit, sectabor. Hinc Canonicam Ecclesiarum libertatem sic tuebor, ut legitima Regis iura minimè offendam: Ministris Regiis contra immunitatem Ecclesiæ nova molientibus ita occurram, ut non attingam ea, quibus Rex, ex antiquo usu, Ecclesia vel approbante vel dissimulante, potitur.*

6. Summa

6. *Summa totius Tractatus duplici hac quæstione continetur: primùm an Regalia sit generalis, & ad multas Regni Ecclesias, quæ illi nunquam subditæ fuerunt, auctoritate Regia extendi potuerit: deinde an rata sint ea omnia, quæ circa usum Regaliæ in ijs locis, ubi iam diu obtinet, inducta sunt, maximè quod ad collationes Beneficiorum spectat. Prior illa quæstio principalior est, propriáque huius Tractatus, cùm is cardo sit totius controversiæ ex Regio Edicto anni 1673. exortæ. Posterior autem quæstio prioris velut appendix est, & obliquè tantum hanc controversiam attingit: quanquam magnum in se habeat momentum, cùm de varijs illis tractet capitibus, quæ circa usum Regaliæ cum ante, tum post illud Edictum, tacente vel non advertente Ecclesia, introducta sunt.*

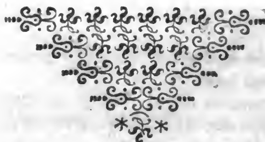
7. *Vt autem ordine, quæ ad utrámque quæstionem spectant, examinentur, Tractatum in quatuor libros distribuam.*

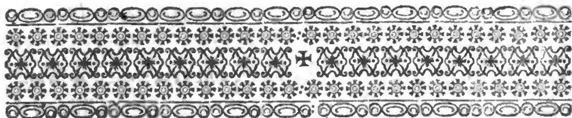
8. *Primus Regaliæ naturam, originem, progressum, variósque status explicabit, atque historica narratione summam probationum auctoritatúmque, quibus tota hæc causa innititur, ob oculos ponet.*

9. *In secundo Libro patebit, Regaliam, prout nunc se habet, non posse esse iustam ac licitam, nisi quatenus ab Ecclesia fuerit concessa & approbata: qua in re distinguentur ea, quæ Ecclesia sua approbatione rata habet, ab iis, quæ cùm improbet, hactenus tamen toleravit.*

10. *Tertio libro oſtendetur, quòd cùm Regaliam in certis tantum Diœceſibus Eccleſia permiſerit, ad reliquas verò extendi vetuerit, ius illud, ea inſcia, imò renitente, minimè potuit evadere generale, & ad illas Provincias ac Diœceſes porrigi, quas ab eo hucúſque liberas fuiſſe conſtat: adeóque harum Eccleſiarum Epiſcopos & Capitula, non ſolum huic ſe iugo ſubmittere non debere, ſed potiùs eorum eſſe partes, ut quantum in ipſis eſt, huic novitati obſiſtant.*

11. *Quarto demum libro diſſolventur ea omnia, quæ contra ſuperiorum librorum doctrinam afferri poſſent; tum verò nominatim quorumdam Scriptorum, qui nuper pro illa generali Regaliæ extenſione pugnarunt, ratiocinationes atque argumenta expendentur. Illos denique Epiſcopos, qui obſtiterunt, ne uſus Regaliæ in eorum Eccleſias inveheretur, ſuo munere præclarè functos eſſe probabitur, eámque agendi rationem in defendendis Eccleſiis iniiſſe, quæ non modo culpâ vacet, ſed multam laudem apud omnes probos atque Eccleſiaſticæ libertatis amantes mereatur.*

INDEX
LIBRORUM ET CAPITUM.

XIV.

INDEX.

XI.

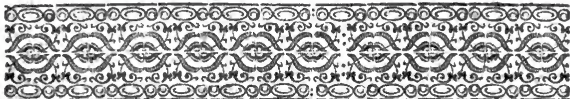

IV.

TRACTA-

TRACTATUS GENERALIS DE REGALIA

In quatuor Libros diſtributus.

LIBER PRIMUS.

In quo explicatur, quid ſit Regalia; Ejus origo & progreſſus.

CAPUT PRIMUM.

De nomine Regaliæ, de varia eius acceptione, & quid propriè ſit Jus Regaliæ.

1. Um nomina ſint rerum ſigna, atque ab eorum explicatione unaquæque ſcientia quodammodo initium ſumat, optimum factu credimus, ut de Regaliæ jure Tractatum aggredientes, varias ejus nominis acceptiones præmittamus.

2. Primùm vox *Regalia* in plurali ſignificat jura fiſcalia, veluti jus monetæ cudendæ, imperandi tributa, portoria, vectigalia ſupra merces mari fluvijſque advectas, & his ſimilia, quæ ſunt ſummi Imperij inſignia, queis nec Duces, nec Comites, nec Barones alijque Dynaſtæ uti poſſunt, niſi id eis peculiari Principis privilegio conceſſum fuerit; neque alia lege, quam ut ab ipſo Principe ejúſque Corona illa ſe jura habere profiteantur. Sic Regalia accipiuntur lib. 2. de Feudis tit. 56.

3. Secundo loco, eodem *Regalium* nomine deſignantur nobiliora Feuda, quæ Regiæ Coronæ ſine ullo medio ſubſunt. Ea autem initio erant prædia aut jura Regij patrimonij, quæ Principes militibus aut alijs hominibus ſibi charis utenda concedebant, ea lege, ut fide ac jurejurando ſe illis obſtringerent, eos ad bella comitarentur, aliáque certa officia præſtarent. Hinc ejuſmodi Feuda, interdum, ſumpto ex antiqua latinitate vocabulo, *Beneficia*, eáque *Regalia* nuncupantur, ut Capitular. lib. 3. c. 82. Epiſt. Callixti ſecundi ad Henricum V. Imperatorem, Epiſt. 14. Suggerij & alijs locis.

4. Tertiò, hoc nomine præcipuè notantur latifundia & nobiliſſimæ ditiones, quibus Chriſtianorum Principum pietate & magnificentia aucta eſt Eccleſia. Quo ſenſu temporales poſſeſſiones ac vicinæ urbi Provinciæ, quibus Eccleſia Romana ab Imperatoribus Chriſtianis, Pipino maximè & Carolo Magno Francorum Regibus, donata eſt, non ſolum Beati Petri Patrimonium, ſed ejuſdem Apoſtolorum Principis *Regalia* nuncupantur. Hæc ſignificatio frequens eſt apud Authores undecimi & duodecimi ſæculi, qui paſſim Regalia appellant Feuda in Eccleſias à Regibus, Ducibus, Baronibus alijſque nobilibus viris collata; quorum Inveſtituram Prælati à Principibus alijſque Dominis conſequebantur, atque eis certa ſervitia clientelæ nomine præſtabant. Hoc ſenſu

Regalia

Regalia usurpantur in Rescripto seu Privilegio Pascalis secundi ad Henricum V. in Rescripto Callixti secundi ad eundem Imperatorem post Concilium Lateranense anno 1122. habitum; in Epistola Friderici primi Imperatoris ad Hadrianum IV. Pontificem: in Constitutione Friderici II. Imperatoris ad annum 1212. Apud S. Bernardum Epist. 164. 170. Item serm. ad Pastores circa finem: Suggerium Epist. 20. Innocentium III. lib. 1. Epist. 190. lib. 2. ep. 52. lib. 3. epist. 106. 107. 120.

5. Denique, ut alias vocabuli significationes ab hoc argumento alienas omittam, vox *Regalia* in singulari, quæ facta est usu subsequente communior, jus quoddam singulare designat, quo Rex omnibus vacantis Ecclesiæ proventibus, qui ad Episcopum spectabant, fruitur, & omnia, præter Parochias, Beneficia, quæ de ejus collatione erant, pleno jure confert, quousque novus Episcopus fidelitatis Sacramentum præstet, Episcopatus possessionem ineat, alijsque claudendæ Regaliæ necessarijs perfungatur.

6. Regalia itaque hoc postremo sensu, quo propriè in hoc Tractatu consideratur, duo omnino disparata complectitur. Primum est redituum temporalium, vacante Episcopatu, perceptio: Alterum, Beneficiorum omnium, à quibus abest animarum cura, pleno jure collatio. Inde orta est apud Juris-Consultos Gallos duplicis Regaliæ distinctio, quam tradit Ægidius *le Maistre*, in Parlamento Parisiensi Protopræses Tract. de Regalia c. 1. in *temporalem* videlicet, quæ fructuum perceptione continetur; & in *spiritualem*, quæ ad Beneficiorum collationem se extendit. Quæ quidem duo jura cùm reipsa penitus invicem discrepent, neque ullâ verâ inter se similitudine jungantur: qui rejecta hac distinctione unicam tantum Regaliæ speciem statuunt, ut Petrus Pithæus in Collectione libertatum Ecclesiæ Gallicanæ art. 76. nihil

aliud agere videntur, nisi ut duo toto cœlo diversa, uno eodémque nomine involvant.

CAPUT II.

Origo Regaliæ obscura: Authorum de ea sententiæ: in quo hallucinati: qua ratione in hoc Tractatu investigabitur.

1. PErobscura quidem & admodum perplexa est Regaliæ origo, non solum si tempus ortus, verum etiam si causas, ex quibus initium cepit, spectes. Stephanus Pasquerius scientia & eloquentia posteriore sæculo clarissimus, qui tam accuratè in antiquos Galliæ usus morésque inquisivit, lib. 3. Disquisitionum suarum cap. 37. neminem à se repertum fatetur, qui de Regaliæ origine, ut par est, differuerit: *Nec mirum*, inquit, *si qua enim obscuritas in rerum nostrarum historia, hic maximè occurrit.*

2. Quidam Regaliæ jus Clodovæo auctoritate Concilij Aurelianensis I. anno quingentesimo undecimo celebrati, in gratiam ac remunerationem victoriæ ab eo de Wisigothis Ecclesiæ hostibus relatæ, attributum putant. Alij cæpisse existimant Rege Carolo Magno, cui Adrianus I. Pontifex, in Concilio Romæ habito, Episcopatuum Investituras, in quibus Regalia continebatur, permiserit, quam in rem Canonem *Adrianus*, in Decretum Gratiani relatum, citant. Nonnulli Regij Ministri alijque scriptores curiæ ac fori placitis innutriti, quò majorem huic juri sanctitatem ac reverentiam concilient, coævum Monarchiæ non dubitant asserere, cum ea natum adolevisse, Regiæque coronæ velut adamantem jam inde à principio Regni intextum esse, adeóque non magis à Christianissimorum Regum Majestate, quam à sole lucem separari posse.

3. Quosdam

3. Quosdam denique Auctores reperias, qui cùm animadvertant incertum omnino atque obscurum esse, quo tempore quave ratione Regalia cæperit, id mysterio deputant, ut Renatus Chopinus lib. 1. de sacra Politia tit. 7. n. 5. Paponius in sua Arrestorum collectione lib. 2. tit. 3. qui idcirco eam Judæorum cabalæ, quæ majorum traditione nitebatur, comparant, aut Pythagoræ dogmatis, quæ non ratione aut argumentis, sed sola docentis auctoritate confirmabantur. Addit Franciscus Pinsonius Advocatus Parisiensis hujus temporis scriptor: *Similem eam esse Ægyptiaco Nilo, cujus eo nobilior est cursus, quod origo latet, & usque hodie incognita permansit.*

4. Hæc porro sententiarum varietas inde potissimum profecta est, quòd Regaliæ ortum investigaturi, eam sibi talem ab initio finxerunt, qualis nunc cernitur, easdémque illi dotes ac prærogativas nascenti assignarunt, quibus, postquam adolevit, cumulata est. Imò quæ Regaliæ ortus causam, ac deinceps incrementum novásque vires præbuerunt, ea permixtè pro ipsa Regalia habuêre. Aliâ itaque viâ hæc nobis quæstio explicanda est. Primùm quid propriè in suo ortu fuerit Regalia, ostendemus: tum verò quibus accessionibus mirum in modum creverit, ut jam in aliam transijsse naturam jure merito videatur; similis planè rivulo, qui è tenui fonte ortus, ita paulatim eundo, aliarum aquarum accessione, crescit, ut non solum in suo cursu navibus ferendis par sit, sed tandem in ingentem aliquem & quasi immensum lacum desinat. Inprimis verò demonstrabimus, quî factum sit, ut simul atque exorta est, non in omnibus Regni provincijs, sed in aliquibus tantum locum habuerit, quibúsque conditionibus ab Ecclesia permissa fuerit aut tolerata. Unde facile erit colligere, quid statuendum sit de præcipua hujus controversiæ quæstione, utrum videlicet Jus Regaliæ universim ad

omnes Regni Ecclesias, an verò ad aliquas tantum Provincias ac certo numero definitas Diœceses extendatur.

CAPUT III.

Regalia in prima Christianissimorum Regum stirpe, locum non habuit.

1. NEmini dubium est, quin cùm Magnus Clodovæus cæterique Franci fidem Christianam, exeunte quinto Sæculo, amplexi sunt, Ecclesia Gallicana ad normam Canonum in quatuor Oecumenicis Concilijs alijsque synodis conditorum, quibus jus commune Ecclesiasticum constabat, regeretur: quod quidem toto hujus primæ stirpis tempore, speciatim in administrandis vacantium Ecclesiarum fructibus, obtinuit. Sive enim tum vetere illo Codice, qui *Corpus Canonum*, vel *Codex Canonum Ecclesiæ Romanæ*, appellabatur, usa sit Ecclesia Gallicana; sive peculiarem sibi Codicem, additis deinceps Conciliorum Galliæ Canonibus, constituerit: sive etiam, ineunte sexto Sæculo, Collectionem Canonum à Dionysio Exiguo congestam in usum admiserit; vel potius peculiari suo Codici, ut quidam existimant, tandiu adhæserit, dum illam Dionysij Collectionem ab Adriano I. ad Carolum Magnum missam, acceptam ratámque habuit; certissimum est, imperantibus primæ stirpis Regibus, observatos esse in Gallia Canones Concilij Calcedonensis, cujus auctoritas universim invaluerat, & ad eorum normam Ecclesias in hoc Regno compositas fuisse.

2. Jam verò Calcedonensium Canonum vigesimo quinto agitur de administrandis vacantium Ecclesiarum bonis, quo quidem non tam nova constitutio, quam veteris consuetudinis, quæ ubique jam recepta erat, confirmatio continetur.

Ipsa

Ipſa Canonis verba libet hic referre: *Επειδὴ δέ τινες τῶν μητροπολιτῶν, ὡς περιηχήθημεν, ἀμελοῦσι τῶν ἐγκεχειρισμένων αὐτοῖς ποιμνίων, καὶ ἀναβάλλονται τὰς χειροτονίας τῶν Επισκόπων, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἐντὸς τριῶν μηνῶν γίνεσθαι τὰς χειροτονίας τῶν Επισκόπων, εἰ μήποτε ἄρα ἀπαραίτητος ἀνάγκη παρασκευάσῃ ἐπιταθῆναι τὸν τῆς ἀναβολῆς χρόνον. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσῃ, ὑποκεῖσθαι αὐτὸν κανονικῷ ἐπιτιμίῳ. Τὴν μέντοι πρόσοδον τῆς χηρευούσης Εκκλησίας σώαν φυλάττεσθαι παρὰ τῷ Οἰκονόμῳ τῆς Εκκλησίας.* [*Quoniam nonnulli Metropolitani, ut ſæpe à nobis auditum eſt, & greges ſibi commiſſos negligunt, & Epiſcoporum ordinationes differunt: ſanctæ Synodo placuit, ut intra tres menſes Epiſcoporum ordinationes fiant, niſi inexorabilis utique neceſſitas effecerit, ut dilationis tempus prorogetur: ſi autem hoc non fecerint, eos Eccleſiaſticæ pœnæ ſubjici. Viduæ verò Eccleſiæ redditum apud Eccleſiæ Oeconomum ſalvum cuſtodiri.* Concil. Calced. can. 25.

3. Colligitur ex hoc Canone, id quod etiam multis alijs ejuſdem ſæculi monumentis patet, fuiſſe in qualibet Diœceſi Oeconomum, penes quem erat bonorum Eccleſiæ adminiſtratio. Quamvis enim hæc in Epiſcopi eſſent poteſtate, ejuſque nutu atque auctoritate diſpenſarentur, non illa tamen per ſeipſum, ſed per Diaconum aut Presbyterum, Oeconomi titulo à Clero electum, procurabat: primùm ut ſacris functionibus, exemplo Apoſtolorum, liberius vacaret: deinde ut omnem avaritiæ ſuſpicionem in erogandis bonis effugeret: poſtremò ut ſacrorum proventuum in alienos uſus convertendorum omnis illi occaſio præcideretur. Huic ergo Oeconomo præcipuè id oneris Calcedonenſe Concilium imponit, ut perceptos Eccleſiæ viduatæ proventus futuro Epiſcopo magna diligentia ſervet.

4. Quin hoc jure Eccleſiæ in Gallia uterentur, nemo dubitaverit. Siquidem Archidiaconus, qui Oeconomi loco erat,

erat, & Presbyteri, defuncto Episcopo, res Ecclesiæ curabant, fructúsque futuro mox successori asservabant. Id patet ex decreto ea de re facto in Concilio Regensi anno quadringentesimo trigesimo nono habito. Cùm enim, vacante sede frequenter turbæ in Clero excitarentur, nec ijsdem sedandis Archidiaconus aut civitatis Presbyteri, ea, qua pollebant auctoritate, pares essent, vetitum est can. 6. *Nequis ad eam Ecclesiam, quæ Episcopum perdidisset, nisi vicinæ Ecclesiæ Episcopus exequiarum tempore accederet, qui Visitatoris vice tamen statim Ecclesiæ ipsius curam districtissimè gereret, ne quid ante ordinationem discordantium in novitatibus Clericorum subversioni liceret. Itaque cùm tale aliquid accidit, vicinis vicinarum Ecclesiarum inspectio, recensio, descriptióque mandatur.*

5. Huic Regensium Patrum Canoni geminus est Canon sextus Concilij Aurelianensis secundi anno quingentesimo trigesimo tertio his verbis: *Ut Episcopus qui ad sepeliendū Episcopum venerit, evocatis Presbyteris in unum, domum Ecclesiæ adeat, descriptámque idoneis personis custodiendam sub integra diligentia derelinquat, ut res Ecclesiæ ullorum improbitate non pereant.*

6. Denique Concilium Parisiense v. anno sexcentesimo decimo quinto Clotario secundo Rege celebratum, can. 7. vetat, ne quis defuncto Episcopo, res Ecclesiæ seu ipsius Episcopi, quovis prætextu, occupet: *Defuncto*, inquit, *Episcopo, Presbytero vel Diacono vel quoquam junioris ordinis Clerico, non per præceptum, neque per judicium, neque per Judicem, neque per qualemcunque personam res Ecclesiæ vel eorum propria à nullo penitus contingantur. Sed ab Archidiacono vel Clero in omnibus defensentur & conserventur. Quod si quis immemor definitionis hujus, temere aliquid exinde auferre præsumpserit, aut ausu temerario in res ipsas ingressus fuerit, & de dominatione Ecclesiæ abstulerit, ut necator pauperum communione privetur.*

7. Ex

Ex his patet, durante prima Regum ſtirpe, ignotum penitus fuiſſe jus Regaliæ, déque illo neminem ne per ſomnium quidem cogitaſſe; cùm tunc ubique moris fuerit, obvenientes vacantium Eccleſiarum fructus, juxta decretum Concilij Calcedonenſis, futuro reſervare Epiſcopo.

8. Non diffitendum tamen, quin bona Eccleſiarum jam tum à Laicis occupari cæperint, quandoquidem nonnulli primæ ſtirpis Reges illa ſuis militibus atque aulicis tradidiſſe leguntur: id quod jam inde à Clodovei tempore, dum Regnum bello flagraret, contigiſſe indicat Concilium Pariſienſe III. anno 557. celebratum, Canone I. Verùm hæc nihil ad Regaliam, cùm ad tempus vacantium Eccleſiarum non referantur, & aperta vi nullóque juris ordine fierent; hanc ſacrilegam rapinam Eccleſia ſuis decretis damnante, ac Deo ſæpe manifeſtis etiam pœnis vindicante.

9. Notatu digna ſunt verba, quibus hunc abuſum anno quingenteſimo trigeſimo tertio damnavit Concilium Arvernenſe can. 5. *Qui reiculam*, inquit, *Eccleſiæ petunt à Regibus, & horrendæ cupiditatis impulſu egentium ſubſtantiam rapiunt, irrita habeantur quæ obtinent, & à communione Eccleſiæ, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur.*

10. De eodem abuſu ſic loquitur Concilium Aurelianenſe IV. anno quingenteſimo quadrageſimo primo habitum, can. 25. *Si quis Clericus aut Laicus ſub Potentum nomine atque patrocinio res ad jus Eccleſiæ pertinentes, contempto Pontifice, petere ſeu poſſidere præſumpſerit, primum admoneatur, quæ abſtulit civiliter reformare, aut certè judicium Sacerdotis ſui opperiri, ut poſcit Religio Quodſi in pervaſionis pertinacitate perſiſtit, ab Eccleſiæ liminibus arceatur, donec cum ſatisfactione juſtiſſima pervaſa aut occupata reſtituat.*

11. Neque remissius ea de re decernit supra memoratum Concilium Parisiense III. can. I. ubi nominatim observat, eos qui proximè elapso Regno à Principe, videlicet Clodoveo, Ecclesiasticas possessiones utendas acceperant, vix ullum ex ijs emolumentum percepisse, immatura morte in pœnam sacrilegæ direptionis extinctos. *Accidit*, inquit, *ut temporibus discordiæ sub permissione bonæ memoriæ Domni Clodovei Regis res Ecclesiarum aliqui competissent, ipsásque res improvisa morte collapsi proprijs hæredibus liquissent. Placet quoniam res Dei, quæ auctores eorum* (hæredum) *maturata morte credenda sunt peremisse, non debent filij ulterius possidere.*

12. Contingebat etiam nonnunquam priscis illis temporibus, ut Reges Ecclesiastica bona in proprios usus converterent, aut Episcopis & Clericis, publicæ necessitatis obtentu, tributa imperarent: quam in rem memorabile illud de Clotario I. à Gregorio Turonensi refertur lib. 4. histor. n. 2. *Clotarius Rex indixerat, ut omnes Ecclesiæ Regni sui tertiam partem fructuum fisco dissolverent. Quod licet inviti cùm omnes Episcopi consensissent, atque subscripsissent, viriliter hoc Injuriosus* (Turonensis Episcopus) *respuens, subscribere dedignatus est, dicens: si volueris res Dei tollere, Dominus Regnum tuum velociter auferet; quia iniquum est, ut pauperes, quos tuo debes alere horreo, ab eorum stipe tua horrea repleantur. Et iratus contra Regem, nec valedicens abscessit. Tunc commotus Rex, timens etiam virtutem Beati Martini .... misit post eum cum muneribus veniam precans, & hoc, quod fecerat, damnans, simúlque rogans, ut pro se virtutem Beati Martini Antistitis exoraret.*

13. Verùm sive Reges illa ætate Ecclesiæ bona Laicis utenda in feudum darent, sive proventuum partem suo ærario vindicarent, clarum est, id ab eis violentia factum esse, nec ulla ratione ad Regaliam, prout nunc accipitur, referri posse, cujus

cujus revera ne nomen quidem multis post sæculis notum fuit, ut mox ostendemus.

CAPUT IV.

Regalia toto tempore secundæ Regum stirpis ignota fuit.

1. A Prava illa Laicis tradendorum Ecclesiæ bonorum consuetudine, quæ à primæ stirpis Regibus inducta erat, secundæ stirpis Reges non discesserunt. Quin etiam, malo indies latius manante, eò res evasit, ut Principes non Ecclesiarum solum fundos & prædia, sed Abbatias quoque & Episcopatus ipsos militibus suis ac ministris possidendos atque utendos darent. Primus creditur Carolus Martellus decimas Ecclesiasticas aliásque sacras possessiones ducibus suis ac militibus, quorum ope diuturna maximáque bella confecerat, promiscuè tradidisse. Id quod adhuc continuatum est imperantibus Carolo Magno, Ludovico Pio, & Carolo Calvo: quanquam Carolum Magnum & Ludovicum Pium id rarius atque invito animo fecisse hinc probari possit, quòd huic malo, editis nonnullis Capitularibus, mederi conati sunt. At Carolo Calvo regnante, quantum hac sacrorum bonorum direptione afflicta fuerit Ecclesia Gallicana, vix verbis explicari posset.

2. Porro tametsi hi Imperatores & nonnulli deinde Reges tam perversa atque indigna adversus Ecclesiam perpetrarent, certissimum est, eos nequaquam Ecclesiarum vacantium fructus, quasi aliquo sibi jure debitos, arrogasse. Imò constat, publici tunc juris atque usus fuisse, ut ejusmodi fructus penes Archidiaconos, visitatores seu Oeconomos à Metropolitis deputatos remanerent, qui illos, ex præscripto Con-

cilij Calcedonensis, futuro redderent Episcopo. Quin etiam observatu dignum est, eosdem illos Imperatores, quorum auctoritate vel dissimulatione & ignavia tam fædus in Ecclesiam abusus irrepserat, multas Basilicas & Abbatias suis sumptibus exædificasse, amplissimísque donasse proventibus, frequentes Episcoporum synodos habuisse, ac multas præclaras leges, cum instaurandæ disciplinæ, tum etiam Ecclesiarum bonis facultatibúsque tuendis perutiles promulgasse.

3. Plurimæ ejusmodi Constitutiones in Capitularibus horum Principum habentur. Carolus Magnus in Collectione à Stephano Baluzio edita sub anno 814. cap. XII. de facultatibus Ecclesiarum sic statuit: *Omnia quæ Deo offeruntur, procul dubio & consecrantur: & non solum sacrificia, quæ à Sacerdotibus super altare consecrantur, oblationes fidelium dicuntur, sed quidquid ei à fidelibus offertur sive in agris .... mobilibus & immobilibus, vel quæcumque de his rebus ad laudem Dei fiunt vel supplementum sanctæ Ecclesiæ ejúsque Sacerdotibus atque ornatum præstare possunt, Deo Ecclesiæq; suæ à quibuscunque ultro offeruntur, Domino indubitanter consecrantur, & ad jus pertinent Sacerdotum. Et quia Christum & Ecclesiam unam personam esse veraciter agnoscimus, quæcumque Ecclesiæ sunt, Christi sunt; & quæ Ecclesiæ vel in supradictis vel in quibuscunque speciebus, sive pollicitationibus, sive pignoribus, sive scriptis, sive corporalibus rebus offeruntur, Christo offeruntur. Et quæ ab Ecclesia ejus quocunque commento alienantur vel tolluntur, sive alienando, sive vastando, sive invadendo, sive minorando, sive diripiendo, Christo tolluntur. Et si ab amico quippiam rapere furtum est, præcipuè Christo Domino nostro, qui est Rex Regum & Dominus Dominantium, aliquid auferre vel alienare vel subripere, vel vastare, sacrilegium.* Libro sexto capitulo 427. hæc leguntur: *Omnibus nos ipsos corrigentes, posterisque nostris exemplum dantes, generaliter interdicimus, ut nullus Laicus homo vel Imperator vel Rex*

Rex, aut aliquis Præfectorum vel Comitum sæculari potestate fultus sibi per violentiam rapiat, aut à nobis competere vel quocunque modo invadere præsumat, Monasterium aut prædia, vel quascunque res de potestate Episcopi, vel Abbatis aut Abbatissæ.

4. Concilium Pontigonense anno octingentesimo septuagesimo sexto, Carolo Calvo Imperatore celebratum, decernit can. 14. *Ut quoties divinum judicium Ecclesiæ Præsulem à sæculo vocaverit, nullus ad suimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat & ad usus suos transferat; sed Erogatariis & Eleemosynariis Ecclesiasticis cum ipsius Ecclesiæ constituto Oeconomo liberum sit Canonico more, justè rationabilitérque deputata successuro servare & quibuscunque sicut expedit, pro ejus spiritu distribuere.* Quod quidem decretum antea eodem anno in Concilio Ticini habito coram Carolo statutum fuerat, & inter Capitularia hujus Imperatoris nomine promulgata reperitur.

5. Idem fere anno sequente in Conventu Carisiaci habito sancitum fuit, ut habetur in Capitularibus Caroli Calvi tit. 53. c. 8. his verbis: *Si quis Episcopus interim obierit, Archiepiscopus ipsi sedi Visitatorem, secundum sacros Canones, deputet, qui unà cum Comite eandem Ecclesiam, ne prædetur, custodiat.*

6. Concilium Trosleianum in Diœcesi Suessionensi anno nongentesimo nonò congregatum, can. 1. invehitur in eos, qui defunctorum Episcoporum domos compilabant, & Ecclesiarum vacantium bona invadebant, præcedentium ea de re Conciliorum decreta confirmans. *Quia*, inquit, *inter nostrates hic pessimus inolevit mos, ut defuncto Ecclesiæ Episcopo, mox à quibuscumque potentioribus pervadantur res Ecclesiasticæ, quasi Episcopi fuerint propria; cùm etiamsi ejus essent, contra omne jus id fieret: hoc tam immane sacrilegii facinus, & jam sæpius factum dolemus, & ne ulterius à quolibet præsumatur, auctoritate Dei & Sanctorum ejus, qui cum illo regnant in cœlo, nostro etiam Episcopali ministerio*

rio....interdicimus. Unde inter cæteras de hac re Canonum Constitutiones in Concilio Valentino can. 12. ita scribitur: Hoc etiam placuit, ut Episcopo ab hoc sæculo, jubente Domino, accersito, Clerici ab omni omnino supellectili, vel quæcumque sunt in domo Ecclesiæ vel Episcopi, in libris, in speciebus, utensilibus, vasculis, frugibus, gregibus, animalibus, vel omni omnino re, rapaces manus abstineant..... Quod ut confidentius justitia manente servetur, secundum Regensis synodi constituta, Episcopo è corpore recedente, vicinior illi accedat Episcopus, qui ex more, exequiis celebratis, statim Ecclesiæ illius curam districtissimè gerat, ne quid ante ordinationem Pontificis futuri remanentium Clericorum subversioni vel direptioni jam liceat: ita ut de repertis omnibus inspectio certior descriptióque fidelissima, si fieri potest, intra octavas defuncti, sub diligentia præsentis Episcopi peragatur. De hinc ad Metropolitani notitiam habita ordinatè descriptio deferatur; ut ex ejus electione talis Persona ordinandæ Domui Ecclesiasticæ procuretur, quæ vel consueta Clericis stipendia dispenset, & creditarum sibi rerum, si forsitan tarditas in ordinando Episcopo successerit, Metropolitano congruis temporibus reddere possit rationem.

7. Verùm illius ætatis disciplinam moréſque Galliæ in administrandis vacantium Ecclesiarum bonis nemo clarius aut disertius testatur, quam Hincmarus Remensium Archiepiscopus, celeberrimus eo sæculo Præsul Juríſque Canonici consultissimus. Is in Episcopos & Proceres Provinciæ Remensis num. 41. sic loquitur: *Sicut Episcopus & suas & Ecclesiasticas facultates sub debita discretione in vita sua dispensandi habet potestatem; ita facultates Ecclesiæ viduatæ, post mortem Episcopi, penes Oeconomum integræ conservari jubentur futuro ejus successori Episcopo: quoniam res & facultates Ecclesiæ non in Imperatorum atque Regum potestate sunt ad dispensandum, vel invadendum, vel diripiendum; sed ad defensandum atque tuendum. Sunt enim*

sanctuaria

sanctuaria & hæreditas Domini, sicut & in veteris & novi Testamenti sanctarum scripturarum paginis legimus.

8. Idem Epistola 21. scribens ad Episcopos Concilij Suessionensis acriter insectatur Vulfadum, qui contra Canones in vacantem Ecclesiam Lingonensem obrepserat, ejúsque facultates in suos usus convertebat: *Lingonensem*, inquit, *Ecclesiam Pastore viduatam, ut ibi ordinaretur Episcopus sub nomine vocati Episcopi usurpare præsumpsit, ejúsque facultates, quæ secundum Calcedonense Concilium penes Oeconomum futuro debuerant reservari Episcopo, suis suorúmque usibus arrogavit.*

9. Epistola 45. agens de Actardo Nannetensi Episcopo in Metropolitanam Turonum Ecclesiam intruso, hæc habet: *Magnum Calcedonense Concilium defuncto suo Episcopo viduatam Ecclesiam vocat, cujus redditus penes Oeconomum futuro reservari jubet Episcopo, nec ab alijs quibúsque, vel vivente vel defuncto cujuscumque Civitatis Episcopo, usurpari vel pessumdari..... Hæc idcirco de rebus & facultatibus Ecclesiæ viduatæ sub Oeconomo futuro reservandis Episcopo hic interposuimus; ut attendat de quo agitur Episcopus*, (Actardus) *quia si nemini Christiano eas licet præsumere, multo minus idem Episcopus sine sui status periculo ac animæ detrimento Ecclesiæ invasæ res & facultates prævalet usurpare.*

10. Postremò idem Archiepiscopus scribens ad Ludovicum III. Galliæ Regem Epist. 12. c. 1. peténsque ab eo, ut Ecclesiæ Belluacensi liberam relinquat eligendi Episcopi facultatem, manifestè declarat, Reges ac Principes non idcirco Ecclesiarum vacantium bona in fidem & clientelam suam suscipere, ut illa sibi vindicent, aut alijs pro libitu distribuant, sed ut ab iniquorum violentia tueantur, atque Oeconomos ijs curandis præpositos sua auctoritate firment: *Sine*, inquit, *ut secundum formam regularem electionis, Episcopi talem eligant, qui & sanctæ Ecclesiæ utilis, & Regno proficuus, & vobis fidelis ac devotus*

votus cooperator existat, & consentientibus Clero & Plebe eum vobis adducant, ut secundum ministerium vestrum res & facultates Ecclesiæ, quas ad defendendum & tuendum vobis Dominus commendavit, suæ dispositioni committatis. Posteà adjungit, ad se relatum, nonnullos esse, qui dicerent, quia res Ecclesiasticæ Episcoporum ita in Regis essent potestate, ut cuicumque vellet, ea donaret: quam sententiam non dubitat diabolicam atque Orco relegandam appellare, tanquam anathemate à Concilijs damnatam, & Sanctorum Patrum doctrinæ penitus adversam, qui Ecclesiæ bona, oblationes fidelium, pretia peccatorum, ac pauperum patrimonium solent nuncupare.

11. Hæ sunt leges, quibus, testante Hincmaro, Ecclesia Gallicana Regibus Carolo Calvo, Ludovico III. in administrandis Ecclesiarum vacantium facultatibus utebatur. Fatendum quidem est, illas aliquando minus religiosè observatas, Regibus inter bellorum tumultus Reique publicæ commutationes, identidem vacantium Ecclesiarum bona fisco vindicantibus, vel Laicis utenda donantibus. Quin etiam interdum, dedita opera Episcopatus vacare sinebant, antistitum electiones vel protrahendo vel inhibendo, ut diutius proventibus fruerentur, fundósque Ecclesiasticos militibus atque aulicis liberius in feudum traderent. Verum hæc ab ijs, aperta vi ac nullo juris colore facta inde patet, quòd idem sæpè superstitibus etiam Episcopis, reclamante Ecclesia, perpetrarent. Unde in Concilio Meldensi anno 845. congregato, Episcopi Carolum Calvum enixè oraverunt, tum ut Ecclesiæ bonorum donationes, feudi titulo, à se in Laicos collatas abrogaret; tum etiam ut illas omnes rescinderet, quas vacantibus Ecclesijs, ab ijs qui bona earum occupaverant, precarij, commutationis, aut alio quocumque nomine factas esse comperisset. can. 18. 19. 22.

12. Denique

12. Denique ipſimet Principes, quidquid in Eccleſias facultatibus earum vel ſibi arrogandis, vel in alios conferendis, feciſſent, idque ſive viventibus Epiſcopis, ſive poſt eorum mortem; id totum ſe contra jus æquúmque feciſſe ultro agnoverunt, damnúmque illatum Eccleſijs ſarcire, ac peccatum ſuum expiare aliquando conati ſunt. Id patet ex Flodoardo, qui lib. 2. Hiſtoriæ Remenſis cap. 19. donationem memorat, qua Ludovicus Pius Imperator Eccleſiam Remenſem muneratus eſt, ut damna ei à deceſſoribus ſuis illata, dum illam, occupatis bonis, diu Paſtore orbatam reliquerant, ſarciret. Ab eodem Auctore lib. 3. c. 4. integrum Caroli Calvi Edictum refertur, quo Hincmaro ad Archiepiſcopatum Remenſem recens aſſumpto, quaſcumque hujus Eccleſiæ poſſeſſiones vacante ſede aulicis in feudum conceſſerat, reſtitui jubet. En ipſa Edicti verba: *In nomine ſanctæ & Individuæ Trinitatis, Carolus Dei gratia Rex. Si ea, quæ à Prædeceſſoribus noſtris vel fidelium devotione bene tradita, ſtatuta & confirmata ſunt, noſtris oraculis roboramus; ſi etiam illa, quæ quacumque neceſſitate corrupta ſunt, Regia noſtra auctoritate corrigimus, & in melius reformamus, ſaluti noſtræ conſulimus, & Regium miniſterium ſuſceptum à Domino exercemus. Proinde noverit fidelium Dei ac noſtrorum ſolertia, quia res ex Epiſcopatu Remenſi, quas magna neceſſitate & per omnia inviti, dum à Paſtore ſedes illa vacaret, fidelibus noſtris ad tempus, unde quoddam temporale ſolatium à noſtro haberent ſervitio, commendavimus, electo & ordinato Hincmaro, cum integritate, quidquid exinde fidelibus noſtris beneficiavimus, reſtituimus.*

CAPUT V.

Nullus Regaliæ locus fuit imperantibus primis tertiæ stirpis Regibus. Finitâ demum Investiturarum controversiâ ortum habuit.

1. DEficientibus à Majorum sapientia, pietate ac fortitudine postremis secundæ stirpis Regibus exeunte decimo sæculo, Deus optimus maximus Regnum ad tertiam stirpem transtulit, duabus vel hoc prioribus feliciorem, quòd jam utrique conjunctim sumptæ diuturnitate superior, post tot exacta sæcula, adhuc hodie ramorum ubertate & gloria, ut cum maximè, vigeat. Hujus florentissimæ stirpis auctor ac Princeps Hugo Capetus fuit. Is tantum abest ut bona Ecclesiæ sibi arrogaret, aut aulicis utenda traderet, ut etiam Clero sua jura atque immunitates restituerit, intermissas Electiones instauraverit, atque Ecclesias magnificentissimis donis cumulaverit. Quin etiam morti proximus Robertum filium & hæredem suum obtestatus est, ut ne adulatorum se lenocinijs abduci pateretur, caverétque inprimis, ne quovis unquam obtentu bona Ecclesiæ in suos usus converteret aut alijs dissipanda permitteret: quasi eum docere voluisset, fore ut hac religiosa moderatione atque adversus Ecclesiam pietate, Regium Imperium in sua posteritate firmaretur, æternúmque permaneret. Paternæ admonitionis memor Robertus pietatem imprimis coluit, Ecclesiæ jura libertatésque retinuit, & ejus facultates non solum non minuit, sed Regia liberalitate auxit. De eo sic *Helgadus* Monachus Floriacensis in ejus vita: *Devotus fuit & magnificus erga servos Dei & Ecclesias, quarum multas fundavit & venustavit auro & argento. Quamobrem tribuit ei omnipotens continuam pacem, ita ut nemo esset, qui auderet eum inquietare.*

2. In

2. In administrandis ex Canonum præscripto Ecclesiarum vacantium bonis, nihil Regibus adeò religionis amantibus, innovatum esse, cum per se clarum est, tum verò luculento Gerberti Archiepiscopi Remensis testimonio probatur, qui primum religiosissimi Principis Roberti Præceptor fuit, ac deinde ad Summum Pontificatum assumptus Silvester II. dictus est. Is ad Clerum & populum cujusdam Ecclesiæ Pastore orbatæ scribens, sic eos alloquitur epist. 118. *Sit interim vestra pervigil cura, ut secundum divinas & humanas leges, res defuncti, tam mobiles, quam immobiles, futuro reserventur Episcopo: ne si quid, quod absit, malè cautum fuerit, in negligentes cum Regalis censura, tum etiam gravior adhibeatur divina sententia.*

3. Canonica hæc ratio administrandi bona Ecclesiarum vacantium, alijs Regibus Galliæ Hugonis & Roberti posteris & successoribus, ad dimidium circiter duodecimi sæculi perseveravit: quo primum tempore Reges in quibusdam Episcopatibus vacantibus universos reditus, quod maximè Regaliæ proprium est, percepisse reperiuntur: ut jus illud nonnisi post finitam fatalem illam de Investituris controversiam, quæ Sacerdotium & Imperium tamdiu inter se collisit, exortum sit. Imo videtur Investituris successisse, atque ijs extinctis, ut surculus arbori emortuæ, succrevisse, ac deinde in quibusdam Regni Provincijs & Diœcesibus, per Ecclesiæ tolerantiam, usu firmatum esse.

4. Ut hæc sententia, quæ verior ac fundatior videtur, & quæ toti huic Regaliæ argumento non parum lucis allatura est, planius intelligatur, operæ pretium erit explicare, quid sint Investituræ, & quæ in tota illa Investiturarum causa gesta sunt, breviter perstringere.

CAPUT VI.

Quid sint Investituræ. Controversiæ ea de re ortæ causa, progressus, finis.

I. INvestitura est traditio Feudi conceptis verbis ac formulis quibusdam facta, qua ejus dominium saltem utile à Domino in vasallum transfertur, cum onere præstandæ fidei, reddendorúmque officiorum, quæ juris clientelaris propria sunt. Observandum autem, feudum genus esse quoddam bonorum, legibus Romanis incognitum, quod ab antiquis Germaniæ populis profectum, suis proprijs regulis legibúsque constat. Initio feuda per modum usus fructus & precariò tantum concedebantur, ut ijs vasallus, quoad Domino libitum esset, aut saltem quoad ipse vasallus viveret, utendi fruendíque jus haberet. Postea hæreditaria & patrimonialia evaserunt; ea tamen lege, ut, mortuo vasallo, in manum Domini reverterentur, qui ea retinebat usque eo, dum hæres aut successor illa per Investituram recepisset, fidémque & officia clientelaria, edito Sacramento, professus fuisset.

2. Ecclesia Gallicana, Regibus Pipino & Carolo Magno, multis feudis, ijsque amplissimis, horum Principum aliorúmque Regni optimatum liberalitate & munificentia, potiri cœpit: quæ cùm nobiliora atque honoratiora essent bona, *Regaliæ* plurali numero, ut supra observatum est, appellabantur. Hinc Episcopi atque Abbates, ratione illorum feudorum, Regum magnorúmque Principum clientes seu vasalli facti sunt, apud illos fidem officiúmque clientelare profitebantur, ad bellum proficiscentibus certum militum numerum suppeditabant, aut etiam nonnunquam se ipsi comites adjungebant. Post eorum verò mortem Reges & Principes feuda illa occupabant,

occupabant, ijſque tamdiu potiebantur, dum eā novus Antiſtes per Inveſtituram recepiſſet, ipsíſque fidem & hominium, ut vocant, præſtitiſſet.

3. Cùm autem Inveſtitura ſolemni quodam ritu certíſque formulis celebraretur, tradito nimirum in vaſalli manus ceſpite, vel gramine, vel arboris ramo, quo ſignificaretur in eum hujuſce prædij aut caſtri dominium transferri; paulatim mos invaluit, ut Prælati per annulum & baculum paſtorale, hoc eſt per inſignia ejus dignitatis, cui feuda erant unita, inveſtirentur. Inde fortâſſe primò culpa caruit, majoríſque teſtificandæ in Epiſcopos reverentiæ factum eſt, ut alio, quam Laici, modo feudorum poſſeſſionem adipiſcerentur. Verum, ut proclive eſt ijs rebus abuti Principes, quæ cùm penes eos poſitæ ſint, augendæ eorum dignitati ſerviunt, brevi jus Inveſtiturarum extra legitimas metas ab ijs porrectum eſt.

4. Primùm enim, mortuis Epiſcopis, non ſola feuda, quæ Regalia dicebantur, verum etiam decimas alióſque omnes ſacros proventus occuparunt. Deinde cùm Inveſtituram electo Epiſcopo ante ejus conſecrationem darent, idque per annulum & baculum paſtorale fieret, ipſam in eum dignitatem munúſque Pontificale conferre vulgò credebantur: atque eo facilius in eam opinionem homines abducebantur, quòd Principes, Inveſtiturarum obtentu, Electiones evertebant, & Epiſcopatus atque Abbatias, quibus libitum erat, deferebant; imo conceptis verbis ſummas illas Eccleſiæ dignitates ſe donare profitebantur, ut ex ipſis Inveſtiturarum formulis patet, quæ à Marculpho alijſque antiquis Auctoribus referuntur.

5. Quidam exiſtimant, Inveſtiturarum jus, prout modo deſcriptum eſt, Carolo Magno primùm ab Adriano I. in Con-

cilio Romæ habito attributum fuiſſe, ſuámque opinionem confirmant auctoritate Canonis *Adrianus*, quem Gratianus in Decretum Diſtinct. 63. retulit, ut ſupra obſervatum eſt. Verùm hic Canon hodie ut adulterinus, ab omnibus rerum Eccleſiaſticarum peritis rejicitur, ob varias graviſſimáſque rationes, quas alio opportuniore loco explicabimus. Otto cognomine Magnus, poſtquam anno 963. in Concilio Romano cui interfuit, Joannem XII. Pontificatu abdicari curavit, à Leone VIII. in locum Joannis ſubſtituto primus obtinuit, ut Inveſtiturarum jus, quo jam dudum Imperatores utebantur, Pontificia auctoritate confirmaret: quanquam nonnulli, an verum ſit Leonis decretum à Gratiano relatum dubitent. Ut ut ſit, jus illud Ottonis ſucceſſores mordicus retinuerunt; eóq; pariter uſi ſunt Reges Franciæ, Angliæ, alijque Orbis Chriſtiani Principes. Verùm temporis decurſu, adeò injuſtum atque in Eccleſiam injurioſum evaſit, maximè imperante Henrico IV. qui Epiſcopatus pretio addicere, hominibúſque flagitioſiſſimis, non tam regendos, quam diripiendos, tradere conſueverat, ut Gregorius VII. ingentium animorum Pontifex, ſui muneris eſſe judicaverit, illud palàm oppugnare, adeóque frequentes ſynodos habuerit, quibus Inveſtituræ damnatæ ſunt, atque anathemati ſubjecti, quicumque poſthac illas vel darent, vel acciperent.

6. Gregorij decreta ſucceſſores ejus Victor III. Urbanus II. & Paſcalis II. varijs in Concilijs probarunt & confirmarunt, quibus minimè obſecuti Imperatores Inveſtiturarum uſum retinere conati ſunt. Quin etiam Henricus V. Henrici IV. filius, paterni in Pontifices Romanos odij & contumaciæ hæres, Romam cum copioſo exercitu profectus, Paſcalem II. in arctiſſimam cuſtodiam conjecit, aque ab eo per ſummam impietatem oppreſſo, novam Inveſtiturarum conceſſionem

extorſit.

extorsit. Verùm Paschalis, statim ut libertatem recuperavit, Privilegium illud, quod per irrisionem *Pravilegium* appellatum est, rescidit, iterúmque Investituras anno sequente, habito Romæ Concilio, damnavit.

7. Duo præcipuè Romani Pontifices in Investituris improbabant. Primum, quòd per traditionem annuli virgæque pastoralis, & ante Episcopi inaugurationem fierent; unde consequens erat, ut ipsam dignitatem officiúmque Episcopale Imperatores alijque Principes Laici conferre viderentur. Alterum, quòd Episcopi fidem & hominium, perinde ac cæteri vasalli, flexis genibus manibúsque junctis, atque intra manus Principum positis, profiteri cogerentur: id quod Summi Pontifices, ut Episcopis ignominiosum, & manibus solemni unctione divinorúmque mysteriorum attrectatione consecratis indignum, repudiabant.

8. Denique maxima illa controversia, quæ totos quinquaginta annos Ecclesiam atque Imperium miserandum in modum afflixerat, anno millesimo centesimo vigesimo secundo Callixto II. Summo Pontifice, in Concilio generali Lateranensi, finita est, páxque inter Pontificem & Henricum V. composita his conditionibus, ut videlicet Imperatores in omnibus Ecclesijs & Monasterijs liberam fieri electionem & consecrationem sinerent: deinde ut Imperialium feudorum, quæ Regalium nomine designantur, Investituram, non per annulum & baculum pastorale, ut antea facere solebant, sed per sceptrum darent; quam quidem Investituram Episcopi Germaniæ seu Regni Theutonici, ante consecrationem, Episcopi autem Italiæ aliarúmque Provinciarum intra sex menses postquam consecrati essent, accipere deberent. Hæc Callixtus in rescripto ad Henricum V. Imperatorem: *Concedo*, inquit, *electiones Episcoporum & Abbatum Theutonici regni, qui ad*

ad Regnum pertinent, in præsentia tua fieri absque simonia & aliqua violentia, ut si qua inter partes discordia emerserit, Metropolitani & Provincialium consilio vel judicio, saniori parti assensum & auxilium præbeas. Electus autem Regalia per sceptrum à te recipiat; exceptis omnibus, quæ ad Romanam Ecclesiam pertinere noscuntur; & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex alijs verò partibus Imperij consecratus infra sex menses Regalia per sceptrum à te recipiat.

CAPUT VII.

Regalia quando propriè orta est? cur ad universas Regni Provincias non sit producta?

1. REges Christianissimi hanc Callixti II. Constitutionem in Concilio Lateranensi editam præverterant. Ii enim, simul atque exorta est Pontifices inter & Imperatores de Investituris altercatio, usum tradendi annuli baculíque pastoralis, solo Episcoporum hominio contenti, dimiserunt. Quin etiam hominium consecrationi subjici, & ab ijs tantum Episcopis, qui *Regalia*, hoc est feuda coronæ nullo medio obnoxia haberent, exigi ultro passi sunt: ab alijs verò, qui ejusmodi feudis carerent, nil præter fidelitatis Sacramentum postularunt. Denique omisso etiam hominio, solum fidelitatis Sacramentum promiscuè ab omnibus Episcopis, sive ejusmodi feuda haberent, sive non haberent, exigi cæptum est, quod jam pridem observatur.

2. Verùm quando sic Reges Christianissimi Investituras, ut Pontificum decretis morem gererent, dimiserunt, non proinde ab occupandis post mortem Episcoporum *Regalibus*, id est, feudis coronæ obnoxijs, cessarunt, quibus tam diu potiebantur, donec successor Episcopus hominium vel fidelitatis Sacramentum exhibuisset. Quin etiam ad alia Eccle-

siarum

ſiarum bona, imò ad decimas oblationéſque ac reliquos ſacros proventus, tandémque ad Beneficiorum collationem, ut poſtea explicabimus, paulatim manus extenderunt. Id tamen non in omnibus Regni Provincijs ac Diœceſibus, ſed tantummodo quibuſdam obtinuit: cujus diverſitatis cauſam, ex vario jure, quo res feudales adminiſtrabantur, repetendam exiſtimamus.

3. Obſervandum eſt enim, feudorum jus non in omnibus Regni Provincijs eodem tempore admiſſum, aut eodem modo uſurpatum fuiſſe. Siquidem jus iſtud, quod à Francis in Gallias invectum eſt, primæ ſuſcepère proximiores Germaniæ Provinciæ, Flandria videlicet, Picardia, Campania, Normannia, Turones, Bituriges, aliíque tractus vicini, atque eo plenius ac rigidius uſi ſunt, quam reliquæ Galliarum Provinciæ. Nam initio apud illos feuda in modum uſusfructus & precariò tantum concedebantur. Ubi autem decurſu temporis hæreditaria & patrimonialia evaſerunt, id ea conditione factum eſt, ut poſt mortem vaſalli in poteſtatem Domini redirent, qui ea retineret fructúſque ſuos faceret, quoúſque hæres vel ſucceſſor illa, præſtito hominio ac fidei jurejurando, recepiſſet: cujus antiqui uſus veſtigium reſtat in jure illo pecuniario, quod Relevium, vulgari lingua *Relieff*, appellant, quódque in his Provincijs hucúſque Domino pro vaſalli mutatione debetur.

4. At verò remotiores Provinciæ, ut Occitania, Aquitania, Delphinatus, Provincia, tardius feuda admiſerunt. Quin etiam ut ea Juri civili legibúſque Romanis, quibus vivebant, aptarent, appoſitis quibuſdam conditionibus circumſcripſerunt; quarum vel præcipua hæc fuit, quòd poſt mortem vaſalli Dominus feudo non potiretur, minimèque fru-

ctus faceret suos: unde factum est, ut etiamnum in istis Provincijs nihil Relevij Domino ob mortem vasalli solvatur.

5. Hinc itaque patet, Galliam in duo genera Provinciarum distinctam esse. Aliæ *Jure Consuetudinario* reguntur, in quibus olim Dominus, post mortem vasalli, feudo potiebatur, fructúsque suos faciebat, & etiam nunc jus Relevij ei solvitur: Aliæ vero *Jure civili* seu *scripto*, ut vocant, utuntur, in queis nec Dominus olim post mortem vasalli feudo potiebatur, nec dum hodie jus Relevij ei penditur.

6. Quæ de Relevio dicta sunt, extendi etiam possunt ad Tutelam Regiam, quæ vulgari verbo Guardia Regia, *Garde Royale* appellatur, quâ, cùm vasallus, relicto filio impubere, vita discedit, Rex omnes feudi reditus occupat & pro suis habet, usquedum ad justam ætatem, id est, vigesimum aut vigesimum primum annum hæres pervenerit, cujus interea curam suscipit. Hæc enim *Guardia*, quæ in Occitania alijsque *Juris scripti* Provincijs nunquam cognita fuit, in Provincijs quæ *Jure Consuetudinario* reguntur, olim usurpata est, & in quibusdam adhuc, ut in Normannia, viget.

7. Porro ex hac Provinciarum diversitate variáque earum in feudis administrandis jurisprudentia veram & germanam rationem afferri posse credimus, cur Regalia, quæ à feudis ortum trahit, & initio instar Guardiæ Regiæ fuit, non in omnes Regni Provincias, sed in aliquas tantum certóque numero determinatas introducta sit: id quod deinde continuatum est, cùm succedente tempore in certis Provincijs ac Diœcesibus usu firmata, ad omnes vacantium Ecclesiarum reditus, ac tandem beneficiorum collationem porrecta fuit.

CAPUT VIII.

Observationes, quibus probatur, Regaliam ex feudis ortum traxisse.

1. CUm magni momenti sit ad varias hujus Tractatus quæstiones explicandas, planius ostendere, Regaliam ex feudis initium sumpsisse, haud abs re erit, id novis quibusdam probationibus confirmare.

2. Primò. Id vel ipsum Regaliæ nomen manifestè evincit; Regalia enim, ut supra notatum est, propriè vocantur nobiliora feuda, quæ à Regibus aut Principibus concessa fuêre: unde factum est, ut Regaliæ nomine designaretur supremum ac directum Regum in ejusmodi feuda dominium, quod vim suam tum maximè exerit, cùm ea post mortem Feudatarij aut ejus bonorum ob *Feloniam*, ut vocant, commissionem seu publicationem, ad se revocant, ijsque tam diu potiuntur, donec denuo illa hæredi aut alteri Feudatario concesserint.

3. Secundò. Ritus & formulæ, quibus etiamnum vel aperitur vel clauditur Regalia, ostendunt eam primitus fuisse quid feudale. Nam dum vacantis Episcopatus bona manu Regia occupantur; dum Oeconomus qui ea administret, Regísque Magistratibus procurationis suæ rationem reddat, deputatur; dum fidelitatis Sacramentum, quod in Investituræ atque hominij locum successit, novus Episcopus in acta Cameræ Computorum Parisiensis referendum curat; dum litteras Regaliæ absolutorias impetrat, eásque Oeconomo ad claudendam Regaliam denuntiat: quid aliud tot institutis ac formulis significatur, nisi jus illud initio fuisse quid feudale ac Dominicum, eóque usos Reges in feudis Episcoporum, perinde ac in alijs Regijs feudis?

4. Tertiò. In mandatis quæ Philippus Pulcher Rex Christianissimus Archiepiscopo Senonensi & Episcopo Antissiodorensi Legatis suis dedit, ut jus Regaliæ, quod in Ecclesia Carnotensi sibi vindicabat, coram Bonifacio VIII. Pontifice defenderent, illud ex feudorum legibus pendere ostendit. *Sicut*, inquit, *feodus vasallo vacans, interim cum suis reditibus à Domino licitè occupatur, & propter defectum hominis, ut vulgari Patriæ nostræ verbo utamur, de jure & generali consuetudine Regni nostri per Dominum, quousque superveniat persona quæ illi serviat, licitè detinetur; sic nos & nostri Antecessores, vacante Ecclesia Carnotensi, & temporalem jurisdictionem & bona temporalia accipimus, & nostros facimus omnes fructus, qui proveniunt ex iisdem.* Apud Marcam l. 8. de Concord. c. 22. ex Regesto Cameræ comput. fol. 313. Quibus verbis Philippus asserendæ Regaliæ cupidissimus, eam ad feuda revocat, feudalibúsque terminis concludendam agnoscit.

5. Quartò. Id etiam patet ex dissidio, quod ineunte sæculo decimo tertio inter Episcopos Aurelianensem & Antissiodorensem, & Philippum Augustum Regem Galliæ, ortum est, de quo Rigordus in Gestis Philippi Augusti, & Innocentius III. pluribus epistolis. Jusserat Rex, ut omnes Barones alijque Feudatarij cum militibus ad bellum convenirent. Edicto paruère supra memorati Episcopi: sed cùm bello non interesset Philippus, è castris cum militibus discesserunt, causati, se ad bellum proficisci aut milites mittere, nisi Rex ipse coram adesset, ex officio non teneri. Jussit Rex ut mulctam ex feudorum lege penderent; quod cùm renuissent, *eorum Regalia confiscavit*, inquit Rigordus, *scilicet ea tantum temporalia, quæ ab eo feodaliter tenebant, Decimas & alia spiritualia eis in pace dimittens. Ipse enim Rex Christianissimus*, addit Historicus, *semper timebat offendere Ecclesiam Dei & ejus ministros.*

Bona

Bona sua illi Episcopi censuris vindicare, Romam mittere, Innocentium III. ipsimet adire, opem ejus imploraturi. Sed cùm Pontifex, post plures epistolas scriptas, Regi adversus leges usúsque feudorum in Regno receptos, obsistendum non arbitraretur, eúmque ultimis epistolis solum ad componendam litem hortatus esset, duobus post annis Episcopi illi mulctam solvere coacti, Ecclesiarum suarum feuda, quæ fisco commissa erant, receperunt. Qua ex narratione duo colliguntur: primum, Regaliam spectasse ad jus feudorum, quo Reges in Episcopos aliósque Beneficiarios, non solum cùm feuda per eorum mortem vacarent, sed alijs etiam casibus, juxta leges feudorum, perinde ac in Laicos, utebantur: alterum, quòd initio Regalia solis feudis continebatur, nec ad Decimas aliósque sacros proventus sese extendebat. De his videndi Rigordus de Gestis Philippi Augusti ad annum 1209. & Innocentius III. lib. 1. epist. 190. lib. 2. ep. 52. & lib. 3. ep. 40. 106. 107.

6. Quintò. Regalia in Angliam eodem pene tempore atque in Galliam irrepserat, ijsdémque fere legibus in utróque Regno administrabatur. Eam autem initio ab Anglis ut aliquid feudale habitam esse patet ex Articulis, quos Henricus II. Rex Angliæ sancto Thomæ Cantuariensi subscribendos obtulit, ubi de ea sic loquitur: *Cùm vacaverit vel Archiepiscopatus vel Episcopatus vel Abbatia vel Prioratus in Dominio Regis, debet esse in manu ipsius, & inde percipiet omnes reditus & exitus sicut dominicos.*

7. Sextò. Regaliam Principio fuisse quid feudale probant adhuc duo antiqua Parlamenti Parisiensis Senatus consulta. Prius latum 21. die Julij anno 1441. quo decretum est, Regaliam Regi deberi ratione clientelaris fidei atque hominij, non verò tantum custodiæ vel protectionis vel alio simili titulo: alte-

rum 22. Novembris 1470. in quo cùm de Archidiaconatu Parisiensi disceptaretur, an videlicet in Regalia vacaret, perorans Regius Advocatus nomine Gannæus, jus Regaliæ ratione feudi ad Regem spectare propugnavit. De his mentio habetur in Commentarijs libertatum Ecclesiæ Gallicanæ. In eadem sunt sententia celeberrimi Galliæ Juris-consulti atque etiam eruditissimi hujusce temporis scriptores, Jacobus Cujacius, Carolus Molinæus, Petrus de Marca, Franciscus Bosquetus, Carolus Du Cange, Ludovicus Thomassinus.

CAPUT IX.

Quomodo Regalia ad Decimas atque alios universos vacantium Ecclesiarum reditus porrecta sit?

1. ETsi non omnino æquum esse videretur, ut Reges ac Principes, mortuis Episcopis, Ecclesiarum feuda, quæ Deo sacra pauperúmque necessitatibus dicata erant, jure Regaliæ occuparent, id tamen aliquam habebat excusationem; cùm ea esset hujusmodi bonorum conditio, idque oneris Ecclesia, si ab eo expresſè liberata non esset, ob magnas eorum bonorum utilitates, lubens subiret. Verùm non diu his feudorum terminis jus istud stetit. Paulatim ad bona non feudalia, imo ad Decimas cæteróſque omnes reditus sacros, quibus nihil cum feudis commune, porrectum est: cujus quidem extensionis occasionem duo alia jura Regibus tum usurpata, jus nimirum Custodiæ seu Patronatus, & jus spolij, præbuerunt.

2. Quod jus Custodiæ seu Patronatus spectat, certum est Reges Christianissimos proprios esse Ecclesiarum sui Regni in rebus temporalibus protectores ac defensores, idque maximè locum habere in Ecclesijs Cathedralibus. Quamobrem illi jam

jam à primis temporibus conſervandis harum Eccleſiarum facultatibus, maximè poſt Epiſcoporum mortem, quo potiſſimum tempore Regia tutela adverſus potentiorum vim & audaciam eis opus erat, invigilabant. Atque id erat præcipuum Eccleſiæ Defenſoris ſeu Advocati munus, quem titulum Reges Chriſtianiſſimi in majoribus Regni Eccleſijs ſibi adſcribere non dedignabantur.

3. At Regium iſtud patrocinium, quod primùm Eccleſiæ ſalutare & honorificum erat, magno ei poſtea damno fuit, cùm Regibus ad invadendos omnes Eccleſiarum vacantium reditus anſam præbuerit: id quod in ijs maximè Provincijs contigit, ubi jam pro ſuo jure feudorum fructus percipiebant. Cùm enim feuda redituum Epiſcopalium major nonnunquam, certè nobilior pars eſſet, ijs ut reliqui alij reditus quaſi additamenti loco accederent, proclive fuit.

4. Id autem Reges non niſi poſt dimiſſas Inveſtituras tentaſſe videntur; quaſi facta ea dimiſſione, dum Eccleſiæ decretis obtemperant, honoris dignitatíſque jacturam, nova hac redituum acceſſione compenſare voluiſſent. Illud quidem certè manifeſtum eſt, nulla bonorum omnium in Eccleſijs vacantibus per regios Miniſtros occupatorum exempla reperiri ante Philippum Auguſtum, aut fortaſſe Ludovicum VII. hoc eſt ante mediumi duodecimi ſæculi, finita jam de Inveſtituris controverſia.

5. Alterum jus, quo Regis Miniſtri aditum ſibi ad univerſos Eccleſiarum vacantium fructus occupandos patefecerunt, jus ſpolij fuit, quod ex peſſimo uſu compilandi domos Epiſcoporum aliorúmque Clericorum, ſimul ac mortem obijſſent, profluxerat. Quam vetus fuerit illa ſacrilega rapina patet ex can. 24. Concilij Antiocheni anno 341. congregati, itémque ex can. 22. Concilij generalis Calcedonenſis. Porro obſervan-

observandum ex his canonibus, causam atque originem hujus perversi usus ad ipsosmet Clericos referendam videri; utpote qui post obitum Episcopi in ejus facultates invadere solerent, quòd bona ab eo ex reditibus Ecclesiasticis comparata, quæ Ecclesiæ, ex præscripto Canonum, relinquenda erant, sæpissime permixta essent cum alijs ejus bonis hæreditarijs ac patrimonialibus, quæ juxta civiles æquè ac Canonicas leges, illius agnatis vel heredibus debebantur.

6. Pessimus hic abusus nono & decimo sæculo, tametsi multis Conciliorum Pontificúmque decretis damnatus, longè latéque grassabatur, vitio maximè & avaritia Ducum, Baronum aliorúmque Dynastarum, qui vacantium Ecclesiarum custodiam in suis Provincijs ac Ditionibus sibi arrogantes, Antistitum bona sacrósque reditus invadebant, uti patet ex supra citatis Canonibus Concilij Pontigonensis & Trosleiani; itémque ex pluribus Caroli Magni aliorúmque Imperatorum Capitularibus.

7. Ubi autem istud malum totum ferme Occidentem pervasisset, in Orientem quoque, nonnullorum Gubernatorum avaritia, irrepsit. A Joanne Comneno Imperatore anno 1120. severissimis legibus, ac deinde anno 1213. ab Emmanuele Comneno solemni Edicto cohibitum fuit. In Germania autem celebri Frederici II. Imperatoris Constitutione, qua universæ Imperij Ecclesiæ in pristinam libertatem restitutæ sunt, penitus sublatum fuit.

8. Quod ad Reges Galliæ attinet, Spolij jure in multos Episcopos, Abbates aliósque primarios Beneficiarios, per undecimum ac duodecimum sæculum usi sunt; id quod, labente duodecimo sæculo, non mediocrem eis facilitatem, ad Regaliam in omnes Ecclesiarum huic juri subjectarum reditus extendendam, attulit. Postea tamen ab occupandis demor-

demortuorum Episcop orum mobilibus rebus destiterunt; quod etiam nonnisi in paucis quibusdam locis usitatum unquam fuisse facile probari posset.

CAPUT X.

Qua ratione Regalia ad Collationem Beneficiorum porrecta sit.

1 POst universos vacantium Ecclesiarum fructus in Provinciis Regaliæ obnoxiis occupatos, collationem quoque Beneficiorum ad se Reges traxerunt, quod primum in solis Ecclesiarum Cathedralium Præbendis locum habuit. Cùm enim, mortuo Episcopo, *Regalia*, id est feuda Regiæ coronæ obnoxia, Jurisdictionem, aliáque bona temporalia reciperent, si qua interim Præbenda aut Dignitas vacaret, bona ejus temporalia tanquam partem ab Episcopalibus bonis olim delibatam, pariter ad se recipiebant; quæ tamen bona temporalia deinde, unà cum vacante Præbenda vel Dignitate in aliquem conferebant, qui à Capitulo admissus atque installatus, ab eo titulum Canonicum atque Ecclesiasticam institutionem adipiscebatur. Id ita primitus factum fuisse colligitur ex Epistola Philippi Pulchri ad Archiepiscopum Senonensem & Episcopum Antissiodorensem, cujus verba relata sunt cap. VIII. n. 4.

2. Cùm autem à Regibus nominatos Capitula, tum ob alias egregias dotes, quibus ut plurimum præstabant, omisso etiam, propter Regiæ Majestatis reverentiam, examine, statim ultro admitterent, sensim accidit, ut Reges *pleno jure* conferre, hoc est nominatos in ipsa Præbenda aut Dignitate, sine ulla Præpositorum Ecclesiæ opera, instituere existimarentur: quod tandem palàm factum est, quando Bonifa-

cius VIII. Pontifex Maximus cum Philippo pulchro decertans, ejusmodi collationes ut Ecclesiæ injuriosas abrogare voluit.

3. Postmodum autem idem jus plenè conferendi, à Præbendis & Canonicatibus, ad aliqua quoque Beneficia, exceptis Parochijs, porrectum est; eo maximè colore, quòd Beneficiorum collationes inter fructus habeantur, quæ propositio apud Canonistas & Glossatores celebris evasit. Quamvis enim ista ratio vix quidquam ponderis haberet, cùm Beneficiorum collationes, præsertim ubi absolutè ac pleno jure fiunt, inter reditus temporales computari nequaquam possint, & spirituale quid atque Hierarchicum sonent, quod ad solos Episcopos, alióſque Ecclesiæ Præpositos spectet; eam tamen Principes libentissimè adhibuerunt, quò donandorum Canonicatuum potestatem sibi facerent, quæ cùm fere sola aut saltem præcipua essent tunc temporis Beneficia, atque ad Episcopatus infulas, vigentibus electionibus, viam aperirent, pluris fiebant, adeóque à primarijs ac nobilioribus viris summo studio ambiebantur.

4. Quonam tempore Beneficia in Gallia ob Regaliam dari cæperint, non constat. Id jam duodecimo sæculo usurpatum fuisse probatur ex Testamento Philippi Augusti, qui anno millesimo centesimo nonagesimo ad bellum sacrum in Orientem profecturus, sic inter alia edicit, ut habetur in Probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ cap. 16. art. 4. *Præterea præcipimus, quòd si Præbenda vel Beneficium aliquod Ecclesiasticum vacaverit, quando Regalia in manum nostram venient, secundum quod melius & honestius poterunt Regina & Archiepiscopus* (Remensis) *viris honestis & literatis consilio fratris Bernardi conferant* (Erat is Anachoreta insigni pietate ad nemus Vicennarum prope Parisios degens) Idem Rex Augustus anno millesimo ducentesimo decimo Præbendam Ecclesiæ Laudunensis

nensis uni ex suis Capellanis, sede vacante, concessit; quam cùm Innocentius III. in alium quendam Clericum contulisset, scripta epistola Philippus à Pontifice petijt, ut rescissa illa provisione, quod ipse *secundum antiquam & approbatam Regni consuetudinem fecisset*, dignaretur auctoritate Apostolica confirmare. Innocentius Regiæ petitioni non obsistens, rem ad Capitulum Laudunense rejecit, ut in hoc peculiari casu cuinam ex contendentibus adjudicanda esset Præbenda, decerneret; Philippum interim rogans, quamcumque sententiam tulisset Capitulum, huic stare vellet. In ijsdem Probationibus lib. Ecc. Gall. cap. 16. n. 6.

5. Eumdem usum Litteræ patentes S. Ludovici anno millesimo ducentesimo quadragesimo octavo datæ testantur, quibus, cùm primo se ad bellum Saracenis, trajecto mari, inferendum accingeret, Blanchæ matri, *Dignitates, & Beneficia Ecclesiastica vacantia conferendi, fidelitates Episcoporum & Abbatum recipiendi, & eis Regalia restituendi* copiam fecit. Cùm verò anno millesimo ducentesimo sexagesimo nono idem sanctus Rex iterum ad bellum adversus eosdem Infideles proficisceretur, eamdem conferendorum Beneficiorum facultatem Stephano Episcopo Parisiensi his verbis concessit: *Personatus, Præbendas, Ecclesias, Capellanias & cætera Ecclesiastica Beneficia, quæcumque vacare contigerit .... ad nostrum Patronatum, collationem seu præsentationem nostram, tam ratione Regalium, quam alio quocumque jure pertinentia, conferendi personis idoneis & nullum aliud Beneficium Ecclesiasticum habentibus, ac præsentandi ad vacantes Ecclesias vice nostra dilecto & fideli nostro Stephano Parisiensi Episcopo plenam & liberam committimus potestatem.* Quin etiam cùm Clemens IV. Pontifex Maximus quamdam Remensis Ecclesiæ Præbendam, sede vacante, contulisset, S. Ludovicus id contra jus suum factum esse conquestus est, qua

expostulatione permotus Pontifex factam à se provisionem rescidit. De his vide Probationes lib. Ecclesf. Gall. c. 15. n. 12. 16. & seq. Denique Nangius vitæ sancti Ludovici scriptor narrat, religiosissimum Principem summam curam adhibuisse, ut Beneficia ad Regium Patronatum spectantia idoneis & probatis viris conferret; *præcipuè autem*, inquit, *in Ecclesijs Cathedralibus, ubi, sede vacante, ratione custodiæ Regalium, ex consuetudine pertinebat ad eum collatio Prabendarum*. Apud Duchesnium tom. 5. pag. 369.

6. Postremò cùm Archidiaconatus Senonensis Ecclesiæ, Petro Archidiacono in Archiepiscopum ejusdem urbis electo & apud sanctam Sedem consecrato, vacasset, eum sanctus Ludovicus cuidam Magistro Girardo, ratione Regalium, quæ habebat ibidem, contulit. Verùm Clemens IV. contendens, quòd idem Archidiaconatus apud sanctam Sedem vacasset, nec ab alio quam à Pontifice Romano conferri potuisset, inhibuit, ne Regalista à Capitulo Senonensi in possessionem admitteretur. Res suspensa mansit usque ad annum millesimum septuagesimum primum, quo Gregorius X. postulante Philippo III. sancti Ludovici filio & successore, inhibitionem Decessoris sui revocavit, adeóque Regalistæ provisionem ratam habuit.

7. Cœterum tametsi in his exemplis *conferendi* & *collationis* vocabulum adhibeatur, non statim inde concludendum est, jam ab initio Reges *pleno iure* Beneficia, ratione Regaliæ, contulisse, cùm generale sit collationis verbum, & sæpe etiam Patronorum nominationes comprehendat. Multo enim probabilius est, primis illis temporibus nominatos à Regibus ad Canonicatus aut Præbendas, Canonicam institutionem à Capitulis vel alijs gubernandæ Diœcesi Præpositis, obtinuisse; qua deinde neglecta aut prætermissa, sensim Princi-

pes

pes plenam ſibi in ejuſmodi collationibus poteſtatem vindicarunt, ut ſupra explicatum eſt.

8. Certè non diu illos ab ejuſmodi abſolutis plenóque jure factis collationibus abſtinuiſſe patet, tum ex ſupra memorata Gregorij IX. ad Fredericum II. Imperatorem epiſtola, tum ex gravi illo diſſidio, quod inter Philippum IV. Regem Chriſtianiſſimum & Bonifacium VIII. Summum Pontificem, ineunte decimo quarto ſæculo, exortum eſt, in quo de ejuſmodi collationibus acriter certatum fuit, Philippo ad eas defendendas ſuam ſuorúmque Deceſſorum poſſeſſionem maximè urgente, Bonifacio autem eas tanquam omni juri contrarias reprobante.

CAPUT XI.

Antedictorum repetitio. Regalia non ita Regum ac ſupremorum Principum propria eſt, quin ad inferiores etiam Dynaſtas pertinuerit. In quibuſdam Abbatijs olim locum habuit.

1. HActenus actum eſt de ortu progreſſúque Regaliæ, quæ, ut patuit, duo penitus diverſa, redituum videlicet in Eccleſijs vacantibus perceptionem, & Beneficiorum collationem complectitur. Initio merum jus feudale erat, ſola feuda comprehendens. Poſtea ad alia quæcumque prædia, imo ad Decimas alióſque ſacros proventus, cuſtodiæ ſeu Patronatus ac ſpolij obtentu, porrecta eſt. Ad extremum nova & liberiore adhuc extenſione, ad Præbendarum aliorúmque Beneficiorum, exceptis Parochijs, collationes producta eſt, ea potiſſimum ratione, quòd ejuſmodi collationes, contra naturalem earum conditionem, temporalibus vacantium Eccleſiarum fructibus placuit annumerare.

1. Ex ijs autem, quæ superioribus capitulis explicata sunt, facile quis inferet, initio jus Regaliæ Regum, ac supremorum Principum proprium non fuisse, sed ad Duces, Comites aliósque inferiores Dynastas intra ditionum suarum fines pertinuisse, quod nonnullis hîc probationibus confirmandum duxi.

2. Primùm cùm Regalia ex feudorum jure orta, uti demonstratum est, in locum Investiturarum quodammodo successerit, non leve argumentum, ea olim Dynastas in Ecclesijs suarum ditionum potitos fuisse, si verum sit ad illos earundem Ecclesiarum Investituras pertinuisse. At certissimum est, Duces, Comites, Barones aliósque primarios Dynastas, ex quo hæ dignitates patrimoniales atque hæreditariæ factæ sunt, Investituras Ecclesiarum in provincijs ac ditionibus sibi subditis dedisse, ut patet ex varijs Auctoribus, qui de hoc argumento scripserunt.

4. Sanè Gregorius VII. Pontifex Maximus lib. 4. Epist. 14. ad Rodulphum Turonensem Archiepiscopum scribens, Comites aliósque Dynastas Britanniæ minoris laudat, quòd Ecclesiæ decretis obsecuti, veterem donandarum Investiturarum consuetudinem seu potius abusum dimiserint: *Audivimus*, inquit, *Principes istius terræ contra antiquam & pessimam consuetudinem, pro reverentia Dei omnipotentis, ulterius in ordinandis Episcopis nec dominium Investituræ tenere, nec pecuniæ commodum tenere velle.*

5. Item D. Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus Epist. 59. testatur, Robertum Flandriæ Comitem Abbates, post eorum electionem, investire solitum esse. Ivo etiam Carnotensis, pluribus locis significat, Robertum Normaniæ Ducem, Episcopatuum atque Abbatiarum in illa Provincia Investituras

ras dedisse. Idem factitatum à Comitibus Campaniæ, Andegavi, Sabaudiæ probat Petrus de Marca lib. 8. Concord. c. 25.

6. Denique dum Gregorius VII. Investituras tot in Concilijs damnavit, non solos Imperatores & Reges, sed etiam Duces, Marchiones, Comites, & generatim quemcumque Laicum, sive virum sive mulierem ab illis abstinere jussit, quod similiter fecerunt alij Pontifices ejus successores. *Decernimus*, inquit in Concilio v. Romano can. 3. *ut nullus Clericorum Investituram Episcopatus, Abbatiæ vel Ecclesiæ de manu Imperatoris vel Regis vel alicujus Laicæ personæ, viri vel fœminæ suscipiat.* Et rursus in synodo vi. Romana anno 1080. celebrata: *Si quis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum, Comitum, Investituram Episcopatuum vel alicujus Ecclesiasticæ Dignitatis dare præsumpserit, &c.*

7. Verisimile autem omnino est, varios Galliæ Dynastas, in hac de Investituris controversia, Christianissimorum Regum exemplo, usum tradendi annuli virgæque pastoralis statim dimisisse, neque tamen à danda feudorum Investitura destitisse, sed hominium à novis Prælatis adhuc exegisse, ipsáque feuda post Antistitum mortem occupasse, &, ubi id juris erat, fructus suos fecisse. Imo proclive est etiam credere, eos plerisque in locis, unà cum feudis, alios omnes vacantium Ecclesiarum reditus comprehendisse, quod Regaliæ, prout nunc accipitur, proprium est, ut supra demonstravimus.

8. Sanè constat ex eo tempore Duces Britanniæ vacantium Episcopatuum reditus in ea Provincia ad se recepisse, sive eos pro suis haberent, sive potius futuris servarent Episcopis, ut alibi explicabimus. Hinc in pactis conventis inter Petrum Manclerum Ducem Britanniæ & sanctum Ludovicum anno millesimo ducentesimo trigesimo initis, Dux ille expressis verbis de retinendo sibi Regaliæ jure cavet, quod se in omnibus

bus hujus Provinciæ Episcopatibus habere asserit. Similiter Normanniæ Duces in toto Ducatu suo jure Regaliæ potiebantur: unde verisimile est in Angliam transvectum fuisse, ibique, Regibus Henrico II. Richardo I. & eorum successoribus, qui Regnum illud à Guillelmo notho partum, una cum Normanniæ Ducatu tenebant, plenissimè stabilitum. Illustrissimus Petrus de Marca lib. 8. cap. 25. probat, Comitem Andegavensem & Comitem Campagniæ jure Regaliæ in suis quoque Provincijs usos fuisse. Quin & privatos quosdam Toparchas id juris in quibusdam Episcopatuum feudis obtinuisse patet exemplo Vice-Comitis Combornensis in Diœcesi Lemovicensi, cui anno millesimo ducentesimo septuagesimo sexto Parlamentum Parisiense duorum nobilium ejusdem Episcopatus prædiorum Regaliam, rejecta Ministrorum Regiorum oppositione, suo Arresto adjudicavit.

9. Denique hic Regaliæ usus in Ducibus, Comitibus, alijque nonnullarum Galliæ Provinciarum Dynastis adeò certus & vulgaris erat, Philippo Rege, ut illum Legati ejus in libellis Clementi V. Pontifici Maximo ad Regaliæ defensionem oblatis, proposuerint; tametsi jus istud in his Dynastis nonnisi ex Regum concessione atque infeudatione locum habere contenderent.

10. Præterea ex ijs, quæ hactenus de Regaliæ ortu & natura disputata sunt, colligitur, jus illud non in solis Episcopatibus, sed in Abbatijs quoque aliquando usurpatum fuisse. Cùm enim non soli Archiepiscopi aut Episcopi feuda possiderent, eorúmque Investituram à Principibus acciperent, sed utrumque etiam in Abbatibus locum haberet; minimè mirum debet videri, Regaliam, quæ feudis ortum suum debet, Investiturisque quodammodo successit, in aliquot saltem Abbatias tum virorum, tum etiam sacrarum virginum invectam

invectam fuisse, quod pluribus exemplis ac monumentis demonstratur, in Probationibus lib. Ecclesiæ Gallicanæ cap. 15.

11. Hinc Philippus Augustus ad sacrum bellum profecturus, in litteris supra laudatis, Reginæ matri atque Archiepiscopo mandat, ut eligendi Episcopos & Abbates facultatem concedant, & Electis Regalia, hoc est feuda à Ministris Regijs dum sedes vacaret, occupata, reddant. Similiter S. Ludovicus in suis litteris, matri fidelitates Episcoporum & Abbatum recipiendi eisque Regalia restituendi facultatem tribuit.

12. Cæterum observandum est, non ut in Episcopatibus, ita quoque in Abbatijs Regaliæ jus extra feuda ad Decimas aliósque sacros reditus propagatum fuisse: cujus diversitatis ea fortè ratio est, quòd Monachis Abbatem, plurimum, nulla interposita mora, eligentibus, interim reditus Abbatiæ, quorum inter Abbatem & Monachos commune jus communísque usus, Præpositi Monasterij, ut antea percipiebant, atque alendis Monachis alijsque consuetis oneribus sustinendis impendebant. Contra verò, cùm Episcopatus plerumque diutius, ob difficultates in electionibus atque ordinationibus Episcoporum emergentes, vacarent, atque horum bona à Capitulorum bonis essent separata, Regaliam in universos Episcoporum reditus, tutelæ seu conservationis titulo extendere, quanto facilius, tantò etiam magis ex usu suo Principes arbitrati sunt.

13. Quin etiam non liquet, an quamdiu Regaliæ jus solis feudis continebatur, in omnibus Abbatijs, aut etiam in plerisque locum habuerit. In supra citatis Philippi Augusti litteris Regales solum Abbatiæ commemorantur: *Si contigerit*, inquit, *aliquam Abbatiam Regalem vacare:* Unde colligitur, alias fuisse Abbatias non Regales, quæ ejusmodi juri non subjacerent. Hoc certè inter Abbatias & Episcopatus discrimen

ſemper intercesſit, quòd etiam in Provincijs, quæ Regaliæ uſum admiſerant, nunquam huic juri omnes æquè Abbatiæ ſubjacuiſſe videntur. Jam diu autem ab hoc onere liberatæ ſunt. Quo tempore priſtinam libertatem recuperaverint, incertum eſt. Longè ante Concordatum, ut vocant, Bononienſe & tribus ab hinc ferme ſæculis id videtur contigiſſe. Abbatijs tamen vacantibus Oeconomos Regia auctoritate, Franciſco II. & Henrico III. Regibus, præpoſitos fuiſſe legimus; quemadmodum etiam nunc eadem auctoritate præfici cernimus. Verum id Regaliæ titulo non fit, neque ut fructus Regi adſcribantur, quos Abbatibus à Rege nominatis, ubi proviſiones ab Apoſtolica Sede obtinuerunt, reddi ſolemne eſt.

CAPUT XII.

In Provincijs Regaliæ non obnoxiis Principes ſeu Dynaſtæ Eccleſiarum vacantium fructus ſæpe occupabant. Hunc perverſum uſum ipſimet Principes damnaverunt ac dimiſerunt.

1. QUamvis Regalia in ſolas *Juris Conſuetudinarij* Provincias, in quibus Dominus, mortuo vaſallo, feudis potiebatur, non autem in Provincias *Juris ſcripti*, ubi aliud jus in feudalibus vigebat, introducta fuiſſet; attamen Duces, Comites, alijque Dynaſtæ, quibus illæ Juris ſcripti Provinciæ parebant, mortuis Epiſcopis, non ſolum eorum ſpolium hoc eſt res mobiles, ſed etiam vacantium Eccleſiarum fructus, Cuſtodiæ ſeu adminiſtrationis titulo nonnunquam occupabant. Verum cùm pro recepto illarum Provinciarum uſu, poſt Epiſcoporum mortem, feuda retinere fructúſque ſuos facere jure non poſſent, quidquid occupandis tum feudorum

dorum, tum aliorum bonorum reditibus, ſede vacante, facerent, tanquam vi factum nullóque jure nixum habebatur.

2. Hinc Alphonſus Comes Toloſanus anno milleſimo centeſimo trigeſimo octavo hunc peſſimum uſum in Eccleſia Toloſana ſolemni Edicto abrogavit his verbis: *Ego Alphonſus, &c. derelinquo & abſolvo coram populo Toloſano illam peſſimam conſuetudinem, quam Anteceſſores mei in rebus Toloſani Epiſcopi defuncti per violentiam exigebant. Illam prædictam conſuetudinem derelinquo Domino Deo & pretioſiſſimo Martyri Stephano & Toloſano Epiſcopo..... Et nec ego nec ullus ex hæredibus meis de cætero poteſtatem habeat, nec per ſe nec per nuntios ſuos vel Vicarios ſuos rapiendi vel capiendi res Epiſcopi poſt mortem ejus.* Hæc referuntur à Clariſſimo viro G. Catello in Hiſtoria Comitum Tholoſanorum pag. 195.

3. Eidem uſui nuntium remiſit Ermengardis Vice-comitiſſa Narbonenſis anno milleſimo centeſimo quinquageſimo quinto, Ludovico Juniori Regi Chriſtianiſſimo promittens, ſe impoſterum reditus feudorum aliorúmque bonorum Narbonenſis Eccleſiæ, mortuis Epiſcopis, minimè occupaturam; quam pollicitationem Adrianus IV. Pontifex Maximus ad ſe miſſam Apoſtolico decreto confirmavit. Ceſſionis charta eſt in Additione ad cap. 18. lib. 8. D. de Marca de Concordia Sac. & Imp. En verba religioſiſſimæ Vice-comitiſſæ. *Ego Ermengardis Narbonenſis Vice-comitiſſa, recognoſcens injuriam, quam Parentes mei & ego in poſſidendis honoribus & bonis diripiendis decedentium Archiepiſcoporum Narbonenſis Eccleſiæ hucuſque perperam fecimus, juſtitiæ inſtinctu & pietatis intuitu, pro remedio animæ meæ, & Parentum meorum, per bonam fidem & ſine malo ingenio ſolvo, guirpiſco, derelinquo & cum hac cartha omnino deſanparo Domino Deo & Beatis Martyribus Juſto & Paſtori & tibi Petro Narbonenſi Archiepiſcopo & ſucceſſoribus tuis in perpetuum,*

quidquid videlicet rapere vel aliqua occasione accipere solebam ego seu aliquis pro me Narbonæ, sive in alio aliquo loco, in honore aut in bonis decedentium Archiepiscoporum perceptis vel percipiendis.

4. Similem declarationem anno millesimo ducentesimo nono coram Milone Legato sanctæ Sedis & Episcopis edidit Raymundus VI. Comes Tolosanus, cui Occitania, Provincia, magnáque pars Aquitaniæ parebant. Extat apud D. de Marca lib. 8. Concordiæ Sac. & Imp. c. 27. in Appendice his verbis: *Ego Raymundus Dei gratia Dux Narbonæ, Comes Tolosæ, & Marchio Provinciæ, pro remedio animæ meæ & Progenitorum meorum, omnibus Ecclesijs & domibus religiosis Provinciarum Viennensis, Auxitanensis, Burdigalensis & Bituricensis, immunitatem secundum statuta Canonum & plenissimam libertatem concedo..... Defunctis earum Episcopis vel Rectoribus alijs, ipsas vel domos earum per me vel per alium nullo modo spoliabo, nec administrationi earum seu custodiæ, occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia me ullatenus immiscebo; sed omnia sine aliqua diminutione defunctorum successoribus reserventur.*

5. Non dissimilem renuntiationem emiserat anno millesimo centesimo sexagesimo secundo Ermengaudus Comes Urgelli in Provincia Tarraconensi, quæ Narbonensi finitima est. Eam edidit V. C. Stephanus Baluzius Miscellaneorum lib. 2. pag. 225. *Pro remedio*, inquit, *animæ meæ & omnium Parentum meorum dimitto atque evacuo & sine aliquo retentu penitus persolvo.... horribilem illam & male consuetam rapinam, quam post decessum Episcoporum sedis Urgelli injustè exercere consueverant Prædecessores mei in omni honore Episcopali.*

Qua in re Ermengaudo præiverat Raymundus Comes Barcinonensis, qui anno millesimo centesimo & quinquagesimo universas suarum ditionum Ecclesias ab hac nefaria consuetudine hoc solemni edicto absolvit. *Votum vovi Domino*

atque

atque donavi .... quod quandam nefariam consuetudinem, quæ quondam extiterat in Ecclesijs Cathedralibus nostri regiminis exstirparem & abolerem. Erat enim consuetudo, ut decedentibus Episcopis, &c. quod quia agnovi alienum esse à divinis legibus & humanis, supradictam consuetudinem detestabilem, &c.

7. Huic malo in tota Aquitania anno millesimo centesimo trigesimo septimo occurrerunt Ludovicus VI. Rex Christianissimus & Ludovicus VII. ejus filius, datis litteris patentibus, quibus Ecclesijs hujus Provinciæ Canonicam in omnibus libertatem se conservaturos promiserunt. Hanc eandem immunitatem anno millesimo ducentesimo septuagesimo septimo, cùm in Angliæ Regum dominatu esset Aquitania, Parlamentum Parisiense suo Arresto confirmavit, ut alibi fusius dicetur.

8. Pessima hæc consuetudo, si quando in Delphinatum, quia à Delphinis Viennensibus ut feudum Imperiale tenebatur, irrepsit, penitus sublata est Constitutione Frederici II. Imperatoris, data anno millesimo ducentesimo decimo tertio, quam deinde Bulla aurea confirmavit anno millesimo ducentesimo undevigesimo, inscripta ad Honorium III. Papam, qua Constitutione universæ toto Imperio Ecclesiæ in pristinam suam libertatem, juxta Canones, restitutæ sunt. Hujus Constitutionis hæc sunt verba: *Illum quoque dimittimus & refutamus abusum, quem in occupandis bonis decedentium Prælatorum aut etiam Ecclesiarum vacantium, nostri consueverunt Antecessores committere pro motu propriæ voluntatis. Omnia nos spiritualia vobis & alijs Ecclesiarum Prælatis relinquimus liberè disponenda, ut quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo rectâ distributione reddantur.* Apud Gostadum.

CAPUT XIII.

Vt se Reges Christianissimi in moderanda Regalia gesserint. Ea minimè usi in Ecclesijs, ubi jam à principio recepta non erat. Sancti Ludovici ea in re institutum.

1. POstquam Reges Christianissimi Regaliam in certis Provincijs ac Diœcesibus, ad universos vacantium Episcopatuum fructus & ad Beneficiorum collationem extenderunt, eo jure, dissimulante potius ac tolerante Ecclesia, quam concedente vel approbante, usi sunt. Verùm cùm tot incrementis auctum, omnino odiosum sacrísque Canonibus contrarium appareret, ejus usum Reges varijs modis temperare sibi proposuerunt. Primùm jus Spolij, quod in multis Ecclesijs obtinebant, penitus dimiserunt, confectis etiam ea de re publicis documentis, ut Ludovicus VII. litteris datis anno millesimo centesimo quadragesimo septimo in gratiam Ecclesiæ Catalaunensis, & anno millesimo centesimo quinquagesimo sexto in gratiam Ecclesiæ Senonensis, quæ referuntur in Probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ cap. 16. art. 1. Deinde jus Regaliæ in ijs solum Ecclesijs, ubi vetusta consuetudine receptum erat, retinuerunt, ab eo omnino sibi temperantes in alijs, quæ id oneris hactenus non subierant. Postremò in ijs etiam locis, in quibus Regalia vigebat, si quæ dubia circa ejus vim atque effectus emergerent, usui ac possessioni standum esse decreverunt.

2. Duplici adhuc momento Reges Franciæ ad Regaliam sic temperandam adducti videntur. Primùm, quòd eam paulo ante Fredericus II. Imperator in Germania suis Constitutionibus sustulisset. Deinde quòd frequentibus pro sacra militia expeditionibus per id tempus susceptis, totius Orientis

tis usum in Ecclesiarum vacantium bonis futuro Episcopo, juxta Canones, reservandis, facile animadvertere atque ipsis oculis haurire potuissent.

3. Hanc moderationem præ cæteris adhibuit S. Ludovicus, ut Ecclesiasticæ libertatis valde studiosus, ita etiam jurium Regni sui minimè negligens. Regaliam in Ecclesijs ubi antiquo usu confirmata erat, retinuit: ad eas quæ liberæ erant extendi noluit. Id insinuat in ejus vita Historicus supra laudatus, ubi ait: *Eum in Beneficijs conferendis Deum præ oculis semper habuisse, præcipuè autem in Ecclesijs Cathedralibus, ubi sede vacante ratione custodiæ Regalium ex consuetudine pertinebat ad eum collatio Præbendarum.*

4. Idem verò luculenter probatur ex controversia, quæ de Ecclesia Aniciensi apud Velaunos, imperante sancto Rege, exorta est. Contendebat Capitulum Aniciense, Regaliam in hac Ecclesia ad Justitiam temporalem, & ad vectigalia aliăque nonnulla Episcopi intra ipsam urbem jura, coercendam esse, neque ad alia bona extra urbis ambitum posita, aut ad Præbendarum aliorúmque Beneficiorum collationem extendi oportere. Contra Ministri Regij, tum universos vacantis Ecclesiæ Aniciensis fructus, tum etiam Præbendarum collationem Regi vindicabant. In ea disceptatione S. Ludovicus, ex consensu Episcopi Aniciensis & Capituli, Archiepiscopum Bituricensem ad inquirendum de usu & possessione delegavit. Inquisitione facta compertum est, primùm Reges Christianissimos extra urbem Regalia nunquam potitos, nisi una & altera vice, cùm novissimè sedes Episcopalis vacasset, quod ad legitimam possessionem constituendam non sufficiebat; deinde nullas unquam eos Præbendas aut Beneficia vi Regaliæ dedisse; neque etiam Capitulum Aniciense sui Antistitis mortem Regi denunciare, facultatémque novi Episcopi

Episcopi eligendi postulare consuevisse: postremò jam pridem Reges Justitiam temporalem, vectigalia alióſque certos reditus intra urbem ejúsque territorium, exceptis Decimis & oblationibus, ob Regaliam occupasse.

5. Ex hac inquisitione, Parlamentum anno millesimo ducentesimo quinquagesimo nono post Pentecosten congregatum causam diremit; Rex verò solemni Edicto sancivit, Regaliam in Ecclesia Aniciensi ea solum comprehendere, quæ antiquo usu Regibus quæsita erant, hoc est Jurisdictionem temporalem, vectigalia aliáque nonnulla jura intra urbis territorium, non autem reliquos Episcopi reditus, neque Præbendarum collationem: eodem tamen Decreto sibi suisque successoribus, pro supremo suo dominio, potestatem occupandi manu Regia castella atque arces Episcopi, quoties opus esset, prout jam ab initio fieri solebat, retinuit. Hæc in Edicto suo sanctus Rex, quod Capitulo Aniciensi per Episcopum ejusdem civitatis misit, qua de causa Capitulum, scripta ad Regem Epistola, humillimas atque uberrimas suæ Majestati gratias egit. Parlamenti Decretum, religiosi Principis Edictum, Capituli Aniciensis Epistola, aliáque hujus celebris controversiæ Acta etiamnum in Regestis Parlamenti Parisiensis habentur, & à D. de Marca summatim relata sunt lib. 8. de Concordia Sac. & Imp. cap. 24. n. 3. itémque à Renato Choppino lib. 2. de Domanio Franciæ tit. 9. n. 6.

CAPUT XIV.

CAPUT XIV.

Philippus III. in Regalia eandem quam S. Ludovicus moderationem adhibet. Concilij Lugdunensis II. Generalis ea de re Decretum. Nulla in eo de Beneficiorum collatione mentio.

1. PHilippus III. Rex Christianissimus sancti Ludovici filius & successor in moderanda Regalia Patris exemplum secutus, illam in Ecclesijs, quæ ei jam pridem assueverant, retinuit, in eas ubi recepta non erat, minimè inducendam existimavit. Hujus rei luculentum testimonium est, Arrestum Parlamenti anno millesimo ducentesimo septuagesimo secundo in causa Ecclesiæ Albiensis latum. Amplissimos viduatæ Ecclesiæ reditus, tanquam Regi jure Regaliæ debitos Seneschallus Carcassonensis occupaverat. Capitulum Albiense adversus eum interdicto contendit. Re ad Parlamentum delata, ubi compertum est Reges eo jure nunquam in Ecclesia Albiensi usos fuisse, causam obtinuit Capitulum, eique fructus à Seneschallo Carcassonensi occupatos, Philippus Rex, qui tunc Appamijs aderat, reddi jussit. Hæc ex antiquo Parlamenti regesto apud D. de Marca lib. 8. de Concordia Sacerd. & Imp. c. 26. his verbis referuntur: *Sabbato post Ascensionem Domini restituta fuerunt apud Appamias & reddita per Dominum Regem Procuratoribus Capituli Albiensis Regalia, quæ mortuo Episcopo Albiensi Seneschallus Carcassonensis ad manum Domini Regis ceperat & saisinaverat sine causa, cùm Dominus Rex super hoc alias nunquam usus fuisset, prout ex aliorum & ipsius relatione fuit inventum.*

2. Verùm cùm Regalia etiam in ijs locis, ubi vetusta consuetudine nitebatur, sacris Canonibus repugnaret, in tota

verò Germania à Frederico II. Imperatore non ita pridem abrogata esset, & in Anglia inter articulos, quos Henricus II. Rex promulgarat, tum à S. Thoma Cantuariensi Archiepiscopo improbata, tum ab Alexandro III. Pontifice Maximo damnata esse videretur; Philippus III. Rex Christianissimus non parum è re sua esse duxit, si ea in Concilio Lugdunensi Generali, cui Gregorius X. Papa præsidebat, Ecclesiæ judicio atque auctoritate, quoquo modo confirmaretur. In hac itaque celeberrima synodo, coram Philippi Legatis, iisque, ut par est credere, annitentibus, certè non reclamantibus, promulgatum est Decretum, quo severissimè prohibitum est, ne Regalia in eas Ecclesias, ubi usu recepta non erat, induceretur; in ijs verò ubi vel ab ipsa fundatione vel ex antiqua consuetudine locum haberet, non tam probata est, quam tolerata, modo ea adhiberetur moderatio, quæ omnes ex ea abusus atque excessus tolleret. Illud Decretum in sextum Decretalium librum titulo de Electione cap. 12. relatum est his verbis.

3. *Generali Constitutione sancimus, universos & singulos, qui Regalia, Custodiam sive Guardiam, Advocationis seu Defensionis titulum in Ecclesijs, Monasterijs, sive quibuslibet alijs pijs locis, de novo usurpare conantes, bona Ecclesiarum, Monasteriorum aut locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt, quantæcumque dignitatis honore præfulgeant; Clericos etiam Ecclesiarum, Monachos Monasteriorum & personas cæteras locorum eorundem, qui hæc fieri procurant, eo ipso Excommunicationis sententiæ subjacere.*

4. *Illos verò Clericos, qui se, ut deberent, talia facientibus non opponunt, de proventibus Ecclesiarum seu locorum ipsorum, pro tempore quo præmissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere, districtius inhibemus.*

5. Qui

5. *Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum cæterorúmque locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine jura sibi hujusmodi vindicant, ab illorum abusu sic prudenter abstineant, & suos Ministros in eis sollicitè faciant abstinere, quod ea quæ non pertinent ad fructus sive reditus provenientes vacationis tempore, non usurpent; nec bona cætera, quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant, sed in bono statu conservent.*

6. Observandum est, in hoc Decreto commemorari solum *bona Ecclesiarum & reditus seu fructus vacationis tempore provenientes*, de Beneficiorum verò collationibus altum esse silentium. Quidam Ministri Regij collationes Beneficiorum, fructuum appellatione hic comprehendi volunt, tum quòd eo tempore fructibus à plerísque Canonistis annumerarentur, tum quòd plures Romani Pontifices, nominatímque Gregorius X. qui Concilio præsidebat, ejusmodi collationes ob Regaliam factas in varijs casibus non ita pridem approbassent. Verùm hic sensus Decreto obtrudi non potest, quod de solis bonis reditibúsque temporalibus intelligendum esse, ipsa ejus verba totiúsque textus demonstrat.

7. Probabilius dici posset, quòd quas sibi notas collationes Concilium expressè non damnavit, eas permisisse ac tacitè approbasse existimandum sit. At non minori probabilitate argumentum retorqueretur, cùm idcirco potius eas silentio præterijsse videatur, quòd rem adeò extraordinariam, tametsi enitentibus, ut par est credere, Philippi Legatis, auctoritate sua confirmare noluerit: quamquam non constet, an Reges Beneficia ob Regaliam pleno jure jam conferrent, fierique potuerit, ut id juris nondum sibi palàm arrogarent, ut supra notatum est.

8. Certè Bonifacius VIII. Pontifex Maximus, qui hoc Concilij Lugdunensis Decretum viginti quinque circiter

 post

post annis in sextum Decretalium librum retulit, minimè existimavit ejusmodi collationes pleno jure factas huic Concilio probatas fuisse, cùm de ijs adversus Philippum IV. Regem Christianissimum tam acriter contenderit, magnóque animo eos damnare non destiterit, qui rem adeò spiritualem & hierarchicam Laicis tribuerent. Verum quidem est, Philippum consuetudine ac possessione sese tutatum esse, neque à Beneficijs pleno jure ob Regaliam conferendis, Bonifacij oppositione ac minis deterritum fuisse. Sed de his fusius libro II. c. 4. & 5.

CAPUT XV.

Christianissimorum Regum de Regalia Constitutiones, Decreto Concilij Lugdunensis consentientes.

1. NUllæ Christianissimorum Regum de Regalia Constitutiones ante Concilium Lugdunense occurrunt: sed paulò post jus illud, sola antea consuetudine nixum, publicis etiam legibus stabilire cœperunt. Id autem ad normam Decreti Lugdunensis præstitère, sat habentes, si Regaliam in ijs locis, ubi jam pridem usitata erat, Edictis suis confirmarent, neque eam ad Ecclesias, ubi recepta non erat, extenderent.

2. Primus inter Galliæ Reges occurrit Philippus IV. cognomine Pulcher. Is Edictum anno millesimo trecentesimo secundo publicavit, cujus hæc sunt verba: *Quantum ad Regalias, quas nos & nostri Prædecessores percipere assuevimus & habere, in aliquibus Ecclesijs Regni nostri, quando eas vacare contigerit.* Idem Rex ad Bonifacium VIII. Papam, quo cum graviter dissidebat, in ipso disceptationis æstu scribens, Regaliam in aliquibus tantum Regni sui Ecclesijs, ijs videlicet in quibus ex antiqua

antiqua consuetudine vigeret, sibi vindicabat: *Aliquarum*, inquit, *Ecclesiarum & Prabendarum collatio ad nos jure Regio pertinet.* Quin & litteris patentibus anno millesimo trecentesimo tertio datis, quibus Occitaniæ Privilegia & immunitates confirmantur, Ecclesias hujus Provinciæ à Regalia liberas apertè declaravit, suísque ministris prohibuit, ne ullum eis hac in re negotium facesserent: *Nolumus*, inquit, *quòd Gentes nostra occupent Regalia Ecclesiarum vacantium Provincia Narbonensis.*

3. Philippus VI. dictus Valesius, in celebri Constitutione anno millesimo trecentesimo trigesimo quarto edita, quæ ab ejus nomine Philippina appellatur, non secus ac Philippus IV. de Regalia loquitur, eámque solum ad aliquas certas Regni Ecclesias pertinere significat: *Cùm*, inquit, *à nonnullis in dubium revocatum fuerit, utrum jus haberemus & ad nos spectaret conferre Prabendas, dignitates & Beneficia, qua inventa fuerant aut inveniebantur non occupata ..... tempore Regalia nostra, in Ecclesijs Regni nostri, in quibus Regalia jus habemus, &c.*

4. Idem sensus est Constitutionis, quæ incipit: *Dum Episcopus*, supra memoratis Constitutionibus, ut videtur, ætate suppar, & ab Ægidio *le Maistre* Proto-præside in suo de Regalia Tractatu, Stephano Pasquerio in suis Disquisitionibus Francicis, alijsque auctoribus laudata, cujus hæc sunt verba: *Dum Episcopus alicujus Episcopatus, ubi Dominus Rex habet Regaliam, ab humanis decedit, &c.*

5. Id confirmat vetus liber Consuetudinum Franciæ, Gallico sermone conscriptus, libro 3. his verbis: *Quando mortem obit Episcopus, potest Rex totum temporale occupare, & Regalia nomine per Oeconomum administrare ..... Verùm non omnes Episcopatus juri Regalia subjecti sunt.*

CAPUT XVI.

Constitutio continens enumerationem Ecclesiarum, quæ Regaliæ obnoxiæ vel ab ea liberæ sunt. Observationes in hanc Constitutionem. Aliæ similes Ecclesiarum enumerationes.

1. QUæ hactenus de Christianissimorum Regum, in distinguendis, ex antiquo usu, Ecclesijs Regaliæ obnoxijs vel non obnoxijs, instituto dicta sunt, celeberrimæ Constitutionis in Regestis Cameræ Computorum Parisiensis asservatæ præclaro gravissimóque testimonio comprobantur. Hæc Constitutio post Concilium Lugdunense edita est, ineunte decimo quarto sæculo, ut patet ex facto in ea ad annum millesimum trecentesimum sextum adducto. Ab Ægidio *le Maistre* Proto-præside & Stephano Pasquerio refertur his verbis.

2. *Dominus Rex prout constat per antiqua scripta Cameræ, consuevit capere Regaliam cùm vacaverit in Provincijs, quæ sequuntur.*

In tota Provincia Senonensi & ejus suffraganeis, excepta Diœcesi Antissiodorensi, in qua Decanus & Capitulum dicuntur fecisse permutationem cum Rege.

In tota Provincia Remensi, excepta Cameracensi.

In tota Provincia Bituricensi, exceptis Lemovicensi, Cathurcensi, Ruthenensi; Albiensi, Mimatensi.

In tota Provincia Turonensi, exceptis Maclovienst, Trecorensi, &c.

In Provincia Burdigalensi solum. Verumtamen de Pictaviensi fuit computatum anno 1306.

In tota Normania habet Regale.

In Provincia Auxitanensi & Arelatensi, & per consequens in tota lingua Occitana nihil habet.

3. Quis-

3. Quisquis hanc Constitutionem paulo attentius expenderit, eam ex auctoritate Decreti Concilij Lugdunensis profectam, vel saltem ejus occasione conditam esse, facile animadvertet. Nam cùm jus Regaliæ dudum vacillans & incertum fuisset, postquam in Ecclesijs, in quibus ex antiqua consuetudine locum habebat, solemni hujus Concilij Decreto toleratum, vel, ut Ministri Regij interpretantur, approbatum fuit, proclive est credere, Reges Christianissimos tam opportunam ejus stabiliendi occasionem arripuisse. Excussis itaque ac perlectis, eorum mandato, Computorum Cameræ regestis, in qua Regaliæ, sicut & reliqui Regij Patrimonij rationes referebantur, edita est hæc Constitutio, qua nominatim recensentur omnes Ecclesiæ, *in quibus Dominus Rex consuevit capere Regaliam*, vel in quibus *nihil habet*: quæ duo manifestè ad Concilij Lugdunensis Decretum revocantur.

4. Quin etiam pro certo affirmaverim, eam Philippo Pulchro Rege, ejúsque jussu perscriptam esse, cùm extincto Bonifacio VIII. jam ipsi Regaliæ res magis ex voto fluerent, æquanimitate & indulgentia Clementis V. qui in ejus gratiam Sedem Pontificiam Avenionem transtulerat. Id enim ex hac articuli Provinciæ Burdigalensis clausula evincitur: *Verumtamen de Pictaviensi fuit computatum anno 1306.* quibus ultima Philippi tempora apertè designantur: maximè si hæc verba adjungas: *Sed Rex per litteras præcepit totum restitui Episcopo,* quæ apud Stephanum Pasquerium leguntur; itémque hæc alia, quæ in antiquo Codice M. S. Bibliothecæ Thuanæ reperiuntur: *Tunc conditione habita, quod inquireretur diligenter, si Prædecessores Episcopi unquam fecissent homagium Regi; & si sic, quòd recuperaretur super ipsum Episcopum, quod ei fuerat restitutum.* Quis enim hic per Regem, nullo alio nomine addito, nisi Rex qui tum imperabat, significatur? Accedit quòd ea quæ hic

hic narrantur, non ita pridem contigisse ipsa narrationis series demonstrat, ut non ad alium Regem quam Philippum Pulchrum, qui anno millesimo ducentesimo octuagesimo sexto, ad finem usque anni millesimi trecentesimi decimi quarti imperavit, referenda videantur.

5. Certè nisi hujus Constitutionis auctores, in ea disponenda ad Concilium Lugdunense animum intendissent, quî tam accuratè Provincias atque Ecclesias, in quibus Regalia locum non haberet, recensuerunt? quis eos ad hanc enumerationem adigebat? cur ea, quæ ex Regis usu esse minimè videbantur, vulgabant; nisi quòd ex Concilij Lugdunensis Decreto satis magnum se fructum capere arbitrarentur, si nihil novantes in Ecclesijs à Regalia liberis, eam in cæteris, ubi antiquo usu recepta erat, publica auctoritate confirmarent?

6. Cùm magni momenti sit hæc Constitutio, haud abs re erit eam novis adhuc quibusdam observationibus illustrare.

7. Primò. Nihil in ea de Provincijs Viennensi & Ebredunensi: qui nondum ad Christianissimorum Regum dominatum pertinebant, cui Delphinatus anno demum millesimo trecentesimo quadragesimo nono, Philippo VI. Rege, subjectus est. Antea à Dynastis & Delphinis Viennensibus, tanquam feudum Imperij, possidebatur, atque adeò Ecclesiæ in ijs Provincijs Canonica libertate per Fredericum II. Imperatorem restituta fruebantur. Nulla etiam ibi mentio de Provincia Aquæ-sextiensi, quòd tum Provincia Ducibus Andegavensibus pareret, neque Regiæ Francorum Coronæ nisi anno millesimo quadringentesimo octuagesimo primo, tempore Ludovici XI. accreverit.

8. Secundò. In Provinciæ Turonensis articulo Episcopatus Britanniæ Minoris excipiuntur; quia, ut inquit Pasquerius, quando

quando hæc Constitutio edita est, nondum Regum Galliæ erat Ducatus Britanniæ, qui eis anno millesimo quadringentesimo nonagesimo primo quæsitus, Regiæ eorum Coronæ anno demum millesimo quingentesimo trigesimo secundo, adjunctus est. Alioquin Regaliam jam inde à temporibus sancti Ludovici in hac Provincia, saltem quod bonorum Episcopalium administrationem spectat, locum habuisse supra observavimus ex pactis conventis à Petro Mauclero Duce initis, in quibus hoc jus, ut sibi debitum, nominatim excipit.

9. Tertiò. Subobscurus est articulus Provinciæ Burdigalensis propter verbum *solum*, quod sensu caret. Legendum fortasse *soluti*, hoc est à Regalia liberi sive immunes, videlicet Antistites seu Prælati. Constat enim totam Aquitaniam Regaliæ non subjacuisse, ex quo Canonica ejus libertas Edicto Ludovici VII. anno millesimo centesimo trigesimo septimo, ac deinde Arresto Parlamenti anno millesimo ducentesimo septuagesimo septimo, confirmata est: id quod optimè cohæret cum sequentibus verbis: *Verumtamen de Pictaviensi fuit computatum anno 1306.* Cùm videlicet à Philippi Pulchri Ministris dilatandæ Regaliæ cupidis hujus vacantis Episcopatus fructus occupati sunt, haud scio an eo obtentu, quòd etsi Pictaviensis Ecclesia Burdigalensi Metropoli subjiceretur, Pictavium tamen Burdigalæ in rebus civilibus nunquam subjacuit, neque, ut Aquitania & Occitania Gothorum Regibus paruit, ex eo tempore, quo Alaricum Clodoveus in agro Pictonico devicit. Certè Stephanus Pasquierius in hunc locum disertè scribit, his verbis significari totam Burdigalensem Provinciam à Regalia liberam esse, quamvis Cameræ computorum regesta fidem facerent, de Pictaviensi Episcopatu semel à Regijs Ministris computatum fuisse: qui sensus egre-

giè confirmatur ea clausula, quam à Proto-præside *le Maistre* omissam, supplevit Pasquerius, quæque in veteri codice Thuano fusius adhuc explicatur, ut supra notatum est.

10. Præter celeberrimam hanc Constitutionem, altera adhuc in ijsdem Cameræ Computorum Parisiensis regestis reperitur cum hoc titulo: *Ecclesiæ cadentes in Regaliam.* Adscriptum habet annum millesimum trecentesimum quinquagesimum secundum, continétque una serie triginta Episcopatuum nomina, qui cum enumeratis in superiori Constitutione concurrunt: neque inter illos ullus ex Aquitania, Occitania, Provincia, Delphinatu viciníſque tractibus recensetur. Unus Aniciensis Episcopatus postremo loco, sed minutioribus litteris adscribitur, quod Regaliæ ex parte subjaceret, uti ex Arresto Parlamenti, & Edicto sancti Ludovici supra relato patuit. Episcopatus verò Britanniæ Minoris in eadem enumeratione, separatim & ad latus adjunguntur. Hujus posterioris enumerationis mentio fit apud Stephanum Pasquierium, & à D. *Seguin* Episcopo Cathurcensi in ea lite, quam anno millesimo sexcentesimo septuagesimo primo pro Ecclesiæ suæ tuenda libertate in supremo Regis consilio habuit, edita est.

11. Similis quoque Ecclesiarum enumeratio exhibetur in antiquo libro, qui inscribitur: *Stylus supremæ Curiæ Parlamenti Parisiensis*, Tractatu *de Juribus & Privilegijs Regni Franciæ. §. Quintum Privilegium.* Editus est hic liber Lutetiæ Parisiorum anno millesimo quingentesimo quadragesimo secundo.

CAPUT XVII.

CAPUT XVII.

Aliæ Regum de Regalia Constitutiones. Regaliæ reditus sacræ Capellæ attributi. Parlamenti Parisiensis in hac materia Juris-prudentia, Auctorúmque sententia.

1. REges Christianissimi varias deinceps de Regalia Constitutiones ediderunt, quæ supra memoratis consonant, atque eos jus istud in quibusdam tantum Provincijs & Ecclesijs, ubi vetusta consuetudine receptum erat, juxta Lugdunense Concilium, sibi vindicasse ostendunt.

2. Sic Carolus VI. anno millesimo quadringentesimo octavo, & Carolus VII. anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo in suis Edictis his verbis utuntur: *In Episcopatibus, in quibus jus Regaliæ habemus*, quæ restrictè intelligenda sunt, júsque illud in certis tantum Ecclesijs locum habere significant. Ludovicus verò XII. qui ob bonitatem & æqui justíque observantiam Pater populi appellatus est, anno millesimo quadringentesimo nonagesimo nono, Ministros suos qui Ecclesias à Regalia liberas, occupatis post Episcoporum mortem bonis, vexabant, gravissimis, verbis coercuit, quæ sic latinè sonant: *Inhibemus omnibus Ministris nostris, ne in Archiepiscopatus, Episcopatus aliáque Regni nostri Beneficia, in quibus jus Regaliæ non habemus, manus injiciant, sub pænis contra sacrilegos statutis.*

3. Quamvis autem Christianissimi Reges jam diu Ecclesiarum Regaliæ obnoxiarum fructus, dum Sedes Episcopalis vacaret, nullo contradicente perciperent, redactam tamen ex ijs pecuniam in proprios usus convertere religioni ducebant. Unde ingenita illos pietas impulit, ut aliquam horum bonorum Ecclesiæ reddendorum viam, illæso suo jure, ini-

rent. Primus omnium Carolus VII. Regaliæ reditus ſanctæ Palatij Capellæ dono dedit; quem poſtea Ludovicus XI. Carolus VII. Ludovicus XII. alijque Reges ſucceſſores imitati ſunt. Primùm hæ donationes ad tempus fiebant; deinde ad Regum vitam. Poſtremò Carolus IX. Conſtitutione menſe Februario anni milleſimi quingenteſimi ſexageſimi quinti edita, omnes hos reditus ſanctæ Capellæ perpetuò addixit.

4. Porro obſervandum eſt, has ſingulas donationes, ad eas reſtringi Eccleſias, *in quibus Reges jus Regaliæ haberent*; quod fruſtra aliqui ita dictum putant, ut Eccleſiæ titulo oneroſo aut peculiaribus Privilegijs à Regalia liberæ, his donationibus eximerentur; ſi enim tum Regalia univerſas Regni Eccleſias comprehendiſſet; cùm vix amplius quam quinque aut ſex Epiſcopatus titulo oneroſo vel Privilegijs, à Regalia immunes ſint, cur his nominatim exceptis, reliquos omnes iſtis donationibus contineri Reges non explicaſſent? Deinde ex iſta interpretatione grave ſequeretur incommodum, Reges videlicet his donationibus infinitum pene in ſanctam Capellam cenſum contuliſſe, eámque locupletiſſimam ac potentiſſimam totius Regni Eccleſiam effeciſſe. Verum quid attinet hanc interpretationem argumentis refellere, cùm certiſſimum ſit, ſanctam Capellam, ducentis fere annis, quibus hæ donationes viguerunt, vacantium Eccleſiarum fructibus in Occitania, Aquitania, Provincia, Delphinatu alijſque vicinis tractibus nunquam potitam fuiſſe; quod tum ex ejus Oeconomorum rationibus, quas penes ſe habet, tum ex illarum Eccleſiarum tabularijs facile probari poteſt?

5. Quod Reges Edictis alijſque publicis actis de Regaliæ limitibus ſtatuerunt, hoc Parlamentum Pariſienſe, cui ſoli de Regalijs juris dicundi poteſtas attributa eſt, ſuis Arreſtis, totos fere trecentos annos ſancivit.: jus iſtud in Eccleſijs, ubi antiqua

antiqua consuetudine receptum erat, confirmavit; ad eas quæ in Canonica sua libertate remanserant, minimè porrigendum judicavit. Unde hac in re eadem ferme Juris-prudentia, atque in Decimis, quæ infeodatæ dicuntur, obtinebat. Quemadmodum enim post Concilium Lateranense anno millesimo centesimo septuagesimo nono celebratum, à quo imposterum prohibitæ sunt Decimarum infeodationes, Laici qui has sibi vindicabant, debebant probare eas quadraginta ante illud Concilium annis infeodatas fuisse, quod deinceps ab omnibus Galliæ Judicibus hucusque servatum est: ita post Concilium Lugdunense secundum, quoties de aliqua Ecclesia quæsitum est, an Regaliæ subesset, probare debuit Regius Procurator, jus istud diu ante hoc Concilium in ea locum habuisse.

6. Quin etiam Parlamentum Regaliam in ijs locis, ubi usu recepta erat, nonnunquam secabat, una tantum parte Regi adjudicata, quòd suam Majestatem reliquarum partium possessionem habuisse non constaret, uti factum esse in causa Ecclesiæ Aniciensis supra demonstratum est. Idem contigit anno millesimo ducentesimo septuagesimo septimo tribus post Concilium Lugdunense annis, cùm exorta lis esset inter Procuratorem Generalem Philippi III. & Archiepiscopum Bituricensem de nonnullis Præbendis, quas cùm inquisitione facta à Regibus nunquam ob Regaliam collatas fuisse compertum esset, Archiepiscopo relinquendas pronuntiatum est, ut refertur à Renato Choppino lib. 2. de Domanio Franciæ tit. 9. n. 5. Similiter, ut narrat idem Choppinus lib. 1. de Sacra Politia c. 7. nonnullorum Beneficiorum collatio Episcopo Ambianensi adjudicata est, postquam, inquisitione à Prætore Ambianensi facta, ea Regaliæ obnoxia fuisse non patuit. Idem Parlamentum anno millesimo ducentesi-

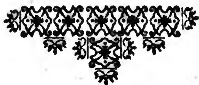
mo octuagesimo quinto, Decimas in Episcopatu Constantiensi Provinciæ Rotomagensis Regaliæ non subjacere pronuntiavit, id quod antea anno millesimo ducentesimo sexagesimo sexto pro Ecclesia Morinorum pariter judicatum fuerat. Anno autem millesimo ducentesimo trigesimo nono Regalia in Diœcesi Claromontana, certis quibusdam bonis, quibus Reges frui consueverant, reliquis juri communi relictis, Arresto Parlamenti circumscripta est.

7. Denique Parlamentum quadringentorum fere annorum spatio innumera de Regalijs Arresta in varijs Diœcesibus tulit, quorum duo volumina manuscripta Parisijs in Bibliotheca Thuana asservantur. Omnia verò illa Arresta ad Provincias Senonensem, Remensem, Rotomagensem, Turonensem, Bituricensem de quibus in enumerationibus superiore capitulo allatis, spectant; & ne unum quidem ad Ecclesias Occitaniæ, Aquitaniæ, Provinciæ, Delphinatus, aut ad Diœceses Cathurcensem, Lemovicensem, Ruthenensem aliásque vicinas. Quin & in regestis Parlamenti Parisiensis, quorum exscripta exemplaria Parisijs in aliquibus Bibliothecis exstant, non uno loco disertè habetur, Regaliam in quibusdam tantum, non verò in omnibus Regni Ecclesijs locum habere.

8. Sin verò aliquando Ministri Regij, Ecclesiarum, quæ Regaliæ non suberant, bona, mortuis Episcopis, occuparent, ea expostulantibus Capitulis aut successoribus Episcopis, Parlamenti vel Regij consilij auctoritate reddebantur, ut in Ecclesijs Aniciensi, Albiensi, Pictaviensi, Regibus S. Ludovico, Philippo III. & Philippo IV. factum supra memoravimus. Similia duo Arresta ad annum millesimum trecentesimum vigesimum septimum, & millesimum trecentesimum trigesimum quartum pro Ecclesia Carcassonensi & Albiensi citantur.

tur, quibus ad ſe relatis Philippus VI. earum Eccleſiarum Capitulis occupatos à Seneſchallo Carcaſſonenſi alijſque Miniſtris Regijs fructus, reſtitui præcepit.

9. His nixi fundamentis quotquot Auctores à ducentis annis de Regalia ſcripſerunt, eam non eſſe generalem, ſed in aliquibus tantum Provincijs & Diœceſibus locum habere, uno ore docuerunt. Sic Ægidius *le Maiſtre* Parlamenti Pariſienſis Proto-præſes in ſuo de Regalia Tractatu: ſic Gloſſa in Pragmaticam Sanctionem Guimerio Inquiſitionum in eodem Parlamento Præſidi adſcripta, tit. de Annatis. §. item. v. Regalia: ſic Franciſcus Duarenus lib. 3. de ſacris Eccleſiæ Miniſterijs. c. ult. Carolus de Graſſalijs lib. 2. Regalium Franciæ c. 1. Philippus Probus Tractatu de Regalia quæſt. 60. 61. Renatus Choppinus lib. de ſacra Politia tit. 7. n. 11. lib. Monaſt. tit. 3. n. 18. Charondas in Pandectis, Petrus Rebuffus Tract. de Regia ad Prælaturas nominatione v. *ſed tenentur*, Stephanus Paſquierius lib. 3. Diſquiſitionum Franciæ cap. 37. Cardinalis d'Oſſat epiſt. 293. Petrus de Marca Archiepiſcopus Pariſienſis, Franciſcus Boſquet Epiſcopus Monſpelienſis. Quos inter Paſquierius Antiquitatum Francicarum ſcriptor diligentiſſimus & Regius in Camera computorum Pariſienſi Advocatus, id adeò certum atque indubitatum habuit, ut contrariam ſententiam, quæ Regaliam generalem eſſe aſſereret, *erroneam*, ejuſque defenſores, *Aulicos potius adulatores, quam Gallicos Juris-conſultos* appellare non dubitarit. Horum Auctorum verba alibi exſcribemus.

CAPUT XVIII.

CAPUT XVIII.

Quando primum de Regalia per totum Regnum extendenda deliberatum sit? Quibus id vijs tentatum?

1. REbus ita constitutis, Ecclesiæ in Occitania, Aquitania, Provincia, Delphinatu viciníſque regionibus Canonicam suam libertatem decreto Concilij Lugdunensis, totque Regum Constitutionibus ac Parlamenti Arrestis confirmatam retinebant. Capitula, mortuis Episcopis, bona Episcopalia administrabant, & Oeconomos, qui ea procurarent, futuróque Episcopo de ijs rationem redderent, præficiebant. Si qua autem Beneficia vacarent, vel successori Episcopo, juxta Canones, servabantur, vel ab ijsdem Capitulis, ex Indultis à Sede Apostolica obtentis, conferebantur.

2. Verum circa medium superioris Sæculi antiquus hic ordo perturbatus est, nonnullis Ministris Regijs Regaliam ultra consuetos limites extendere conantibus, quippe qui congruere arbitrarentur, cùm Regia Corona in orbem circumducta sit, jus istud, quod inter præcipua ejus ornamenta esset, non alijs, quam Regni finibus, terminari. Hac opinione imbuti fructus quarundam Ecclesiarum vacantium, quæ nunquam Regaliæ obnoxiæ fuerant, occupare cæperunt, nacti ea in re adjutores Canonicos sanctæ Capellæ, qui hanc augendorum redituum occasionem ultro arripuerunt. De hac Regiorum Ministrorum molitione Clerus Gallicanus in Comitijs Blesensibus anno millesimo quingentesimo septuagesimo septimo conquestus est, & in libellis ad Henricum III. Regem porrectis articulo septuagesimo sexto postulavit, ut Episcopatus à Regalia liberi ejusmodi vexationibus amplius non paterent.

3. Guido

3. Guido *Du Faur* Pibracius Regius in Parlamento Parisiensi Advocatus primus, Pasquierio teste, proposuit, ut hæc novitas publico Edicto confirmaretur. Sed, ut addit idem Pasquierius, repulsam tulit, nec res optatum habuit exitum. Id in Conventu Procerum ad San-Germanum anno millesimo quingentesimo octuagesimo tertio his verbis rogaverat: *Rex jus Regaliæ habet in omnibus Archiepiscopatibus & Episcopatibus Regni sui.* At delegati Proceres, quibuscum hic articulus communicatus est, sic de eo Henricum III. exhibito libello monuerunt: *Excipiendas primò videri Ecclesias, quæ Regaliæ vacationem titulo oneroso commutationis causa, aut alio quovis contractu, à sua Majestate vel Decessoribus Regibus consecutæ essent: deinde his adjungendas esse illas, quas post hominum memoriam ab hoc jure liberas fuisse constaret; præsertim cùm in quibusdam Provinciis, antequam Coronæ adderentur, id juris prorsus ignotum fuerit: eas autem, quod huic se Imperio dederint, aut alio quovis modo quæsitæ sint, pejoris esse quam antea conditionis, vel suis immunitatibus excidere, haud æquum fore; maximè cùm hanc suam libertatem hactenus constanter retinuerint. Proinde si propositus Edicti articulus sic generalis maneret, nec aliæ exciperentur Ecclesiæ præter illas, quæ pacto aut contractu libertatem obtinuissent, reliquas omnes antiqua sua possessione deturbari, & ad hanc iniquam conditionem redigi, ut quod sibi optimo jure debitum sit, & à prima usque origine retentum, repetere atque Actoris more persequi cogerentur: se itaque censere, ut præter Ecclesias pacto aut privilegio à Regalia exemptas, illæ quoque exciperentur, quas ab antiquo tempore & supra hominum memoriam ab ea liberas esse constaret: hoc modo futurum, ut, perspicua lege, nulláque ambiguitate laborante, neque jus Regis imminueretur, neque etiam in aliorum damnum cresceret; quod suam Majestatem pro sua justi sanctíque observantia velle, omnes probè norant.* Hæc gravis ac nervosa San-Germanensis Pro-

cerum Conventus monitio, Pibracij, ut par est credere, conatum fregit, eúmque ab inceptis desistere coegit.

4. Verum antequam ad alia progrediamur, operæ pretium est, ex Regestis Parlamenti Parisiensis observare, Ministros Regios, dum Regaliam longè latéque, qua patet Regnum, extendi oportere contenderent, id initio alio planè sensu, atque postea factum est, accepisse. Primò enim solum Regaliæ nomine, jus Custodiæ, Defensionis seu Tutelæ intelligebant, quo Reges Christianissimi, ut omnium Regni sui Ecclesiarum Protectores ac Patroni, bona earum, sede vacante, tueri, & pro supremo in res temporales dominio, conservare deberent. Hinc duplicem tum Regaliam distinguebant: unam quæ sola bonorum Episcopalium administratione ac tutela, ut ad successorem Episcopum integra & sine diminutione pervenirent, continebatur: Alteram qua Rex vacantium Ecclesiarum fructus faciebat suos, Beneficiorúmque exceptis Parochijs, collationem sibi vindicabat. Hanc autem posteriorem Regaliam non esse generalem, sed in aliquibus tantum Provincijs ac Diœcesibus locum obtinere, pro confesso habebant, ut ex ipsis Parlamenti Regestis planum est, in quibus duplicis hujus Regaliæ frequens mentio fit.

4. Idem manifestè testatur Ægidius *le Maistre* Proto-præses in suo de Regalia Tractatu cap. 1. Ubi *Regaliam spiritualem*, quæ Beneficiorum collationem complectitur, apertè distinguit à *Regalia temporali*, quæ Ecclesiarum bona temporalia spectat, quámque ait *ad Regem pertinere in omnibus Ecclesijs Cathedralibus Regni sui citra & ultra Ligerim*; non quòd vacantium ubique Ecclesiarum fructus suos Reges facerent, cùm id solum in quibusdam Regni partibus locum habere postea disertè asserat, vanisque probationibus demonstret, sed quòd, pro supremo suo dominio ac jure Patronatus conservandis

Ecclesiarum

Ecclesiarum bonis invigilarent, emergentésque ratione œconomatus controversiæ regiorum Magistratuum auctoritate dirimerentur. Eamdem distinctionem refert ac probat Philippus Probus quæst. 1. apertéque agnoscit, Regem vi Regaliæ temporalis fructus suos in Ecclesijs vacantibus non facere, sed eos successoribus Episcopis conservare.

6. Ex hac etiam distinctione, ut id obiter observemus, explicandum est, quo sensu Carolus VII. Rex Christianissimus in Epistola ad Eugenium IV. Papam, quæ refertur tomo. 7. Spicilegij pag. 286. dixerit, omnes Regni Ecclesias *in & sub Regalia contineri*. Id enim intellexit non de propriè dicta illa Regalia, quæ in percipiendis Ecclesiarum vacantium fructibus, & conferendis etiam Beneficijs posita est; sed de quocumque jure utili aut honorario, sive in officio & jurisdictione aut alio quocumque consistat, quod ad Reges ut supremos feudorum Dominos, & Ecclesiarum Regni sui Patronos & Tutores ubique spectat, ut totam Epistolam legenti patet.

7. Cæterum ex hac duplicis Regaliæ distinctione factum est, ut Magistratus regij, centum ac viginti circiter ab hinc annis, jus constituendorum Ecclesijs vacantibus Oeconomorum in Occitania viciníisque Provincijs ad se traxerint, amotis Capitulis Cathedralibus, quæ antea hoc jure, ut ex eorum tabularijs constat, nullo contradicente, utebantur. Postquam autem eo pacto omnium Regni Ecclesiarum fructus vacationis tempore provenientes in Regis regiorúmque Ministrorum potestatem redacti sunt, haud multum temporis fuit, quin hæc duo Regaliarum genera permiscerentur. Ut enim Principes ab ipso Regaliæ ortu, Custodiæ seu Advocationis titulo, Decimas cæteróśque reditus Ecclesiasticos, feudalibus bonis, quibus speciali quodam jure potiebantur, adjunxerunt; ita etiam postea eodem titulo ad Regaliam in

Ecclesias Occitaniæ, Aquitaniæ, Provinciæ, Delphinatus aliásque ab ea prorsus liberas extendendam, abusi sunt. Qua in re, præter adæquandi ubique hujus juris opportunitatem aliásque similes ex usu & commodo rationes, quæ ijs qui viribus prævalent nunquam desunt, plerique Magistratus sui officij esse duxerunt, & ad ineundam à Rege gratiam percommodum, si jus istud, quod, eorum opinione, Regiæ Coronæ summo usui & ornamento esset, & à quo ipsis etiam non minima auctoritatis & jurisdictionis accessio fieret, pro virili propagarent.

8. Hanc eamdem Regaliæ extensionem Thesaurarius & Canonici sanctæ Capellæ, quòd maximum ipsis emolumentũ allatura esset, non mediocriter adjuverunt. Hinc vacantium Ecclesiarum, quæ Regaliæ nunquam subditæ fuerant, proventus occupare cæperunt, Capitulorum Procuratoribus atque Oeconomis apud Parlamentum Parisiense diem dicere, nonnunquam cum Episcopis à Rege designatis de fructibus vacantium Episcopatuum pacisci, eísque aut Ecclesiarum Capitulis acceptilationes & cessiones, quibus deinde ipsi in confirmationem Regaliæ uterentur, offerre. Ex alia parte plurimi Clerici Beneficiorum consequendorum cupidi, earundem Ecclesiarum Dignitates & Canonicatus aliáque Beneficia à Regibus, Regaliæ nomine, postularunt, variásque lites ea de re moverunt in Parlamento Parisiensi, in quo sæpe causam obtinebant adversus eos, quibus Beneficia ab Ordinarijs collata fueant. Denique quantum in eam partem Parlamentum propenderet, jam inde ab anno millesimo quingentesimo nonagesimo sexto, non obscurè significavit, cùm edito Arresto, *Archiepiscopatum Burdigalensem Regaliæ obnoxium, ut alios Regni Archiepiscopatus & Episcopatus, pronuntiavit.*

CAPUT XIX.

CAPUT XIX.

Cleri Gallicani querimoniæ. Edictum Henrici IV. Arrestum Parlamenti Parisiensis. Generalis de Regalia litis initium, & progressus. Edictum Ludovici XIII. Ejusdem litis continuatio. Edictum Regis feliciter regnantis, quo Regalia ad omnes Regni Ecclesias pertinere declaratur.

1. TUrbulentissima civilium bellorum tempestas, quibus, exeunte proximo sæculo, Gallia universa jactata est, impedimento fuit, quo minus Clerus supra memoratis regiorum Ministrorum molitionibus occurreret. At reddita ab Henrico Magno pace, statim de his apud suam Majestatem Ecclesia Gallicana querelas suas detulit: quibus permotus Rex humanissimus, Edictum anno millesimo sexcentesimo sexto promulgavit, quo inter alia de Regaliæ negotio ex veterum Constitutionum norma statuit his verbis: *Neque intendimus jure Regaliæ uti, nisi prout nos Prædecessoresque nostri usi sunt, minimè illud in Ecclesiarum immunium detrimentum extendendo.*

2. Quidam, quo vim Edicti declinent, per Ecclesias immunes, eas quæ titulo oneroso aut peculiaribus Privilegijs, de quibus fidem facere possint, à Regalia solutæ sunt, interpretantur. Verum futilis est hæc explicatio. Nemo enim tum Ecclesiarum, quæ Regaliæ vacationem contractu vel privilegio consecutæ erant, immunitatem in dubium vocabat; neque Clerus Gallicanus propriè de his querimoniam ad Regem detulerat, sed de illis, quæ tametsi nativa & Canonica libertate, jam inde à prima sua institutione Regaliæ non subessent, non ita pridem id oneris subire passim adigebantur,

quod vel ex una supra allata Procerum San-Germanensium ad Pibracij propositionem responsione manifestum est. Hunc verò Edicti sensum esse, Parlamenti Parisiensis Magistratus probè agnoverunt. Cùm enim plerique eorum jam generali Regaliæ extensioni faverent, Edicti publicationem, seu, ut vocant, verificationem, ratione hujus articuli, diu abnuerunt; ut non nisi duobus post annis, hoc est vigesima die Februarij anni millesimi sexcentesimi octavi ab illis publicata & in tabulas purè ac simpliciter relata sit.

3. Neque etiam diuturnum ex hac Edicti publicatione fructum percepit Ecclesia. Vix enim mensis elapsus erat, cùm ecce tibi Arrestum ab eodem Parlamento vigesima quarta die Aprilis ejusdem anni, perorante Ludovico Servino Regio Advocato, latum, in causa Canonicatus Ecclesiæ Bellicensis Provinciæ Segusianorum vulgo Bressiæ, quæ regiæ Coronæ nuper adjuncta erat, quo in modum generalis constituti decretum est, *in Ecclesiam Bellicensem Regem, sicut & in alias omnes Regni sui Ecclesias, Regaliæ jus habere*, & Advocatis interdictum, nequid imposterum huic Decteto contrarium afferrent.

4. Clerus Gallicanus de hoc Arresto apud Henricum Magnum tanquam adversus jura libertatésque Ecclesiæ, & in manifestam regij Edicti violationem lato, statim conquestus est: quibus querelis benignè susceptis Rex per litteras patentes, postulantibus Cleri Procuratoribus, omnibus de Regalia litibus in Ecclesijs, quæ ab eo se jure liberas contendebant, ad annum supersederi jussit, hásque lites ad se evocavit, atque earum cognitione Parlamento Parisiensi interdixit; quæ quidem evocatio atque interdictio per multos deinceps annos continuata est.

5. Ludovicus XIII. felicis memoriæ Rex Christianissimus anno

anno millesimo sexcentesimo vigesimo nono ad postulationes generalium Comitiorum anno millesimo sexcentesimo decimo quarto factas, & in Conventu Procerum anno millesimo sexcentesimo decimo septimo, & millesimo sexcentesimo vigesimo sexto renovatas Constitutionem edidit, quâ Henrici IV. Edictum confirmavit his verbis: *Intendimus uti jure Regaliæ, quod ad nos ratione Coronæ nostræ pertinet, prout antea factum est...... idque juxta Edictum ea de re à Divæ memoriæ Parente ac Domino nostro anno millesimo sexcentesimo sexto mense Decembri promulgatum.* Cúmque hæc verba: *Prout antea factum est*, aliquid adhuc obscuritatis haberent, de his Clerus apud Majestatem suam expostulavit, cui à Domino Marillaco regijs sigillis Præfecto alijsque à Rege datis Quæsitoribus responsum est, his verbis Regem declarasse, nolle se uti Regalia in ijs locis, ubi præterito tempore usus non fuisset, húncque articulum ad Edictum Henrici IV. referri: quæ quidem responsio iterum ab ijsdem regijs Ministris Majestatis suæ nomine reddita est, cùm postea suasorio Cleri libello in scriptis responderunt.

6. Idem Ludovicus XIII. anno millesimo sexcentesimo quadragesimo primo mense Decembri, pro sua pietate & justitia, aliud non parvi momenti in hoc Regaliæ negotio præstitit, rescissis Regum Decessorum suorum donationibus, quibus Regaliarum reditus sanctæ Capellæ attributi fuerant, atque unita in perpetuum ejusdem sanctæ Capellæ Capitulo Abbatia sancti Nicasij Remensis, ut illatum ei ex hac rescissione damnum sarciretur: ijsdémque litteris jussit, ut vacantium Ecclesiarum fructus successoribus Episcopis servarentur, quibus eos, quatenus opus esset, dono dedit. Quæ quidem litteræ in tabulas tum Parlamenti Parisiensis, tum Cameræ Computorum relatæ sunt, atque in auctoritatem acceptæ, ap-

posita

poſita tamen hac clauſula, ſeu, ut loquuntur, modificatione, quòd hujuſmodi fructus Archiepiſcopis & Epiſcopis non acquirerentur, niſi eis à Rege peculiaribus litteris donati eſſent, quas Cameræ Computorum exhiberi, & in ejus tabulas referri neceſſe eſſet.

7. Hæ Ludovici XIII. litteræ, quatenus Regaliarum proventus ſucceſſoribus Epiſcopis relinquebant, anno ſequente, paulo poſt ejus mortem, annitentibus iiſdem Parlamenti Pariſienſis & Cameræ Computorum Magiſtratibus abrogatæ ſunt, contraria Conſtitutione promulgata, Rege Ludovico XIV. tum pupillo, qua edicitur: *Regem ad ſuam manum jus Regaliæ temporalis revocare, quod imposterum Coronæ indiviſim unitum hærebit, ut eo ipſe ejúſque ſucceſſores plenè & cum ſuprema auctoritate potiantur, prout ſolebant Prædeceſſores Reges, antequam ſanctæ Capellæ attributum fuiſſet: Proinde Archiepiſcopatuum vacantium fructus in manu Regis fore, & per Oeconomos ad poſtulationem Regij Cameræ computorum Procuratoris præficiendos adminiſtratum iri, redactámque ex ijs pecuniam ad Regaliarum Collectores deferendam, ut, deductis eorundem Archiepiſcopatuum & Epiſcopatuum oneribus & impenſis ordinarijs, quod reliquum fuerit, Rex deſignatis Archiepiſcopis & Epiſcopis dono det, aut in opera pia, prout opportunius judicaverit, impendat, datis eam in rem patentibus litteris, quæ ad Cameram computorum referri debeant.*

8. Cæterum generalis Regaliæ cauſa ad ſupremum Regis conſilium, poſt privatarum litium evocationes prorogationéſque ad Cleri poſtulationem conceſſas, delata, eodem ſtatu uſque ad annum milleſimum ſexcenteſimum trigeſimum ſeptimum hæſit, cùm lato Arreſto juſſum eſt, ut ſinguli Archiepiſcopi & Epiſcopi, qui ſe Regalia immunes contenderent, ad regij conſilij tabularium immunitatis ſuæ probationes & documenta intra ſex menſes ederent, utque interea

omnibus.

omnibus litibus ea de re motis aut movendis ſuperſederetur. Alterum huic ſimile Arreſtum decima nona die Junij anni milleſimi ſexcenteſimi trigeſimi octavi latum eſt. His Arreſtis obſecuti Provinciæ Narbonenſis Procurator, nonnullíque Antiſtites & Capitula Provinciæ Auſcitanæ, Narbonenſis & Toloſanæ immunitatis ſuæ documenta, atque auctoritates apud regij Conſilij tabularium ediderunt, denuntiatione tamen prius facta, ſe id præſtare ſalvo ſuæ nativæ libertatis jure, ad cujus probationes ac teſtimonia proferenda minimè obligarentur. Anno milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo nono, agente Provinciæ Narbonenſis Procuratore, quinta die Junij aliud Arreſtum latum eſt, quo denuo omnes de Regalia lites in Occitania motæ vel movendæ, ſuſpenſæ ſunt atque evocatæ, uſque dum aliter de eo à Rege ſtatutum fuiſſet; vigeſima autem die Octobris ejuſdem anni, Clericus, qui Canonicatum Eccleſiæ Lombarienſis Provinciæ Toloſanæ in Curia Romana adeptus erat, cauſam adverſus Regaliſtam regij Conſilij Arreſto obtinuit.

9. Quid poſtea in illa generali de Regalia lite actum ſit, non apparet, uſque ad duodecimam diem Aprilis anni milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi primi, cùm novo regij Conſilij Arreſto decretum eſt, ut intra totos ſex proximos menſes, qui peremptorij termini loco eſſent, Præſules Occitaniæ, Provinciæ, Delphinatus, alijque qui ſe Regalia immunes contenderent, immunitatis ſuæ documenta & probationes exhiberent: id quod alijs ſubinde Arreſtis ſecunda die Junij anni milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi primi, vigeſima prima die Aprilis anni milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi tertij, & ſexta die Junij anni milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi quarti adhuc decretum eſt, privatis interim

quibuscumque de Regalia litibus suspensis, & ad regium Consilium evocatis.

10. Anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto in generalibus Cleri Comitijs, eruditissimus Franciscus Bosquetus tum Lodovensis ac postea Montispessulanus Episcopus coram Eminentissimo Cardinali Julio Mazarino summo tum Regni Administro, qui eo die ad Comitia venerat, præclaram de hoc Regaliæ negotio orationem habuit, quanti id esset momenti prosecutus, validissimísque argumentis Ecclesiarum Occitaniæ aliarúmque vicinarum jus & libertatem confirmans. Eodem fere tempore D. de Marca tum Tolosanus Archiepiscopus, qui generalis de Regalia litis, dum senatorio munere in regio Consilio fungeretur, relator designatus fuerat, eximium, flagitantibus Comitiorum Patribus, de eodem argumento commentarium edidit; qua etiam occasione paulo post octavum de Concordia Sacerdotij, & Imperij librum composuisse creditur, qui demum post ejus obitum in lucem prodijt, in quo tota hæc materies singulari eruditione & magna orationis facundia explicatur.

11. Dimissis Cleri Comitijs, quæ ad finem anni millesimi sexcentesimi quinquagesimi sexti duraverant, Rex Arresto duodecima die Aprilis anni millesimi sexcentesimi quinquagesimi septimi lato edixit, ut generalis de Regalia lis sine mora dirimeretur, declarans interim non esse suæ mentis, ut Præbendas aliáque Beneficia ob Regaliam conferret, *in Ecclesijs, in quibus Reges sui Prædecessores, juxta Edictum anno millesimo sexcentesimo sexto promulgatum, eo jure potiti non fuissent:* Ac deinde quinta die Octobris ejusdem anni, rejecto Regalista, factam ab Ordinario collationem Præbendæ seu Canonicatus in Ecclesia Tolosana Arresto confirmavit.

12. Ob-

12. Obſervandum autem ad intelligentiam ejuſmodi Arreſtorum, quòd tametſi poſt Edictum ab Henrico IV. promulgatum & à Ludovico XIII. renovatum, nulla in Occitania viciníſq; Provincijs Beneficia pendente generali de Regalia lite, à Regibus conferri debuiſſent, multa tamen identidem, regiorum Miniſtrorum opera vel diſſimulatione, collata fuiſſe, non ſolum poſt Epiſcoporum mortem, ſed etiam Epiſcopis viventibus, quòd fidelitatis Sacramentum in tabulas Cameræ computorum, obtentis literis Regaliæ abſolutorijs, non retuliſſent: quæ res ſummam eis in collatione Beneficiorum perturbationem afferebat, adeò ut nonnulli intra quindecim aut viginti Epiſcopatus annos, ne unum quidem Canonicatum liberè ac ſine lite conferre potuerint. Quam vexationem ut à ſe propulſarent, plerique, pendente adhuc generali lite, ſuum fidelitatis Sacramentum in tabulas Cameræ computorum retulerunt, rati per hoc de principali cauſa præjudicium non fieri, neque quidquam ſuarum Eccleſiarum juri ac libertati decedere.

13. In Actis Cleri Gallicani anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo ſecundo editis, nihil de hoc Regaliæ negotio reperitur ab anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſeptimo uſque ad annum milleſimum ſexcenteſimum ſeptuageſimum, cùm à Comitijs generalibus Lutetiæ Pariſiorum congregatis, Illuſtriſſimo Carolo *de Genlis* Archiepiſcopo Ebredunenſi & alijs quibuſdam Prælatis ac viris Eccleſiaſticis mandatum eſt, ut huic cauſæ examinandæ operam darent; quod ubi illi per multos dies diligenter præſtiterunt, Illuſtriſſimus Archiepiſcopus Ebredunenſis, prolixam ac eruditam de ea orationem ad Comitia habuit, quam rogatus eſt ſcriptis tradere, ut in tabularium Cleri reponeretur.

14. Deinceps nonnulla adhuc Arresta à regio Consilio lata sunt, quibus Ecclesiarum libertas firmari, litésque à Regalistis suscitatæ cohiberi videbantur. Ast tandem mense Februario anni millesimi sexcentesimi septuagesimi tertij, à Ludovico XIV. feliciter regnante Constitutio prodijt, qua edicitur: *Regem declarare, jus Regaliæ neque alienationi neque præscriptioni subjacere; idque ad se pertinere generaliter in omnibus Archiepiscopatibus & Episcopatibus Regni sui, nec non Ditionum ac Provinciarum sibi subditarum, ijs solummodo exceptis, qui ejus immunitatem titulo oneroso consecuti essent: jubere proinde, ut singuli Archiepiscopi intra duos menses post exhibitum fidelitatis Sacramentum adstringantur ad litteras patentes (Regaliæ) absolutorias impetrandas, easque in Acta Cameræ computorum Parisiensis referendas: qui autem præstito antea fidelitatis Sacramento ejusmodi litteras nondum impetrarint, eas impetrent, atque intra duos primos menses in Acta supradictæ Cameræ computorum referri curent; quibus duobus mensibus elapsis, si huic præscripto non paruerint, Beneficia Regaliæ obnoxia, quæ ad eorum collationem spectent, ob Regaliam vacatura, atque eo nomine à sua Majestate collatum iri.*

15. Altera Constitutione eodem mense promulgata Rex, confecto Archiepiscopatuum & Episcopatuum censu, præscripsit, quid pecuniæ à singulis Archiepiscopis & Episcopis Occitaniæ, Aquitaniæ, Provinciæ & Delphinatus, pro litteris Regaliæ absolutorijs in Acta Cameræ computorum Parisiensis referendis, solvendum sit: qua tamen solutione expressè pro hac vice liberantur, quotquot Archiepiscopi & Episcopi jam creati, fidelitatis Sacramentum præstitissent, modo intra duos menses à publicatione hujus Constitutionis easdem litteras Regaliæ absolutorias obtineant, atque in Acta ejusdem Cameræ computorum referri curent. Utraque Constitutio in tabulas Parlamenti & Cameræ computorum Parisiensis

statim

ſtatim relata, & ad univerſos Regni Præſules à generalibus Cleri Actoribus, miſſa eſt.

16. Alia quoque Conſtitutio menſe Aprili anni milleſimi ſexcenteſimi ſeptuageſimi quinti, in explicationem cujuſdam ſuperiorum Conſtitutionum clauſulæ prodijt, quæ pariter in ActaParlameni Pariſienſis & Cameræ computorum relata eſt.

CAPUT XX.

Progreſſus Regaliæ in ſuis effectibus ac prærogativis, præſertim quod ad collationem Beneficiorum attinet.

1. HActenus de Regaliæ ortu, incremento, atque in Galliæ Provincias & Eccleſias propagatione actum eſt. Jam videndum, quomodo paulatim in effectibus ſuis creverit, acceſſione prærogativarum ac regularum, quibus mirum in modum, præſertim quod ad Beneficiorum collationem attinet, quæ una fere hoc tempore in Regalia ſpectatur, amplificata eſt.

2. Obſervatum eſt ſupra, qua ratione Reges Chriſtianiſſimi, cùm primum Beneficiorum præſentatione contenti eſſent, paulatim ad ea pleno jure conferenda progreſſi ſint. At decurſu temporis plurima adhuc ejuſmodi Collationibus in immenſum amplificandis adjuncta ſunt, de quibus hic paulo latius agere operæ pretium putamus.

3. Pleræque illæ dotes ac prærogativæ, quibus ejuſmodi collationes à Miniſtris regijs præſertímque Parlamenti Pariſienſis Magiſtratibus auctæ ſunt, his veluti generalibus eorum pronuntiaiis nituntur: In conferendis ob Regaliam Beneficijs, Regem neque Jure canonico, neque Summorum Pontificum Conſtitutionibus, neque Eccleſiarum ſtatutis aut conſuetudinibus adſtringi: Regaliam quippe Jure canonico,

Summorúmque Pontificum Decretalibus Epiſtolis, ac Romanæ Cancellariæ regulis antiquiorem eſſe: Regem in his collationibus Epiſcopo ſuccedentem, non ſolum inſtar Epiſcopi, ſed excellentiori quadam ratione, quæ Regiæ Majeſtatis amplitudini reſpondeat, agere; ut non Epiſcoporum modo hac in re, ſed ſummi quoque Pontificis poteſtatem æquet vel etiam ſuperet.

6. Primùm igitur Rex, durante Regalia, Beneficiorum reſignationes, ſucceſſore deſignato, ſeu, ut vocant, *in favorem*, admittit, tametſi ejuſmodi reſignationes auctoritate Canonum prohibeantur, nec ab alio quam à Romano Pontifice, ut nunc res diſciplinæ ſe habent, admitti fas ſit. Quin & hoc caſu quibuſdam placet, Regem ad Beneficium ei, in cujus favorem reſignatum eſt, conferendum non obligari, ſed poſſe alteri illud, pro libitu, dare, quod ne Romano quidem Pontifici conceſſum eſt.

7. Secundò. Penſiones ab ijs, qui ſe Beneficijs abdicant, ex pacto conſtitutas, confirmat: imo in Beneficijs per obitum vacantibus penſiones creat, ipſáque Beneficia cum hoc onere confert; quæ duo cùm ſacris Canonibus contraria ſint, ab alio quam Summo Pontifice, ubi id Eccleſiæ neceſſitas aut utilitas poſtulat, jure fieri non poſſunt.

8. Tertiò. Ætatis, aliorúmque ad Dignitates & reliqua Beneficia obtinenda, à ſacris Canonibus præſcriptorum, veniam ſeu diſpenſationem concedit; quod hodie Epiſcopis non licet, ſed ſoli Romano Pontifici reſervatur.

9. Quartò. Non tenetur regulis, quas in re Beneficiaria Summi Pontifices ex æquitate & ob bonum publicum, ad amovendas fraudes induxerunt: cujuſmodi ſunt regulæ *de infirmis reſignantibus, & de veriſimili notitia:* Neque etiam neceſſe eſt, ut in diplomate regio exprimatur, quòd is cui

Bene-

Beneficium ob Regaliam confertur, alia jam habeat Beneficia, quemadmodum ex Constitutione Bonifaciana in Rescriptis Summorum Pontificum observatur.

10. Quintò. Ut Beneficia ob Regaliam conferantur, sufficit ea *jure* vel *facto*, vacare, quod ad varios casus novos atque inauditos porrectum est. Primo enim Regalia locum habet, statim atque Beneficium coram Ordinario vel in Curia Romana abdicatum seu resignatum est, tametsi nullum ea resignatio effectum habuerit, vel etiamsi expressè mutata fuerit, nisi ea mutatio, antequam existat Regalia, publicetur. Quapropter sæpe contingit, Beneficiarios, qui sua in manus Pontificis Beneficia permutationis causa, aut in cujuspiam favorem, cum onere pensionis dimiserint, ijsdem Beneficijs, ne servata quidem ijs pensione, spoliari. 2. Regaliæ locus est, si resignatione ab Ordinario aut Summo Pontifice admissa, factáque collatione, is cui collatum est Beneficium, ejus possessionem, antequam existat Regalia, adeptus non fuerit. Quin etiam, resignatione permutationis causa facta, si neuter permutantium Beneficij possessionem ante exortam Regaliam inierit, utrique Beneficium perit, & ad Regis collationem devolvitur; quia Beneficia hoc casu, etsi non jure saltem de facto vacua censentur, quod satis est, ut Regaliæ locus detur. 3. Si quæ Beneficia, dum Regalia alicubi incipit, seu, ut loquuntur, aperitur, litigiosa occurrant, Regaliæ obnoxia sunt, quòd pendente adhuc & dubia lite, vacua *de facto* existimentur: ea autem Rex non uni ex litigantibus, sed cuicumque voluerit, confert: unde multiplices oriuntur fraudes, suscitatis de industria & per collusionem litibus, sicubi brevi futura Regalia speratur: cui malo ut obviam iretur, apposita est clausula in supra memorata Constitutione anno millesimo sexcentesimo septuagesimo tertio publicata, qua cavetur,

cavetur, ut litigij nomine Regaliæ locus non ſit, niſi ſex ante obitum Epiſcopi menſibus lis apud Judicem conteſtata fuerit.

11. Sextò. Rex ob Regaliam non ea ſolum Beneficia confert, quæ per obitum, per ceſſionem aut per ſententiam judicis vacant, aut quæ ipſo facto vacare cenſentur, ut cùm Beneficiarius ſolemnia Religionis vota emittit, aut uxorem ducit, aut palam militiæ nomen dat: verum etiam ea, quæ niſi accedat Judicis ſententia & declaratio, minimè vacare exiſtimantur, ut cùm Clericus in cenſuras vel irregularitatem incurrit, aut aliquod crimen, quod Beneficij abdicationem mereatur, admittit. Idem jus à Rege exercetur, cùm titulus Beneficiarij aliquo vitio laborare arguitur, ut ſi quis Doctoris gradibus ad Dignitatem Eccleſiaſticam aut Beneficium neceſſarijs careat, Beneficium per ſimoniam aut confidentiam obtinuerit, aut aliud repugnans ſeu incompatibile adeptus ſit. Singulis enim his caſibus Rex Beneficia ob Regaliam, quodam veluti caduci jure, confert; adeò ut ſæpe Beneficiarij per ejuſmodi collationes, poſt pacificam viginti & amplius annorum poſſeſſionem, ſuis Beneficijs, nulla, ut plurimum, litis inſtructione prævia, ſpolientur.

12. Septimò. Jus Regaliæ ad Beneficia Patronatus tum Eccleſiaſtici, tum Laici, annis abhinc circiter quadraginta extendi cæpit, Rege ad Patronorum nominationem, inſtar Epiſcopi, inſtituente ſeu collationem dante, atque etiam Patronos, ſi nominare ſuperſederint, præveniente. Antea Reges in locum Epiſcopi in ſolis collationibus liberis ſuccedebant, ſive ob Regaliam non alia Beneficia conferebant, præter ea, quæ ad Epiſcopi collationem abſolutè ac pleno jure ſpectabant, ab ijs verò collationibus abſtinebant, quæ neceſſariæ & coactæ dicuntur, hoc eſt, quæ ad Patronorum deſignationem ſeu nominationem fiunt; quòd priores loco fru-

ctuum

ctuum habeantur, quo maximè obtentu ad Beneficia primum porrecta est Regalia, posteriores verò fructuum nomine censeri absurdum planè sit, cùm in ijs Episcopus necessariam ac merè spiritualem functionem, instituendis nimirum ijs, quos à Patronis designatos, dignos atque idoneos esse compererit, obire intelligatur.

13. Octavò. Ad nostra usque tempora observatum fuerat, ut Regalia Præbendas, Canonicatus, & Beneficia, ut vocant, simplicia solum comprehenderet; ad ea verò minimè extenderetur, quæ animarum curam aut spirituales functiones habent, ut sunt in Capitulis Præbendæ Theologales. Sed sublato, paucis abhinc annis, hoc discrimine, in Capitulis cuncta promiscuè Beneficia, etiam quibus animarum cura aut spirituales functiones annexæ sunt, jure Regaliæ conferuntur.

14. Nonò. Nuper etiam Rex Dignitates & Canonicatus Capitulorum Regularium, ob Regaliam conferre cæpit, quæ si propius attendantur, nihil aliud sunt, præter Officia & Religiosorum loca, ad quæ nemo promovetur, nisi qui se ad vitam communem & ab omni proprio alienam, voto paupertatis emisso, adstringat.

15. Decimò. Sub finem superioris sæculi Regalia extendi cæpta est ad Beneficia electiva & ad Dignitates, quæ post Pontificalem majores dicuntur, quibus plerumque jurisdictio spiritualis & animarum cura annexa est. Henricus IV. anno millesimo sexcentesimo sexto Edicto suo præcepit, ut ejusmodi Beneficia à Regalia eximerentur; quod quidem in Beneficijs electivis utcumque servatur, in Dignitatibus post Pontificalem Majoribus non item.

16. Undecimò. Non amplius quam duodecim anni sunt, cùm in omnibus Ecclesijs Cathedralibus & Collegiatis Beneficia ob Regaliam conferri cæpta sunt, sine ulla exceptione

Capitulorum, quæ Præbendas & Canonicatus una cum Episcopo, vel alternis cum eo vicibus, vel per orbem, seu, ut loquuntur, per turnum conferunt; qualia sunt pleraque Capitula in Occitania viciníſque Provincijs, quæ nuper Regaliæ per regiam Constitutionem subjectæ sunt. Hanc autem gravem manifestámque injuriam Ecclesijs illatam Ministri regij duplici hac ratione defendere conantur: primùm quòd cùm Episcopus omnium suæ Diœcesis Beneficiorum collationem ipso jure habeat, id per privatas pactiones cum Capitulis initas, in detrimentum Regaliæ mutari non potuerit: deinde quòd ea sit Regaliæ excellentia, ut nullum Rex in ea exercenda socium admittat.

17. Duodecimò. Aliud paucis abhinc annis in Ordinariorum fraudem inductum est, ut videlicet Beneficia extra defuncti Episcopi Diœcesim posita, quæ ad ejus Patronatum, reservata Episcopo Diœcesano institutione seu collatione pertinent, à Rege ob Regaliam pleno jure conferantur. Unde id absurdi sequitur, ut hoc casu Episcopi, etiamsi Regalia in eorum Diœcesi clausa sit, sua spirituali atque hierarchica auctoritate priventur, & ipsis inscijs vel etiam invitis, Beneficiarij, qui in eorum Clerum cooptandi sunt, sola Principis potestate sufficiantur.

18. Decimo tertiò. Regalia incipit, &, ut vulgari verbo utar, aperitur non solum vacante sede per obitum Episcopi, aut per ejus cessionem vel abdicationem, verum etiam per ejus translationem ad aliam sedem, imo & ad Cardinalatum promotionem.

19. Decimo quartò. Ut Regalia diuturnior sit, tardiúſque, ut loquuntur, claudatur, plura à Ministris regijs introducta sunt. Primum requiritur, ut novus Episcopus coram Rege ipso, quocumque loco Regni fuerit, vel etiam extra Regnum,

gnum, fidelitatis Sacramentum edat: deinde ut litteras Regaliæ absolutorias à Rege obtineat, eásque una cum fidelitatis Sacramento in acta Cameræ computorum Parisiensis, soluta certa pecuniæ summa, referri curet: tum verò ut ab eadem Camera Arrestum ejusdem Regaliæ absolutorium impetret: postremò ut hoc idem Arrestum regiásque litteras Regaliæ absolutorias, Oeconomo ad bonorum vacantis Ecclesiæ procurationem præposito denuntiet; quæ quidem omnia nisi ad unguem perficiantur, non finitur Regalia.

20. Decimo quintò. Post Constitutionem anno millesimo sexcentesimo septuagesimo tertio editam, illud etiam ad prorogandum Regaliæ tempus excogitatum est, ut Episcopus coram præsens & per se, non verò per procuratorem Episcopatus sui possessionem adeat: cujus novi juris in grave Episcoporum damnum invehendi non alia ratio fuit, nisi quòd ex sententia Ministrorum regiorum, Regalia nullam juris fictionem admittat: ex quo Regalistarum effato nonnulli etiam inferunt, jure ob Regaliam conferri Beneficium, cujus quis possessionem ante obitum Episcopi, per procuratorem, non autem præsens & per se adierit.

21. Decimo sextò. Cùm primum Beneficia ob Regaliam dari cæpta sunt, non alia fere, præter Ecclesiarum Cathedralium Præbendas & Canonicatus, huic juri obnoxia erant. At succedente tempore Regalia ad Dignitates & Canonicatus aliarum Ecclesiarum, ad Capellanias, Prioratus, Personatus ac Beneficia, ut vocantur, simplicia, quæ posterioris ævi usus & disciplinæ corruptela valde auxit, porrecta est, id quod eam mirificè amplificavit. Accedit quòd post extinctas, Concordato Bononiensi, Canonicas electiones, plerúmque Episcopatus longè diutius, quam antea, vacent, translationúmque usus ex illo tempore frequentior evaserit; quæ di-

ſciplinæ mutatio, quantum adhuc collationum, quæ ob Regaliam fiunt, numerum auxerit, ſatis ipſa experientia docet.

22. Decimo ſeptimò. Parlamentum Pariſienſe, cui ſoli Regaliarum juriſdictio attributa eſt, fiduciariam Beneficij poſſeſſionem, quem *Statum* vocant, Regaliſtæ illico adjudicat, non tantum ubi de Beneficio per obitum vacante agitur, verum etiam cùm ob delictum alijſque de cauſis à jure oriundis vacare præſumitur; unde ſæpe accidit, ut antiqui & pacifici Beneficiarij poſſeſſione ſua, indicta cauſa, exturbentur, ac plerumque fructuum perceptione intercluſi, inopes & rei anguſtia preſſi malint ſuo jure cedere, quam magnis ſumptibus litem dubio eventu, in primario Regni Parlamento, Regaliſtis ut plurimum favente, perſequi.

23. Decimo octavò. Regalia primùm ſola triginta annorum præſcriptione excludebatur, adeò ut Beneficium, quod ſemel ob Regaliam vacaſſet, intra triginta annos à Rege conferri poſſet, quod infinitis litibus occaſionem præbebat, ut vix ullus Beneficiarius de ſua ſorte certus ac ſecurus eſſet. Huic incommodo ut occurreret Henricus IV. ſupramemorato Edicto anni milleſimi ſexcenteſimi ſexti præſcriptionem trium annorum induxit, quæ alijs poſtea Edictis confirmata, ægrè à Parlamento Pariſienſi recepta eſt.

24. Decimo nonò. Quamvis jam ab initio receptum ſit, ut Parochiæ à Regalia eximantur, non defuerunt tamen hac noſtra ætate, qui eas huic oneri, ut reliqua Beneficia ſubjicere conarentur, quod editis etiam ſcriptis confirmare auſi ſunt, qua in re præterito ſæculo præcinentem habuerunt Carolum Molinæum in Reg. de Infirmis reſignantibus num. 420. cujus tamen audaciam cæteri in hoc Juris-conſulti ſcriptoréſque Galli minimè ſecuti ſunt.

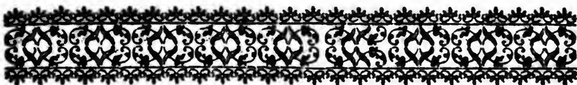
25. Vigeſimo

25. Vigesimò. Alij etiam jus Regaliæ ad Beneficia vacantium Abbatiarum proferre in animo habuerunt, rati hac via quamplurium Prioratuum ac pinguium Beneficiorum collationes Regi acquirendas, quod unum hodie aulici adulatores summo studio consectantur. Id patet tum ex Commentario ad Libertates Ecclesiæ Gallicanæ à duobus fratribus Puteanis Regiæ Bibliothecæ Præfectis edito, tum ex libello, quem Advocatus nomine *Auberi* nuper de Regalia publicavit. Hoc autem suum consilium ea maximè ratione confirmant, quòd Reges olim in Abbatijs Regalia potiti sint, quam alienari, aut ulla temporis præscriptione tolli posse negant.

26. Vigesimo primò. Denique ex supra memorata Regis feliciter regnantis Constitutione sequitur, Regaliam ita generalem esse, ut non solum ad Provincias ac Diœceses bello partas, aut quovis alio modo regiæ Coronæ unitas extendatur, sed ad eas etiam, quæ ipsi imposterum quoquo modo accrescent, extendenda videatur.

Finis Libri Primi.

LIBER SECVNDVS.

Quo demonstratur, Regaliam, prout illam Ministri regij toto Regno propagare conantur, omni prorsus Juri contrariam esse, nec unquam, nisi ex Ecclesiæ concessione, idque appositis certis conditionibus, legitimè exerceri potuisse.

CAPUT SEGUNDUM.

Iuri divino & naturali latè sumpto repugnat, ut Principes propria auctoritate vacantium Ecclesiarum fructus, & Beneficiorum collationem sibi vindicent.

1. POstquam primo hujus Tractatus Libro Regaliæ naturam, ortum, progressúmque demonstravimus, disputationis ratio postulat, ut quid de ea censendum sit, expendamus, an videlicet justa sit vel injusta, seu an legitimè, vel contra fas à Principibus exerceatur. Cùm autem duo in se comprehendat, sacrorum scilicet redituum in Ecclesijs vacantibus perceptionem, & Beneficiorum, à quibus abest animarum cura, collationem *pleno jure*, eam in utroque hoc capite citra Ecclesiæ concessionem, Jure divino & naturali latè sumpto, atque etiam Juri tum Canonico, tum civili adversari ostendemus: unde cuivis promptum

promptum erit inferre, illam, remota Ecclesiæ concessione, malam esse atque injustam, adeò ut in ijs etiam locis, ubi ex antiqua consuetudine recepta est, solo hoc Ecclesiæ concessionis titulo excusari queat. Qua quidem in re distinguemus ea, quæ Ecclesia vel expresso vel tacito suo consensu permisit, ab ijs, quæ cùm tantum toleret, nequaquam ejus silentio rata ac justa evadere potuerunt.

2. Ad Jus divinum Júsque naturale latè sumptum, quæ hîc pro uno eodémque accipimus, ea referuntur, quæ ex sola rerum consideratione, naturali quodam lumine, justa esse vel injusta perspicimus. Ut itaque pateat, an Regalia hujusmodi juri consentiat vel adversetur, sat erit observare, quænam sit conditio & natura earum rerum, in quibus versatur, & quas eo nomine Reges ac Principes sibi vindicare solent.

3. Primùm occurrunt bona facultatésque Ecclesiæ, quibus Reges, sede Episcopali vacante, potiuntur. Quis autem nesciat, bona Ecclesiæ à sacris Concilijs nuncupari *bona Dei*, quòd speciali titulo ad Deum rerum omnium Conditorem ac supremum Dominum spectent; à sanctis verò Patribus appellari, *vota fidelium*, *pretia peccatorum*, *patrimonium pauperum*? Quis etiam ignorat, Episcopos alióśque Beneficiarios non esse eorum dominos, sed solum dispensatores & Oeconomos, utpote qui ex ijs tantum necessaria ad vitam moderatè sustentandam decerpere, reliqua verò in sacrarum ædium divinique cultus procurationem, & in pauperum alimoniam impendere debeant? Hanc autem suam conditionem bona Ecclesiæ post mortem Episcopi amittere nemo unquam dixerit. Cur enim, vacante Episcopali sede in alteram sortem naturámve transirent? Cur minus tum, quam antea, in usus sacros ac religiosos impenderentur? Nonne ejusmodi

ejusmodi bona, aut Decimæ sunt & oblationes, quæ ipsi Deo, cujus personam sustinent Sacerdotes, tanquam supremo Domino rerúmque omnium Auctori, per modum tributi offeruntur; aut prædia quæ fidelium pietate & munificentia in perpetuum pauperum, hoc est, Christi membrorum subsidium consecrata sunt? Quis igitur sibi persuadeat, ea, decedente Episcopo, ab hac nativa sua conditione excidere, cúmque ante sacra & religiosa existerent, identidem, vacante sede, fieri communia & prophana, quò Principibus eorum reditus assignari, & in fiscum inferri possint? Num minus, mortuo, quam superstite Episcopo, divina Officia celebranda sunt, aut sublevandæ pauperum necessitates?

4. Præterea quæ semel Deo ejúsque cultui dedicata sunt, humanis usibus aptari nefas est: quod ita naturali rationi consentaneum est, ut vel ipsi Gentiles, communi quasi sponsione, quæ numini consecrata erant, ab hominum commercio exemerint, nec præscriptione alijsque de bonorum possessione legibus teneri statuerint. Nihil itaque alienius à bonorum Ecclesiæ natura & conditione, quam ut ea Principes post mortem Episcoporum occupent, fructúsque interim suos faciant.

5. Fatendum quidem est, ab hac regula excipi quoddam bonorum genus, Feudorum videlicet, quibus Principes, quamdiu sedes Episcopalis vacaret, potiebantur in Provincijs, ubi id juris circa feuda constitutum erat, uti supra explicatum est. Cùm enim primum ejusmodi bona in Ecclesias collata sunt, nisi expressè cautum fuisset ea libera fore, ijsdem, atque antea, oneribus & servitijs obnoxia fuisse videntur, adeò ut non alio jure alióve modo à Prælatis, quam à Laicis viris feuda possiderentur. Cæterum Christianissimi Reges non semper summo hoc jure erga vacantes Ecclesias utebántur; &

tur; & jampridem illud cum reliquis feudalibus servitijs remisisse censerentur, postquam subsidia ipsis à Clero Gallicano in publicis necessitatibus sæpe subministrata sunt, quæ postea Decimarum nomine in singulos annos collata, jam ordinarij tributi locum tenent. Deinde, ut hoc jus circa feuda in supra memoratis provincijs legitimum fuerit, ad Demas, oblationes, & alia quæcumque bona, quæ ut plurimum longè majorem redituum Episcopalium partem constituunt, sine manifesta injuria extendi nequaquam potuit.

6. Quapropter Reges Christianissimi, etiam postquam Regalia in certis quibusdam Provincijs & Diœcesibus usu recepta & Ecclesia connivente firmata est, ejusmodi reditus in propriam utilitatem converti, & in fiscum deferri noluerunt; sed eos aut sanctæ Palatij Capellæ donarunt, aut in pios usus impenderunt, aut successoribus Episcopis dimiserunt; quasi illos nativa sua pietas & religionis cultus ab exercendo eo jure deterreret, quod divinæ legi & conscientiæ regulis parum consentaneum judicarent. Hoc præcipuè apparet in Edicto Augustæ memoriæ Ludovici XIII. cognomine Justi, anno millesimo sexcentesimo quadragesimo primo publicato, quo Regaliarum donationes à Decessoribus suis in favorem sanctæ Capellæ factas, collatis in eam certis alijs reditibus, rescidit, ut imposterum vacantium Episcopatuum fructus ad successores Episcopos transirent: quam in rem notatu digna sunt verba, quibus sic præfatur: *Quandoquidem nobis propositum est, hos* (Regaliarum) *reditus, prout ex officio nos teneri existimamus, in opera pia impendere, æquissimum nobis videtur, ut in Ecclesiarum, ad quas ex natura sua pertinent, utilitatem cedant, ipsisque Archiepiscopis & Episcopis relinquantur.*

7. Quod si rationi & æquitati naturali repugnat, ut Principes vacantium Ecclesiarum reditus ad se trahant, idem

potiori adhuc ratione de collationibus Beneficiorum, quæ altera pars Regaliæ est, dicendum videtur. Quid enim naturali ordini, Christi Domini instituto, ipsíque rationi magis consentaneum, quam ut penes Episcopos alióſque Ecclesiæ Præpositos sit Dignitatum Officiorum ac Ministeriorum Ecclesiasticorum distributio? si quidem hierarchica potestas eis ad Ecclesiam administrandam & regendam data, hoc uno maximè continetur: hinc Ministrorum inferiorum, subter Superiores, à quibus Missionem & potestatem mutuati sunt, summissio: hinc Sacerdotij ac Ministerij Ecclesiastici unitas, quod ab Apostolis, in quibus plenum perfectúmque fuit, ad Episcopos, Presbyteros alióſque Ministros usque in finem sæculi, perpetua successione, transmittitur. Contra verò facultas conferendi Dignitates, Præbendas aliáque Beneficia, quam Principes jure Regaliæ sibi vindicant, hunc naturalem justissimúmque ordinem perturbat: regiam potestatem cum Episcoporum summíque Pontificis potestate permiscet, ac perpetuam atque inviolabilem Ministerij Ecclesiastici continuationem quodammodo interrumpit. Qui enim hoc modo Ministeria Ecclesiastica à Regibus consequuntur, nonne à sola Potestate sæculari jus ac missionem ad suas functiones obeundas mutuari videntur, tametsi præcipuæ sint Ecclesiarum Cathedralium Dignitates, & Beneficia, quibus tum Jurisdictio in ipsa Canonicorum Collegia, vel etiam per totam Diœcesim, tum alia munia spiritualia annexa sunt?

8. Neque respondendum est, duo in Beneficijs distinguenda, spirituales nimirum functiones, & reditum temporalem: Regem autem titulo Regaliæ non ipsam spiritualia obeundi potestatem, sed jus percipiendi reditus temporales conferre; atque ideò Patronatum seu collationem non esse quid merè spirituale, sed tantum spirituali *per antecedentiam*

annexum,

annexum, ut loquitur Joannes de Parisijs Ordinis Fratrum Prædicatorum Theologus in Opere de Poteſtate Regia & Papali, quod tempore Bonifacij VIII. Papæ & Philippi Pulchri ſcripſit. Etſi enim hæc duo differant, alterum tamen ab altero pendere certum eſt, cùm jus percipiendi partem Eccleſiaſticæ poſſeſſionis ſacríque proventus, poteſtate illa obeundi certas functiones ſpirituales ſeu Eccleſiaſticas nitatur; unde tritum illud apud antiquos Canoniſtas: *Beneficium propter officium*, hoc eſt jus utendi fruendi portione quadam proventus Eccleſiaſtici, quod Beneficium appellatur, propter obeundas Miniſterij Eccleſiaſtici functiones, quod ſignificat nomen officij, conceditur. Quapropter jamdudum Eccleſiæ auctoritate definitum eſt, toties admitti Simoniæ crimen, quoties pretium pro Beneficio, aut ſolvitur aut accipitur, tametſi non quod in eo ſpirituale, ſed quod temporale eſt, vel emere vel diſtrahere in animo habeas; rejecta & damnata nonnullorum Juris-conſultorum ſecus ſentientium opinione, quæ ſi locum haberet, latiſſimam committendæ Simoniæ januam aperiret, ut jam pridem obſervavit B. Petrus Damiani ſcribens ad Alexandrum II. Pontificem Maximum his verbis lib. 1. Epiſt. 13. *Nonnulli Clericorum vitam per exterioris habitus ſpeciem mentientes, prorſus Deo frigidi, ambitionis Eccleſiaſticæ facibus inflammati, hoc pertinaciter dogmatiſant, non ad Simoniacam hæreſim pertinere, ſi quis Epiſcopatum à Rege vel quolibet mundi Principe per interventum coemptionis acquirat, ſi tantummodo conſecrationem gratis accipiat ..... videlicet ut jure Simoniacus non dicatur, quiſquis abſque manus impoſitione Epiſcopatum comparaſſe convincitur. Dicebant enim, quia cùm hoc ſit, non diſtrahitur Eccleſia ſed facultas; nec emitur Sacerdotium, ſed poſſeſſio prædiorum. Sub hac enim præſtatione pecuniæ opes tantum, non honoris vel Eccleſiæ redimitur Sacramentum. Venalia ſiquidem ſunt,*

ſicut aiunt, unde ſint divites; gratis accipiunt, unde fieri debeant Sacerdotes.

9. Collationem autem Beneficij rem eſſe ſpiritualem adeò certum eſt, ut Laicus etiam Patronatus jus ſpirituale habeatur, quod nec pretio comparari aut diſtrahi, nec in alterum niſi cum univerſitate caſtri ſeu cum ipſo fundo, cui unitum eſt, transferri poſſit; quo etiam caſu caſtrum ſeu fundus carius eo nomine æſtimari non debet.

10. Ex his liquet, Beneficiorum naturæ atque inſtitutioni repugnare, ut in ijs conferendis jus utendi fruendi reditibus temporalibus, ab ipſa Inſtitutione ſeu collatione poteſtatis ad obeunda munia ſpiritualia requiſitæ diſtinguatur. Quæ duo revera in proviſionibus Beneficiorum, quæ ob Regaliam fiunt, nullatenus diſcernuntur; cùm ea Rex ſuo diplomate, abſolutè nullóque ſpiritualis aut temporalis diſcrimine facto conferat.

CAPUT II.

Regalia contraria eſt Iuri Canonico.

1. JUris Canonici nomine hîc intelligimus antiquorum Conciliorum Canones, & his conſentanea Romanorum Pontificum Decreta, quibus conſtabat jus commune, quo res Eccleſiaſticæ, quandiu diſciplina viguit, adminiſtratæ ſunt. Quantum autem Regalia, ſive vacantium Eccleſiarum fructus, ſive collationes Beneficiorum ſpectes, antiquo huic juri adverſetur, ex dictis libro 1. cap. 3. & 4. facile demonſtratur.

2. Primùm quod bonorum uſumfructum attinet, vetuſtiſſimus mos fuit, quem proinde ad Traditionem Apoſtolicam referre licet, ut quidquid defunctus Epiſcopus in rebus ſeu mobilibus ſeu immobilibus reliquiſſet, ad ejus Eccleſiam pertineret;

pertineret; demptis tamen ejus proprijs ac patrimonialibus bonis, quæ vel testamento legare poterat, vel ab intestato ejus agnatis ac propinquis debebantur. Ea autem bona à defuncto Episcopo relicta, alijs Ecclesiæ facultatibus, jure quodam accretionis, addita, ad Episcopum Successorem, una cum fructibus, qui tempore vacationis obtigerant, deferebantur. Id constat ex canone, qui inter Apostolicos quadragesimus numeratur, ex canone 24. Concilij Antiocheni anno trecentesimo quadragesimo primo celebrati, & ex canone 22. Concilij Calcedonensis generalis, itémque ex vigesimo quinto canone ejusdem Concilij supra à nobis relato, quo expresse cavetur, ut integri viduatæ Ecclesiæ fructus apud Oeconomum, futuro reddendi Episcopo, serventur.

3. Hoc autem Concilij Calcedonensis Decretum, quo non tam novum jus inducitur, quam vetus confirmatur, ubique servatum est: idquod nominatim de Ecclesia Gallicana ex synodis Regensi, Aurelianesi II. Meldensi alijsque auctoritatibus, quæ hanc disciplinam in Gallijs usque ad duodecimum sæculum viguisse testantur, fusè demonstravimus lib. 1. cap. 3. 4. & 5. De Italia constat, quòd ubi primùm aliqua Ecclesia Pastore orbata esset, Episcopus Romanus aut Metropolitanus vicinum Episcopum visitatorem delegabat, qui ejus curam in spiritualibus & temporalibus gereret, caverétque inprimis diligenter, ut illius facultates & proventus futuro Episcopo servarentur, ut patet ex varijs Gregorij Magni aliorúmque Pontificum Epistolis, & ex antiquis delegandorum Visitatorum formulis apud Jacobum Sirmondum tom. 2. Conciliorum Ecclesiæ Gallicanæ. Hispanias verò hoc eodem jure usas probat Concilium Ilerdense anno quingentesimo vigesimo secundo congregatum, can. 16. dum synodi Regensis canonem laudat, omnibúsque observandum pro-

ponit. Idem de Affricana Ecclesia patet ex canone 8. Concilij Cartaginensis V. Quod autem Ecclesiam Græcam spectat, Concilij Calcedonensis Decretum in administrandis Ecclesiarum vacantium bonis semper servavit, etiam postquam ab Ecclesia Romana secessit, & ad hanc usque diem servat. Regaliam itaque, quatenus Principibus vacantium Ecclesiarum fructus tribuit, Juri communi canonico veterique Ecclesiæ disciplinæ adversari clarum est.

4. Nec minus certum est, alterum Regaliæ caput, collationem videlicet Beneficiorum, tam antiquo quam novo Juri canonico repugnare. Primum enim ex veteri Ecclesiæ disciplina nullus in Presbyterum, Diaconum aut Clericum ordinabatur, quin simul alicui certæ Ecclesiæ, oratorio aut loco, ubi ordinis sui munus obiret, & ex fidelium oblationibus aut Ecclesiasticis proventibus, quorum dispensatio penes Episcopum erat, ea quæ ad vitam sustentandam necessaria erant, reciperet, publica auctoritate adscriberetur. Id celeberrimo Concilij Calcedonensis canone 6. sancitum fuit, quo prohibitum est, ne quis *absolutè* ordinetur, id est, nisi peculariter alicui Ecclesiæ, loco aut Monasterio addictus in ipsa ordinatione pronuntietur. *Μηδένα δὲ ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον, μήτε ὅλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο.* [*Nullum absolutè ordinari debere Presbyterum, aut Diaconum, nec quemlibet in gradu Ecclesiastico, nisi specialiter in Ecclesia civitatis aut pagi, aut in Martyrio aut Monasterio qui ordinandus est pronuntietur.*] Cùm itaque tota ordinandorum Ecclesiæ Ministrorum potestas penes Episcopos esset, accedente tamen Cleri consensu, ipsiusque plebis testimonio, ut ex sancto Cypriano alijsque SS. Patribus probatur, liquet eorum quoque arbitrio distributa

fuisse

fuiſſe officia & Miniſteria, quibus Clerici in ipſa ſua ordinatione mancipabantur: unde conſequens eſt, nullum tunc Principem aut Laicum, neminémque alium præter Epiſcopum ejuſmodi officia ſeu Miniſteria diſpenſaſſe.

5. Vigeſimus nonus Canon inter eos, qui Apoſtolis tribuuntur, ſatis indicat, quantum ab Eccleſiæ diſciplina abhorreret, ut Dignitatum atque officiorum Eccleſiaſticorum diſpenſatio Poteſtati ſæculari permitteretur: Εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς γένηται ἐκκλησίας, καθαιρείσθω, καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες. [*Si quis Epiſcopus ſæcularibus Principibus uſus, per eos Eccleſiam adeptus ſit, deponatur & ſegregetur, & omnes qui ei communicant.*] Hic canon ſolos Epiſcopos commemorat, quòd eorum electiones Laici ſæpius majoríque cum Eccleſiæ damno impedirent. Cæterum generaliter de quocumque officio aut dignitate Eccleſiaſtica intelligendus eſt, ut patet ex ſecunda ſynodo Nicæna Oecumenica, quæ illum ad quaslibet ſacrorum Miniſtrorum electiones extendit his verbis can. 3. Πᾶσαν ψῆφον γινομένην παρὰ ἀρχόντων, ἐπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου, ἄκυρον μένειν κατὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα. Εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι, &c. [*Omnis electio à Principibus facta Epiſcopi aut Presbyteri aut Diaconi irrita maneat ſecundum regulam, quæ dicit: ſi quis Epiſcopus, &c.*] Quod adhuc ſeverius vetat Octava ſynodus generalis, ſic de Epiſcoporum electionibus decernens canone 21. editione latina Anaſtaſij Bibliothecarij: *Neminem Laicorum Principum vel Potentum ſemet inſerere electioni vel promotioni Patriarchæ vel Metropolitæ aut cujuslibet Epiſcopi, ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confuſio, vel contentio: præſertim cùm nullam in talibus poteſtatem quemquam Poteſtativorum vel cæterorum Laicorum habere conveniat, ſed potius ſilere & attendere ſibi, uſquequo regulariter à Collegio Eccleſiæ ſuſcipiat finem electio Pontificis.*

6. Con-

6. Concilium Parisiense III. anno quingentesimo quinquagesimo septimo congregatum, idem pene de electionibus Episcoporum pro Ecclesia Gallicana statuit canone 8. *Nullus*, inquit, *civibus invitis ordinetur Episcopus, nisi quem Populi & Clericorum electio plenissima quæsierit voluntate, non Principis imperio, neque per quamlibet conditionem, contra Metropolitæ voluntatem vel Episcoporum comprovincialium ingeratur. Quod si per ordinationem regiam honoris istius culmen pervadere aliquis nimia temeritate præsumpserit, à comprovincialibus loci illius Episcopis recipi nullatenus mereatur, quem indebitè ordinatum agnoscunt.*

7. Quam primis temporibus in ordinandis atque instituendis Ecclesiæ Ministris potestatem Episcopi exercebant, eam postea retinuerunt, cùm ejusmodi Ministerijs seu officijs attributa est certa quædam proventuum Ecclesiasticorum portio, qua Clerici ad vitam perpetuò fruerentur: unde Beneficiorum fluxit appellatio, quo nomine apud veteres vocabantur prædia, quæ emeritis militibus assignabantur. Hanc potestatis Episcopalis continuationem probant plurima Concilia, maximè Gallicana, ut Vernense anno septingentesimo quinto celebratum can. 8. Arelatense an. 813. can. 6. Cabillonense an. 813. can. 42. Nannetense an. 900. can. 16. Quæ quidem omnia Conciliorum Gallicanorum statuta, hoc uno celebri Concilij Aurelianensis I. Clodoveo Rege congregati canone nituntur, quem Gratianus in Decretum 16. q. 7. retulit. *Omnes Basilicæ, quæ per diversa loca constructæ sunt, vel quotidie construuntur, placuit secundum priorum Canonum regulam, ut in ejus Episcopi, in cujus territorio sitæ sunt, potestate consistant.* Hæc autem singula Carolus Magnus paucis complexus est lib. 7. Capitul. 368. his verbis: *Placuit ut omnes Ecclesiæ cum dotibus & omnibus rebus suis in Episcopi proprij potestate consistant, atque ad ordinationem vel dispositionem suam semper pertineant.*

8. Faten-

8. Fatendum quidem, ſuccedente tempore, Laicis qui ex ſuis facultatibus Eccleſias fundabant, non tantum certos honores, *proceſſionis aditus* nomine in veteri canone apud Gratianum c. Frigentius 16. q. 7. deſignatos, dum divinis intereſſent officijs, attributos fuiſſe, ſed eis quoque conceſſum jus nominandi ſeu præſentandi Clericos, qui illas Eccleſias adminiſtrarent: quod etiam nonnunquam in ipſa Eccleſiarum fundatione expreſsè ſibi, annuente Epiſcopo, excipiebant; hincque origo Laici Patronatus. At quantum ab hoc Patronatu Regalia differat, nemo non videt. Siquidem Patronus, quantæcumque dignitatis fuerit, id ſolum juris habet, ut Clericum in Beneficio vel ordinandum vel inſtituendum offerat, quem Epiſcopus, prævio examine, ſi dignum & capacem reperiat, admittit, eique cum titulo Beneficij, jus ac poteſtatem obeundi muneris Eccleſiaſtici donat; ſin verò, tanquam indignum vel incapacem repudiat: cùm econtra Rex Beneficia ob Regaliam abſolutè, ſine ulla Epiſcopi, Metropolitæ, aut cujusvis alterius Eccleſiaſtici Præpoſiti interventu conferat.

9. Denique quantum hac in re ſacris Canonibus adverſetur Regalia, vel maximè ex ijs, quæ in controverſia de Inveſtituris geſta ſunt, demonſtratur. Non enim alia de cauſa Romani Pontifices Inveſtituras tam fortiter támque conſtanter damnarunt, vibrata etiam non ſemel in dantes & accipientes excommunicatione, tametſi hi antiquo uſu & longa ſe poſſeſſione tuerentur, niſi quòd per eas Principes miniſteria Eccleſiaſtica ipſámque Dignitatem Epiſcopalem conferre viderentur. Hinc etiam in nonnullis Concilijs ut hæreticæ damnatæ ſunt, eáſque Goffridus Abbas Vindocinenſis Eccleſiæ ruinam ac Religionis peſtem appellabat; cùm tamen ſi intra legitimos terminos cohibitæ fuiſſent, ad ſola feuda &

N temporalia

temporalia Ecclesiarum bona spectarent, ut lib. 1. cap. 6. demonstratum est. Quam ob causam Ivo Carnotensis Episcopus, Juris Canonici consultissimus, qui hoc eodem tempore floruit, hæreseos notam in Investituras cadere negabat, tametsi eas tanquam *alieni juris pervasionem & sacrilegam præsumptionem* reprehenderet, quòd nimirum Principes ijs ad opprimendam Ecclesiarum libertatem per summam injuriam abuterentur, de quo vid. Epist. 236. ad Joannem Archiepiscopum Lugdunensem.

10. Verùm quòd Principes alijque Laici tunc non nisi obliquè sibi arrogabant, ut videlicet obtentu dandæ feudorum aliorúmque bonorum Investituræ, electionum libertatem everterent, ministeriorum ac dignitatum Ecclesiæ dispensationem ad se traherent; id nunc Reges in Dignitatibus & Præbendis Ecclesiarum Cathedralium, cæterísque, præter Parochias, Beneficijs, titulo Regaliæ, conferendis, apertè sibi vindicant: ut Regalia quodammodo Ecclesiæ injuriosior magísque sacris canonibus contraria, quam Investiturarum usus, videatur; cùm per illam Reges quæcumque Beneficia, exceptis Parochijs, pleno jure & sine ullo ad Ecclesiæ Præpositos respectu, conferant; quod nunquam propriè Imperatores aliíque Principes in Episcopatibus, Abbatijs cæterísque Beneficijs per Investituram dandis fecisse intelliguntur.

CAPUT III.

Regalia Iuri Civili adversatur.

1. QUin Regalia Juri civili, hoc est Imperatorum legibus, Regum Christianissimorum Capitularibus, veterúmque Principum Edictis contraria sit, nemo dubitaverit. Cùm enim Imperatorum ac Regum officium sit, Ecclesiam tueri,

tueri, & Canones pro ſancienda vel inſtauranda diſciplina editos publica legum auctoritate munire; quid mirum, ſi in antiquis eorum edictis & conſtitutionibus nihil reperias, quod Regaliæ, quam Eccleſiaſtico juri adeò infeſtam oſtendimus, ſuffragetur?

2. Quod ad primam Regaliæ partem, bonorum videlicet Epiſcopalium uſumfructum ſpectat, Leges civiles cum ſacris Canonibus planè conſenſiſſe conſtat, neque aliter ea de re ſtatuiſſe, quam Concilium Anthiochenum, Concilium Calcedonenſe Oecumenicum, aliáque ſupra memorata. Id patet vel ex ſola Novella centeſima trigeſima prima Juſtiniani cap. 10. Eam in rem Emmanuelis Comneni Imperatoris Conſtitutionem anno milleſimo centeſimo quinquageſimo primo promulgatam, hic etiam referre lubet, quâ poſt damnatum deteſtabilem & ſacrilegum morem mobilia Epiſcoporum decedentium invadendi fiſcóque addicendi, qui paulo ante in Orientem irrepſerat, ita generaliter ſtatuit: *Τοῖς ἀκινήτοις μέντοι τῶν χηρευουσῶν ἐκκλησιῶν οὐδὲ πόδα ὅλως ἐπιβαλεῖ τις τῶν κατὰ χώραν δουκῶν, ἢ τινῶν ἑτέρων, ὡς εἴρηται, οὐδὲ τὸ οἱονοῦν ἐκεῖθεν ὁποσοῦν ἀναλάβηται, ἀλλὰ πάντα παρὰ τῶν μερῶν τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν ἐν αὐτοῖς οἰκονομηθήσεται, καθὼς ἄρα καὶ περὶ τούτου νενόμισται, καὶ κανονικῶς διηγόρευται μέχρις ἂν δηλαδὴ οἱ μετὰ τοὺς τεθνηκότας ἀρχιερεῖς εἰς ἐκκλησίας ἐπικηρυττόμενοι, κατὰ χώραν γεγονότες αὐτοὶ τῆς τούτων οἰκονομίας ἀνθέξονται.* [*In fundis verò viduatarum Eccleſiarum ne pedem quidem ponet ullus Dux aut quivis alius eorum, qui in ea regione degunt, neque quicquam omnino inde auferet: ſed omnia ibidem ab Oeconomis Eccleſiarum adminiſtrabuntur, quemadmodum tum Jure civili, tum ſacrorum Canonum conſtitutionibus definitum eſt; donec Epiſcopi in locum demortuorum electi, advenientes eorundem bonorum adminiſtrationem ad ſe receperint.*

3. Huc etiam ſpectant duæ celebres Frederici II. Imperatoris Conſtitutiones ſupra à nobis allatæ, quibus, reſtituta toto Imperio canonicarum Electionum libertate, bonorum quoque in Eccleſijs vacantibus plenam & liberam adminiſtrationem Clero reliquit; ubi notandum, eum dicere, conſuetudinem ſpolia Epiſcoporum redituſque Eccleſiarum vacantium occupandi, ab Anteceſſoribus Imperatoribus *pro motu propria voluntatis* introductam fuiſſe, ſéque in ea abroganda velle, ut ſicut *quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; ita quæ ſunt Dei, Deo recta diſtributione reddantur.* Denique tot támque præclara Caroli Magni, Ludovici Pij aliorúmque Imperatorum & Regum de bonis ac reditibus Eccleſiarum conſervandis Capitularia & Edicta, quorum nonnulla lib. 1. cap. 4. à nobis relata ſunt, perfectum Juris civilis & Juris canonici in hac materia concentum abunde probant.

4. Quod autem attinet ad Collationem Beneficiorum, quæ eſt altera Regaliæ pars, quantum Juri civili veterúmque Imperatorum ac Regum legibus adverſetur, vel hoc uno maximè patet, quòd in eorum Conſtitutionibus, & Reſcriptis vel priſcis Hiſtoricorum monumentis, ne minimum quidem ejuſmodi collationum veſtigium appareat. Sin verò antiqui Imperatores jam inde uſque à quarto & quinto ſæculo partes ſuas in Antiſtitum electionibus aliquando interponebant, idémque Reges in Gallia, durante potiſſimum prima Dynaſtia, factitabant, id toto cœlo ab eo jure, quo nunc Reges in conferendis ob Regaliam Beneficijs utuntur, differt. Nam præterquam quod collationes, quæ titulo Regaliæ fiunt, nonniſi vacante ſede Epiſcopali & ante Antiſtitis electionem locum habent, longè poſt primam, imò & ſecundam Regum Dynaſtiam, verſus finem duodecimi ſæculi, cùm maximè canonicæ Epiſcoporum electiones vigerent, uſurpari cæperunt; qua de re alibi fuſius diſſeremus. CA-

CAPUT IV.

Regalia nullo propriè Privilegio nititur. Qua ratione eam Concilium Lugdunense II. vel permisit vel probavit. Expenditur hujus Concilij Decretum.

1. HActenus demonstratum est, Regaliam, si per se consideretur, non solum à jure Divino vel Naturali, itémque Civili vel Canonico auctoritatem non mutuari, sed potius ijs Juribus è regione adversari. Nil autem hic attinet adductis argumentis ostendere, eam nullo Ecclesiæ Privilegio aut peculiari concessione introductam fuisse. Id enim in confesso est apud ipsos Auctores, qui pro Regalia scripserunt, ut apud Renatum Chopinum, qui cùm animadverteret cæteros Regaliæ titulos, ad collationem Beneficiorum Regibus vindicandam minus sufficere, optandum ait, ut aliquod ejus juris Privilegium à Pontificibus concessum afferri posset: *Atque ego quidem*, inquit lib. 1. de sacra Politia tit. 7. n. 13. *enixè optassem, Regalia hæc sacerdotalia attribui sanctæ Sedis privilegio posse, si qua fide digna chartula proderetur, sive Pontifici Maximo collibuisset illud certo perpetuóque velut Edicto sancire.* Certè libro superiori fusè ostendimus, Regaliam primùm ad sola feuda spectasse, deinde verò obtentu Custodiæ, ad alia prædia, etiam ad Decimas, oblationes alióśque sacros proventus, ac demum ad Beneficiorum collationem porrectam fuisse; unde consequens est, eam in singulis his capitibus, si feudorum usumfructum in Provincijs, quæ hoc jure utebantur, excipias, diu tanquam malam & injustam habitam fuisse, donec tandem à Concilio Lugdunensi II. in ijs locis, ubi ex antiqua consuetudine recepta erat, tolerata est ac permissa; ut frustra quis aliud Regaliæ Privilegium aliámque ab Ecclesia concessionem, præter hoc Lugdunense Decretum, quæsierit.

2. Quapropter haud abs re erit, quæ ſupra de hoc Decreto dicta ſunt, hic retractare, vímque ejus ac ſenſum paulo attentius expendere, quò clarius eniteat, quid Eccleſia conſenſu vel expreſſo vel tacito in Regalia probaverit, quídve ſolum ita toleret, ut ſilentio ſuo & diſſimulatione juſtum ac legitimum nequaquam efficiat.

3. Qui Concilij verba propius attenderit, facile animadvertet, ejus in condendo hoc Decreto ſcopum non fuiſſe, ut Regaliam in ijs locis ubi jam introducta erat, confirmaret, ſed potius ut impediret, ne ad ea quæ huic nondum ſubjecta erant, extenderetur; néve Principes aut eorum miniſtri hoc jure, ſicubi ex antiqua conſuetudine receptum erat, in Eccleſiarum perniciem abuterentur. Cùm enim tribus omnino partibus hoc Decretum conſtet, in prima quidem graviter ac ſeverè interdicitur, ne quis, quantæcunque dignitatis fuerit, Regaliam, Cuſtodiam ſive Gardiam, Advocationis ſeu Defenſionis titulum de novo in Eccleſijs uſurpet, eóque prætextu, vacationis tempore, earum bona facultatéſque occupet, ſub pæna excommunicationis ipſo facto incurrendæ: néve aliquis Eccleſiarum Clericus aut Beneficiarius id fieri procuret, ſub eadem excommunicationis pæna. In ſecunda autem parte, Clerici aliíque Beneficiarij, qui hujuſmodi uſurpationi pro debito officio non contradixerint, fructuum ex Beneficijs percipiendorum privatione mulctantur, quandiu in illa culpabili negligentia perſtiterint. Poſtremò edicitur, ut qui ab ipſa Eccleſiarum fundatione, vel ex antiqua conſuetudine ejuſmodi ſibi jura vindicant, eam moderationem & prudentiam in eorum uſu adhibeant, atque à ſuis miniſtris adhiberi ſolicitè procurent, ut quæ non pertinent ad fructus ac reditus vacationis tempore provenientes, nequaquam uſurpent, bonáque

bonáque cætera, quorum ſe Cuſtodes affirmant, dilabi non permittant, ſed in bono ſtatu conſervent.

4. Ex quo totius Decreti tenore manifeſtum eſt, non aliò propriè ſpectaſſe Patres Lugdunenſes, niſi ut Regalia noviter in Eccleſias ab ea liberas non induceretur, & omnis ejus abuſus, in locis ubi jam recepta erat, prohiberetur. Id etiam docet Guillelmus Durandus, qui Concilio interfuit, in Commentario ad ejuſdem Concilij Decreta edito, in quo teſtatur, *hanc Conſtitutionem ad clamorem Prælatorum Franciæ & Angliæ promulgatam fuiſſe.* Ex hac enim vehementi Epiſcoporum Galliæ & Angliæ querimonia, quam *clamoris* nomine ſignificat Durandus, inferre licet, eos graviter expoſtulaſſe adverſus Principes eorúmque miniſtros, qui vel Regaliam ad Eccleſias hucúſque ab ea liberas extendere conabantur, ut de Aquitanicis ibidem nominatim teſtatur Durandus, vel multa ejus obtentu in locis ubi recepta erat, in Eccleſiarum damnum moliebantur; ut verſimile ſit eos generatim Regaliæ abrogationem flagitaſſe; Concilium autem eorum poſtulatis non annuiſſe, quòd vix obtemperaturos Principes ſperaret, quorum tunc non exaſperandi animi, ſed potius demulcendi, cùm de ineundo inter illos fœdere & ſuſcipienda adverſus Sacracenos ſacra militia in hoc ipſo Concilio ageretur. Unde Patribus ſatis viſum eſt, ſi Decretum, ea, qua dictum eſt, ratione temperarent, Regaliæ uſum obliquè tantum & quaſi per occaſionem permittentes, in ijs videlicet Eccleſijs, ubi ab ipſarum fundatione vel ex antiqua conſuetudine locum habuiſſet. Qua reſtrictione ſatis ſignificarunt, ſe quaſi invitos & ex ſola indulgentia rem adeò Eccleſiæ oneroſam & ſacris canonibus adverſam, probare. Hæc tamen Concilij indulgentia Privilegij vim obtinere potuit, & juſtam ac legitimam præſtare Regaliam, in ijs rebus, quæ Eccleſia ſuo

ſuo conſenſu probavit, & Principes continuata poſſeſſione retinuerunt.

5. At cùm Regalia duo complectatur, uſumfructum videlicet bonorum Epiſcopalium, & Beneficiorum collationem, obſervandum eſt, de ſolo bonorum uſufructu mentionem fieri in Decreto Concilij Lugdunenſis, ut jam ſuperiore libro notatum eſt, eúmque uſumfructum appellari jus Cuſtodiæ, Gardiæ, Advocationis ſeu Defenſionis; quibus ex titulis colligi poſſe videtur, non eam Patrum Lugdunenſium mentem fuiſſe, ut Principes Eccleſiarum Regaliæ obnoxiarum reditus fiſco addicerent, ac in proprios uſus, cum Eccleſiarum & pauperum detrimento, converterent; ſed ut eos, tanquam legitimi Patroni veríque Defenſores adminiſtrarent, deductíſque impenſis, quidquid reliquum foret, aut futuris ſervarent Epiſcopis, aut pro ſua pietate & munificentia in pios uſus inſumerent. Hunc ſenſum confirmat Durandus in eodem Commentario, verbo *dilabi*, ubi ſic habet: *Videtur autem à contrario ſenſu, quòd Patroni per ſe habebunt fructus medio tempore perceptos, quia hic non prohibetur de fructibus, ſed ſolum de his, quæ non pertinent ad fructus: ſed non eſt ita. Imo eos conſervabunt ſucceſſori convertendos in utilitatem Eccleſiæ, ut de offic. c. cum vos. Habent enim cuſtodire, non conſumere. ff. ut poſſid. leg. l. is cui. §. Qui legatorum. Nec valere debet conſuetudo contraria, cùm ſit Eccleſijs oneroſa, ut de conſuet. cap. 1.*

6. Certè patet Decretum Lugdunenſe hoc ſenſu acceptum eſſe paucis poſt annis, hoc eſt Bonifacio VIII. Summo Pontifice, à quo in ſextum Decretalium librum relatum eſt. Is enim Joanni Monachi Cardinali ſuo ad Philippum Pulchrum Regem Chriſtianiſſimum Legato, in mandatis dedit, ut inter alia Regem moneret, ne Cuſtodia vacantium Eccleſiarum ſeu Regalia abuteretur, ſed deductis expenſis neceſſarijs & moderatis,

moderatis, quod fructuum reliquum esset, futuris Prælatis fideliter reservaretur. Apud Spondanum ad annum millesimum trecentesimum secundum.

7. Ne quis autem id Bonifacij offenso in Philippum animo tribuat, notandum est, hunc Pontificem eodem fere tempore Ferdinando Regi Castellæ & Leonis obstitisse, quò minus vacantium Ecclesiarum fructus occuparet, suósque in usus converteret, obtentu Custodiæ, quam se suósque Prædecessores ex antiqua consuetudine habuisse contendebat. Cúmque Ferdinandus Apostolicis monitis non paruisset, in excommunicationem incidit, cujus absolutionem à Toletano Archiepiscopo, delegata Bonifacij auctoritate, non ante consecutus est, quam perceptos ejusmodi fructus Ecclesijs restituisset, & imposterum mandato Pontificis se omnino obtemperaturum promisisset. Rescriptum Bonifacij ea de re exscripsit Odericus Raynaldus ad annum millesimum trecentesimum tertium.

8. Quin & Christianissimi Reges hoc sensu Decretum Concilij Lugdunensis accepisse videntur, vel saltem hac in re feudorum reditus, quæ *Regalium* nomine propriè intelliguntur, à cæteris sacris Ecclesiarum vacantium reditibus longè discrevisse. Id probari potest ex Arresto in causa Ecclesiæ Constantiensis Rotomagensis Provinciæ, lato ad annum millesimum ducentesimum octuagesimum quintum, Philippo III. Rege, cujus ætate Concilium Lugdunense celebratum fuerat, quo quidem Arresto Decimas hujus Ecclesiæ tum vacantis, Regaliæ non subesse judicatum est. Refertur ab Arnulpho Rusæo in Tractatu de Regalia, Privilegio 55. Idem ante adhuc disertius pronuntiatum fuerat Arresto lato in favorem Ecclesiæ Morinensis, anno millesimo ducentesimo sexagesimo sexto, quo decretum fuit, ut pecunia ex Decimis alijsque sa-

cris ejus Ecclesiæ tunc vacantis proventibus redacta, non ad Regalium Oeconomum, sed ad Capituli Procuratorem deferretur, qui eam futuro servaret Episcopo.

9. Hæc etiam causa esse videtur, cur posteriores Christianissimi Reges, postquam Regalia ad universos Ecclesiarum vacantium fructus porrecta est; eos in regium ærarium admittere, aut in suos usus convertere noluerint, sed aut eos Capitulo sanctæ Capellæ donare, aut in pia opera insumere, aut etiam successoribus Prælatis dimittere consueverint: quasi ingenita sua pietate & regia magnificentia indignum existimaverint, fiscum ejusmodi sacris reditibus & viduatarum Ecclesiarum spolijs augeri.

CAPUT V.

Collationes Beneficiorum, quæ ob Regaliam fiunt, à Concilio Lugdunensi nequaquam approbatæ sunt.

1. DE Collatione Beneficiorum, quæ est altera Regaliæ pars, ne verbum quidem in Concilio Lugdunensi. Id vel ex ipsa Decreti lectione patet, dum *bona Ecclesiarum, Regaliæ vel Custodiæ aut Guardiæ, Advocationis seu Defensionis nomine occupari prohibet*; dum *fructus sive reditus vacationis tempore provenientes* memorat; dum *cætera bona*, seu fundos aut prædia rectè administrari, & in bono statu conservari jubet: quæ quidem singula ad Beneficiorum collationem, quæ spirituale quid sonat, & alterius ordinis est, nihil omnino attinent. Quapropter Glossa in Pragmaticam Sanctionem, quæ magnam apud Gallos auctoritatem obtinet, disertè pronuntiat, *de hoc jure conferendi, Concilium nihil ibi*, hoc est in Decreto, *providisse*. tit. de Annatis §. item fuit v. Regaliæ.

2. Nonnulli

2. Nonnulli tamen contendunt, collationes in hoc Decreto redituum aut fructuum nomine comprehendi, quòd jam tum invaluisset illud juris axioma, *Collationes Beneficiorum inter fructus computari.* Verum etsi demus jam tum receptum fuisse illud Canonistarum pronuntiatum, quis sibi persuadeat, Concilium jus adeò extraordinarium & singulare confirmasse, eo ipso Decreto, quo sibi unicè proposuit Regaliæ extensionem prohibere, ejúsque abusus in Ecclesijs jam ei subjectis tollere? non ita obscurè locutum fuisset, si de re tanti monenti quicquam statuere voluisset.

3. Accedit, quòd fervente dissidio inter Bonifacium VIII. Pontificem Maximum, & Philippum Pulchrum Regem Galliæ, cùm adhuc recens esset hujus Concilij memoria; neque Rex, neque ejus Ministri aut Legati jus istud, de quo acriter certabant, hujus Decreti auctoritate tuiti sunt: quod indicio est, eos pro certo habuisse, nihil ibi de collationibus Beneficiorum definitum esse. Neque etiam verisimile est, Bonifacium Juris-consultissimum Pontificem de ejusmodi collationibus tantam Regi Christianissimo litem moturum fuisse, si illas in Lugdunensi Decreto fructuum nomine comprehensas esse jam inter Canonistas increbuisset. Denique Guillelmus Durandus in suo ad istud Concilium Commentario, tametsi in explicanda Regalia de collationibus Beneficiorum meminerit, nequaquam ait illas fructuum nomine à Concilio designatas esse; neque etiam id ullus ex antiquis Doctoribus asseruit, tametsi postea nonnulli jus istud consuetudine introductum, hac ratione, quòd scilicet collationes inter fructus computentur, defendi posse existimaverint, ut patet ex Glossa in c. Generali. de Electione in sexto, quæ in editione Romana auctoritate Gregorij XIII. facta, recisa est.

4. Verùm quantumvis Concilium Lugdunense de collationibus Beneficiorum, quæ ob Regaliam fiunt, nihil expressè statuerit, eas tamen à Principibus frequentatas ignorare non potuit, ut ex pluribus exemplis lib. 1. c. 10. allatis colligitur. Unde eas saltem silentio suo videtur obliquè comprobasse, cùm alioquin illas expresśè damnare debuisset in ea Constitutione, quam præcipuè ad corrigendos Regaliæ abusus promulgabat. Id quidem concedi posse videtur, si, ut alibi dictum est, de Præbendarum donatione, ad quas Capitulum nominatos à Regibus instituebat atque installabat, intelligatur; non autem de collatione pleno jure, quæ postea cum tot tantísque prærogativis introducta est, ut jam Reges non Episcoporum solum, sed Summorum Pontificum vices in conferendis ejusmodi Beneficijs impleant vel etiam excedant. Longè enim abest à disciplina & doctrina celeberrimi hujus Concilij, ut hujusmodi collationes, quibus Ecclesiæ auctoritas apertè læditur, & hierarchicus ordo turbatur, vel tacitè approbare potuerit: maximè cùm haud dissimile ex ijs incommodum Ecclesiæ immineret, atque ex Investituris, quibus Romani Pontifices in diuturno illo adversus Imperatores conflictu, cujus adhuc recens erat memoria, tam fortiter obstiterant.

5. Erat quidem etiam regia illa ad Præbendas nominatio, cum Ecclesiæ noxia, tum sacris canonibus contraria; cùm jure communi statutum sit, ut sede vacante nihil innovetur, & Beneficiorum collationes futuro Episcopo servari debeant. Verùm Ecclesia in Lugdunensi Concilio videtur id Principibus condonandum judicasse in locis, ubi Regalia recepta erat, tum quòd huic donandarum Præbendarum usui assuevissent, tum quòd paulo ante Investituris cessissent, plenámque in celebrandis electionibus libertatem Clero restituissent. Accedit

dit, quòd paucissima erant tunc temporis regij Patronatus Beneficia, ut facilius hæc Principibus nominatio, sede vacante, concedi potuerit; cúmque Regalia ad solas Præbendas & Dignitates Ecclesiarum Cathedralium se extenderet, rarò accidebat, ut brevi illo intervallo, quod mortem inter Episcopi & electionem successoris intercedebat, ejusmodi Beneficia vacarent.

6. Hanc autem regiam ad Præbendas nominationem, à collationibus, quæ pleno jure fiunt, distinguendam esse egregiè confirmant responsiones Cardinalis Portuensis ad tres Galliæ Episcopos, qui Romam, Bonifacio VIII. Summo Pontifice, reliquos Galliæ Antistites ad synodum ab eo convocatam non accedentes excusatum advenerant. Sic enim hic Cardinalis de collationibus Beneficiorum, quas Philippus IV. Rex Christianissimus sibi ob Regaliam vindicabat, Pontificis nomine respondit: *De collationibus Præbendarum Regem non gravari: esse enim duo in eo consideranda, jus Patronatus, & Præsentationem: Collationem & usum ad Laicos nullo jure pertinere posse, nisi forte ministerialiter. Si verò Rex dicat, præscriptionem pro se habere, quare ergo petijt Privilegium ab Ecclesia?* Apud Spondanum ad an. 1302. ex codice M. S. Bibliothecæ Victorinæ Parisiensis. Quibus addunt, quòd ipsemet Bonifacius regijs nuntijs dixerat: *Quantum ad collationem Beneficiorum, se Zelantem salutem Regis frequenter Nuntijs ejus dixisse, cupere se, ut Rex faceret licitè, quòd faciebat illicitè, velléque ei omnem quam posset gratiam impertire: quia omnia jura clamant, collationem Beneficiorum non posse cadere in Laicum, ita quòd habeat jus & auctoritatem spiritualem conferendi.* Ibidem apud Spondanum.

7. Eandem distinctionem probat epistola Gregorij IX. ad Fredericum II. Imperatorem non semel à nobis citata, in qua Pontifex declarat, *jus spirituale, quod non cadit in Laicum, non*

sinere, ut Principes curam animarum Beneficijs annexam committere valeant.

8. Hæc eadem distinctio nominationis ad Præbendas aliáque Beneficia, & collationis pleno jure, in Anglia, quæ jus Regaliæ in usum admiserat, minimè ignota erat, ut patet ex Edicto Henrici III. relato in collectione libertatum Anglicanarum Guillelmi Prynnei lib. 2. pag. 940. cujus hæc sunt verba: *Vacantibus Episcopatibus & Abbatijs, tam nos quam Magnates nostri, ad quos custodia maneriorum, tempore vacationis, pertinet, jus præsentandi ad Ecclesias in ipsis manerijs sitas obtinemus, instituendi jure apud Metropolitam vel alios, ad quorum devolvitur jus spirituale, remanente. Licet enim Episcopi in Diœcesibus, aut etiam Abbates Pontificale jus habentes, Ecclesias maneriorum suorum conferant, eo quòd in ipsis jus patronatus & jus instituendi conveniant, jus tamen patronatus habent ratione maneriorum suorum, vel Baroniarum suarum; quæ si ab ipsis evincantur, aut si alijs cum pertinentijs suis assignentur, jus præsentandi cum ipsis manerijs transit, jure instituendi apud ipsos ratione officij pastoralis ex tunc tantummodo remanente.*

9. Fatendum quidem est, jam inde à temporibus sancti Ludovici & Philippi Augusti, vocabulum *conferendi*, itémque *collationis*, in hoc Regaliæ argumento, ubi de Beneficijs ageretur, usurpatum esse. Sed quis nesciat generalem esse hujus verbi significationem, frequentérque ad designandum solum patronatum seu Beneficiorum nominationem, tum apud ejus ævi Auctores, tum apud recentiores Canonistas, adhiberi, ut pluribus probat Augustinus Barbosa Tractatu de Appellativa verborum utriúsque juris significatione, Appellatione 54. Unde nequaquam ex hujus vocabuli usurpatione sequitur, sanctum Ludovicum ejúsque Antecessores Beneficia ob Regaliam pleno jure, ut postea factum est, contulisse.

10. Itaque

10. Itaque quamvis Ecclesia ejusmodi collationes pleno jure à multo jam tempore usitatas toleret, neque eis apertè contradicat, eas tamen nunquam expressè probavit, neque etiamnum probat; multo autem minus ratas habet singulas illas prærogativas, quibus, sola Regum & Parlamenti Parisiensis auctoritate, pene in immensum excreverunt. Id tacita præterit ac dissimulat, remedium allatura, si quando opportunitas se dederit, spésque affulserit, fore ut Principes ejus decretis morem gerant, velíntque contenti esse Patronatu seu Beneficiorum nominatione, quæ revera haud scio an æquè ex illorum usu esset, ac collatio pleno jure; quandoquidem haud secus Beneficia per patronatum & simplicem nominationem, quam per collationes pleno jure, in Regum potestate & arbitrio posita essent, ut planum est ex regia ad Prælaturas nominatione, quam per Concordata cum Pontifice Romano inita adepti sunt. Has quidem pleno jure collationes quidam Ministri regij & plerique Juris-consulti Galli valde extollunt, & quasi excellens quoddam ac singulare privilegium venditant. Sed, si verum amamus, Regibus Christianissimis laudi & honori esse non possunt, cùm eorum pietatem offendant, & Ecclesiæ Matri, cujus Primogenitos se gloriantur, quodammodo ignominiosæ, atque Episcoporum auctoritati & hierarchico ordini exitiosæ sint.

CAPUT VI.

Variæ circa collationem Beneficiorum regulæ expenduntur.

1. UT singulare atque extraordinarium jus conferendorum ob Regaliam Beneficiorum, ita quoque singulares sunt prorsus atque extraordinariæ regulæ & prærogativæ,

rogativæ, quibus ſenſim excrevit, ac mirùm in modum amplificatum eſt. Pleráſque illas regulas & prærogativas lib. 1. cap. 20. retulimus, de quibus veriſſimè dici poteſt, quòd ex ſola privatorum quorumdam Galliæ ſcriptorum, qui etiam non raró inter ſe diſſentiunt, & parlamenti Pariſienſis, cujus varia quoque ea in re juris-prudentia fuit, auctoritate pendeat. Nequaquam mihi propoſitum eſt, eas penitus diſcutere, quòd hæc diſcuſſio prolixiori tractatione indigeret, nóſque ab inſtituto longius quam par eſt, abduceret. Nonnullas tantum conſiderationes afferam, quibus facile patebit, quantum pleraque illa, quæ ſpecioſo Regaliæ titulo velantur, juſtitiæ, æquitati ipsíque rationi contraria ſint.

2. I. Primum Regaliæ privilegium, quod reliquorum velut fundamentum eſt, in eo, juxta illos ſcriptores & ſenatus Pariſienſis placita, conſiſtit, quòd Reges in conferendis ob Regaliam Beneficijs, neque juris canonici regulis, neque Pontificum conſtitutionibus, neque etiam Eccleſiarum ſtatutis aut conſuetudinibus adſtringantur, quippe qui ab omni lege liberi, jus illud ſumma atque ampliſſima poteſtate exerceant. Cujus quidem admirandi privilegij hanc illi rationem afferunt, quòd Regalia jure canonico & Pontificum decretalibus antiquior ſit, quódque Rex Epiſcopo in collationibus Beneficiorum ſuccedens, non inſtar Epiſcopi, ſed excellentiori quodam ac verè regio modo agat.

3. Quis non ſtatim advertat, quam hæc inaudita ſint, & Chriſtianiſſimorum Regum religione aliena, quámque infirmis & futilibus rationibus nitantur? Regaliam ajunt antiquiorem eſſe jure canonico. Demus hoc aliquo ſenſu verum eſſe, quatenus ſcilicet per jus canonicum intelligitur Decretum Gratiani, & collectio epiſtolarum decretalium à Gregorio IX. facta. At quis ignorat ſacros canones à Gratiano relatos,

latos, Summorúmque Pontificum decreta Gregorij IX. auctoritate collecta, nequaquam totam vim suam robúrque à libris illis, in quos conjecta, & sub varijs titulis ordinata sunt, mutuari? Numquid enim ante Gratianum & Gregorium IX. Ecclesia suos non habuit canones suásque leges, quibus tum in distribuendis sacris ministerijs, tum in alijs, quæ ad disciplinam spectant, disponendis, uteretur?

4. Accedit, quòd pleræque illæ de Beneficiorum collationibus regulæ, quas nostra patrúmque memoria Pontifices statuerunt, naturali æquitate nitantur, &, ut se res disciplinæ habent, conservando ordini & abusibus ex privatorum cupiditate atque ambitu proficiscentibus cohibendis, apprimè conducant. Regula, verbi gratia, *de verisimili notitia*, quæ una est ex tribus Cancellariæ Romanæ regulis, quas Gallia in usum fori ad dijudicandas Beneficiorum lites, admisit, eò unicè tendit, ut fraudes dolósque eorum amoveat, qui Beneficia nondum vacantia, superstitibus adhuc Beneficiarijs, postulant. Quapropter Juris-consulti etiam Gallici, eam ex ipsis naturalis æquitatis fontibus haustam agnoscunt: unde nullis dispensationibus Pontificijs relaxatur, & in quibusvis collationibus etiam Legatorum, imò & Ordinariorum locum habet. Quo igitur obtentu Reges in conferendis ob Regaliam Beneficijs ab hac regula eximuntur? ídque tanquam Regaliæ privilegium venditatur?

5. Quòd si Reges Episcopo in ejusmodi collationibus succedunt, qui fit ut major illis amplióque potestas, quam defuncto Episcopo ipsíque Romano Pontifici tribuatur? *Esto*, inquit Gregorius IX. in epistola ad Fredericum II. Imperatorem, *quod in collatione Beneficiorum morientibus succedas, ut dicis, Episcopis; majorem in hoc ipsis non adipisceris potestatem.* Si de re civili ac temporali ageretur, supremi jus Imperij & regiæ

 Majestatis

Majestatis culmen laudari possent. Nemo, verbi gratia, dubitat, quin Reges, pro suprema, qua pollent, auctoritate, quæ à Præsidibus aut Magistratibus in administrandis Provincijs geruntur, per seipsos excellentiori quodam modo præstare queant; cùm tota inferiorum judicum ac ministrorum jurisdictio à regia Majestate, à qua profluit & in eorum singulos derivatur, pendeat. At Beneficiorum collatio pleno jure, est quid spirituale & hierarchicum, atque adeò ab ijs rebus, quæ regia potestate continentur, prorsus distinctum. Hac potissimum ratione Reges id juris sibi vindicant, quòd hac in parte Episcopis succedere, eorúmque vices quodammodo supplere existimentur. Cùm itaque singulari privilegio & extraordinario jure spiritualem atque Episcopalem quodammodo obeant functionem, nónne ratio ipsa & æquitas postulat, ut cum debita id moderatione præstent, neque plus sibi, quam Episcopis, licere arbitrentur; nedum canonicis regulis eximi, majorémque, quam Episcopi aut etiam Summus Pontifex, potestatem sibi ea in re sumere velint?

6. II. Hinc etiam patet, à justitia & ratione alienam esse eam potestatem, quæ Regibus in admittendis Beneficiorum resignationibus, quas *in favorem* vocant, durante Regalia, tribuitur. Constat enim ejusmodi resignationes tum veteri, tum novo jure canonico improbari, nec sine aliqua Simoniæ labe fieri, quæ hodie solius Romani Pontificis auctoritate elui possit. Id in primis Galli negare non possunt, cùm Legati Caroli IX. Regis Christianissimi inter alios reformationis articulos hunc de resignationibus Beneficiorum in Concilio Tridentino proposuerint: *Resignationes in favorem extinguantur omninò à Curia Romana. Est enim à sacris canonibus institutum, ne quis sibi sui officij quærat aut eligat successorem.* Quo igitur jure Reges Franciæ id sibi sumunt, quod sacris canonibus contrarium

rium esse ultro agnoscunt, quódque penitus abrogari, etiam in Pontificibus Romanis, postularunt? Certè Philippus Probus Tractatu de Regalia q. 34. n. 1. has resignationes à Regibus jure admitti negat, quòd Simoniæ vitio laborent, cujus veniam solus Papa dare valet. At alij Scriptores Probo audaciores, tametsi fateantur ejusmodi resignationes Simonia non carere, à Regibus tamen admitti posse docent, cujus suæ opinationis non aliam afferunt rationem, nisi id ita à Parlamento Parisiensi varijs Arrestis judicatum fuisse.

6. III. Eodem prorsus modo censendum videtur de Pensionibus, quas Reges in Beneficijs ob Regaliam conferendis constituunt. Celebris & antiqua est regula illa Ecclesiastica, ut Beneficia sine diminutione conferantur. *Reditus enim*, ut ajunt Cardinales & alij Prælati à Paulo III. delecti in suo de emendanda Ecclesia Consilio, *sunt annexi Beneficio, ut corpus animæ: ideò sua natura pertinent ad eum, qui Beneficium habet, ut possit ex eis vivere honestè pro suo ordine, simúlque queat sustinere impensas pro divino cultu & templi sacrarúmque ædium reparatione, ut quod reliquum est, impendat in pios usus. Hæc est enim natura eorum redituum.* Quamvis itaque in certis quibusdam casibus pensiones justè & legitimè super Beneficiorum fructibus constitui possint, neque earum exempla in antiquis sæculis, & ob puriorem disciplinam maximè commendatis desint, fatendum tamen, eas, prout hodie frequentantur, omnino odiosas esse, cùm sæpe sine causa, etiam Clericis divitibus concedantur, víxque Beneficiario, unde necessaria Beneficij onera sustineat, relinquatur, quem magnum abusum omnino tollendum censent ijdem Cardinales & Prælati in prædicto Consilio.

7. Quin etiam in Concilio Tridentino Legati Caroli IX. Regis Christianissimi, eas penitus abrogari hoc suarum po-

ſtulationum articulo efflagitarunt: *Penſiones ſuper Beneficijs non conſtituantur, & quæ ſunt conſtituta tollantur, quò reditus Eccleſiaſtici in alimenta Paſtorum & pauperum, alióſque uſus pios transferantur.* Non tamen penitus eas ſuſtulit Tridentina ſynodus; ſed quantum optaverit, ùt nonniſi moderatè & cum debitis conditionibus conſtituantur, ex varijs ejus decretis, nec non ex ejus Hiſtoria à Cardinali Palavicino edita, facile colligitur. Unde etiam à multis jam ſæculis receptum eſt, ut à ſolo Romano Pontifice concedantur, qui pro ſua ſuprema poteſtate generales diſciplinæ regulas in particularibus cauſis ex Eccleſiæ utilitate moderari debet. Ob eas rationes plerique antiqui Regaliſtæ & Juris-conſulti hanc conſtituendarum penſionum facultatem in Regibus non agnoſcebant: ſed jam pridem ſola conſuetudinis & Arreſtorum Parlamenti Pariſienſis auctoritate abducti, in contrariam ſententiam abierunt. Non alio ſolidiori fundamento nituntur cæteræ regulæ ad amplificandam Regaliam circa reſignationes Beneficiorum inductæ, quas hic breviter perſequemur.

8. IV. Ubi Rex Beneficij reſignationem in favorem alicujus factam, admiſit, illud alteri, quam ei in cujus favorem reſignatum eſt, conferre poſſet, ſi vellet; quòd, inquiunt, in exercendo jure Regaliæ nullis conditionibus teneatur, ipſúmque Beneficium ad ſuam Majeſtatem ſpectet, ex quo per reſignationem de jure ſaltem vacavit, adeo ut liberè ac pro ſuo libitu de illo ſtatuere poſſit. Quid bonæ fidei magis adverſum, quam hæc doctrina, quid juſtitia & æquitate alienius? Qui Beneficium in alterius favorem reſignat, nequaquam illud à ſe abdicat, niſi ea conditione, ut in eum quem deſignat, conferatur; hæcque conditio ipſi reſignationi ineſt, nec ab ea unquam divelli poteſt: quæ quidem ſi reſpuatur, effectu caret reſignatio, nec ullo modo Beneficium vacat, ſed illud

illud resignans tanquam verus ac legitimus possessor retinere pergit. Id ita omnium consensu in resignationibus in favorem, quæ apud Curiam Romanam fiunt, observatur, & nulla prorsus atque abusiva haberetur provisio Pontificis, si Beneficium alteri quam ei in cujus favorem resignatum est, conferret. Quis igitur æquo animo ferat, majorem Regibus hac in re quam Pontifici, potestatem tribui, eósque non sacris solum canonibus, sed ipsis rationis atque æquitatis legibus absolvi, quod ab eorum religione, justitia & æquanimitate mirum quantum abhorreat. Certè tam absurdam nonnullorum Regalistarum doctrinam rejecit Carolus Molinæus Tractatu in Regulam de Infirmis resignantibus num.10. cujus auctoritas regijs ministris suspecta esse non debet. Atque haud scio an reipsa ejusmodi Beneficiorum provisiones ob Regaliam, aliquando extiterint: Id unum scio, quòd si occurrerent, ut nullæ ac subreptitiæ ab omnibus repudiandæ essent.

§. V. Ubi aliquod Beneficium sive in manus Ordinarij, sive in manus Summi Pontificis resignatum est, si interim Sedes Episcopalis vacaverit, Regaliæ subjacet, & à Rege, tanquam de jure vacans, confertur. Unde non rarò accidit, ut Beneficiarij, qui sua Beneficia, aut permutationis causâ, aut *in favorem* sub onere pensionis resignant, ea, existente subitò Regalia, amittant, atque antiqua & pacifica possessione exturbati, Regalistis relinquere cogantur; etiam cùm facta prius ab eis resignatio cassa & inutilis remansit, nulla provisione ab Ordinario aut Pontifice Romano data vel expedita: quo quidem casu pensione, de qua sibi caverant, sæpe privantur, atque ita nudi & Beneficio prorsus spoliati relinquuntur. Quin & idem observatur, licet quis procurationem ad resignandum Beneficium, antequam resignatio à Roma-

 no

no Pontifice admissa sit, resciderit, nisi rescissio, priusquam Regalia existat, in acta publica apud Notarios relata fuerit.

10. Hæc planè iniqua & absurda non alia ratione Ministri regij tuentur, nisi quòd ejusmodi Beneficia per resignationem semel factam, de jure vacent, quod satis esse contendunt, ut Regaliæ locus sit ex Constitutione Philippi Valesij anno millesimo trecentesimo trigesimo quarto data, quæ Philippina vulgo nuncupatur. Sed futilis & vana est hæc defensio. Quis enim nesciat, procurationibus ad resignandum, quæ Romam mittuntur, hanc semper cautionem adhiberi, ut resignans denunciet, nolle suo se jure abdicare, nisi cùm reipsa resignatarius possessionem Beneficij adibit, idque Judices regios ita intelligere, ipsúmque Parlamentum Parisiense suis passim Arrestis confirmare, ubi de possessorio Beneficiorum coram ipsis litigatur? Cur igitur alio jure in Regaliæ causis utuntur, & admissa semel apud Curiam Romanam resignatione, ita beneficia de jure vacare volunt, ut statim antiquos & pacificos eorum possessores spoliare fas sit, eo solum nomine, quòd illa in manus Pontificis, juxta morem receptum publicásque Regni leges, resignarint? Annon hoc est habere in judicio pondus & pondus, mensuram & mensuram, quod ut abominandum Scriptura detestatur?

11. VI. Ex eadem Constitutione Philippina, si quis obtenta vacantis Beneficij canonica provisione, possessionem, antequam orta sit Regalia, non adierit, idque, ut quidam volunt, coram & personaliter, & non solum per procuratorem, Regaliæ locus est, & Beneficium, ut de facto vacans, à Rege confertur. Idem servatur in Beneficijs ob permutationem sive apud Ordinarium, sive apud Romanum Pontificem resignatis. Si enim alteruter permutantium aut uterque ante exortum Regaliæ possessionem non adierit, alterutrum Beneficium, aut

utrumque

utrumque ad regem devolvitur, & Regaliæ nomine confertur. His quam apertè violetur jus alienum, quod tamen ne fiat, Reges Christianissimi in cunctis suis Edictis solemni formula cavere solent, nemo est qui non statim advertat. Nam cùm in Beneficijs ex titulo jus maximè pendeat, absurdum omnino & injustum videtur, ut qui titulum canonicum ab Ordinario aut Romano Pontifice consecutus est, jure suo excidat, ob defectum rei, quæ quo minus adhiberetur, fortasse per eum non stetit, utpote qui neque cunctatione neque negligentia in adeunda possessione usus sit. Deinde in Beneficijs ob permutationem resignatis, falsum omnino est, ea, ante aditam possessionem, de jure vacare. Ipsa enim æquitas ac rei conditio postulat, ut nisi perfecta sit permutatio, Beneficiarij tam de jure, quam de facto prioris Beneficij possessionem retineant; nihílque absurdius aut iniquius fingi potest, quam ut uterque permutans, suo beneficio, sine ulla sua culpa, ob supervenientem casum, quem nec prævidere nec impedire poterat, spolietur.

12. VII. Ab eadem Constitutione Philippina profectum est, ut Rex Beneficia *de jure* solum vacantia conferat, videlicet si Beneficiarius aliquod crimen admittat, ob quod Beneficio privandus sit; si vitiosum titulum ab initio habuisse arguatur; si Doctoris gradu ad Dignitatem aut Beneficium requisito careat; si per Simoniam aut confidentiam illud obtinuerit. His enim singulis casibus, Beneficia Regaliæ obnoxia fiunt, tametsi nulla privationis vel declarationis sententia per Judicem Ecclesiasticum intervenerit: sícque Beneficiarij post pacificam non trium tantum, sed decem, viginti & amplius annorum possessionem, sine ullo judicio Ecclesiastico, imò nulla, ut plurimum, litis instructione prævia, Beneficijs suis exturbantur.

13. Hæc

13. Hæc quam justitiæ & Ecclesiæ libertati adversentur, quantúmque perturbationis Clero afferant, nemo est qui non advertat. Ea autem recenter, ut multa alia, à regijs Ministris inducta esse facile quis suspicaretur, nisi jam inde à temporibus Philippi Valesij usurpata probarentur, tum ex ipsis prædictæ Constitutionis verbis, tum ex gravissimis querelis, quas ea de re Benedictus XII. Pontifex pietate & sapientia insignis ad Philippum deferendas curravit, ut videre est in litteris ad Petrum titulo sanctæ Praxedis Presbyterum, & Bertrandum titulo sanctæ Mariæ in Aquiro Diaconum, Cardinales Sedis Apostolicæ in Gallia Legatos anno millesimo trecentesimo trigesimo septimo datis. Has litteras Odericus Raynaldus ad eumdem annum num. 17. exhibet, in quibus inter alia hæc habentur. *Rex quoque præfatus, vacantibus Cathedralibus Ecclesijs Regni sui, in quibus Regalia asserit se habere, Beneficia Ecclesiastica etiam per Romanum Pontificem vel per alias personas Ecclesiasticas, ad quas collatio pertinet eorundem, ante vacationem dictarum Cathedralium Ecclesiarum collata, si ante hujusmodi vacationem non fuerit eorum possessio apprehensa; & quod gravius est, & omni contrarium rationi, Beneficia etiam ex collatione eorum, ad quos provisio fuerat longo tempore possessa pacificè, quæ similiter tempore Regaliæ non vacarunt: si tamen de jure tempore Regaliæ dicta Beneficia obtinentes propter crimen vel aliam causam illis potuissent privari, quamvis nulla privationis vel declarationis sententia super tali vacatione per Judicem Ecclesiasticum præcessisset, nititur conferre de facto, & possessione ipsorum absque aliquo judicio Ecclesiastico spoliare & destituere possessores, compellens eosdem ad dimittendum illa personis, quibus de facto illa contulit per bonorum temporalium captionem; & si inter dictos possessores & eos quibus illa præfatus Rex confert, controversia oriatur, ad se seu ad curiam suam nititur cognitionem trahere, & super ijs etiam judicare.*

14. VIII.

14. VIII. Juri etiam omnino repugnat, ut Rex litigiosum Beneficium, superveniente Regalia, conferat. Neque enim *de jure* vacat, cùm verum ejus titulum saltem aliquis ex litigantibus habeat; neque etiam *de facto*, cùm ejus possessionem, quotquot litigant, statim inierint, & plerumque unus ex eis, fiduciaria sententia munitus, illo interim potiatur. At Regalia, inquiunt, nullam juris fictionem admittit. An hæc regiorum Ministrorum regula, quam pro libitu finxerunt, aliquo casu vera & justa esse possit, hìc non vacat inquirere. Certè in litigiosa Beneficia, de quibus nunc agitur, sine manifesta injustitia quadrare non potest. Cùm enim inter plures de Beneficio contendentes, is potior esse debeat, qui primus verum & canonicum titulum habuisse compertus fuerit; quis non videat injustum esse, ut quæsito ille jure excidat, quòd motam sibi injustè litem sustinere coactus sit, nec ante finire, obtento judicio, potuerit, quam exorta sit Regalia?

15. Verum quidem est, per Arresta Parlamenti Parisiensis ab hac regula exceptas esse lites manifestè injustas, ut refert Annæus Robertus lib. 3. Rerum judicatarum cap. 1. Sed præterquam quòd haud facile est definire, quænam sint lites manifestè injustæ, minimè juri aut rationi consentaneum videtur, ut quoties de Beneficio inter plures contenditur, & quisnam vincere debeat adhuc dubium est, illud æquè omnibus, superveniente Regalia, abjudicetur, & alteri, cui Rex voluerit, conferatur. Quapropter cùm multiplices inde orirentur fraudes, suscitatis per collusionem, litibus, sicubi brevi futura sperabatur Regalia, Rex in Declaratione anno millesimo sexcentesimo septuagesimo tertio edita inter alia statuit, ut litigij nomine Regaliæ locus non sit, nisi lis sex ante obitum Episcopi mensibus contestata fuerit. Verùm

etſi hac ratione ejuſmodi fraudibus aliquatenus occurratur non tamen penitus tolluntur, cùm non per obitum ſolum, ſed ceſſionibus etiam & translationibus Epiſcoporum Sedes Epiſcopales vacent, ſempérque injuſtum & à ratione alienum videatur, ut qui Beneficium legitimè & canonicè obtinuerit, eo privetur non alia de cauſa, quàm quòd litem ſibi injuſtè motam, intra ſex menſes, qui hodie vix levioribus controverſijs inſtruendis, nedum terminandis, ſufficiunt, abſolvere non potuerit.

CAPUT VII.

Examinantur aliæ regulæ circa collationem Beneficiorum.

1. IX. NOſtra memoria, hoc eſt à triginta aut quadraginta annis Regalia ad Beneficia Patronatus Eccleſiaſtici vel laici porrecta eſt, eatenus videlicet, ut illa Rex ad Patronorum nominationem, inſtar Epiſcopi, conferat. Antea Regaliæ ea tantum Beneficia ſubjecta erant, quæ ad plenam ac liberam Epiſcopi collationem ſpectabant, cùm hæ ſolæ collationes inter fructus haberentur, quo potiſſimum nomine Regibus attributæ ſunt; nequaquam verò id quadraret in collationes, quæ ad Patronorum præſentationem fiunt, in quibus Epiſcopus neceſſario & merè ſpirituali munere fungitur, quatenus videlicet nominatos à Patronis inſtituit, atque in eos jus & poteſtatem obeundi munia Eccleſiaſtica confert, poſtquam illos, prævio examine, capaces & idoneos repererit. Hinc plerique Juris-conſulti Galli, qui ſuperiori ſæculo de Regalia ſcripſerunt, hujuſmodi neceſſarias ac merè ſpirituales Collationes ad Regaliam nihil attinere cenſuerunt. Id diſertè docet Guido *Coquille* acris vir ingenij

&

& in rebus Ecclesiasticis inprimis versatus, atque ita tum publicè usu receptum fuisse testatur Tractatu de lib. Eccles. Gall. pag. 51. Id etiam tenuit Philippus Probus Quæst. IX. n. 2. his verbis: *Confert* (Rex) *omnia Beneficia tam simplicia quam duplicia, id est cum alijs incompatibilia ad Archiepiscopi vel Episcopi sub Regalia existentium plenam dispositionem pertinentia... & dic plenam dispositionem id est pleno jure, seu in quibus conferendis alterius non requiritur consensus.* Idem ante Probum, non tamen sine aliqua dubitatione, docuerat Arnulfus Rusæus Privileg. VIII. n. 9.

2. Cæterum quam absurda sit & Ecclesiæ injuriosa nova hæc juris-prudentia, quæ hujusmodi Beneficiorum collationes Regibus tribuit, nemo est qui non animadvertat, cùm rem merè spiritualem & hierarchicam in Principem Laicum conferat. Certè veteres quidam Regalistæ, ut Beneficiorum collationes quæ ob Regaliam fiunt, defenderent, spirituale à temporali, functiones videlicet Ecclesiasticas à perceptione redituum, seu officium à beneficio distinguebant; cúmque in Beneficijs quæ curam animarum non habent, temporale, ex eorum sententia, spirituali præponderaret, horum collationem à Rege factam, potius quid temporale esse quam spirituale concludebant. At hodie insuper habita hac spiritualis & temporalis distinctione, ipsa nominatorum à Patronis institutio, quæ res merè spiritualis & hierarchica est, palam Regi tribuitur, quod valde inconveniens & absurdum videtur.

3. Deinde hæc antiqui juris mutatio tum Patronos, tum ipsos generatim Beneficiarios non levi incommodo afficit. Patronos enim vel ex remotissimis Regni partibus præsentationes ad Regem mittere oportet: Beneficiarij verò toto Regaliæ tempore facultate abdicandi se Beneficijs aut ea per-

mutandi privantur. Postremò Regis conscientiam valde onerat, cùm haud alios fas sit in Beneficijs instituere, nisi dignos & capaces repertos; à regia autem conditione omnino alienum sit hujusmodi cognitioni atque examini vacare. Itaque præsentati à Patronis nequaquam Regem ex universis Regni Provincijs adeunt, ut à sua Majestate collationem seu institutionem obtineant. Sat habent litteras præsentationis ad regium Comitatum mittere, quibus acceptis, titulus seu institutio Beneficij, sine ullo prævio examine, eis conceditur: quod quam sit absonum & ab Ecclesiastica regula abhorrens satis per se patet.

4. Ultra adhuc progrediuntur Regalistæ. Contendunt enim, Patronos, maximè Ecclesiasticos, si præsentare supersederint, à Rege præveniri posse. Atqui Præventionem soli Romano Pontifici, ob potestatis plenitudinem, ut loquuntur Canonistæ, convenire hactenus creditum est: cúmque Canonibus adversetur, & Collatorum ac Patronorum jus violet, eam in Gallia tum Pragmatica sanctio ex Basileensi Concilio excerpta, tum Constitutio Aurelijs in publicis Regni Ordinibus publicata articulo 22. sustulerat; atque ut à Concilio Tridentino abrogaretur, Reges Christianissimi per suos Legatos postulaverant. Qui igitur hodie id juris Regibus, durante Regalia, tribuunt, non ab Ecclesiæ solum regulis, verum etiam à Regni legibus & antiqua Juris prudentia recedere convincuntur. Præterea ex Regalistarum doctrina sequeretur, hujusmodi præventionem perinde erga Laicos Patronos atque erga Ecclesiasticos admittendam; cùm, ex eorum sententia, supremum sit atque præcellens Regaliæ jus, cætera omnia jura inferiorum Patronorum, qui Ecclesias vel fundarunt vel dotarunt, longè superans atque in se complectens. Neque verò inter Gallos Juris-consultos desunt, qui id juris Regibus pro-

promiſcuè in quoſcumque Patronos ſive Laicos,ſive Eccleſiaſticos attribuant: quod latam ſerendis litibus varijſque fraudibus admittendis viam ſternit, dum aut præventos à Rege Patronos, aut ob præſentatorum defectum & indignitatem, jus liberè conferendi ad ſuam Majeſtatem devolutum regij Miniſtri cauſabuntur.

4. X. Parochias hactenus Regaliæ ſubduxit tum Jurisconſultorum Gallorum, ſi unum fortaſſe Molinæum excipias, communis doctrina, tum conſtans Parlamenti Pariſienſis juris-prudentia: quanquam paucis abhinc annis nonnulli ſcriptores eas quoque huic oneri ſubjicere tentarunt,ſed irrito conatu; adeò altè omnium mentibus infixum eſt, paſtorale officium curámque animarum ſine canonica miſſione atque Eccleſiaſtica auctoritate ſuſcipi non poſſe. Hæc autem ratio etiam locum habere videtur in Decanatibus & Præpoſituris Eccleſiarum Cathedralium & Collegiatarum, cùm ejuſmodi Dignitatibus ut plurimum annexa ſit cura animarum, & juriſdictio ſpiritualis in Capitulorum Beneficiatos; unde etiam in pleriſque locis communi Canonicorum ſuffragio Decani ſeu præpoſiti eliguntur; quo quidem caſu eos à Regalia immunes declaravit Edictum Henrici IV. anno milleſimo ſexcenteſimo ſexto publicatum. Idem cenſendum de Archidiaconis, qui ob curam obſervandi Cleri Epiſcoporum oculi appellantur, & in pleriſque locis, dum Parochias perluſtrant, juriſdictionem, adhibitis etiam cenſuris, exercent. Hæc enim Decanorum & Archidiaconorum munia quis dubitet eſſe ſpiritualia, & ipſis Parochorum munijs, ſi non ratione Ordinis, ſaltem juriſdictionis dignitate longè antecellere? Cur igitur ejuſmodi Beneficia, perinde ac Parochiæ, à Regalia non eximuntur, ſed à Rege pleno jure, hoc eſt ſine ullo auctoritatis Eccleſiaſticæ interventu, durante Regalia, conferuntur?

5. Id potiori adhuc ratione dicendum de Præbendis Theologalibus. Nam Canonici Theologalis partes ſunt, tum Scripturam ſacram Clericis interpetari, ut in Concilio Tridentino decretum eſt, tum ijsdem Theologiam ſingulis hebdomadis ſemel aut bis prælegere, atque etiam ad populum diebus Dominicis, aut ſaltem ſolemnioribus feſtis conciónari, ut habetur in Concilio Baſileenſi & Pragmatica Sanctione: quod utrumque Canonici Theologalis munus in multis Galliæ Eccleſijs viget. Itaque is Miniſterium verbi, quod proprium eſt Epiſcoporum, quódque Apoſtoli præcipuo jure ſibi ſumpſerunt, non ut reliqui Concionatores peculari quadam delegatione, ſed ipſius Beneficij titulo exercet, ut Epiſcopi os quodammodo appellari poſſit. Quapropter juri & rationi omnino conſentaneum eſſet, ut Epiſcopi Canonicos Theologales, quibuſcum præſtantiſſimam ſui miniſterij partem communicant, per ſeipſos ſemper eligerent atque inſtituerent; idque etiam in Capitulis, quorum Canonici Præbendas & Canonicatus aut ſoli, aut alternis cum Epiſcopo vicibus, conferunt: quod nuper pro Epiſcopo Aginnenſi in cauſa Præbendæ Theologalis tum vacantis à regio Conſilio judicatum eſſe inaudivi. His rationum momentis Theologales Præbendæ, non ſecus quam Parochiæ, à Regalia immunes hactenus habitæ ſunt: ídque Parlamentum Pariſienſe jampridem perorante Ludovico Servino Advocato regio prædicaverat, alijſque deinde Arreſtis confirmaverat, ut videre eſt apud recentes Arreſtorum collectores. Verùm paucis abhinc annis regij Miniſtri Præbendas Theologales, perinde ac cæteros Canonicatus, Regaliæ ſubjicere cæperunt, idque reipſa in Diœceſi Alectenſi & alibi uſurpatum eſt; cujus novi juris inducendi rationes hactenus ignorantur.

6. Præ-

6. Præbendis Theologalibus adjungendæ ſunt *Pœnitentiariæ*, quas Miniſtri regij Regaliæ quoque ſubdere non verentur; tametſi earum functio merè ſit ſpiritualis, cùm Canonicus Pœnitentiarius titulo ſui Beneficij poteſtatem ligandi ac ſolvendi in foro interiori, & à caſibus Epiſcopo reſervatis abſolvendi conſequatur.

7. XI. Nuper etiam Regi Chriſtianiſſimo ſuggeſtum eſt, ut Canonicatus & Dignitates Capitulorum regularium, quæ in paucis adhuc Eccleſijs Cathedralibus aut Collegiatis reſtant, titulo Regaliæ conferat: tametſi non tam ſint Beneficia, quam Monachorum ſeu Religioſorum loca, ad quæ nullus alterius Monaſterij Religioſus ante admittitur, quam Inſtituti tyrocinium, ſub Epiſcopi vel Præpoſiti auſpicijs poſuerit. Sin verò nondum vitam religioſam profeſſus eſt, poſt finitum tyrocinium tria Religionis vota nuncupare debet, & ad vitam communem atque ab omni proprio alienam, pro ratione ejusdem inſtituti, ſeſe adſtringere.

8. Jam verò quotus quiſque eſt, qui ejuſmodi Beneficia, amplexandæ Religioſæ vitæ deſiderio, ob Regaliam obtineat? Juvenes ſunt plerumque, quos aut propria ambitio aut parentum cupiditas impellit. Avent fieri Eccleſiarum Præpoſiti, Archidiaconi, Canonici. Per votum paupertatis ad divitias aſpirant, atque eo animo ad Religioſorum cætum ſe conferunt, ut ſacros reditus rei divinæ pauperúmque alimonijs deſtinatos, in proprios uſus convertant, aut in res vanas & omnino noxias profundant. Ut verò demus aliquos ex illis melius affectos fore, quis de illorum ad vitam Religioſam vocatione judicabit? Annon Reges in ſummum lædendæ conſcientiæ diſcrimen adducunt, qui eis auctores ſunt, ut tam difficilem provinciam ſibi ſumant, cui obeundæ peritiores quique Religionum Præfecti ac Novitiorum Magiſtri,

etiam

etiam poſt accuratam probationem, vix ſe pares exiſtimant? Dedecet itaque omnino Regiam Majeſtatem, ut ejuſmodi Beneficiorum collationes, ſede Epiſcopali vacante, ad ſe trahat, idque apertè in magnum Eccleſiæ damnum vergit, cùm vix alia res magis illorum Capitulorum pacem turbare, ac ſtabilitam multo cum labore diſciplinam evertere queat.

9. XII. Paucis abhinc annis aliud magni momenti in hac collationum materia introductum eſt, ut nempe Rex non ea ſolum Beneficia conferat, quæ ad collationem Epiſcopi ſpectant, ſed ea etiam, quæ Capitula conjunctim cum Epiſcopo, aut alternis vicibus, aut per orbem, ſive, ut vocant, *per turnum* conferunt: cujuſmodi ſunt pleraque Capitula in Occitania alijſque vicinis Provincijs Regaliæ nuper ſubjectis. Quantam id iniquitatem habeat nemo non videt. Si enim Rex Beneficia ideò ob Regaliam confert, quòd Eccleſiæ vacantis fructus, quos inter collationes placuit numerare, vice Epiſcopi percipiat, annon intra terminos ipſi Epiſcopo præſcriptos ſeſe cohibere debet? Cur Capitulorum jura, quæ Epiſcopus intacta reliquit, ſibi attribuenda exiſtimabit? Certè ut Beneficiorum collationes, ita & reliqua Capitulorum bona eodem jure ad ſe trahere poſſet. At, inquiunt, cùm ipſo jure ad Epiſcopum omnium ſuæ Diœceſeos Beneficiorum collatio pertineat, id per privatas pactiones cum Capitulis initas in detrimentum juris Regaliæ mutari non potuit. Quid ſi id juris Capitula non per privatas pactiones, ſed ab ipſa Eccleſiarum fundatione aut prima bonorum inter Epiſcopos & Canonicos diviſione, adepta ſunt; quod de Eccleſijs Occitaniæ aliarúmque vicinarum Provinciarum, quæ alio nunquam jure uſæ perhibentur, meritò affirmari poteſt? Certè in hoc caſu Parlamentum Pariſienſe Capitulis jus ſuum conſervandum judicavit ſolemni Arreſto die vigeſima tertia Aprilis anni

millesimi

millesimi sexcentesimi quadragesimi tertij, in causa Capituli Ecclesiæ Cathedralis Catalaunensis, quod vetusto & peculiari jure omnium Præbendarum & Canonicatuum collationem habet; cùm in Ecclesia Remensi Metropolitana aliisque vicinarum Provinciarum Ecclesijs, quæ jampridem Regaliæ subjacent, res aliter se habeat, solis ferè Episcopis Præbendas & Canonicatus Ecclesiarum suarum, liberè ac pleno jure conferentibus.

10. Quin & plerique Regalistæ expressè docent, Regaliam non extendi ad eas collationes, quæ ad Capitula vel seorsim vel conjunctim cum Episcopo pertinent. Ita Arnulfus Rusæus Privileg. VIII. n. 3. *Illud, quod dicitur concessum collationi alicujus, intelligitur, quando collatio ad eum spectat pleno jure: secus, si sit communis cum alio vel alternativè. Tunc enim videtur, quòd non possit uti prærogativa sua Princeps, eo quòd dependet ab alternis vicibus vacationis.* Rusæo consensit Philippus Probus Quæst. XII. *Quæritur, an Rex jure Regaliæ Beneficia ad Episcopi & sui Capituli vel alterius tertij dispositionem plenariam conjunctim spectantia conferre valeat? Breviter dic, quòd non confert, tum primò, quia de talibus privilegium Regaliæ nihil dicit, sed solum simpliciter loquitur de Beneficijs, quæ Episcopus pleno jure confert, id est nulla præcedente præsentatione aut alio simili adjuncto.*

11. Neque verò audiendi sunt, qui aliarum rationum inopia, eam Regaliæ præstantiam esse ajunt, ut nullum in ea exercenda socium Rex admittat. Quis enim hanc quam pro libitu suo sibi fingunt regulam, eis concedat? Beneficiorum collatio res est sua conditione spiritualis & Ecclesiastica, ut omnes fatentur. Quid igitur repugnat, eam durante Regalia, Canonicis alijsque Ecclesiasticis viris cum Rege communem esse? Nonne in multis locis Reges cum Episcopis, Abbatibus, alijsque Beneficiariis, feuda, jurisdictiones, aliáque tempo-

ralia & civilia partiuntur; ab ijs etiam in similium jurium societatem vulgo *pariage*, vocati, ut vetera Ecclesiarum tabularia testantur? Prærerea falsum est hoc casu, Regem jus suum cum Capitulorum Canonicis comunicare. Non illi à Rege jus conferendi Beneficia, Sede Episcopali vacante, mutuantur; sed quod prius, vivente Episcopo, habebant, post ejus mortem retinent. Nihil autem magis rationi & æquitati contrarium fingi potest, quam ut jus adeò legitimum & canonicæ disciplinæ consentiens, ab alio jure prorsus extraordinario & Ecclesiasticis regulis contrario, qualis est Regalia, perimatur atque absorbeatur.

12. XIIII. Postremò nuper etiam, in magnum Ecclesiarum damnum, tempus Regaliæ prorogatum est, usque dum Episcopus possessionem Episcopatus, coram & præsens, non autem solum per procuratorem adierit: quia, inquiunt Ministri regij, ea est Regaliæ conditio, ut nullam juris fictionem admittat. Sic illi pro libitu suo novas regulas novámque regularum interpretationem comminiscuntur. Cœterum nova illa conditio Episcopis imposita, non tantum juris civilis & canonici regulis perpetuóque Ecclesiarum usui contraria est, verum etiam rationi & æquitati palam repugnat. Nam Episcopum plenam Diœcesis administrationem jam adeptum, collatione Beneficiorum, imò & bonorum Episcopalium possessione, nisi eam precariò à Rege obtineat, intercludit, non alia de causa, nisi quòd ea non præstiterit, quæ quominus præstaret, sæpe per eum non stetit, ut cùm ad Diœcesim pergens, morbo corripitur, aut pro Ecclesiæ vel Reipublicæ bono tantisper alio in loco detinetur.

13. At, inquiunt, hinc saltem id commodi sequetur, ut citius Episcopi ad suas Ecclesias se conferant. Verùm præterquam, quòd id ad excusandam rei novitatem & injustitiam futile

futile atque alienum est, Episcopi, quibus cordi esset Parisijs & in aula diutius commorari, facile impetrarent, ut Beneficia, quæ interim vacarent, ijs, quibus ipsis libuerit, conferrentur. Imò non desunt aulicorum Antistitum exempla, qui dedita opera fidelitatis jusjurandum in acta Cameræ computorum non referunt, adeóque Regaliæ tempus prorogant, quò plura interim Beneficia, quæ durante Regalia nec resignari nec permutari possunt, distribuant.

14. Hactenus de præcipuis regulis, quas Ministri regij & Parlamenti Parisiensis Magistratus in hac collationum materia invexerunt, quásque eorum auctoritate & usu fori justas ac legitimas evasisse contendunt. Eas quidem Ecclesia tacita præterit ac dissimulat; sed nequaquam suo silentio probat, neque tolerantia sua efficit, quin pleræque earum rationi, justitiæ atque æquitati repugnent. Hæc mala patienter sustinet, ne, si eis mederi vellet, in majora incurreret. Synodi Provinciales jamdiu fieri desierunt, tametsi tot canonibus tum veterum, tum recentium Conciliorum, atque publicis etiam regni legibus imperentur. Porrò Episcopi pravis usibus, quibus Ecclesiæ disciplina aut libertas imminuitur, nullibi melius aut efficacius obsistunt, quam in Synodis, ubi conjunctis viribus & communi consilio res transiguntur. Dum enim separatim in sua quisque Diœcesi consistit, id aut præter officium aut supra vires suas putant, præsertim si Principum Edictis aut regiorum Ministrorum molitionibus occurrendum est. Nemo autem ignorat facillimum esse, ubi de juribus & prærogativis Coronæ agitur, Regum animis per fallaciam obrepere, maximè in rebus Ecclesiasticis, quas adeò perspectas habere non solent. Denique ipsa rerum experientia constat, quanto ardore Ministri regij ejusmodi juribus amplificandis & ultra debitos fines porrigendis studeant:

quorum consilijs & molitionibus dum Ecclesia, ob reverentiam regiæ Majestatis & publicæ pacis amorem non obsistit, minimè eorum usurpationes probare ac suo silentio justas & licitas reddere existimanda est.

CAPUT VIII.

Regalia inter Ecclesiæ Gallicanæ Libertates nequaquam numeranda.

1. EX ijs quæ superioribus capitulis diximus, planum est, Regaliam inter Ecclesiæ Gallicanæ Libertates minimè recensendam esse, etiam ex eorum sententia, qui vel honorificentissimè de his libertatibus scripserunt. Vulgo enim docent, eas jure communi niti, hoc est veterum Conciliorum canonibus, Summorúmque Pontificum constitutionibus ex eorundem canonum auctoritate promulgatis: cujus antiqui juris tenacior, ut ajunt, Gallia, multa adhuc observat, quæ per novum jus in Decreto Gratiani & Pontificum Epistolis decretalibus comprehensum, aut mutata sunt aut abrogata. Unde eas nequaquam Privilegiorum nomine appellandas putant, quasi essent privatæ quædam leges aut prærogativæ, quas Ecclesia Gallicana ob sua merita, vel etiam gratuitò à Romanis Pontificibus consecuta sit; cùm potius, ex eorum opinione, unicè in servando jure communi positæ sint, neque aliò tendant, nisi ut vetus canonum disciplina, quoad fieri potest, valeat, nec novis constitutionibus aut contrarijs usibus abrogetur.

2. Porrò supra à nobis fusè demonstratum est, Regaliam, si eam absolutè, & prout à Juris-consultis Gallis & Regijs Ministris describitur, consideremus, tam juri divino & naturali, quam canonico, sive veteri, sive novo contrariam esse. Quod enim

enim vacantium Ecclesiarum proventus spectat, patuit, eam initio sola feuda regiæ coronæ obnoxia comprehendisse, ídque tantum in Provincijs, quæ jure consuetudinario reguntur; nec nisi per summam injuriam ad alia Ecclesiarum bona præsertim ad Decimas similésque reditus porrectam fuisse, donec id Ecclesia, succedente tempore, sub certis conditionibus toleravit. Quod autem ad Beneficiorum collationes attinet, ostendimus eas, maximè quatenus pleno jure fiunt, ab Ecclesia nunquam propriè probatas esse. Ex quo manifestè consequitur, Regaliam, si in se spectetur, juri communi & Ecclesiasticis regulis contrariam esse; ut non alio titulo, quam Ecclesiæ consensu, quem potissimum in Concilio Lugdunensi sub certis conditionibus declaravit, justa ac legitima evadere potuerit.

3. His ita positis, quis non ultro fateatur, Regaliam inter Ecclesiæ Gallicanæ libertates minimè recensendam? Quis contra non agnoscat, eam onus esse ac servitutem, cui plurimæ in Gallia Ecclesiæ præter suam nativam & canonicam libertatem subjectæ sunt; præsertim si varias illas in conferendis Beneficijs regulas attendat, quibus quanto amplius jus istud crevit, tanto à canonum præscripto & ab ipsa justitiæ atque æquitatis norma longius recessit, ut supra declaratum est.

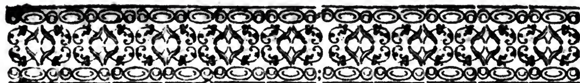
4. Quapropter quantumvis Magistratus ac Ministri regij collectionem libertatum Ecclesiæ Gallicanæ à clarissimo viro Petro Pithæo adornatam laudibus usque in cœlum tollant, quid causæ fuerit, cur illa Regaliam inter Ecclesiæ Gallicanæ libertates recenseret, planè non video. Eam potius in Privilegiorum numero, ut Indulta, exemptiones Capitulorum, Decimas infeodatas, alióśque similes Galliæ usus à jure communi deflectentes, reponeret: Christianissimorum

Regum jus, dotem, prærogativam appellaret; at non inter Ecclesiæ Gallicanæ libertates referret, nisi pugnantia loqui vellet, cùm definitioni harum libertatum, quam primo ejusdem collectionis articulo tradit, Regalia penitus adversetur. Idem peccatum in nonnullis aliis ejusdem Collectionis capitibus facile esset ostendere, nisi id à proposito nostro alienum esset. Neque id mirum videri debet, cùm Pithæus à prima ætate foro addictus & Parlamenti Parisiensis jurisprudentia imbutus esset, atque in eo opere concinnando id potius spectasse videatur, ut Regis Christianissimi jura & dignitates, regulásque à Magistratibus in dijudicandis controversiis beneficiariis & Ecclesiasticis, adhiberi solitas, describeret, quam ut Ecclesiasticæ disciplinæ sacríque regiminis capita ex antiquis canonibus profecta, quibus Ecclesiæ Gallicanæ germanæ libertates continentur, enumeraret.

5. Itaque ne sub tam specioso libertatum nomine pleræque illæ regulæ à Magistratibus regiis, non sine magno Ecclesiasticæ jurisdictionis damno, invectæ, obtrudantur; ubi de Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus agitur, Clerus Gallicanus verbum aliquod addere solet, eas videlicet *veras* aut *germanas* appellando; idémque observant Universitates, ac præsertim sacra Theologiæ Facultas Parisiensis, quò à falsis illis & adulterinis libertatibus distinguantur, quæ non tam Ecclesiam in tuendis suis juribus & immunitatibus juvant, quam eam Laicæ potestati & regiis tribunalibus subjiciunt.

Finis Libri Secundi.

LIBER

LIBER TERTIVS.

In quo oſtenditur, quòd cùm Regalia in aliquibus tantum Galliæ Eccleſijs hactenus locum habuerit, jure fieri nequit, ut generalis evadat, atque ad univerſas Regni Eccleſias extendatur: quódque Epiſcopi & Capitula huic extenſioni, quantum in ipſis eſt, debent obſiſtere.

CAPUT PRIMUM.

Ex eo, quòd aliquot Galliarum Provinciæ & Eccleſiæ Regaliæ antea obnoxiæ non fuerint, rectè infertur, eas impoſterum huic oneri à Principibus ſubjici non poſſe.

1. EX dictis in ſuperioribus Libris, duo, ni fallor, planè conſtant: Alterum, Regaliam non ſolum Francorum Monarchiæ coævam non eſſe, ſed longè poſteriorem, utpote quæ poſt ſeptingentos amplius annos, ſub tertia Regum Dynaſtia, ineunte duodecimo ſæculo, exorta ſit: Alterum, hanc ipſam Regaliam, prout jam tum ac deinceps invaluit, juſtam ac legitimam eſſe non poſſe, niſi quatenus eam Eccleſia ſub certis quibuſdam conditionibus, expreſsâ, vel ſaltem tacita, conceſſione comprobavit. Ex his duobus autem ſic ſtatutis, neceſſariò concluditur, Regaliam jure ad eas Provincias aut Eccleſias, quæ hactenus ei obnoxiæ non fuerunt,

runt, extendi non posse; in quibus videlicet ex longa & diuturna Regum possessione colligi nequeat, eas à pristina sua libertate excidisse. Quapropter tota harum Ecclesiarum defensio ex hoc uno facto pendet, an in eis Regalia hactenus locum non habuerit: quod quidem factum ex ijs quæ primo libro adducta sunt, quæque adhuc fusius postea declarabuntur, certum, evidens atque exploratum haberi debet.

2. Neque enim, quod diligenter notandum est, ad tuendam harum Ecclesiarum libertatem, & convincendam eorum iniquitatem, qui novo illas Regaliæ jugo subjicere tentant, necesse est ostendere, quandónam aut qua potissimum ratione jus illud incæperit, & quid causæ fuerit, cur in certas tantum Ecclesias, non autem in omnes inductum sit. De hoc actum est lib. 1. cap. 7. ejúsque differentiæ ratio ex vero feudorum jure, quod in Provincijs juris, ut vocant, scripti, & juris municipalis seu consuetudinarij servatur, assignata est. Verum, etsi quæ in eam rem dicta sunt, aliquam adhuc dubitationem haberent, nec planè omnibus satisfacerent, sufficit ad causam, de qua hic agitur, finiendam, nemini dubium esse posse, quin semper fuerint certæ Galliarum Provinciæ atque Ecclesiæ, in quibus nunquam Regalia locum habuit. Aliud enim omnino est, tradere quodnam fuerit Regaliæ initium, & cur primum non in universas regni Ecclesias, sed in aliquas tantum inducta fuerit; aliud verò ostendere, eam reipsa generalem non fuisse, sed ad certas quasdam Provincias atque Ecclesias cohibitam. Prior illa quæstio nonnihil obscuritatis ac dubitationis habere potest: at posterior, cùm tota in facto posita sit, tot Historicorum testimonijs, alijsque certissimis atque evidentissimis probationibus confirmatur, ut nullus de ea dubitandi locus supersit.

3. Hic

3. Hic ſiſtendum eſſe, omiſſa prolixiore cauſæ tractatione, meritò quis dixerit. Quid enim neceſſe eſt, ut Eccleſiæ à Regalia liberæ hanc ſuam libertatem jure communi ſibi debitam, prolatis adhuc titulis & probationibus tueantur? Id potius oneris in eos rejiciendum, qui canonica illas libertate nudare, & graviſſimæ atque extraordinariæ ſervituti ſubjicere conantur, ut ſcilicet acta & probationes adducant, quibus jus iſtud Regi Chriſtianiſſimo quæſitum probent, aut certè longam & diuturno tempore continuatam ejus poſſeſſionem demonſtrent, ex qua Eccleſiæ conſenſus & tacita ſaltem approbatio inferri queat. Alioquin, potiorem eſſe Eccleſiarum cauſam, & vindicias pro libertate dandas, quis negaverit? Id quod reipſa ſemper ſervatum, & plurimis tum Chriſtianiſſimorum Regum conſtitutionibus, tum Parlamenti Pariſienſis Arreſtis, per trecentos annos fere ad hæc uſque tempora confirmatum fuiſſe ſupra oſtendimus.

4. Verumtamen ut illarum Eccleſiarum jus manifeſtius adhuc evadat, operæ pretium exiſtimavi, expreſſas etiam probationes & publicas auctoritates ac teſtimonia adducere, quibus naturalis & canonica earum libertas, non tam probetur, quam declaretur, & regiorum Miniſtrorum eam opprimere conantium injuſtitia plenius coarguatur.

CAPUT II.

Decretum Concilij Lugdunenſis II. generalis maximi ponderis eſt ad confirmandam Eccleſiarum à Regalia immunium libertatem; ejuſque auctoritate omnes adverſariorum conatus & machinæ depelluntur. Certum eſt, in eo Decreto agi de Regalia.

1. TAle eſt Decretum iſtud ſupra Lib. 1. cap. 14. à nobis relatum, ut nihil finiendæ huic controverſiæ aut gravius, aut

vius aut aptius desiderari possit. Fuit hoc Concilium inter ea quæ Generalia dicuntur, maximè amplum ac numerosum; utpote cui, præsidente Gregorio X. Sanctissimo Pontifice, quingenti amplius Episcopi, Abbatum ingens numerus, nec non Doctorum aliorúmque Clericorum infinita pene multitudo interfuerit. Tanta autem illius auctoritas fuit, ut omnia ejus Decreta in corpus juris canonici relata sint, præscriptaque ab eo de eligendo in conclavi Summo Pontifice forma, quo diuturnæ vacationis incommoda vitarentur, postea semper servata fuerit, & etiamnum adhuc servetur. In ipsa Gallia habitum est, præsentibus Philippi III. Regis Christianissimi aliorúmque pene omnium orbis Christiani Regum legatis; imo & nonnullis etiam supremis Principibus coram assistentibus. In eo actum est de rebus maximi momenti, ut de Græcorum reconciliatione, & de sacra expeditione ad recuperandam Terram sanctam.

2. Quin etiam Illustrissimus D. de Marca probabile existimat, Decretum istud, annitentibus ipsius Philippi legatis editum fuisse, quòd videlicet Christianissimus Princeps exercendi juris Regaliæ adversus canones introducti nonnulla religione moveretur, præclaréque secum acturos Patres existimaret, si prohibita ejus ad Ecclesias, quæ ei obnoxiæ non erant, extensione, saltem illud in locis ubi jampridem receptum erat, confirmarent. Ut ut sit, Decretum istud in Gallia acceptum, publicatum & in executionem per totos quadringentos annos admissum fuit, atque ejus potissimum vi & auctoritate factum est, ut Ecclesiæ quæ tum Regaliæ non subjacebant, ad hanc usque ætatem priscam suam libertatem retinuerint.

3. Quæ ad ejusdem Decreti explicationem lib. II. cap. 4. observata sunt, hic non repeto, Concilium videlicet id unum maximè

maximè providiſſe, ne jus Regaliæ ad eas Eccleſias, quæ nondum ei ſubjectæ erant, propagaretur, néve eo in locis ubi jam pridem receptum erat, in Eccleſiarum damnum Principes aut eorum Miniſtri abuterentur; ideóque tantum obliquè & quaſi per occaſionem ejus uſum in Eccleſijs, ubi vel ab ipſarum fundatione vel ex antiqua conſuetudine locum habuiſſet, permiſiſſe; poſtremò ex ipſis Decreti verbis & ex Durandi teſtimonio perſpicuum eſſe, in id quoque Patres Lugdunenſes haud ſua ſponte ſeſe demiſiſſe, ſed quòd nulla ſpes affulgeret, fore ut Principes antiqua ſua poſſeſſione cederent, atque Eccleſias in priſtinam libertatem redintegrari paterentur.

4. Id tantum hîc notari velim, Regaliæ ad Eccleſias ab ea liberas extenſionem graviſſimis verbis à Concilio prohiberi, eáque omnia in hac lege reperiri, quæ illam commendare, ſummámque ei vim atque auctoritatem conciliare poſſint. Primùm enim expreſsè vetat, ne quis *quantacunque dignitatis honore præfulgeat*, in Eccleſijs vacantibus *Regalia, Cuſtodiam, ſive Guardiam, Advocationis ſeu Defenſionis titulum de novo uſurpet*, eóque obtentu *earundem Eccleſiarum bona occupare præſumat*, ſub pæna excommunicationis ipſo facto incurrendæ. Deinde Canonicos ſeu Clericos Eccleſiarum qui id fieri procuraverint, eadem excommunicationis pæna plectit. Demum eoſdem, ſi ſe talia facientibus non opponant, quandiu in ea negligentia perſeveraverint, aliquid de Eccleſiarum ſeu Beneficiorum ſuorum proventibus percipere diſtrictius prohibet. Nulla igitur lex ſanctior aut ſolemnior, aut quæ religioſius obſervari debeat, ſive ſupremam Concilij eam promulgantis auctoritatem attendas, ſive cauſam neceſſitatémque ejus promulgandæ, ſive verba quibus conſcripta eſt, pænáſque appoſitas, ſive denique publicam ejus approbationem, qua per quadringentos fere annos in Gallia conſtanter eſt obſervata.

5. Quapropter nemini dubium esse potest, quin Regi Christianissimo, per hujusce Decreti suppressionem ac reticentiam, obreptum sit ab ijs, qui eum ad extendendam per totum regnum Regaliam induxerunt. Quis enim sibi persuadeat, suam Majestatem, si hæc perspecta habuisset, non statim, pro sua pietate atque innato justitiæ amore, repudiaturam fuisse consilium adeo conscientiæ suæ noxium, Ecclesiæ tam infestum, ab omni denique justitia & æquitate tam alienum?

6. Hæc non potuerunt non animadvertere extensionis Regaliæ patroni. Quocirca nonnulli, ut hujus Decreti vim auctoritatémque eluderent, eò adducti sunt, ut illud de Regalia, quæ hodie in quæstionem vertitur, intelligendum negarent, citata eam in rem Glossa, quæ hoc loco *Regalia* interpretatur, *jura imperialia*, ut portus, vectigalia aliáque similia, *de quibus in libris feudorum*, vel etiam *collectam, quæ fit Regis ratione vel Imperatoris, vel tributum quod debetur Regi.*

7. Verum futilis omnino & vana est hæc defensio. Clarum est enim hanc nonnullorum Interpretum explicationem à Glossatore ita hic adduci, ut eam minimè probet. *Pro intellectu*, inquit, *hujus Capitis, præsupponendum est, secundum veriorem intellectum ipsius, quid propriè iste textus appellet Regalia. Quidam volebant dicere, quod Regalia accipiuntur pro juribus Imperialibus, de quibus in lib. Feudorum Cap. Quæ sint Regalia:* Quibus deinde subjungit: *Alij dicunt, quod Regalia accipiuntur pro juribus, quæ habet Princeps in aliquibus Ecclesijs, videlicet quod vacante aliqua Ecclesia Rex percipiat fructus & Ecclesiam conferat.* Quod autem posteriorem hanc explicationem sequatur Glossa, patet ex casu, qui est veluti quæstionis status & fundamentum, quem statim his verbis proponit: *Hoc præsupposito ponamus casum: vacante aliqua Ecclesia, aliquis Comes vel Dux, qui dicebat se habere jura Regalia in ipsa Ecclesia, occupavit custodiam*

diam Ecclesiæ vacantis, & dicebat quod fructus Ecclesiæ ad ipsum spectabant, licet non fuisset usus ipso jure, an ille Comes vel Dux usurpans illud jus in Ecclesia vacante, sit puniendus aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex, quod sic, &c. Sin verò infra adhuc meminit *collectæ, quæ fit Regis ratione vel Imperatoris, vel tributi quod debetur Regi*, id pro more suo facit, ut videlicet data occasione varias vocabuli significationes afferat, eámque maximè quæ in libris Feudorum celebratur, tametsi proposito minus congrueret, atque adeò inutilis & supervacanea hic videri posset.

8. Cæterum ut nulla de Glossatoris mente circa hujus Decreti sensum dubitatio relinquatur, observandum est, Glossam, quæ Gregorij XIII. jussu rescissa est, disertè hic de Regalia, quæ in Gallia usurpatur, mentionem fecisse, ortámque ea de re inter Philippum IV. Regem & Bonifacium VIII. controversiam & scriptas ad invicem litteras commemorasse.

9. Postremo quis Lugdunensis Decreti melior interpres aut veri illius sensus locupletior testis, quam Guillelmus Durandus Mimatensis Episcopus, ob Speculum juris dictus Speculator, qui & Concilio interfuit, & ipsius mandato canones ipsos, ut testantur qui ejus scripta vulgarunt, composuit? At is commentario in Constitutiones hujus Concilij edito, quid hoc loco per *Regalia* intelligendum sit, clarè explicat. *Nota*, inquit, *quod Regalia hic vocantur jura Regi in quibusdam Ecclesijs & Monasterijs competentia, quia videlicet illis vacantibus Rex sub prætextu custodiæ facit fructus suos & etiam in quibusdam Præbendas confert, sicut patet in quibusdam Ecclesijs Franciæ.* Quin & illud notabile addit, præsentem Constitutionem ad postulationem, seu, ut ipse loquitur, *clamorem Prælatorum Franciæ & Angliæ promulgatam fuisse*, qui, ut verisimile est, duo efflagitabant: Alterum ut Regaliæ jus, in locis ubi receptum

erat, intra legitimos limites cohiberetur, aut etiam penitus abrogaretur: Alterum, ne ad Ecclesias, quæ hactenus ei obnoxiæ non erant, quacumque ratione extenderetur. Quamvis autem eorum maximè querimonijs & postulationibus permotum Concilium gravissimam hanc ac celeberrimam Constitutionem ediderit, fatetur tamen ibidem Durandus, qui tribus circiter post annis Commentarium suum scripsit, parum adhuc illam profecisse: *Modicam tamen*, inquit, *ex ea illic adhuc sequi videmus utilitatem.* Unde patet Principes eorumve Ministros, tum in locis ubi Regalia potiebantur, ab ejus abusu non destitisse; tum etiam nonnullos contra recentem Concilij prohibitionem, ad aliquas Ecclesias hactenus liberas, eam conatos extendere, ut nominatim de Ecclesijs Aquitaniæ idem Durandus testatur his verbis: *Sicut patet in Ecclesijs Aquitaniæ, in quibus hodie Regalia usurpantur.* Hoc Durandi Commentarium in Concilium Lugdunense Simon Majolus Juris-consultus typis mandavit anno 1569. & Pio V. Summo Pontifici dedicavit.

10. Eamdem explicationem disertè tradit hoc loco Guido à Baito Glossator celeberrimus, vulgo dictus Archidiaconus. *Regalia*, inquit, *id est quæ capiunt Reges vacante Ecclesia, ut patet in regno Franciæ & Angliæ. Nam illic vocantur Regalia, jura Regi in quibusdam Ecclesijs vacantibus competentia.*

11. Denique frustra sunt Glossæ & interpretationes, ubi clarus & apertus est textus. At ex ipsis Concilij verbis totóque Decreti tenore liquet, in eo agi de jure Regaliæ, quo Reges alijque Dynastæ in multis Provincijs, Franciæ præsertim & Angliæ, vacantium Ecclesiarum fructus sibi tribuebant. Id statim apparet ex ipso *Regaliæ* vocabulo, quod primum ponitur, & cui alia deinde adduntur, nempe, *Custodiæ sive Guardiæ, Advocationis seu Defensionis tituli*, quæ variæ sunt ejus juris appellationes,

pellationes, quia, ut in eodem Commentario observat Durandus, *diversimodè illud secundum locorum diversitatem appellabatur*, idque propter varias illius introducendi rationes, vel potius justitiæ titulos, quibus initio Principes ejus usurpationem utcumque obtegere conati sunt.

12. Constat itaque Decretum istud ad Regaliam spectare, qualis jam tum recepta erat in aliquibus Galliæ Provincijs, ijs scilicet in quibus ad hæc usque tempora perseveravit, reliquis in antiqua sua & canonica libertate remanentibus. Id quod, antequam regij Ministri de extendenda per totum regnum Regalia consilium inirent, adeo apud omnes certum erat, ut hoc idem Decretum Galli Scriptores & Juris-consulti de Regalia passim interpretarentur, petito etiam ex eo argumento ad ostendendum, jus istud, quo Reges Christianissimi in multis locis utebantur, ab Ecclesia approbatum fuisse; quod videre licet apud Arnulphum Rusæum, Rebuffum, Renatum Choppinum, Guimerium in commentarijs ad Pragmaticam sanctionem, Selvam de Beneficijs, Baunium in summa Beneficiaria, D. de Marca & alios.

CAPUT III.

Veteres ac novæ Regum Christianissimorum Constitutiones, acta Cameræ computorum, & Parlamenti Parisiensis Senatus-consulta manifestè ostendunt, Regaliam in Gallia non esse generalem.

1. NUllæ ante Concilium Lugdunense Constitutiones Regum Christianissimorum de Regalia editæ reperiuntur, ut jam alibi observatum est. Scilicet ante id tempus Regaliæ jus sola consuetudine nixum malè audiebat, nec mediocri apud Ecclesiam invidia laborabat. Quod cùm

cùm Reges minimè fugeret, ejus usum in locis ubi jam invaluerat, retinere sat habebant, à publicandis autem de eo edictis & constitutionibus sibi temperabant. At post evulgatum Concilij Lugdunensis Decretum, è re sua arbitrati sunt, jus istud in Ecclesijs, ubi ex antiqua consuetudine receptum erat, publicis edictis sancire & componere, prætermissis Ecclesijs, quæ ab eo liberæ permanserant, quod eas, sine aperta ejusdem Decreti violatione, huic oneri subjici non posse probè intelligerent.

2. Edictorum verba lib. 1. c. 15. & 16. ubi de origine & progressu Regaliæ actum est, relata sunt. Ex ijs autem constat, Philippum Pulchrum & Philippum Valesium juris Regaliæ conservandi ac promovendi inprimis studiosos, palam agnovisse, illud tantum locum habere *in aliquibus Ecclesijs: in quibusdam Ecclesijs:* id quod adhuc ibidem alijs verbis significant. *In Ecclesijs*, inquiunt, *in quibus Regaliæ jus habemus.* Qua etiam restrictione usi sunt Carolus VI. Carolus VII. alijque deinceps Reges Christianissimi in suis de Regalia Edictis, nec non in litteris, quibus Regaliæ reditus sanctæ Palatij Capellæ donarunt. His autem verbis clarum est, eas solum Ecclesias designari, in quibus Regalia ex antiqua consuetudine, secundum Concilij Lugdunensis Decretum, recepta erat.

3. Id adhuc expressius atque enixius notavit Ludovicus XII. Rex optimus, ob justi æquique studium *Pater populi* dictus, in Constitutione anno millesimo quadringentesimo nonagesimo nono edita, cujus verba jam supra citata iterum hic repono: *Inhibemus*, inquit, *omnibus ministris nostris, ne in Archiepiscopatus, Episcopatus aliáque regni nostri Beneficia, in quibus jus Regaliæ non habemus, manus injiciant, sub pœnis contra sacrilegos statutis.* Quæ Constitutio alibi in veteri collectione regiarum Constitutionum, fusius habetur his verbis: *Inhibemus omnibus*

omnibus Ministris nostris, ne in Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatias, aliáque regni nostri Beneficia, in quibus jus Regaliæ seu Guardiæ non habemus, sese intromittant, exceptis solum Beneficijs aut castellis in confinio regni nostri positis (quæ, republica ita postulante, occupare poterunt) *quo casu pro servandis ac tuendis ejusmodi castellis, nihil ex bonis & fructibus eorundem Beneficiorum, ratione sumptuum, damnorum aut impendiorum sument, sed ad nos confugient, quò eis stipendium pro ejusmodi custodia, secundum quod justum fuerit, assignetur.*

4. Has Prædecessorum suorum Constitutiones Henricus Magnus anno millesimo sexcentesimo sexto, publico Edicto renovavit confirmavitque, ad postulationem Cleri Gallicani, qui Ecclesiarum à Regalia immunium libertatem ab Officialibus regijs, turbulentissimo bellorum civilium tempore imminutam, varijs adhuc modis, ab ijsdem Officialibus, reddita pace, violari conquestus fuerat. Huic malo ut occurreret Rex æquissimus, & Ecclesiarum à Regalia immunium libertatem illæsam conservaret, hoc Edicto, quod postea à Parlamento Parisiensi sine ulla exceptione in acta relatum est, sic statuit: *Neque etiam intendimus jure Regaliæ uti, nisi prout nos Prædecessoresque nostri usi sunt, minimè illud in Ecclesiarum immunium detrimentum extendendo.* Idem pariter edixit Ludovicus XIII. ob justitiæ laudem Justi cognomen adeptus, articulo decimo sexto Constitutionis anno millesimo sexcentesimo vigesimo nono editæ, quem tanquam supramemorato Henrici articulo consentaneum Clarissimus vir Dominus Marillacus regij sigilli custos, alijque regij Ministri iterum suæ Majestatis nomine confirmarunt, ut lib. 1. c. 19. n. 5. notatum est.

5. Neque verò audiendi sunt, qui ut horum Edictorum auctoritatem declinent, ultro se fateri ajunt, Regaliam ad omnes regni Ecclesias non pertinere, tum quòd nonnullæ titulo

 oneroso

oneroſo & per contractus cum Christianiſſimis Regibus initos ab ea liberatæ ſint, tum quod plures adhuc per Privilegia & gratuitas eorumdem Regum conceſſiones, eamdem immunitatem conſecutæ eſſent. Quis enim ſtatim hujus reſponſionis vanitatem non advertat? Nihilne amplius citata Edictorum verba ſeveræque Ludovici XII. ad ſuos Miniſtros interminationes ſignificant? Nonne ſatis apertè indicant, fuiſſe tunc temporis non aliquas tantum parvo numero Eccleſias, titulo oneroſo aut peculiaribus Privilegijs à Regalia immunes, ſed ingentem Eccleſiarum numerum integráſque Provincias, quæ naturali & canonica libertate, huic nunquam oneri ſubjacuiſſent? Videſis quæ lib. 1. cap. 17. num. 4. & cap. 19. num. 3. in eam rem dicta ſunt. Quam futile ſit iſtud effugium ex infra dicendis adhuc clarius patebit.

6. Ut ex regijs Edictis firma ducuntur argumenta ad probandum Regaliam non eſſe generalem; ita acta & enumerationes quæ in regeſtis Cameræ Computorum aſſervantur, itemque Arreſta Parlamenti Pariſienſis idem planè convincunt, & Eccleſiarum à Regalia immunium libertatem egregiè confirmant. Pleraque illa acta & Arreſta lib. 1. cap. 16. & cap. 17. retulimus, præſertímque celebrem illam Conſtitutionem ex tabularijs Cameræ computorum deſumptam, quæ incipit: *Dominus Rex*, in qua nominatim recenſentur Eccleſiæ, *in quibus Rex conſuevit capere Regaliam*, & in quibus *nihil habet*, quam non ita pridem poſt Concilium Lugdunenſe factam, tanquam ejus Decreti executionem habendam eſſe oſtendimus. Adjunctæ ſunt aliæ ſimilis notæ Conſtitutiones ſeu Eccleſiarum Regaliæ obnoxiarum vel non obnoxiarum enumerationes, quæ priorem illam vel explicant vel confirmant. Id unum hîc addimus, fieri non poſſe, ut quis antiqua hæc monumenta in ipſis regijs ſcrinijs publiciſque tabularijs aſſervata per-

perpendat, quin ſtatim agnoſcat, quod ſicut per ea jus Chriſtianiſſimorum Regum in Eccleſias Regaliæ jampridem obnoxias probari aſſerunt regij Officiales, ita potiori adhuc ratione Eccleſiarum ab eo onere immunium libertas manifeſtiſſimè confirmatur. Certè id ante hos ultimos annos Juriſconſultis & Scriptoribus Gallis perſuaſum fuiſſe patet, dum antiqua illa monumenta ad utrumque hoc caput probandum attulerunt, quos inter eruditiſſimus Paſquierius de celebri illa Conſtitutione quæ incipit: *Dominus Rex*, ſic loquitur: *Veluti fax eſt, cujus fulgore, quidquid obſcuritatis eſt in materia Regaliæ, fugatur.*

7. Quod ad Parlamentum Pariſienſe ſpectat, lib. 1. cap. 18. & 19. demonſtratum eſt, ejus juris-prudentiam in dijudicandis Regaliæ litibus per quadringentos fere annos obſervatam, omnino pugnare cum illa altera Juris-prudentia, quam à centum circiter annis univerſalis Regaliæ defenſores invehere conati ſunt. Inter alia adductum eſt celeberrimum Arreſtum, ſancto Ludovico rege, pro Eccleſia Anicienſi latum, cujus acta & probationes in regeſtis Parlamenti Pariſienſis etiamnum habentur: itémque aliud Arreſtum annó milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, Philippo III. regnante, in cauſa Eccleſiæ Albienſis pronuntiatum, cujus etiam mentio fit in eiſdem regeſtis. Denique ibidem obſervatum eſt, quotquot per trecentos fere annos à Parlamento Pariſienſi de hac materia lata ſunt Arreſta, quæ quidem magno numero ſunt, ea omnia ad Eccleſias Provinciarum Senonenſis, Remenſis, Rothomagenſis, Turonenſis, Bituricenſis ſpectare; nullum verò de Eccleſijs Occitaniæ, Aquitaniæ, Provinciæ, Delphinatus, aut Diœceſi Ruthenenſi, Cathurcenſi alijſque vicinis reperiri, ut fidem faciunt tum regeſta Parlamenti, tum manuſcripti Arreſtorum codices, tum etiam

Juris-consulti & auctores Galli, qui de Regalia scripserunt. Quod manifesto indicio est, has ultimas Provincias ac finitimas ijs Diœceses, toto hoc tempore pristinam suam libertatem retinuisse. Sin verò aliquando eam Ministri regij, occupatis nonnullarum Ecclesiarum vacantium bonis, lædebant, conquerentibus Capitulis aut Episcopis successoribus, eorum conatus reprimebantur, suáque Ecclesijs bona reddebantur, ita judicante regio Consilio aut Parlamento Parisiensi, quam in rem varia etiam ibidem exempla prolata sunt.

CAPUT IV.

Quotquot ad hanc nostram ætatem de Regalia scripserunt, eam in Gallia generalem non esse, sed ad certum Ecclesiarum numerum coarctari docuerunt.

1. EX Historiæ testimonio allatísque hactenus monumentis & probationibus adeò clarum est, Regaliam in Gallia non esse generalem, sed ad certas quasdam Provincias ac Diœceses coarctari, ut id quam plurimi Auctores Galli, qui ante hæc ultima tempora scripserunt, ultro agnoverint palámque tenuerint; tametsi plerúmque juri Regaliæ faverent, & ad ejus amplificationem non parum propenderent. Cùm autem tot clarissimorum atque eruditissimorum virorum minimè in hac causa suspectorum summa consensio maximi sit momenti, præcipua eorum loca, in quibus suam ea de re sententiam aperuerunt, placet hic paulo distinctius exscribere.

2. Ægidius *le Maistre* Parlamenti Parisiensis Proto-præses in suo de Regalia Tractatu, id non uno loco apertè docet. Capite quarto post allatam ex tabularijs Cameræ computorum Parisiensis Constitutionem, quæ incipit: *Dum Episcopus*, hæc

hæc statim addit: *In multis notatu digna est hæc Constitutio. Primum observanda sunt hæc verba:* Ubi Dominus Rex habet Regalia, *quibus expressè significatur, Regem non in omnibus Regni sui Episcopatibus, sed in aliquibus tantum Regaliam habere.* Paulo post allaturus celebrem illam Constitutionem seu enumerationem, quæ incipit: *Dominus Rex*, sic præfatur: *Patet ex regestis Cameræ computorum libro cujus inscriptio est:* Qui es in cœlis, *quòd Rex non habet Regaliam in omnibus Episcopatibus regni sui.* Eodem loco post adducta nonnulla Arresta, quæ idem probant, subjungit: *Hæc demonstrant Regem non habere Regaliam in universo in omnibus Ecclesijs Cathedralibus regni sui.* Observat quidem alibi eodem Tractatu, semel regium Advocatum perorantem in causa Episcopatus Convenarum Provinciæ Auscitaniæ, dixisse Regem, haud levibus argumentis id sibi juris in universas Regni Ecclesias asserere posse: at statim addit Proto-præses, in hoc eum à decessorum Advocatorum sententia recessisse, qui sæpe contrarium in publico Parlamenti auditorio agnoverint ac tenuerint.

3. Renatus Choppinus celebris in Parlamento Parisiensi causarum Patronus, Ecclesiæ juribus & immunitatibus, ut plurimum, non admodum favens, lib. 1. de sacra Politia tit. 7. num. 11. ubi hanc quæstionem tractat: an Reges Christianissimi Regaliam aliquo privilegio à Romanis Pontificibus obtinuerint, hæc habet: *Si à Pontificia legum relaxatione penderet hoc Regaliorum genus, magis quam à possessione strictis finibus septa, promiscuus fuisset hic & indefinitus privilegij usus in omnes Episcopatus Galliæ (salva rectius opinantium sententia) nullóque discrimine Princeps in cunctas Diœceses, ne dum in aliquas, suum jus exequeretur. Atqui Regalia ista non ubique exercentur à Principe inter suos, multóque arctioribus quam regni limitibus circumscribuntur & terminantur:.... Hæc igitur fundationis modo templo-*

rum quorumdam luculenta sunt vestigia ac longævæ possessionis; *ut quatenus Regaliorum jus aliquot in Ecclesijs possessum, eatenus præscriptum quæsitúmque intelligatur.* Idem Choppinus lib. 2. Monasticon tit. 3. num. 18. agens de Sacramento fidelitatis, quo Episcopi omnes Regi sese obstringere debent, postquam observavit multas esse Ecclesias, in quibus Regalia locum habet, statim hæc addit: *In multis quidem alijs sacrarum Diœceseon finibus Galliæ ignota sunt nec usu trita Regaliorum jura. Sed tamen harum Diœceseon Præfecti tenentur arctissimo in Reges fidelitatis Sacramento, sicut de Auxitano Aquitaniæ Pontificatu fuit præjudicatum in vetere Parlamento Divalium anno millesimo ducentesimo nonagesimo primo.* Item lib. 2. de Domanio Franciæ tit. 9. num. 5. *Haud omnes*, inquit, *tamen sacræ Diœceses sunt Regalibus obnoxiæ, sed eæ solæ, in quibus initio Reges uti illo jure consueverunt.*

4. Rebuffus cujus in rebus Ecclesiasticis & Beneficialibus tanta est existimatio atque auctoritas, Tractatu in Concordata de regia ad Prælaturas nominatione, verbo, *sed teneatur*, ubi observavit, Regem Beneficia, sede vacante, ob Regaliam conferre, duo addit ad declarandam istius juris naturam & conditionem: Alterum quod in aliquibus tantum regni Ecclesijs locum habeat: Alterum quod in his ipsis Ecclesijs solo privilegio & Ecclesiæ concessione nitatur, non verò canonica auctoritate, aut jure communi, cùm potius Canonibus & juri communi adversetur.

5. Philippus Probus in Academia Bituricensi Antecessor & in Parlamento Parisiensi Advocatus in suo de Regalia Tractatu Quæstione sexagesima, non solum Regaliam negat esse generalem, sed nominatim enumerat Diœceses ei juri obnoxias & non obnoxias: sequenti verò quæstione varias ejus differentiæ causas adducit.

6. Glossa

6. Gloſſa in Pragmaticam Sanctionem, quæ vulgo Guimerio in Parlamento Pariſienſi Inquiſitionum Præſidi tribuitur, tit. de Annatis §. item v. *Regalia*, jus quidem Regaliæ, quo Beneficiorum collatio, ſede vacante, continetur, Regum Franciæ & Angliæ eſſe ait, ſed in aliquibus tantum Eccleſijs. *Sicut*, inquit, *Rex Franciæ & Rex Angliæ vendicant ſibi in quibusdam Eccleſijs Cathedralibus.*

7. Idem tradit Gloſſa in cap. *Generali de Electione in ſexto.* quam ſupra cap. 2. diſcuſſimus, dum ait: *Regalia accipiuntur pro juribus, quæ habet Princeps in aliquibus Eccleſijs.*

8. Guillelmus Durandus primum Eccleſiæ Carnotenſis Decanus ac deinde Epiſcopus Mimatenſis haud aliter loquitur in Commentario ſupra citato, ubi eadem hæc vocabula ſæpe repetit: *Regalia*, inquit, *vocantur jura Regi in quibuſdam Eccleſijs & Monaſterijs competentia ..... & etiam in quibuſdam Præbendas confert, ſicut patet in quibuſdam Eccleſijs Franciæ & Angliæ, & alij quidam in aliquibus Eccleſijs.* Similia habet in Speculo juris lib. 4. tit. ne ſede vacante aliquid innovetur num. 7. *Reges aliqui dicunt ſe habere Regalia in quibuſdam Eccleſijs, volentes percipere fructus vacantis Eccleſiæ, in aliquibus etiam conferendo Præbendas, ſicut Illuſtris Rex Franciæ in Eccleſia Carnotenſi, in qua nos Decanatum habemus.* In Commentario autem ſupra memorato nominatim obſervat de Aquitania, ex qua eum nonnulli oriundum putant, eam Regaliæ obnoxiam non eſſe, tametſi tunc aliqui illam Provinciam huic oneri ſubjicere tentarent.

9. Eodem modo loquitur Guido Baiſo Archidiaconus vulgo dictus, inter Canoniſtas celebris in *cap. Generali de Electione in ſexto. Vocantur*, inquit, *Regalia, jura Regi in quibuſdam Eccleſijs competentia.*

10. Joannes

10. Joannes Feraldus Juris-consultus Gallus Tractatu de juribus & privilegijs Regni Franciæ §. *Quintum privilegium*, postquam observavit, privilegium esse Regum Christianissimorum, ut, sede Episcopali vacante, Regalia capiant, quod à Concilio Basileensi tit. de Annatis. v. *item quod*, approbatum ait, eósque antiqua se consuetudine in exercendo eo jure tueri juxta cap. *Generali de Elect. in sexto*, in hujus rei confirmationem citat Speculatorem tit. de Legatis §. nunc tractemus: verb. sed numquid Legatus, *qui specialiter loquitur de Rege Franciæ & ejus jure vindicandi in quibusdam Ecclesijs vacantibus collationem Beneficiorum ad illas spectantium, & quod in illo tempore etiam temporalia illarum recipit.* Quæ Durandi verba ponderans sic prosequitur: *Et bene dicit Speculator, quibusdam Ecclesijs: & sunt illæ Ecclesiæ, ut ex registris Parlamenti & compositorum accepi, scilicet in Archiepiscopatu Remensi, &c.* In qua Episcopatuum Regaliæ obnoxiorum enumeratione à Feraldo relata nulla mentio fit de Episcopatibus Occitaniæ, Aquitaniæ, Provinciæ, Delphinatus & viciniorum tractuum. Addit quidem postea: *Et in alijs Episcopatibus regni potest* (Rex) *habere jura Regaliæ & in his tuendus est, quia de novo non usurpat, argumento dicti cap. Generali, sed hic non enumeravi nisi ea, quæ declarata inveni.* Sed his verbis adhuc clarius confirmat, Regaliam ad certum quendam Ecclesiarum numerum contrahi, neque ad alias in quibus ex antiqua consuetudine locum non habet, nisi per injuriam, & violato Lugdunensis Concilij decreto, extendi posse.

11. Carolus de Grassalio Juris-consultus Tolosanus edidit duos libros, *Regalium Franciæ, jura omnia, & dignitates Christianissimorum Galliæ Regum continentes*, qui anno millesimo quingentesimo quadragesimo quinto Lutetiæ Parisiorum typis vulgati, & Illustrissimo Franciæ Cancellario dedicati sunt.

Posterioris

Posterioris libri capite primo de Regalia tractat. Hanc autem in aliquibus tantum regni Ecclesijs, quas obiter juxta allatas supra à nobis enumerationes recenset, ad Reges Christianissimos pertinere agnoscit. Deinde hujus juris fundamenta, ex varijs Auctorum, qui de eo tractarunt, sententijs, examinat, tandémque concludit, melius sibi videri id referre ad privilegium, quod Regibus Galliæ ab Apostolica Sede concessum creditur, etsi de eo, ob vetustatem, jam fidem facere non possint. Quam quidem defendendæ Regaliæ rationem alijs præfert, quòd aliter collatio Beneficiorum, quæ pars est ejus præcipua, ad Reges Christianissimos jure pertinere nequeat, cùm sit quid spirituale, quod Laicis nulla unquam vel longissimi temporis præscriptione acquiri possit.

12. Franciscus Duarenus in Academia Bituricensi Antecessor & Juris consultus doctissimus lib. 3. de sacris Ecclesiæ Ministerijs, capite ultimo, de Beneficiorum collationibus, quæ ob Regaliam fiunt, ita loquitur: *Quædam sunt in Gallia Cathedrales seu Episcopales Ecclesiæ, quibus Rectore Pastoréque destitutis, si quæ Beneficia interim vacaverint, dum aliquis in demortui Pontificis locum suffectus fuerit, Rex noster jure suo, sed certo quodam modo, ea confert ac distribuit..... Tantum abest ut jus Regaliorum, quo nunc utitur* (Rex) *in quibusdam tantum Ecclesijs, nulla auctoritate aut ratione in mores perductum dici debeat.*

13. Stephanus Pasquierius regius in Camera computorum Parisiensi Advocatus, regiorúmque jurium ut peritissimus, ita etiam eorundem conservandorum studiosissimus, adeò persuasum habuit, Regaliam intra certum quemdam Ecclesiarum numerum concludendam, non verò ad omnes extendendam, ut postquam id lib. 3. Disquisitionum Franciæ cap. 37. fusè declaravit, eos qui contrarium sentirent, potius

Aulæ adulatores, quam Juris-consultos Gallos appellandos dixerit, ut jam alibi observatum est.

14. Idem tenuit Cardinalis *D'Ossat* diu Romæ in procurandis Regis Christianissimi negotijs cum magna prudentiæ laude versatus. Is epistola ducentesima nonagesima tertia validis rationibus probat, Canonicos sanctæ Capellæ, ad quos tum Regalium ususfructus pertinebat, nullo jure fructus Rhedonensis Episcopatus, quem anno millesimo quingentesimo nonagesimo sexto adeptus fuerat, sibi posse vindicare: *Quia*, inquit, *Episcopatus Britanniæ juri Regaliæ non sunt obnoxij, ut testatur Dominus Le Maistre Parlamenti Proto-præses in suo de Regalia Tractatu, alijque omnes Auctores Galli, qui de hac materia tractarunt.* Quod ubi adductis adhuc alijs rationibus & auctoritatibus confirmavit, ita concludit: *En igitur, ut Regalia in Britannia locum non habet, neque etiam habere debet.*

15. Addit quidem vir consultissimus aliam contra Canonicos sanctæ Capellæ defensionem, quod videlicet, tametsi Rex, his non obstantibus & novis emergentibus occasionibus, Britanniam Regaliæ subesse vellet, idque vel ipse jam decrevisset, vel per alios decerni curasset, nullo pacto inde sequeretur, eis deberi fructus Rhedonensis Ecclesiæ, qua de re lis vertebatur: neque enim Regaliorum donationes sanctæ Capellæ factas à Regibus, extendi debere ad Episcopatus, qui tum Regaliæ non suberant, & ad quos de novo jus illud contra veterem consuetudinem produceretur. Quibus deinde subjungit: *Et revera si Regalia ad omnes Galliæ Episcopatus extenderetur, quod perinde jure fieri posset, ac id jam tentatur in Episcopatibus Britanniæ, sancta Capella, quæ solum est Ecclesia collegialis, ampliores haberet reditus, quam duo vel tria vel maxima Galliæ Capitula, imo quam duo aut tres vel opulentissimi Archiepiscopatus, vel Episcopatus.* Ex his verbis posset forsan quis inferre, hunc Cardi-

Cardinalem existimasse, in arbitrio Regis Christianissimi positum esse, ut quandocúmque ipsi liberet, Regaliam ad omnes Regni Ecclesias jure extenderet.

16. At primum notari velim, ex hac ejus ratiocinatione planum esse, majorem regni partem ad diem hujus epistolæ, hoc est ad annum millesimum sexcentesimum primum, Regaliæ non subjacuisse, idque omnes ut certum atque exploratum habuisse. Deinde affirmare ausim, eos à mente sapientissimi Cardinalis longè aberrare, qui hoc sensu ejus verba interpretantur, ac si absolutè voluerit, in Regis arbitrio ac potestate fuisse, ut Regaliam ad universas regni Ecclesias, quando libuerit, extenderet. Loquitur hîc tantum ex hypothesi, & quasi gratis concedendo, quod meritò negare posset, ut adversarios fortius urgeat, eorúmque petitionem nullo jure niti ostendat. Quando itaque ait: *Si Regalia ad omnes Galliæ Episcopatus extenderetur, quòd perinde fieri jure posset, ac id jam tentatur in Episcopatibus Britanniæ*, non significat id Regem, justè & illæsa Ecclesiæ libertate, facere posse; sed tantum concedit, id pari jure ab eo introduci posse, ac tum in Episcopatibus Britanniæ introducebatur: quippe qui persuasum haberet, non potiori jure aut ratione hos Britanniæ Episcopatus Regaliæ subjici potuisse, quam ei subjicerentur quamplurimi alij Archiepiscopatus & Episcopatus, videlicet Occitaniæ, Aquitaniæ, Provinciæ & Delphinatus, qui hactenus suam ea in re libertatem canonicam conservabant.

17. Non igitur eo loco prudentissimus Præsul sibi examinandum proponit, an Rex Christianissimus jure posset Regaliam ad universas regni Ecclesias extendere, hoc est, an id salva justitia & sine Ecclesiasticæ libertatis offensione præstare posset. Non illi opus erat hanc quæstionem expendere aut de ea judicium ferre. Sat habebat, ut, quacúmque ratione fieret

ret illa Regaliæ extenſio ad Eccleſias antea liberas, hoc eſt ſive juſtè, ſive injuſtè; earum fructus minimè Canonicis ſanctæ Capellæ adjudicandi eſſent. Id unum illi in hac cauſa probandum erat; neque aliud revera tota hac ſua ratiocinatione ſpectat. Quod ſi de altera illa generali quæſtione, an Regalia juſtè ad omnes regni Eccleſias extendi poſſet, judicium ſuum interponere debuiſſet, quid reſponſurus eſſet haud obſcurè ſignificavit, cùm principio hujus diſputationis non ſolum Regaliam in Britannia locum non habere, ſed neque etiam habere debere, abſolutè pronuntiavit.

18. Supra citatis Auctoribus addendus eſt Illuſtriſſimus Petrus de Marca, cujus judicium eo majoris momenti eſſe debet, quòd hanc quæſtionem diligentiſſimè excuſſerit, & pendentis ea de re in ſupremo Regis Conſilio litis Relator, antequam ad ſacras infulas evectus eſſet, conſtitutus fuerit. Videndum de hoc argumento Opuſculum anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo quinto, ad poſtulationem Comitiorum generalium Cleri Gallicani, ab eo compoſitum; itémque octavus liber de Concordia Sacerdotij & Imperij, quibus in operibus, pro ea, qua pollebat, eruditione & facundia, clariſſimè oſtendit, Regaliam in aliquibus tantum regni Eccleſijs locum habere, nec poſſe, niſi violata juſtitia & Eccleſiaſtica libertate, ad omnes extendi.

19. Addendus etiam Illuſtriſſimus Franciſcus Boſquetus Epiſcopus Montiſpeſſulanus hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & juris canonici peritiſſimus, qui in ijſdem Comitijs generalibus anni milleſimi, ſexcenteſimi quinquageſimi quinti pro eadem ſententia egregiè peroravit, cujus oratio in Actis Cleri Gallicani habetur.

CAPUT V.

CAPUT V.

Occitania Regaliæ nunquam obnoxia fuit.

1. POstquam superiore capitulo generatim demonstratum est, Regaliam per totum Galliæ regnum non patere, restat ut inquiramus, quænam sint Provinciæ & Ecclesiæ, quæ huic oneri non subjacent, præcipuásque probationes ad confirmandam hanc earum libertatem afferamus.

2. Has inter Provincias primo loco numeranda est Occitania, quæ tres hodie Metropoles continet, Narbonensem, Tolosanam & Albiensem. Hæc primùm suos Comites privatósque Dynastas habuit, & partim anno millesimo ducentesimo secundo, Ludovico VIII. rege, partim anno millesimo ducentesimo quadragesimo sexto, tempore sancti Ludovici, regiæ coronæ adjuncta est: cui tandem anno millesimo ducentesimo septuagesimo primo, Philippo III. regnante, tota accrevit, mortuo sine liberis Alphonso sancti Ludovici germano, ejúsque uxore Joanna Tolosani Comitatus hærede. Testantur autem Historici variíque Scriptores, hanc Provinciam ea lege in Christianissimorum Regum dominatum transisse, ut sua jura suásque immunitates conservaret, nominatímque, ut legibus Romanis Juréque scripto, sicut antea, uteretur, neque ei nova Rex tributa, nisi ex consensu Comitiorum, quos status vocant, imperaret, quod semper deinceps observatum est, & etiamnum observatur.

3. Jam verò inter præcipuas ejus immunitates hæc recensetur, quòd Regaliæ obnoxia non sit. Jus quippe Regaliæ quod Investituris successit, & in Provincias Juris consuetudinarij occasione feudorum introductum est, penitus ignotum fuit in Occitania, quæ Jus scriptum semper retinuit, atque ei feudorum usum ita accommodavit, ut nullum introducendæ

Regaliæ aditum reliquerit, prout alibi explicatum eſt. Sin verò aliquando Comites Toloſani alijque Dynaſtæ mortuorum Epiſcoporum ſpolia & viduatarum Eccleſiarum bona occuparunt, id vi nullóque juris ordine factum eſt, ut ipſimet Principes agnoverunt, editis ea de re publicis declarationibus, quibus peſſimum hunc abuſum damnaverunt, ut Alphonſus Comes Toloſanus anno milleſimo centeſimo trigeſimo octavo, Ermengardis Vice-comitiſſa Narbonenſis anno milleſimo centeſimo quinquageſimo quinto, Raymundus Comes Toloſanus anno milleſimo ducenteſimo nono, alijque de quibus lib. 1. cap. 12. Hæc autem Eccleſiarum Occitaniæ libertas, quam jam ab ipſa origine hucuſque conſtanter retinuerunt, pluribus documentis probatur.

4. I. Cùm Philippi III. Galliæ Regis Miniſtri ſeu Officiales fructus Eccleſiæ Albienſis vacantis, jure Regaliæ occupaſſent, anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſecundo Parlamentum, ſolemni Arreſto, id perperam factum pronuntiavit, duobus annis ante conditum Lugdunenſis Concilij Decretum, uno autem poſt magnam Occitaniæ partem Chriſtianiſſimorum Regum coronæ quæſitam. Cui Arreſto conſentiens Philippus fructus tanquam malè & ſine cauſa occupatos Capitulo Albienſi reſtitui juſſit. Vide lib. 1. cap. 14. num. 1.

5. II. Philippus IV. cognomine Pulcher literis patentibus Nemauſi anno milleſimo trecenteſimo tertio datis ac denuo Lutetiæ Pariſiorum anno milleſimo trecenteſimo decimo renovatis varia Provinciæ Narbonenſis jura, immunitates ac libertates ibi enumeratas confirmavit: nominatim autem eam à Regalia liberam eſſe declaravit, inhibens omnibus regijs miniſtris, ne Eccleſiarum vacantium hujus Provinciæ Regalia occuparent. Hæ litteræ maximi ſunt ponderis, tum

quòd

quòd pactorum conventorum in adjungenda regiæ coronæ Occitania initorum explicationem & confirmationem continere videantur; tum quòd Philippus Pulcher promovendæ Regaliæ studiosissimus esset, eáque de causa tunc temporis cum Bonifacio VIII. Summo Pontifice acriter decertaret. Harum litterarum verba alibi jam adducta iterum hic repræsento. *Item nolumus, quòd Gentes nostræ occupent Regalia Ecclesiarum vacantium Provinciæ Narbonensis.*

6. Nonnulli, quos tam ingenua Philippi declaratio perstrinxit, eam unius litterulæ immutatione in alium sensum detorquere conati sunt. *Volumus* enim pro *Nolumus* legendum exhibuerunt, quæ revera lectio per errorem in aliquot libros typis editos, in quibus hæ litteræ referuntur, irrepserat. Verùm præterquam, quòd hæ litteræ totæ sunt in favorem Provinciæ Narbonensis, ipsáque particula *Item*, qua hic articulus cum præcedentibus conjungitur, demonstrat, Philippum jus in gratiam illarum Ecclesiarum confirmare, non sibi in illas tribuere velle; hæc qualiscumque difficultas penitus evanuit, prolato ex tabularijs Ecclesiæ Metropolitanæ Narbonensis litterarum autographo, & ad supremum Regis Consilium misso, in quo distinctè & sine ulla littura scriptum habetur *Nolumus.*

7. III. Longè ante Philippum Pulchrum, anno videlicet millesimo centesimo sexagesimo quinto, Ludovicus VII. dictus Junior in gratiam Ecclesiæ Metropolitanæ Narbonensis diploma edidit, quod relatum & confirmatum est in litteris patentibus Philippi Valesij anno millesimo trecentesimo quadragesimo quarto datis, quas exhibet Spicilegium Dacherianum tom. XIII. pag. 315. Eo diplomate Ludovicus longum texit catalogum feudorum, prædiorum, aliarúmque possessionum Ecclesiæ Narbonensis, quæ omnia in ejusdem

Ecclesiæ

Ecclesiæ ditione ac potestate vult conservari. Deinde addit: *Quidquid verò jus fisci exinde in omnibus præfatis exigere poterat, hoc est omnia jura Regalia, totum nos pro æterna ejus remuneratione eidem concedimus Ecclesiæ.* Quæ quidem verba nequaquam de jure Regaliæ prout nunc accipitur, intelligenda sunt, quod nunquam in Ecclesia Narbonensi locum habuit, quódque vix circa ultimos Ludovici VII. annos in alijs regni Ecclesijs ubi postea receptum est, primis quasi lineis informatum apparebat; sed jurium omnium dominicorum ac feudalium, quæ tum vivente Archiepiscopo, tum sede vacante, Regi deberentur, plenam ac liberam donationem significant. Ex qua Ludovici liberalitate conficitur, Regaliam imposterum in Ecclesiam Narbonensem introducendam non fuisse, quantumvis concederes reliquam Occitaniam huic juri subjici potuisse.

8. IV. His superiorum Regum declarationibus consonant litteræ patentes Caroli V. anno millesimo trecentesimo septuagesimo tertio ad Seneschallum Bellicardi in Occitania missæ, & à Renato Choppino lib. 1. de Politia sacra tit. 5. relatæ, quibus sapientissimus Rex declarat, se in Episcopatibus & Abbatijs Occitaniæ jus Regaliæ non habere.

9. V. Denique non solum nulla extant Regaliæ vestigia in Occitania, sive cùm peculiares Dynastas haberet, sive postquam Christianissimorum Regum coronæ addita est; verum etiam, præter modo allatas Regum litteras & declarationes, innumera alia documenta in Ecclesiarum ejusdem Provinciæ tabularijs asservantur, quibus patet, eas nunquam huic juri obnoxias fuisse, sed ad Capitula pertinuisse bonorum Episcopalium, sede vacante, administrationem, ut successoribus Episcopis, ex præscripto canonum, redderentur. Hæc autem documenta sunt aut Bullæ Summorum Pontificum, aut Re-

gum

gum litteræ & diplomata, aut Consilij regij & Parlamentorum Parisiensis & Tolosani Arresta; Judicum Decreta, Arbitrorum sententiæ, transactiones, concordata, Oeconomorum à Capitulis constitutorum rationes, munerum aut officiorum temporalis, ut vocant, Episcoporum jurisdictionis, Canonicatuum, Præbendarum, Capellarum aliorúmque Beneficiorum factæ à Capitulis, ex privilegio aut indulto Apostolico, collationes seu provisiones. Complura ex illis documentis, pendente apud Regis Consilium hoc Regaliæ negotio, exhibita sunt, & in Arresto ejusdem Consilij lato die duodecima Aprilis anni millesimi sexcentesimi quinquagesimi primi enumerantur, ut videre licet in Actis Cleri Gallicani ultimæ editionis: quorum pleraque jam enuntiata fuerant in Indice seu Inventario Procuratoris Provinciæ Narbonensis edito typis Antonij *Vitray* Typographi Cleri Gallicani anno millesimo sexcentesimo trigesimo nono. Ea omnia hîc recensere longum esset ac supervacaneum: sat erit nonnulla infra summatim apponere. Bulla Pauli III. 1. Januarij 1535. qua Capitulo Ecclesiæ Narbonensis Beneficiorum ad collationem Archiepiscopi pertinentium collatio, sede vacante, conceditur. Alia Bulla ejusdem Pauli III. an. 1548. qua superior Bulla confirmatur, & ejusdem Capituli Narbonensis de ratione conferendorum, sede vacante, Beneficiorum statutum approbatur. Litteræ patentes Henrici II. mense Majo an. 1532. datæ ad confirmationem & executionem præcedentium Bullarum: similes litteræ patentes à Ludovico XIII. datæ mense Septembri anno 1611. Arrestum Parlamenti Tolosani 10. Septembris anno 1567. latum, quo Beneficiorum collationes à Capitulo Narbonensi, sede vacante, factæ, visis prædictis Bullis & litteris patentibus, confirmantur. Vicariorum Generalium Capituli Narbonensis, sede vacante, Mandatum

die 21. Augusti anno 1341. editum, ut prædia & possessiones Archiepiscopatus lustrentur & locentur. Litteræ Seneschalli Carcassonensis datæ 21. Decembris 1441. quibus declarat, occupatis à se nonnullis castellis Archiepiscopatus Narbonensis in confinio Regni positis, nihil juri Capituli detractum iri, nullúmque per hoc Regaliæ seu custodiæ jus Regi acquiri. Sententia Prætoris Biterrensis 2. Maij 1441. qua bonorum Archiepiscopalium, sede vacante administratio, Capitulo Narbonensi adversus regium Procuratorem adjudicatur. Bullæ Pij IV. & Clementis VIII. datæ altera anno 1560. altera anno 1591. quibus Capitulo Tolosano, Beneficiorum ad collationem Archiepiscopi spectantium, sive curam animarum habeant, sive non habeant, collatio, sede vacante, conceditur; quæ quidem in tabulas Parlamenti Tholosani 11. Octobris anno 1494. relatæ sunt, & Arresto Magni Consilij 30. Septembris 1611. confirmatæ. Arrestum supremi Regis Consilij 22. Octobris 1614. latum, quo collatio Canonicatus à Capitulo Tolosano, sede vacante, facta, adversus Regalistam, qui eundem Canonicatum à Rege obtinuerat, confirmatur. Simile Arrestum Magni Consilij latum 31. Martij 1615. in causa Præpositurae Capituli Tolosani. Varia acta vicariorum generalium Capituli Tolosani in administrandis anno 1328. rebus temporalibus Archiepiscopatus, sede vacante. Mandatum Præpositi, Canonicorum & Capituli Tolosani 21. Maij 1411. datum, quo jubentur Oeconomi alijque administratores bona Archiepiscopalia novo Archiepiscopo relinquere. Judicia ab Arbitris lata 19. Novembris 1414. & 1450. de fructibus Archiepiscopatus Tolosani, à Capitulo, sede vacante, perceptis, & de rationibus ab Oeconomis novo Archiepiscopo reddendis. Bullæ Innocentij VIII. anno 1491. & Clementis VII. 1537. quibus Capitulo Carcassonensi Beneficiorum, ad collationem Episcopi spectantium, colla-

tio,

tio, ſede vacante, permittitur & confirmatur. Mandatum Philippi Valeſij ad Seneſchallum Carcaſſonenſem anno 1327. quo jubetur occupata ab eo Epiſcopatus Carcaſſonenſis bona, ſede vacante, Capitulo ejuſdem Eccleſiæ reddere, poſtquam probatum eſſet, nunquam in hoc Epiſcopatu Regaliæ locum fuiſſe. Arreſtum Parlamenti Toloſani latum 16. Septembris 1435. quo Capitulo Nemauſenſi jus adminiſtrandorum bonorum Epiſcopalium & conferendorum Beneficiorum, ſede vacante, adverſus Alanum Cardinalem Vice-legatum Avenionenſem, vindicatur. Acta, Arreſta, litteræ patentes Philippi Valeſij anno 1334. quibus bona Albienſis Epiſcopatus, à regijs Miniſtris obtentu Regaliæ occupata, Procuratori Capituli Albienſis reſtituuntur, poſtquam probatum fuit, Regaliam in eo Epiſcopatu nunquam locum habuiſſe. Bulla qua Capitulum Magalaunenſe ſeu Montiſpeſſulanum religioſa diſciplina exſolvitur, eique ut, vacante ſede, Beneficia ad collationem Epiſcopi ſpectantia, conferat, indulgetur: litteræ patentes Franciſci I. in confirmationem prædictæ Bullæ. Similis Bulla anno 1612. pro Capitulo ſancti Pontij Tomeriarum, litteris patentibus Ludovici XIII. anno 1612. & Arreſto Parlamenti Toloſani 12. Maij 1630. confirmata. Omittuntur innumeræ collationes Beneficiorum, variáque acta de adminiſtratione bonorum, ſede vacante, à Capitulis facta, quòd hæc enumeratio & ſupervacua eſſet & nimis prolixa. Illuſtriora autem, & quæ ad rem maximè faciunt, ea ſunt quæ ad Archiepiſcopatus Narbonenſem & Toloſanum, & ad Epiſcopatus Carcaſſonenſem, Albienſem, Convenarum, Nemauſenſem ſpectant: itémque ad Epiſcopatus Mimatenſem, Ruthenenſem, Cathurcenſem, & Lemovicenſem, qui etſi antequam ſedes Albienſis ad Metropolitanam dignitatem eveheretur, Archiepiſcopatus Bituricenſis ſuffraganei eſſent,

eodem tamen jure ijsdemque immunitatibus, maximè quod ad Regaliam attinet, ac Episcopatus Provinciæ Narbonensis, potiebantur.

CAPUT VI.

De Aquitania, Provincia, Delphinatu, aliisque Provincijs Regaliæ non obnoxijs.

1. PRæter Occitaniam aliæ sunt in Gallia Provinciæ, quæ usum Regaliæ nunquam admiserunt, retenta usque ad hanc nostram ætatem pristina sua & canonica libertate. Has inter numeranda Aquitania vulgo Guienna, cujus Metropolis Burdigala, tametsi ab ea ministri regij extendendæ in Ecclesias liberas Regaliæ initium fecerint. Hæc Provincia jam à principio legibus Romanis seu jure scripto usa est, & ineunte duodecimo sæculo suos Duces privatósque Dynastas habebat, qui eam ut feudum regiæ Francorum coronæ possidebant, quo tempore, post sedatam Investiturarum controversiam, in multas Galliæ Ecclesias Regalia irrepsit. Reversa est ad Christianissimos Reges, eorúmque coronæ adjuncta anno millesimo centesimo trigesimo septimo, Eleonora filia & hærede Guillelmi Ducis Aquitaniæ Ludovico Juniori nupta. Unde sequenti anno millesimo centesimo trigesimo octavo Ludovicus Crassus Rex Franciæ ejúsque filius Ludovicus Junior ad regiam etiam dignitatem evectus, publico ac solemni diplomate, Ecclesiæ Metropolitanæ Burdigalensis, cæterarúmque Aquitaniæ Ecclesiarum, jura, privilegia, dignitates & canonicam in omnibus libertatem confirmarunt. *Regiæ*, inquiunt, *Majestatis est, Ecclesiarum quieti pia solicitudine providere, & ex officio suscepta à Domino potestatis, earum libertates tueri .... Ea propter petitionibus vestris ... duximus*

mus annuendum, & in sede Burdigalensi & in prædictis Episcopalibus sedibus & Abbatijs ejusdem Provinciæ... in Episcoporum & Abbatum suorum electionibus canonicam omnino concedimus libertatem, absque hominij, juramenti seu fidei per manum datæ obligatione. Porro decedentis Archiepiscopi & Suffraganeorum ipsius Episcoporum sive Abbatum decedentium res universas, successorum usibus, regia auctoritate, servari volumus, & concedendo præcipimus illæsas. Hoc quoque adjicientes, ut omnes Ecclesiæ infra denominatam Provinciam constitutæ prædia, possessiones & universa ad ipsas jure pertinentia, secundum privilegia, justitias & bonas consuetudines suas habeant & possideant illibata. Quinimo Ecclesijs ipsis universis & earum Ministris cum possessionibus suis canonicam in omnibus concedimus libertatem.

2. Observandum autem cum Illustrissimo ac eruditissimo Petro de Marca, hoc diploma nequaquam ita intelligendum esse, ac si per illud Ecclesiæ Aquitanicæ à Regalia liberarentur, aut ab ea immunes declararentur, cùm id juris, regnante Ludovico Crasso, nondum cæpisset, ne quidem in alijs Provincijs, ubi postea usurpatum est; sed in illo tantum declarari & confirmari singula jura, dignitates & libertates, quibus Ecclesiæ illæ, dum Aquitania Ducibus ac privatis Dynastis parebat, potitæ erant, quæ illis sarta tecta imposterum se conservaturos Christianissimi Reges pollicentur. Quod quidem, ut notat idem Illustrissimus Præsul, postea obstitit, quo minus Regalia in eam Provinciam introduceretur, non solum quandiu Ludovicus Junior illam penes se retinuit, sed etiam postquam anno millesimo centesimo quinquagesimo secundo eam, repudiata uxore Eleonora, dimisit, atque ad Anglos transire passus est, nupta Eleonora Henrico Normaniæ Duci mox futuro Angliæ Regi ejus nominis secundo.

 3. Hanc

3. Hanc Ecclesiarum Aquitaniæ libertatem egregiè confirmat Arrestum Parlamenti anno millesimo ducentesimo septuagesimo septimo latum in causa Capituli Ecclesiæ Metropolitanæ Burdigalensis contra Eduardum I. Angliæ Regem & Aquitaniæ Ducem, cujus meminit Chopinus lib. 2. de Domanio Gallico tit. 9. num. 5. & quod refertur à D. de Marca lib. 8. de Concordia Sac. & Imp. cap. 27. Eo Arresto judicatum est, custodiam & administrationem bonorum Archiepiscopalium, sede vacante, ad Capitulum, non ad Eduardum, pertinere, cùm in ea Ecclesia Regaliæ locus non esset. Notandum autem, ex eodem Arresto haberi, quòd pendente lite exhibita fuerit à Procuratore Capituli Burdigalensis epistola, qua Henricus III. Eduardi Pater una cum Eduardo ad Capitulum scribens, nullum sibi Regaliæ jus in ea Ecclesia competere declarabat: cujus cùm transcriptum Procuratores Eduardi ad suam Majestatem misissent, nihil se contradicere respondit; qua responsione habita, Parlamentum supra memoratum Arrestum tulit, Ecclesiámque Burdigalensem in pristina sua libertate conservandam decrevit. Hæc verò Henrici III. Epistola & Eduardi I. judicialis declaratio eò majoris ponderis ad confirmandam Burdigalensis Provinciæ immunitatem existimanda est, quòd constet, jam tum Regaliam non in Anglia tantum usu receptam fuisse, verum etiam in Normania, quæ perinde atque Aquitania, Regibus Angliæ diu paruit, nullúsque ignoret, quanto studio Henricus II. ejusque successores jura Regalia defenderint ac propagarint.

4. Hinc conficitur, Aquitaniam tempore Concilij Lugdunensis anno millesimo ducentesimo septuagesimo quarto celebrati, id est tribus ante supra memoratum Arrestum annis, à Regalia omnino liberam fuisse; tametsi Ministri Regis Angliæ, in cujus ditione erat, jam tum hanc ei libertatem

invideren,

inviderent, ut ex hac Capituli Burdigalensis cum Eduardo I. controversia manifestum est. Quam controversiam spectasse videtur Durandus Mimatensis Episcopus in suo ad idem Concilium Commentario hoc eodem tempore edito, ubi queritur, Ecclesiam modicum adhuc ex Concilij Decreto fructum cepisse: *Sicut*, inquit, *patet in Ecclesijs Aquitaniæ, in quibus hodie Regalia usurpantur*. Cæterum postea hæc Provincia, usque ad hanc ætatem libertatem suam constanter retinuit. Id inprimis probatur ex facto Philippi IV. regis Christianissimi jam alibi memorato, cùm anno millesimo trecentesimo sexto Capitulo Pictaviensi reditus Episcopatus, sede vacante, à suis Ministris, Regaliæ nomine, occupatos, reddi jussit, eo ipso declarans, Regaliæ locum non esse in Ecclesia Pictaviensi, quæ illi libertas communis erat cum reliquis Burdigalensis Provinciæ Ecclesijs, tametsi Comitatus Pictonicus jam à tempore sancti Ludovici regiæ coronæ additus fuisset, atque ab Aquitania, quod ad civilem administrationem spectat, à prima usque Monarchiæ ætate semper sejunctus fuerit.

5. Reliquo tempore in Ecclesijs Provinciæ Burdigalensis non solum nullum Regaliæ vestigium apparet, sive cùm à Regibus Angliæ Aquitania possideretur, sive postquam ad Christianissimorum Regum potestatem redijt, quod regibus Carolo VII. & Ludovico XI. factum est; sed in earum tabularijs varia sunt judicia, Senatus-consulta, aliáque acta, quibus manifestè probatur, huic juri in ea Provincia minimè locum fuisse, bonorúmque Episcopalium, sede vacante, administrationem ad Ecclesiarum Cathedralium Capitula spectasse, ut fructus, deductis impensis, ex præscripto canonum futuro Episcopo redderentur. Horum actorum nonnulla ab ipsis auctoribus Gallis, qni de Regalia scripserunt, ut

Ægidio

Ægidio *le Maistre* Proto-præside, Stephano Pasquierio, Renato Chopino & alijs referuntur.

6. Idem statuendum de Metropoli Auscorum & Ecclesijs ei subjectis, quæ cùm in antiqua Galliarum distributione Aquitanicis jungerentur, eodem quoque jure ijsdémque legibus regebantur. Accedit quòd cùm Auscitanæ Provinciæ pars non modica Tolosanis Comitibus pareret, & etiamnum Jurisdictioni Parlamenti Tolosani subsit, non minus à Regalia immunis & libera fuit, quam ipsa Occitania. Hinc ea Provincia expressè continetur in declaratione, qua Raymundus Comes Tolosanus anno millesimo ducentesimo nono, pessimum usum occupandi tum spolia Præsulum defunctorum, tum fructus vacantium Ecclesiarum, repudiavit, cunctísque ditionum suarum Ecclesijs veterem & canonicam libertatem restituit. Hinc etiam in celebri illa enumeratione Cameræ computorum, quæ incipit: *Dominus Rex*, inter eas nominatur, in quibus *Rex nihil habet.*

7. Contigit tamen, ut anno millesimo ducentesimo septuagesimo secundo Ministri Eduardi I. Regis Angliæ & Aquitaniæ Ducis, Ecclesiæ Aquensis in Auscitana Provincia fructus, sede Episcopali vacante, ob Regaliam occuparent, quemadmodum sexennio post in Burdigalensi Archiepiscopatu, cui Aquensis ager finitimus est, eos fecisse superiori articulo narratum est. Verum eorum conatibus occurrit Aquense Capitulum, & ad Philippum III. Regem Christianissimum tanquam supremum Dominum querelas suas detulit, per epistolam, quam edidit Stephanus Baluzius in additione ad cap. 28. libri VIII. D. de Marca de Concordia Sac. & Imp. Neque dubitandum, quin auctoritate Philippi repressa fuerit Ministrorum Regis Angliæ cupiditas, & Aquensis Ecclesiæ libertas vindicata.

vindicata, uti poſtmodum factum eſt erga Metropolim Burdigalenſem ſolemni illo Arreſto à nobis ſupra memorato.

8. Denique in tabularijs Metropolitanæ Auſcorum Eccleſiæ aliarúmque Eccleſiarum ejuſdem Provinciæ, varia extant monumenta, quibus liquidò conſtat, eam Provinciam Regaliæ obnoxiam non fuiſſe, Capituláque Eccleſiarum Cathedralium bona Epiſcopalia, ſede vacante, adminiſtraſſe, & Beneficia, facultate ſibi per Apoſtolicum Indultum conceſſa, donaſſe. Pleraque illa monumenta ſupremo Regis Conſilio, pendente adhuc lite de extenſione Regaliæ, exhibita ſunt, & in Arreſto die duodecima Aprilis anni milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi primi lato, quod extat in Actis Cleri Gallicani, enumerantur.

9. Quod ſpectat ad Provinciam & Delphinatum, in quibus quatuor Archiepiſcopatus, Arelatenſis videlicet, Aquenſis, Ebredunenſis & Viennenſis continentur, certiſſimum eſt eas Provincias Regaliæ nunquam ſubjacuiſſe. Arelate primum Burgundiæ Regum fuit: deinde proprios Reges ſeu Dynaſtas & Comites habuit. Anno autem milleſimo ducenteſimo nono Raymundo Comiti Toloſano parebat, cùm is declarationem illam edidit, qua omnibus ditionum ſuarum Eccleſijs canonicam libertatem reſtituit. Unde etiam in ſupra citata enumeratione Cameræ computorum Arelatenſis Provincia nominatim inter eas refertur, in quibus Rex *nihil habet.*

10. Aquas-ſextias, Ebredunum & Viennam tanquam Imperij feuda diu tenuerunt Comites Provinciæ & Delphini Viennenſes. Nec dubium, quin ad has Metropoles pertinuerint Conſtitutiones Frederici II. Imperatoris, quibus cunctis toto Imperio Eccleſijs, canonica in peragendis electionibus & adminiſtrandis vacantium Eccleſiarum bonis libertas

restituta est. Cum hac sua libertate sub imperium ditionémque Regum Christianissimorum redactæ sunt, videlicet Vienna cum toto Delphinatu anno millesimo trecentesimo quadragesimo nono, Philippo VI. Rege, per donationem Huberti Viennensis Delphini; & Provincia anno millesimo quadringentesimo octuagesimo primo, Ludovico X. Rege, per cessionem Caroli Cenomanensis, ultimi Provinciæ Comitis. Unde facile quis intelliget, quid causæ sit, cur in supra citata Cameræ computorum enumeratione nulla horum trium Archiepiscopatuum mentio fiat. Nondum enim ad Francorum sceptrum attinebant, neque de ijs quidquam in regestis Cameræ computorum, unde hæc enumeratio excerpta est, scriptum continebatur.

11. Idem potiori adhuc ratione dicendum de tribus Episcopatibus, Metensi, Tullensi & Virdunensi. Ij Archiepiscopo Trevirensi subjecti sunt, Romaníque Imperij ditiones fuerunt, donec superiori sæculo sub potestatem Henrici II. Regis Galliæ, redacti, hacce nostra ætate, pactis conventis Monasterij de pace initis, Christianissimorum Regum coronæ quæsiti sunt. Ad illum diem nobilissimi Episcopatus partam omnibus Ecclesijs Imperij per Constitutionem Frederici II. Imperatoris libertatem retinuerunt: Præsulum quoque electiones ex Concordato, ut vocant, germanico in ijs peragi solebant, nec nisi ultimis his annis Regaliæ jugum subire coacti sunt.

12. Non debeo hic omittere septem Britanniæ minoris Episcopatus. Etsi enim jamdiu in ea Provincia cognitum Regaliæ nomen, ex vetustis tamen certísque monumentis planum est, Regaliam Ducibus Britanniæ id solum juris tribuisse, ut bona Episcopalia, sede vacante, per suos Ministros curarent, eorum fructibus non in fiscum redactis, sed Episcopis successoribus,

ſoribus, ex præſcripto] canonum reſervatis; eúmque morem perſeveraſſe, poſtquam illa Provincia Chriſtianiſſimorum Regum coronæ adjuncta, id quod anno demum milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſecundo, Franciſco I. rege, contigit. Hinc Eccleſiæ Britanniæ in ſupra laudata enumeratione Cameræ computorum, nominatim tanquam à Regalia immunes excipiuntur, eáſque Philippus Probus quæſt. 60. etiam inter liberas reponit. Haud multo poſt tamen Miniſtri regij Metropolitanæ Turonenſis aliarúmque vicinarum Eccleſiarum, quæ jampridem Regaliæ jugo aſſueverant, opportunitatem ſecuti, Epiſcopatus Britanniæ antiqua ſua libertate ſpoliare cæperunt. Id nondum anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo quarto perfecerant, ut patet ex celebri cauſa pro Eccleſia Nannetenſi, de qua Parlamentum Pariſienſe, auditis Advocatis, amplius deliberandum pronuntiavit, ut legitur apud Choppinum lib. 1. de ſacra Politia tit. 7. num. 21. & apud Ægidium *Le Maiſtre* in ſuo de Regalia Tractatu. Quin & idem Choppinus de Domanio Franc. tit. 19. aliud Arreſtum citat pro Eccleſia Venetenſi latum decima quinta die Maij anni milleſimi ſexcenteſimi tertij, quo rei diſceptatio in conſilium ſeu ampliorem deliberationem miſſa eſt. Certè Cardinalis *D'Oſſat* ineunte hoc ſæculo adhuc abſolutè pronuntiabat, *Regaliam in Britannia locum non habere, neque etiam habere debere*, ut ſupra relatum eſt cap. 4. num. 14.

CAPUT VII.

De mutuo iure Ecclesiæ Lugdunensis in Augustodunensem, & Augustodunensis in Lugdunensem, dum alterutra Pastore orbatur. De Ecclesijs per contractus, aut per privilegia à Regalia liberatis.

1. Lugdunensis Ecclesia & Heduensis seu Augustodunensis hoc antiquissimo jure inter se utuntur, ut Archiepiscopus Lugdunensis Ecclesiam Augustodunensem, sede vacante, tam in spiritualibus, quam in temporalibus administret, Beneficia vacantia conferens, & bonorum Episcopalium fructus, deductis annuis oneribus, suos faciens: vicissímque Augustodunensis Episcopus, iisdem conditionibus, plenam vacantis Ecclesiæ Lugdunensis procurationem habeat. Quibusdam regijs Ministris visum est, id juris referre ad privilegium & liberalitatem Christianissimorum Regum, qui suo Regaliæ jure in favorem utriusque Ecclesiæ cesserint. At nihil afferunt, quo hanc suam opinationem probent, multóque verisimilius est, Regaliæ nunquam locum fuisse in his Ecclesijs, quæ Delphinatui alijsque Provincijs à Regalia liberis finitimæ sunt, & eo ferè loci positæ, ubi jus civile Romanum, quod scriptum vocant, semper viguit & etiamnum viget.

2. Conjicere licet, id initio fuisse tantum jus quoddam fiduciarium ex antiqua Canonum disciplina ortum, quo Metropolitæ vacantium in sua Provincia Ecclesiarum curam, vicissímque viciniores Episcopi, Ecclesiæ Metropolitanæ, defuncto Metropolita, gerebant, ut lib. 1. cap. 3. declaratum est. Videtur autem Antistes Augustodunensis paulatim ad se hanc in Ecclesiam Lugdunensem curam & inspectionem, exclusis

exclusis comprovincialibus Episcopis, traxisse, sive ob peculiarem ambarum Ecclesiarum confœderationem, sive ob sedis antiquitatem, aliámve singularem quandam prærogativam. Cúmque prius id unum circa bona Archiepiscopalia ageret, ut in bono statu conservarentur, ijsque administrandis Oeconomos præficeret, qui fructuum rationem futuro mox Archiepiscopo redderent; postea, interveniente tempore, factum est, ut quod fructuum supererat, deductis expensis, ob curam & custodiam sibi tribueret: id quod potiori jure Archiepiscopus Lugdunensis in Ecclesiam Augustodunensem sibi licere arbitratus est. Quæ quidem immutatio in his Ecclesijs eo circiter tempore accidisse videtur, quo Reges Christianissimi post finitam Investiturarum controversiam, nonnullarum Ecclesiarum vacantium fructus, titulo Regaliæ, sibi vindicare cæperunt.

3. Utut sit, vetustissimus est hic usus in Ecclesia Lugdunensi & Augustodunensi, jámque ab anno millesimo centesimo octuagesimo nono litteris patentibus Philippi II. confirmatus est, quibus Rex Augustus Regaliorum fructus, quos Ministri regij in Episcopatu Augustodunensi occuparant, Joanni Archiepiscopo Lugdunensi restitui jussit, postquam, inquisitione facta, compertum est, id juris jampridem ad Archiepiscopos Lugdunenses pertinere. Extat etiam Decretum anno millesimo ducentesimo octuagesimo secundo ab Aimerico Lugdunensi Archiepiscopo factum, itémque aliud à Rodulpho ejus successore quinquennio post publicatum, quibus mutuum illud ambarum Ecclesiarum jus disertè explicatur, & tanquam diuturno usu roboratum confirmatur. Utrúmque illud Decretum refertur tom. 8. Spicilegij D'Acheriani pag. 253. 255. Idem jus commemoratur & approbatur in scriptis pro defensione Philippi Pulchri adversus Bonifa-

cium VIII. Summum Pontificem publicatis, ubi inter alia Philippo ſuprema in Lugdunum Juriſdictio vindicatur. Habentur in Hiſtoria diſceptationis Bonifacij VIII. Papæ cum Philippo Pulchro Rege, Gallicè ſcripta, pag. 317.

4. Conſtat itaque has duas antiquiſſimas Eccleſias hoc jure uſas eſſe longè ante Concilium Lugdunenſe II. à quo Reges ac Principes Regaliam in Eccleſias ab ea liberas extendere prohibiti ſunt: nec minus certum eſt, eas poſtea in hoc eodem uſu perſeveraſſe. Sin verò aliquam eis perturbationem regij Miniſtri attulerunt, publica judiciorum auctoritate repreſſi ſunt, vetuſtáque harum Eccleſiarum poſſeſſio confirmata, præſertim celebri Arreſto Parlamenti Pariſienſis lato die undecima Maij anni milleſimi ſexcenteſimi trigeſimi, quod habetur in Actis Cleri Gallicani.

5. Præter Provincias Eccleſiaſticas privatáſque Diœceſes, de quibus hactenus egimus, quæ nunquam Regaliæ obnoxiæ fuerunt, non privilegio aliquo aut conceſſione Regum, ſed naturali & canonica libertate, quam hucúſque retinuerant, aliæ ſunt nonnullæ Diœceſes, quæ cùm in Provincijs huic juri jampridem ſubjectis poſitæ ſint, ejus oneris immunitatem vel per contractus cum Regibus initos, vel per privilegia & gratuitas Principum conceſſiones, conſecutæ ſunt. Ejuſmodi ſunt Eccleſiæ Autiſſiodorenſis, Cameracenſis, Atrebatenſis, Ambianenſis, Andegavenſis, Nivernenſis, & forſan quædam aliæ, de quibus videſis Ægidium *Le Maiſtre* Proto-præſidem in Tractatu de Regalia, Renatum Choppinum lib. 1. de ſacra Politia tit. 6. num. 5. & lib. 2. de Domanio Franc. tit. 9. num. 6. Stephanum Paſquierium in Diſquiſitionibus rerum Francicarum, Philippum Probum q. 60. alióſque Auctores, qui de Regalia tractarunt. Supervacaneum eſſet harum Eccleſiarum jus, & privilegia, quibus ſuam immunitatem tuentur,

longa

longa hic oratione perpendere. Id unum obſervo, ſcriptores Gallos, qui vel impenſius Regaliæ favent, agnoviſſe, eam à Regibus remitti & condonari poſſe, taléſque conceſſiones non odio reſtringendas, ſed potius gratia & favore amplificandas: *Quia res,* inquit Ruſæus Tract. de Regalia, Privileg. xi. num. 12. *de facili revertuntur ad naturam ſuam.... Unde quando remittit jus Regaliæ in Eccleſia ipſi Epiſcopo,* (verba ſunt ejuſdem Ruſæi) *nihil de ſuo videtur donare, ſed in primordialem naturam reducit, & quod Eccleſiæ eſt, reddit Eccleſiæ.*

6. Deinde cùm æqui boníque ratio poſtulet, ut rebus politicis & temporalibus, beneficia Regum, collatáque in urbes aut Societates privilegia immota maneant; longè adhuc juſtius æquiúſque videtur, ut hoc eodem jure utatur Eccleſia, præſertim in ijs, quæ non ſolum ſacrorum adminiſtrationem bonorum, ſed etiam ſpiritualem ejus auctoritatem ſpectant, in quibus privilegia Regum non aliud ei præſtant, niſi ut naturalem ac priſtinam ſuam libertatem recuperet. Hinc Parlamentum Pariſienſe hanc æquitatis ac pietatis regulam in ſuis judicijs, plurium ſæculorum ſpatio, adhibuit, ſicut ex innumeris ejus Arreſtis patet, quibus ejuſmodi Eccleſiarum privilegia & immunitates confirmavit, regióſque Miniſtros, qui eas denuo Regaliæ ſubjicere conabantur, repreſſit. At poſtrema Regis Declaratio veterem hanc Juris-prudentiam invertit, dum Regaliam ſtatuit, *neque alienationi, neque præſcriptioni ſubjacere,* unde ibidem infertur, condonationes ejus à Regibus factas, aut nullas fuiſſe, aut ſaltem non niſi durante eorum vita, valuiſſe, atque adeò non obſtare, quominus Reges ſucceſſores ſuum in Eccleſias jus recuperare potuerint, ijs ſolum exceptis, quæ ſuam immunitatem, *titulo oneroſo* obtinuerunt.

CAPUT VIII.

CAPUT VIII.

Ex Regaliæ extensione haud magnum Rex emolumentum capit. Hac extensione non solum justitia & Ecclesiæ libertas violatur, sed ex ea multa graviáque incommoda sequuntur.

1. QUisquis ea, quæ hactenus pro defensione Ecclesiarum à Regalia immunium dicta sunt, attenderit, is non poterit vehementer non mirari, tum regios Ministros juris istius fines longè latéque, qua patet regnum, proferre voluisse, tum verò Regi suasisse, ut rem ita se habere publico Edicto & absoluta sua auctoritate, nullo requisito Ecclesiæ consensu, declararet. At magis magísque admiratione afficietur, ubi perspexerit, hanc Regaliæ extensionem haud magno suæ Majestati emolumento esse, nec solum summam habere iniquitatem, sed magnis difficultatibus atque incommodis implicari.

2. Nam ut à bonorum Episcopalium usufructu, quæ pars est prima Regaliæ, ordiar, num Christianissimorum Regum, quibus Deus tam amplum támque opulentum regnum contulit, Majestate ac munificentia dignum videtur, ut vacantium Ecclesiarum spolijs reditus suos augeant? Quantum id eorum pietatem regiámque magnificentiam dedeceat, ipsimet præjudicaverunt, dum jamdiu à percipiendis ejusmodi fructibus, etiam in locis, ubi ex antiqua consuetudine id juris sibi, Ecclesia non repugnante, tribuere potuissent, penitus abstinuerunt. Aut enim eos Canonicis sanctæ Capellæ largiti sunt, aut successoribus Episcopis peculiari dono concesserunt, aut in opera pia impenderunt, ut lib. 1. cap. 17. num. 3. observatum est. Cæterum quantumvis, suadente religione & æquitate, nihil apud se ejusmodi redituum residere patiantur, corum

eorum ſe tamen dominos exhibent, dum eos arbitratu ſuo, tametſi in opera pia diſtribuunt. Et ut demus ea opera ad publicum aliquod & generale bonum ſpectare, ut cùm hodie à Ludovico XIV. feliciter regnante tertia horum redituum pars ijs, qui ex Calviniana hæreſi ad fidem Catholicam redeunt, aſſignatur, negari tamen non poteſt, quin eo ipſo naturalis ac legitimus eorum uſus immutetur; cùm ea ſit Eccleſiaſticorum proventuum lex & conditio, ut deductis alijs oneribus, in unaquaque Diœceſi, ad pauperum alimoniam, aliáque pia opera impendi oporteat.

3. Præterea quis recipere aut polliceri poteſt, Chriſtianiſſimos Reges in diſpenſandis ejuſmodi bonis, ea ſemper æquitate ac moderatione uſuros, quam in Ludovico XIV. omnes meritò ſuſpiciunt? Quis ſcit annon aliquando cujuſpiam Miniſtri avari impulſu, ea in fiſcum deferri jubebunt, atque in uſus minimè ſacros impendent? Jam verò nemini dubium, quin ij qui Regaliæ in Eccleſias antea liberas extendendæ auctores fuerunt, non ea ſolum mala, quæ ejuſmodi extenſionem jamjam comitantur, ſed & ea quæ poſthac, ſi fortè Reges Eccleſiarum vacantium reditus aliter atque hactenus factum eſt, diſpenſent, ſubſequentur, coram ſupremo omnium Judice præſtituri ſint.

4. Quod alteram Regaliæ partem ſpectat, collationem videlicet Beneficiorum, non diffitendum, eam à nonnullis, ut rem magni momenti, & cum Regibus valde utilem, tum etiam perhonorificam, venditari. Hoſpes ſit & peregrinus, qui ignoret eſſe in aula Miniſtros, qui magnam ſe apud Regem gratiam, amplificandis in dies regijs ad Beneficia nominationibus, inire exiſtimant, quique Majeſtatis ſuæ in ea parte progreſſus, victorijs alijſque proſperis eventibus, quibus imperij fines adjectis novis urbibus ac Provincijs, dilatat, æqui-

parant. At planum eſt ejuſmodi politicæ & carnalis ſapientiæ conſilia injuſta eſſe ac pernitioſa; tantúmque abeſt, ut ſolidam verámque gloriam Majeſtati ſuæ parere nata ſint, ut potius nomini ejus ac virtutum ſplendori non mediocriter detrahant, imo & injectis conſcientiæ laqueis, æternam ejus ſalutem in magnum diſcrimen adducant.

5. Certè hæc diſtribuendorum, quam plurimorum Beneficiorum cupiditas, qua nonnulli Regis animum inflammant, mirum quantum abhorreat à moribus & inſtituto ſancti Ludovici, quem ſua Majeſtas glorioſiſſimum generis auctorem habet. Id patet ex quodam facto, quod Genebrardus in Chronologia ex Broymaro ejus Cancellario refert. *Cum ei,* inquit, *inſtituendi Paſtores à Pontifice poteſtas facta fuiſſet, ad idque diploma Legatus Roma rediens attuliſſet; quòd mea, inquit, Romæ negotia ſtrenuè obieris, laudo: quòd mihi à Pontifice munus hoc retuleris, non probo. Intelligo enim quanto cum periculo animæ meæ & regni id ſuſciperem: ac protinus diploma in ignem projecit.*

6. Qua in re ſanctiſſimo Regi præiverat proavus ejus Ludovicus VII. de quo Thomas Walſighan in Hypodigmate Neuſtriæ narrat, quòd *reverſus de Hieroſolymitana contra Saracenos expeditione, cùm quidam Clericus Roma Papale quoddam privilegium attuliſſet, quo in omni Eccleſia Cathedrali ſui regni jus conferendi, cui vellet, primam vacaturam, cum cunctis fructibus medio tempore provenientibus, conſequebatur, confeſtim combuſſit litteras, dicens: Malo illas hic comburere, quam ſi propter illas in inferno comburerer.*

7. Liquet etiam ex conſilijs & mandatis, quæ idem ſanctus Rex filio ſuo Philippo III. morti jam proximus dedit, quam magnum quámque difficile exiſtimaret ad Dignitates & Beneficia Eccleſiaſtica nominare. Quin & ejus vitæ ſcriptores expreſsè notant, eum ſummam in ejuſmodi nominationibus

tionibus faciendis cautionem ac diligentiam adhibuisse, solitúmque dicere: *Nolle se immiscere in collationibus Sacerdotiorum: si quidem*, ajebat, *sat mihi est coram Deo de temporalibus rationem reddere.* Ex eodem Genebrardo in Chronologia.

8. Quæ etsi verissima sint, mirum tamen videri non debet, Philippum Pulchrum, Philippum Valesium aliósque Reges Christianissimos, tanto studio, collationes Præbendarum, jure Regaliæ, in Ecclesijs Cathedralibus, ubi id juris ex antiqua consuetudine inductum erat, sibi vindicasse. Ea erant fere tunc temporis unica, aut saltem præcipua Beneficia, quæ ad Regiam nominationem spectarent, quibúsque Clericos in aula degentes aut de sua Majestate bene meritos munerarentur. Deinde erant veluti quidam gradus ad Episcopalem Dignitatem, vigentibus tum electionibus, & Capitulis vix alios quam Canonicos & de suo Collegio eligentibus. At cùm jam Reges Christianissimi, ex Concordatorum lege, ad Prælaturas, hoc est Episcopatus & Abbatias jus nominandi habeant, aliáque penè innumera Beneficia, ut Patroni, aut alijs ex titulis, jure minimè dubio, distribuant; meritò quis miretur, reperiri homines, qui Regi suadeant, ut suas Beneficiorum nominationes magis magísque multiplicet; quasi verò tanti intersit suæ Majestatis, aliquos Canonicatus aliáque Beneficia in quibusdam Ecclesijs vacantibus conferre, ut eam ob causam positos à majoribus terminos ac perpetua religione conservatos refigere, & Oecumenicorum Conciliorum Decreta, Prædecessorúmque Regum Edicta abrogare debuerit.

9. Quamvis autem in summa illa Francici Imperij gloria & amplitudine, Christianissimis Regibus nova hæc aliquarum collationum accessio vix aliquo numero habenda videatur, præsertim cùm jam tot alijs cumulati sint; gravissimo tamen

lædendæ conſcientiæ periculo hac novitate objicientur, multáque inde ac magna Eccleſijs inferentur detrimenta. Cùm enim plerúmque Reges in providendo Epiſcopatibus alijſque primarijs Dignitatibus aliorum opera non utantur, ſed per ſeipſos eligant, quos Summo Pontifici aut alijs Eccleſiæ Præpoſitis nominandos duxerint, facilius eſt, ut dignos boníſque dotibus ornatos proponant; quia illos regia magnanimitas in eo delectu faciendo, privatis, ut alij homines ſolent, rationibus duci, alieníſve occupationibus præventos in tranſverſum agi non ſinit. At verò Canonicatuum aliorúmque minutiorum Beneficiorum collationes uni, aut alteri ex ſuis Miniſtris permittere ſolent, qui pro libitu & ad privatas potius rationes, quam ad publicum Eccleſiæ bonum ea plerúmque diſtribuunt. Unde fit, ut Eccleſiarum Cathedralium & Collegialium Dignitates ac Beneficia in homines ineptos aut indignos conferantur, qui vel in ijs non reſident, vel, ſi reſideant, ſuis pravis moribus alios offendunt, cùm cæteris virtutum exempla præbere, atque Epiſcoporum in adminiſtranda Diœceſi adjutores & conſiliarij eſſe deberent. Quod quidem malum tunc adhuc difficilius cavetur, cùm ea beneficia in remotioribus Provincijs ac Diœceſibus poſita ſunt, quales ſunt fere omnes illæ, ad quas modo Regalia producta eſt. Tunc enim Rex ejuſque Miniſtri, quinam idonei & capaces ſint ad ea Beneficia obtinenda, difficilius ſcire poſſunt; & qui ea obtinent, ut plurimum ſunt Clerici aulæ aſſueti, qui cùm à reſidentia & Eccleſiaſticis functionibus abhorreant, ea ſtatim cum alijs Beneficijs permutant, aut in favorem cujuſpiam, ſervata majori fructuum parte quotannis ſibi penſionis titulo ſolvenda, ijs ſe abdicant.

10. Jus Regaliæ, eo quo nunc exercetur modo, alia adhuc habet incommoda, maximè, quod ſpectat ad Provincias, in

quas

quas recens inductum eſt. Nam ſi, ut paucis ante annis Parlamento Pariſienſi placuit, Rex non ea ſolum Beneficia ob Regaliam conferat, quæ ad plenam Epiſcoporum collationem ſpectant, ſed ea quoque, quæ Patronatus ſunt vel Eccleſiaſtici vel laici, atque etiam Patronos, ſaltem Eccleſiaſticos præveniat; quis non advertat, quantum impedimenti quantámque perturbationem Regalia in illis Provincijs allatura ſit? Nulllum ſiquidem Beneficium, exceptis Parochijs, ſive per obitum, ſive per reſignationem, vel permutationem, vel alio quocumque modo vacabit, quin ſtatim Regem, ut de illo provideat, adire neceſſe ſit. Sin verò Beneficia Patronatui aut Eccleſiaſtico, aut Laico obnoxia ſint, præſentati à Patronis, qui ante à Vicarijs Generalibus Capituli, ſede vacante, examinati titulum ſeu inſtitutionem Beneficij obtinebant, vel ex remotiſſimis partibus Regi ſe ſiſtent, inſtitutionem ſeu collationem ab eo accepturi: aut ſaltem litteras præſentationis ad regium comitatum mittent; quo caſu, ſine ulla prævia probatione, inſtitutio ſeu titulus Beneficij eis concedetur; quod omnino abſurdum, atque ab Eccleſiaſtica regula alienum videtur. Sic Miniſtrorum, qui Regi à ſecretioribus ſunt, aut eorum Amanuenſium, in expediendis diplomatibus ſeu litteris Beneficiorum ob Regaliam vacantium, magna & pene continua erit occupatio: cúmque gratuitò id ab ijs non fiat, ut omnes norunt, haud ſcio an brevi futurum ſit, ut peculiaria officia, & quoddam velut Cancellarij munus ad ejuſmodi diplomatum expeditiones, quæ diffuſa per totum regnum Regalia, mirum in modum creverunt, inſtituantur.

11. Præterea cùm frequentes ſint lites tum de adminiſtrandis, ſede vacante, bonis Epiſcopalibus, tum de Beneficijs, quæ ob Regaliam vacaſſe dicuntur, quarum omnium

cognitio primaria Parlamenti Parisiensis Cameræ, etiam in prima, ut loquuntur, instantia attribuitur: hinc facile est animadvertere, quantum incommodi, quantúmque perturbationis in illis Provincijs Regalia, tum litibus multiplicandis, tum sumptibus ad eas instruendas faciendis, allatura sit. Unde etiam sæpe accidet, ut qui Beneficia legitimo & canonico cum titulo habuerint, ea Regalistis malint in prædam relinquere, quam cum tanto dispendio procul à patria, in primario Regni Parlamento, Regalistis, ut plurimum favente, litigare.

12. Ante regiam Declarationem anni millesimi sexcentesimi septuagesimi tertij facilius ferri poterat, ut solius Parlamenti Parisiensis esset de causis Regaliæ cognoscere, cùm tunc jus Regaliæ non longè extra hujus Parlamenti territorium excurreret. At postquam ea Declaratione ad omnes regni Provincias productum fuit, grave est omnino ac vix ferendum, ut vel ex remotissimis Galliæ partibus, pro quacumque Regaliæ lite omnes Jurisdictionem Parlamenti Parisiensis subire cogantur. Sed si id populis molestum, Magistratibus & Advocatis Parlamenti Parisiensis è contrario commodum est, atque acceptum, cùm ea ratione eorum jurisdictio & emolumenta crescant, magnúsque primariæ ejus Cameræ litium, quibus jam nimium plus premitur, cumulus accedat. Unde etiam manifestum fit, quid causæ fuerit, cur ijdem Magistratus huic Regaliæ extensioni tantopere faverint, & quo loco habenda sint Arresta à centum circiter annis ea de re ab ijs lata; cùm planum sit, eos in promovenda ejusmodi extensione, ex qua tantum capturi essent emolumentum, litem suam fecisse. Quocirca illos postea Clerus Gallicanus potius ut adversarios, quam ut æquos judices hac in parte habuit, adeóque universas de Regalia lites ad supre-

mum

mum Regis Consilium evocari atque earum cognitione Parlamento interdici obtinuit.

13. Ex supra allatis considerationibus conficitur, extensionem Regaliæ Regi exiguo reipsa emolumento esse, minorémque ex ea fructum provenire, quam ut tot malis & incommodis, quæ illam sequuntur, ullo modo æquipararí possit. Unde etsi in ea causa jus suæ Majestatis tam certum ac manifestum foret, quam nullum atque inane esse hactenus demonstratum est, pro sua tamen æquitate ac bonitate eo cedere deberet, rémque in pristino statu relinquere, secundum hoc sapientis effatum: *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui.* Quod graviter etiam monuit Illustrissimus D. de Marca, in fine præclari de hac controversia Commentarij, ubi ait: *Hanc Præbendarum collationem* (quæ extensionis Regaliæ fructus est) *Regi longè minoris esse momenti, quam ut ejus consequendæ gratia antiquas Regni leges, sacrósque Conciliorum canones everti oportuerit, quo videlicet jus illud in ea loca introduceretur, ubi post conditam Religionem Christianam nunquam cognitum fuit.*

CAPUT IX.

Episcopi minimè assentiri possunt, ut Regalia in eorum Ecclesias ab eo onere hactenus liberas inducatur: sed quantum in ipsis est, huic usurpationi debent obsistere.

1. QUo major est Regaliæ per totum regnum diffusæ injustitia, majúsque damnum, quod inde Ecclesijs hactenus liberis infertur; eò certius videtur, Episcopos non solum assentiri non posse, ut ejusmodi onus Ecclesijs imponatur, verum etiam quantum in ipsis est, quocumque legitimo modo, quominus id fiat, prohibere oportere. Quis enim

enim dicere audeat, licitum eis esse in re adeò gravi Ecclesiarum jus ac salutem prodere, suóque assensu, quod contra jus tum divinum, tum humanum, in earum perniciem factum est, comprobare? Quis nesciat non fidem solum Ecclesiæ, sed etiam disciplinam, jura immunitatésque eis à Christo commendatas; ut cujus doctrinam adversus Novatores, damnatis eorum erroribus, illibatam semper servare debent, ejus etiam libertatem & disciplinam, pari solicitudine ac vigilantia, contra injustos Potentum & Principum conatus tueantur? Quis autem negaverit, eam esse Regaliæ causam, in qua meritò id ab Episcopis exigatur: cùm videlicet in ea agatur non tantum de bonis Ecclesiæ conservandis, quæ, ut perhibent canones, ipsius Dei bona sunt, & quorum Episcopi non proprietatem aut dominium, sed solam administrationem habent; verum etiam de retinenda facultate dispensandi ministeria, officia & dignitates Ecclesiasticas, quod jus omnino spirituale est, atque ejusmodi, ut eo vel maximè disciplina, atque auctoritas Ecclesiastica contineatur?

2. Sin verò aliquis id adhuc in dubium vocaret, consulat Lugdunensis Concilij decretum, quo quid Episcopis in hac causa agendum sit, tam disertè præscribitur. Neque enim minoris hodie auctoritatis aut ponderis est, istud decretum, quòd ante quadringentos annos conditum sit. Hoc potius ei vim ac robur addit, cùm tandiu servatum fuerit, ejúsque vi & auctoritate, tot annorum spatio, naturalem & canonicam suam libertatem Ecclesiæ retinuerint. Censuræ adversus eos, qui de novo jus istud usurparent, aut in Ecclesias ab eo liberas induci procurarent, intentatæ, non minus nunc extimescendæ sunt, quam cùm illud decretum promulgatum est: & quæ ibidem lex adversus Clericos Ecclesiarum seu Beneficiarios statuta est, ut, nisi talia facientibus, quantum potuerint, obsistant,

ſiſtant, de fructibus ſeu proventibus earum Eccleſiarum, pro tempore, quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint, nihil percipere valeant, adhuc vigere debet. Quin etiam hac ipſa lege Epiſcopi adhuc fortius, quam Canonici aliique Eccleſiarum Beneficiarij obligantur. Clarum eſt enim, ea tantum de cauſa Epiſcopos hic à Concilio nominatos non eſſe, quòd futurum non putaverit, ut quis Regaliam in Eccleſijs ab ea liberis, niſi dum Paſtoribus viduatæ eſſent, uſurpare tentaret, neque Patribus in mentem venerit, id etiam fieri poſſe, ſuperſtite adhuc Epiſcopo, ac velut in anteceſſum hanc uſurpationem ſua approbatione confirmare coacto.

3. Ut autem alias in eam rem veterum Patrum & Conciliorum auctoritates omittam, Oecumenica Synodus Tridentina, quodnam ſit Epiſcoporum in ſimilibus cauſis officium, manifeſtè tradit. Nam ſeſſ. 25. cap. 20. de reform. generaliter decernit ac præcipit: *Sacros canones & Concilia generalia omnia, nec non alias Apoſtolicas ſanctiones in favorem Eccleſiaſticarum perſonarum, libertatis Eccleſiaſticæ, & contra ejus violatores editas, quæ omnia etiam præſenti decreto innovat, exactè ab omnibus obſervari debere.* Et magis adhuc ſpeciatim ſeſſ. 22. cap. 11. de ref. contra ſacrorum bonorum uſurpatores ac libertatis Eccleſiaſticæ violatores, aut eorum pravis conſilijs aſſentientes hæc ſancit: *Si quem Clericorum vel Laicorum, quacumque is dignitate, etiam Imperiali aut Regali præfulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut alicujus Eccleſiæ ſeu cujusvis ſæcularis, vel regularis Beneficij, Montium pietatis, aliorúmque locorum piorum juriſdictiones, bona, cenſus ac jura, etiam feudalia & emphyteutica, fructus, emolumenta, ſeu quaſcumque obventiones, quæ in Miniſtrorum & pauperum neceſſitates converti debent, per ſe vel per alios, vi vel timore incuſſo, ſeu etiam per ſuppoſitas perſonas Clericorum, aut Laicorum, ſeu quacumque arte aut quæſito colore*

in proprios usus convertere, illósque usurpare præsumpserit, seu impedire ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur: is anathemati tandiu subjaceat...... Clericus verò, qui nefandæ fraudis & usurpationis hujusmodi fabricator seu consentiens fuerit, eisdem pœnis subjaceat, nec non quibuscumque Beneficiis privatus sit, & ad quæcumque alia Beneficia inhabilis efficiatur. Quod si ex his Tridentinæ Synodi decretis singuli Clerici conservandis Beneficiorum suorum juribus & immunitatibus advigilare debent, potiori adhuc ratione ea cura ad Episcopos spectat, cùm Dei atque Ecclesiæ ordinatione Ecclesiarum Patres, Pastores & Sponsi, proindéque earumdem jurium, & immunitatum legitimi tutores ac defensores constituti sint.

4. Cæterum is est causæ, de qua agitur, status, ut Episcopi Ecclesiarum suarum defensioni, salvo officio, deesse non possint. Si enim, ipsis tacentibus, Regalia in eas semel inducta fuerit, frustra quis speret, fore ut posthac ei longa possessione ac diuturno usu jam roboratæ, resisti queat: id quod jampridem ipsa experientia in aliis Ecclesiis docuit, quas olim occasione feudorum & Custodiæ fructuum, Regaliæ subjectas fuisse ostendimus, in quibus eam Concilium Lugdunense, quòd antiqua consuetudine niteretur, tolerare quodammodo coactum fuit. Itaque singulis Episcopis maximè considerandum est, quòd si contra officium suum, defensionem Ecclesiarum hocce tempore prætermiserint, malorum omnium, quæ ex hac Regaliæ introductione ad finem usque sæculi, accident, culpam in æquissimo Dei judicio sustinebunt.

5. **Nam observandum est, plurimum differre, an quis inveteratos abusus, ipsa diuturnitate vim legis quodammodo adeptos, toleret; an verò novos introduci sinat. Nemo quidem ad ministerium Ecclesiasticum, præcipuè verò ad summum**

mum ejus gradum, hoc eſt, Epiſcopatum accedere debet, niſi ita affectus ſit, ut toto animo ad tollendos veteres diſciplinæ abuſus, adeóque ad priſtinum verúmque ordinem, quoad fieri poteſt, reſtituendum incumbere velit. Quid igitur de abuſibus naſcentibus, aut etiam nondum introductis: Nonne potiori adhuc ratione iis reſiſtere, atque ut opprimantur vel excludantur totis viribus conniti oportet? Unde colligere licet, Epiſcopos, quorum ætate Regalia primum in eas Diœceſes introducta eſt, in quibus illam poſtea conſuetudine roboratam Lugdunenſe Concilium tolerandam duxit, minimè culpa vacaſſe, niſi ejus introductioni, quantum in ipſis fuit, obſtiterint; cùm tamen in iiſdem Diœceſibus jam planè toleranda ſit, neque aliud ab Epiſcopis exigatur, niſi ut ſecundum Concilij Lugdunenſis præſcriptum ejus abuſus improbent, atque etiam, ſi fieri poteſt, impediant.

6. At ſecus ſe res habet in Eccleſijs, quæ Regaliæ nunquam obnoxiæ fuerunt, & quas haud pridem Miniſtri regij huic jugo ſubmittere conati ſunt. Earum enim Antiſtites regiorum Miniſtrorum cupiditati & conatibus cedere non debent, ſed potius ſtrenuè, quantum in ipſis eſt, reſiſtere, ſi Eccleſiam in Concilio Lugdunenſi præcipientem audire velint: præſertim cùm hujuſmodi Miniſtris ſat non ſit, ſilere Epiſcopos, & Regaliæ non obſiſtere, niſi etiam eam expreſsè probent, impetratis à Rege litteris abſolutorijs, & in tabulas Cameræ computorum Pariſienſis, una cum fidelitatis Sacramento ab eis præſtito, relatis; tametſi hoc Sacramentum ante viginti, triginta, aut quadraginta & amplius annos præſtiterint, ac per totum illud temporis ſpatium in Epiſcopatus poſſeſſione & adminiſtratione tam in ſpiritualibus, quam temporalibus permanſerint.

7. Præterea si his in rebus Edicto regio Episcopi paruerint, non solum Ecclesiæ sibi commissæ jus libertatémque produnt, sed ne aliquando ex his malis emergere queat, quantum in ipsis est, efficiunt, validam regijs Ministris exceptionem subministrando ad repellendos tum Ecclesiæ Cathedralis Canonicos, tum successores in Episcopatum, qui ea de re adhuc litem movere vellent. Ponamus enim, fore aliquot Cathedralium, aut Collegialium Ecclesiarum Capitula, quæ, mortuis Episcopis, cùm primum Regalia in usum inducenda est, regijs Magistratibus regióque Edicto adhuc contradicant; quod certè hisce temporibus vix sperandum est: nonne statim opposito defuncti Antistitis consensu rejicerentur? Quod verò ad Successores Episcopos spectat, certum quidem est, eos semper ad tuendam Ecclesiæ suæ libertatem obligatos fore, tametsi decessor Episcopus Regaliæ assensum præbuerit. Si quis itaque existat, qui officio suo satisfacturus litteras Regaliæ absolutorias obtinere, ac fidelitatis Sacramentum in tabulas Cameræ computorum Parisiensis referre abnuat; nonne statim regij Ministri inclamabunt, jamdiu finitum esse negotium, eúmque inurbanè & imprudenter omnino agere, qui quæsitum suæ Majestati jus, & à decessore Episcopo jam agnitum frustra in dubium revocare tentet: quamquam, ut nunc se res habent post inita Concordata, quibus Episcoporum nominatio ad reges delata est, quis credat fore, ut qui recens Episcopatu à Rege donatus est, regiæ voluntati atque ordinationi in hac Regaliæ causa contradicat? Certè facilius reperias, qui ne in istud offendendi Regis discrimen veniant, oblatum Episcopatum recusent, quam qui post semel admissum, regiæ voluntati obsistere parati sint. Constat itaque ad Episcopos, qui hocce tempore Ecclesijs præsunt, cùm de mittendo in executionem regio Edicto agitur, maximè spe-

ctare

ctare ut se declarent, ac naturalem & canonicam Ecclesiarum suarum libertatem debito quocumque modo tueantur.

8. Quæ autem de Episcopis dicta sunt, proportione servata, de Clericis secundi Ordinis intelligi debent, præsertímque de Ecclesiarum Cathedralium Capitulis, quæ cum Episcopo unum quoddam corpus constituunt, ejúsque senatus à Tridentino Concilio appellantur. Scilicet hodie Collegia Canonicorum præcipuam fere Cleri partem in unaquaque Diœcesi faciunt. Quin & pluribus locis spiritualem jurisdictionem, & auctoritatem quasi Episcopalem exercent: in Ecclesijs autem Cathedralibus primariæ Dignitates, Archidiaconi, imo & reliqui Canonici, ex sua institutione, Episcoporum sunt in regenda Diœcesi adjutores, consiliarij ac præcipui administri. Deinde ad eos auctoritas spiritualis júsque administrandæ Diœceseos post obitum Episcopi, quo tempore Regalia locum habet, devolvitur. Patet itaque illos, proportione habita, non secus atque Episcopos, ad tuendum jus & libertatem Ecclesiæ obligari, maximè in hac Regaliæ causa, in qua eorum res & dignitas speciatim agitur. Unde etiam id eis oneris in Decreto Concilij Lugdunensis, adjuncta quoque in negligentes pæna, nominatim imponitur.

CAPUT X.

Episcopi fidelitatis Sacramentum in tabulas Cameræ computorum Parisiensis, ex Edicto regio referre non possunt, quin Regaliam agnoscant, eique expressè assentiantur. De Episcopis, qui post Edictum promulgatum, suum fidelitatis Sacramentum, præmissa contestatione, in tabulas Cameræ computorum referri curarunt. Item de ijs, qui ante Edicti promulgationem id præstiterunt. Quid censendum de ijs, quorum Diœceses per Privilegia à Regalia immunes sunt.

1. NOn desunt, qui cùm hanc causam leviter tantum attigerint, mirentur, esse Episcopos, qui præstitum fidelitatis Sacramentum in tabulas Cameræ computorum Parisiensis, prout regio jubentur Edicto, referre abnuant. Cùm enim, inquiunt, hujus nuncupatione Sacramenti, debito se erga suam Majestatem officio perfunctos agnoscant; quid causæ est, quamobrem tantopere istud Sacramentum in publicas tabulas referre graventur, quandoquidem id tantum, pro recepto more, ad conservandam ejus memoriam fieri videatur? Nonne, ajunt, satius esset Regi in tantula re obsequi, quam Ecclesias suas perturbationi, & seipsos multiplici incommodo hac sua morositate objicere?

2. Hæc ratio quorundam oculos perstrinxit, pluréſque Episcopos impulit, ut suum fidelitatis Sacramentum, nondum publicato Regis Edicto, in tabulas Cameræ computorum Parisiensis referrent. Cæterum quam infirma sit ac futilis, ex supra dictis facile colligitur. Quod ut adhuc clarius pateat, observandum est, omnes quidem Galliæ Episcopos, pro summo gradu ac singulari, quâ etiam in rebus civilibus pollent auctoritate, fidelitatem Regi, postquam inaugurati sunt, solemni

solemni Sacramento promittere, sed eos solos ejusmodi Sacramentum in acta Cameræ computorum Parisiensis referre solitos, quorum Diœceses Regaliæ juri obnoxiæ sunt. Neque enim, quod falsò in objectione supponitur, hæc Sacramenti in acta publica relatio, eò propriè tendit, ut posterorum memoriæ commendetur, sed idcirco adhibetur, ut Regaliæ finis imponatur, & novus Episcopus temporalia bona, quæ, durante Regalia, in manu & potestate Regis erant, recipiat, atque eorum plenam & liberam possessionem adipiscatur. Hinc post præstitum fidelitatis Sacramentum litteras Regaliæ absolutorias à Rege obtinere debet, eásque Cameræ computorum Parisiensi, in qua olim Regaliarum, ut & aliorum regij Domanij redituum rationes reddebantur, præsentari, & in ejus tabulas referri oportet. Quapropter Edicto regio nihil propriè de fidelitatis Sacramento, sed de hujusmodi litteris Regaliæ absolutorijs cavetur his verbis: *Jubemus proinde, ut singuli Archiepiscopi & Episcopi intra duos menses post exhibitum fidelitatis Sacramentum adstringantur ad litteras patentes* (Regaliæ) *absolutorias impetrandas, eásque in Acta Cameræ computorum Parisiensis referendas. Qui autem præstito antea fidelitatis Sacramento ejusmodi litteras nondum impetrarint, eas impetrent, atque intra duos primos menses in Acta supradictæ Cameræ referri curent.*

3. Imò ad claudendam, ut ajunt, Regaliam, non sufficit ejusmodi litteras absolutorias à Rege obtentas, & in Acta Cameræ computorum Parisiensis relatas esse, nisi etiam Regaliæ Oeconomo in ipsa Diœcesi reditus Episcopatus procuranti, cum ejusdem Cameræ Arresto, quo ei mandatur, ut Episcopalium bonorum possessionem novo Episcopo relinquat, denuntientur: quæ singula nisi ad unguem peracta sint, Regalia semper aperta esse censetur.

4. Ex

4. **Ex his planum fit, quid sit, cur Ecclesiarum Regaliæ** non obnoxiarum Antistites, fidelitatis Sacramentum in acta Cameræ computorum Parisiensis referre non possint. Certè quantumvis Episcopi in Occitania, Aquitania, Provincia, Delphinatu alijsque tractibus vicinis, ubi Regalia nunquam locum habuit, jampridem id Sacramenti, perinde ac reliqui regni Episcopi, præstarent, ejusmodi tamen litteras absolutorias non obtinebant, neque illis quicquam negotij cum Camera computorum Parisiensi erat; ut non ante de imponendo eis hoc onore, quam de extendenda ad eorum Ecclesias Regalia actum fuerit. Hinc cùm Rex Edicto suo Regaliam ubique in Regno locum habere decrevit, consequenter etiam jussit, ut omnes Archiepiscopi & Episcopi ejusmodi litteras absolutorias impetrarent, & in acta supradictæ Cameræ referrent. Quin & altero Edicto eodem tempore promulgato, sua Majestas, post confectum Archiepiscopatuum & Episcopatuum Occitaniæ, Aquitaniæ, Provinciæ & Delphinatus censum, quid pecuniæ à singulis harum Provinciarum Archiepiscopis & Episcopis, pro ejusmodi litteris in acta Cameræ computorum Parisiensis referendis solvi oporteat, præscripsit: eo ipso satis significans, illos antea ab eo onere fuisse liberos, nec ea de re quidquam à primis usque temporibus in tabularijs Cameræ computorum Parisiensis reperiri. Dum itaque isti Antistites eo modo ijsque conditionibus ad ejusmodi litteras obtinendas, & in acta Cameræ computorum Parisiensis referendas adiguntur, clarum est, perinde esse, ac si disertè ab eis postuletur, ut Regaliam agnoscant, atque ei expresse assentiantur.

5. Hæc haud scio an satis adverterint complures in Occitania viciníſque Provincijs Antistites, qui hac in re Edicto regio paruerunt. Id unum scio, duplex inde eos emolumen-

tum

tum percepisse: primum, quòd relatis intra tempus præscriptum in acta Cameræ computorum Parisiensis litteris Regaliæ absolutorijs, id illis gratis constitit, ex auctoritate regij Edicti, eos pro hac vice ab omni pecuniæ solutione liberos pronuntiantis: Alterum, quòd ea ratione, Regalia in eorum Diœcesibus clausa, (quæ tamen nunquam reipsa ibi aperta fuerat) Beneficia ad eorum collationem spectantia, sine ullo Regalistarum impedimento jam eis distribuere licebit. At privatam hanc & temporariam utilitatem, illato gravi ac perpetuo Ecclesijs suis damno, compararunt, dum eas antiqua sua libertate spoliari, & Regaliæ jugo imposterum, quoties Sedes Episcopalis vacaverit, subjacere, suo assensu probarunt.

6. Aliquot fuerunt Antistites, quos ingens istud incommodum non fugit. At se ei mederi posse arbitrati sunt, si litteras Regaliæ absolutorias non nisi præmissa hac contestatione, in acta Cameræ computorum Parisiensis referrent, se videlicet sola Edicti regij reverentia adactos, & ne majoribus adhuc malis Ecclesias objicerent, id præstare; cæterum non esse suæ mentis Regaliam approbare, ejúsve introductioni assensum præbere. Verum quis ejusmodi cautionem vanam atque inutilem esse non agnoscat, cùm id unum ea assecuti sint, ut ne quis eos inscios, atque imprudentes peccasse credat? Nonne quod verbis negant, facto adstruunt; cùm simul & se nolle Regaliæ assentiri contestentur, & reipsa huic vel maximè assentiantur, obtentis litteris Regaliæ absolutorijs, cæterísque peractis, quæ ad eam claudendam requiruntur? Quid enim ab ea absolvi postulant, nisi quia se ei obnoxios profitentur? Quid eam claudere necesse esset, nisi prius apertam agnoscerent? Deinde facile asseveraverint, hanc qualemcumque eorum contestationem, quam, ut par est credere, in

ſyngrapho Lutetiam ad eorum Procuratorem miſſo, appoſuerunt, minimè in acta Cameræ computorum relatum fuiſſe, ſed de ſolo fidelitatis Sacramento litteriſque Regaliæ abſolutorijs mentionem factam; ut perinde ſit, ac ſi nulla contestatione addita, ſimpliciter & abſolutè Edicto regio paruiſſent.

7. Idem potiori adhuc ratione cenſendum eſt, de quibuſdam alijs Epiſcopis, qui cùm regio Edicto hac in re apertè paruerint, ſimilem conteſtationem coram tabellione emiſerunt, cujus prototypum apud ſe retentum in tabulario ſuæ Diœceſeos repoſuerunt. Cùm enim ejuſmodi conteſtatio in lucem non prodierit, perinde eſt, ac ſi facta non fuiſſet, neque obſtare poteſt, quominuus litteras Regaliæ abſolutorias obtinendo, eáſque in acta Cameræ computorum Pariſienſis referendo, jus Regaliæ expreſsè agnoverint, eíque Eccleſias ſuas obnoxias eſſe profeſſi ſint: ut omittam quantum hæc agendi ratio ab antiquis Epiſcoporum moribus & Sanctorum exemplis, qui ſæpe in ſimilibus caſibus Eccleſiæ jus ac libertatem palam magnóque animo defenderunt, abhorreat.

8. Poſtremò plures earundem Provinciarum Epiſcopi regium Edictum, obtentis litteris Regaliæ abſolutorijs & in tabulas Cameræ computorum Pariſienſis relatis, anteverterant, quò Regaliſtarum fraudibus, qui Beneficia ad eorum collationem ſpectantia paſſim obtinebant, veróſque poſſeſſores litigando divexabant, occurrerent: idque nonnulli invitè, nec niſi efflagitantibus Canonicorum Capitulis, quos ejuſmodi Regaliſtarum vexationis tædebat, præſtiterunt. Qua in re facile adducor, ut credam, hos Epiſcopos bona fide egiſſe, & præſentium malorum ſolicitos, non ſatis attendiſſe, ſe hoc facto Eccleſiarum ſuarum jus libertatémque minuere, & introducendæ jamjam Regaliæ viam patefacere. Cæterum quo

quo pacto hæc bona fides post promulgatum Regis Edictum adhuc perseveret, quáve ratione jam excusari possint, quasi præstitum prius Regaliæ assensum suo silentio non confirment, planè non video.

9. Quod hactenus dictum est, de Episcopis, quorum Diœceses Regaliæ nunquam obnoxiæ fuerunt, de ijs etiam, proportione habita, intelligi debet, quorum Diœceses à Regaliæ jugo per privilegia & concessiones Regum liberatæ sunt. Cùm enim Ecclesiæ per ejusmodi privilegia & concessiones pristinam suam libertatem recuperaverint, eámque diuturna possessione, & Parlamenti Parisiensis Arrestis confirmatam in hanc usque ætatem retinuerint, non possunt Episcopi permittere, aut assensu suo probare, ut ea excidant, & iterum Regaliæ jugo per Edictum regium subjiciantur. Quamvis enim ex hoc Edicto ad litteras Regaliæ absolutorias impetrandas, & in acta Cameræ computorum Parisiensis referendas, ut Occitaniæ aliarúmque similium Provinciarum Episcopi, non adstringantur, non idcirco injuriam suis Ecclesijs factam taciti præterire possunt, sed potius ei, quantum in ipsis est, contradicere, & ne denuo Regalia in eorum Diœceses inducatur, adlaborare debent.

CAPUT XI.

Episcopi Edicto de Regalia recusantes parere, in regiam Majestatem nequaquam peccant, sed potius eo ipso suam Regi fidelitatem egregiè testantur. Quid in similibus factis senserint veteres sanctique Episcopi.

1. EPiscoporum vel maximè est, ut populis ad fidelitatem & obedientiam Regibus præstandam exemplo suo præeant. Id enim ordinationi divinæ à duobus Aposto-

lis promulgatæ omnino consentaneum est: *Subjecti*, inquit Petrus epist. 1. v. 13. *estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sive Regi quasi præcellenti.* Et Paulus ad Rom. 13. v. 1. generatim sancit, ut *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*; quia, inquit, *non est potestas nisi à Deo*; *quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt.* Verum etsi Regi æquè omnes subditi obedire, ejusque Majestatem pari honore ac reverentia prosequi debent, fatendum tamen est, id non eodem modo, sed variè pro cujúsque statu, diversísque Ordinum gradibus, ab unoquoque præstari oportere. Sunt, qui jussa Regis, nulla prævia inquisitione, exequi debent, nisi forte divinæ legi apertè repugnarent. Tales sunt duces ac milites in bello. Sunt, quibus jus est adeundi Regem, & suasoria oratione, quid causæ sit, cur ejus mandata exequi non possint, exponere, ut Parlamenta, aliæque, quas supremas vocant, Curiæ. At id singulare in Episcopis, quòd cùm subditi Regum sint, primúmque Christianissimi Galliæ regni ordinem constituant, ordinatione tamen divina ac delegatione Christi, cujus in terris vicem obtinent, ipsis Regibus Patrum ac Pastorum loco sunt. Quapropter tantum abest, ut quidquid Regis nomen præfert, aut ejus auctoritate ad eos mittitur, maximè ubi res Ecclesiasticæ, aut quæ aliquatenus ad religionem spectant, aguntur, sine ulla inquisitione excipere debeant; ut tales interdum casus incidant, in quibus tum demum suam Regibus fidelitatem atque observantiam optimè probant, si eos, quantum possunt, ab errore ad veritatem traducere conantur, ac de regio officio pari modestia atque animi firmitate admonent.

2. Id præclarè ostendit S. Ambrosius, qui unus vel maximè, tum fidelissimi atque observantissimi erga Imperatores subditi, tum fortissimi ac religiosissimi Antistitis partes egit. Is lib. 5. Epist. 29. à Theodosio Imperatore petens, ut unum

aliquid

aliquid, quod præter fas & non ſine gravi Eccleſiæ dedecore fieri juſſerat, reſcinderet, ſic eum alloquitur: *Peto ut patienter ſermonem meum audias. Nam ſi indignus ſum, qui à te audiar, indignus ſum, qui pro te offeram, cui tua vota, tuas preces committas.... Sed neque imperiale eſt, libertatem dicendi denegare, neque Sacerdotale quod ſentiat non dicere. Nihil enim in vobis Imperatoribus tam populare & tam amabile eſt, quam libertatem etiam in ijs diligere, qui obſequio militiæ vobis ſubditi ſunt. Si quidem hoc intereſt inter bonos & malos Principes, quòd boni libertatem amant, ſervitutem improbi. Nihil etiam in Sacerdote tam periculoſum apud Deum, tam turpe apud homines, quam quod ſentias, non liberè pronuntiare. Siquidem ſcriptum eſt:* Loquebar de teſtimonijs tuis in conſpectu regum, & non confundebar: *Cùm etiam Imperatoribus non diſpliceat, ſuo quemque fungi munere, & patienter audiatis unumquemque pro ſuo ſuggerentem officio; imo corripiatis, ſi non utatur militiæ ſuæ ordine. Quod ergo libenter in ijs accipitis, qui vobis militant, num hoc in Sacerdotibus poteſt moleſtum videri, cùm id loquamur, non quod volumus, ſed quod jubemur? In cauſa Dei quem audies, ſi Sacerdotem non audias? Cujus majore peccatur periculo? Quis tibi audebit verum dicere, ſi Sacerdos non audeat?*

3. Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis inter ſuæ ætatis Antiſtites doctiſſimus, quíque ſæpius quatuor Franciæ Regibus, tuendis regni juribus, tum conſilijs ſuis, tum auctoritate magno præſidio fuit, cum uno ex illis, Ludovico videlicet hujus nominis tertio, ita ſe aliquando geſſit, ut facile quivis intelligat, ei perſuaſum fuiſſe, Epiſcopos interdum ſuam Regibus fidelitatem melius teſtari non poſſe, quàm ſi eis præter fas, aut contra Eccleſiæ regulas aliquid molientibus non obtemperent. Effecerat Ludovicus vi & auctoritate ſua, ut vacante Eccleſia Belluacenſi, eligeretur à Clero & populo Aulicus quidam Epiſcopali munere prorſus indignus, quam

electionem ab Hincmaro Metropolita, pro ejus constanti totiésque probata in se ac prædecessores suos Reges fidelitate & observantia, confirmari enixè postulabat: cui magno animo Hincmarus, tum suo, tum comprovincialium Episcoporum nomine in hæc verba rescripsit: *Quod scripsisti, ut sicut semper Regibus prædecessoribus vestris in omni utilitate regni proficuus & devotus fui, ita vobis fidelis & devotus existam; quod & hactenus observavi & observare cupio. Vos autem sanctæ Ecclesiæ & ejus rectoribus atque mihi servate, quod illi conservaverunt: & pro devotionis fidelitate, quam vobis cum cæteris fidelibus vestris, non sine magno labore ad provectionem regiminis, quo jam nomine dei Dominus etiam virtute, potiti estis, nolite mihi retribuere mala pro bonis: suadentes, non tamen, auxiliante Domino, persuadentes, ut in senecta mea declinem à sacris regulis, quod nec pro cupiditate mundi, nec pro amore vel timore hactenus feci, ut à gradu Episcopali, quo per triginta & sex annos, gratia Dei, usque modo functus sum, meritò decidam. Non enim excidit mihi à mente sententia Salvatoris, qua dicitur:* Quid enim proficit homo, si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat & animæ suæ detrimentum faciat.... *Et si vobis consensero, ut contra divinas & humanas leges, & contra vestram & meam coram pluribus in synodo Episcopis professionem faciatis, me perdam & vos non salvabo, dicente Apostolo:* Non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus, digni sunt morte. *Epist. 12. ad Ludovicum Regem tom. 2. pag. 193.*

4. Hincmaro consonant Canonici Carnotenses apud Fulbertum Epist. 132. qua Episcopos Belluacensem & Aurelianensem, & Archiepiscopum Turonensem rogant, ut Regi suadeant, ne excluso Episcopo ab ipsis Canonicis electo, alium eo munere prorsus indignum intrudat: *Nec*, inquiunt, *propter Regis reverentiam hoc agere pigritemini, quasi hoc pertineat ad*

ad fidelitatem ejus. Verè etenim illi fideliores eritis, si qua sunt corrigenda in regno ejus, correxeritis, & animum ejus ad eandem correctionem compuleritis.

5. Ivo quoque Carnotensis eruditione & pietate clarissimus, epist. 15. scribens ad Philippum I. Regem Christianissimum, postquam eum de re, quæ ad æternam ejus salutem totiúsque regni bonum pertinebat, graviter ac liberè monuisset, hæc statim addit: *Nec ista contra fidelitatem vestram, sed pro summa fidelitate dicere arbitror; cùm hoc & animæ vestræ magnum credo fore detrimentum, & Coronæ regni vestri summum periculum.* Quin & idem religiosissimus Antistes in epist. 35. ad Richerium Senonensem Archiepiscopum, plerorúmque Episcoporum regiæ libidini in hoc ipso negotio obsequentium mollitiem atque ignaviam arguens, sibi ratum fixúmque esse declarat, Regi se, eo, quo cœperat, modo, fidelem exhibere, ejus videlicet Majestati salutaria dando monita, libentérque extrema quæque pati malle, quam regium animum indignis ac perniciosis assentationibus delinire: *Quantum*, inquit, *ex intentatis minis intelligo, non licet mihi in conventu vestro impune dicere veritatem, qui pro jam dicta veritate, . . tantam sentio severitatem, ut perjurium arguar incurrisse & Majestatem regiam minuisse. Quod, ut pace vestra dicam, rectius in eos retorqueri potest, qui vulnus fomentis incurabile, tanquam pij medici cauterijs competentibus dissimulant urere.*

6. Jam verò quis ea, quæ hactenus de toto hoc Regaliæ negotio dicta sunt, attendens, non statim agnoscat eam esse causam, in qua vel maximè Episcopos hanc libertatem, quæ & eorum Ordini inprimis convenit, & regiam Majestatem adeò non minuit, ut potius ipsis Principibus summo usui esse possit, retinere oporteat? Agitur de inducenda in quamplurimas Ecclesias Regalia, hoc est de earum reditibus, quos divino

divino cultui pauperúmque necessitatibus destinatos esse constat, regiæ potestati, quandiu sedes vacaverit, addicendis: Agitur de plena ac libera sacrorum Ministeriorum, atque Ecclesiasticorum Beneficiorum distributione, quæ res omnino spiritualis & hierarchica est, Regibus, toto illo vacationis tempore, attribuenda: ídque contra expressam Concilij generalis prohibitionem, per quadringentos fere annos hucúsque observatam; contra publica superiorum omnium Regum Edicta, & contra perpetuam & constantem earumdem Ecclesiarum possessionem. Quis in tali casu dubitet, Episcoporum partes esse, non solum tam atrocem támque manifestam Ecclesiarum injuriam, qua earum jus ac libertas pessumdatur, assensu suo non probare, verum etiam ei, pro virili & debito quocumque modo, obsistere?

CAPUT XII.

Quid respondendum ijs, qui idcirco parendum Edicto ajunt, quòd secus agendo nulla spes sit quidquam proficiendi. Ejusmodi consideratio sanctissimos quósque Episcopos nequaquam prohibuit, quominus suo officio in similibus casibus fungerentur: & quo pacto eos nunc imitari oporteat.

1. NOnnulli fortasse opponent, se quidem pedibus in sententiam superiori capite declaratam ituros, si sperare possent, fore ut hoc modo suam Ecclesijs libertatem conservarent: sed cùm nulla id obtinendi spes affulgeat, consultius esse tempori cedere, atque id prudenti Oeconomia tolerare, quod frustra impedire tentes: sua oppositione nihil aliud consecuturos, nisi ut Regem regiósque Ministros offendant, variísque difficultatibus seipsos implicent, quibus Ecclesiarum status perturbetur, & quidquid

quid aliunde boni efficere possent, evertatur: satius esse, hac rerum conditione, huic sapientis oraculo auscultare: *Noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvij. Ecclesiastici 4. v. 32.*

2. Hæc vel maximè plausibilis est excusatio eorum, qui in hac causa jus libertatémque Ecclesiæ defendere detrectant. At quis non statim advertat ejus excusationis vanitatem, qua fere utuntur, quotquot timiditate, atque ignavia justitiæ & veritatis patrocinium repudiant? Quis præstare potest, prudentiam illam, quam obtendunt, non esse fallacem & fucatam, atque ex cupiditate carnis & sæculi ambitu potius, quam ex spiritus seu charitatis radice prognatam? Nullúsne suspicandi locus, eos id consilij cepisse studio propriæ quietis, ne sibi negotia arcesserent, néve Regis gratia exciderent, eaque omnia incurrerent mala, quibus obnoxij sunt, qui regiam semel benevolentiam amiserunt? Viderint ipsi, ne in eos quadrent, quæ olim Joannes Sarisberiensis acerrimus libertatis Ecclesiasticæ defensor, in causa non dissimili, dixit epist. 231. ad Albertum Cardinalem: *Apostolus in quo loquitur Christus,* Argue, *inquit,* obsecra, increpa; *& omnem punire inobedientiam promptus, ipsi Angelo, qui in cœlis est anathema denuntiat, si se erigat contra Christum & doceat contra Evangelij veritatem. Et audet homuncio monere & consulere Sacerdoti, ut taceat & dissimulet injuriam Christi, mala faciens, ut veniant bona?*

3. Monet quidem sapiens contra torrentis impetum non conari, neque Potentium offensione negotia sibi arcessere: at huic monito hanc veluti exceptionem statim subjungit: *Pro justitia agonisare pro anima tua, & usque ad mortem certa pro justitia; & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. Ecclesiastici 4. v. 35.* Quasi apertius diceret: cùm tua res tuúmque commodum solum agetur, potentioribus cede, ne obsistendo id unum

consequaris, ut eorum in te offensionem & invidiam concites. At si periclitantis justitiæ & veritatis patrocinium suscipiendum est, maximè ubi id ex officio ad te spectat, quodvis periculum adi, etiamsi mors oppetenda sit, próque certo habeas, tunc verè tuis te commodis inservire, quia Deus adversus inimicos tuos tibi præsto erit, tuósque labores ipse remunerabit.

4. Hanc semper regulam sancti Antistites servaverunt. Nihil æquè eos commendat, quam quod forti & invicto animo pro justitia & veritate certaverint. Ab hoc eos officio nulla pericula nullæ minæ deterruerunt. Se suásque Ecclesias Deo commiserunt, in hoc unum intenti, ne iniquis de subversione disciplinæ, & libertatis Ecclesiasticæ oppressione assentirentur. Vel unus Episcopus, qui ea pietate, ea animi magnitudine, eo divitarum contemptu, denique ijs virtutibus præditus sit, quas Episcopalis status perfectio postulat, suffecerit ad sistendam potentium hominum Ecclesiæ juribus imminentium vim & audaciam, ut innumera omnium retro sæculorum exempla testantur.

5. Sin verò plerique hodie Principes, Ecclesiarum jura tam facile invadentes, neminem sibi repugnantem offendunt; quis scit annon id contingat, quod vix unquam in Episcopum incidant, quemadmodum olim sanctus Basilicus Præfecto Cappadociæ ejus constantiam ac loquendi libertatem demiranti respondit: Οὐδὲ γὰρ ἐπισκόπῳ, φησὶν, ἴσως ἐνέτυχες, ἢ πάντως ἂν τούτων διειλέχθης τὸν τρόπον ὑπὲρ τοιούτων ἀγωνιζόμενος. Τἆλλα μὲν γὰρ ἐπιεικεῖς ἡμεῖς ὑπάρχομεν, καὶ παντὸς ἄλλου ταπεινότεροι, τοῦτο τῆς ἐντολῆς κελευούσης, καὶ μὴ ὅτι τοσούτῳ κράτει, ἀλλὰ μηδὲ τῶν τυχόντων τινὶ τὴν ὀφρὺν αἴροντες. Οὗ δὲ Θεὸς τὸ κινδυνευόμενον καὶ προκείμενον, τἆλλα περιφρονοῦντες πρὸς αὐτὸν μόνον βλέπομεν. [*Neque enim*, inquit, *fortasse in Episcopum incidisti.*

disti. Alioquin hoc prorsus modo disseruisset pro hujusmodi rebus in certamen veniens. Nam cæteris quidem in rebus, ô Præfecte, mansueti & placidi sumus atque omnium abjectissimi, quemadmodum hoc nobis lege præscriptum est; ac non dicam adversus Imperatorem tantum, sed ne adversus plebeium quidem quemquam, & infimi ordinis hominem supercilium attollimus. Verum ubi Deus nobis periclitatur ac proponitur, tum demum alia omnia pro nihilo putantes, ipsum solum intuemur. Gregor. Nazianz. orat. 20. in laud. Basilij.

6. Annon cùm de Ecclesijs à gravissimo Regaliæ jugo defendendis agatur, hæc Proverbiorum verba merito quis usurparit: *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses. Si dixeris: vires non suppetunt, qui inspector est cordis, ipse intelligit, & servatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini juxta opera sua. Prov. 24. v. 11. 12.* Hîc Episcopos oportet sperare contra spem; cúmque noverint corda Regum in manu Dei esse, de illis ad justitiam flectendis desperare non debent, quandocumque eos Dei nomine compellabunt, ejusque causam, quæ ab Ecclesiæ causa non disjungitur, apud eorum Majestatem agent. Meminerint olim verissimè ac sapientissimè dictum, ubi Antistites constantiæ ac libertatis Ambrosijs æmuli fuerint, non defuturos quoque Principes, qui Theodosium pietate & religiosa in Sacerdotes observantia imitentur. Cùm econtra nulla alia res magis Principum aliorúmque Magnatum vim & audaciam inflammet, eísque ad quidvis audendum stimulos addat, quam ubi vident, ea quæ ab ipsis contra justitiam perpetrata sunt, cum publico applausu excipi, non ab aulicis modo & inferioris ordinis hominibus, sed ab ipsis etiam Episcopis, penes quos legis divinæ rerúmque ad salutem spectantium scientia; qui & hujusmodi facinora suo assensu confirment, &, quod adhuc

indignius eſt, eos reprehendere & condemnare non vereantur, qui tam injuſtis potentium, atque aulicorum conatibus reſiſtere ſui officij eſſe putaverint.

7. Verum nihil eſt, quod Epiſcopos ad cauſam Eccleſiæ in hoc Regaliæ negotio ſuſcipiendam æquè excitare debeat, ac Innocentij XI. Sanctiſſimi Pontificis exemplum, atque auctoritas, utpote qui ea de re litteras flagrantiſſima charitate & Zelo verè Apoſtolico refertas ad Regem Chriſtianiſſimum, pro ea, quam omnium Eccleſiarum gerit, ſolicitudine, ſcripſit. Quis enim jam de hujus cauſæ exitu non bene ſperet, præſertim ſi Galliarum Epiſcopi ſuo ſe Capiti adjungant, ut uno ore conjunctiſque animis Regi oſtendant, quantum ſuæ Majeſtati in hoc negotio obreptum fuerit, & quam pernitioſum, atque ab ejus pietate, & juſtitia alienum ei datum ſit conſilium? Quid verò eos prohibere debet, quo minus id exequantur? An verentur, ne Regi diſpliceant, ſi quæ ſunt veritatis & juſtitiæ, ei indicaverint? Næ potius, ſi ita ſentiant, valde in ejus Majeſtatem injurioſi ſint. Quid enim odioſius, quam exiſtimare Regem ita affectum eſſe, ut agnitam veritatem ſit repudiaturus, & optimos quóſque Epiſcopos, quod ei injuſtè adulari noluerint, regia, quam eis debet, benevolentia & tutela privaturus, aut etiam tanquam læſæ Majeſtatis reos puniturus? Quis neſciat, vel optimos ac ſapientiſſimos Principes, miniſtrorum aliorúmque hominum, qui gratia & auctoritate apud eos pollent, malitia & adulationibus, nonnunquam in fraudem impelli? Quis melior aut ſapientior Davide, quem ſcriptura *virum ſecundum cor Dei* appellat, quique dono prophetiæ excelluit? Falſa tamen delatione deceptus iniquiſſimam ſententiam tulit, inſontis viri bona importuniſſimo nebuloni adjudicans. Quid mirum igitur ſi Rex Chriſtianiſſimus tot curis in florentiſſimi imperij guber-

natione

natione diſtentus, minus æquis quorundam ſuorum Officialium conſilijs aures præbuit; ídque in rebus, quas, ut plurimum, Reges per ſeipſos perſpectas habere non ſolent, quales ſunt res Eccleſiaſticæ; præſertim cùm in hac cauſa ijdem Officiales ſtudium conſervandi jura coronæ præ ſe ferrent?

8. Quid non de hoc negotio ſperandum eſſet, ſi, cùm duo tantum hactenus Antiſtites, Nicolaus videlicet *Pavillon* felicis memoriæ Epiſcopus Alectenſis, & Illuſtriſſimus ac Reverendiſſimus Franciſcus *Caulet* Epiſcopus Appamienſis jus ac libertatem Eccleſiæ palam defenderint; cæteri omnes, quorum etiam cauſa agitur, ad Regem, ea, qua par eſt, reverentia, ab incæptis dehortandum concurrerent? Quid non merito ſibi tum ab ejus juſtitia & æquitate, tum etiam à ſingulari illa ingenij vi & perſpicacia, quâ, præter alias præclaras dotes, à Deo donatus eſt, polliceri poſſent; ſi una omnes cum debito honore, nihil privatorum ſtudiorum præ ſe ferentes, ſed quiete, modeſtè & cum pari animi magnitudinis & ſapientiæ teſtificatione, ad ſuam Majeſtatem accederent, cauſas expoſituri, cur, ſalva conſcientia, ejus Edicto parere non poſſint? Quid, illa ejus benignitas, qua vel infimos ſubditos excipit, quantum animi ac fiduciæ ijs, quos Patrum & Paſtorum loco habet, injicere deberet, maximè in cauſa adeò gravi, juſta, & ſpeciali favore digna, quæ unicè ad Eccleſiæ bonum & dignitatem ſpectet, & de qua, ſola officij neceſſitate compulſi, ad ſuam Majeſtatem verba facerent? Quam facile ejus animum permoverent, dum ei in memoriam revocarent ſolemnem illam promiſſionem, quâ Deo in ipſa inauguratione pollicitus eſt, ſe Epiſcopis eorúmque Eccleſijs *Canonicum Privilegium debitámque legem atque juſtitiam* ſervaturum, hoc eſt jura, immunitates & prærogativas à ſacris Canonibus, aut per regia Edicta eis attributas; dum illi exponerent, quid ſanctus

Ludovicus morti proximus Philippo filio dixerit, quando eum admonuit, ut inprimis caveret, *ne unquam Clerici suis juribus ac reditibus, aut eleemosynis, quas Prædecessores Reges eis reliquerant, spoliarentur; utque singulis subditis, immunitates, quas hucusque retinuerant, conservaret:* Postremo dum ei explicarent, quod sicut hactenus florentissimi regni prosperitas eximiæ Christianissimorum Regum pietati, & propenso in Ecclesiam studio accepta referri debet; ita nihil regnis infestius sit, quódque magis benignos cœli influxus ab eis avertat Deique iram provocet, quam si bona Ecclesiæ diripiantur, ejusque jura & immunitates violentur.

CAPUT XIII.

Episcoporum est, malle extrema quæque pati, quam sinere Ecclesias juribus ac libertatibus suis spoliari. Sanctorum Patrum, ea de re sensus.

1. NOn sufficit, ut Episcopi apud Reges aliósque sæculi Magnates Ecclesiæ causam liberè agant, nisi etiam parati sint gravissima quæque subire pericula, antequam eam sua libertate ac juribus spoliari patiantur: idque maximè ubi de re gravi agitur, quam Christiana Prudentia dissimulare non sinit, cúmque ab eis non tantum exigitur, ut factam Ecclesiæ injuriam silentio prætereant, sed expresso assensu comprobent. Tunc enim ad omnia paratos, & forti atque invicto animo esse oportet, memoria repetentes, monuisse Christum, temporaria hominum mala nihil habenda, præ metu æternorum, quæ sacra Pagina nominatim timidis minatur. Tunc eis istud Apostolorum, quorum in locum successerunt, usurpandum est: *Si justum est, in conspectu Dei vos potius audire, quam Deum, judicate. Act. 4. v. 19.* Itémque illud

illud: *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus. Act. 5. v. 29.* Tunc denique hanc Principis Apoſtolorum regulam debent attendere: *Deum timete, Regem honorificate 1. Pet. 2. v. 17.* Qua præcipitur, Reges quidem & eos, qui in ſublimitate ſunt, debito honore proſequendos, ſed primo loco Deum optimum Maximum habendum; ita ut nulla unquam nos ratio pertrahat ad eum offendendum, qui æquè Regum, ac cæterorum hominum ſupremus eſt Dominus.

2. Hinc conſtantia & animi magnitudo propriæ Epiſcoporum dotes ſemper habitæ ſunt. Eorum perſonam geſſit Jeremias, eiſque officio quodammodo præivit, dum illum Deus his verbis affatus eſt: *Accinge lumbos tuos, & ſurge, & loquere ad eos omnia, quæ ego præcipio tibi: ne formides à facie eorum; nec enim timere te faciam vultum eorum. Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æneum, ſuper omnem terram.... Et bellabunt adverſum te, & non prævalebunt; quia ego tecum ſum, ait Dominus, ut liberem te. Jer. 1. v. 17. 18. 19.*

3. Neque verò hoc invicti animi robur, quo Chriſtus Epiſcopos armavit, dum in eos Sacerdotij ſui ac poteſtatis plenitudinem contulit, prioribus duntaxat Eccleſiæ ſæculis opus fuit, cùm eam Ethnici Imperatores incredibili furore perſequerentur, ac præcipuè Epiſcopos tanquam gregis duces è medio tollerent. Eadem hæc conſtantia atque animi fortitudo, reddita Eccleſiæ pace, poſtquam Imperatores & Reges Chriſto nomen dederunt, ſæpe haud minus ex uſu fuit; ſive cùm aliqui Principes hæreticorum fraudibus decepti, aut erroribus depravati, fidem oppugnarunt, & præclaros quoſque ejus defenſores exilijs alijſque pœnis mulctarunt: ſive cùm alij, illæſa Eccleſiæ fide, ejus libertati & jurisdictioni adverſati ſunt, vel Epiſcopos cæteróſque ſacros Miniſtros ad

ea

ea quæ justitiæ & legi divinæ apertè repugnabant, cogere voluerunt.

4. Id præclarè ostendit S. Joannes Chrysostomus, qui eo tempore vixit, quo jampridem Ecclesia Imperatores Christianos & religionis amantes habebat, Episcopos docens ita semper affectos esse oportere, ut libenti animo gradus & dignitatis jacturam faciant, potius quam proprio in defendenda veritate & justitia officio desint. Οὐ δεδοικὼς γὰρ ταύτης καθαίρεσιν τῆς ἐξουσίας, μετὰ τῆς προσηκούσης χριστιανοῖς ἐλευθερίας πάντα πράττειν δύναιτ' ἄν. Ὡς οἵγε φοβούμενοι καὶ τρέμοντες κατενεχθῆναι ἐκεῖθεν, πικρὰν ὑπομένουσι δουλείαν, καὶ πολλῶν γέμουσαν τῶν κακῶν, καὶ ἀνθρώποις καὶ Θεῷ προσκρούειν ἀναγκάζονται πολλάκις. Δεῖ δὲ οὐχ οὕτως διακεῖσθαι τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς πολέμοις τοὺς γενναίους τῶν στρατιωτῶν ὁρῶμεν καὶ πολεμοῦντας προθύμως καὶ πίπτοντας ἀνδρείως, οὕτω καὶ τοὺς ἐπὶ ταύτην ἥκοντας τὴν οἰκονομίαν, καὶ ἱεράσθαι χρὴ καὶ παραλύεσθαι τῆς ἀρχῆς, ὡς χριστιανοῖς ἐστι προσῆκον ἀνδράσιν, εἰδότας ὡς ἡ τοιαύτη καθαίρεσις οὐκ ἐλάττονα φέρει τῆς ἀρχῆς τὸν στέφανον. [*Qui enim*, inquit, *de solio deturbari non formidat, hic cum ea libertate, qua Christianas mentes decet, omnia exequi potuerit. Dura autem & acerba, atque adeo multis referta incommodis illorum est servitus, qui honoris hujusmodi casum reformidant; ob quem sæpenumero fit, ut & hominum & Dei optimi maximi offensionem subire cogantur. Decet autem affectus nostros tales non esse: sed quemadmodum in prælijs videmus generosissimos quosque milites alacriter manum cum hoste conserere, tum si ita res ferat, fortiter occumbere; ita oportere puto animatos esse, qui ad ministerij hujus functionem se conferunt, ut quod verè Christianos viros decet, & consecrari & summoveri juxta parati sint, cùm intelligant summotionem privationémque hujusmodi non inferius præmium afferre solere, quam honor ipse afferat. Lib. 3. de Sacerdotio cap. 11.*

5. Similiter

5. Similiter sanctus Hilarius Ecclesiæ Gallicanæ clarissimum decus, Imperatorem Christianum, tametsi Arrianorum fautorem designabat, dum mollem plerorúmque Episcoporum erga Principes obsequentiam ita coarguit: *Plerúmque nos tanquam pro debita officij religione piè adulari Regibus existimamus, quia in corpus nostrum sit his aliquid potestatis .... & propter brevem dolorem, libertatem Ecclesiæ, spei nostræ fiduciam, confessionem Dei addicimus; punitorem perditorémque in igne judicij & corporis & animæ nostræ Deum non timentes. In Psalm. 52.*

6. Facundus Hermianensis in Africa Episcopus, qui sexto post Christum sæculo eruditione celebris fuit, in egregio opere pro defensione trium Capitulorum, quod ipsi Imperatori Justiniano inscripsit, præclarè docet, quænam sint in hujusmodi causis Episcoporum partes, ubi ad eos respondens, qui quibuslibet Principum Edictis etiam circa res Ecclesiasticas promulgatis, omnino parendum contendebant, sic loquitur: *Quasi verò propter hoc tantum ordinati simus Episcopi, ut ditemur Principum donis, & cum eis inter maximas potestates consedeamus, tanquam divini Sacerdotij privilegijs fulti: sicubi autem fallacijs malignorum, quæ nullis temporibus defuerunt, aliquid eis inter tantas Reipublicæ suæ curas, subreptum fuerit, quod Ecclesiæ Dei præjudicet vel Ecclesiæ pacem turbet, non eis debeamus pro ipsorum salute, quæ sunt vera suggerere, & si necesse fuerit, religionis auctoritate resistere, ac patienter quoque offensionem quoque illorum, si acciderit, sustinere: & ubi erit illud propheticum:* Et loquebar de testimonijs tuis in conspectu regum, & non confundebar? *Nisi forte Pastores quidem ad lac & vellera, ad avertendas verò luporum insidias & tuenda ovilia, desertores. Lib. 4. cap. ult.*

7. At cùm ea in re Sanctorum facta plus adhuc ad persuadendum ponderis habeant, quam verba, nonnulla hîc Sanctorum Antistitum exempla proferemus, qui magno

animo atque Apoſtolico pectore, Principibus alijſque ſæculi Magnatibus injuſta & legi divinæ contraria· molientibus, reſtiterunt. Et ne extra argumenti metas excurramus, ea tantum ſeligemus, quæ ad ſacrorum locorum, aut Eccleſiæ jurium & immunitatum defenſionem ſpectant. Ex quibus etiam exemplis planum fiet, quam verè Chriſtus, juxta promiſſa ſua Epiſcopis aſſiſtat, eóſque invictos reddat, quoties ejus partes cauſámque ſuſcipiunt. Facile enim quivis advertet, eorum, quos adducturi ſumus, Antiſtitum fidem & conſtantiam ſecundos, ut plurimum, exitus habuiſſe, Deo corda Principum in eos ſævientium mitigante, atque ab ira & crudelitate, in manſuetudinem ac benevolentiam convertente.

CAPUT XIV.

Sanctorum Epiſcoporum exempla, qui ius & immunitatem Eccleſiæ contra vim & uſurpationem Principum aliorúmve hominum præpotentium defenderunt.

I. CLariſſimum Sacerdotalis conſtantiæ in vindicandis Eccleſiæ juribus exemplum edidit ſanctus Ambroſius, quando Mediolani Eccleſiam Arrianis tradere invicto animo recuſavit, atque adeò Valentiniani Imperatoris à Juſtina matre Arriana concitati Edicto, ea de re promulgato, nequaquam parendum judicavit. Quid in hac contentione acciderit, ipſemet narrans teſtatur, ſe ad quodlibet periculum adeundum ipſámque mortem oppetendam paratum fuiſſe, potiuſquam ea in re Imperatoris mandato obtemperaret. Tribuno alijſque Officialibus Imperatoris juſſa ei in Eccleſia, adſtante populo, denuntiantibus, reſpondit: *Se plus Dominum mundi, quam ſæculi hujus Imperatorem timere. Deinde* (verba ſunt

ſancti

ſancti Antiſtitis) *me conſulere etiam Imperatoris ſaluti, quia nec mihi expedit tradere, nec illi accipere. Accipiat enim vocem liberi Sacerdotis: ſi vult ſibi eſſe conſultum, recedat à Chriſti injuria. Hæc plena humilitatis ſunt, &, ut arbitror, plena affectus ejus, quem Imperatori debet Sacerdos.* Cúmque illi inſtarent, ſolitaque Aulicorum adulatione dicerent: *Imperatorem ſuo jure uti, eo quòd in poteſtate ejus eſſent omnia*; reſpondit his verbis: *Si à me peteret* (Imperator) *quod meum eſſet, id eſt, fundum meum, argentum meum, me non refragaturum ſciat; quamquam omnia, quæ mea ſunt, eſſent pauperum. Verum ea, quæ divina, Imperatoriæ poteſtati ſubjecta non eſſe. Noli te gravare, Imperator, ut putes te in ea, quæ divina ſunt, Imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere; ſed ſi vis diutius imperare, eſto Deo ſubditus. Scriptum eſt: quæ Dei, Deo; quæ Cæſaris, Cæſari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccleſiæ. Publicorum tibi manium jus commiſſum eſt, non ſacrorum.* Denique cùm vim ſe facturos minitarentur, ait: *Si patrimonium petitur, invadite: ſi corpus, occurram. Vultis in vincula rapere, vultis in mortem? Voluptati eſt mihi. Non ego me vallabo circumfuſione populorum, nec altaria tenebo, vitam obſecrans, ſed pro altaribus gratius immolabor. Orat. in Auxentium de Baſil. trad. & epiſt. 33. ad Marcellinam ſororem ſuam.* Tres ſolidos dies duravit hic conflictus, quibus ſanctus Ambroſius in Eccleſia permanſit innumera fidelis populi multitudine circumfuſus, quæ ne quidem per noctem ab eo ſeceſſit. Neque hæc generoſa ejus perſeverantia optato fine caruit. Valentinianus ſiquidem ab incæptis deſtitit, mutatóque conſilio nullam amplius ſancto Archiepiſcopo atque Eccleſiæ moleſtiam exhibuit.

2. In ſimili facto ſanctus Joannes Chryſoſtomus Arcadio Imperatori, qui Arrianis, ad poſtulationem Gainæ Gothorum Ducis Arriani, Eccleſiam Conſtantinopoli promiſerat,

minimè obſequendum putavit. Quin potius ſuæ Majeſtati apertè declaravit, ſe nunquam aſſenſurum, ut in qua æde Catholici Filium Dei coluiſſent, in eam inducerentur Hæretici, qui illum ſacrilega ſua impietate offenderent; petivitque, ut ſibi coram ſua Majeſtate in Gainæ congreſſum venire permitteretur. Quod ubi conceſſum fuit, ea libertate, atque eloquentia barbarum Ducem confutavit, ut ne hiſcere quidem auſus fuerit; atque ita Imperator animum recipiens meliúſque conſultus, quod Hæretici poſtulabant, conſtanter recuſavit. Idem ſanctus Archiepiſcopus in cauſa publica cujuſdam præpotentis Aulici, qui gratia Imperatoris exciderat, & læſæ Majeſtatis poſtulatus ad Eccleſiam confugerat, officij ſui eſſe duxit, jus aſyli & ſacrorum locorum immunitatem ſolita ſua conſtantia propugnare: quod ejus factum cùm pleríque Aulici & optimates valde improbarent, eorum accuſationem incredibili animi magnitudine, atque auctoritate depulit.

3. De ſancto Injurioſo Archiepiſcopo Turonenſi jam actum eſt libro 1. cap. 3. Publico Edicto juſſerat Clotarius Rex, ut omnes Eccleſiæ tertiam redituum partem fiſco deferrent. Reliqui Epiſcopi, etſi inviti, juſſa Regis ſe facturos promiſerunt. Solus Injurioſus Edicto ſubſcribere recuſavit. Clotarium adijt, eaque ſapientia, atque animi magnitudine illum allocutus eſt, ut ejus oratione commotus Rex, peccatum agnoverit, atque Edicto reſciſſo, etiam munera ſancto Archiepiſcopo dederit, humiliter ab eo petens, ut precibus ſanctum ſibi Martinum propitium redderet, quò facilius errati veniam à Deo conſequeretur.

4. Plura hujus ſacerdotalis conſtantiæ exempla ſuppeditat Anglia, cùm nullibi frequentius Reges jus libertatémque Eccleſiæ imminuerint. Guillelmus Nothus Normaniæ Dux, qui

qui ob partam armis Angliam *Victor* appellatus eſt, multa in Eccleſiarum damnum molitus eſt, atque Epiſcopos, Abbates alióſque Beneficiarios, qui feuda poſſidebant, inſolitis & extraordinarijs ſervitijs oneravit. Multi, quòd regio Edicto parere nollent, regno excedere, & in exilium abire juſſi ſunt. Stigandus Cantuarienſis Archiepiſcopus, & Alexander Epiſcopus Lincolnienſis violentiam Regis metuentes, ultro in Scotiam ſeceſſerunt. Solus Eghelvvinus Dulmenſis Epiſcopus tametſi exilio pulſus, excommunicationis gladium in eos, qui Eccleſias ſuæ Diœceſis, earumque bona & poſſeſſiones invadebant, Zelo Dei accenſus, vibravit. Hæc fusè narrantur à Matthæo Pariſ. ad annum *1070*.

5. Ex tot Epiſcopis, qui Eccleſiæ libertatem per Italiam, Germaniam, Franciam, Angliam in celebri Inveſtiturarum controverſia, magna animi conſtantia defenderunt, ſufficiat hic commemorare Beatum Anſelmum è Gallia oriundum, & in Anglia Cantuarienſem Archiepiſcopum totiúſque regni Primatem. Is pari doctrinæ ac pietatis laude inſignis, ubi primum in Cantuarienſi ſede collocatus eſt, certam pecuniæ ſummam ratione ſuæ promotionis, Guillelmo II. Angliæ regi ſolvere, prout prædeceſſorum Archiepiſcoporum mos fuerat, recuſavit. Deinde verò eidem Regi magno animo reſtitit, quòd occaſione Inveſtiturarum multa in Eccleſiarum oppreſſionem perpetraret; quippe qui earum reditus, quandiu ſedes vacaret, ad fiſcum deferri juberet, abſolutámque Epiſcoporum & Abbatum nominationem, ſublata electionum libertate, ad ſe traheret. Eam ob cauſam ſanctus Archiepiſcopus non ſecus habitus eſt, quam ſi læſæ Majeſtatis reus peractus fuiſſet, eóque derelicto, omnes fere Epiſcopi Regi ſeſe adjunxerunt. Hinc conſultius judicavit, relicta Anglia, Romam pergere, ubi ab Urbano II. Summo Pontifice huma-

nissimè, atque honorificentissimè acceptus est. Inde Lugdunum ad Joannem Archiepiscopum sibi amicissimum secessit, apud quem toto triennio commoratus est, ejus interea bonis ac reditibus in Anglia, Regis jussu, occupatis, & fisco addictis. Mortuo Guillemo II. ab Henrico I. ejus successore revocatus est Anselmus. Sed paulo post nova in eum exorta est tempestas, ob easdem Investituras, quas sibi Henricus, perinde ac Prædecessor, vindicabat, tametsi novissimè in varijs Concilijs à Romanis Pontificibus damnatæ fuissent. Iterum igitur Anselmus exulare cogitur, & Romam confugere, unde in Galliam digressus, totos fere quatuor annos in ea hæsit, ejus bonis ac reditibus in Anglia iterum fisco addictis. Tandem Henricus ad se redijt, & Ecclesiæ Romanorúmque Pontificum decretis morem gerens, pristinum Antistites investiendi modum dimisit, sanctúmque Anselmum in Angliam revocavit, qui redux Cantuariensem Ecclesiam tres adhuc annos liberè & summa cum pace administravit.

6. Illustre verò, & præsenti causæ imprimis aptum est, exemplum sancti Thomæ, qui post aliquot annos in Archiepiscopatu Cantuariensi sancto Anselmo successit, ejusque in defendendis Ecclesiæ juribus, & immunitatibus constantiæ ex asse heres ac perfectus æmulator fuit. Neminem fugit, quanta quámque diuturna mala eam ob causam subire coactus sit, tandémque eum in hoc certamine gloriosam Martyrij coronam adeptum esse. Ex Cancellarij munere ad Archiepiscopatum Cantuariensem nominatione Henrici II. Angliæ Regis assumptus erat. Brevi in ea dignitate Henrici gratia excidit, quòd regiorum officialium in Ecclesiasticam jurisdictionem molitiones, varióśque usus Ecclesiæ libertati infestos dissimulare non posset. Inter alia solebat Rex universos Episcopatuum, atque Abbatiarum vacantium fructus, tanquam domini-

dominicos seu feudales sibi sumere, atque etiam sæpe dedita opera electiones differre, quò diutius Ecclesiarum spolijs potiretur. Id sanctus Thomas ferendum non putavit, eaque potissimum causa fuit, quæ Henricum in eum concitavit, ut vetus Historicus testatur his verbis:

Itaque causa fuit, alijs specialior, ob quam
Ense trucidavit Thomam trux ille beatum,
Qui tam per versos ritus abolere volebat.
Willelmus Briton. lib. 8. Philippid. apud Duchesnium tom. 5. pag. 187.

PRimùm hasce regias consuetudines, ut eas Henricus appellabat, in conventu Episcoporum aliorúmque Magnatum sanctus Antistes subscriptione sua noluit comprobare. Postea tamen in altero conventu, tum precibus amicorum ac plurimorum Episcoporum, tum etiam lachrymis victus, eas se bona fide observaturum, adhibito jurejurando, promisit. Sed vix è loco conventus recesserat, cùm peccatum agnovit, cujus adeò eum pœnituit, ut vim lachrymarum profundens, statim ad Summum Pontificem tunc in Gallia commorantem miserit, qui errati absolutionem suo nomine peteret, interim ab altari sacrisque functionibus, quibus se indignum reputabat, abstinens. Ex hoc lapsu cautior ac fortior evasit, & incredibili postea animi firmitate jus libertatémque Ecclesiæ, tametsi ab omnibus desertus, propugnavit, cæteris pene Episcopis adversus eum cum Rege conspirantibus. Ex Anglia clam excedens, in Galliam se recepit, ubi à Ludovico VII. Rege Christianissimo summa benignitate exceptus est, qui ei pacem & securitatem in regno suo concessit, præclara hæc verba adjungens: *Hoc de pristina dignitate*

diadematis

diadematis Regum Francorum esse, ut exules personæ Ecclesiasticæ, Regum & regni securitate & pace fruantur, & à persecutorum injuria defendantur. Deinde Senonas ad Alexandrum III. Pontificem Maximum, qui tunc in ea civitate morabatur, contendit, & in publico ejus auditorio, assidentibus S. R. E. Cardinalibus, suæ profectionis causas totiúsque negotij summam exposuit. A Pontifice laudatus, & Abbati Pontiniacensi, qui præsens aderat, commendatus, Pontiniacum secessit: unde biennio post, minacibus Henrici regis ad Cisterciensis Ordinis Præpositos litteris exturbatus, Senonas redijt, ubi Ludovici regis favore, & munificentia sustentatus est, ejus bonis & facultatibus jam inde ab initio exilij, Henrici jussu, fisco addictis, cunctisque amicis & cognatis ex Anglia ejectis. In tanta afflictione & calamitate sanctus Archiepiscopus, editis magna cum auctoritate ordinationibus scriptísque egregijs epistolis, suæ Ecclesiæ libertatem tueri non destitit. Quin etiam aliquot Episcopos, aliósque tum Clericos, tum Laicos, malorum, quibus Cantuariensis Ecclesia vexabatur, præcipuos auctores, vel ministros, excommunicavit. Tandem post septem annos in exilio exactos, cum Henrico, opera Ludovici Regis Christianissimi, in gratiam redijt, & ad propriam Ecclesiam reversus est; ubi paulo post, cùm pastorale munus solita sua pietate & constantia obire pergeret, in ipsa Cathedrali Ecclesia à quatuor militibus, qui hoc pacto se Regis gratiam inituros sperabant, trucidatus est. Eum mox tota Ecclesia, ut Martyrem venerata est, variáque ad ejus sepulchrum, aut per ejus implorationem edita sunt miracula, inter quæ non infimum locum tenet ipsa Henrici regis conversio, cui summè doluit, quòd vel imprudens impijs satellitibus tam immanis sceleris admittendi occasionem dedisset. Quapropter facti pœnitens ad sancti Thomæ tumulum, nudis pedibus

pedibus vilique tunica amictus, magna cum humilitate venerabundus accessit, impositámque sibi à Summo Pontifice per Legatos pœnitentiam submisso animo excepit, atque inprimis se consuetudines illas, quæ sanctissimi Præsulis neci occasionem præbuerant, abrogaturum promisit.

7. Sanctus Hugo Episcopus Lincolniensis ex sacro Carthusianorum Ordine assumptus, cum ejusdem Henrici II. Regis Angliæ Officialibus Ecclesiæ Lincolniensis jura imminuentibus acriter contendit, eaque de causa regiarum Sylvarum Magistrum excommunicatione percellit, à qua, etsi Rege causam suscipiente, non ante absolutus est, quam peccatum agnoscens, ex Episcopi præscripto satisfacturum se promisisset. Idem Episcopus, Richardo I. Henrici II. filio & hærede, injustis regiorum Ministrorum vexationibus, quibus Diœcesis suæ homines premebantur, obstitit, Apparitores, qui cum militum manu ad ejus domum expilandam venerant, excommunicavit, ac deinde, trajecto mari, ad Richardum regem tunc in Normania morantem, perrexit. Is tametsi natura ferox, & ob ea, quæ acciderant, non mediocriter offensus, sanctum Episcopum, præter omnium opinionem, benignè excepit, cujus sapientissimis verbis, & rationum pondere placatus, postquam eum cum pace ac debito honore dimisit, ad astantes aulicos conversus hoc memorabile dictum adjecit: *Si omnes Episcopi tales essent, nihil adversum eos possent, sive Reges, sive Principes.* Apud Surium ad diem 17. Novembris.

8. Sanctus Anthelmus Bellicensis apud Sebusianos Episcopus, ex Ordine Carthusianorum pariter assumptus, haud dissimilem in tuendis Ecclesiæ immunitatibus constantiam præ se tulit. Nam Hubertum Comitem, Cleri facultates ac jura invadentem, anathemate percussit, qui cùm per fraudem à Summo Pontifice absolutus esset, Anthelmus Episcopatu se

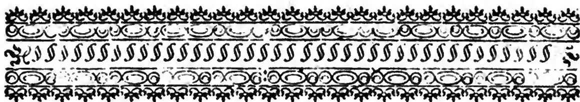
abdicans, in magnam se Carthusiam, uni Deo posthac vacaturus, abdidit. Postmodum, efflagitante populo Bellicensi, à Summo Pontifice revocatus, in obeundo munere pastorali nihil de pristino fervore remisit; nec Hubertum Comitem, qui culpæ conscius obtentæ à Romano Pontifice absolutioni diffidebat, Ecclesiæ prius reconciliavit, quàm præscriptam publicè pœnitentiam, fideliter se peracturum promisisset.

9. Bartholomæus à Martyribus Bracharensis Archiepiscopus, & sanctus Carolus Borromæus S. R. E. Presbyter Cardinalis ac Mediolanensis Archiepiscopus, qui superiore sæculo virtutum, & doctrinæ splendore toti Ecclesiæ præluxerunt, magno etiam animo, & sacerdotali constantia Ecclesiasticam jurisdictionem, & Cleri immunitatem tutati sunt, ut in eorum vitis, quæ omnium manibus teruntur, videre licet.

10. His possent adjungi exempla Sanctorum Antistitum Præjecti Claromontensis, apud Bollandum 25. Januarij, Wilfridi Eboracensis, apud Surium 12. Octobris, Guillelmi Bituricensis, apud Surium 10. Januarij, Joannis Vicentinensis apud Bollandum 10. Martij, Alberti Leodiensis ex gestis Pontificum Leodiensium tom. 1. Engelberti Coloniensis apud Surium 7. Novembris, Antonini Florentini apud Surium 2. Maij, aliorúmque plurium, quæ apud Scriptores Annalium Ecclesiasticorum leguntur. Sed lectorum tædio parcendum; cùm ex supra memoratis abunde probatum sit, varijs Ecclesiæ temporibus, sanctissimos quósque Episcopos, cum scriptis, tum verò adhuc clarius factis docuisse, præpositorum Ecclesiæ munus esse, ut pro tuenda ejus libertate, quodvis periculum adire, ac, si res ita tulerit, etiam vitam profundere, parati sint.

Finis Libri Tertij.

LIBER

LIBER QVARTVS.

In quo reſpondetur ad ea, quæ contra doctrinam ſuperiorum Librorum opponuntur, & expenduntur Argumenta, quibus nonnulli Regaliæ ad omnes Regni Eccleſias extenſionem, aliáque in hac materia contra priſtinum jus ac libertatem Eccleſiæ inducta, defendere conantur.

CAPUT PRIMUM.

Huius libri argumentum. Falſitas duarum propoſitionum, quibus Regaliæ extenſio ad omnes Galliæ Eccleſias nititur.

1 QUæ ſuperioribus libris pro aſſerenda Eccleſiarum libertate dicta ſunt, rationbus tam firmis, támque inconcuſſis nituntur, ut quiſquis ea paulo attentius legerit, vix de jure Eccleſiæ dubitare, aut quidquam, quod ad illud infirmandum alicujus ſit momenti, proferre poſſe videatur. Ut tamen totum hoc argumentum adhuc clarius explicetur, operæ pretium duxi, quarto hoc libro nonnullas regiorum Officialium oppoſitiones diluere, ac præcipuas refellere rationes, quibus ſententiæ ſuæ, atque incæptis aliquam veritatis, & juſtitiæ ſpeciem conciliare conantur. Ex his autem, ea maximè expendam, quibus Re-

galia generalis esse asseritur, ejúsque ad omnes Regni Ecclesias regio Edicto facta extensio defenditur, quod præcipuum ac fere unicum est hujus controversiæ caput. Ex qua tractatione Ecclesiarum à Regalia immunium jus ac libertas magis magisque declarabitur, omnibúsque planum fiet, quantum Christianissimi Regis religioni in hujusce Edicti promulgatione obreptum fuerit.

2. Qui suam Majestatem ad extendendam per totum regnum Regaliam induxerunt, duo sibi tanquam certa & explorata sumpsisse videntur: Alterum, Regaliam esse jus Coronæ; Alterum jus istud neque alienationi, neque præscriptioni, subjacere. Id vel ipsa Edicti lectione patet, quod apertè his duabus propositionibus, tanquam suis fundamentis innititur. Ut itaque planum fiat, ab istis Officialibus Regi obreptum esse, sat erit, utrámque hanc propositionem, prout ab illis traditur, falsam omnino ac inanem ostendere, quod quidem ex ijs, quæ superioribus libris demonstrata sunt, facilè confici potest.

3. Quod ad priorem propositionem spectat, qua Regalia jus Coronæ esse dicitur, observandum id non ita ab eis intelligi, quasi jus Regaliæ, Christianissimis Regibus eorúmque Coronæ, per Ecclesiæ concessionem vel antiquam possessionem legitimè quæsitum sit. Alioquin inde non inferrent, illud generale esse oportere; tum quia probè norunt, Reges Franciæ in omnibus regni Ecclesijs eo nequaquam usos fuisse; tum quia nullam aliam Ecclesiæ concessionem proferre possunt, præter Decretum Concilij Lugdunensis, quo tantum abest, ut Regalia generalis declaretur, ut potius ejus ad Ecclesias liberas extensio sub gravissimis pœnis interdicatur. Restat itaque, ut hoc dicto significent, Regaliam esse jus coronæ proprium, & naturale, quod Regi-

bus

bus ſola vi regiæ dignitatis, ſine ullo reſpectu ad Eccleſiæ conceſſionem, aut antiquam poſſeſſionem, competat. Rurſus non id de quibuslibet Regibus intelligunt. Alioquin Regalia jam à principio in omnibus orbis Chriſtiani regnis locum habere debuiſſet, & etiamnum ubique exerceretur, cùm tamen nuſquam hodie niſi in Gallia uſurpetur. Neceſſe eſt igitur hujus propoſitionis ſenſum eſſe, quòd Regalia Chriſtianiſſimorum Regum propria ſit, eorúmque Coronæ peculiaris dos & prærogativa. Id quod reipſa aſſerere non dubitant, dum apertè ajunt: *Regaliam Francorum Monarchiæ coævam aut penè coævam eſſe: eidem Coronæ inſitam eſſe: peculiare eſſe Chriſtianiſſimorum Regum privilegium eis cœlitus immiſſum: eorum coronæ jam ab initio inſtar pretioſiſſimæ gemmæ inſertam eſſe: eorum oſſibus infixam hærere; quæ non magis privari poſſint, quam ſol carere lumine, cùm ſit quid eis maximè proprium, & quaſi naturale.* Hæc videri poſſunt apud Ludovicum Servinum in forenſibus actionibus; apud Guillelmum Benedicti in cap. *Raynutius* v. *uxorem* num. 369. In probationibus libertatum Eccleſiæ Gallicanæ cap. 17. num. 59. In Tractatu de Regalia nuper edito ab Advocato nomine *Auberi.*

4. Jam verò hæc propoſitio eo ſenſu accepta, purum putum figmentum eſt. Quid enim in ejus confirmationem afferunt iſti Officiales? Ecqua vel tenuiſſima veri ſpecie dici poteſt, id Regibus Chriſtianiſſimis vi ſolius dignitatis regiæ deberi, quod ſi abſolutè & remota Eccleſiæ conceſſione conſideretur, tum divino, tum humano juri contrarium eſſe convincitur? Quid rationis habet, ut Reges quatenus Reges, univerſos vacantium Eccleſiarum fructus percipere, & Eccleſiaſticas dignitates ac miniſteria conferre dicantur? Quid ſæculari poteſtati cum re adeò ſpirituali & hierarchica commune? An hic opponent, Reges Franciæ præ omnibus Re-

gibus, Christianissimos, atque Ecclesiæ Primogenitos appellari? At præclara hæc nomina, quæ avita eorum pietas & Religionis amor peperit, eos potius admonent, ut à re tam sacris canonibus contraria, & Hierarchico Ordini infesta sibi temperent.

5. Verùm quid in arguenda & confutanda hac propositione diutius immoramur, cùm ex ijs, quæ Libro primo hujus Tractatus de natura, origine & progressu Regaliæ dicta sunt, penitus profligata sit? Tria enim ibi demonstrata sunt. Primum, Regaliam non solum Francorum Monarchiæ coævam non esse, sed tardius incæpisse, cùm ne minimum quidem ejus vestigium in prima & secunda Regum dynastia, imo imperantibus primis tertiæ dynastiæ Regibus reperiatur, nec nisi circa medium duodecimi sæculi, Ludovico Juniore & Philippo Augusto Regibus, exorta sit: Alterum, semper, ex quo Regalia incæpit, fuisse integras Franciæ Provincias, aliásque particulares Ecclesias, in quibus locum non habuit: tertium denique, diu Regaliam Regum propriam non fuisse, sed ad Duces quoque, Comites aliósque privatos dynastas in eorum ditionibus pertinuisse. Deinde quis nesciat Reges Angliæ hoc eodem jure in regno suo, non secus ac Reges Christianissimos in aliquibus Galliæ Provincijs potitos esse? Postremò tantum abest, ut Concilium Lugdunense Oecumenicum Regaliam Principibus aut etiam Galliæ Regibus, solo regiæ coronæ titulo, vindicari posse existimaverit, ut solemni ea de re constitutione vetuerit, ne quis quantæcúmque dignitatis honore præfulgeat, eam in Ecclesias ab ea liberas de novo introducat: in ijs verò ubi vel à fundatione, vel antiqua consuetudine recepta erat, eam ita permiserit, ut abusus illius tolli juberet; quam Constitutionem Philippus III. Rex Christianissimus, atque alij deinceps Reges servaverunt. Hæc libro primo fusè explicata

plicata sunt, ex quibus prior illa regiorum Officialium propositio funditus ruit.

6. Nec minus falsa, atque æquivocationis plena est altera propositio, qua male fundatam consiliorum suorum molem fulcire conati sunt, asserentes *Regaliam alienationi aut præscriptioni non subjacere.* Qui primi inter Gallos scriptores hanc propositionem protulerunt, id solum volebant, Regaliam ita Regum Christianissimorum propriam esse, ut eam in alios transferre, aut cujuscúmque alterius operâ, quod ad Beneficiorum collationem spectat, exercere non valerent. Etsi enim primis temporibus Reges in hac parte liberiores fuerint, cùm nonnulli in subditos ac vasallos suos aliquando jus Regaliæ contulerint, alij verò ut Philippus Augustus & S. Ludovicus ad sacram militiam profecturi, potestatem conferendi Beneficia ob regaliam, Reginæ, Delphino alijsque viris in dignitate constitutis dederint: postea tamen Parlamento Parisiensi, & juris-consultis Gallis visum est, quò jus illud augustius & sanctius redderent, hæc veluti axiomata statuere: Regaliam nulli omnino, neque cessione, neque delegatione, communicari posse; in usufructuaria Urbium aut ditionum, quæ liberis Regum dantur, assignatione, aliisve Domanij alienationibus seu oppignorationibus Regaliam nequaquam comprehendi: neque alium omnino præter Regem, ubi de conferendis Beneficijs agitur, non Delphinum, non ipsos, quos vocant, Regni Regentes, jus illud exercere posse. At postquam de extendenda per totum regnum Regalia consilium initum est, hanc propositionem regij Officiales aliò detorserunt. Ex ea enim, duo sequi contenderunt: Alterum, quòd Reges jus Regaliæ, Ecclesijs quæ semel ei subjacuerant, perpetuò remittere aut condonare non potuissent:

Alterum

Alterum, quòd Ecclesiæ, hactenus à Regalia liberæ, ei de novo regia auctoritate subjici possent.

7. Ut autem ab Ecclesijs hactenus à Regalia liberis ordiar, quis non statim advertit hanc propositionem in eas non quadrare? Ut Regalia alicubi alienationi, & præscriptioni non subjacere dicatur, nonne prius oportet eam ibi aliquando receptam, & usitatam fuisse? Qui enim à Regibus alienari potuit, quod ipsi nunquam habuerunt? Quo pacto dimitterent, quod in eorum potestate nunquam fuisset? Quis præscriptioni locus, ubi res in præscribentis dominio & possessione, nunquam non fuit? Patet itaque hanc regiorum Officialium ratiocinationem omnino fallacem esse, cùm id supponat, quod probandum erat, scilicet Regaliam aliquando in his Ecclesijs locum habuisse.

8. Fatendum quidem, quòd si Regalia esset jus Coronæ, eo sensu quem supra refellimus, non malè inferrent, illud alienationi aut præscriptioni nequaquam subjacere, cùm necessariò regiæ dignitati cohæreret: unde etiam ultra consequeretur, Regibus licere illud in omnes ditionum suarum Ecclesias introducere, nec ulla temporis præscriptione, quominus id facerent, prohiberi posse. Tunc enim eodem loco habenda esset Regalia, ac fides quam vasallus Domino, aut obedientia, quam Regibus subditi debent, quæ ejus sunt conditionis, ut nulla vel longissimi temporis præscriptione tolli queant. Quippe sunt instar correlativorum, quæ mutuò sese respiciunt, atque hinc vasallum & subditum, inde verò Dominum feudi ac supremum Principem tam necessariò afficiunt, ut unum sine altero ne quidem intelligi possit. Tunc de Regalia non secus judicandum esset, ac de summorum Principum potestate in administrando subditis suis jure, in denuntiando hostibus bello, in exigendis vectigalibus alijsque simili-

ſimilibus juribus, quæ à ſupremo dominio non ſeparantur, & quibus Reges non ante privantur, quam regno excidant. At ſi quis ita de Regalia cenſeat, jam ſupra demonſtratum eſt, eum planè hallucinari, atque ea in medium proferre, quæ omnino abſurda ſint, & à communi omnium ſenſu aliena. Id videntur animadvertiſſe regij Officiales, qui operam ſuam in componendo regio Edicto adhibuerunt. Non enim auſi ſunt Regaliam ſupra memorato ſenſu jus regium apertè nuncupare, ſed verba ſua ita temperarunt, ut ſolum dicerent; *Regaliam unum eſſe ex antiquiſſimis Coronæ juribus, eámque alienationi, aut præſcriptioni non ſubjacere.* At ſi ambæ iſtæ propoſitiones ſimul connectantur, & attendatur concluſio, quæ inde ſtatim infertur, Regaliam videlicet *univerſim ad Regem in omnibus Archiepiſcopatibus & Epiſcopatibus regni ſui, nec non ditionum ac Provinciarum ſibi ſubditarum pertinere*, nemini dubium erit, quin utraque hæc propoſitio ad alteram illam tam abſurdam támque à ſenſu communi abhorrentem, qua Regalia jus Regiæ Coronæ inſitum & naturale dicitur, revocanda ſit.

9. Hac eadem propoſitione tam abſurda niti oportet regios Officiales, dum aſſerunt, Regaliam ad Provincias, & ditiones recens partas, aut quæ poſtea regiæ Coronæ adjungentur, etiamſi ad eam nunquam antea pertinuerint, extendendam eſſe, id quod ſatis apertè ex regio Edicto ſequitur. *Quia*, inquit novellus quidam Scriptor, *ſtatim atque aliqua Provincia alijs Provincijs Francicis adjungitur, ac præcipui totius Orbis Imperij membrum fit, illius juris & excellentiæ, atque adeò Auguſtæ Monarchiæ amplitudinis particeps evadit: quò fit, ut Regni nomine generatim ditiones & principatus, eáque omnia, quæ ſacro Coronæ Domanio Regum noſtrorum, vel fortuna, vel fortitudo addit, comprehendantur.* Hæc univerſalis Regaliæ defenſoribus ſolida,

lida, & rationi consentanea videntur, cùm nihil levius aut ineptius dici queat. Hoc pacto se Francorum Monarchiam ad cœlum ferre existimant, cùm revera ei gravissimam imponant contumeliam. Hæc enim vel maxima est Regum Christianissimorum laus, quod præ omnibus Orbis regibus, coronam libertatis portent, ut loquitur Baldus; propriúmque regni Franciæ est, ita servitutis inimicum esse, ut nullos patiatur servos, qui si aliunde ad illud quocúmque casu devenerint, ubi primum fines ejus attingunt, continuò servitute soluti, libertatem adipiscuntur. At si his scriptoribus fides habeatur, alia est prorsus in hoc regno Ecclesiarum ratio. Nulla, ex eorum sententia, Regaliæ non servit. Si quæ autem ex vicinis regionibus, ubi Regaliæ usus incognitus, Christianissimorum Regum ditioni adjiciatur, statim sine ullo temporis intervallo Regaliæ subjici intelligitur. Quin etiam affirmare non verentur, ea mutatione meliorem fieri harum Ecclesiarum conditionem, cùm in eas hoc pacto Francici sceptri gloria & amplitudo derivetur. Æquus lector judicet, an hæc ab ijs aptè dicantur, an Franciam ornent, an Christianissimorum Regum Ecclesiæ Primogenitorum pietati respondeant; quos palam esset ea agendi ratione non Ecclesiam, ut Matrem præcipuo honore prosequi, sed potius injuriâ afficere; neque ejus libertati studere, sed quærere servitutem.

CAPUT II.

De Ecclesiis, quæ per privilegia & Regum concessiones à Regalia liberatæ sunt: an in eis verum sit, Regaliam alienationi aut præscriptioni non subjacere.

1. QUi contra fas aliquid moliuntur, solent ad invidiam declinandam generale aliquod dictum pro se afferre, quod

re, quod cùm certo quodam ſenſu verum ſit, alio illo ſenſu, quem obtrudunt, falſiſſimum eſſe comperitur. Hujus fallaciæ exemplum hic habemus. Regij Officiales, qui extendendæ per totum regnum Regaliæ Chriſtianiſſimo Regi auctores fuerunt, id ab eo jure factum contendunt, quod regium patrimonium ſeu Domanium, & Coronæ jura, alienationi, vel præſcriptioni non ſubjaceant: unde inferunt, Regaliam, quam inter præcipua coronæ jura recenſent, per Regum privilegia, & conceſſiones Eccleſijs remitti aut condonari non potuiſſe; atque adeò licuiſſe Regi Chriſtianiſſimo, jus ſuum in eas Eccleſias recuperare, & ejuſmodi exemtiones, tametſi antiquas & diuturna poſſeſſione confirmatas, reſcindere.

2. Quin vera ſit hæc generalis propoſitio, quæ Domanium & jura Coronæ alienationi vel præſcriptioni ſubducit, nemo contradixerit. Imò id juris omnibus penè Regnis ac Monarchijs commune eſt, eique ſervando Reges Chriſtianiſſimi olim ſe in ſua inauguratione jurejurando adſtringebant, quod & alij quóque Reges faciebant, ut patet ex Epiſtola decretali Innocentij III. c. *Intellecto. de jure-jurando*, ubi reſcribit doctiſſimus Pontifex, Regem Hungariæ, qui in adeunda regni poſſeſſione ejuſmodi jus-jurandum emiſerat, alienationes poſtea in regni damnum ab eo factas, poſſe reſcindere, tametſi eas ſe numquam reſciſſurum, adhibito jurejurando, promiſiſſet. Cæterum facile eſt oſtendere, hanc generalem propoſitionem, ab Officialibus regijs, particulari de qua agitur quæſtioni, fruſtra & præter rationem, accommodari.

3. Nam primum hæc de non alienandis coronæ juribus regula intelligi debet de juribus ſuperiori capite commemoratis, quæ cùm ſupremæ in ſubditos poteſtatis inſignia ſint, nunquam à regia dignitate ſeparari, aut à regibus dimitti vel alienari poſſunt. At jam ſupra demonſtratum eſt, quam ab-

ſurdum ſit & rationis expers, Regaliam, prout nunc accipitur, inter ejuſmodi jura reponere; quaſi jus ſit regiæ coronæ inſitum aut profectitium, & non potius extraneum, atque adventitium, quod ſine expreſſa aut ſaltem tacita Eccleſiæ conceſſione nunquam Regibus adquiri poſſit. Unde conſequitur, Reges, ſi quando alicui Eccleſiæ conceſſerunt, ut à Regalia immunis eſſet, *nihil propriè de ſuo videri donaſſe, ſed potius res in primordialem naturam reduxiſſe, & quod Eccleſiæ eſt, Eccleſiæ reddidiſſe*, ut ait Arnulphus Ruzæus Privileg. 11 num. 2. ubi varijs rationibus probat, Regaliam Eccleſijs remitti poſſe, eámque condonationem non ſolum odioſam non eſſe, ſed potius favore dignam, *quia*, inquit, *res de facili revertuntur ad naturam ſuam.*

4. Deinde ſi hæc regula jurium coronæ alienationem prohibens, de regio patrimonio & ordinarijs Domanij juribus intelligatur, plures exceptiones, ex ſententia Juris-conſultorum etiam Gallorum, admittit, quarum præcipua hæc eſt, ſi in favorem Eccleſiæ facta ſit alienatio. *Tunc enim*, inquit Dominus *Le Bret* de ſupremo Regis Dominio lib. 3. cap. 1. *non alienantur propriè res Domanij, ſed potius in Regem Regum, à quo pendent omnia ſceptra omnéſque mundi coronæ, transferuntur.* Quò etiam alludit Bartholus his verbis in Proœmio Digeſtorum: *Licet Imperator non poſſit dimittere jura Imperij, tamen quando transfert in Eccleſiam, quæ repræſentat Deum, cenſetur dimiſiſſe in manu Superioris, à quo emanavit.* Sin verò hæc doctrina, cùm Reges aliquid ex bonis & juribus coronæ ſuæ in Eccleſiam contulerunt, pietatis officijs ipſique naturali æquitati apprimè conſentanea eſt; quidni potiori adhuc ratione hic valere debet, cùm Reges Chriſtianiſſimi paucas tantum Eccleſias per privilegia, & conceſſiones à Regalia liberarunt, qua ſua bene-

ficentia

ficentia nihil aliud egère, nisi ut eas gravissimâ servitute absolutas, in pristinam ac naturalem libertatem vindicarent?

5. Postremò quamvis Regibus non liceat jura coronæ alienare; civitatibus tamen aut privatis hominibus vel familijs, sæpe privilegia & immunitates, quibus ejusmodi jura minui aut eorum usus aliquatenus impediri videatur, concedunt: & in eorum Majestatem injurius sit, qui hanc eis potestatem negaverit; cùm perinde esset, ac si eorum manibus vincula injiceret, eósque à beneficijs tribuendis & exercenda in subditos liberalitate, quo uno proximè ad Deum accedunt, prohiberet. Quamvis autem eorum successores pro suprema sua auctoritate ejusmodi immunitates & privilegia abrogare valeant, ipsa tamen æquitate & ratione, quò minus id faciant, nisi subsit causa, idque subditi aliqua gravi culpa meruerint, satis admonentur. Quod si æquum est, ut Principes hanc moderationem in rebus civilibus & temporalibus erga civitates, aut privatos homines adhibeant; quis dubitet eos ad illam servandam adhuc fortius adstringi, ubi Ecclesiæ causa agitur, & in rebus spiritualibus aut Ecclesiasticis, in quibus privilegia Regum id unum Ecclesijs præstant, ut pristinam ac naturalem suam libertatem recuperent?

6. Hac religiosa in Ecclesias moderatione usi sunt Reges Christianissimi, dum eas ad proferendas jurium atque immunitatum suarum probationes obligari noluerunt, prout articulo decimo septimo Edicti Melodunensis & Constitutionibus anno millesimo sexcentesimo sexto & millesimo sexcentesimo vigesimo nono promulgatis atque in Parlamentorum tabulas relatis, sancitum est; unde patet potiori ratione noluisse, ut certa & antiqua immunitate publicis auctoritatibus & Parlamenti Parisiensis Arrestis confirmata, qualis est ea, de qua hic agitur, privari possent. Quæ quidem juris-pru-

dentia in Christianissimo regno hactenus observata, hoc celebri canone Concilij octavi Oecumenici confirmatur: *Placuit huic sanctæ & magnæ Synodo, ut res vel privilegia, quæ Dei Ecclesijs ex longa consuetudine pertinent, & sive à Divæ recordationis Imperatoribus, sive ab alijs Dei cultoribus in scriptis vel sine scriptis donata, & ab eis per triginta annos possessa sunt, nequaquam à potestate Præsulis earum, quæcumque persona sæcularis per potestatem subtrahat, aut per argumenta qualibet auferat. Sed sint omnia in potestate ac usu Præsulis, quæcúmque intra triginta annorum spatium ab Ecclesijs possessa fuisse noscuntur. Quisquis ergo sæcularium contra præsentem definitionem egerit, tanquam sacrilegus judicetur, & donec se correxerit, & Ecclesiæ propria privilegia seu res restituerit & reservaverit, anathema sit. Can. 18. ex interpretatione authentica Anastasij Bibliothecarij.*

7. Denique alio adhuc nomine Christianissimi Reges ad servandam hanc regulam obligantur, quòd videlicet in ipsa inauguratione, solemni jurejurando promittant, se Episcopis eorúmque Ecclesijs *Privilegium canonicum & debitam legem atque justitiam servaturos.* His enim verbis planum est, non ea solum comprehendi, quæ divino jure Episcopis ad sacra munia obeunda debentur, sed etiam, quæ religiosa Principum liberalitate & munificentia in eorum Ordinem atque in ipsas Ecclesias collata sunt: ut valde metuendum sit, ne qui obtentu conservandorum coronæ jurium, Christianissimo Regi, immunitatem Regaliæ quibusdam Ecclesijs à Prædecessoribus concessam & hactenus retentam, abrogare suaserunt, Majestatem suam in magnum lædendæ conscientiæ discrimen, ob violatam tam sacrosancti jurisjurandi fidem ac religionem, immiserint.

8. Certè in hac materia Galliæ Regibus non alia tutior norma quærenda est, præter eam, quam inter plures alias

sanctus

sanctus Ludovicus morti proximus Philippo filio & hæredi suo præscripsit: *Tuere*, inquit, *immunitates & libertates subditorum tuorum, quas Majores tui sartas tectas voluerunt, eósque benignitate & favore tibi devinctos habe.* Quoties de juribus & privilegijs Ecclesiarum agitur, ejusdem Sanctissimi Regis Pragmaticam Sanctionem sibi in mentem revocare debent, quam his gravissimis verbis claudit: *Item libertatem, franchisias, immunitates, prarogativas, jura, & privilegia per inclytæ recordationis Francorum Reges prædecessores nostros, & successivè per nos, Ecclesijs, Monasterijs, atque locis pijs & religiosis; nec non personis Ecclesiasticis regni nostri concessas & concessa innovamus, laudamus, approbamus & confirmamus per præsentes. Earum tenore universis justitiarijs, officiarijs & subditis nostris ac loca tenentibus, præsentibus & futuris & eorum cuilibet, prout ad eum pertinuerit, districtè præcipiendo mandamus, quatenus omnia & singula prædicta diligenter & attentè servent, teneant & custodiant, atque servari, teneri & custodiri inviolabiliter faciant.* Nemo non videt, quam longè ab his tam præclaris támque pijs regulis recesserint, qui Regi Christianissimo auctores fuerunt, ut Regaliæ immunitatem nonnullis Ecclesijs à prædecessoribus suis jampridem concessam, specioso conservandorum coronæ jurium titulo, abrogaret: nec minus clarum est, eos pari ratione Majestati suæ id consilij dare potuisse, ut singulas Ecclesias omnibus fere juribus suis, præsertim autem Regalibus seu Feudis cæterísque possessionibus, quibus Christianissimorum Regum munificentia d[illegible]æ sunt, spoliaret.

CAPUT III.

CAPUT III.

Discutitur cuiusdam scriptoris sententia, qui nuper librum de Regalia edidit, in quo eam ex regia nominatione, quam Regibus Christianissimis Concordata tribuerunt, necessariò sequi contendit. Refertur summatim canonicarum Electionum historia, & quid in eis variatum sit.

1. VIx aliud deterioris atque injustæ causæ certius indicium est, quam cùm ij, qui ejus patrocinium susceperunt, varias discrepantésque illius defendendæ vias ineunt, diversísque nituntur placitis, quæ pro suo quisque ingenio ac libitu comminiscitur. Cùm enim veritas una sit, ejus etiam inveniendæ ac probandæ ratio, ut plurimum unica est & simplex. Varium contra mendacium, diversísque partibus, quas ingenij humani levitas sibi fingit, constans: unde ut tantisper subsistat, & aliquam habeat veri similitudinem, plerumque longo argumentorum circuitu ac multiplici ratiocinatione indiget. Id quidem in hac Regaliæ causa jam non uno loco patuit: at mox clarius adhuc patebit, dum præcipua eorum, qui Regaliæ ad omnes regni Ecclesias extensionem tuentur, argumenta pergemus expendere.

2. Quidam Advocatus nomine *Aubery* in Tractatu, quem anno millesimo sexcentesimo septuagesimo octavo edidit, Regaliam ex regia ad Prælaturas nominatione, quam jam à principio Reges Franciæ in omnibus regni Ecclesijs habuerint, necessariò inferri contendit. Docet siquidem, Christianissimos Reges durante tum prima, tum secunda dynastia, Episcopos & Abbates liberè instituisse; eámque potestatem posteriores Reges per Concordata inter Franciscum primum & Leonem X. Summum Pontificem inita recuperasse. Unde, ex

ex ejus mente, nullus Episcopatus nulláve Abbatia regiæ nominationi subest, quin pariter juri Regaliæ subjaceat. Cùm autem ex supra citatis Concordatis Rex Christianissimus jus nominandi ad omnes regni Episcopatus, & ad omnes Abbatias, exceptis quæ Capita Ordinum appellantur, adeptus sit, consequens est, ex ejusdem scriptoris sententia, ut Regalia in omnibus Ecclesiis Cathedralibus atque Abbatiis, præter Ordinum Capita, ad suam Majestatem spectet.

3. Quæ hic scriptor ad confirmandam opinionem suam affert, adeò debilia sunt & inepta, vix ut responsionem mereantur, mirúmque videri possit, Officiales regios permisisse, ut pro eorum defensione liber tam veritatis diligentiæ ac bonæ fidei expers in lucem prodierit. Sat est huic Auctori varia congerere facta, nullo ordine, sæpe minus vera, certè plerúmque extra rem, & ex iis conclusiones ac regulas inferre, quas ut certas & indubitatas proponit, cùm falsissimæ sint & erroris plenæ. His suam tractationem pronuntiatis exorditur: *Singulos primæ dynastiæ Reges, plerosque verò secundæ liberam Episcoporum in toto regno institutionem sibi sumpsisse, lib. 1. cap. 1. pag. 3. Eam esse præcipuam Regum prærogativam, quæ ab eorum sceptro nunquam separari possit: supremum in regno dominium eos nequaquam habituros fuisse, nisi Episcopatus, & Ecclesiasticas dignitates absoluta auctoritate, perinde ac alia regni sui officia & dignitates, distribuissent. Quin etiam constare, Imperatores tum veteris, tum novæ Romæ propria auctoritate Antistites elegisse, & de Episcopatibus & Ecclesiasticis Præfecturis, cuicumque libuisset, gratificatos esse, nec unquam se Electionum necessitati ac jugo subjecisse. pag. 4.* Hinc alio loco affirmare non veretur: *Cleri electiones à Regibus & Principibus tanquam abusum ac supremæ suæ auctoritatis violationem habitas esse. pag. 216.* Ludovicum Pium Imperatorem aliósque Principes sacrarum electionum vindices imbecillitatis, atque

imprudentiæ insimulat. Pragmaticam sancti Ludovici sanctionem, qua canonicæ electiones restituuntur & confirmantur, ab Auctoribus Gallis hactenus, tanquam verum sancti Regis fætum agnitam & citatam, ut falsam & adulterinam repudiat pag 22. Eo pariter nomine Concilium Constantiense Oecumenicum, itemque Basileense, etiam cùm legitimum esset & ab Eugenio IV. Summo Pontifice approbatum, contumeliosissimis verbis proscindit. pag. 23. 24. 25. Pragmaticam Sanctionem à Carolo VII. Avarici Biturigum conditam, quòd canonicas electiones ex communi jure celebrari voluerit, acriter reprehendit. pag. 28. 29. Concordatum verò, ut vocant, Bononiense, quòd eas sustulerit, laudibus in cælum effert, atque *opus suis absolutum numeris* appellat, *quòd scilicet pristinam distribuendi ministeria & dignitates Ecclesiasticas rationem, quæ initio, ac florentissimis Ecclesiæ temporibus viguit, in usum revocarit*, pag. 70. Unde ibidem ait, putare se, *nunquam satis amplam ejusdem Concordati auctoribus gratiam haberi posse.*

4. Quis unquam horum verborum intemperantiam, temeritatem, atque inscitiam satis castigarit? Quis talia in sacras electiones effutientem patienter ferret? Quis non indignaretur, ea quæ à Christi Domini institutione & Apostolorum traditione profecta sunt, minoris fieri, quam ea quæ ob morum & disciplinæ depravationem, & pro varia temporum ac locorum conditione, Ecclesia vel permisit vel tolerare coacta est? Idque ut tota hæc de canonicis electionibus regijsque nominationibus materia, quam hic scriptor alijque nonnulli de industria obscurasse videntur, quæque præsenti Regaliæ quæstioni non parum luminis allatura est, explicetur, operæ pretium existimarem paulo altius repetere, & quidquid temporis decursu, præsertim in Gallijs sub triplici Regum dynastia, ea in re variatum sit, summatim referre.

5. Quis-

5. Quisquis primam electionum originem attenderit, facile agnoscet eas ad divinam institutionem atque Apostolicam traditionem referri oportere. Id patet & sancti Matthiæ septémque primorum Diaconorum electionibus, quæ in Actis Apostolorum cap. 1. & 6. habentur, prout sancti Patres observarunt. *Ipsum videmus*, inquit S. Cyprianus epist. 68. *de divina auctoritate descendere, ut Sacerdos plebe præsente sub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico judicio ac testimonio comprobetur.* Quod ubi ex sacris scripturis confirmavit, adducta electione sancti Matthiæ ac septem Diaconorum, itémque Eleasari, quem in publico conventu Moyses, jussu Dei, summum Sacerdotem in locum Aaronis constituit, statim subjungit: *Coram omni Synagoga jubet Deus constitui Sacerdotem, id est, instruit & ostendit, ordinationes Sacerdotales non nisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere; ut plebe præsente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & sit ordinatio justa & legitima, quæ omnium suffragio & judicio fuerit examinata.* Deinde autem sic concludit: *Diligenter de traditione divina, & Apostolica observatione servandum est, & tenendum, quòd apud nos quoque & fere per universas provincias tenetur, ut ad ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem cui præpositus ordinatur, Episcopi ejusdem provinciæ proximi quique conveniant, & Episcopus deligatur plebe præsente, quæ singulorum vitam plenissimè novit & uniuscujusque actum de conversatione perspexit.* Idem de electionum origine & antiquitate testantur S. Clemens Epist. ad Corinthios, Origenes Homilia 6. in Leviticum & Tertullianus Apologet. cap. 39.

6. Constat itaque primis illis Ecclesiæ temporibus Episcoporum electiones, communibus votis, tum à Clero & populo, tum à Metropolitano alijsque Provinciæ Episcopis, qui ad urbem Pastore orbatam conveniebant, electúmque

Episcopum ſtatim ordinabant, celebratas. Tunc enim electionem excipiebat ordinatio, neque ullo temporis intervallo hi duo actus ab invicem, ut poſtea factum eſt, ſeparabantur: unde in antiquis canonibus græcum vocabulum *χειροτονεῖν* & *χειροτονία* utrumque illum eligendi & ordinandi actum ſignificat. Quamvis autem in electionibus magni momenti eſſet Cleri plebiſque conſenſus, & de eligendi probitate, doctrina aliiſque dotibus teſtimonium, in iis tamen Metropolitani & Epiſcoporum Provinciæ potiores erant partes, eorúmque propriè erat electio, cùm ad eos ſpectaret de Cleri plebiſque teſtimoniis judicium ferre, & ſua auctoritate, quisnam eligendus eſſet, decernere; prout etiam ad eos ſolos ſpectabat, electum per impoſitionem manuum continuò conſecrare.

7. Hinc magna Synodus Nicæna, quæ ſuis canonibus non aliud fere egit, niſi ut quæ communi jam Eccleſiarum uſu firmata erant, publica lege ſanciret, canone quarto præcipit, ut Epiſcopus à Metropolitano cæteriſque provinciæ Epiſcopis conſtituatur, nulla expreſſa Cleri aut populi mentione facta. *Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι. εἰ δὲ δυσχερὲς τὸ τοιοῦτον, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξ ἅπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι. τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ ἐπισκόπῳ.* [*Epiſcopum oportet maximè ab omnibus Epiſcopis, qui in provincia ſunt, conſtitui. Quod ſi hoc difficile vel ob urgentem aliquam neceſſitatem, vel ob itineris longitudinem fuerit, certè tres in unum locum convenientes, dummodo, qui abſunt conſenſerint, & per litteras approbaverint, manus impoſitionem faciant. Confirmatio verò eorum, quæ fiunt in ſingulis provinciis, dari debet à Metropolitano Epiſcopo.* Neque tamen deinceps

deinceps Epiſcoporum electio ita penes Metropolitam alióſque provinciæ Epiſcopos fuit, ut non ad eam peragendam Cleri populique ſuffragium ac teſtimonium, uti antea ſolebant, adhiberent: id quod, ut alias probationes omittam, ex Anatolij Conſtantinopolitani Patriarchæ in Concilio Chalcedonenſi auctoritate patet, qui cùm de eligendo Epheſi Epiſcopo in locum Stephani & Baſſiani Pſeudo-Epiſcoporum à concilio damnatorum ageret, in hæc verba ſententiam dixit: *Ἐμοὶ παρίσταται, εἰ καὶ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ δοκεῖ, ὥστε μηδένα αὐτῶν τῆς Ἐφεσίων πόλεως εἶναι ἐπίσκοπον, ἀλλ' ἕτερον, ἐξ ἐπιλογῆς πάντων τῶν μελλόντων ποιμαίνεσθαι ψηφιζόμενον, διοικεῖν τὴν ἐπισκοπὴν, διὰ τὸ τοὺς δύο παρὰ κανόνας ἑαυτοῖς τὴν ἐπισκοπὴν ἁρπάσαι.* [*Mihi videtur, ſi etiam ſanctiſsimo Concilio placet, ut neuter eorum ſit Epheſiorum civitatis Epiſcopus, ſed alius ex electione omnium, qui paſcendi ſunt, ordinetur ad gubernandum Epiſcopatum, eo quod ambo præter regulas ſibimet Epiſcopatum uſurpaverint.* Concil. Chalced. Act. 12.

8. Ex hac tamen Concilij Nicæni reticentia factum videtur, ut poſtea in Eccleſia Orientali Epiſcoporum electiones ad ſolum Metropolitam ſimul cum alijs ejuſdem provinciæ Epiſcopis delatæ ſint, qui ut plurimum ad urbem Metropolitanam confluentes, ibidem non expectato Cleri, & populi viduatæ Eccleſiæ ſuffragio aut conſenſu, Epiſcopum eligebant & ordinabant. Quod fortaſſe etiam in mores inductum eſt, ut turbulentis atque ambitioſis Cleri ac plebis electionibus occurreretur: idque videtur ſignificare Concilium Laodicenum canone XIII. his verbis: *Περὶ τοῦ μὴ τοῖς ὄχλοις ἐπιτρέπειν τὰς ἐκλογὰς ποιεῖσθαι τῶν μελλόντων καθίστασθαι εἰς ἱερατεῖον.* [*De eo quod non ſit populis concedendum electionem facere eorum, qui altaris miniſterio ſunt applicandi.* Itemque Concilium Oecumenicum canone XXII. alias à nobis relato, quo expreſsè Principes,

Magiſtratus cæteríque Laici ab Epiſcoporum, Presbyterorum aliorúmque Eccleſiæ miniſtrorum electionibus excluduntur.

9. Quod ad Eccleſiam Occidentalem ſpectat, diutius veterem in electionibus morem ſervavit, ut ſcilicet communibus votis, à Metropolita alijſque provinciæ Epiſcopis, una cum Clero ac populo viduatæ Eccleſiæ, celebrarentur; ſic tamen ut potiores ſemper eſſent Metropolitæ cæterorúmque Epiſcoporum partes. Poſtea verò in hoc quoque non mediocris facta eſt mutatio. Cùm enim valde moleſtum eſſet ſingulis provinciæ Epiſcopis in unum locum, quoties de eligendo Epiſcopo ageretur, convenire, paulatim eo deventum eſt, ut ſolus Eccleſiæ viduatæ Clerus cum præſtantiorum civium conſenſu electionem perageret, ejuſque decretum ad Metropolitam, ab eo examinandum & confirmandum, mitteret. Neque tamen hæc nova eligendi ratio ita obtinuit, ut non interdum prior illa canonum auctoritate ſancita, quoties Metropolitæ cæteríſque provinciæ Epiſcopis placuiſſet, adhiberetur. Quin etiam hæc antiqua eligendi forma in Archiepiſcoporum ſeu Metropolitarum electionibus retenta eſt, quos ab omnibus Epiſcopis in ſynodo Provinciali cum Cleri ac populi Metropoleos ſuffragio eligi ſolemne fuit. Id patet ex epiſtolis decretalibus Summorum Pontificum Siricij, Innocentij I. Cœleſtini & Leonis Magni. Hic, qui Canonum Nicænorum magnum ſe præconem atque acerrimum vindicem præbuit, de electionibus Epiſcoporum ita loquitur: *Cùm de ſummi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri plebíſque conſenſus concorditer poſtularit. Epiſt. 84. cap. 5.* Ibidem conjunctim poſtulat ad Epiſcopi electionem, *v.ta civium, teſtimonia populorum, honoratorum arbitrium, electionem Clericorum.* Alibi apertè declarat, quòd *nulla ratio ſinit, ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec à Clericis ſint electi, nec*

à plebibus

à plebibus expetiti, nec à provincialibus Episcopis cum Metropolitani judicio consecrati. Epist. 92. cap. 1.

10. Hæc canonicarum electionum disciplina ex Apostolorum traditione profecta, in Ecclesia tum Orientali tum Occidentali, postquam Imperatores Christo nomen dederunt, diu perseveravit. Constantinus Magnus nullius unquam Episcopi nominationem ad se traxisse legitur; sin autem aliquando in hoc negotio partes suas interposuit, id nequaquam fecit, ut jus eligendi sibi tribueret, sed ut eligentium jus sua auctoritate confirmaret. Constantius Imperator Arrianorum fraude circumventus primus Ecclesiæ libertatem hac in parte violavit, Episcopos per seipsum designando, quos non è Clero civitatis aut Diœcesis, ut canones præcipiebant, sed ex alijs locis, ac remotissimis etiam partibus evocatos, cum Tribunis & militibus, qui populum ad illos recipiendos cogerent, mittebat; quam ei violentiam sanctus Athanasius & sanctus Hilarius, ut impiam & sacrilegam exprobrarunt. Quod ad Imperatores Orthodoxos spectat, quam à violando sacrarum electionum jure & distribuendis propria auctoritate Episcopatibus abhorrerent, declarat Valentiniani I. responsum ad Episcopos, qui eum rogaverant, ut in locum demortui Auxentij Pastorem Mediolanensi Ecclesiæ designaret: Μεῖζον, inquit, ἢ καθ' ἡμᾶς τὸ ἐγχείρημα. ὑμεῖς γὰρ τῆς θείας ἠξιωμένοι χάριτος, καὶ τὴν αἴγλην ἐκείνην εἰσδεξάμενοι, ἄμεινον ψηφιεῖσθε. [*Supra vires meas est, istud negotium. Vos quos divina gratia ornat, quique supremo lumine illustrati estis, melius de eo decernetis.* Theodor Histor. lib. 4. c. 6.

11. Non omnes tamen Imperatores semper eam moderationem tenuerunt. Nonnulli delata ultro ad se eligendi facultate usi, magnarum civitatum Episcopos, præsertim verò Constantinopolitanum, postquam Imperij caput facta est

Constan-

Constantinopolis, designarunt: id quod extraordinariè tantum, & cùm in electionibus perturbationes ac dissensiones, quibus aliter occurri non posset, metuebantur, usurpabant. Sic Theodosius Magnus, cùm inter secundi Concilij Oecumenici Patres, in eligendo Constantinopolitano Episcopo, postquam ea se dignitate abdicaverat S. Gregorius Nazianzenus, oborituras dissenssiones præsideret, Nectarium nominavit, cui nominationi Patres una cum Clero populóque Constantinopolitano assensi sunt. Similiter Arcadius, mortuo Nectario, Joannem Chrysostomum Presbyterum Antiochenum, Constantinopolis Episcopum designavit; id quod eum ad postulationem Cleri ac populi Constantinopolitani fecisse testantur Socrates & Sozomenus. Idem postea Theodosius Junior, Arcadij patris exemplo, præstitit; sed non æquè felicibus auspicijs: quandoquidem Nestorius, quem Antiochia evocatum, in sede Constantinopolitana constituit, postmodum perfidus evasit hæresiarcha.

12. Cæterum ab ejusmodi factis alijsque nonnullis similibus, cùm extraordinaria essent, peculiarésque suas haberent rationes, exemplum capi non poterat, neque per ea Imperatoribus propriè jus ullum quærebatur, quod canonicis electionibus, quæ in singulis Ecclesijs toto orbe Christiano palam fiebant, impedimento esse posset. Deinde Ecclesia hanc Imperatoribus auctoritatem ultro deferebat. Hoc & eorum religioni, & conservandæ pacis sufficiendorúmque bonorum Pastorum studio dabat: magnámque hujus imperatoriæ tutelæ utilitatem non semel experta, id minimè tanquam alieni juris invasionem habebat; neque sibi metuendum putabat, ne aliquando ea potestate in Ecclesiarum oppressionem abuterentur. Eodem se modo in alijs disciplinæ capitibus erga Imperatores gerebat. Eorum opem in convocandis

vocandis Concilijs, in confirmandis canonibus, in opprimendis hæresibus implorabat. Tantúmque abest, ut Romani Pontifices alijque Episcopi ægrè ferrent, Principes in ejusmodi rebus auctoritate sua Ecclesiam adjuvare, ut potius eos ad id præstandum tanquam ad præcipuum onus à Deo sibi impositum hortarentur, eo pacto fieri rati, quod olim apud Esaiam cap. 49. v. 23. de Ecclesia prædictum erat: *Et erunt Reges nutrices tuæ. Vultu in terram demisso adorabunt te & pulverem pedum tuorum lingent.*

13. Huc etiam referri potest Constitutio Justiniani Imperatoris Novella 123. ad probandum, canonicas electiones diu, postquam Imperatores fidem Christianam professi sunt, tanquam jus commune fuisse servatas. Is cùm ad novas leges etiam in rebus Ecclesiasticis condendas propensior esset, hujus Novellæ capite primo sancivit: *Quoties opus fuerit Episcopum ordinari, Clericos & primates civitatis, cujus futurus est Episcopus ordinari, mox in tribus personis decreta facere .... ut ex tribus personis pro quibus talia decreta facta sunt, melior ordinetur electione & periculo ordinantis.* Quæ quidem Constitutio an aliquando in Ecclesia sive Orientali sive Occidentali servata fuerit, merito dubitari potest, præsertim quatenus tres personas, quarum unam Metropolitanus optet, à Clero & populo nominari præcipit. At saltem ex ea manifestum est, imperante Justiniano totóque sexti sæculi decursu, canonicas Episcoporum electiones per universam Ecclesiam usurpatas fuisse: id quod etiam deinceps multis post sæculis obtinuit, ut facile esset varijs exemplis ostendere, nisi id supervacuum ac lectoribus molestum foret.

CAPUT IV.

De Episcoporum electionibus in Ecclesia Gallicana sub prima & secunda Christianissimorum Regum dynastia.

1. CONstat hanc eligendorum Episcoporum disciplinam in Ecclesia Gallicana, etiam postquam Clodovæus se cum tota Francorum gente Christo subdidit, servatam fuisse. Nusquam legitur, Clodovæum se in Episcoporum nominationes interposuisse. Major erat ejus in Ecclesiam pietas, & in sanctum Rhemigium observantia, à quo speciatim monitus fuerat, ut Sacerdotibus honorem deferret, & ad eorum consilia semper recurreret, quam ut de aliquo jure sibi in Episcoporum electionibus tribuendo cogitaret.

2. Refert quidem Gregorius Turonensis lib. 10. Historiarum cap. 30. ubi Episcoporum Turonensium catologum texit, quòd *decimo loco Theodorus & Proculus, jubente B. Chrodelde regina subrogati sunt, eo quòd de Burgundia jam Episcopi ordinati ipsam secuti fuissent, & ab hostilitate de urbibus suis expulsi fuerant.* Sed extraordinarius hic casus fuit, nec tam jubente, quam suadente & hortante Clotilde Religiosissima fœmina id factum intelligi debet; præsertim cùm Ecclesiastica regula duos esse in una Ecclesia Episcopos non patiatur. Eaque causa esse videtur, cur statim addat Gregorius: *Undecimus Dionysius Episcopus* (seu Dinifius, ut alibi ab eodem Gregorio vocatur) *& ipse ex Burgundia veniens; per electionem fratrum ad Episcopatum accessit, cui aliquid de fisci ditionibus est largita, deditque ei potestatem faciendi de his rebus, quæ voluisset.* Ubi *fratrum* nomine intelligit vel Coepiscopos, vel Clerum populúmque Turonensem, ut significet eum non ut ambos prædecessores Theodorum

dorum & Proculum, jubente seu hortante Clotilde, sed libera planè & canonica electione ad hanc dignitatem assumptum fuisse.

3. Hæc ita leguntur in editione Gregorij Turonensis Parisijs anno millesimo quingentesimo duodecimo à Jodoco Badio & Joanne Parvo typographis cum Privilegio Regis facta, & Guillelmo Parvo Ordinis Prædicatorum Theologo, qui Regi Ludovico XII. à confessionibus erat, dedicata, ubi se *exemplarium impendio*, id est, manuscriptorum codicum diligenti collatione facta, hanc editionem adornasse testantur. Quæ quidem in editione Parisina anni millesimi quingentesimi sexcentesimi primi, itemque apud Duchesnium Historicum aliósque posteriores scriptores aliter leguntur in hunc modum: *Undecimus Dinifius Episcopus & ipse ex Burgundia veniens, qui per electionem præfati regis ad Episcopatum accessit; cui aliquid de fisci ditionibus est largitus, deditquè ei potestatem faciendi de his rebus, quæ voluisset.*

4. Sed prior lectio omnino videtur retinenda, tum quòd ad eam mutandam nulla specialis M.SS. Codicum auctoritas in posterioribus editionibus proferatur, tum quòd Clodovæus, qui *præfati regis* nomine intelligitur, eo tempore jam vivere desijsset ex eodem Gregorio Turonensi lib. 2. Historiarum cap. 43. ubi ait eum obijsse undecimo anno Episcopatus Licinij, qui fuit nonus Episcopus Turonensis, Ecclesiámque Turonicam plus quam duodecim annos rexit: unde si ad ultimum annum Licinij, duos annos Theodori & Proculi, qui ei jam valde senes successerant, adjungas, Clodovæum regem jam ante tres annos, cùm Dinifius Turonensem Cathedram ascendit, obijsse comperies. Observat autem idem Gregorius citato capite 43. lib. 2. Histor. quòd *Clotildis regina post mortem viri sui*, qui Parisijs obierat, *Turonum venit, ibique*

ad Basilicam sancti Martini deserviens cum summa pudicitia, atque benignitate in hoc loco commorata est, omnibus diebus vitæ suæ, rarò Parisios visitans. Quod egregiè confirmat, eam & confugientes ad se Theodorum Proculúmque populares suos Turonis excepisse, & post eorum mortem Dinifio Turonensi Episcopo pariter suo populari aliquid de fisci ditionibus, quas ut Regis vidua, vel ob restitutionem dotis possidebat, dono dedisse. Adde hunc de Dinifio articulum ad proximiorem, ubi agitur de Theodoro & Proculo, manifestè referri, ut patet ex his verbis: *Et ipse de Burgundia veniens*; ut parum cohærere videantur hæc verba *per electionem præfati Regis*, quæ ad alterum remotiorem articulum, in quo Regis Clodovæi mentio fit, referenda essent. Hæc ad vindicandam veterem Gregorij Turonensis lectionem, quæ nescio quo consilio in posterioribus editionibus mutata sit, & ad confirmandum id quod initio dixi, nusquam legi, Clodovæum se in electiones Episcoporum interposuisse.

5. Fatendum quidem Clodovæi liberos ac plerósque primæ Dynastiæ Reges hanc ejus moderationem minimè imitatos, se Episcoporum nominationibus nimio plus implicuisse; adeò ut nonnulli Episcopatus aliasque dignitates Ecclesiasticas absoluta auctoritate Aulicis distribuerent, & sæpe etiam accepta pecunia aut muneribus in indignissimos homines conferrent. Quam ejus temporis corruptelam S. Gregorius Turonensis in vita Patrum cap. 3. ait: *Jam tunc germen illud iniquum cœperat pullulare, ut Sacerdotium aut venderetur à Regibus, aut compararetur à Clericis.* Multa autem varijs in locis ejusmodi Simoniæ exempla profert, eámque ad suam usque ætatem longè latéque grassatam esse ostendit.

6. Huic malo ut occurreret Ecclesia Gallicana, varios canones ad vindicandam Electionum libertatem in suis Synodis

nodis condidit, ut in Concilio Aurelianensi V. can. 10. ad annum quingentesimum quadragesimum nonum: Concilio Parisiensi III. can. 8. ad an. 557. Concilio Parisiensi V. can. 1. ad an. 715. Concilio Cabillonensi can. 10. ad an. 650. Fatebatur tamen æquum esse, ut Episcopi sine assensu ac beneplacito Regis, seu, ut loquitur Concilium Aurelianense V. sine ejus *voluntate* non ordinarentur: quod à prisca disciplina omnino alienum non erat, quæ Magistratus ac Primates plebis ad electiones peragendas admittebat. Reges enim tanquam populorum capita, quidquid juris inplebe residet, excellenter in se continere existimantur. Deinde cùm Episcoporum sit, subditorum mentes in ijs quæ ad Deum spectant, regere, atque etiam in rebus civilibus publicáque regni administratione haud mediocri auctoritate polleant; Regum vel maximè intererat, ut ad eam dignitatem ij solum assumerentur, quorum fidelitatem perspectam haberent: idque præsertim postquam Ecclesiæ, regia eorum munificentia, ditatæ sunt, & Episcopi urbes, castella, ac nobiliora feuda, quibus viris Principibus, atque Aulæ optimatibus coæquarentur, possidere cæperunt.

7. Hæc Conciliorum Gallicanorum decreta ad conservandas electiones canonicas, quæ cum assensu & voluntate Regis fiebant promulgata anno sexcentesimo decimo quinto, Clotarius II. solemni Edicto confirmavit, ubi inter alia sic statuit: *Definitionis nostræ est, ut canonum statuta in omnibus conserventur, & quod per tempora ex hoc prætermissum est, vel de hinc perpetualiter observetur. Ita ut Episcopo decedente, in loco ipsius, qui à Metropolitano ordinari debet cum Provincialibus, à Clero & populo eligatur. Et si persona condigna fuerit, per ordinationem Principis ordinetur. Vel certè si de Palatio eligitur, per meritum personæ & doctrinæ ordinetur. Apud Sirmond. tom. 2. Concil.*

 Gallic.

Gallic. Hæc ultima Edicti verba sic Dominus de Marca interpretatur, ut Clotarius sibi facultatem eligendi nonnumquam è Palatio viros quosdam ad Episcopatum, non expectato Cleri plebisque suffragio, retinuerit. At probabilius videtur, id tantum voluisse Clotarium, ut si electus à Clero & populo de palatio seu aula Regis fuisset, eum Metropolitanus alijque Episcopi Ordinare non gravarentur, nec ei negotium facesserent, quòd esset neophytus, hoc est è curia & Laico Magistratu ad sacras infulas evocatus; dummodo ijs morum & doctrinæ dotibus esset ornatus, quæ hujus defectus veniam impetrarent. Quam cautionem verisimile est à Clotario adhibitam fuisse, quòd per id tempus Romani Pontifices graviter de ejusmodi neophytorum ordinationibus conquesti essent, eósque ab Episcopatu penitus arcendos censuissent, ut videre licet apud Gregorium Magnum lib. 7. Epist. 113. 114.

8. Ut ut sit, constat Reges Christianissimos intra hos Conciliorum Gallicanorum & Edicti Clotarij limites non stetisse. Totam quippe eligendi auctoritatem sæpissime ad se trahebant, sive designando quem vellent eligi, sive scribendo literas commendatitias, aut preces, quæ præcepti loco essent, adhibendo. Interdum etiam habito Episcoporum & Magnatum Aulæ suæ consilio Clericum è Palatio nominabant, ac regio diplomate munitum ad Clerum & plebem vacantis Ecclesiæ, quò ab eis in Episcopum reciperetur, ablegabant. Hujusmodi regiæ nominationes, quæ primis Merovingianæ stirpis Regibus cæperant, postea ultimis ejusdem stirpis Regibus, maximè autem regij Palatij Præfectis rerum potientibus, passim usurpabantur, & ambitioni ac Simoniæ, quibus miserè afflicta est Ecclesia Gallicana, latum aditum patefecerunt.

9. His

9. His malis cumulum attulit Carolus Martellus, dum Laicis ac militibus, quorum opera in bello usus erat, Episcopatus & Abbatias ad fruendum concessit. Grassanti per omnes Ecclesias pesti Carolomanus & Pipinus Caroli filij & successores, consilio & monitis Beati Bonifacij Archiepiscopi Moguntini, occurrere tentarunt. Expulsis Laicis, qui Episcopatus occupaverant, Episcopos, qui pastorum officio fungerentur, cum Prælatorum atque optimatium suæ aulæ consilio, nominarunt. Ut autem ritè & ordine id fieret, uberiorémque inde fructum Ecclesia caperet, non solum varias Synodos ad confirmandas ejusmodi nominationes congregarunt, verum etiam ut eis consensus, atque auctoritas Sedis Apostolicæ accederet, obtinuerunt: quod religiosissimis Principibus Zacharias Summus Pontifex, ob urgentem necessitatem & Ecclesiæ Gallicanæ miserrimum statum libenter concessit, ut testatur Lupus Ferrariensis Abbas epist. 81. quæ est ad Amulium Archiepiscopum Lugdunensem. *Pipinus*, inquit, *exposita necessitate hujus regni Zacharia Romano Papa, in Synodo cui Martyr Bonifacius interfuit, ejus accepit consensum, ut acerbitati temporis industria sibi probatissimorum decedentibus Episcopis mederetur.* Unde inferre licet, temporarium fuisse illud Zachariæ privilegium, donec videlicet res in meliorem statum reducerentur, neque ad Carolomanni ac Pipini Successores transijsse.

10. Pipino successit Carolus Magnus, non minus ejus sceptri regnorúmque hæres, quam pietatis ac religiosæ in instauranda disciplina solicitudinis æmulator. Qui Investituras à regijs nominationibus non distinguunt, atque ab Adriano I. in Concilio Romæ habito anno septingentesimo septuagesimo tertio jus eligendi Summum Pontificem & investiendi Episcopos in Carolum collatum esse existimant, ut habetur in can. *Adrianus*, apud Gratianum Dist. 63. ij consequenter etiam

putant

putant hunc Imperatorem, ſublata penitus electionum libertate, Epiſcopos ſumma auctoritate nominaſſe. Verum, præterquam quòd regiæ ad Epiſcopatus nominationes ab Inveſtituris omnino diſtinguendæ ſunt, cùm Principes ut plurimum Inveſtituram non niſi canonicè electo darent, ut lib. 1. cap. 6. demonſtratum eſt: clariſſimus Annalium Eccleſiaſticorum conditor Baronius alijque doctiſſimi viri, hunc canonem, quem Gratianus in ſuum Decretum inconſultè retulit, falſum atque adulterinum eſſe probarunt. Ea hîc argumenta ſummatim referri lectoribus haud ingratum erit.

11. I. Romani hujus Concilij nullus meminit ante Sigebertum Gemblacenſem Monachum Henricianis partibus in cauſa Inveſtiturarum adverſus Romanos Pontifices addictiſſimum, qui anno circiter milleſimo centeſimo duodecimo, hoc eſt trecentos amplius annos, poſtquam celebratum dicitur iſtud Concilium, fervente Inveſtiturarum diſſidio inter Romanum Pontificem & Henricum V. Chronologiam ſuam ſcripſit; ut magna ſit ſuſpicio, hanc de Romano Concilio narrationem, partium ſtudio ab eo confictam eſſe.

12. II. Eginardus, qui Carolo Magno à ſecretis, & in peragrandis varijs regionibus aſſiduus Comes, ejus vitæ diarium ſcripſit, expreſsè notat, eum quatuor tantum vices Romam profectum eſſe, annum ac diem cujúſque ejus in Urbem adventus diſtinguens: quarum peregrinationum rationem ſi ſubduxeris, nullam in annum aut tempus prædicti Concilij, cui Carolus interfuiſſe dicitur, quadrare comperies.

13. III. Romani Pontifices, imperante Carolo, liberè & citra ſæcularium Poteſtatum auctoritatem eligebantur; idque poſtea, Ludovico Pio Imperatore, continuatum eſt, ut teſtatur Florus Magiſter Eccleſiæ Lugdunenſis Diaconus, ejus

ævi

ævi clarissimus Scriptor, in fragmento de electionibus Episcoporum ad annum 813.

14. IV. Eo canone nomen ac dignitas Patritij in Carolum confertur, cùm tamen constet, eum longè antea hoc dignitatis gradu, quem veluti hæreditario jure à Pipino Patre acceperat, insignitum fuisse. Idque patet ex Epistolis Pauli I. & Stephani III. Summorum Pontificum, Adriani I. prædecessorum, in quibus Carolus hoc eodem Patritij nomine cohonestatur.

15. V. Florus modò laudatus soli consuetudini tribuit, quòd ad electiones vel ordinationes Episcoporum, in quibusdam regnis consensus, & voluntas Principis accedat. Et Lupus Ferrariensis in Epistola jam citata, cùm auctoritatem regijs nominationibus conciliare vellet, nullum alium Pontificem Romanum, quasi illarum approbatorem, adducit, præter Zachariam, qui eas Carlomanno & Pipino ad tempus, uti supra notatum est, concessit. Unde manifestè sequitur, utrúmque hunc eruditissimum Scriptorem nihil de illo canone, aut legisse unquam aut inaudisse.

16. VI. Patet ex duabus epistolis ab Adriano I. post Romanum illud, de quo agitur, Concilium, scriptis, electiones & ordinationes Episoporum in Longobardia, citra consensum atque auctoritatem Caroli Magni celebratas fuisse. Cùm enim hic Ravennam legatos, qui suo nomine electioni Episcopi interessent, misisset, Adrianus ad eum scripsit, id contra antiquum morem ab eo tentari, quandoquidem ejus Ecclesiæ Episcopus à Clero & populo civitatis, sine ullo Potestatis sæcularis interventu hactenus semper electus fuisset. Hæc ex Baronio ad an. 774. Labbæo in edit. Concil. tom. 18. pag. 46. Carolo *Le Cointe* Annal. Eccles. Franc. tom. 6. ad an. 774. num. 113. Christiano Lupo in canones Concil. tom. 3. Dis-

ſertat. 4. c. 1. Ludovico Thomaſſino de Diſciplina Eccleſ. Part. 3. lib. 2. c. 24.

17. Repudiato itaque hoc Canone, tanquam falſo & adulterino, non deſunt viri eruditione inſignes, ut Chriſtianus Lupus tom. 3. in Canones Conciliorum, Diſſertat. 3. cap. 9. & Ludovicus Thomaſſinus de Diſciplina Eccleſiaſtica Part. 3. lib. 2. c. 24. qui longius adhuc progrediuntur, & à Carolo Magno canonicas electiones publica lege reſtitutas affirmant. Eam in rem citant caput 84. libri primi Capitularium ab Anſegiſo Abbate collectorum, qui in Præfatione Operis ſignificat, ſe in hunc librum primum ea ſola Capitularia conjeciſſe, quæ à Carolo Magno condita fuiſſent. Nituntur etiam auctoritate Hincmari Rhemenſis Archiepiſcopi & Ivonis Carnotenſis, qui huic Imperatori memoratum Capitulare inſcripſerunt. Alij tamen non minus eruditione ac doctrina celebres, quos inter Jacobus Sirmondus tom. 2. Conciliorum Gallic. in notis ad Capitular. Ludovici Pij, & Petrus de Marca lib. 8. de Concord. Sac. & Imp. c. 13. iſtud Capitulare Ludovico Pio Caroli Magni filio adjudicant, atque ab Anſegiſo cum nonnullis alijs in librum primum imprudenter relatum putant, cùm in ſecundum librum rejici debuiſſet. Ut ut ſit, ſi Carolus Magnus nonnunquam cum Prælatorum, atque Optimatum Aulæ ſuæ conſilio Epiſcopos, prætermiſſa Cleri & populi electione, nominavit, quod quibuſdam exemplis atque auctoritatibus clarius eſt, quam ut negari poſſit; id non aliter fecit, quam Carlomannus & Pipinus, id eſt, ex auctoritate & conſenſu Eccleſiæ, ut graviſſimis ejus malis mederetur, ac perditam diſciplinam, ſubſtitutis bonis paſtoribus, reſarciret. Quin etiam conſtat, eum pluribus Eccleſijs electionum libertatem per reſcripta ac diplomata expreſsè reddidiſſe; ut Ludovicus Pius ejus filius, & ſucceſſor, celebri illo Capitulari Aquisgrani

ad

ad annum octingentesimum decimum sextum de restituendis electionibus promulgato, nihil aliud effecisse videatur, nisi ut quod à Patre cæptum, atque adumbratum fuerat, compleret ac perficeret.

18. Hoc itaque memorando Capitulari, quod Ansegisus lib. 1. suæ collectionis num. 84. retulit, Ludovicus Pius declarat se in reddenda Ecclesiastico ordini electionum libertate, sacris canonibus obtemperare: *Sacrorum*, inquit, *canonum non ignari, ut in Dei nomine sancta Ecclesia suo liberius potiretur honore, assensum Ordini Ecclesiastico præbuimus, ut scilicet Episcopi per electionem Cleri & populi, secundum statuta canonum, de propria Diœcesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur, ut verbo & exemplo sibi subjectis usquequaque prodesse valeant.* Clara & aperta est hæc Ludovici Constitutio, qua electiones Episcoporum, Clero & populo, secundum statuta canonum, nulla sæcularis potestatis mentione facta, permittuntur. Non tamen deinceps ab ipso Ludovico ita religiosè servata est, quin sæpe in electionibus se interponeret, aut electos à Clero & populo consensu atque auctoritate sua confirmando, aut etiam, quosnam eligi vellet, per rescriptum electoribus significando. Hinc anno octingentesimo vigesimo nono Concilium Parisiense VI. eum graviter monuit, ut pro sua pietate de constituendis in Ecclesiæ bonis Pastoribus magnopere curaret: *Monendo*, inquiunt Concilij Patres can. 22. *Magnitudini vestræ suppliciter suggerimus, ut deinceps in bonis Pastoribus rectoribusque in Ecclesijs Dei constituendis magnum studium, atque solertissimam adhibeatis curam.*

19 Hic mos celebrandarum electionum cum nutu & assensu Principum, Carolo Calvo Imperatore alijsque deinceps Regibus Christianissimis, in Ecclesia Gallicana perseveravit, ut patet ex Epistolis Hincmari Rhemensis Archiepiscopi,

quas alibi citavimus, varijsque exemplis & auctoritatibus, quæ passim apud illius ævi scriptores occurrunt. Florus id temporis Ecclesiæ Lugdunensis magnum decus in fragmento jam citato, optimè explicat, quatenus in electionibus Episcoporum, salva earum libertate, Principes auctoritatem suam interponerent. Primùm electiones canonicas, quæ communi Cleri ac populi suffragio fiebant, ex Apostolica traditione profectas ostendit, ac multis deinceps sæculis in Ecclesia sine ullo sæcularis Potestatis interventu, celebratas esse confirmat. Deinde statim subjungit: *Quòd verò in quibusdam regnis postea consuetudo obtinuit, ut consultu Principis ordinatio fieret Episcopalis, valet utique ad cumulum fraternitatis propter pacem, & concordiam mundanæ potestatis; non tamen ad complendam veritatem, vel auctoritatem sacræ ordinationis, quæ nequaquam regis potentatu, sed solo Dei nutu & Ecclesiæ fidei consensu cuique conferri potest. Quoniam Episcopatus non est munus humanum, sed Spiritus Sancti donum, sicut ostendit Apostolus....Unde graviter quilibet Princeps delinquit, si ut hoc beneficio suo largiri possit existimat, quod sola gratia divina dispensat: cùm ministerium suæ potestatis in hujusmodi negotium peragendo adjungere debeat, non præferre... Quæ omnia non ideò dicimus, quasi potestatem Principum in aliquo minuendam putemus, vel contra religiosum morem regni aliquid sentiendum persuadeamus, sed ut clarissimè demonstretur, in re hujusmodi divinam gratiam sufficere; humanam verò potestatem nisi illi consonet, nihil valere.*

20. Verùm cùm vix fieri possit, ut in ejusmodi rebus Principes intra legis metas se contineant, parta sibi ex solo usu & consuetudine in Episcoporum electionibus auctoritate sæpe abutebantur. Aut enim quem ipsi vellent, in Episcopum eligi curabant, aut aliquem ex aula sua per seipsos eligebant, quem ad Metropolitanum aliósque provinciales Episcopos, ut

ut ab ijs ordinaretur, mittebant. Cùm autem sic ex aula emissi, sæpe ad sacrum Episcopatus munus capessendum minus idonei reperirentur, Concilium Valentinum III. anno octingentesimo quinquagesimo quinto, Imperatoribus Lothario & Carolo Calvo, congregatum, primum quidem statuit, ut à Rege plena canonicarum electionum restitutio postularetur; deinde verò addit can. 7. *Sed & si à servitio pij Principis nostri aliquis Clericorum venerit, ut alicui civitati præponatur Episcopus, timore casto solicitè examinetur, primum cujus vitæ sit, deinde cujus scientiæ; & vigore Ecclesiastico sub oculis omnipotentis Dei agat in hac parte Metropolitanus; Episcopis sicut Dei ministris adjutorium ferentibus, ne maculatæ vitæ & pompis sæculi turbidus, & Simoniaca hæresi pollutus humilibus, & mundis Christi Ecclesiæq; ipsius superponatur Episcopus. Nec præsumat illiteratum & cupiditate nimia cæcatum, redditurus facti sui rationem, populo Dei præficere.*

21. Sic se habuerunt electiones canonicæ in Ecclesia Gallicana usque ad finem secundæ Regum dynastiæ. Plerúmque Principes suum regium ministerium ad eas probandas, & confirmandas adjungebant: nonnunquam eas præcurrebant, aliquem ex aula sua per seipsos nominando; quod Ecclesia dissimulandum judicabat, de eo solum solicita, ut ne in Ecclesiarum perniciem ejusmodi nominationibus abuterentur.

CAPUT V.

De electionibus canonicis sub tertia Regum dynastia, usque ad Concordatum Bononiense. Ex hoc Concordato falsò & temere infertur, Regaliam generalem esse oportere.

1. QUod electiones canonicæ per totum tertiæ Regum dynastiæ tempus usque ad Concordatum, ut vocant, Bononiense

Bononienſe in Eccleſia Gallicana viguerint, oſtendere nihil attinet. Id enim inter omnes conſtat, nec ab ipſo, quem hîc examinamus, auctore in dubium revocatur. Hugo Capetus tertiæ hujus ſtirpis Princeps, ejuſque filius & ſucceſſor Robertus optimè de Eccleſia, in conſervandis Cleri juribus ac privilegijs, meriti ſunt; ut huic eorum pietati, atque in Ordinem Eccleſiaſticum propenſo animo jure merito accepta ferri debeat ſingularis illa proſperitas, qua ſtirpem, quæ etiamnum in Auguſtiſſima Borboniorum familia regnat, in prope ſeptingenteſimum annum propagarunt.

2. Henrico I. rege aliíſque deinceps regibus continuatæ ſunt electiones, eáſque S. Ludovicus, ut regijs omnibus dotibus, ita Chriſtiana pietate præcellens, Edicto ſuo ſeu Pragmatica Sanctione anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octavo publicata confirmavit his verbis: *Statuimus & ordinamus primò, ut Eccleſiarum regni noſtri Prælati, Patroni & Beneficiorum collatores ordinarij jus ſuum plenariè habeant, & unicuique ſua jurisdictio ſervetur. Item Eccleſiæ Cathedrales & aliæ regni noſtri liberas electiones & earum effectum integraliter habeant. Item promotiones, collationes, proviſiones & diſpoſitiones Prælaturarum, Dignitatum & aliorum Beneficiorum & officiorum Eccleſiaſticorum regni noſtri ſecundum diſpoſitionem, ordinationem & determinationem juris communis, ſacrorum Conciliorum Eccleſiæ Dei, atque inſtitutorum antiquorum Sanctorum Patrum fieri volumus & ordinamus.*

3. Verùm utcumque primis iſtis tertiæ dynaſtiæ regibus probatæ ſint electiones canonicæ, in eas tamen duplici ſe ratione interponebant. Primùm enim in multis Eccleſijs mors Epiſcoporum eis denuntiabatur, novíque Epiſcopi eligendi licentia ab ijs obtinebatur. Deinde verò electo Epiſcopo, antequam ordinaretur, feudorum aliorúmque bonorum

temporalium investituram dabant, atque ab eo clientelaris obsequij professionem, aut fidelitatis jusjurandum exigebant. At postea ejusmodi Investituræ, cùm annuli virgæque pastoralis traditione ante Episcoporum inaugurationem fierent, earúmque occasione Principes sæpe electiones impedirent, atque Ecclesiarum vacantium reditus occuparent, plurimis Conciliorum ac Summorum Pontificum decretis damnatæ sunt. Qua in re Christianissimorum Regum pietas, & in Sedem Apostolicam reverentia enituit, cùm in dimittenda ex præscripto Romanorum Pontificum ejusmodi Investitura cæteris Principibus præiverint, de quo vide lib. 1. cap. 6. & 7. ubi de de Investituris fusè actum est.

7. Porrò observandum est, sub initium hujus tertiæ Regum dynastiæ Episcoporum electiones ad sola Cathedralium Ecclesiarum Capitula, excluso reliquo Clero, delatas esse; id quod deinde Pontificij juris auctoritate confirmatum fuit, ut toto titulo de electione & electi potestate apud Gregorium IX. patet. Frequentes autem in his Capitulorum electionibus lites, quæ ad Sedem Apostolicam per appellationem deferebantur, postea Summis Pontificibus occasionem præbuerunt, ut electionum cognitionem ad se traherent, ijsque, si quid vitij occurreret, in irritum missis, ipsi per se Episcopos designarent. Quin & interdum, ut ejusmodi Capitulorum dissensionibus occurrerent, aliisve de causis, Ecclesiarum Cathedralium, ubi eas vacare contingeret, provisionem atque Antistitum nominationem sibi reservarunt, interdicta Capitulis aut ad tempus sublata electione: idque frequentius ac palam usurpari cœpit eo tempore, quo Romani Pontifices Avenione sedem suam fixerunt, præsertímque in fœdo illo ac diuturno schismate, quo Ecclesia, post Gregorij XI. qui Romam redierat, obitum, laboravit. Ea rerum Ecclesiasticarum

per-

perturbatione, Christianissimi Reges varia Edicta promulgarunt, ad tuendum jura & libertates Ecclesiæ Gallicanæ, nominatímque electiones canonicas, ut Carolus VI. qui ex Principum atque aulæ Magnatum, Antistitum, Capitulorum, Universitatum ac Studiorum regni sui consilio duas Constitutiones edidit: Alteram mense Februario anni millesimi quadringentesimi decimi octavi, quibus inter plura alia jubet, ut electiones Episcoporum aliorúmque Ecclesiæ Præpositorum ex jure communi fiant.

5. Concilium Basileense Sessione 21. & 23. antequam auctoritate Eugenij IV. Ferrariam translatum esset, uno atque altero decreto canonicas electiones solemniter approbavit confirmavitque: quæ quidem decreta postmodum Carolus VII. Avarici Biturigum, Pragmaticæ Sanctioni in conventu Principum & Magnatum, Antistitum, Doctorum ac legatorum omnium fere Capitulorum & Universitatum regni sui promulgatæ, inseruit. Verùm hanc Sanctionem Pragmaticam regia auctoritate conditam, & ex Basileensis Synodi decretis penè ad verbum expressam Romani Pontifices tanquam auctoritati suæ infestam aversati sunt, útque abrogaretur, per sexaginta circiter annos à Christianissimis Regibus vehementer contenderunt: qua ex concertatione tandem anno millesimo quingentesimo decimo septimo prodijt famosum illud Concordatum, quod Bononiense appellant, à Leone X. Summo Pontifice, & Francisco I. Francorum Rege initum, quo, abrogatis electionibus, Regi Christianissimo conceditur jus nominandi ad Episcopatus & Abbatias vacantes, nominandorum confirmatione seu institutione Summo Pontifici reservata.

6. Supervacaneum esset hic particulatim referre ea omnia, quæ in Gallijs ad impediendam Concordati executionem

acta

acta sunt, videlicet Cleri Gallicani, Academiæ Parisiensis, ac Parlamentorum intercessiones, interpositam ad futurum Oecumenicum Concilium appellationem, ac demum ad obtinendam ejus abrogationem & electionum instaurationem Regibus Christianissimis porrectas fere in hanc usque diem supplicationes. Sufficit ejusmodi Concordatum ab Ecclesia tolerari, sacróque Concilio Tridentino visum non esse quicquam ea in re innovare. Ecclesiæ fides & doctrina immutabilis est: disciplina non item. Sæpe ut pia mater, filiorum infirmitati servire cogitur, multáque ob morum depravationem non ex proprio sensu aut primigeniæ suæ disciplinæ regulis introducta, prudenti Oeconomia tolerat; tametsi pristinæ perfectionis desiderio semper teneatur, & ad eam quoslibet fidelium, quoad fieri potest, impellere non desistat. Unde foris actum mutans, intus sensum non mutat, utpote quæ eodem semper Christi Domini spiritu, qui secum ea usque ad finem sæculi permansurum promisit, gubernetur.

7. In hac eligendorum Ecclesiæ Pastorum mutatione videtur Deus haud secus se erga populum Christianum gessisse, atque olim se gessit erga Israëlitas, quibus permisit, ut priorem Republicæ formam, cujus ipse institutor, & juxta quam eorum Dux ac Princeps erat, immutarent, Regémque sibi, pro more vicinarum gentium, constituerent. Quamvis enim hoc eorum consilium vehementer ei displicuerit, quemadmodum per Samuelem 1. Reg 8. v. 7. 8. ac multo pòst per Oseam Prophetam 9. v. 15. testificatus est, eis tamen obsequendum judicavit. Quin & hac eorum infidelitate & inconstantia usus est ad exequenda æternæ suæ Providentiæ decreta, & ad ea, quæ eorum Patribus pollicitus erat, efficienda, dando illis Reges, qui Amorrhæorum aliorúmque Gentilium reli-

quias extinguerent, & ex quibus, post multorum sæculorum decursum, Christus nasceretur.

8. Hæc paulo fusius, ut pateat, quam inscienter, atque assentatoriè in hoc argumento versatus sit Auctor, quem hactenus refutavimus, dum sacras electiones, ut extraordinarias, & ab Ecclesia quodammodo usurpatas, regias verò nominationes tanquam ex jure communi Christianissimis regibus debitas, quarum usum aliquando intermissum superiore sæculo per Concordatum Bononiense recuperaverint, proponere non dubitavit. At postquam ejus doctrinæ falsitas patefacta est, restat ut etiam demonstremus eum falsò ac ineptè ex illa concludere, Regaliam in regno generalem esse oportere.

9. Primùm enim etsi quis ei gratuitò concedat, Christianissimos Reges idem jus, quod olim in nominandis Episcopis habuerunt, per Concordatum Bononiense recuperasse, nequaquam inde sequeretur, eos nunc jure sibi Regaliam per totum regnum vindicare. Id quam falsum sit vel ex eo patet, quòd Regalia nusquam in regno locum habuerit sub prima & secunda Regum dynastia, hoc est, cùm Episcopos, ex mente istius scriptoris, summa auctoritate nominarent; sub finem verò duodecimi sæculi in certis quibusdam Provincijs incæperit, hoc est eo tempore, quo electiones canonicæ palam toto regno vigerent, ut omnes fatentur: quod utrúmque caput fusè primo Libro, tum ex Historia, tum alijs validissimis argumentis, demonstratum est. Unde manifestè sequitur, Regaliam ex nominationibus regijs non pendere, frustráque ac perperam Auctorem contendere, duo hæc ita mutuò copulari, ut unum ab altero disjungi non possit.

10. Id unum effecit Concordatum, ut Regibus Christianissimis jus nominandi seu præsentandi ad Episcopatus &

Abbatias

Abbatias tribueretur, sublatis electionibus, quæ prius à Capitulis Ecclesiarum Cathedralium, atque Abbatiarum Monachis celebrabantur, reservata verò Summo Pontifici nominatorum institutione seu provisione, quæ per Bullas conceditur, quæque confirmationis Metropolitanorum, quam electi antea obtinebant, vicem supplet. Cùm autem ejusmodi Concordatum vim pacti-conventi inter duas Summas Potestates, regiam scilicet ac Pontificiam habeat, nemini dubium, quin strictè & juxta appositam verborum formam accipiendum sit. Unde absurdum omninò & iniquum est, ut ad rem maximi momenti, qualis est Regalia, de qua ne verbum quidem in eo sit, extendatur: quasi verò Leo X. concesso Regibus Christianissimis jure nominandi Episcopos, & Abbates, eisdem quoque jus Regaliæ in universis regni Episcopatibus & Abbatijs concesserit; tametsi ea de re altum sit in Concordato silentium, atque etiam constet Provincias & Ecclesias, quæ ante Concordatum Regaliæ obnoxiæ non erant, suam postea libertatem, usque ad hanc nostram ætatem constanter retinuisse.

11. Denique omnes hujus Scriptoris argumentationes, ut vanæ ac futiles concidunt, simul ac eis opponitur Decretum Concilij Lugdunensis generalis, quo prohibetur, ne quis, quantæcumque dignitatis fuerit, Regaliam in Ecclesijs antea ei non obnoxijs usurpet. Fatetur quidem ille pag. 99. hoc Concilij Lugdunensis decreto prohibitas esse *novas Regalias*, hoc est, quæ in Ecclesias, ubi antea locum non haberent, de novo inducerentur. Sed statim pugnantia loquens addit: Christianissimos Reges, hoc solo Christianissimorum Regum nomine, quod hæreditario jure possident, Regaliæ usum sibi vindicare posse: *Quæ quidem*, inquit, *ipsis tam non potest negari, quam soli suum lumen, aut quidquid vel maximè regiæ eorum*

dignitati proprium, atque insitum est. Totus ejus liber similibus inter se pugnantibus sententijs, & vitiosis atque ineptis argumentationibus scatet, quibus refellendis frustra tempus tereremus.

12. Lubet tantum hîc observare, quam miserè ac pueriliter ad argumenta, quibus Ecclesiarum Occitaniæ vicinarúmque Provinciarum libertas confirmata est, respondeat. Nihil, verbi gratia, eam in rem validius aut illustrius afferri potest, quam Arrestum Parlamenti pro Ecclesia Aniciensi anno millesimo ducentesimo quinquagesimo nono latum, & sancti Ludovici Edictum in ejusdem Arresti confirmationem datum, de quibus lib. 1. cap. 13. Attamen ille ex ijs (quis credat?) Regaliam generalem esse debere sic probare nititur pag. 198. *Qui hanc*, inquit, *Diœcesim* (Aniciensem) *à Regalia immunem esse contendebant, hoc uno maximè nitebantur, quòd nusquam legeretur, Capitulum post mortem Episcopi, licentiam eligendi ad vacantem sedem successoris à Rege obtinuisse* Id falsò sibi sumit. Neque enim verum est, Capitulum Aniciense, ad suam Regaliæ immunitatem asserendam, hoc nixum argumento. Patet solum ex inquisitione, quæ ab Archiepiscopo Bituricensi instructa est, nunquam reipsa Capitulum Aniciense à Regibus ejusmodi licentiam ad novum Episcopum eligendum postulasse, idque fuisse unum ex capitibus per Arrestum Parlamenti & Edictum Regis Capitulo adjudicatis. Hoc tamen ubi falsò sibi sumpsit Auctor, sic pergit: *Atque ita ex lege contrariorum, Episcopus Aniciensis ejusque Capitulum juri Regaliæ necessariò subjici fatebantur eas Diœceses, in quibus consensus ac voluntas Regis ad Episcopi electionem peragendam requireretur.* Unde ultra infert, quòd, cùm Reges Christianissimi ex Concordato, non jam eligendorum Episcoporum licentiam Capitulis concedant, sed, quod multo fortius est, Episcopos, sicut olim ab eis facti-

tatum

tatum existimat, per seipsos eligant, consequens sit, ut Regaliam ubique potiori jure jam sibi vindicare possint.

13. Alibi de hac Ecclesiæ Aniciensis controversia loquens, ait: *Episcopum & Capitulum agnovisse, Episcopalium bonorum intra civitatem positorum Regaliam ad Regem certò pertinere; an verò secus res se haberet in bonis extra civitatem positis, id judicio atque arbitrio Archiepiscopi Bituricensis permisisse.* Deinde verò Inquisitionem ab eodem Archiepiscopo Bituricensi instructam, Parlamenti Arrestum post inspectam hanc Inquisitionem latum, & Edictum à sancto Ludovico in ejusdem Arresti confirmationem promulgatum, silentio obvolvens, ex hac Episcopi & Capituli Aniciensis circa bona intra civitatem posita confessione, concludit, Ecclesiam Aniciensem Regaliæ obnoxiam esse.

14. Quódque magis mireris, postquam tam futili ratiocinatione probavit Aniciensem Diœcesim absolutè juri Regaliæ subjacere, sic pergit: *Cùm autem hæc Diæcesis nunc intra fines Jurisdictionis Parlamenti Tolosani posita sit, ab ea exercendæ in reliquas Occitaniæ Diæceses Regaliæ exemplum duci potest.* Deinde addit. *Certè cùm Occitania inter eas numeretur Provincias, quæ primùm bello partæ Francorum imperio additæ sunt, nulla esse ratio videtur, cur ejus juris, quod cæteris commune est, immunitatem sibi vindicet.* Tum postquam ait, eam Paris dignitate in Comitibus Tolosanis insignitam esse, supremámque Regum auctoritatem præcipua quadam ac singulari reverentia semper coluisse, sic tandem concludit: *Quæ cùm ita sint, vix alicujus momenti esse possunt rationes, quibus Occitaniæ Ecclesias à Regalia immunes esse quis contenderet.*

15. En qua ratione hic scriptor ab adversariorum argumentis se expediat, quámque leviter ad eas probationes respondeat, quibus perpetua & constans Ecclesiarum Occitaniæ

 libertas

libertas demonstratur. Neque verò accuratius respondet ad eas, quæ pro Ecclesijs Aquitaniæ, Provinciæ, Delphinatus aliisque, de quibus supra actum est, afferuntur. Denique ea est hominis in toto hoc argumento levitas, ea inscitia atque inconsiderantia, ut lectoribus molestum me præberem, si in eo refutando diutius immorarer.

CAPUT VI.

Expenduntur & refelluntur ea, quæ idem Auctor de extendenda in Abbatias Regalia scripsit.

1. ANtequam tamen aliò sermonem convertam, operæ pretium erit ea, quæ hic Auctor ad extendendam in Abbatias Regaliam adduxit, leviter perstringere. Id jam alij quidam Scriptores attigerant, sed modestè ac dubitanter, conscij se rem novam ipsáque sua novitate valdè odiosam tentare. At hic eam ut certam, atque indubitatam palam & confidenter proponit. Primùm asserit, Abbatias eodem prorsus jure in hac quæstione censendas esse, ac ipsos Episcopatus, atque adeò ex Regalia Episcopatuum rectè inferri Abbatiarum Regaliam. Sat illi est quibusdam exemplis ostendere, Reges olim in nonnullis Abbatijs Regaliam exercuisse, ut inde concludat, eos id juris, postquam in ijs Abbatijs per plura sæcula desijt, iterum sibi vindicare, imo & in universas regni Abbatias proferre posse. Quæ quidem ejus doctrina non alio fundamento nititur, nisi quòd Regalia alienationi aut præscriptioni non subjaceat, quódque Reges Christianissimi, postquam ex Concordato pristinam, ut ipse existimat, donandarum Abbatiarum facultatem recuperaverunt, eas quoque Regaliæ, quæ regiæ ad Prælaturas nominationis effectus quidam & necessaria consecutio sit, subjicere debeant.

2. Non

2. Non multum nobis in examinanda ejuſmodi opinione hærendum eſt. Jam abunde refutata eſt, cùm ſuperioribus capitulis ad ea, quæ pro Regaliæ in univerſos Epiſcopatus extenſione allata ſunt, reſpondimus. Deinde lib. 1. cap. 11. oſtendimus Regaliam quidem olim in quibuſdam Abbatijs à Regibus, Ducibus, Comitibus alijſque Dynaſtis uſurpatam fuiſſe; verùm id tum contigiſſe, cùm ſolo feudorum uſufructu contineretur. Sin verò in paucis quibuſdam Abbatijs ad omnes reditus producta eſt, quod aliquando factum eſſe vix crediderim, id parum duravit, & à multis jam ſæculis Regaliæ jus in Abbatijs penitus obſolevit. Ex quo conficitur, omnino à ratione & juſtitia alienum fore, ut denuò revocaretur, & cùm omnibus ſuis dotibus ac prærogativis in univerſas Abbatias induceretur, obtentu Concordati, in quo nihil de illa habetur, & contra expreſſum Concilij Lugdunenſis Decretum, quo anathemate feriuntur, quicumque eam de novo in Eccleſijs & Monaſterijs uſurpare tentaverint.

3. Præterea nuſquam apparet, Reges Officia clauſtralia, Prioratus aliáque vacantium Abbatiarum Beneficia ob Regaliam contuliſſe, quæ tamen hodie præcipua eſt pars Regaliæ, ut ipſi Officiales regij fatentur. Quî enim fieri potuit, ut Reges de conferendis ejuſmodi Beneficijs cogitarent, quæ nihil aliud erant, niſi Monachorum ſeu Religioſorum loca, delegationes vel officia, quæ nec perpetuò, nec in titulum, ſed ad tempus tantum ab Archimandritis ſeu Abbatibus concedebantur, prout ipſis tum ad ſubditorum ſibi Monachorum perfectionem ac ſpirituale bonum, tum ad propriam Monaſteriorum utilitatem expedire videbatur? Vide tamen Auctoris confidentiam, qui palam pronunciet: *Neminem unquam dubitaſſe, quin Officia & Beneficia ad Abbatum collationem ſpectantia, Regaliæ obnoxia fuerint, & à Rege, quandiu Abbatia vacaret, conferren-*

conferrentur, quemadmodum ab eo conferuntur Ecclesiarum Cathedralium Præbendæ, donec novus Episcopus constituatur. lib. 4. cap. 2. pag. 249. Neque hîc gradum sistit, sed ultra progreditur his verbis: *Cùm autem vetus ordo per fiduciarias Abbatiarum concessiones, quas Commendas vocant, turbatus sit, frequentésque de Beneficiorum collationibus lites inter varios Collatores vel competitores exoriantur, utrisque eam sibi collationem vindicantibus, tametsi neutris verè competat: magis ex usu & ratione esset, ut deficientibus veris Abbatibus, hoc est, ut vocant, Titularibus, Regalia, quod ad Beneficiorum collationem spectat, semper durare censeretur, sicque Rex ejusmodi Abbatiarum Officia & Beneficia pro supremo suo jure, quovis tempore, conferret.*

4. Itaque cùm à Juris-consultis hodie dubitetur, ad quem, post fiduciariorum Abbatum mortem, spectet collatio Beneficiorum, an videlicet ad Monachorum conventum, an ad Episcopum, an ad Summum Pontificem, neque hactenus ea de re certum jus in Gallia constitutum sit; hic Auctor ad solvendum hunc nodum litésque sopiendas optimum factu existimat, ut Rex ejusmodi Beneficiorum collationem quovis tempore, hoc est tam fiduciarijs Abbatibus mortuis, quam superstitibus, sibi vindicet. *Qua in re*, inquit, *ut ut res se habeat, nihil incommodi occurrere potest, cùm ea ratione vero atque indubitato Patrono & fundatori honos, & clientelare quoddam obsequium redderetur.* En præclaram ratiocinationem hujus Causidici aliorúmque ejus similium, quos Stephanus Pasquierius *Aulicos Adulatores* appellat, qui tum egregiam se laudem referre arbitrantur, si novas semper vias excogitent, quibus regiæ potestati plures Ecclesiasticas dignitates, pluráque Officia ac Beneficia subjiciant.

5. Cæterum hocce de Beneficijs vacantium Abbatiarum Regaliæ subjiciendis consilium, Gallis etiam Juris-consultis, qui

qui de hac materia ante hos ultimos annos ſcripſerunt, adeò iniquum & rationis expers viſum eſt, ut Philippus Probus in ſuo Tractatu de Regalia, hanc quæſtionem proponens, apertè doceat, Regaliam in Abbatijs locum habere non poſſe; quod his rationum momentis confirmat: primùm quòd de ejuſmodi Regalia nihil habeatur in regeſtis Cameræ computorum; (id quod maximè de ſpirituali Regalia ſeu de collatione Beneficiorum intelligendum eſt) tum quia Regalia jus eſt extraordinarium, quod proinde, tanquam odioſum potius reſtringendum eſt, quam extendendum: denique quia vel privilegio vel antiqua conſuetudine niti debet, quorum neutrum hic reperitur. *Licet*, inquit quæſt. 62. *plura Monaſteria & alia pia loca olim per Reges Franciæ reperiantur fundata, dotata & conſtructa, tamen illa non dicuntur juri Regaliæ affecta; tum quia quòd ſint, non reperitur in libris Cameræ computorum, in quibus jura Regaliæ ſunt ſcripta & deſcribi ſolent, quæ dicit' probatio urgens.... tum quia poſtquam non reperitur cautum, non dicemus ſubeſſe; maximè cùm jus illud, tanquam odioſum non ſit extendendum, etiam à jure communi exorbitans.... tum præterea, quia jus Regaliæ eſt extraordinarium, à privilegio, conſuetudine, aut immemoriali tempore procedens, quæ omnia non reperiuntur in alijs ab Archiepiſcopatibus & Epiſcopatibus. Ergo ad ea non ſunt extendenda, cum privilegia, conſuetudo & præſcriptio extra terminos ſuos extenſionem non patiantur.*

6. Denique cùm non ita pridem in publicum Parlamenti Pariſienſis auditorium delata lis eſſet, in qua hujuſmodi Regaliæ extenſio in Abbatias tentabatur, is qui Beneficium, vacante Abbatia, Regaliæ nomine à Rege obtinuerat, regio etiam Advocato conſentiente, cauſa excidit; ut refertur in Commentarijs ad Tractatum de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, quos edidit Clariſſimus vir Puteanus regiæ Bibliothecæ

Præfectus: adeò Curia hoc quorundam privatorum hominum de subjiciendis Regaliæ Abbatijs consilium, tanquam temerarium veterique suæ Jurisprudentiæ adversum improbavit.

CAPUT VII.

Expenduntur ea, quæ à Ludovico Maimbourgo *Societatis Jesu, pro extensione Regaliæ in universos Regni Episcopatus afferuntur.*

1. HIc Scriptor multorum opusculorum editione non tam celebris, quam famosus, nuper controversiæ de Investituris historiam vernacula lingua edidit, in qua Imperij Occidentalis in deteriorem statum declinantis imminutionem ex hac maximè Investiturarum contentione arcessit, & Imperatorum partes adversus Romanos Pontifices pene ubique suscipit: quam quidem occasionem nactus opportunum existimavit, suam quóque de præsenti Regaliæ quæstione sententiam aperire. Etsi autem nihil penè novi afferat, quod superioribus capitulis explicatum non fuerit, adductas tamen jam ab alijs rationes novo quodam verborum lenocinio majoríque arte versat, ut non inutile fuerit institutum ab eo sermonem hic breviter expendere.

2. Ait itaque „ Episcoporum electiones summa cum libertate tandiu celebratas, quandiu Ecclesiæ divitijs caruerunt, nullósque alios proventus præter fidelium oblationes „ & eleemosynas habuerunt, quod ferme per quadringentos „ annos duravit: ait, pretiosa hac sua libertate, quam paupertati acceptam ferebant, excidisse, simul ac divitijs abundarunt, maximè verò postquam Imperatorum ac Regum „ Christianorum munificentia ad terrenas dignitates evectæ sunt,

„ ſunt, & nobiliſſima regionum feuda, arces, caſtella & civi-
„ tates poſſidere cæperunt. Hanc enim terrenam dignitatem,
„ atque opulentiam, duo conſecuta eſſe: primum, quòd
„ Reges jus conferendorum Epiſcopatuum ſibi tribuerunt,
„ ſive preces Cleri ac populi aliquem in Epiſcopum poſtulan-
„ tis, benignè excipiendo; ſive quem vellent eligi, deſignan-
„ do; ſive eum ex conſilio Epiſcoporum & Optimatum in
„ Aula degentium, per ſeipſos eligendo; nonnunquam etiam
„ ad Metropolitanum, quem ab eo vellent ordinari, mitten-
„ do; denique rem ita ſemper moderando, ut nullus unquam
„ Epiſcopus, niſi ex eorum nutu ac præſcripto renuntiaretur,
„ vi, & auctoritate reſcripti ſeu decreti haud multum diſſimi-
„ lis illi diplomati, quod hodie à regibus conceditur. Deinde,
„ ut narrat idem Auctor, Epiſcopo ſic ab eis deſignato, aut
„ ad Cleri populique preces renuntiato, feudorum aliorúm-
„ que Epiſcopatus bonorum Inveſtituram concedere ſole-
„ bant, annulum ac virgam paſtoralem ei in manus dando,
„ antequam à Metropolitano alijſque Epiſcopis ordinari
„ poſſet.

„ 3. Secundus divitiarum in Eccleſijs effectus (verba ſunt
„ ejuſdem Scriptoris) ex priore quaſi naturaliter ſequens, eſt,
„ ut Principes, qui Epiſcopatus conferebant, bonorúmque
„ Epiſcopalium inveſtituram dabant, conſequenter etiam
„ eorundem bonorum, ſede vacante, uſumfructum caperent,
„ ac Præbendas aliáque Beneficia conferrent, donec novus
„ exiſteret Epiſcopus, qui & Inveſtituram ſuſciperet, & Sacra-
„ mento ſe fidelitatis eis obſtringeret. *Idque*, inquit, *Regaliæ jus appellatur, quod ita Inveſtituris conjunctum eſt, ut utrúmque jus unum atque idem eſſe videatur. Sicut enim, qui feudum non hæreditarium concedit, illud poſt mortem vaſalli jure recipit, cunctóſque fructus ſuos facit, donec illud alteri conceſſerit, qui ſe illi clien-*

telari jurejurando obstringat: ita etiam Reges aliique Principes quibus jus donandi Episcopatus competit, eo ipso, naturali quadam consequentia, post mortem Episcopi omnium ejusdem Episcopatus patrimonialium bonorum usumfructum jure sibi vindicant: quæ quidem bona eo ipso quod Episcopatui conjuncta sunt, nobilia fiunt, atque ad feudi conditionem evehuntur. Quapropter eorum fructus, sede vacante, pro suo jure percipiunt, atque ea omnia, quæ fructuum nomine censentur, conferunt, donec novus constituatur Episcopus, qui solemne fidelitatis Sacramentum apud eos dicat.

4. Ex his omnibus idem Scriptor concludit, quòd cùm Regalia Investituras necessariò comitetur, & ad jus donandorum Episcopatuum, quo Reges potiuntur, attineat, consequens sit eam ad omnes Episcopatus, qui regiæ collationis sunt, extendi. Unde ultra inferendum relinquit, quòd cùm Reges Galliæ vi & auctoritate Concordati jus nominandi ad omnes regni Episcopatus habeant, Regalia quoque eis generatim in omnibus Episcopatibus concedenda sit. Quamvis autem, his enarrandis, se aliorum tantum sententiam referre, non verò suam proferre significet, satis liquet, non alium ei scopum fuisse, nisi ut, quæ tum ad conciliandam Regaliæ auctoritatem, tum ad illius in omnes regni Ecclesias extensionem defendendam, aptiora & validiora ei visa sunt, in publicam lucem proferret.

5. Quisquis ea quæ lib. 1. de natura, origine & progressu Regaliæ, & proximis capitulis de sacris electionibus dicta sunt, attenderit, statim quid verum, quid falsum sit in hujus Scriptoris ratiocinatione distinguet, nihilque planè ex ea in extensionis Regaliæ confirmationem effici, facile animadvertet. Ut tamen id adhuc magis eniteat, visum est hic sequentes has breves animadversiones adjungere.

6. I. Pro certo ponit hic Auctor, electiones canonicas, simul ac Ecclesiæ Imperatorum & Principum liberalitate, prædijs ac ditionibus auctæ fuerunt, nominandorum Præsulum jure in Principes translato, perijsse. Atqui hoc falsissimum esse superioribus capitulis demonstratum est. Canonicæ siquidem electiones, Imperatoribus jampridem Christianam religionem professis, viguerunt, & per longa sæcula in omnibus Orbis partibus continuatæ sunt. Sin verò ex primis Imperatoribus aliqui nonnunquam Episcopos designarunt, maximè in ijs urbibus, ubi imperij sedem fixerant, id extraordinariè & pro rerum ac temporum conditione, annuente etiam Ecclesia, & hanc eis prærogativam quodammodo deferente, præstiterunt: vel sunt privata facta, ex quibus nullum jus Principibus quærebatur, & quæ in exemplum trahi non poterant, ut supra observatum est.

7. II. Præterea contendit, Reges Christianissimos jam ab initio Monarchiæ Episcopatus contulisse, eúmque usum deinceps in Ecclesia Gallicana perseverasse. Qua in re primùm ea, quæ nonnulli injustè ac per vim contra Ecclesiam perpetrarunt, confundit cum ijs, quæ justè & ex legitima auctoritate gesta sunt, dum videlicet Principes aut electos à Clero & populo suo assensu confirmabant, aut regiam suam operam in difficillimis Ecclesiæ temporibus, cum Apostolicæ Sedis consilio & licentia, ad constituendos bonos Episcopos, impendebant. Deinde silentio præterit, Carolum Magnum vel potius Ludovicum Pium Imperatores sacras electiones aliquando interruptas publico diplomate in usum revocasse. Nihil de Hugone Capeto cæterísque tertiæ dynastiæ regibus, quibus imperantibus electiones viguerunt, varijsque Edictis ac Pragmaticis Sanctionibus, nec non plurimorum Conciliorum & Summorum Pontificum decretis confirmatæ sunt. Quin

potius ſignificare videtur, Antiſtitum electiones penes Chriſtianiſſimos reges jure quodam proprio, quod ab eorum corona divelli nequeat, ſemper fuiſſe, quod & falſiſſimum, & eorum pietati valdè injurioſum eſſe ſupra demonſtratum eſt.

8. III. Neque verò in explicandis Inveſtituris verior, aut accuratior apparet. Libro primo ejuſdem Hiſtoriæ duo illa celebrata privilegia, quæ vulgo in confirmationem Inveſtiturarum afferuntur, expendit, quorum alterum Carolo Magno Adrianus I. Pontifex Maximus, alterum Othoni I. Leo VIII. conceſſiſſe dicitur. Quod ad prius attinet, allatas à doctiſſimis viris rationes, quibus adulterinum eſſe convincitur, quam maximè poteſt, extenuat: poſterius verò tanquam certum atque indubitatum proponit, tametſi non ignoraverit, illud tanquam falſum à Doctiſſimo Cardinali Baronio rejectum eſſe ob multas rationes, quæ ſaltem ejus fidem dubiam & incertam reddunt. Quin & hocce privilegium de induſtria magnopere venditat & extollit, cùm etſi poneretur illud eſſe verum, eo rerum ſtatu à Leone VIII. Othoni conceſſum fuerit, ut apud æquos judices exiguæ vel potius nullius auctoritatis eſſe debeat, de quo videſis lib. 1. cap. 6. §. 5. Unde neque ipſe poſtea Imperatorum jus in dandis Inveſtituris hoc utróque Privilegio confirmat, ſed ſatis apertè docet, id juris ad eos non tam ex privilegio aut Eccleſiæ conceſſione, quam vi atque auctoritate Imperatoriæ dignitatis pertinuiſſe.

9. IV. Si naturam & conditionem Inveſtiturarum attendas, ſola feuda afficiebant, quæ videlicet Principes poſt Epiſcoporum mortem ad ſe recipiebant, ea futuris mox ſucceſſoribus reddituri. Poſtea autem jus iſtud ad alia Eccleſiarum bona, etiam ad decimas, oblationes alióſque proventus merè ſpirituales productum eſt, dum ea omnia Principes quandiu ſedes vacaret, una cum feudis cuſtodiæ nomine occuparent,

&

& electo postmodum Episcopo per Investituram traderent. Itaque vulgo Investitura non solum electionibus non obstabat, sed potius eas excipiebat, cùm ritè electo, antequam inauguraretur, concedi s leret. Id quod vel ex ipso qualicumque Leonis VIII. privilegio, prout à Gratiano refertur, manifestum est. *Quodsi*, inquit, *à Clero & populo quis eligatur Episcopus, nisi à supradicto rege laudetur & investiatur, non consecretur. Apud Grat. Dist. 63.* Hæc ita se in Ecclesia Gallicana habuisse sub finem undecimi sæculi, imperantibus tertiæ dynastiæ regibus, cùm de Investituris acriter certatum est, testantur quotquot ea ætate de Investituris scripserunt. Sæpe tamen Imperatores alijque Principes sese intra legitimos Investiturarum terminos non continebant, sed earum occasione Episcopos aliósque Ecclesiæ Præpositos, sublata electionum libertate, nominabant; quod latam ambitioni & Simoniæ portam aperuit, multósque indignos ac nefarios homines in Ecclesiasticas dignitates introduxit. Unde Romani Pontifices tam perniciosa usurpatione commoti, ejusmodi Investituris vehementer obstiterunt, eásque, intentato anathemate, in multis Concilijs damnarunt, ut alibi explicatum est. Hæc singula Maimburgus permiscet, contenditque Reges & Imperatores, simul atque collatis in Ecclesias feudis ac ditionibus Episcopos sibi feudatarios habuerunt, pro suo jure Episcopatus, nulla electionum habita ratione, contulisse. Atque ea causa est, cur in hac sua Historia tantopere ad Imperatorum partes propendeat, Summósque Pontifices, tanquam minus justè in damnandis Investituris se gesserint, accusare non vereatur.

10. V. Demus Regaliam Investituris, in eo quod juri & rationi consentaneum habuerunt, successisse, vel potius ex illis tanquam è fonte rivum, aut ex arbore surculum emersisse,

ut lib. 1. declaratum est: numquid inde sequitur, eam, prout nunc se habet, justam ac legitimam esse, aut ad Reges, præter Ecclesiæ concessionem, pertinere posse? Id quam falsum sit statim patet, si observes, qualis primùm Regalia fuerit, & qualis deinde, temporis progressu, evaserit. Per me justa ac legitima fuerit, licet, quandiu solo feudorum usufructu continebatur, in ijs videlicet provincijs, in quibus ex consuetudine Dominus, mortuo vasallo, recepti ad se feudi fructus faciebat suos. At postquam ad alia Ecclesiarum bona, decimas etiam cæteròsque proventus sacros, demum ad ipsam Beneficiorum collationem producta fuit, in aliam quodammodo conversa est, tótque accessionibus aucta, vitium contraxit, ut non aliter, quam expressa aut tacita Ecclesiæ concessione, justa & legitima censeri possit.

11. VI. Neque verò ad excusandum ejusmodi Regaliæ incrementum Auctor sine gravissimo errore, aut nisi per ludibrium dicere potuit, universa alicujus Episcopatus bona, eo ipso quo ei adjuncta sunt, nobilia fieri atque ad feudorum conditionem evehi. Ut quid enim ea hoc vano nobilitatis titulo donat, nisi ut vero servitutis jugo subjiciat? Decimæ & oblationes, quæ Ministris Ecclesiæ assignantur, tributi loco sunt, quod Deo tanquam supremo bonorum omnium auctori à fidelibus persolvitur. Ecclesiæ bona à sacris canonibus solum *oblationes fidelium*, *pretium peccatorum*, *patrimonium pauperum*, sed & *ipsius Dei bona* appellantur. His titulis ab alijs quibuscumque bonis distinguuntur, & apud omnes sacra & inviolata habentur. Contra verò ab hoc scriptore non aliam ob causam novo hoc nobilitatis titulo ornantur, nisi ut, vacantibus Ecclesijs, Laicorum prædæ pateant. Idem potiori adhuc ratione de collationibus Beneficiorum, quæ præcipua est hodie Regaliæ pars, dicendum videtur. Quid enim Bene-

ficiorum collationibus cum feudorum cæterorúmque Ecclesiæ bonorum usufructu commune? Cúmque, ex omnium sententia spirituale quid ac merè Ecclesiasticum sonent, quî fieri potest, ut Regibus ex sola vi atque auctoritate regiæ coronæ adscribantur, eo vano colore quæsito, quòd inter vacantis Episcopatus fructus numerentur?

12. VII. Hinc etiam obiter solvitur, quod à nonnullis Officialibus regijs opponi solet, Regaliam generali feudorum servitate niti, nec solum feudorum, post Episcoporum mortem, usufructui successisse, sed plurimis alijs servitijs, quibus olim Antistites ratione feudorum obstringebantur, qualia sunt, Regem ad castra proficiscentem comitari, certum ei militum numerum suppeditare, ejus Majestatem, aut missos ab ea Officiales hospitio excipere. Quid enim inde conficitur? Esto, ad feudorum servitutem Regaliæ ortus vel etiam progressus, ut supra explicatum est, referatur: an idcirco, præter Ecclesiæ concessionem vel consensionem, justa & legitima haberi potest in eo statu, in quo jampridem quasi in infinitum aucta conspicitur? Deinde Regem ad castra comitari, certum ei militum numerum suppeditare, ejus Majestatem aut regios Officiales hospitio excipere, similésque antiquæ feudorum obligationes, quæ quovis tempore obstringebant, nullam peculiarem affinitatem habent cum Regalia, quæ solum, vacante sede, existit; imo neque etiam ullam proportionem, si ea omnia consideres, quæ hodie Regaliæ jure continentur. Præterea Feudorum vacantium ususfructus, quæ res propius ad Regaliam accedit, in solis juris consuetudinarij provincijs locum habere posset, non verò in provincijs juris scripti, ubi ejusmodi feudorum vacantium ususfructus ad Dominum, mortuo vasallo, non pertinet, neque jus *Relevij*, quod huic usufructui successit, cognitum est, ut alibi explicavimus.

Denique jamdudum Christianissimi Reges ejusmodi feudalibus servitijs atque oneribus Ecclesias liberarunt, atque ijs, simúlque jure caduci, relevij, alijsque similibus obligationibus Clerus Gallicanus ob annuam decimarum solutionem relaxatur, ut expresse cautum est in contractibus, quos singulis quinquennijs Comitia generalia eo nomine cum regijs Procuratoribus ineunt.

13. VIII. Perperam hic Auctor contendit, Reges Christianissimos per Bononiense, ut vocant, Concordatum, pristinum jus nominandi ad Episcopatus, quod ex Investituris olim habebant, recuperasse. Quis enim nesciat, quantum Investituris dissimilis sit regia nominatio, quam ex Concordato adepti sunt Reges Christianissimi? Jam supra observatum est, Investituram initio sola feuda comprehendisse; deinde ad reliqua Ecclesiarum bona prolatam esse: cæterum nemini solitam dari, quin antea canonico more à Clero & populo, aut à Capitulo Ecclesiæ Cathedralis electus fuisset. Contra verò per illud Concordatum, sublatis electionibus, jus nominationis seu Patronatus vel præsentationis ad Episcopatus & Abbatias Regibus Galliæ concessum est, institutione seu collatione ejusmodi Dignitatum Summo Pontifici reservata. Itaque Investiturarum jus civile quid ac humanum erat, in ipsa scilicet feudorum conditione fundatum, atque ad solas res temporales pertinens: regia autem nominatio ex Concordato introducta, jus spirituale est aut quasi spirituale, quod Regibus nisi ex concessione Ecclesiæ attribui non potest. Unde etiam Reges, postquam ea nominatione perfuncti sunt, Sacramentum fidelitatis, quod Investituræ atque hominio successit, ab Episcopis, antequam Episcopatus possessionem adeant, exigere solent. Præterea istud Concordatum pactum-conventum est inter duas supremas Potestates,

adeóque

adeóque, ut jam supra notatum est, utrinque secundum conditiones & formas verborum appositas servari debet, neque in eo quicquam, nisi ex mutuo partium consensu, immutari aut novari potest. Cúmque in eo nihil de Regalia neque directè neque obliquè habeatur, omnino à ratione abhorret, ut ejus verba per vanas consequentias ad ejusmodi jus in universas regni Ecclesias propagandum detorqueantur.

14. IX. Postremò cujusmodi fuerit Regaliæ origo & natura, (de hoc enim licet unicuique quod probabilius existimaverit, defendere) pro certo haberi debet, jam tum ab initio eam non in omnes regni provincias atque Ecclesias, sed in aliquas tantum introductam fuisse. Deinde constat Concilium Lugdunense Oecumenicum, de quo mirum est hunc Auctorem nusquam meminisse, tolerata in ijs locis Regalia, ubi ex antiqua consuetudine recepta erat, gravissimis verbis prohibuisse, ne in eas Ecclesias de novo induceretur, quæ ei hactenus non subjacuerant: neque etiam negari potest, quin vi & auctoritate hujus decreti certæ quædam provinciæ ac Diœceses per quadringentos fere annos ad hanc usque ætatem canonicam suam libertatem retinuerint. His ita pro confesso habitis, proferatur, si libet, priorum Regum in eligendis Episcopis auctoritas; adjungatur jus Investiturarum, itémque regia ad Prælaturas nominatio ijs ex Concordato attributa: certè nunquam inde conficietur, justum æquúmque esse, ut tot Ecclesiæ sua antiqua libertate priventur, producta regio Edicto per totum regnum Regalia, contra expressam Concilij Oecumenici in Gallia celebrati & recepti prohibitionem, contra ipsa priorum Edictorum, tum veterum, tum recentium verba, & contra constantem ac perpetuam harum Ecclesiarum possessionem.

CAPUT VIII.

Frustra aliqui contendunt, Regaliam idcirco generalem esse oportere, quòd Reges Christianissimi omnium regni sui Ecclesiarum Cathedralium Patroni habeantur.

1. REgiorum Officialium nonnulli Regaliam generalem esse oportere hoc præcipuè argumento probare conantur, quòd Rex omnium in regno suo Ecclesiarum Cathedralium generalis Patronus habeatur. Si enim, ut ipsi putant, Regalia Patronatus jure maximè nititur; cùm omnes Ecclesiæ Cathedrales Regem Patronum agnoscant, consequens est, ut etiam omnes Regaliæ subsint; nec quicquam hîc inter illas distinguendum videtur, quasi aliæ alijs minus regiæ auctoritati ac tutelæ subjacerent.

2. Ut huic argumento satisfiat, duo Patronorum genera cum Canonistis distinguenda sunt. Alij ita appellantur, quòd Ecclesiam suis sumptibus extruxerint ac dotaverint, quibus præter honoris gradum in ea Ecclesia, qui in veteri canone apud Gratianum caus. 16. q. 16. *aditus processionis* nuncupatur, jus etiam competit nominandi seu præsentandi aliquem idoneum & capacem, qui ab Episcopo ad eam administrandam ordinetur, atque instituatur. Deinde ejus etiam partes sunt, ut ejusdem Ecclesiæ bona ac jura conservet, eámque pro virili tueatur, ut in multis canonibus cautum est. Aliud autem genus Patronorum est, qui vel ob propriam dignitatem, vel ad id speciatim electi, Ecclesiæ alicujus Ministros ac bona tueri, & contra Potentium vim & injurias defendere ex officio debent; qui quidem in jure non solum Ecclesiarum Patroni, sed & Defensores, seu Guardiani, atque Advocati appellantur, de quibus videsis lib. 1. hujus Tractatus cap. IX.

3. Jam

3. Jam verò Christianissimi Reges priore sensu multarum in regno suo Ecclesiarum Patroni sunt, quas suis sumptibus aut ex regij Domanij bonis magnificentissimè dotarunt, & in quibus proinde jus habent præsentandi ad Beneficia, vel etiam absolutè conferendi. Sed falsum est eos hoc modo omnium Ecclesiarum Cathedralium Patronos esse, cùm non omnes, sed aliquas tantum ab eis constructas, aut regijs bonis auctas esse constet. Alioquin sequeretur, eos nominationem ad omnes Præbendas, Canonicatus aliáque ejusmodi Ecclesiarum Beneficia habere, non solum sede Episcopali vacante, sed quovis tempore: quod ne isti quidem Officiales regij audent asserere; nisi forte erroneæ atque impiæ eorum opinioni accedere velint, qui scribere non dubitarunt, Reges ut supremos rerum temporalium dominos, proprio quodam ac regio jure, non solum Episcopatus, sed & Dignitates, Canonicatus, Præbendas, Parochias, omnia denique Ecclesiastica regni sui Beneficia conferre ac donare posse, de quo vid. Ferdinand. Vasques. lib. 2. Illust. controvers. cap. 51.

4. Præterea hujusmodi Ecclesiarum Patroni seu fundatores, sive Ecclesiastici sint, sive Laici, sive Principes, sive privati, Beneficia sui patronatus pleno jure non conferunt, nisi ex particulari privilegio, sed tantum ad ea Clericos ab Episcopo examinandos, &, si capaces atque idonei reperti sint, ab eo ordinandos & instituendos, præsentant. Unde quantumlibet jurisdictionis spiritualis habeant Decani, Præpositi, Archidiaconi vel aliæ Capitulorum Dignitates, Beneficia sui patronatus pleno jure non conferunt, cùm id proprium sit Episcoporum, ut multis canonibus definitum est, ut c. Laici. c. Inventum 16. q. 1. Cap. Quod autem. Cap. Transmisso, apud Greg. IX. De Jure Patronatus. Atqui Christianissimi Reges non simpliciter ad Beneficia ob Regaliam vacantia

nominant, sed ea pleno jure conferunt, atque ipsum titulum & institutionem Regalistis donant, ea auctoritate & prærogativa, qua nec Episcopus, nec Summus etiam Pontifex donaret.

5. Postremo cùm is Patronatus, de quo hic agimus, servitus sit à jure communi deflectens, ac legitimæ Ordinariorum auctoritatis usum impediens, certis ac publicis testimonijs probari debet; quæ si deficiant, pro Ecclesiarum libertate pronuntiandum est, ut habetur can. Piæ mentis, cum sequentibus 16. q. 7. Cap. Nobis, de jure Patronatus, & in Concilio Tridentino Sess. 14. cap. 12. de reform. & Sess. 25. cap. 9. de ref.

6. Neque verò dixeris Reges ipso jure fundatores Ecclesiarum Cathedralium regni sui reputari. Ut enim hoc gratis detur, quid tam alienum à ratione juris, quam ut hæc qualiscumque juris præsumptio introducendæ rei adeò extraordinariæ, atque enormi, qualis est Regalia, causam præbere intelligatur? Probandum esset, Reges id juris in ipsa fundatione, consentiente Ecclesia, sibi retinuisse, aut certè eis, ex antiqua possessione, quam Ecclesia permiserit ac probaverit, quæsitum esse, quemadmodum in Concilio Lugdunensi statutum est. Alioquin justitiæ, religioni ac rectæ rationi repugnat, ut Rex, eo solo nomine, quòd Ecclesiarum Cathedralium fundator reputetur, sola sua auctoritate ac præter Ecclesiæ consensum Regaliam generalem efficere possit, atque eam in multas provincias & Ecclesias, quæ nunquam ei obnoxiæ fuerunt, extendere, insuper habito Concilij Lugdunensis decreto, cui tot Reges suæ Majestatis prædecessores paruerunt, quódque hactenus summa religione in Gallia observatum est.

7. Itaque posteriori tantum sensu Reges Christianissimi omnium Galliæ Ecclesiarum, maximè verò Cathedralium Patroni

Patroni dici possunt, quatenus videlicet eis consulere, atque earum bona & possessiones à vi & rapina potentiorum tutari debent, præsertim dum sedes Episcopalis vacat, cùm tunc Pastoribus orbatæ, regia tutela magis indigeant. At cùm ejusmodi Patronorum proprium munus sit Ecclesiarum bona & jura sarta tecta præstare; quis non videt ex tali Regum Christianissimorum in omnes Ecclesias Cathedrales patronatu, frustra ac perperam inferri, eos, vacante sede Episcopali, aliquod jus sibi in reditus sacros atque in collationes Beneficiorum vindicare posse? Cæterum hæc duorum Patronatuum distinctio, quorum alterum Rex in universas regni Ecclesias, alterum verò in aliquas tantum habeat, cum per se clara est & minimè dubia, tum gravissimorum etiam inter Gallos Juris-consultorum & Canonistarum testimonio confirmatur. Vid. Rebuff. in Concordat. tit. de regia ad Prælaturas nominat. §. 1. v. Cathedralibus.

8. Neque tamen diffitendum, quin id genus Patronatus, quo Reges Christianissimi Ecclesiarum Cathedralium Protectores, Custodes ac defensores habentur, magno eis adjumento fuerit ad stabiliendam, atque amplificandam Regaliam, in ijs locis, ubi occasione feudorum, introducta fuerat, ut lib. 1. cap. 9. demonstratum est. Sed inde non sequitur, quòd hæc prima ac præcipua ejus causa fuerit. Alioqui, cùm Reges æquè omnium in regno Ecclesiarum Cathedralium Patroni sint, id est Protectores, Custodes & Tutores, cur non ubique locum habuit Regalia? Cur ab initio in certas quasdam provincias, atque Ecclesias tantum inducta est? Cur quæ ab illa primùm immunes fuerunt, hactenus in sua naturali & canonica libertate relictæ sunt?

9. Qua quidem in re plerique hallucinantur, quòd ea, unde Regalia ortum, atque incrementum habuit, qualia sunt feudorum

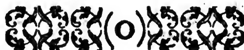
feudorum servitus, jus spolij, Ecclesiarum patronatus seu custodia, non satis distinguunt ab ijs, quæ Regaliam, ut nunc se habet, hoc est quatenus vacantium Ecclesiarum usumfructum ac Beneficiorum, præter parochias, collationem pleno jure comprehendit, justam ac legitimam efficere potuerunt. Singula illa modo memorata, quæ introducendæ & amplificandæ Regaliæ occasionem præbuerunt, nequaquam effecêre, ut justa ac licita esset, neque obstitêre, quominus initio ac multo etiam post tempore, tanquam abusus, atque alieni juris usurpatio reprobari debuerit. Sola diuturna possessio, accedente expresso vel saltem tacito Ecclesiæ consensu, præstitit, ut ejus usus justus ac licitus evaderet. Quod ut peculiariter juri Patronatus, Custodiæ seu Defensionis, de quo hic agitur, accommodemus, illud quidem Reges ad introducendam vel potius augendam Regaliam non parum adjuvit. At id contra rei naturam accidit, cùm proprium Patroni, Custodis, Defensoris officium sit, tuendis Ecclesiarum bonis ac juribus invigilare, atque, ubi Pastoribus orbatæ sunt, Oeconomos, qui earum bona administrent, & futuro mox Episcopo rationem reddant, vel præficere, vel sua auctoritate fulcire; non verò Ecclesiarum vacantium fructus sibi vindicare.

10. Et revera quid Christianissimorum Regum Majestate ac pietate indignius, quam vacantium Ecclesiarum tutelam eo fine eáque conditione suscipere, ut earum reditus sibi tribuant; quasi proprij commodi causa, & ad fiscum augendum, id illis officij præstarent? Oeconomi & Custodis munus, si per seipsum consideretur, abjectum est, & regiam dedecet Majestatem, neque ullo modo respondet dignitati, atque excellentiæ, quam vulgò Officiales regij Regaliæ adscribunt, dum eam Jus Illustre & eximium, ac singularem Regum Christianissimorum prærogativam appellant. Possunt quidem

Principes,

Principes, ut modò dictum est, Officialium suorum ope Oeconomos vacantibus Ecclesijs præficere, suáque auctoritate & præsidio munire: at alienum omnino ab eorum dignitate, ut ejusmodi bona nullo alio intermedio, curent & administrent; quod tamen ab eis præstandum videretur, quo Ecclesiarum fructus aliqua juris specie sibi vindicarent. Imprimis verò nihil tam ab officio Patroni, Custodis & Defensoris Ecclesiarum abhorret, quam ut ijs nominibus ad arrogandam sibi Beneficiorum collationem abutatur, cùm majus in eo damnum Ecclesia faciat, quam si quamcumque redituum temporalium partem amitteret.

II. Unde tametsi alij quoque Reges ac Principes, in suis quisque regnis ac ditionibus, Ecclesiarum Cathedralium sint Patroni, Custodes seu Defensores, nequaquam tamen sibi jus Regaliæ vindicant, quod nusquam hodie in toto Orbe Catholico, præterquam in Gallia, usurpatur. Sin verò Reges Christianissimi jam ab initio Regaliam, eo nomine, quòd Ecclesiarum Patroni & Custodes sint, sibi jure tribuere nequaquam potuerunt, etiam in ijs locis, ubi postea longo usu confirmata, à Concilio Lugdunensi tolerata, & quodammodo probata est; quid rationis atque æquitatis habet, ut nunc idem hic titulus proferatur, ad Regaliam in Ecclesias, quæ ei nunquam obnoxiæ fuerunt, extendendam, contra ejusdem Concilij Lugdunensis prohibitionem, & contra perpetuam & constantem harum Ecclesiarum possessionem, tot Christianissimorum Regum edictis, & Parlamenti Parisiensis Arrestis per quadringentos fere annos confirmatam?

CAPUT IX.

Ratio ex rotunditate Coronæ adducta, aliæque similes rationes ad Regis utilitatem in hac Regalia causa accommodatæ, vanæ sunt ac futiles.

1. ITa debilis ac frivola eſt ratio, quam nonnulli, ad probandam Regaliæ univerſitatem ex regiæ coronæ rotunditate ducunt, ut vix reſponſione digna videatur. Quid enim orbicularis Coronæ figura ad Regaliæ amplitudinem confert? An Regum qui præteritis ſæculis in Gallia imperarunt, corona rotunda non erat? aut aliquid eis ad ſummum imperium defuit, quòd Regaliam in omnibus Eccleſijs non exercuerint? Quis non advertit, hujuſmodi ratiocinationibus Regum Majeſtatem violari, & immoderata extendendi eorum jura cupiditate, incertam quodammodo ac dubiam reddi ſupremam illam poteſtatem, quam ad ſubditorum ſibi populorum rectionem à DEO optimo maximo acceperunt? Hæc tam abſurda opinatio eis relinquenda eſt, qui ſibi in animum induxerunt, Regaliam eſſe regiæ Coronæ coævam, atque ab ipſo Monarchiæ exordio ei inſitam, quod quam ineptum ſit & chimæricum, ſupra demonſtratum eſt. Certè Renatus Choppinus, qui plerúmque impenſius regijs juribus amplificandis, quam conſervandis Eccleſiæ libertatibus ſtudet, hanc generalis Regaliæ defenſorum rationem ex Coronæ rotunditate deſumptam explodit. *Regalia iſta*, inquit lib. 1. de ſacra Politia tit. 7. n. 11. *non ubique exercentur à Principe inter ſuos, multóque arctioribus, quam regni limitibus circumſcribuntur & terminantur: licet alioquin regij diadematis ſphærica forma ſit, in quo nihil inciſum angulis, nihil ſinuoſum, æqualitatémque motus ac conſtantiam in omnibus ſuis partibus figura ſervet hujuſmodi.*

2. Sunt

2. Sunt qui eadem alijs verbis,& quidem aliquanto probabilius, proponunt. Ajunt enim, cùm pleræque in Gallia provinciæ pridem Regaliæ assueverint, haudquaquam conveniens videri,ut reliquæ ab ea immunes sint: quandoquidem regiam dignitatem omnes pariter colant, eas in Regalia, quæ supremi Regum Dominij signum est, & prærogativa nobilissima, dissimiles esse non oportere: ex hac disciplinæ varietate plura oriri incommoda: nunc, prout se res habent, minimè expedire, ut, vacante sede, bonorum Episcopalium administratio Capitulis relinquatur, Beneficiáque tandiu vacua dimittantur, quoad novus Anstites possessionem Episcopatus adeat: Curiam Romanam jure præventionis ejusmodi Beneficia interim collaturam, variásque lites orituras inter illos, qui ea vel à Romano Pontifice, vel à Capitulis, Patronis aliísque Ecclesiarum Præpositis obtinuerint.

3. Sed quam futiles sint, atque imbecillæ ejusmodi rationes, facile est animadvertere. Certè Concilium Lugdunense, dum Regaliam in ijs locis, ubi ex antiqua consuetudine vigebat, tolerandam, in alijs verò, ubi hactenus in usu non erat, minimè introducendam statuit, ex hac diversitate aliquos offendi debere non judicavit. Hucusque per Reges licuit, ut singulæ in regno provinciæ, urbes, oppida suis quæque legibus, consuetudinibus ac moribus uterentur. Ad Francorum Monarchiæ gloriam & amplitudinem pertinet, quòd tot provincias populósque moribus, atque ingenio diversos sub unius Principatus potestatem redegerit. Sunt quædam provinciæ, quæ consuetudinario, ut vocant, jure reguntur: aliæ verò, quæ jure scripto seu civili-Romano. Sunt quæ Ordinum comitia unoquoque anno, vel singulis triennijs celebrant; aliæ verò quibus comitiorum jus non est. Sunt quæ tributum, salarium, aliáque certa vectigalia pendunt, à quibus

aliæ eximiæ, atque immunes hactenus exstiterunt. Notum est Caroli Molinæi celeberrimi superiore sæculo Juris-consulti consilium de abrogandis varijs provinciarum consuetudinibus, novóque juris Francici codice condendo, qui imposterum ubique ab omnibus observaretur. Verùm ejusmodi consilium, tametsi aliquatenus plausibile, minimè probatum fuit. Christianissimi Reges, cùm supremam suam auctoritatem pari justitiæ & clementiæ studio moderentur, subditorúmque saluti & tranquillitati inprimis serviant, præclarè se agere arbitrantur, si sua singulis provincijs, atque urbibus jura, suos usus, sua privilegia conservent, & ab ejusmodi consilijs, quæ æqualitatis obtentu, Potentiorum libidini, atque injustitiæ plerúmque famulantur, longè abhorrent.

4. Sin verò Reges in rebus civilibus & temporalibus, in quibus plena, atque absoluta auctoritate pollent, ita sibi agendum existimant; ecquis potiori adhuc ratione parem ab eis moderationem in ijs, quæ ad Ecclesiæ jura & dignitatem pertinent, non expectet? Ecquis unquam putet, eis licuisse ob hujusmodi convenientiæ & commoditatis rationes, Regaliam efficere generalem, hoc est, jus adeò extraordinarium & majorem sui partem spirituale, & Ecclesiasticum, propria auctoritate in multas provincias, atque Ecclesias sibi de novo tribuere, non solum sine assensu Ecclesiæ, sed contra ejus prohibitionem in Concilio Lugdunensi promulgatam, & hactenus in regno observatam, & contra proprij religionem jurisjurandi, quo in ipsa inauguratione singulis Ecclesijs sua jura suásque immunitates se conservaturos promiserunt?

5. Quod autem spectat ad ea, quæ afferuntur, incommoda, si Regalia non ubique locum habeat, haud difficile est, eis illæsa Ecclesiarum libertate, occurrere. Capitula Ecclesiarum Cathedralium ex jure communi, Diœceses, vacante

sede,

ſede, in ſpiritualibus adminiſtrant: quidni igitur & in temporalibus adminiſtrare poterunt, præficiendo videlicet Oeconomos, qui Epiſcopalium bonorum curam gerant, & futuro Epiſcopo rationem ſuæ procurationis reddant; ut non ita pridem adhuc in Occitania alijſque vicinis Provincijs obſervabatur? Sin verò id ſuſpectum ac periculoſum videtur, quòd aliquorum Capitulorum Canonici hacce adminiſtratione abuti poſſent, unde inter eos & ſucceſſores Epiſcopos diſſidia & lites orirentur; regij Magiſtratus in unaquaque Diœceſi Oeconomos, rationem futuris Epiſcopis reddituros, ſua auctoritate præficere poſſent: id quod à centum circiter annis in Occitania alijſque Provincijs Regaliæ non obnoxijs, obſervabatur; in quibus Prætores alijque Officiales regij nominandorum Oeconomorum, ſede Epiſcopali vacante, poteſtatem ad ſe excluſis Capitulis, traxerant: quod etſi immunitati Eccleſiaſticæ minus conſentaneum videatur, tolerari poſſet. At nequaquaquam inde ſequitur vacantium Eccleſiarum fructus Regi tribuendos eſſe. Quod autem attinet ad Beneficia, quæ interim vacarent, vel ea Cathedralium Eccleſiarum Capitula, ex Apoſtolicæ Sedis Indulto, ut antea in plerifque Eccleſijs mos erat, conferrent; vel futuro Succeſſori ex Canonum, ne quid ſede vacante innovetur, vetantium, præſcripto, ſervarentur; quo quidem caſu Romanæ Curiæ præventioni ſubjacere nequaquam deberent. Uno verbo, omnes facilè animadvertunt leviora eſſe ejuſmodi incommoda, quam ut ad defendendam Regaliæ extenſionem ſufficere poſſint, atque idcirco tantum ab Officialibus regijs hic afferri, quòd veris ac ſolidis ad eam probandam rationibus careant.

 CAPUT X.

CAPUT X.

Alia obiectio Officialium regiorum proponitur, & dissolvitur.

1. NOnnulli Officiales regij adductis contra extensionem Regaliæ rationibus, atque ipsa rerum evidentia convicti huc confugiunt, ut dicant operæ pretium esse attendere, quos in usus Christianissimi Reges vacantium Ecclesiarum, in quibus Regalia ex antiqua possessione locum habet, proventus impenderint, atque etiamnum sua Majestas impendat: utpote, qui eos vel futuris Episcopis reliquerint, vel in Ecclesiæ utilitatem, & in opera pia insumpserint: proinde, etsi daretur extensionem Regaliæ in Ecclesias antea ei non obnoxias, minus justam esse, prudentiam tamen, & æquitatem postulare, ut Edicto ea de re promulgato omnes obtemperent; quandoquidem si sua Majestas illud ad postulationem Episcoporum rescinderet, suo jure in alijs omnibus Ecclesijs Regaliæ jampridem obnoxijs uti posset, adeóque earum reditus, quamdiu sedes vacat, ad ærarium deferrentur, uti solebat fieri ante Carolum VII. qui primus Regaliorum proventus sanctæ Palatij Capellæ donavit: quod certè Ecclesiæ Gallicanæ majori damno, atque oneri esset, quam illa Regaliæ extensio, ex qua Regi sola paucorum Beneficiorum in aliquibus Ecclesijs collatio accedit.

2. Quam debilis sit hæc postrema extensionis Regaliæ defensio, ad quam regij Officiales alijs omnibus exclusi confugiunt, statim apparet, cùm revera potiùs expressa sit ejus condemnatio. Deinde eam defensionem falso niti fundamento facile est demonstrare. Nam observandum has redituum Regaliæ in gratiam novorum Episcoporum donationes à Regibus fieri per peculiaria diplomata, quæ Cameræ computorum exhiberi,

exhiberi, & ab ea examinari, ſeu, ut vocant, verificari, ut & reliqua regiarum donationum diplomata, neceſſe eſt. Unde patet, jus percipiendorum ejuſmodi redituum ſemper penes Regem eſſe, eóſque ſuam Majeſtatem, quòties libuerit, retinere poſſe: quod etſi hocce tempore, tanquam ab ejus pietate & magnificentia alienum, minimè timendum eſt; quis tamen ſibi idem impoſterum ab ejus ſucceſſoribus eorúmve Miniſtris jure merito pollicebitur?

3. Certè Ludovicus XIII. glorioſæ memoriæ Rex Chriſtianiſſimus litteris ſuis anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo primo menſe Decembri datis omnes reditus Eccleſiarum Regaliæ ſubjectarum, dum vacarent, futuris Epiſcopis in perpetuum dimiſerat; idque, ut profitetur, quia cùm illos in pios uſus convertere deberet, utilius ac juſtius duxerat eos Epiſcopis futuris relinquere, quò ſingulæ Eccleſiæ, ad quas, ut ipſe loquitur, *naturaliter* pertinebant, inde juvarentur. At hæ Literæ juri atque Eccleſiaſticæ diſciplinæ adeò conſentaneæ, poſtmodum Ludovici XIV. feliciter regnantis, dum adhuc minoris ætatis eſſet, nomine reſciſſæ ſunt per alias Literas patentes, quibus edicitur, ſuam Majeſtatem Regaliarum fructus ad ſe ſuóſque ſucceſſores revocare, ut eos, quoties aliqua Eccleſia vacaverit, *Futuro Epiſcopo dimittat*, aut *in alia opera, prout opportunum exiſtimaverit, diſpenſet, per litteras patentes, quæ eam ob rem Cameræ computorum inſcribentur*. Unde etiam haud pridem ſua Majeſtas redituum Regaliæ tertiam partem in ſubſidium novorum Catholicorum, qui ab Hæreſi Calviniana ad fidem redeunt, aſſignavit, peculiari quodam Quæſtore, qui ejuſmodi pecuniam ex ejus præſcripto ac juſſione diſtribuat, conſtituto: quod certè indicio eſt, ſuam Maejeſtatem ejuſmodi fructus, ut ſuos habere, ac de ijs tanquam de re ſua ſtatuere.

4. Falſa

4. Falsa itaque & planè incerta est illa compensatio, quæ ad defendendam Regaliæ in universas Galliæ Ecclesias extensionem hîc affertur. Siquidem Rex, cùm jus istud in Ecclesias ei antea non obnoxias produxit, integrum illud, ac sine diminutione in alijs, ubi jampridem locum habebat, servavit, redituúmque temporalium dominium, & dispensationem in Ecclesijs vacantibus retinens, in ijsdem Dignitates, Præbendas, Prioratus, cæteráque, præter Parochias, Beneficia pleno jure confert: quod unum hodie in Regalia vel maximè spectatur; quódque reipsa gravius Ecclesijs damnum infert, quam si vel quamlibet redituum suorum, sede vacante, jacturam facerent.

5. Præterea, qui aliarum defensionum inopia hanc qualemcúmque compensationem proponunt, eam Simoniæ vitio laborare fortè non advertunt. Vellent enim, ut Christianissimo in varijs Ecclesijs, quando eas vacare contigerit, Beneficiorum ac Ministeriorum Ecclesiasticorum collatio, quæ res planè spiritualis & hierarchica est, relinqueretur, ratione habita temporalium redituum, quos in alijs Ecclesijs ita suo jure percipit, ut tamen futuris Episcopis partim dimittat, partim in opera pia impendat; quantumvis eos, ut ipsi existimant, perinde ac alios Domanij proventus, in ærarium transmittere, & in suam utilitatem convertere posset.

6. Denique etsi imposterum Christianissimi Reges, ex illorum Officialium sententia, universos Ecclesiarum Regaliæ obnoxiarum reditus, sibi tribuere, & in proprios usus convertere, summo jure, possent: id tamen vix unquam futurum persuadet, tum regij magnitudo animi, tum spectata Christianissimorum Principum in res divino cultui mancipatas religio. Itaque aut Reges Prædecessores suos sibi imitandos proponent, qui postquam Regalia à feudorum usufructu,

ad

ad alia omnia Ecclesiarum bona producta est, ejusmodi sacros reditus in opera pia insumpserunt; aut eos Episcopis Successoribus singulísque Ecclesijs, ad quas *naturaliter* pertinent, ut loquitur in suo Edicto Ludovicus XIII. donabant. Atque adeò in eorum Majestatem injurius sit, qui eos non aliter tam justo officio perfuncturos existimet, nisi Regaliæ usum ad innumeras Ecclesias, quæ nunquam ei obnoxiæ fuerunt, proferre sinantur, insuper habito Concilij Lugdunensis Decreto, hactenus in Gallijs tam religiosè observato.

CAPUT XI.

Expenduntur quidam Iuris canonici textus, aliáque argumenta, quibus Regaliæ usus in ijs, quæ ad Beneficiorum collationem spectant, defenditur.

1. QUomodo Regalia ab usufructu bonorum temporalium ad collationem Beneficiorum producta fuerit, lib. 1. c. x. explicatum est. Tantæ autem novationis præcipua, ut fatentur Regalistæ, ratio fuit, quòd collationes Beneficiorum inter fructus Ecclesiarum, Regibus, titulo Regaliæ, jam debitos, numerari placuerit. Quam debile sit ac ruinosum istud fundamentum frustra hic operosius ostenderem, cùm nulli dubium sit, quin collatio Beneficiorum res sit spiritualis & hierarchica, quæ inter temporales Episcopatus reditus censeri nequeat.

2. Neque obstat Glossa in cap. *Cum olim. De Majoritate & obed.* qua Regalistæ hanc suam propositionem de collationibus inter fructus computandis maximè confirmant. Quis enim non statim advertat, quam indignum sit, eum juris textum ad collationes Beneficiorum Potestati sæculari vindicandas afferre, in quo id unum agitur, ut ejusmodi collatio-

nes à Canonicis Ecclesiarum Cathedralium, ad quos, sede vacante, jurisdictio spiritualis devolvitur, non usurpentur, sed futuris relinquantur Episcopis? Ideò quippe hoc loco à Glossatore collationes fructibus comparantur, ut sicut isti quorum custodiam, & administrationem Capitula tempore vacationis habent, ita & illæ potiori adhuc ratione futuro reserventur Episcopo. *Capitulum*, inquit Glossa, *non potest conferre Beneficia, quæ pertinent ad Episcopum, vacante Ecclesia; quia omnes fructus, & jura Episcopatus debent fideliter custodiri & reservari successori...... Sed collatio Beneficiorum inter bona Episcopalia & fructus computantur, & magnum fieret præjudicium Episcopo successori per talem collationem: & ideò non potest* (Capitulum) *conferre, nec distrahere tales fructus, sicut nec alios.* Quis igitur unquam putet hîc Glossatorem aliósque Canonistas, dum collationes Beneficiorum cum fructibus similitudinariè tantum, & quasi abusivè recensent, ut utraque futuro serventur Episcopo, intellexisse, quod si quandoque Laici quacumque dignitate præfulgentes, temporales vacantium Ecclesiarum fructus, vel ex concessione Ecclesiæ, vel alio quovis titulo sibi vindicarent, inter illos fructus connumerandæ etiam essent Beneficiorum collationes? Quis nesciat communem esse Canonistarum doctrinam, quòd Beneficiorum collatio maximè si fiat pleno jure, jus sit merè spirituale & Ecclesiasticum? Unde tametsi inter illos invaluisset generatim istud Axioma: collationes Beneficiorum computantur in fructu: cùm Laici, secundum canones, ex propria conditione & statu, sint jurium spiritualium incapaces, nequaquam inde sequeretur, quòd si Ecclesia Regibus Christianissimis vacantium Ecclesiarum fructus ob Regaliam concessisset, ipsis quoque collationem Beneficiorum concessisse censenda foret. Neque enim, ut habet regula juris: *In generali*

rali conceſſione veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. De Reg. jur. in ſexto. reg. 81.

3. Fruſtra itaque Officiales regij hanc Gloſſam ſimiléſque auctoritates adducunt, ad probandum Reges Chriſtianiſſimos jure Beneficia ob Regaliam diſtribuere poſſe. Si enim cùm primùm Regalia introducta eſt, ne quidem temporales omnes bonorum Epiſcopalium fructus, ob Cuſtodiam, Defenſionem aut alio quocumque titulo ſibi jure vindicarunt; ut nonniſi accedente poſtea Eccleſiæ conſenſu, hic uſus juſtus ac legitimus evadere potuerit, quod alibi demonſtratum eſt: potiori adhuc ratione idem ſtatuendum de collationibus Beneficiorum, quas idcirco tantum ſibi Reges tribuerunt, quòd eas fructuum temporalium loco habere placuerit. Hanc manifeſtam rei ſpiritualis & Eccleſiaſticæ uſurpationem, tam infirmo nixam fundamento, ſola, quæ poſtea acceſſit, Eccleſiæ tacita conſenſio vitio purgare, veterémque Regum Chriſtianiſſimorum poſſeſſionem legitimam efficere potuit. Quod tamen intelligendum eſt de generali diſtribuendorum Beneficiorum facultate, non verò de collationibus pleno jure, cum adjunctis illis extraordinarijs prærogativis, de quibus actum eſt lib. I. cap. XX. & lib. II. c. V. VI. VII.

4. His ita conſtitutis, ſupervacaneum eſſet hic expendere varias Juris Canonici auctoritates, quibus nonnulli collationes, quæ ob Regaliam pleno jure fiunt, defendere conantur, ut cap. *Cum inter vos.* De *conſuetudine*, in antiqua collectione. Cap. *Dilectus 3. De Præbendis.* Cap. *Ex diligenti.* De jure Patronatus, in antiqua collectione. Can. *Eleutherius* 18. q. 2. Primum enim *collationis* & *conferendi* vox, quæ in illis Canonibus occurrit, pro quavis diſpoſitione, ſeu conceſſione Beneficiorum ſumi poteſt, ut Canoniſtæ obſervant. Cùm autem Patroni ſive Eccleſiaſtici ſive Laici regulariter ſolam ad Be-

neficia præsentationem seu nominationem habeant; quoties in jure dicuntur Beneficia conferre, id de præsentandi seu nominandi facultate intelligendum est, nisi expressè pleno jure ac sine ullo præpositorum Ecclesiæ interventu conferre, atque instituere declarentur; quòd an alicubi in Jure canonico legatur, mihi compertum non est. Deinde in supra memoratis canonibus nusquam Regalia nominatur. Significant tantum fuisse certa quædam Beneficia, quæ ad Principum aliorúmque Laicorum collationem, quovis tempore, hoc est, sive superstite Episcopo, sive Sede Episcopali vacante, pertinerent; quod etsi quis de collatione pleno jure ipsáque institutione sine ullo Ecclesiasticæ potestatis interventu intelligendum contenderet, peculiaria essent facta, quæ ad Regaliam nulla legitima ac necessaria consequentia trahi possent.

5. Sunt qui aliud afferunt argumentum ad confirmandas collationes, quæ ob Regaliam pleno jure fiunt, ut Ruzæus I. Parte Præfat. n. 7. ubi ait, quòd *si inferiores ratione fundationis habent jus præsentandi, à fortiori Principes superiores, qui majora contulerunt, debent in remunerationem habere ampliorem prærogativam.* Sed præterquam, quòd nimis probet istiusmodi argumentum, quandoquidem ex eo sequeretur, Reges quæcúmque Beneficia ad eorum Patronatum spectantia pleno jure conferre debere; gravi etiam Simoniæ errore implicatur, dum pro certo sumit, quòd si quis Princeps magna & ampla in Ecclesias contulerit, eo ipso jus spirituale & hierarchicum, quale est collatio Beneficiorum, qua ministri in Ecclesia instituuntur, & missionem canonicam ad obeundum munus suum consequuntur, sibi vindicare possit.

6. Neque etiam à turpi adulatione excusari potest idem Rusæus, dum ibidem num. 8. hæc ait: *Ideo Inferiores præsentant duntaxat, quia non habent peritiam discernendi capacem à*

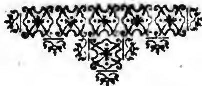
minus

minus idoneo .... Secus in Principibus, qui habent omnem peritiam in scrinio pectoris, & idcirco jure conferunt. Si enim hic nonnullorum Juris-consultorum loquendi modus, in rebus & civilibus, & mundanis, in quibus Principes suprema auctoritate pollent, vix ferendus videtur; quis eum tanquam ineptum & impium non repudiet in spiritualibus & Ecclesiasticis, quæ diversi planè sunt ordinis, & sæculari nequaquam subsunt potestati? Quemadmodum autem nemo sine religionis offensa dixerit, quidquam auctoritati Principum sæcularium cum sacris & spiritualibus Pontificum functionibus commune esse; ita nullus nisi perperam contenderit, Reges tot gravissimis in administranda republica curis occupatos, melius atque opportunius, quam alios inferiores Patronos, de promovendis ad Canonicatus & Præbendas cæteráque Ecclesiæ ministeria judicaturos.

7. Negari quidem non potest, quin Reges Christianissimi Beneficia in sanctis Capellis alijsque nonnullis Ecclesijs, quarum fundatores sunt, pleno jure conferant, & quin alij quoque Patroni Laici idem jus sibi vindicent. At vel non sunt propriè Beneficia Ecclesiastica, juxta sententiam Canonistarum à Beneficijs distinguentium Capellanias seu officia quædam, quos *Personatus* appellant: aut ea conferunt ex speciali privilegio & facultate eis ab Ecclesia in ipsa fundatione concessa. Quo casu *ministerialiter* tantum spirituali & Ecclesiasticæ functioni operam suam impendunt: cúmque id extraordinarium sit & juri communi adversum, intra privilegii terminos coercendum est, non verò ad alia trahendum, & ad universa Diœceseon Beneficia, titulo Regaliæ, dilatandum.

8. Siquidem, ut id obiter hîc observem, duo hæc maximè inter se diversa sunt: Alterum, ut Rex Christianissimus ex ipsa fundatione & speciali privilegio quædam Beneficia,

ut vocant, simplicia, vel Canonicatus in sanctis Capellis, aut alijs quibusdam Ecclesijs pleno jure conferat: Alterum, ut generali quodam jure regiæ Coronæ insito, vacantibus Ecclesijs Cathedralibus, Dignitates, Præbendas & Canonicatus, quibus Ecclesiastica jurisdictio & facultas munera spiritualia obeundi annexa est, denique omnia per totam Diœcesim, præter Parochias, Beneficia, conferat; idque non solum si ad plenam Episcoporum collationem spectent, verùm etiam etiamsi Patronatui vel Ecclesiastico vel Laico subjecta sint, ita ut Rex ad Patronorum præsentationem det titulum, atque institutionem, quod omnino spirituale & hierarchicum est; atque hæc omnia agat nullis adstrictus juris Canonici regulis, & ea auctoritatis prærogativa, quæ neque Episcopis neque etiam Summo Pontifici, in rebus beneficiarijs conceditur. In priori casu nihil Ecclesiæ dignitati detrahitur, neque inde grave aliquod incommodum oriri potest: at in posteriori, confunditur hierarchicus ordo, & Ecclesiasticæ jurisdictioni ac disciplinæ grave vulnus infligitur. Cùm autem hæc omnia, quæ ob Regaliam fiunt, adeò extraordinaria sint, & à jure communi aliena, nullâque Ecclesiæ concessione vel expressa vel tacita, sed sola Arrestorum Parlamenti Parisiensis ac privatorum quorundam Juris-consultorum auctoritate nitantur; haud scio qua ratione justa & legitima esse possint, tametsi hactenus ea quodammodo Ecclesia toleraverit.

CAPUT XII.

CAPUT XII.

Refelluntur, qui Regibus Christianissimis conferendorum pleno jure Beneficiorum potestatem tribuunt, quòd in sua inauguratione sacro delibuti oleo Laicis excellere videantur.

1. COllatio Beneficiorum & Ministrorum Ecclesiæ institutio res est adeò spiritualis & hierarchica, ut communi rationis ac religionis sensui repugnet, si alijs quam Episcopis atque Ecclesiæ Præpositis tribuatur. Hinc nonnulli Auctores Galli, ut id juris Christianissimis Regibus vindicent, eos ex Laicorum conditione eximunt, & sacræ inaugurationis unctione nonnihil Sacerdotalis dignitatis participare asseverant. Eam in rem Salomonis aliorúmque Regum Juda exemplum proferunt, qui nonnunquam Summum Pontificem præfecisse, ac Sacerdotum Levitarúmque, qui templo ministrarent, numerum definijsse ac vices distribuisse leguntur. Alij denique ultra adhuc progressi Romanorum aliorúmque Gentilium morem laudant, qui regnum Sacerdotio conjungebant, ita ut eorum Reges & Imperatores, ijdem etiam Summi Pontifices, id est, rerum, quæ Deorum cultum spectabant, præcipui arbitri ac supremi moderatores essent.

2. Hæc aliáque similia Regalistarum dicta vix responsionem merentur; cùm statim, quam falsa sint & inepta, appareat, idque unum probent, eos ad tam frivolas rationes confugere, quòd veris ac solidis careant. Quid enim, ut à Romanorum aliorúmque Gentilium exemplo ordiar, similitudinis aut cognationis habent prophanæ ac superstitiosæ idolorum ceremoniæ, cum Dei veri & viventis cultu? & populorum impietate occæcatorum leges, cum divinis ac

sanctissimis

ſanctiſſimis regulis, quibus Eccleſia gubernatur? Quis etiam ignorat inſtitutam à Deo Reipublicæ Iſraeliticæ formam Judæorum propriam fuiſſe, atque una cum ceremonialibus præceptis deſijſſe, ſimulac Chriſtus Dominus Eccleſiam ſuam fundavit, atque in ea tanquam ſupremus Rex & Paſtor, Apoſtolos eorúmque ſucceſſores, qui eam ſuo nomine ac vicaria poteſtate gubernarent, conſtituit?

3. Quod autem eam opinionem ſpectat, quæ Chriſtianiſſimos Reges ex Laicorum conditione eximit, & ad ſacerdotalem quodammodo evehit dignitatem, ne veriſimilis quidem videtur. Abſit ut præſtantiſſimæ eorum dignitati, quâ tanquam Eccleſiæ Primogeniti cunctis Regibus antecellunt, quidquam detractum velim. Sed parum eorum Majeſtatem revereri mihi videntur, qui falſis eos titulis & ab ipſorum pietate alienis ornare tentant. Sacroſancti quidem & inviolati unctione illa ſolemni evadunt, qua ſuprema in eis poteſtas, quam à Deo habent, & hæreditario jure conſecuti ſunt, quodammodo obſignantur. Verùm id ſolum intelligendum in rebus ad civilem ſtatum pertinentibus, neque iſta unctione ullum propriè jus vel auctoritatem in res ſacras & ſpirituales adipiſcuntur. Præterea quis neſciat, eam unctionem Chriſtianiſſimorum Regum propriam non eſſe, ſed in aliorum quoque Regum inauguratione adhiberi? Nihil hîc de ſacra Ampulla cælitus delapſa, de morbis quos contactu ſuo curare perhibentur Chriſtianiſſimi Reges, aliíſque eorum dignitatibus & prærogativis, quippe quæ extra rem ſint, nihílque ad quæſtionem Regaliæ conferant, tametſi à nonnullis Scriptoribus hic proponantur.

4. Denique conſtans eſt Canoniſtarum doctrina, Reges & Imperatores, dum oleo ſacro unguntur, nequaquam Laicorum nomen amittere. Gloſſator in Can. *Valentinianus.*

dist. 63.

dist.62. observat, Imperatores, tametsi subdiaconi officio nonnunquam fungantur, minimè subdiaconorum ordine insignitos esse. Francorum Reges pro sua pietate in præcipuis quibusdam Ecclesijs Cathedralibus inter Canonicos recenseri voluerunt, atque interdum Canonicorum vestem induti divinis officijs in choro interfuerunt, ut ex Annalibus Franciæ aliisque veteribus monumentis probatur: neque tamen idcirco aliquam auctoritatem spiritualem in rebus Ecclesiasticis, aut sacris functionibus sibi arrogarunt.

5. Patet itaque ineptè omnino, atque insulsè dici, quòd Reges Christianissimi ex inauguratione, vel unctione sua vim aliquam, aut potestatem ad conferendum pleno jure Beneficia, quæ ob Regaliam vacant, consequantur. Id videntur agnovisse plerique Auctores, qui recèns de hoc Regaliæ argumento scripserunt. Quasi enim eos istius rationis puderet, aut eam planè prætermittunt, aut obiter tantum attingunt, eo ipso satis significantes sibi eam futilem & frigidam videri.

CAPUT XIII.

Exceptioni regiorum Officialium occurritur, quâ opponunt causam Regaliæ, auditis partibus, primùm Parlamenti Parisiensis ac regij Consilij Arrestis dijudicatam; deinde verò Ludovici XIV. feliciter regnantis Edicto finitam esse: huic Edicto Clerum Gallicanum paruisse; unde non amplius audiendos, qui ea de re litem movere vellent.

1. OFficiales regij propriæ causæ diffidentes, nec quid rationibus hactenus pro Ecclesiarum libertate allatis opponant, reperientes, alia breviori & quasi compendiaria via se expediunt. Ajunt frustra jam de hoc negotio disceptari, quod non solum Arresto Parlamenti Parisiensis

anno millesimo sexcentesimo octavo lato præjudicatum est, verùm etiam solemni regij Consilij judicio definitum, post litem triginta amplius annis instructam, cui Cleri Gallicani generales, ut vocant, Agentes, Provinciæ Narbonensis Procurator, pluresque Antistites, & Capitula Ecclesiarum, quæ se à Regalia immunes contendebant, intervenerunt, titulos & documenta suæ immunitatis ediderunt, eáque omnia, quæ ad sui juris defensionem spectabant, protulerunt: cúmque tot modis Clerus Gallicanus in ea causa regium tribunal regiíque Concilij jurisdictionem agnoverit; minimè nunc audiendos esse pauculos quosdam Episcopos, qui decisioni jam factæ refragantur, Edictóque regio parere abnuunt: maximè cùm generalia Cleri Gallicani Comitia anno millesimo sexcentesimo septuagesimo quinto congregata de hoc gravi negotio nullam deliberationem habuerint, atque ita suo silentio se rebus judicatis stare, & Edicto regio duobus ante annis publicato parere velle satis significarint.

2. Ut huic objectioni satisfiat, respondent Ecclesiarum libertatis defensores, quidquid vel Parlamentum Parisiense, vel Regis Consilium in hac causa gessit, minimè vim atque auctoritatem rei judicatæ habere, sive causæ ipsius naturam, sive litis instructionem consideres: ac proinde ea Arresta & Judicia non obstare, quominus Antistites & Capitula sese eorum executioni opponant, regio Edicto tanquam per subreptionem à Sua Majestate obtento parere abnuant, atque Ecclesiarum suarum libertatem omni legitimo, quo potuerint modo, propugnare pergant. Hanc suam responsionem sequentibus observationibus confirm nt.

I.

3. Negant in terminanda hac causa jurisdictionem Parlamenti Parisiensis & regij Consilij à Clero Gallicano agnitam fuisse.

fuisse. De Parlamento res clara est. Quidquid enim hujus Curiæ Officiales à centum circiter annis, postquam de extendenda per totum regnum Regalia consilium initum est, in hoc negotio præstiterunt, non ad legitimum judiciorum ordinem, sed potius ad alieni juris & Ecclesiasticæ libertatis violationem referri debet. Quapropter ex illo tempore Clerus Gallicanus eos non ut judices, sed ut adversarios habuit, nec eorum Arrestis tanquam legitimis judicijs parendum sibi, sed tanquam apertæ adversus immunitates suas injuriæ resistendum existimavit; quod maximè patuit, cùm adversus Arrestum anno millesimo sexcentesimo octavo latum, quo Henrici Magni Edictum paulo ante publicatum abrogare tentaverunt, interposita contestatione reclamavit.

4. Quod ad regium Consilium spectat, Clerus quidem contra modo memoratum Parlamenti Parisiensis Arrestum querelas suas ad Henricum IV. detulit: sed id suasoria oratione ad suam Majestatem habita, non verò porrecto ad regium Consilium libello factum est: qua de re iterum ad Ludovicum XIII. gloriosæ memoriæ Principem, & ad Ludovicum XIV. hodie feliciter regnantem non semel ea, qua par est, reverentia Episcopi verba habuerunt. Sin verò Regaliæ lis ad regium Consilium delata est, ibique diu hæsit, id non alia ratione factum est, nisi ut litibus occasione Regaliæ in eos, qui Beneficia Ordinarij collatione adepti erant, suscitatis occurreretur; quas lites ad Cleri postulationem Rex Christianissimus, interdicta Parlamento Parisiensi earum cognitione, ad suum Consilium evocaverat. Quamvis enim, ut alias notatum est, post admissas Cleri adversus supra memoratum Parlamenti Arrestum expostulationes, Beneficia interim in Provincijs & Diœcesibus hactenus liberis, ob Regaliam conferri fas non esset: & si quæ collata forent, id tanquam per

ſubreptionem factum nullius eſſet roboris; ipſóſque Regaliſtas ab omni actione ſtatim à limine judicij repelli oporteret: multa tamen Beneficia identidem, ſive ambientium efflagitatione, ſive Miniſtrorum regiorum diſſimulatione, vel etiam opera, conferebantur, variæque lites in Parlamento Pariſienſi ea de cauſa inſtruebantur, quas ad regium Conſilium evocare neceſſe erat.

5. Sin verò huic liti Agentes Cleri intervenerunt, ac Provinciæ Narbonenſis Procurator nonnullique Antiſtites, & Capitula Eccleſiarum à Regalia immunium titulos & documenta ſuæ libertatis in ea ediderunt; id non alio fine factum eſt, niſi ut ſubreptitijs illis Regaliſtarum proviſionibus, quibus legitimi & pacifici Beneficiorum poſſeſſores paſſim vexabantur, occurrerent; nec alio id animo præſtitiſſe cenſendi ſunt, quam olim Bertrandus Auguſtodunenſis Epiſcopus, dum Eccleſiaſticæ jurisdictionis cauſam coram Philippo Valeſio agens, proteſtatus eſt, ſe verba facere, *non ad finem ſubeundi quodcumque judicium, ſed ſolum ad Domini Regis & aliorum aſſiſtentium conſcientiam informandam.* Hinc ea litis inſtructione nequaquam Clerus Gallicanus delatas ad ſuam Majeſtatem de ipſo Regaliæ negotio querelas & expoſtulationes ſuſtulit, aut Eccleſiarum jus libertatémque regij Conſilij cognitioni & jurisdictioni ſubjecit. Semper enim perſuaſum habuit nullum hic litigandi locum eſſe, adeóque Regem ipſum conveniendum eſſe, ut indebitos Officialium ſuorum in Eccleſias à Regalia liberas conatus reprimeret, quarum videlicet jus ita certum & manifeſtum eſſet, ut illud multum debilitare, imo & prodere videretur, quiſquis ejus diſceptationem, tanquam incertum & litigioſum foret, regij Concilij cognitioni permitteret.

6. Præterea

6. Præterea cùm hæc causa jampridem totius Ecclesiæ judicio in Concilio generali Lugdunensi dirempta esset, Beneficiorúmque collatio, quæ præcipua Regaliæ pars est, res sit merè Ecclesiastica & spiritualis, nunquam ejus cognitio, nisi per manifestam Ecclesiasticæ auctoritatis injuriam, sæculari curiæ, & regijs Officialibus permissa fuisset: ut mittam id à Clero fieri non potuisse, sine summa imprudentia & maximo Ecclesiarum damno, cùm facilè esset perspicere, regios Officiales ad amplificanda suæ Majestatis jura valde pronos in hac causa eo suspectiores esse, quòd in extendenda Regalia suæ quoque jurisdictionis fines proferrent, atque adeò in confirmationem Arresti jam à Parlamento lati sua sponte propenderent.

7. Quantum ab hoc consilio Clerus Gallicanus abfuerit, quámque constanter eam Defensionis rationem secutus fuerit, quam inierant Episcopi, qui adversus illud Parlamenti Arrestum querelas ad Henricum Magnum detulerant, patet ex ijs, quæ acta sunt in Comitijs generalibus anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo, & anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto, cùm regij Officiales extensionem Regaliæ in regio Concilio urgerent. Nam cùm posterioribus Comitijs, quæ toto fere biennio duraverunt, certo quodam die Eminentissimus Cardinalis Mazarinus, penes quem suprema tum rerum administratio erat, interfuisset, egregiam ad eum orationem habuit Illustrissimus Franciscus Bosquetus Lodovensis Episcopus, quæ in actis Cleri Gallicani adhuc legitur, ex qua planum fit, quantum Clerus Gallicanus ab agnoscenda in hoc negotio ordinaria regij Consilij jurisdictione abhorreret. Præterea sub idem fere tempus Eruditissimus Dominus Petrus de Marca eorundem Comitiorum rogatu, præclarum Commentarium edidit, quo & jus Eccle-

siæ in ea causa, & regiorum Officialium, qui ejus cognitionem ad se trahere conabantur, fraus & dolus, firmissimis & invictis rationibus ostenditur. Quin & generalia Comitia anno millesimo sexcentesimo septuagesimo Parisijs congregata aliquot Antistites aliósque viros Ecclesiasticos delegarunt, qui hanc Regaliæ causam discuterent, & quid opportunius sibi ad eam finiendam videretur, referrent: quod cùm diligentissimè præstitissent, Illustrissimus Carolus de Genlis Archiepiscopus Ebredunensis suo aliorúmque delegatorum nomine, ea de re, plenis Comitijs cum ingenti omnium applausu peroravit; ejúsque oratio postea scriptis tradita in tabulario Cleri reposita est.

8. Denique frustra contendunt regij Officiales, Comitia Cleri Gallicani anno millesimo sexcentesimo septuagesimo quinto congregata regium Edictum ante duos annos promulgatum ratum habuisse, suóque silentio sufficienter comprobasse. Contrarium patet, vel ex Epistola, quam ad ea Comitia Illustrissimus bonæ memoriæ Nicolaus *Pavillon* Alectensis Episcopus scripsit, in qua apertè, quantam ex hoc Edicto injuriam Ecclesia acciperet, ostendebat, & Episcopos aliósq; Comitiorum delegatos, ut ea de re ad suam Majestatem querelas deferrent, incitabat. Hæc enim cùm plenis Comitijs legerentur, summa omnium attentione excepta sunt, nec obscurè plerique delegati, quam sibi probarentur, significarunt. Quod ubi animadvertit Illustrissimus Franciscus *De Harlay* Archiepiscopus Parisiensis Comitiorum Præses, se ad Regem relaturum recepit ac ultro pollicitus est, hac sua pollicitatione, ne res in consilium mitteretur, aut expressius definiretur, perficiens. Sin autem postea is quid cum Rege egerit, ad Comitia minimè retulit, neque ultra passus est, ut reliquo Comitiorum tempore, quod quidem breve fuit, ea de

de re mentio fieret; quis inde rectè inferat, Clerum Gallicanum in his Comitijs Regaliæ causam tacitum præterisse ac suo silentio regium Edictum sufficienter comprobasse?

II.

9. Quantumvis Agentes Cleri, ex generalium Comitiorum mandato regij Consilij jurisdictionem in hac causa agnovissent, nihilque ad Ecclesiarum à Regalia immunium defensionem omisissent; id nequaquam istis Ecclesijs fraudi esse posset, cùm delegati ad Comitia generalia speciale ad id mandatum ab Episcopis & Capitulis non habuerint; quod tamen omnino necessarium erat, ut Comitia de hoc negotio aliquid decernerent, & ex eorum auctoritate Cleri Agentes ordinariam regij Consilij jurisdictionem agnoscerent. Quis enim nesciat Comitia Cleri singulis quinquennijs non alia de causa convocari, nisi ut pecunias in Regem à Clero subsidij nomine conferendas præscribant, & Quæstorum quos his pecunijs colligendis præposuerunt, rationes accipiant & ratas habeant. Sin verò ibi quidpiam aliud, quod Ecclesiarum jura aut immunitates spectet, proponatur, id prius in singularum Provinciarum Comitijs proponi, & per speciale mandatum delegatis ad Comitia generalia committi debuit. Alioquin, quidquid in his Comitijs ea de re definitum fuerit, cassum est atque irritum, neque ullatenus Episcopos aut Ecclesias obligat.

10. Receptum quidem est ob publicam utilitatem, ut Cleri Agentes litibus seu controversijs, quæ in regio Consilio disceptantur, si quid Provinciarum Ecclesiasticarum aut Dioeceseon referre viderint, interveniant. At periculosissimum esset, ut hæc eorum interventio Episcopis, Capitulis alijsque è Clero, à quibus nullum mandatum acceperunt, fraudi esset, maximè in publicis & extraordinarijs causis, qualis est hæc Regaliæ causa, in qua de Episcoporum juribus

&

& canonica plurimarum Ecclesiarum libertate agitur. Unde nemo negaverit, quin eo casu Episcopi & Capitula Agentium interventionem, quæ tantum ipsis damni afferret, improbare possint: præsertim cùm ex omnium Juris-consultorum sententia Ecclesia Minorum privilegio gaudeat, qui si aliquo judicio, aut contractu læsi fuerint, in integrum beneficio legis restituuntur, maximè cùm id Procuratorum culpa accidit; quæ quidem Minorum restitutio nulla *rei judicatæ* exceptione, aut alia quacumque simili oppositione impeditur.

III.

11. Varia regij Consilij Arresta, quibus Episcopi & Capitula suæ exemptionis titulos & documenta edere intra præfinitum tempus jubebantur, irreparabilem noxam Ecclesijs à Regalia liberis inferebant, easque gravi præjudicio afficiebant. Quapropter ijs minimè parendum erat, sed potius eorum executioni obsistendum, & ad Regis justitiam per legitimas querelas, ea, qua par erat, reverentia, confugiendum. Cùm enim ante ejusmodi Arresta constanter post hominum memoriam observatum fuisset, ut quoties quæreretur, an Regalia in aliqua Ecclesia locum haberet, toties onus probandi possessionem in regium Procuratorem rejiceretur, qua in probatione si deficeret, vindiciæ pro Ecclesiarum libertate dabantur: his contra Arrestis generaliter Ecclesijs impositum est, ut suæ immunitatis titulos & documenta proferrent, nulla distinctione facta inter eas, quæ huic juri nunquam subjacuerunt, & nativam ac canonicam suam libertatem à prima usque origine retinuerant, & eas quæ suam immunitatem titulo oneroso, aut privatis privilegijs consecutæ fuerant. At cùm ex Edicto Melodunensi alijsque regijs Edictis cap. II. hujus libri num. 6. relatis, fas non fuerit has etiam posteriores Ecclesias ad proferendos titulos & probationes

suæ

ſuæ exemtionis cogere; potiori adhuc ratione id juris erga priores illas obſervandum fuit. Sat illis erat perpetuam & conſtantem ſuæ libertatis poſſeſſionem laudare. Sin verò regius eas Procurator Regaliæ ſubjicere vellet, eum Actoris partes ſuſtinere, & Majeſtatis ſuæ poſſeſſionem, ut hactenus factum fuerat, probare oportuit: adeò ut jure merito hoc rerum ſtatu hæc clariſſimi viri Petri Pithæi verba, quæ initio Tractatus de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ leguntur, uſurpare potuerint: *Suam in hac re libertatem minimè eſſe ſingularem aliquam prærogativam aut extraordinarium privilegium, ſed nativam quandam ingenuitatem, & ex jure communi profectam vacationem, cui nulla unquam contraria definitione derogatum fuiſſet; ideóque non alium ejus retinendæ titulum proferri oportere, niſi ipſam naturalem & liberam poſſeſſionem.*

12. Hoc probè intellexit Procurator Provinciæ Narbonenſis, cùm vi & auctoritate ejuſmodi Arreſtorum titulos ſuos & documenta prolaturus, hanc conteſtatam denuntiationem, quæ ſuo in Indice à Typographo Cleri anno milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo nono edito, legitur, præmiſit: *His Arreſtis lædi immunitatem Cleri, & antiquum morem jam à principio in Occitania obſervatum inverti, cum quo hac Provincia regiæ Coronæ adjuncta eſt, ut videlicet nequaquam adſtringatur ad proferendum titulos ſeu probationes nativarum ſuarum libertatum & eorum omnium, quæ ex jure communi retinet: proinde conteſtatò ſe declarare, quòd hos titulos, atque hæc documenta ſolum coactus vi Arreſtorum, & ob Conſilij reverentiam, proferat, contra eadem Arreſta, quam primum fuerit opportunum, & ſi ſe facultas dederit, reclamaturus: interim nolle, ut hæc qualiſcumque titulorum ac documentorum prolatio veterem illum morem, quo hactenus uſa eſt Provincia Eccleſiaſtica Narbonenſis, violare, interrumpere, aut quacumque ratione debilitare poſſit.*

13. Idem anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo in Comitijs generalibus Cleri Antistites omnium Provinciarum à Regalia immunium nomine præstiterunt, porrecto Regi supplice libello, quo suam Majestatem orabant, *ut nulla habita ratione Arrestorum Consilij 17. Octobris 1637. & 9. Martij 1638. aliorúmque similium, Archiepiscopos, Episcopos & Capitula à prolatione titulorum & documentorum, quam exigebant illa Arresta, absolveret, eosque in libertate & immunitate Regaliæ, quam hactenus retinuerant conservare, & confirmare vellet, exceptis solum Ecclesijs, in quibus sua Majestas antiquam, & legitimam ejus juris possessionem obtinebat.*

IV.

14. Tota hæc litis instructio, quæ per tot annos adornata est, ad regiorum Officialium, qui Regaliam per totum regnum extendere jampridem conabantur, consilium referenda est. Iisdem Arrestis Ecclesias, quæ nunquam Regaliæ obnoxiæ fuerant, & naturalem canonicámque suam libertatem perpetuò retinuerant, cum Ecclesijs, quæ immunitatem suam privilegijs aut privatis contractibus debebant, dedita opera, comprehendi curarunt. Deinde Agentes Cleri nonnullósque Antistites & Capitula, ut huic liti intervenirent & titulos ac probationes suas ederent, pellexerunt, spe quidem eos eximendi à vexatione Regalistarum, qui Beneficia per subreptionem in eorum Ecclesijs obtinuerant; reipsa autem, ut postea ansam inde sumerent affirmandi, quemadmodum nunc faciunt, regij Consilij jurisdictionem ab Episcopis & Capitulis totóque Clero Gallicano agnitam esse, & causam, auditis hinc inde partibus, dijudicatam ac finitam; proindéque repellendos, qui rebus judicatis stare adhuc pertinaciter detrectant. Hoc fraudulentum eorum consilium adhuc clarius patebit, si quis solemnem ipsorum doctrinam attenderit,

derit, quam capite I. hujus Libri explicavimus, & cui totam extensionis Regaliæ molem superstructam ostendimus, Regaliam videlicet jus esse Christianissimorum Regum coronæ insitum, & ipsi Francorum Monarchiæ coævum, proindéque nulli alienationi aut præscriptioni obnoxium. Hac enim doctrina semel imbutis, quidquid proferrent Ecclesiæ ad demonstrandam constantem & perpetuam suæ libertatis possessionem, certum erat illas huic oneri subjicere, ac pari loco habere, atque eas in quibus Rex ex antiqua consuetudine, quæ Concilij Lugdunensis tempora præcessisset, jus illud obtinebat.

V.

15. Ab ijsdem Officialibus varijs adhuc modis Regi Christianissimo, sive res ipsa, sive agendi ratio spectetur, obreptum est. 1. Jam à principio suæ causæ fundamentum in his effatis posuerunt: Regaliam regiæ Coronæ ita propriam esse, ut ei jam ab ipso Monarchiæ principio insita fuerit, ac proinde sua natura neque alienationi neque præscriptioni subjacere: hisque propositionibus tum ambiguis, tum falsitatis plenis, ut capite I. hujus libri demonstratum est, innixi, Regaliæ usum in Occitaniam aliasque Provincias ei minimè obnoxias introduxerunt. Beneficia in eis, tum sede vacante, tum etiam superstitibus Episcopis, quòd suum fidelitatis jusjurandum in tabulas Cameræ computorum Parisiensis non retulissent, ob Regaliam à Rege conferri curantes. Ubi autem hoc pacto in Episcopos & Capitula petendi in judicio atque expostulandi partes transtulerunt, eosdem ad exhibendas immunitatis suæ probationes Arrestis adegerunt; quasi verò privilegijs aut privatis pactionibus à Regaliæ jugo se immunes contendissent, non verò naturali & canonica libertate, quam hactenus retinuissent, ut jam supra observatum est. 2. Apud

Regem ſtudioſè diſſimularunt, hanc in univerſas Regni Eccleſias Regaliæ extenſionem, quam urgebant, expreſsè damnatam ac prohibitam fuiſſe decreto Concilij generalis Lugdunenſis, quod à quadringentis fere annis in Gallia obſervatum fuiſſet, & cui tum Reges in ſuis Edictis, tum Parlamentum Pariſienſe in ſuis Arreſtis hactenus conſenſiſſent. 3. Ut hanc novitatem atque apertam juſtitiæ & libertatis Eccleſiaſticæ violationem obtegerent, jus præponendorum Oeconomorum, qui vacantium Eccleſiarum reditus adminiſtrarent, futuríſque Epiſcopis rationem ſuæ adminiſtrationis redderent, à regijs Magiſtratibus ante centum circiter annos in Occitania viciníſque Provincijs uſurpatum, cum jure ipſo Regaliæ, quo Reges vacantium Eccleſiarum reditus & Beneficiorum collationes ſibi vindicant, permiſcuerunt. 4. Ultra adhuc progreſſi ſunt. Famoſum Parlamenti Pariſienſis Arreſtum anni milleſimi ſexcenteſimi octavi, quæque illud Arreſtum in Eccleſiarum fraudem conſecuta ſunt, ſibi in legitimæ poſſeſſionis argumentum ſumpſerunt: *Nihil*, inquiunt, *novimus: quod à mjoribus noſtris in hac materia accepimus, tenere ac ſervare contenti fuimus, id unum ſoliciti, ut in omnibus cauſis, quæ occurrerent, executioni mandaretur Arreſtum anno milleſimo ſexcenteſimo octavo latum, quo Regaliam in omnes regni Eccleſias extendi declaratum eſt.* At illud ipſum Areſtum eſt, cui Clerus Gallicanus interceſſit, querelis ad Henricum IV. delatis, quibus Rex æquiſſimus annuens, rei cognitione Parlamento Pariſienſi interdixit, totámque ad ſe cauſam evocavit. Tantum igitur abeſt, ut iſtud Arreſtum, & quæ poſtea ejus vi atque auctoritate in Parlamento Pariſienſi acta ſunt, legitimam aliquam ſuæ Majeſtati poſſeſſionem compararint, ut potius iniquam regiorum Officialium in oppugnanda Eccleſiarum libertate pertinaciam ſolum demonſtrent.

16. Enim-

16. Enimverò ecquod unquam Arreſtum hocce Arreſto magis caſſum, atque irritum fuit? Niſi enim Parlamenta auctoritate Regibus in Gallia præſtent, quî fieri potuit, ut Officiales Parlamenti Pariſienſis tantum ſibi in hoc negotio arrogaverint, ut quod Rex ſolemni Edicto ab ipſis etiam in tabulas purè & ſimpliciter relato, ſtatuerat, mox contrario prorſus Arreſto reſcinderent? Quis itaque non miretur, eos adhuc ejuſmodi Arreſtum tanquam legitimum extenſionis Regaliæ titulum proferre, neque eis in mentem venire, quam id tum ab omni æquitate alienum, tum etiam in ipſos invidioſum ſit; cùm palam ſit eos adhuc velle, ut regium Edictum de canonica plurimarum Eccleſiarum libertate promulgatum, & ab ipſis in tabulas nuper relatum, extemporali Arreſto in privata quadam lite lato reſcindere, atque abrogare licuerit.

VI.

17. His maturè conſideratis, nihil attinet fuſius hîc oſtendere, lata in Conſilio Regis pro hujus negotij deciſione judicia, conteſtata lite ac dicta utrimque cauſa minimè pronuntiata fuiſſe, nec proinde talia eſſe, quibus ex legitimo juris ordine neceſſariò ſtandum ſit. Id enim ex ſupradictis clarè evincitur. Adde nunquam judicium dicta utrimque cauſa latum cenſeri, niſi mutuò adverſæ partes juris ſui tum documenta, tum rationes protulerint, quò uterque adverſario ſuo reſpondere ejuſque rationes diluere poſſit. Si quis verbi gratia, fundum meum petitoria actione ſibi vindicet, non ſufficit, ut quo eum titulo poſſideam, quærat, ac juris mei tabulas & auctoritates exhiberi poſtulet. Debet præterea ipſe petitionis ſuæ titulos ac fundamenta proferre. Sin verò nequidem poſt explicatum jus meum & exhibitas poſſeſſionis meæ tabulas, petitionis ſuæ rationes aperuerit, nemo eſt qui latam

contra me ſententiam, tanquam dicta utrimque cauſa, ratam ac legitimam eſſe putet, cùm adverſarij mei rationes ſive juſtas, ſive injuſtas, examinandi aut ad eas reſpondendi facultas mihi data non ſit, utpote quas in inſtructione litis nemo aperuerit, aut exhibuerit. At illud ipſum eſt, quod in hoc negotio contigit. Regij Officiales nonnullos Eccleſiarum à Regalia immunium Antiſtites, quòd à Beneficiorum collatione nullo jure impedirentur, ad proferendos immunitatis ſuæ titulos adegerunt. At nunquam ipſis explicarunt petitionis ſuæ fundamenta ſeu rationes, ob quas eos naturali & canonica libertate ſpoliare contendebant. Nullum generalibus Cleri Procuratoribus, quos Agentes vocant, traditum eſt ſcriptum, quo jus Regis exponeretur: nunquam illis ſignificatum eſt, illud non alio fundamento niti, niſi quòd Regalia regiæ coronæ propria ſit atque inſita; quod Francorum Monarchiæ coæva ſit aut pene coæva; quòd ex ſua natura neque alienationi neque præſcriptioni ſubjaceat: unde Agentibus Cleri aut Antiſtitibus minimè licuit harum propoſitionum, quas nemo eis objecit, falſitatem coarguere: ex quo planum eſt, hocce judicium dicta utrimque cauſa latum non fuiſſe, ac proinde pro contradictorio, ut vocant, haberi non poſſe.

18. Denique non ſat eſt, aliquod judicium dicta utrimque cauſa latum fuiſſe, ut inde inferas ei neceſſariò ſtandum eſſe. Jampridem homines vel ipſa experientia edocti ſunt, ſe in ijs etiam, quibus examinandis magnam diligentiam adhibuerunt, errore labi poſſe. Unde ratione & æquitate ſuadente, varia remedia, quibus illatæ per ſuprema etiam judicia injuriæ ſarcirentur, adinventa ſunt. Ea diverſis nominibus appellantur, Reviſiones, ſupplices libelli ad novam rei judicatæ diſceptationem impetrandam, erroris Propoſitiones. Nullum

verò

verò mitius, aut in regiam Majeſtatem reverentius, quàm eæ quæ vocantur Suaſiones ſeu Admonitiones, cùm aut verbo, aut porrectis ſupplicibus libellis Reges de gravi aliqua injuria in judicijs illata admonentur. Quò enim Principes ſupremo illo, quem à Deo conſecuti ſunt, gradu digniores ſunt, eò religioſius ſibi cavendum putant, ne in ijs maximè judicijs, quibus controverſa eis jura adjudicantur, plus obſequio quam veritati datum fuerit: nec quicquam majori ſibi laudi eſſe ducunt, ſi quando contigiſſe agnoverint, quam ut ſe faciles & promptos ad reſarciendam injuriam exhibeant.

CAPUT XIV.

Refelluntur regij Officiales, qui contendunt hanc Regaliæ cauſam ad ſolam Parlamenti Pariſienſis, aut Conſilij Regis juriſdictionem ſpectaſſe; atque ideò lata ab eis judicia rata eſſe oportere.

1. IN allatam ſuperiori capitulo objectionem adhuc incumbunt Officiales regij, qui Regaliæ per totum regnum extendendæ auctores fuerunt. Contendunt ſcilicet, hujus cauſæ cognitionem ad ſolum Parlamentum Pariſienſe aut Regis Conſilium ſpectaſſe; quandoquidem in ea de jure regio ſeu Coronæ quæreretur: porro certiſſimæ eſſe apud Gallos juris-prudentiæ, idque ad publicum regni ſtatum pertinere, ut ſolus Rex aut ejus Officiales de Coronæ juribus, prærogativis & privilegijs, ſi quid in controverſiam venerit, dijudicent: deinde ſpeciatim Regaliorum cognitionem primariæ Parlamenti Pariſienſis Exhedræ jamdudum attributam eſſe.

2. Hæc objectio, quam tantopere urgent adverſarij, vana eſſe dignoſcitur, ſimul ac ea, quæ in hoc argumento confundere

dere

dere conantur, accuratè diſtinxeris. Duo enim genera controverſiarum hîc diſcernenda ſunt: Aliud cùm de Regaliæ executione agitur ijs in locis, ubi jam ante Concilium Lugdunenſe jus illud invaluit, & ad hæc uſque tempora continuatum eſt: aliud cùm ejus introductio in Eccleſias, quæ nunquam ei obnoxiæ fuerunt, tentatur. Priores illæ controverſiæ à primaria Parlamenti Pariſienſis Exhedra etiam in prima, ut vocant, inſtantia, vel à Regis Conſilio, ſi ad illud evocatæ fuerint, diſceptari ac dijudicari ſolent; neque hic uſus in dubium vocatur, tametſi ex eo Parlamentum Pariſienſe amplificandæ in immenſum Regaliæ, præſertim quod ad Beneficiorum collationes ſpectat, occaſionem ſumpſerit, ut aliàs obſervatum eſt. At ſi de ipſa Regaliæ ſubſtantia controvertitur, an videlicet de novo in multas Eccleſias, imo in integras Provincias, quæ ei hactenus non ſubjacuerunt, introducenda ſit, pernegatur id à Parlamento Pariſienſi, aut ordinario Regis Conſilio judicari poſſe; unde ſequitur, Arreſtum Parlamenti Pariſienſis anni 1608. cujus quæſtionis deciſio tentata eſt, tanquam adverſus Eccleſiæ jus ac libertatem latum, omni prorſus auctoritate carere. Id jam ſuperiori capitulo demonſtratum eſt; ſed ex ſequentibus conſiderationibus adhuc planius fiet.

I.

3. **Hæc ipſa quæſtio, quæ hodie controvertitur, jam ante quadringentos annos à Concilio generali Lugdunenſi definita eſt, in ipſa Gallia, præſentibus omnium penè Principum Chriſtianorum, nominatim verò Philippi III. regis Chriſtianiſſimi Legatis. Quæ quidem definitio Concilij Oecumenici, tum Patrum numero & amplitudine, tum rerum geſtarum dignitate celeberrimi, non ſolum in Corpus juris canonici relata eſt, ſed in Gallia recepta, multíſque tum Chriſtianiſ-**

ſimorum

ſimorum Regum conſtitutionibus, tum Parlamenti Pariſienſis Arreſtis per quadringentos fere annos confirmata fuit. Quî igitur fieri potuit, ut Parlamentum Pariſienſe, aut Conſilium Regis ejuſdem quæſtionis iterum definiendæ poteſtatem hocce tempore ſibi tribueret, eamque reipſa contrario prorſus modo, ac Lugdunenſe Concilium, definiret, abjecta veteri & perpetua juris-prudentia, quæ hactenus ſervata fuerat? Id certè cùm in Eccleſiam valde injurioſum, tum verò à Chriſtianiſſimi Regis pietate & religione omnino alienum videtur.

II.

4. Si Regalia jus merè regium eſſet; ſi coronæ jam à principio inſitum foret; ſi ad Reges prout Reges ſunt, abſque ulla Eccleſiæ vel expreſſa vel tacita conceſſione ſpectaret, haud fruſtra nec ſine cauſa Parlamentum Pariſienſe & ordinarij Officiales regij Conſilij hanc ad ſe quæſtionem traxiſſent, eámque ſuis Arreſtis, porrecta per totum regnum Regalia, definijſſent. At has propoſitiones, quibus eorum Arreſta niti debuerunt, ne minimam quidem probabilitatem habere, ſed rationi repugnantes, falſitatis plenas, & in Eccleſiam injurioſas eſſe ſupra fusè demonſtravimus. Enimverò quis unquam in animum inducat ſuum, jus percipiendi decimas cæteróſque vacantium Eccleſiarum proventus, & conferendi Dignitates, Canonicatus aliáque Beneficia eſſe quid merè regium, & temporale, quod Principibus ſine ulla Eccleſiæ conceſſione vindicari poſſit? Sin autem adhuc alicui dubium id eſſe poſſet; nonne ei hujus opinationis falſitatem præteritorum temporum hiſtoria, Concilij Lugdunenſis decretum, tot Regum conſtitutiones huic decreto conſentientes, ipſa denique conſtans & perpetua Parlamenti Pariſienſis per trecentos amplius annos juris-prudentia demonſtrabit? Jam

verò si concedatur, Regaliam non esse jus regium eo sensu, quem modò retulimus, neque Regibus sine Ecclesiæ vel expressa vel tacita concessione vindicari posse, necessariò sequitur, nequaquam penes Parlamentum Parisiense aut regium Consilium fuisse, ut suis Arrestis illam generalem efficerent, hoc est in octo aut novem Provincias Ecclesiasticas, quæ plùs quam dimidiam regni partem constituunt, extenderent, cùm certum sit, Reges nullam ejus juris ab Ecclesia concessionem, aut legitimam possessionem in earum Provinciarum Ecclesijs hactenus habuisse.

III.

5. Quod ajunt, certissimæ esse apud Gallos juris-prudentiæ, de Coronæ juribus, prærogativis aut privilegijs apud solum Regem aut suos proprios Officiales litigari, coerceri debet ad jura regij Dominij seu merè temporalia, de quibus Rex, ut vulgo docent Juris-consulti Galli, non nisi in propria curia litigat, quod altero hoc effato confirmant: Regem in temporalibus nullum in terris, præter Deum, sibi superiorem agnoscere. At secus se res habet in spiritualibus, aut quasi spiritualibus, quæ ad disciplinam, aut rectionem Ecclesiarum spectant, & Principibus ex concessione Ecclesiæ aliquatenus conceduntur. Cùm enim circa hujusmodi jura quæstiones oriuntur, non ad sola Parlamenta, aut regium Consilium referri debent, maximè si in ijs non simpliciter de possessorio agatur, hoc est, an revera sua Majestas horum jurium possessionem habeat; sed de petitorio, hoc est, an de novo ea sibi contra veterem & perpetuam Ecclesiarum possessionem vindicare possit, quod in hac Regaliæ causa tentatum est. Id quippe Principibus concedere, quid aliud esset, quam Ecclesiæ auctoritatem sæcularium Magistratuum potestati subjicere, & violandis ejus juribus, atque opprimendæ libertati latam viam

viam sternere? Hinc in ejusmodi quæstionibus Christiani ac religiosi Principes Ecclesiæ, cujus se filios profitentur, judicium expectant, nec quicquam, nisi ipsa consentiente & approbante, & ex Canonum præscripto, statuere solent, ut in hac ipsa causa ex Decreto Concilij Lugdunensis, cui hactenus paruerant, comprobatur.

IV.

6. Decumæ quas modo Clerus Gallicanus fisco pendit, nihil aliud sunt, nisi extraordinaria pecuniarum contributio ex proventibus Ecclesiasticis in subsidium Reipublicæ delibata. Neque tamen ejusmodi tributum Reges sua auctoritate imperant, sed illud gratuiti doni nomine, & totius Cleri consensu exigi volunt: atque idcirco singulis quinquennijs Provinciarum Ecclesiasticarum delegati procuratores in unum locum, regio permissu, conveniunt. Cùm ergo Rex Christianissimus in re pecuniaria, & solum temporaria eam adversus Clerum moderationem adhibeat; quis sibi persuadeat illum, propria auctoritate & solo suorum Officialium judicio, tot Ecclesias Regaliæ in perpetuum subjicere, hoc est, jus Ecclesiasticum, & longè majorem partem spirituale, quo videlicet præter vacantium Ecclesiarum proventus, collatio etiam Beneficiorum continetur, sibi vindicare voluisse?

V.

7. Constat Episcopos jam à priscis temporibus in Christianissimorum Regum Consilijs primum dignitatis, atque auctoritatis locum tenuisse. Pipino, Carolo Magno eorúmque successoribus imperantibus, quo tempore maximè res Gallicæ florebant, primi assidebant in ijs Ordinum conventibus, qui singulis annis ad disceptanda ac præfinienda maxima, quæque tum Reipublicæ, tum etiam Ecclesiasticæ disciplinæ negotia congregabantur. Quibus in conventibus Co-

mites alijque primores Laici, qui secundo loco sedebant, Antistitibus alijsque Prælatis eam venerationem deferebant, ut in ijs, quæ Ecclesiasticam disciplinam, & Cleri administrationem spectabant, judicium suum nequaquam interponerent. Hæc à solis Episcopis, Abbatibus, alijsque primoribus Clericis disceptabantur, factáque ab eis decisio, accedente Regis consensu, publico postea consessu promulgabatur. Atque in hunc modum confecta sunt pleraque Caroli Magni, Ludovici Pij, & Caroli Calvi Capitularia. Id maximè patet ex actis Concilij Francofordiensis ad Mænum anno septingentesimo nonagesimo quarto celebrati, & testimonio Hincmari, qui ejusmodi Conventuum ordinem his verbis describit epist. 31. num. 35. *Utraque Seniorum susceptacula sic divisa erant in duobus, ut primo omnes Episcopi, Abbates, vel hujusmodi honorificentiores Clerici absque ulla Laicorum commixtione congregarentur. Similiter Comites, cùm separati à cæteris essent, in eorum manebat potestate, quando simul vel quando separati residerent, prout eos tractanda rei qualitas decebat, de spiritualibus, sive de sæcularibus, sive etiam de commixtis.*

8. Jam verò si qua unquam incidit occasio, in qua Episcopis hæc consessus ac suffragij prærogativa conservanda esset, ea certè fuit hæc Regaliæ causa, quâ vix alia major, aut gravior Clero totique Ordini Ecclesiastico accidere potest. Idque Ludovicum XIII. gloriosæ memoriæ Principem non fugit, qui ad illam examinandam extraordinarios cognitores ac judices, quos inter non pauci diversarum Provinciarum Episcopi ac Prælati fuissent, delegare decreverat. Verùm postea regij Officiales, quibus pia & æqua Ludovici XIII. in hoc negotio consilia minimè probabantur, aliam illius finiendi viam inierunt. Scilicet Ludovico XIV. feliciter regnanti persuaserunt, hanc causam, instar aliarum litium, ab ordinarijs

Consilij

Consilij Officialibus dirimendam esse, vel potius ad illam finiendam sat fore, si latum jam à Parlamento Parisiensi anno millesimo sexcentesimo octavo Arrestum publico Edicto sua Majestas confirmaret: in cujus Edicti proœmio ita præfati sunt: *Regaliæ jus universim ad suam Majestatem pertinere Arresto Parlamenti Parisiensis anni 1608. præjudicatum fuisse: quocirca placuisse suæ Majestati, ut sui in eodem Parlamento Advocati & Procurator generalis, quinam eorum esset ea de re sensus, sibi significarent; deinde verò facta ad se per delegatos Consilij sui judices totius rei relatione, judicatum esse, Regaliæ jus, neque alienationi, neque præscriptioni subjacere, & ad suam Majestatem in omnibus regni Archiepiscopatibus & Episcopatibus pertinere.* Qua semel decisione facta regij illi Officiales contendunt, non solum Episcopis totique Clero nullam reclamandi facultatem relictam esse, sed cuilibet necessarium huic judicio stare, atque illud expresso consensu admittere, & executioni mandare.

9. Quod si quotiescumque Principes aut pravis Aulicorum consilijs circumventi, aut adulatorum fallacijs inducti infesta Ecclesiæ Edicta promulgant, singuli Episcopi ad ea exequenda obligantur, quòd in ijs de juribus Coronæ agi dicatur, quorum cognitio & judicium ad solos Officiales regios spectet: quis non advertat, eo pacto ejusmodi Officialibus latissimum ad invadenda Ecclesiæ jura ejusque libertatem & auctoritatem profligandam aditum pandi? An Concilia Summíque Pontifices ab Investituris, quæ in maximam Ecclesiæ injuriam vergebant, condemnandis prohibiti sunt, quòd eas Imperatores alijque Principes ad jura Coronæ publicis Edictis revocarent? Nonne etiam Henricus II. Angliæ Rex famosa illa capita, quæ sancto Thomæ subscribenda proposuit, quæque Ecclesiasticæ libertati tam grave vulnus infligebant, *regias consuetudines* & *Coronæ jura* palam nuncupabat;

bat; quo nomine ea in publico Ordinum conventu approbari curaverat, adeò ut Episcopi omnes & Prælati qui aderant, in eorum observationem sese etiam jurejurando obstringerent? Quibus minimè permotus S. Thomas sui officij esse duxit, regiæ libidini obsistere; unde illi exilium longáque illa malorum series, quæ ei tandem Martyrij coronam attulit. Denique à nullo unquam tentata est Ecclesiæ libertas, aut jura usurpata, quin aliquam justitiæ speciem factis suis prætexuerit, quâ si se deludi passi essent Episcopi, nunquam contra violenta iniquorum consilia, atque usurpationes pro Ecclesia decertassent.

CAPUT XV.

Episcopi, qui regio de Regalia Edicto parere detrectant, nequaquam propria causa judicium sibi sumunt. Hæc est una è Causis Majoribus, de quibus frequens in Jure canonico mentio. Iidem Episcopi hac agendi ratione regni disciplinam ac publicas leges minimè perturbant, neque debitam ab omnibus regiæ Majestati fidelitatem aut reverentiam violant.

1. Officiales regij, quò Episcopos Ecclesiarum suarum jus & libertatem propugnantes, in invidiam vocent, eos ajunt, *latis de Regalia decretis parere abnuentes, in propria causa seipsos judices constituere, & perinde se gerere, ac litigatorem, qui damnatus in judicio, sibi ipsi jus diceret, latámque in se sententiam propria auctoritate rescinderet.* Addunt, *hac eorum agendi ratione regni disciplinam ac publicas leges perturbari, debitámque ab omnibus subditis regiæ Majestati obtemperationem ac reverentiam violari.*

2. Hæc

2. Hæc immeritò ac temere ab ijs objici, ex ſupradictis jam patet. Duo quippe Epiſcoporum officia hic neceſſariò diſtinguenda ſunt: Alterum, quòd jurium Eccleſiæ cuſtodes & defenſores ſint: Alterum, quòd Patres ac Paſtores ſint fidelium. Ut jurium atque auctoritatis Eccleſiæ defenſores & cuſtodes, Regaliæ uſum in eorum Eccleſias nunc primùm introducere conantibus obſtare debent; id quod eis decreto Concilij generalis Lugdunenſis expreſsè præcipitur. Ut Patres verò ac Paſtores fidelium, eos, ſine ullo dignitatis, aut conditionis diſcrimine, docere debent, & quacúmque poſſunt ratione, ab ijs conſilijs, quæ & Eccleſiæ dignitati & propriæ animarum ſaluti infeſta forent, deterrere. Quotieſcúmque autem hæc præſtant, tantum abeſt, ut propriæ cauſæ judicium ſibi arrogent, ut potius proprio munere fungantur, & commiſſarum ſibi ovium ſaluti invigilent.

3. Deinde Epiſcopi non ſolum defenſorum Eccleſiaſticæ libertatis ac Paſtorum Dominici gregis perſonam ſuſtinent; *Apoſtolorum* etiam *ſucceſſores* ſunt, ut eos ipſimet Officiales regij alicubi vocant. Unde, juxta monitum Pauli debent *bonum depoſitum cuſtodire*, hoc eſt, doctrinam fidei ac diſciplinæ regulas, quo utroque capite veræ opes Eccleſiæ conſtant, totúſque ejus theſaurus continetur, ſumma diligentia conſervare. Cùm itaque Eccleſia in uno aut altero horum capitum oppugnatur, id eſt, aut ejus fides falſis doctrinis violatur, aut diſciplina perniciofis novitatibus, imminuta ejus juriſdictione ac libertate, labefactatur, Epiſcoporum eſt, damnatis Novatorum erroribus, cohibitíſque audacium hominum in Eccleſiam molitionibus, graſſanti malo occurrere.

4. Ejuſmodi controverſiæ ad totum Eccleſiæ corpus ſpectant, quarum proprij, &, ut ita dicam, naturales judices ſunt Epiſcopi; cùm *unus ſit Epiſcopatus*, ut ajebat S. Cyprianus, *Epiſco-*

Episcoporum multorum numerositate diffusas cujus à singulis in solidum pars tenetur, utpote eodem charitatis vinculo, atque Ecclesiasticæ communionis societate conjunctis. Unde Ecclesiæ disciplina, & institutum postulat, ut ejusmodi quæstiones primum in Provinciarum, ubi exortæ sunt, Concilijs, quorum celebrationem, ut omnino necessariam, nunquam non commendavit, definiantur; deinde verò ad Romanum Pontificem tanquam ad Collegij Episcopalis Principem, & communionis Ecclesiasticæ Præsidem, Apostolica ejus auctoritate terminandæ, referantur. Id quod jampridem Innocentius I. sanxit in celebri Epistola sua decretali ad Victricium Rotomagensem Episcopum cap. 3. ubi *Causas Majores* memorat, quæ, inquit, *si in medium fuerint devoluta, ad Sedem Apostolicam, sicut synodus statuit, & vetus consuetudo exigit, post judicium Episcopale referri debent.* Cui consentit Pelagius II. epist. 8. his verbis: *Majores verò & difficiles quæstiones, ut sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, ad Sedem Apostolicam referantur.* Hæ autem *Majores Causæ* & *difficiles Quæstiones* sunt quæ vel fidem spectant, vel generalia disciplinæ capita, quando varia de his dubia & graves ac difficiles concertationes existunt, de quibus solemnis mos erat, ut ex omnibus Ecclesiæ partibus Sedes Apostolica consuleretur; vel ad eam Relationes, postquam in synodis provincialibus res dijudicata fuerat, mitterentur; vel definitivum ejus judicium expectaretur, si ij quorum intererat, Episcoporum judicio non stantes, Summum Pontificem appellassent. Hæc fusè explicat Illustrissimus Petrus de Marca lib. I. de Concordia Sac. & Imp. c. 10. & lib. VII. c. 12. 13. ostenditque in ijs potissimum causis nunquam non enituisse Apostolicæ Sedis Primatum, atque eam auctoritatem, quæ à Christo Domino in Petrum Romanósque Episcopos ejus successores ad Ecclesiæ gubernationem collata est.

5. Jam

5. Jam verò planum eſt, Regaliæ cauſam, de qua hic quæritur, inter eas *Majores Cauſas* referendam, quæ ad præcipua, & generalia diſciplinæ capita ſpectant; cùm in ea agatur de canonica libertate octo, aut novem Provinciarum Eccleſiaſticarum, quæ ſi Regaliæ jugo ſubdantur, tum reditibus temporalibus, tum collatione Dignitatum, Canonicatuum aliorúmque Beneficiorum, quandiu Sedes Epiſcopalis vacabit, ſpoliabuntur. Quis enim negaverit, duo hæc, quibus Regalia conſtat, præſertímque Beneficiorum collationem magni eſſe momenti; cùm vix quicquam in Eccleſiæ diſciplina & adminiſtratione gravius ſit, quam ſacrorum Miniſtrorum delectus, quin & officiorum Eccleſiaſticorum diſtributio? Quæ cùm ita ſint, Antiſtites hoc in negotio non partium, ſed potius judicum perſonam, tanquam ſacrorum arbitri, ſuſtinent. Accedit, quod introductionem Regaliæ recuſando, id unum agant, ut Concilij generalis Lugdunenſis mandato obtemperent; cúmque eos qui ſe inducendæ in eorum Eccleſias Regaliæ auctores, aut adjutores, vel etiam adminiſtros præbent, Eccleſiaſticis cenſuris percellunt, non tam novas in eos pænas ſtatuunt, quam ab eodem Concilio Lugdunenſi jampridem ſtatutas decernunt, atque exequuntur. Quamvis autem ea in re nihil niſi ordine, nihil quod non manifeſtè juſtum & legitimum ſit, præſtent, hæc tamen cauſa inter Majores & difficiliores, quæ unquam accidere poſſint, tum ob rei dignitatem, tum ob varia ei adjuncta, meritò recenſenda eſt.

6. Hinc etiam ſequitur, latas ab Epiſcopis ea de re ſententias, quæ hactenus vim ſuam, ob adverſariorum contumaciam, obtinere non potuerunt, ex antiqua & conſtanti Eccleſiæ diſciplina, non niſi in Concilio provinciali, aut nationali, vel certè apud ſanctam Sedem Apoſtolicam recogno-

ſci ac denuo examinari potuiſſe. Cúmque jampridem Eccleſia à convocandis provincialibus Synodis, tametſi publica tum ſacrorum Canonum, tum civilium legum auctoritate ſancitis, prohibeatur; deinde verò ea ſit hujus controverſiæ conditio & adjunctorum ratio, ut vix ſpes ſit fore, ut tam canonicum, támque juſtum ac neceſſarium ſynodalis auctoritatis remedium adhibere liceat: quid reliquum erat Epiſcopis, qui jam nihil ſua interceſſione, atque intentatis cenſuris profeciſſent, quominus Regaliæ uſus in eorum Eccleſias introduceretur, niſi ut ad Apoſtolicam Sedem confugerent, ac totam rem ad ſanctiſſimum Pontificem Romanum, juxta Eccleſiaſticam regulam & antiquum morem, referrent?

7. Sin verò, poſtquam ijdem Antiſtites vi & auctoritate Concilij generalis Lugdunenſis freti, cenſuras in aliquot Regaliſtas promulgarunt, hos ſolus Metropolitanus, ad primam reorum poſtulationem, non citatis neque auditis Epiſcopis, aut eorum Procuratoribus, nullóque ſervato juris ordine, abſolvit: quis meritò illos Epiſcopos reprehendat, quod ejuſmodi abſolutionem nullam, atque irritam eſſe conteſtati, & interpoſita, quantum opus fuerat, ad Summum Pontificem appellatione, jus ac libertatem Eccleſiarum ſuarum, ex præſcripto ejuſdem Concilij generalis, contra Regaliſtarum vim & contumaciam defendere perrexerint? Quis eos jure incuſaverit, quaſi ea agendi ratione *juriſdictionis tum Eccleſiaſticæ, tum civilis gradus perturbarint, atque Archiepiſcopos ex hierarchiæ albo ſuſtulerint?* Quis arguendos putet, quòd in hoc rerum ſtatu negaverint, eam fuiſſe Archiepiſcopo poteſtatem, ut latas ab eis ſententias & cenſuras, ſolus reſcinderet, contenderintque id ab eo tentari non potuiſſe, niſi uſurpata in Collegas juriſdictione, & violato Eccleſiaſticæ diſciplinæ ordine? denique eò jam deductam eſſe hanc controverſiam, ut inconſulta

ſancta

ſancta Sede & abſque Romani Pontificis auctoritate terminari non poſſit?

8. Qui ſecus de his ſtatuunt, haud ſatis hujuſce quæſtionis conditionem & ſtatum attendere videntur, dum eam, perinde ac privatam aliquam litem, ex communibus contentioſæ juriſdictionis formulis dirimi vellent; cùm tamen cauſa ſit prorſus publica, atque extraordinaria, quæ nequaquam ex apicibus juris ac forenſi uſu, ſed ex canonum præſcripto, Eccleſiaſtica traditione, & Sanctorum Antiſtitum exemplis, qui varijs temporibus Eccleſiæ fidem, vel ejus diſciplinam, & juriſdictionem propugnarunt, æſtimari, & dijudicari debeat. Uno verbo, una eſt ex illis Majoribus Cauſis apud antiquos canones celebratis, quas etiam Concordatorum lex ab alijs communibus & ordinarijs cauſis clarè diſtinxit, & ſanctæ Sedi Apoſtolicæ nominatim reſervavit; ita ut quoties ad eam delatæ fuerint, illas non ex communi uſu per judices in partibus delegatos, terminari, ſed ab ipſo Summo Pontifice ſpeciatim cognoſci, & juxta veterem canonum formam, prout ex Apoſtolica ſua prudentia convenientius judicaverit, decidi ac definiri oporteat.

9. Denique ſicut immeritò illi Epiſcopi ab Officialibus regijs vapulant, quaſi propriæ juriſdictionis fines tranſgreſſi publicam pacem ac regni diſciplinam perturbarint; ita falsò ab eis in ſuſpicionem vocantur, quaſi debitam ab omnibus Regi fidelitatem, & reverentiam violarint. Hujus criminationis invidiam jam ſatis propulſavimus, cùm ſupra fusè oſtendimus, eos ſola officij neceſſitate adactos in eam contentionem veniſſe, atque hoc unum in propugnanda Eccleſiarum ſuarum libertate egiſſe, ut generalis Concilij mandatum perficerent. Bonis Principibus nunquam diſplicet, ut ſuo quiſque munere fungatur: imo ſi quis obſequij cauſa, &

ad eorum gratiam aucupandam, officio deesset, potius succenserent. Quandoquidem Reges pravis Ministrorum consilijs & adulationibus ad ea induci possunt, quæ & eorum conscientiam lædant, & communi Ecclesiæ bono officiant; eorum maximè interest, ut si quando id contigerit, eam in Episcopis libertatem, & animi constantiam reperiant, quæ animarum Pastoribus imprimis convenit, neque ei potestati subiacere dedignentur, quam Christus Ecclesiæ Ministris *in ædificationem, & non in destructionem* tribuit, quæque ipsis etiam Principibus utilis est & salutaris, si prudenter ad Spiritus Sancti normam exerceatur, neque extra veros fines ab ipso Domino & ab Ecclesia præstitutos, extendatur. Hanc agendi rationem omnibus retro sæculis sanctissimi quique Episcopi tenuerunt, ut alibi à nobis demonstratum est; quos non solum eo nomine nemo reprehendit, quasi debitam regiæ majestati fidelitatem, atque observantiam violassent, sed sæpissime ipsi Principes ob Zelum & præclaram in obeundo munere fidem, magnis laudibus ornarunt. Sin verò aliquando accidit, ut in aliquorum hominum reprehensionem incurrerent, ipsemet Deus illos à culpa liberos declaravit, quos videlicet ut sanctos miraculis fulgere, & publica Ecclesiæ veneratione celebrari voluit.

CAPUT XVI.

CAPUT XVI.

Refelluntur, qui opponunt, unum tantum aut alterum Episcopum regio Edicto non obtemperasse, atque inde inferunt, eos culpa non carere. Epilogus totius operis.

1. PLerúmque accidit, ut homines perperam de aliqua causa ex quibusdam exterioribus adjunctis ac fallacibus præjudicijs decernant, quod eam vel ob tarditatem ingenij ponderare nequeant, vel ob ignaviam, ea, qua par est, diligentia perscrutari negligant. Hujus inconsiderantiæ insigne exemplum est, in hac Regaliæ controversia, quam tractamus. Multos reperias, qui cùm longè majorem Episcoporum partem regio Edicto paruisse viderint, illico concludunt, nihil hîc esse, quod aut justitiam aut Ecclesiæ libertatem offendat, atque idcirco eos, qui parere detrectant, hoc solo præjudicio, damnandos putent. Num, inquiunt, tot inter Præsules, quorum in hac causa res agitur, unus tantum aut alter inventus esset, vel ita perspicax, ut quod verum justúmque sit, agnosceret, vel ita animo fortis, ut agnitum solus defenderet? Nonne hæc singularis agendi ratio, qua seipsos à cæteris secernunt, meritò suspecta est? Nonne potius vanitati, pervicaciæ ac superbiæ, quam vero ac prudenti Zelo tribui debet?

2. Facilis est ad hanc objectionem responsio. Primùm enim falso nititur, dum ponit paucos tantum esse Episcopos, qui regium Edictum improbarint. Duo quidem Zelo & pietate præstantes, Nicolaus videlicet *Pavillon* bonæ memoriæ Episcopus Alectensis, & Reverendissimus Franciscus *Caulet* Appamiensis Episcopus suum fidelitatis Sacramentum in tabulas Cameræ computorum Parisiensis, ex hujus Edicti

præſcripto, referre renuerunt: Regi, quid eos, quominus hac in re Majeſtati ſuæ morem gererent, prohiberet, per litteras ſignificarunt, & decreta additis cenſuris, promulgarunt, ut Regaliſtas ab invadendis Eccleſiarum ſuarum Beneficijs arcerent. At plurimi alij Antiſtites, quid de hoc negotio ſentirent, & quam ægrè regium Edictum ferrent, ſatis apertè declararunt. Alij in ipſo ſyngrapho, quo fidelitatis Sacramenti in tabulas Cameræ computorum referendi poteſtatem tribuerunt, de conſervando Eccleſiarum ſuarum jure conteſtati ſunt. Alij in eam rem apud Tabelliones litteras publicas perſcripſerunt, quas in tabularijs ſuæ Diœceſis ad poſterorum memoriam reliquerunt. Alij cùm idem fidelitatis Sacramentum in tabulas Cameræ computorum per ſeipſos referre recuſaſſent, quominus Capitulum Eccleſiæ Cathedralis eorum nomine id faceret, obſiſtendum non putaverunt. Plerique jam ante promulgatum Edictum, pendente adhuc lite, id præſtiterant, quò ab injuſta Regaliſtarum vexatione in uſurpandis Beneficijs ſuarum Diœceſeon liberarentur, haud rati eo pacto principali liti præjudicium fieri, aut quicquam Eccleſiarum ſuarum immunitati derogari. Nonnulli ingenuè fatentur, ſe cùm Edicto paruerunt, hujus cauſæ dignitatem, & momenta nondum ſatis expendiſſe. Denique tot inter Antiſtites, qui relato in tabulas Cameræ computorum fidelitatis Sacramento ſuas Eccleſias novo Regaliæ jugo ſubjici paſſi ſunt, nemo fere eſt, quin, ubi ſe occaſio dederit, declaret, ſibi perſuaſum eſſe, magnam hoc Edicto Eccleſijs illatam eſſe injuriam, tametſi illam ob varias rationes diſſimulent, neque regiæ voluntati obſiſtere integrum jam ſibi eſſe putent.

3. Verùm etſi daremus, omnes quotquot Edicto paruêre, Antiſtites, id liberè ac ſuo judicio feciſſe; an inde ſequitur, ſi qui

qui hoc rerum ſtatu cauſam Eccleſiæ defendendam ac tuendam ſuſceperint, hoc ipſo damnandos eſſe, quod pauci fuerint, atque alios, qui numero vincebant, ſibi ad imitandum non propoſuerint? Peſſimè quis ex hac regula de hoc negotio decerneret. Revocandum hîc in mentem divinum illud oraculum: *Non ſequêris turbam ad faciendum malum, nec in judicio plurimorum acquieſces ſententiæ, ut à vero devies. Exod. 23. v. 2.* Quis neſciat, priſcis etiam ſæculis ac florentiſſima Eccleſiæ ætate, ſæpe contigiſſe, ut majoris Epiſcoporum numeri patrocinium meliori cauſæ defuerit, maximè cùm ad hanc defendendam civili poteſtati reſiſtendum ac Principum gratia excidendum fuit? Id patuit in ijs quoque controverſijs, ubi de Summa religionis agebatur. Sic Arrianis, poſtquam Conſtantium Imperatorem ad ſuas partes traxiſſent, omnia miſcentibus, ſolus in oriente S. Athanaſius Alexandriæ Epiſcopus, in Gallijs S. Hilarius Pictavienſis, in Italia S. Euſebius Vercellenſis, alijque pauci apertè orthodoxam fidem propugnarunt. Neque melius ſe res habuit in toto Oriente, Heraclio Imperatore alijſque ejus ſucceſſoribus Monothelitarum hæreſim potentia, & auctoritate confirmantibus; itemque Leone Iſaurico, Conſtantino copronymo alijſque Imperatoribus ſacras Imagines oppugnantibus: cùm utróque hoc tempore pauci admodum Epiſcopi Epiſcopatum amittere, in exilium pelli, aut alias ſubire pœnas maluerint, quam hæreticis communicare, atque Imperatorum Edictis ſubſcribere, ut obſervat doctiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Conditor ad an. 639. & ſeq. & ad an. 750. n. 34. & 816. n. 49.

4. Idem planè accidit, cùm jus ac libertatem Eccleſiæ contra vim Poteſtatum civilium defendere neceſſe fuit. Plura hujus rei exempla jam lib. 3. c. 14. probata ſunt, quæ hic

ſummatim

ſummatim repetam. Solus ex Gallicanis Epiſcopis S. Injurioſus Turonenſis Archiepiſcopus Clotario II. reditus Eccleſiaſticos uſurpanti reſtitit. In Anglia, Guillelmo Notho Rege, *ſolus inter omnes Prælatos Egelvvinus Dunelmenſis Epiſcopus exul & proſcriptus Zelum Dei habens excommunicavit univerſos Eccleſiæ invaſores & rerum Eccleſiaſticarum raptores*, inquit Matthæus Pariſ. ad an. 1070. Solus in eodem regno S. Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus contra Guillelmum II. & Henricum I. Reges jus ac libertatem Eccleſiæ defendit, reliquis Angliæ Epiſcopis, præter unum Gondulphum Roffenſem Epiſcopum, Archiepiſcopi & Primatis ſui partes deſerentibus, quod idem Matthæus Pariſ. ad an. 1094. his verbis narrat: *Anſelmus à Rege ut læſæ Majeſtatis reus poſtulatur. Hinc accuſationi & plurimi Epiſcopi, præter Gondulphum Roffenſem Epiſcopum, ſuum calculum adjiciebant, & facti ſunt ut canes latrare non audentes.* Denique S. Thomas Cantuarienſis quoque Archiepiſcopus longam illam pro Eccleſiæ defenſione vexationem, in qua martyrio coronatus eſt, ſolus pertulit; omnibus fere Angliæ Epiſcopis non ſolum eum deſerentibus, ſed Henrici II. eum oppugnantis partes apertè ſuſcipientibus, qua de re pluribus in epiſtolis graviter queritur. Adeò verum eſt, quibuslibet Eccleſiæ temporibus, magnitudinem animi, rerum humanarum deſpicientiam, & invictam conſtantiam rarò reperiri etiam in Epiſcopis, quoties pro juſtitia & veritate adverſus civiles Poteſtates decertandum eſt.

5. Non ab humilitate Chriſtiana diſcedit, qui in ejuſmodi cauſis officij fidem ſervat, tametſi ſolus relictus ſit, memor hujus divinæ admonitionis: *Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne humiliatus in ſtultitiam ſeducaris.* Eccli. 13. v. 11. Vera humilitas, quæ Chriſtianorum propria virtus eſt, eos, ubi Dei res agitur, & conſcientiæ ſatisfaciendum eſt, firmos atque immobi-

immobiles reddit: contra autem falsa humilitas, ut unius ex sanctissimis & humillimis priscorum temporum Episcopis verba usurpem, *quæ non ex fide, sed ex ignavia mentis hominibus adducitur, & humanam gratiam magis, quam suam salutem curat, mendacij famula, veritatis inimica, libertatis expers, iniquitati obnoxia est. S. Paulinus Epist. 21. ad Amandum.* Quibus addendum, quod de vera humilitate scripsit S. Bernardus serm. 1. de Virgine Deipara num. 13. *Agit hoc nimirum*, inquit, *in cordibus electorum gratiæ prærogativa divinæ, ut eos nec humilitas pusillanimes reddat, nec magnanimitas arrogantes; magis autem cooperentur sibi, ut non solum nulla ex magnanimitate subintret elatio, sed hinc maximè provehatur humilitas; ut inveniantur eo amplius timorati, & largitori munerum non ingrati: ac vicissim ex occasione humilitatis pusillanimitas nulla subrepat, sed quominus de sua quisque vel in minimis præsumere consuevit, eo amplius etiam in magnis quibusque de divina virtute confidat.*

6. Si quis Episcopus hæc, Deo adjuvante, suum in animum induxerit, in defendenda veritate, & justitia constanter perstabit, tametsi in ea defensione solus remanserit: neque verebitur, ne sua hæc animi firmitas, tanquam singularis, & à communi usu aliena cuiquam offendiculo sit. Uno eodémque tempore diligenter & religiosè, tum proprio in Deum & Ecclesiam officio satisfaciet, tum debitam ordinatione divina Regibus obedientiam, fidelitatem ac reverentiam præstabit. Præterea cum reliquis Episcopis collegis suis, etiamsi aliam in hac ipsa causa agendi rationem sequantur, perfectam in vinculo pacis concordiam servabit. Sin verò adhuc aliqui ex ejus proposito offendantur, hanc eorum offensionem minimè sibi curandam putabit, neque idcirco ab officio desistet, hoc Sanctorum dictum memoria repetens:

Si de veritate scandalum sumitur, utilius permittitur nasci scandalum, quam veritas relinquatur. S. Greg. in Ezech. hom. 7.

7. Neque etiam flecti se sinet malignis nonnullorum judicijs & suspicionibus, qui palam eum accusarent: *Quod Sacerdotij & Imperij concordiam dissolvere in animo habeat: quod jurium Ecclesiasticorum adversus temporales Potestates defensoris nomen & gloriam captet: quod nemini subesse affectet; quódque ita se gerat, ut plus in eo acerbitatis & pervicaciæ, quam sinceritatis ac bonæ fidei esse videatur.* Contra ejusmodi temerarias & injustas accusationes apud Deum solo suæ conscientiæ testimonio sese tuebitur: quod verò ad homines spectat, apud æquos rerum æstimatores, & præjudicijs non occupatos, satis eum defendet, tum clara & evidens ipsius causæ justitia, tum verò imposita sibi illius, prout hactenus fecit, tuendæ necessitas.

EPILOGUS OPERIS.

8. Antequam hunc Tractatum absolvo, omni, qua possum, asseveratione confirmo, in eo id solum mihi propositum fuisse, ut veritatem indagarem, Ecclesiæ jus in publica, & gravissima causa defenderem, duorúmque Episcoporum religione præstantissimorum, quorum alter vitam sanctissimè nuper clausit, alter pastorali Zelo, vigilantia, charitate alijsque præclaris virtutibus, jampridem apud omnes commendatur, in hac ipsa causa defendenda integritatem, & innocentiam probarem.

9. Eadem sinceritate declaro, à mea mente longè abfuisse; ut veris Coronæ juribus quidquam detraherem, aut Episcopos aliósque Regis subditos à debita suæ Majestati obedientia ac reverentia tantulum abducerem. Quin potius persuasum habeo, ad hanc ipsam obedientiam ac reveren-

tiam

tiam maximè pertinuiſſe, ut ſuæ Majeſtati pateſieret, quam certum & perſpicuum ſit in hac cauſa jus Eccleſiæ, quod illi ſtudiosè diſſimulatum eſt, quantúmque per illam diſſimulationem ejus Religioni obreptum fuerit.

10. Præterea tantum abeſt, ut ejus cum Apoſtolica Sede concordiam dirimere, quod DEUS avertat, his ſcribendis voluerim; ut potius pro certo mihi ſit, nullum hujus concordiæ arctius vinculum eſſe, quam ſi diſſidijs, quæ ex juris & immunitatis Eccleſiarum violatione, cujus nonnulli Officiales regij auctores & adjutores fuerunt, oriri neceſſe eſt, quamprimum occurratur. Ambarum Poteſtatum conjunctio, qua maximè publica pax & felicitas continetur, nunquam major eſt, aut diuturnior, quam cùm juſtitia nititur; quod tunc fit, quando finibus à Deo præſtitutis contentæ mutuam ſibi opem ferunt, nihilque altera in alteram contra jus molitur, aut ſibi uſurpat. Deinde innumeris præteritorum temporum exemplis manifeſtum eſt, cùm hæc jurium & libertatis Eccleſiæ violatio regnis, atque imperijs ſemper funeſta, & perniencioſa fuerit, nihil contra Francorum Monarchiæ tantum decus tantámque firmitatem attuliſſe, quam eximiam Chriſtianiſſimorum Regum pietatem propenſúmque in res ſacras, & Eccleſiæ dignitatem animum.

11. Hæc cùm Innocentius XI. Pontifex Maximus ad Regem graviſſimis, atque ad permovendum ejus animum aptiſſimis verbis non ſemel ſcripſerit, ſperandum eſt fore, ut hæc cauſa felicem exitum habitura ſit. Id ſpondet Regis prudentia, juſtitia, magnanimitas, religio, aliæque heroicæ dotes: cúmque hactenus pro ſua ſingulari moderatione in hoc negotio quorumdam hominum impotentium violenta conſilia repudiarit, atque etiam nuperrimè pro ſua ſumma

æquitate, in alia causa ad Consilium ejus delata, secundum Antistitem illum, quem tam invidiosè apud Eam criminantur, dissentientibus plerísque judicibus delegatis, pronuntiarit; hinc novum adhuc argumentum sumere licet, quidnam ab ejus pietate & justitia expectandum sit, simul ac in hac Regaliæ causa rei veritatem penitus cognitam habuerit. Tunc enim nequaquam dubitandum, quin suapte natura eam finiendæ hujus controversiæ rationem ineat, ex qua cuncti ejus subditi, imò universa Dei Ecclesia agnoscat, quam verum sit hoc divinæ Sapientiæ oraculum: *Rex qui sedet in solio judicij, dissipat omne malum intuitu suo.* *Proverb. 15. v. 8.*

F I N I S.

APPEN-

APPENDIX.

MONITUM.

Huic Tractatui confutationem unius, aut alterius scripti in defensionem extensionis Regaliæ publicati adiungendam duxi. Ex qua quivis poterit animadvertere, quam infirma sit & complorata regiorum Officialium causa; quandoquidem ex tot eruditissimis scriptoribus, quibus Gallia abundat, nemo hucúsque calamum arripuerit, nulláque alia, post editum priorem Reverendissimi Episcopi Appamiensis Tractatum, scripta in defensionem regij Edicti prodierint, præter hæc duo anonyma, quæ talia sunt, ut hoc ipso vel maximè pateat, quam firmæ & invictæ sint rationes, quibus Ecclesiarum à Regalia immunium libertas hactenus defensa est.

CONFUTATIO

Cujusdam Scripti, quo Regaliæ ad omnes Galliarum Ecclesias extensio defenditur.

Verba Scripti.

Non ex consuetudine aut usu dijudicandum est, an Rex jus habeat Regaliæ in omnibus regni sui Ecclesijs.

Responsio.

HOc exordio ingenuè fatetur Auctor Scripti, consuetudinem vel usum in Gallia generali Regaliæ adversari, adeóque Ecclesias, quæ huic juri per Edictum anni 1673. subjectæ sunt, usque ad Edicti promulgationem veteris suæ libertatis possessionem retinuisse. Neque etiam ait fieri posse, ut Regaliæ olim subjacuerint, Regémque Edicto suo id solum effecisse, ut jus aliquando vel omissum, vel interruptum in usum revocaretur. Candidè agnoscit jus istud nunquam in ijs locum habuisse. Ex quo consequens est, meram fuisse novationem, cùm ex regij Edicti auctoritate in eas introductum est. Id revera certius & notius est, quam ut ulla tergiversatione negari possit.

Verba Scripti.

QUamvis ex consuetudine & possessione, quæ hominum memoriam excedit, aut quæ ad præscriptionem sufficit, jus acquiratur, non tamen hæc sola regula adhibenda est, in Supremorum Principum juribus, ut & in ijs quæ ad Ecclesiam spectant. Quod enim ab initio justum non fuit, succedente tempore justum non evadit, nisi accedente aliquo novo jure juxta hanc regulam: Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit.

Responsio.

HÆc quidem valere possunt ad defendendam Regaliam in locis, ubi antiquæ ejus consuetudini expressa, vel saltem tacita Ecclesiæ concessio accessit, qui unicus est titulus, quo justa & legitima evadere potuit. Cùm enim Regalia jus sit prorsus extraordinarium, & à jure communi deflectens, nulla unquam etiam longissimi temporis præscriptione legitimum

timum poſſet evadere: cui apprimè quadrat hæc regula: *Non firmatur tractu temporis, quòd de jure ab initio non ſubſiſtit.* Verùm quid hæc attinent ad Eccleſias, in quibus Auctor ſcripti nullum Regaliæ uſum fuiſſe agnoſcit, ſed potius eas fatetur in priſtina ſua libertate, & juris communis obſervatione, uſque ad hanc noſtram ætatem perſeveraſſe?

Verba Scripti.

Cujúſque itaque juris origo inſpicienda eſt. Ejus fundamenta & titulos expendi oportet, ut quis dijudicare poſſit, an legitimum ſit. Qui ſecus egerit, in graviſſimorum errorum diſcrimen ſe conjicit.

Reſponſio.

IN examinando jure Regaliæ, quid obſervandum eſſet, non ignoravit Concilium Lugdunenſe. Ejus originem inſpicere ac fundamenta expendere facilè potuit, cùm adhuc recens & novellum eſſet. At ſuo decreto diſtrictè ſub pœna excommunicationis prohibuit, nequis, quantæcúmque dignitatis honore præfulgens, illud de novo in Eccleſias ab eo liberas introduceret, ſolúmque permiſit, ut in ijs, in quibus vel ab ipſa fundatione, vel ex antiqua conſuetudine receptum erat, adhibita moderatione legitima, continuaretur. Idque ita, præſentibus Galliæ Legatis, ſtatutum eſt, ac poſtea in regno per quadringentos fere annos conſtanter obſervatum. Hoc uno celeberrimi Concilij decreto omnes Auctoris rationes depelluntur, ac vanæ futiléſque eſſe arguuntur. Hoc velut oppoſito obice hæret immotus. Ad hunc veluti ſcopulum alliſa ejus argumenta diſſolvuntur. Unde hujus decreti auctoritati reſpondere nequaquam eſt auſus, ſatius ratus, ut plerique alij ejuſdem cauſæ patroni, nullam ejus mentionem facere.

Verba

Verba Scripti:

QUot res in Ecclesia ad hæreticis impugnantur, quòd in ferendo de ijs judicio solam primi, secundi, tertij vel quarti sæculi consuetudinem attendant. Prioribus, inquiunt, illis sæculis ignotæ erant imagines: nullæ populi structo agmine prodeuntis supplicationes memorantur: nullæ ad implorandam Sanctorum opem litaniæ, nulli erant Monachorum seu Religiosorum ordines: à divinorum mysteriorum celebratione multiplices aberant ceremoniæ, quas posterior ætas ad venerandam illam primigeniæ Ecclesiæ simplicitatem adjunxit: mille quadringentos annos continuos fideles sub utraque specie Sacramentum Eucharistiæ sumpserunt. Igitur, concludunt Novatores, evertendæ imagines, prohibenda Sanctorum invocatio, supprimendæ publicæ supplicationes & litaniæ: Monachorum ac Religiosorum ordines tollendi: minuendæ ceremoniæ: laicis restituendus calicis usus. Absurda & risu digna hæc ratiocinatio; quia non ex sola consuetudine jus Ecclesiæ in ijs rebus expendendum est. Videndum enim prius, annon jus potestatémque habuerit erigendi in ædibus sacris Christi Sanctorúmque imagines, quas pio honore prosequeretur: similiter an solemnes quasdam supplicandorum Sanctorum formulas approbare, Religiosos ordines instituere, ceremonias augere, calicis usum Laicis adimere potuerit. Cùm autem validissimis rationibus probemus, Ecclesiam in his omnibus jure sibi à Christo concesso usam fuisse, nihilque præstitisse, quod legi divinæ adversetur, aut supremo numinis cultui officiat, imo quod non valde aptum sit ad excitandam fidelium pietatem eorúmque salutem procurandam, aut tollendas irreverentias, quæ in distribuendo Eucharistiæ Sacramento vix aliter evitari poterant; frustra jam hæretici priscam nobis Ecclesiæ consuetudinem objiciunt.

Responsio.

Responsio.

NOva certè & miranda hæc comparatio, jus Regaliæ cum rebus fidei, aut ad Sacramentorum administrationem, & Ecclesiæ ceremonias spectantibus confertur. Quis enim hæc planè diversa nullámque inter se habere similitudinem non intelligit? At magis adhuc miranda Auctoris conclusio, qua infert, eos qui Regaliam in Ecclesias ab ea hucúsque liberas introduci vetant, non potiori jure niti, quam hæreticos, qui supra memoratas Ecclesiæ ceremonias & consuetudines oppugnant. Nam, ut alias hujus ratiocinationis absurditates omittam, certè hæretici has consuetudines & ceremonias in Ecclesia repererunt, eásque admittere hoc solo nomine recusarunt, quòd nullum per quadringentos post Christum annos eis locum in Ecclesia fuisse contenderent. Quibus responderunt Catholici, aut eas jam à primis usque sæculis in usu fuisse, aut, si quid in eis novatum est, id non ad substantiam dogmatis pertinere, sed in ijs versari, quæ Christus Dominus Ecclesiæ potestati, atque ordinationi permisit. Contra verò, qui Regaliæ in Ecclesias ab ea hucusque liberas introductionem damnant, ea potissimum ratione nituntur, quòd id contra canonicam earum libertatem, Concilij generalis Lugdunensis Decreto sancitam, & hucúsque perpetua & constanti possessione retentam, per Officiales regios, in magnum Ecclesiasticæ immunitatis damnum, tentari confirment.

Verba Scripti.

SI ex sola consuetudine jura Papæ expenderentur, pessimè se haberent Sedes Apostolica Summique Pontifices. Ante Concilium Sardicense usus appellandi Romanum Pontificem in causis Ecclesiasticis nondum inoleverat. Episcoporum electiones non in tota

Ecclesia, sed ne quidem in toto Occidente ab eo confirmabantur: id juris solum exercebat in provinciis Suburbicariis, hoc est in decem illis provinciis, quæ jurisdictioni Vicarii Præfecti Prætorio in Urbe constituti parebant. Electis ad Episcopatus & Abbatias non ita pridem imposita est necessitas obtinendi Bullas à Pontifice, eique Annatas solvendi. Olim translationes Episcoporum ab una Diœcesi in alteram sola auctoritate Metropolitani, & Synodorum provincialium fiebant. Penes Episcopum erat cum quibuslibet Diœcesis suæ hominibus dispensare, quorumlibet delictorum absolutionem eis dare, itémque indulgentias non ad quadraginta tantum dies, sed indistinctè pœnitentibus concedere. Non solius Papæ erat aliquos in Sanctorum numero adscribere. Nulla erant Ecclesiarum prædia ante Constantini Magni ætatem. Urbis Romæ aliarúmque civitatum, & provinciarum, quibus Ecclesiastica ditio constat, supremum Dominium ad Pontificem non spectabat ante tempora Christianissimorum Regum Pipini, Caroli Magni, Ludovici Pii, Caroli Calvi, quorum pietati & munificentiæ, quidquid habet temporalis amplitudinis, Romana debet Ecclesia. Si quis singula hæc Romanorum Pontificum jura, quòd adeò vetusta non sint, tanquam minus justa & legitima damnare auderet, num audiendus esset? Nonne ejus temeritas ab omnibus exploderetur? Quid ita? Quia videlicet in iis rebus jus suum Ecclesia Romana Summique Pontifices non ad solam consuetudinem revocant. Siquidem ex ipso Primatu, quem Christus Petro ejusque successoribus contulit, proficiscitur jus definiendi Causas Majores, quæ ad Sedem Apostolicam per appellationem deferuntur. Romani Episcopi ut totius Occidentis Patriarchæ jus confirmandorum Episcoporum habent, tametsi eo jure non semper usi sint. Ob utramque verò & primatus & Patriarchatus dignitatem multa sibi in Ecclesiæ administratione excipere potuerunt. Unde hodie ad eos solos pertinet cum consanguineis & affinibus ad contrahenda matrimonia in gradibus jure Ecclesiastico seu positivo prohibitis dispensare, voto-

rum simplicium obligationem relaxare, quorundam atrocium criminum absolutionem pœnitentibus concedere, cum pietatis laude vita functos in Sanctorum numerum referre, Religiosos ordines sua auctoritate confirmare. Neque enim, verbi gratia, à Christo Domino interdictum est Ecclesiæ, ne fundos, castella, aut ditiones, etiam cum supremo dominio, possideret, si quando ei à fidelibus aut Principibus Christianis donarentur.

Responsio.

NOn magis quadrat hæc comparatio, quam quæ superiori articulo allata est: sed hoc vitiosior est, quòd in majorem adhuc offensionem, & invidiam incurrat. Omnes Catholici Primatum Romani Pontificis, ut certum & instar illius Petræ, cui, juxta Evangelicum verbum, Ecclesia innititur, firmum atque inconcussum agnoscunt. At non ita de singulis ejus dignitatibus seu prærogativis loquuntur. Ut enim aliquas ei proprias, &, ut ita dicam, innatas, adeóque juris divini, ita etiam alias ei deinceps additas, atque ideo juris tantum, ut vocant, positivi esse statuunt. Has autem posteriores fatentur nonnunquam mutari ac minui, aut etiam, quod ad exercitium spectat, prorsus intermitti, pro varia temporum & locorum conditione, & pro ipsius Reipublicæ Christianæ utilitate, & commodo, cui omnis, quæ hominibus à Deo data est, potestas servire debet. Hujusmodi sunt multa jura, quibus hodie utitur Romanus Pontifex. Neque revera audiendi essent, qui ea hoc solo nomine reprobarent, quòd non semper eodem modo viguerint, imò eorum aliqua non ita pridem in usum recepta sint. Sufficit enim ad eorum defensionem, ut bene advertit Auctor scripti, quòd in ipso Primatu à Christo in Petrum ejusque successores collato fundata sint, cujus Primatûs vis, & potestas ad ea

omnia, quæ Ecclesiæ regimen bonúmque spectant, extenditur. At quid hæc ad Regaliæ jus, quod, ut jamdiu sese habet, Regibus acquiri, nisi ex Ecclesiæ concessione non potest; & quod tamen Officiales regij ad quam plurimas Ecclesias, sine ullo Ecclesiæ consensu, imo contra expressam Concilij generalis prohibitionem, perpetuámque earumdem Ecclesiarum possessionem, sola auctoritate regia extendere, adeóque generale efficere attentarunt?

Verba Scripti.

Eodem itaque modo de Regum juribus ratiocinandum est; ut rectè quis & convenienter ratiocinetur. Neutiquam ex sola consuetudine aut solo usu dijudicandum est, an ad eos Regalia in universis regni Ecclesijs pertineat.

Responsio.

AD confutandam hac ratiocinationem sat erit, si ei opponatur decretum Concilij generalis Lugdunensis. Regaliam in Ecclesijs, ubi ex antiqua consuetudine recepta erat, permittentis, & ne ad alias de novo inducatur, sub anathemate prohibentis; quod quidem ita ab eo, præsentibus Regis Christianissimi Legatis statutum est, ac deinde constanter hucúsque in Gallia observatum.

Verba Scripti.

NEque enim Reges suo semper jure utuntur: sed prout eis libuerit, multa Ecclesijs, & Episcopis, quemadmodum & reliquis subditis suis, gratificantur, eisque interdum immunitates & privilegia concedunt.

Responsio.

HIs verbis Auctor sibi sumit, quod in quæstionem vertitur, quam ratiocinandi fallaciam Logici *petitionem principij*

principij appellant. Supponit enim Regaliam ita Regum propriam esse, ut ad eos sola vi regiæ Coronæ pertineat; quod falsissimum esse toto hoc Tractatu patuit, ubi clarissimè demonstratum est, Regaliæ jus, nisi accedente Ecclesiæ concessione, justum ac legitimum fieri non posse: quod adeò certum & evidens est, ut sine gravissimo errore negari non possit. Eadem fallacia Auctor gratis supponit, Ecclesias quæ per regium Edictum Regaliæ subjectæ sunt, antea per privilegium & gratiam ab ea immunes fuisse; cùm certum sit, hanc fuisse naturalem & canonicam earum libertatem, quam hactenus constanter retinuerant.

Verba Scripti.

QUa quidem privilegia non ita Successores obligant, quin justè exigere possint ea, quæ à prædecessoribus suis gratuitò, & ex benignitate condonata sunt.

Responsio.

HOc nihil omnino facit contra Ecclesias, quæ nunqnam Regaliæ jugo, ob suam naturalem & canonicam libertatem ex auctoritate Concilij Lugdunensis, variarúmque Constitutionum regiarum, nominatim verò Edicti ab Henrico Magno anno 1606. promulgati, & à Ludovico XIII. anno 1629. confirmati, constanter retinuerunt; de quibus Ecclesijs propriè in hac disceptatione agitur. Quin etiam non valet hæc ratio contra Ecclesias, quæ cùm in Provincijs Regaliæ obnoxijs positæ sint, ab hoc jugo per Christianissimorum Regum privilegia, & concessiones liberatæ sunt. Si enim justi æquique ratio postulat, ut Principes privilegia urbibus, societatibus, imò & privatis hominibus à Prædecessoribus suis concessa servent, neminémque parta sibi immunitate

privari patiantur, nisi forte gravi aliquo delicto ab eis excidere meruerint: quanto adhuc æquius justiúsque, ut Christianissimi Reges hanc eamdem juris regulam erga Ecclesias observent, in ea præsertim materia, ubi per privilegia Regum nil aliud consecutæ sunt, nisi ut in pristinam naturalémque libertatem restituerentur? Quod cùm per se justitiæ & pietati consentaneum videatur, tum verò ad id specialius Reges Christianissimi adstringuntur ob religionem Sacramenti, quo in ipsa inauguratione pollicentur, se Prælatos eorúmque Ecclesijs *Canonicum Privilegium* conservaturos, hoc est, ea omnia jura, quæ ex beneficio & concessione Regum obtinent, & quibus antea potiti sunt.

Verba Scripti.

AD Regaliæ originem redeundum, ejusque fundamenta inspicienda; sicque facile patebit, eam ad Regem in omnibus sui imperij Ecclesijs duplici jure miniméque dubio pertinere, feudorum scilicet servitutis, bonorúmque Ecclesiæ Custodiæ, quam c. [illegible]odiam inter præcipua suæ coronæ jura Reges Christianissimi reponunt.

Responsio.

QUis non existimaret Auctorem scripti longum exordiri sermonem ad stabilenda Regaliæ fundamenta, ejúsque in omnes Galliæ Ecclesias extensionem probandam? At uno verbo rem absolvit. Vult quippe omnibus persuasum esse, illam ad regem in universis regni Ecclesijs, duplici jure miniméque dubio, pertinere, servitutis videlicet feudorum, & bonorum Ecclesiasticorum custodiæ, quam Augustum jus Coronæ appellat. Quis non advertat, adhuc eum, nullis rationibus adductis, tanquam certum sibi sumere, quod in controversiam vocatur? Pernegatur enim, Regaliam

liam, ut nunc ſeſe habet, Chriſtianiſſimis Regibus vel ratione feudorum, vel ob regiam bonorum Eccleſiæ tutelam jure vindicari poſſe. Fatendum quidem, eam ex duplici hoc capite præcipuè ortam videri, ac deinde in aliquibus Eccleſijs ſtabilitam vires & incrementum ſumpſiſſe. Sed nequaquam inde ſequitur, illam hoc ſolo nomine juſtam & legitimam cenſeri poſſe, eo maximè ſtatu, quo jamdiu eſt, & quatenus, ſede vacante, tum univerſorum bonorum Epiſcopalium uſumfructum, tum Beneficiorum omnium, præter parochias, collationem pleno jure comprehendit. Hæc Domini feudalis bonorúmque Eccleſiaſticorum Cuſtodis nomina, quibus Reges ornantur, obſtare non potuerunt, quominus Regalia eo modo accepta, diu tanquam abuſus & alieni juris uſurpatio habenda fuerit; adeò ut non niſi poſt diuturnam Regum poſſeſſionem, accedente Eccleſiæ conſenſu in Concilio Lugdunenſi, juſta & legitima evaſerit, in ijs videlicet rebus, quas certum eſt ab Eccleſia approbatas ac permiſſas fuiſſe.

Ut autem id adhuc manifeſtius probetur, ſimúlque pateat, utrúmque hunc feudalis Domini bonorúmque Eccleſiaſticorum Cuſtodis titulum non ſufficere, ut Regi in univerſas imperij ſui Eccleſias Regaliæ jus tribuatur, qui eſt præcipuus hujus controverſiæ cardo, ſequentes hic conſiderationes breviter adjungam.

I. Hos duos titulos attendit Concilium Lugdunenſe: Alterum quidem, dum *Regalia* plurali numero in decreto ſuo nominavit, quo vocabulo ſignificantur tum feuda, quibus Eccleſiæ Regum ac Principum munificentia ditatæ ſunt, tum jura, quæ ratione ejuſmodi feudorum Regibus ac Principibus debentur: Alterum verò dum geminatis verbis *Cuſtodiam* ſive *Guardiam, Advocationis* ſeu *Defenſionis* titulum appellavit. Cæterum tantum abeſt, ut ex duplici hoc titulo jus, quod Re-

galiæ

galiæ dicitur, Regibus aut Principibus attribui posse existimaverit, ut potius hoc decreto sub pœna excommunicationis prohibeat, ne quis, quantæcumque dignitatis honore præfulgeat, illud de novo in Ecclesijs, quæ hactenus ei obnoxiæ non fuerunt, usurpet, permittens solum, ut continuetur in Ecclesijs, in quibus vel ab ipsa fundatione, vel ex antiqua consuetudine introductum est, modo ejus abusus tollantur.

II. Hoc utróque feudalis Domini bonorúmque Ecclesiasticorum Custodis titulo Reges Christianissimi jam ab initio ornati fuerunt. Cur igitur Regalia primæ & secundæ Regum dynastiæ incognita fuit, nec ullum ejus vestigium nisi post dimidium duodecimi sæculi, imperante Ludovico septimo & Philippo Augusto, apparet?

III. Editum est supramemoratum Concilij Lugdunensis decretum in Gallia, præsentibus Philippi Regis Christianissimi Legatis, eique Philippus alijque Reges postea paruerunt, Regaliam exercere contenti in locis, ubi ex antiqua consuetudine vigebat, eam verò nequaquam producentes ad ea loca, quæ hactenus ei obnoxia non fuerant, ut patet ex innumeris eorum Edictis & Constitutionibus, ex Cameræ computorum Parisiensis regestis, & ex varijs Arrestis per trecentos circiter annos à Parlamento Parisiensi in hac materia latis. Num igitur tot Reges eorúmque Consiliarij, & Officiales duplicis hujus tituli, Domini scilicet feudalis, & Ecclesiasticorum bonorúm Custodis vim ac momentum ignorarunt? An jurium Coronæ adeò rudes & imperiti erant, ut quæ hodie tanquam certa & manifesta proponuntur, eis prorsus incognita fuerint?

IV. Non soli Galliæ Reges, sed alij etiam Reges & Principes feuda in Ecclesias contulerunt, bonorúmque Ecclesiasticorum in suis ditionibus custodes, & defensores sunt, ut

Christia-

Christianissimi Reges in suo regno. Qui fit igitur, ut Regalia non utantur? Cur id juris, præter Angliam, ubi olim locum habuit, in cæteris orbis Christiani partibus, excepta Gallia, penitus ignoratur? Nonne generale esse, & ubique vigere oporteret, si duplicem hunc feudalis Domini, & bonorum Ecclesiasticorum Custodis titulum, qui cunctis Principibus Christianis communis est, necessariò consequitur?

V. Christianissimus Rex, ut supremus feudorum Episcopalium Coronæ nullo medio subjectorum Dominus, id tantum juris, sede vacante, sibi ad summum vindicare posset, ut ejusmodi feudorum fructus suos faceret; idque tantum in provincijs juris consuetudinarij, ubi hunc usumfructum feudales Domini, mortuo vasallo, vel ejus loco jus, quod Relevij vocant, capere consueverunt. Verùm præterquam quòd Clerus ob solutionem decumarum & doni, ut vocant, gratuiti quibuscumque relevij aut caduci alijsque feudalibus oneribus expresè liberatur; quid inde juris Regi acquiritur in alia Ecclesiarum prædia variósque reditus, maximè verò in Decimas, Primitias, cæteráſque ejus generis oblationes, quod quidem bonorum genus plerúmque majorem redituum Episcopalium partem, in aliquibus verò Ecclesijs, quæ nulla aut paucissima feuda habent, totum Episcopi reditum constituit? Deinde quid huic feudorum juri commune cum Beneficiorum collationibus, quæ res spiritualis est, & merè hierarchica, & quæ præcipuam Regaliæ partem hodie constituit, ut ejus unius rationem habuisse videantur, qui de Regalia per totum regnum extendenda consilium inierunt? Denique jus istud feudale locum non habet in provincijs juris scripti seu civilis. Romani, quales sunt Occitania aliæque vicinæ, ad quas de novo Regalia per Edictum regium producta fuit. In ijs enim feudorum fructus, mortuo vasallo, Dominus suos

non facit, noménque Relevij, quod in locum hujus Ususfructus substitutum est, hactenus ignoratur: quæ ratio esse videtur, cur jam à principio Regalia, quæ tunc solo vacantium feudorum usufructu continebatur, in eas provincias introducta non fuerit, ut alibi explicatum est.

VI. Custodis, Defensoris ac Patroni Ecclesiarum partes sunt, ut conservandis earum bonis invigilet, maximè dum Pastoribus orbatæ sunt, potentium hominum ea usurpare conantium violentiam cohibendo, & Oeconomos ijs administrandis præpositos, qui mox futuris Episcopis, ex canonum præscripto, rationem reddant, sua auctoritate muniendo. Itaque Christianissimi Reges, ut Ecclesiarum vacantium Patroni, & Custodes non solum earum fructus suos facere non debuerunt; sed potius hoc nomine, ut futuris eos Episcopis conservarent, admonebantur: nihilque eorum dignitate & munificentia magis alienum, quam ut hinc sacrorum proventuum sibi arrogandorum ansam sumerent; quasi verò Ecclesiarum viduatarum tutelam eo solùm fine susciperent, ut earum spolijs ditarentur. Sed inprimis ab officio Custodis & Tutoris omnino abhorrebat, Beneficiorum collationes ad se trahere, non alio colore, nisi quòd eas fructibus Episcopatus annumerare placuit; cùm sint quid spirituale, & merè hierarchicum, majusque ex eo damnum Ecclesia faciat, quam si quamlibet redituum temporalium partem amitteret.

Verba Scripti.

Ultra adhuc progredior. Quemadmodum enim Romani Pontifices, inconsultis Principibus, neque expectato eorum judicio, aut consensu, plurima jura, tanquam ex sua Sedis Primatu profecta, sibi tribuerunt, eáque vel editis decretalibus epistolis ad

se

ſe pertinere declararunt, vel etiam, nulla præmiſſa declaratione, in uſum induxerunt, tametſi Prædeceſſoribus uſurpata non fuiſſent, & multorum ſæculorum perpetuæ conſuetudini adverſarentur: ita confirmo Chriſtianiſſimum Regem non diſſimili jure, Regaliæ uſum, inconſulto Romano Pontifice, in univerſas regni ſui Eccleſias inducere potuiſſe.

Reſponſio.

QUid eſt, cur Pontifices de ejuſmodi juribus, quæ ſpirituale regimen & Eccleſiaſticam diſciplinam ſpectant, & ad Sedis Apoſtolicæ Principatum, quem non ab hominibus, neque per homines, ſed à Chriſto Domino conſecuti ſunt, revocantur, Chriſtianos Principes conſulerent, aut eorum judicium expectarent? Non eadem ratio Regaliæ in Principibus: quia Regalia, ut à multo tempore ſeſe habet, jus eſt maximam ſui partem Eccleſiaſticum, aut quaſi Eccleſiaſticum, quo Collatio Beneficiorum, quæ res eſt merè ſpiritualis & hierarchica, comprehenditur: ac proinde Regibus non vi regiæ coronæ vindicari, ſed ſola Eccleſiæ conceſſione acquiri poteſt. Itaque non licet Principibus aliquid in eo novare, aut illud in Eccleſias, in quibus hactenus locum non habuit, ſine Eccleſiæ conſenſu & inconſulta ſancta Sede, inducere: maximè cùm id eis expreſsè decreto Concilij generalis prohibeatur, cujus executionem Papa, pro ſuo Apoſtolico munere, urgere debet.

Verba Scripti.

SUfficit ut poſtquam jus ſuum examinavit, & à doctiſſimis quibuslibet Juris-conſultis, qui in ſuo Conſilio, & Parlamento Pariſienſi verſantur, examinari curavit, ubi comperit Regaliam nullis certis locorum terminis cohiberi, eam in univerſis regni ſui

Ecclesijs ad se pertinere, publico Edicto declaraverit, atque adeò ejus possessionem reipsa ubique inierit.

Responsio.

Mirum certè, quantum doctissimi hi Juris-consulti, quos sua Majestas consuluisse dicitur, sensu & doctrina discrepent ab antiquis Galliæ Juris-consultis celeberrimísque Auctoribus, qui de hoc Regaliæ argumento scripserunt, quales sunt Ægidius *Le Maistre* Proto-præses Parlamenti Parisiensis, Guimerius Inquisitionum Præses in eodem Parlamento, Franciscus Duarenus, Philippus Probus, Renatus Choppinus, Rebuffus, Carondas, Feraldus, Degrassalio, Pasquierius, qui uno omnes ore Regaliam non esse generalem docuerunt. Quos inter Pasquierius, qui regij Advocati munere in Camera computorum Parisiensi fungebatur, & rerum Gallicanarum jurisque Francici peritissimus erat, contrarium sentientes *Aulicos adulatores*, potius quam *Juris-consultos Gallos* appellare non dubitavit. Illustrissimus Petrus de Marca, qui primùm cùm adhuc in regio Consilio senator esset, hujus causæ Relator designatus fuerat, non solum postea suum ea de re sensum aperuit, sed varijs eum validissimísque argumentis in commentario in hanc quæstionem edito, & in octavo libro de Concordia Sacerdotij, & Imperij confirmavit. Idem præstitit Illustrissimus Franciscus Bosquetus Monspeliensis Episcopus juris & antiquitatum Ecclesiasticarum scientissimus in præclara illa oratione, quam de hoc argumento habuit in publicis Cleri comitijs anni 1656. Præterea à viris fide dignis didici, Dominum *De Boucherat* in regio Consilio Senatorem hujusque causæ Relatorem, cùm de ea in Consilio coram Rege retulit, ejus fuisse sententiæ, ut Regalia generalis esse non declararetur, sed Ecclesiæ hactenus ab ea li-

bera

beræ in sua immunitate conservarentur. Quin & compertum est, consultissimos quósque Parlamenti Parisiensis Advocatos etiamnum hanc sententiam tenere, tametsi tum in responsionibus, tum in publicis actionibus, ob regij Edicti auctoritatem, contrarium sequantur. Sin verò Procurator & Advocati regij, qui in Edicti proœmio memorantur, alijque nonnulli Parlamenti Parisiensis Officiales, Regaliam esse debere generalem censuerunt, meritò ut suspecti habendi erant, eorúmque judicium recusandum, tum quòd in dilatanda Regalia suam quoque jurisdictionem & auctoritatem dilatarent, tum quòd res amplius eis integra non esset post Arrestum anno 1608. ab eis latum, quo Edictum Henrici Magni ante biennium publicatum, & ab ipsis paulo ante in tabulas relatum quodammodo rescindentes, de hac ipsa Regaliæ dilatatione præjudicaverant.

Verba Scripti.

UT Papa de juribus Primatus sui suprema auctoritate à Christo sibi tradita judicat, ita etiam Rex supremam judicandi de juribus coronæ suæ potestatem immediatè ab eodem Christo sibi traditam habet. Christianissimi Reges non alios rerum suarum, aut causarum judices agnoscunt, quam seipsos aut Consilij sui, vel Parlamenti Officiales, quibus earum cognitionem & judicium tribuunt. Constitutionum, Declarationum, Edictorum, aut Arrestorum, quæ ijs de rebus, aut promulgant, aut ferunt, nemini rationem nisi soli Deo reddere coguntur.

Responsio.

NOn accuratè loquitur, qui Regum potestatem eis immediatè à Christo traditam ait. Id rectè dicitur de potestate Papæ, Episcoporum aliorúmque Ecclesiæ Præpositorum, cujus potestatis auctor & institutor Christus

Dominus verus Deus verúſque homo. At Regum poteſtas, cum Apoſtolo Paulo, ad Deum Optimum Maximum, cujus vivæ quædam effigies ſunt, referri debet, cùm longe ante natum Chriſtùm homines ſuos Reges ſuóſque Principes habuerint. Hæc obiter, ut pateat, Autorem Scripti non accuratiorem agere Theologum, quam Canoniſtam aut Juriſconſultum. Quod autem ait, Chriſtianiſſimos Reges non alios ſuarum rerum, aut cauſarum judices agnoſcere, niſi ſeipſos, aut Conſilj ſui vel Parlamenti Officiales, id ſolum concedi debet in rebus regij patrimonij & merè civilibus, quæ ad reipublicæ ſtatum, & gubernationem ſpectant. At ſecus ſentiendum, ubi agitur de rebus ſpiritualibus, aut quaſi ſpiritualibus, quæ ad Eccleſiæ regimen & diſciplinam pertinent, in quibus Reges & Principes, concedente vel conſentiente Eccleſia, certa quædam jura exercent. In his enim, ſi quid in controverſiam venit, Principes Matris Eccleſiæ, cujus ſe filios gloriantur, judicium expectant, non antevertunt; nihilque niſi ex præſcripto Canonum, & cum Epiſcoporum conſenſu & approbatione ſtatuendum ſibi arrogant, ut in hoc ipſo Regaliæ negotio patuit, quod ante quadringentos annos in Concilio generali Lugdunenſi, præſentibus Regis Chriſtianiſſimi Legatis, tractatum ac definitum fuit; quam definitionem in Corpus juris relatam omnes poſtea admiſerunt, & hactenus obſervarunt. Alioquin, ſi ut hujſmodi cauſarum cognitio & judicium Regi ejúſve Officialibus tribuatur, ſufficit, quòd in ijs de coronæ juribus agi dicatur, quis non videat eo pacto Eccleſiæ auctoritatem Laicorum Principum poteſtati ſubjici, regijſque Officialibus latum ad invadenda ejus jura & dignitatem opprimendam aditum pandi? Unde hac futili ratione nequaquam prohibiti ſunt Romani Pontifices alijque Epiſcopi, quominus contra iniquam quorumcúmque

conſilia

consilia, & usurpationes Ecclesiæ jus ac libertatem defenderent, ut ex Investiturarum controversia, & diuturna sancti Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi cum Henrico II. Angliæ Rege concertatione manifestum est.

Verba Scripti.

IN his materijs Reges Pontificiæ jurisdictioni non subjiciuntur: tametsi in ijs, quæ ad eorum Majestatem privatim spectant, huic se jurisdictioni ultro subjicere possint; non verò in ijs, quæ ad regiæ coronæ jura pertinent, utpote quæ integra & sine diminutione ad successores transmittere debeant.

Responsio.

PRincipes jurisdictionem Ecclesiæ in hac Regaliæ materia jam ante quadringentos annos in Concilio Lugdunensi agnoverunt. Nunc autem nil novi statuit Innocentius XI. Summus Pontifex, sed solum Decreti ab eodem generali Concilio promulgati executionem urget; qua in re eum suo Apostolici Primatus munere fungi nemo negaverit. Deinde hæc causa ad ejus tribunal legitimis appellationibus delata est, post Metropolitanorum Narbonensis & Tolosani sententias, quos Regalistæ adierant, ut à censuris in eos à felicis memoriæ Episcopis Alectensi & Appamiensi, ex ejusdem Concilij Lugdunensis præscripto, promulgatis, absolverentur. Nil itaque attinet, ut Rex Pontificis jurisdictionem in hoc negotio, speciali quadam summissione, agnoscat. Causa est per se Ecclesiastica & spiritualis, quæ ordinaria appellationum via ad Sedem Apostolicam devoluta est, & quæ semper ad eam deferri debuit, cùm sit ex ijs *Majoribus Causis*, quæ cùm generalia & gravia disciplinæ ac libertatis Ecclesiasticæ capita spectent, specialiter Romano Pontifici, etiam in Concordato

cordato Bononiensi, reservantur: unde necessariò ad eum referri debent, neque ejus injussu aut sine ejus auctoritate ab Episcopis in Conventibus & Synodis provincialibus terminari possunt.

Verba Scripti.

I*D ut certum agnovit ac docuit Innocentius III. unus ex doctissimis Pontificibus, qui unquam Ecclesiæ præfuerunt.* Cùm Rex, *inquit*, superiorem in temporalibus minimè recognoscat, sine juris alterius læsione in eo se jurisdictioni nostræ subjicere potuit. *Hæc habentur lib. 4. Decretal. tit. 17. cap. Per venerabilem.*

Responsio.

CAsum hujus Epistolæ Decretalis & verba Innocentij hic allata nihil prorsus ad præsentem quæstionem pertinere ex sola hujus Decretalis lectione patet. Cæterum Auctor scripti consultò omisit id, quod eodem loco ab eruditissimo Pontifice traditur, scilicet Romanos Pontifices in certis casibus posse *casualiter* temporalem jurisdictionem exercere etiam in locis extra ditionem Ecclesiasticam positis. Nihil autem necesse est, ut hanc doctrinam hic usurpem, aut expendam, quandoquidem Innocentius XI. Pontifex Maximus non *casualiter*, aut quasi ex occasione, sed per se & pro suo jure de hac Regaliæ causa cognoscit, quæ videlicet cùm sit una ex Majoribus Causis Apostolicæ Sedi speciatim reservatis, ad eam quoque per legitimam & ordinariam appellationis viam deducta est, ut supra observavi.

RESPONSIO

RESPONSIO
Ad alterum Scriptum.

HAnc prioris Scripti confutationem absolveram, cùm aliud Italico idiomate compositum ad me missum est, quod Romæ Eminentissimis ac Reverendissimis Cardinalibus oblatum esse dicitur. In hoc nihil novi, quod peculiari responsione indigeat, occurrit, maximè si quis Tractatum generalem legerit, ubi ea quæ aliquam difficultatem parere possent, fusè disputata sunt, & ad ea quæ in hoc scripto opponuntur, jam antea abunde responsum est. Ne itaque eadem repetere cogar, sat erit sequentes observationes hic attexere.

I. Arrestum Parlamenti Parisiensis anno 1608. die 24. Aprilis latum, quod Auctor hujus Scripti tanquam eorum, quæ in hac causa gesta sunt, fundamentum statuit, apertè violabat Edictum ab Henrico Magno ante biennium promulgatum, & ab ipso Parlamento duobus ante mensibus, hoc est die 29. mensis Februarij in tabulas relatum. Quod quidem Arrestum in causarum auditorio, occasione privatæ cujusdam litis de Canonicatu Ecclesiæ Bellicensis latum est, principali generalis Regaliæ quæstione, consueto ex more & partibus auditis nequaquam excussa aut instructa; quo uno defectu cassum redderetur istud Arrestum, tametsi dares Parlamento legitimam dirimendæ huic controversiæ jurisdictionem non defuisse. Unde huic Arresto statim Clerus Gallicanus intercessit, delatísque ad Henricum IV. querelis, quòd usurpata à Parlamento jurisdictione, & in apertam Ecclesiasticæ libertatis violationem latum esset, non solum ut ejus executione supersederetur, sed ut eo penitus rescisso, Edictum suæ Majestatis in executionem mitteretur, postulavit: quod

deinceps, iteratis supplicationibus, tam à Ludovico XIII. quam à Ludovico XIV. feliciter hodie regnante, flagitare non destitit.

II. Ad solum Parlamentum Parisiense, inquit Auctor Scripti, pertinet de materijs Regaliæ cognoscere. Conceditur, si per materias Regaliæ intelligas lites, quæ occasione Regaliæ in locis, ubi jamdiu in usum recepta est, oriuntur. Sed pernegatur eam fuisse Parlamenti auctoritatem, ut Regaliam esse generalem decerneret, ac in multas Ecclesias, & integras Provincias, quæ nunquam ei obnoxiæ fuerant, suo Arresto extenderet; maximè cùm ea extensio prohibita esset, tum decreto Concilij generalis Lugdunensis, tum Henrici Magni Edicto ab ipsis Officialibus Parlamenti nuper in tabulas relato. Deinde meritò suspecti erant hujus curiæ Officiales, & à disceptatione hujúsce causæ summovendi, quòd eorum non parum interesset jurisdictionem suam in tot Ecclesias, & Provincias, quoties de Regalia ageretur, producere. Imò neque etiam Clerus Gallicanus ordinarios Consilij regij Officiales in hac causa judices agnovit. Ad ipsum Regem querelas suas & expostulationes detulit. Sin autem diu generalis causa Regaliæ in regio Consilio hæsit, id solum factum est ratione litium, quas Regalistæ Beneficiarijs Ecclesiarum à Regalia immunium suscitabant, & quæ, interdicta Parlamento Parisiensi earum cognitione, ad regium Consilium evocatæ fuerant, donec de exequendo Henrici IV. Edicto regia auctoritate caveretur.

III. Singula hæc nomina Patroni vel Fundatoris, Domini feudalis, Custodis seu Defensoris bonorum Ecclesiæ, quæ hoc loco commemorat Auctor Scripti, esto causam ortus Regaliæ dederint, ac deinde ejus amplificandæ in certis quibusdam Ecclesijs ansam præbuerint: at eam, prout jamdiu in

multis locis exercetur, justam & legitimam efficere nequaquam potuerunt. Id solum præstare potuit Ecclesiæ concessio, vel saltem consensus, in ijs scilicet, quæ ab ea probata, aut permissa esse constant. Jam ab initio Reges supra memoratis titulis ornati fuerunt, neque tamen semper jus Regaliæ, de quo hic agitur, obtinuerunt. Illud enim duodecimo demum sæculo cæpisse, nec nisi in certis quibusdam Ecclesijs & Provincijs, juxta decretum Concilij Lugdunensis, hactenus locum habuisse, compertum est. Quod deinde in scripto additur de feudalibus servitijs, quibus olim Episcopi ratione feudorum obstringebantur, qualia sunt Regem ad castra comitari, certum ei militum numerum suppeditare, ejus Majestatem aut Officiales hospitio excipere; hæc omnia nihil peculiaris affinitatis habent cum jure Regaliæ, neque ullatenus ad præsentem de ejus extensione quæstionem dirimendam pertinent. Mitto quòd jamdiu omnibus illis servitijs liberatæ sunt, atque etiamnum Clerus Gallicanus eorum immunitatem, ob decumarum & doni gratuiti solutionem, singulis quinquennijs expressè à regijs procuratoribus stipulatur.

IV. Jam verò nil opus est, ut hic felicis memoriæ Reverendissimos Episcopos Alectensem & Appamiensem ab hujus scripti maledicentia & convitijs vindicem. Sat illos ab ejus criminationibus absolvit tum perspecta omnibus eorum sapientia, tum vigilantia, æquanimitas, Zelus, charitas & indefessus labor, quo uterque in Ecclesiæ sibi commissæ administratione, & procuranda animarum salute, ille per quadraginta, hic verò per triginta sex annos, desudavit. Qui Alectensem familiarius noverunt, testantur eum recto ad veri cognitionem ingenio à natura præditum fuisse, tum judicio plurimum valuisse, singularíque in rebus discernendis ac di-

judicandis prudentia: quas naturæ dotes dona gratiæ illustrabant, maximè verò spiritus ille precum, quem in eum Deus largiter effuderat, & continua mentis Deo inhærentis applicatio, quam in eo omnes suspiciebant: ut omittam studiorum cursum, quem Parisijs, unde oriundus erat, & in Sorbona peregerat, singularémque illam experientiam, quam longo, & assiduo Episcopalis officij usu quæsierat. Hinc illum ex omnibus Galliæ partibus viri dignitate, scientia, pietate insignes consulebant. Multi etiam ex remotissimis regionibus ad eum in ultimis Galliæ finibus intra Pyrenæorum juga commorantem se contulerunt, ut coram de rebus ad conscientiam, aut Ecclesiæ disciplinam spectantibus cum illo communicarent. Quos inter Armandus Borbonius Princeps *De Conti*, cujus singularem ingenij præstantiam, multo verò adhuc magis eximiam pietatem moréſque religiosissimos, postquam prioris vitæ pœnitens ad meliorem se frugem recepit, omnes admirati sunt, præclarum illum Antistitem, cujus ope Deus eum ad piam vitæ rationem traduxerat, semper loco parentis & consiliorum suorum moderatoris habuit, ejus monitis cum admirabili animi demissione obtemperans, cúmque summa observantia ad ultimum usque spiritum prosecutus, ut ex ejus testamento typis vulgato manifestum est. Multa quoque, si opus esset, afferri possent de dotibus, tum naturæ, tum gratiæ, quibus Reverendissimus Episcopus Appamiensis ornatus erat; unde meritò ab omnibus inter præstantissimos Galliæ Episcopos semper habitus est. Quæ cùm ita sint, quis non cum stomacho legat in hoc scripto, ambos hos Episcopos minus intelligentes ac peritos fuisse, quam ut hanc Regaliæ quæstionem caperent, neque etiam satis eam examinasse, ut quid sibi in hac causa gerendum esset, per seipsos statuerent? Contrà verò hujus quæstionis cuivis

obvia

obvia & facilis eſt intelligentia, modò eam cum aliqua diligentia, & animo à præjudicijs vacuo examinet. Duobus autem his Epiſcopis ſat erat ad eam probè intelligendam, ut quæ de hoc argumento in ultima Actorum Cleri Gallicani collectione, cujus exemplaria ad ſingulos Antiſtites paulo antea miſſa erant, perlegerent. Deinde per tempus eis licuit hanc quæſtionem excutere, & quid in hoc negotio ſibi agendum eſſet, perpendere, utpote qui non niſi anno 1675. editis contra Regaliſtas ſententijs ſuam ea de re mentem aperire cœperint, hoc eſt, biennio poſtquam Edictum Regis, cujus exempla ſtatim à Cleri Procuratoribus miſſa acceperant, promulgatum fuiſſet.

V. Quod ad Janſenianam cauſam ſpectat, quæ cum Regaliæ cauſa, etſi nihil huic cum illa commune ſit, de induſtria hìc permiſta eſt, patet id non alio conſilio factum, niſi ut Romæ, quoad fieri poſſet, horum Epiſcoporum famæ, & exiſtimationi detraheretur, eorúmque nomen in cauſa juſtiſſima & ſummo favore digna, tanquam ſuſpectum & odioſum, injecta hac criminatione, traduceretur. Ut tam fraudulento conſilio occurratur, quæ occaſione libri Cornelij Janſenij Iprenſis Epiſcopi acta ſunt, nequaquam hic refricanda exiſtimo. Id unum obſervo, Reverendiſſimos Epiſcopos Alectenſem & Appamienſem formulam à Comitijs Cleri Gallicani anno 1656. conditam admittere noluiſſe; tum quòd eam in Comitijs Cleri auctoritatem non agnoſcerent, ut formulas fidei ab omnibus Epiſcopis publicandas condere poſſent; tum quòd regium Edictum, quo ejuſdem formulæ ſubſcriptio jubebatur, graviſſimum ſpirituali Epiſcoporum auctoritati vulnus inferret, quatenus videlicet in eo cautum erat, ut ſi quis Epiſcopus hujus formulæ ſubſcriptionem exigere detrectaret, ejus Diœceſeos Clerici alijque in Edicto

nominati coram vicinioribus Magiſtratibus regijs eamdem formulam ſubſcriberent. Cæterum quod Conſtitutiones Summorum Pontificum, præſcriptámque ab Alexandro VII. fidei formulam attinet, has omni, qua par eſt, obſervantia exceperunt, & in ſuis Diœceſibus ab omnibus excipi & obſervari curarunt; ut planè compertum habuit Clemens IX. Pontifex maximus, cùm ejus Sapientia & æquitate, poſt epiſtolam ſuæ Sanctitati ab undeviginti ex præſtantiſſimis Galliæ Antiſtitibus ea de re ſcriptam, tota hæc controverſia ſedata eſt, id etiam Rege Chriſtianiſſimo poſtulante & efflagitantibus præcipuis ſuæ Majeſtatis Miniſtris: quam in rem tunc non parum operæ contuliſſe Eminentiſſimum Cardinalem Eſtræum notum eſt. Idem dicendum de Ritualis Alectenſis cauſa, quam hic etiam objiciendam putavit Auctor ſcripti. Felicis memoriæ Epiſcopus Alectenſis, quam ſincerè Sedis Apoſtolicæ auctoritatem coleret, in hoc ipſo negotio ſatis teſtatus eſt; quandoquidem morti proximus, ejuſdem Sedis cenſuræ ac judicio iterum hunc librum ſubjecit, per Epiſtolam ad Sanctiſſimum Pontificem Innocentium XI. ſcriptam, in qua ſuam Beatitudinem reverenter oravit, ut librum illum denuo examinare, aut alijs ſpeciali ſuo mandato examinandum committere dignaretur.

VI. Denique ineptè obſervat Auctor Scripti, Reverendiſſimum Epiſcopum Appamienſem in Seminario ſancti Sulpitij Pariſienſis, Janſenianis, ut vocant, non parum infenſo, Eccleſiaſticis diſciplinis imbutum fuiſſe. Potuiſſet addere, Reverendiſſimum quoque Antiſtitem Alectenſem, antequam ordinatus eſſet Epiſcopus, & longo adhuc poſt tempore, cum alterius Societatis Presbyteris Pariſienſibus erga eoſdem Janſenianos male affectis, amicitia & conſuetudine conjunctum fuiſſe. At quid hac obſervatione ſibi vult, quæ, præter

ejus

ejus ſententiam, id unum probat, hos Epiſcopos propriæ opinioni plus æquo addictos non fuiſſe, & à falſis præjudicijs, quibus fortè præoccupati erant, ubi verum cognoviſſent, facilè receſſiſſe? Cùm enim pro ſuo Epiſcopali officio ad hanc Theologorum concertationem diligentius examinandam animum adjeciſſent; ubi perſpexerunt eos, qui odioſo hoc Janſenianorum nomine afficiebantur, erroribus, quibus inſimulabantur, eſſe alienos, fidémque Catholicam, ſive in defendenda, juxta ſanctos Auguſtinum & Thomam, auxiliorum divinorum efficacitate, ſive in doctrina Morali à laxiorum Caſuiſtarum flagitijs vindicanda, ſive in alijs Eccleſiaſticæ diſciplinæ capitibus propugnandis, egregiè adjuvare. denique Eccleſiæ auctoritati inprimis obedientes, & ſubjectos eſſe; à priori opinione & præconceptis in eos ſuſpicionibus ſibi recedendum duxerunt: unde poſtmodum ea in hoc negotio geſſerunt, quæ nemini ignota ſunt, cùm hoc quidem ſtatu res eſſet, ut quantum ea agendi ratione ſibi apud nonnullos invidiæ ac moleſtiæ arceſſerent, facile eſſet animadvertere. Quo clarius eſt, eos tunc ſolius veritatis ac juſtitiæ amore impulſos, próque officij ſui fide & ſtudio placendi Deo potius quam hominibus, in tantas ſe difficultates conjeciſſe; quod utique ſemper proprium fuit ſanctorum Epiſcoporum, qui Zelo fidei & animi magnitudine hactenus in Eccleſia floruerunt. Quin & manifeſtum eſt, non alio illos ſpiritu aliiſve de cauſis, negotium Regaliæ ingreſſos eſſe, propria commoda, facultates, vitæ tranquillitatem, & quidquid illis carius fuit, libertatis Eccleſiarum ſuarum defenſioni poſtponentes: in qua difficillima cum Aula regiiſque Officialibus concertatione, poſt multos labores exantlatos, ætate & ærumnis confecti glorioſè occubuerunt: ut omnino indignum ſit hodie apud Sanctam Sedem ejuſmodi accuſationi-

bus

bus & maledictis eorum memoriam proſcindi. Qua in re tum hujus ſcripti Auctores, tum ejus diſtributores non ſatis advertiſſe videntur, ſeſe apertè contradicere, non ſolum felicis memoriæ Clementi IX. qui invidioſam illam de Janſenij doctrina controverſiam ſapientiſſimè diremit, ſed etiam Sanctiſſimo Pontifici noſtro Innocentio XI. qui hos duos Antiſtites ſua approbatione ac benevolentia digniſſimos, non ſemel ad eos perhonorificè reſcribendo declaravit. Verùm ordinaria eſt hodie, & quaſi ad manum hæc accuſatio. Ei obnoxius eſt, quiſquis laxam novorum Caſuiſtarum doctrinam non ſequitur, aut Satrapis minus placet: & ut ſedatæ jampridem Janſeniani ſenſus quæſtiones, Romæ ad obſcurandam duorum præſtantiſſimorum Antiſtitum gloriam refricantur; ita in Gallia paſſim in eos, qui Janſeniani audiunt, tota præſentis de Regalia contentionis invidia confertur, quaſi eorum conſilijs & inſtigatione duo illi Epiſcopi in hoc ſe certamen dederint; cùm tamen proprio id motu fecerint, neque antequam manum operi admoverent, Theologos illos conſuluerint, aut eorum opera uſi ſint in componendis vel retractandis ſcriptis, quæ de hoc argumento ediderunt, prout in alijs quibuſdam materijs antea feciſſe perhibentur.

EX TESTAMENTO POLITICO
Armandi Richelij S. E. R. Cardinalis Gallicè scripto ad Ludovicum XIII. Regem Christianissimum, hæc latinè reddita excerpsimus.

SECTIO VI. Ostendit, quanti sit momenti Regalia, quam sancta Capella Parisiensis sibi vindicat, ejúsque tollendæ vias suppeditat.

QUantumvis Canonici sanctæ Capellæ Parisiensis Regaliam ab ipso sancto Ludovico fundatore suo sibi dono collatam contendant, tamen verum est, hujus donationis originem non altius referendam, quam ad Carolum VII. qui primus eis fructus Episcopatuum vacantium, in quibus Regalia locum haberet, concessit, idque in tres tantum annos, quibus elapsis, tres alios, ac deinde quatuor addidit; ea semper conditione apposita, ut dimidia pars pecuniæ ex ijs fructibus redactæ in Cantorum divina ibi officia celebrantium victum cultúmque cederet, altera verò pars in Capellæ sarta tecta, fenestrarum vitrea claustra, ornamenta, & nutriendos pueros Clericos choro addictos, ex præscripto Cameræ computorum Parisiensis, impenderetur. Hoc quippe beneficium Carolus VII. præfatis Canonicis, in locum residuæ pecuniæ quarumcúmque rationum à Camera exceptarum, quam olim eis Carolus V. in sarta tecta tum Palatij, tum sanctæ Capellæ expendendam donaverat, succedere voluit.

Post Caroli VII. obitum Ludovicus XI. ejus filius eumdem Regaliæ usumfructum sanctæ Capellæ, quoad ipse viveret, concessit: id quod tunc temporis tam extraordinarium visum est, ut donationis litteras Camera computorum in no-

vem tantum annos suo decreto confirmandas judicaverit. Mortuo Ludovico, Carolus VIII. ejus successor ac deinceps Ludovicus XII. Franciscus I. & Henricus II. in suum quisque vitæ tempus, idem beneficium in sanctam Capellam contulerunt.

Carolus IX. ultra progressus, quod reges prædecessores sanctæ Capellæ ad tempus concesserant, eidem in perpetuum concessit per edictum anno millessimo quingentesimo sexagesimo quinto publicatum.

Laudandi sunt illi Principes, quod quæsitum sibi jus bono ac pio consilio in alios transtulerint: at valde vituperandi sanctæ Capellæ Canonici, quod concesso jure non contenti, illud ultra debitos fines producere, atque universos Galliæ Episcopatus Regaliæ subjicere conati sint.

Parlamentum Parisiense, quod sibi uni Regaliarum cognitionem vindicat, *ita proprij commodi studio hac in causa occæcatum, ut ejusmodi servituti etiam Episcopatus hac nostra ætate coronæ adjunctos, subjicere non dubitarit*; imò & conceptis verbis Advocatis præceperit, ne posthæc in dubium revocarent, quin Regalia tam latè pateret, quam ipsum regnum.

Hæc juris Ecclesiarum violatio apertior erat, quam ut dissimulari posset: unde Ecclesiæ à Regalia immunes, ejurata Parlamenti jurisdictione, à Rege obtinuerunt, ut quascúmque ea de re lites ad suum Consilium evocaret.

Hanc per totum regnum Regaliæ extensionem nullo planè jure niti vel ex uno patet instrumento, cujus autographum in tabulis Cameræ computorum asservatum, ab Ægidio *Le Maistre* Proto-præside editum est, in quo nominatim Episcopatus tum Regaliæ obnoxij, tum ab ea immunes enumerantur.

Quondam erat communis sententia, Regaliam in solis provincijs citra Ligerim positis locum habere.

Ludovicus

Ludovicus Craſſus & Ludovicus Junior ejus filius Archiepiſcopatum Burdigalenſem ejuſque ſuffraganeos Epiſcopatus immunes à Regalia declararunt.

Raymundus Comes Toloſanus eamdem Epiſcopis Occitaniæ & Provinciæ immunitatem conceſſit, quam deinde Philippus Pulcher confirmavit. Sanctus verò Ludovicus in pactis conventis cum Petro Mauclero Britanniæ Duce initis, Regaliam in tota hac provincia Ducibus reliquit; unde liquet hanc minimè ab eo ſanctæ Capellæ in ipſa ejus fundatione donatam, ut volunt ejuſdem Capellæ canonici.

Plures alios Epiſcopatus, ut Lugdunenſem, Auguſtodunenſem, Autiſſiodorenſem multóſque alios ab ea ſervitute liberos eſſe ita certum eſt, ut id minimè in dubium revocetur.

Regiæ conſtitutiones varijs temporibus editæ clarè demonſtrant, nunquam Chriſtianiſſimis Regibus propoſitum fuiſſe Regaliam in univerſis Epiſcopatibus, ſed in aliquibus tantum exercere: id quod tam certi támque manifeſti juris eſt, ut Stephanus Paſquierius regius in Camera computorum Advocatus coactus ſit ſecus ſentientes non *tam Juris-conſultos, quam aulicos adulatores* appellare. Hanc in rem plures citantur conſtitutiones, quas inter celebris eſt illa quæ incipit: *Dum Epiſcopus alicujus Epiſcopatus, ubi Rex habet Regaliam.* Eodem modo loquuntur Philippus IV. & Philippus VI. in conſtitutionibus, quæ ab ijs dictæ ſunt Philippinæ: *In Epiſcopatibus*, inquiunt, *in quibus habemus Regaliam.* Ludovicus XII. in Edicto anni milleſimi quadringenteſimi nonageſimi noni relato apud Ægidium *Le Maiſtre* Proto-præſidem: *Inhibemus*, inquit, *ſingulis Officialibus noſtris, ne in Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Abbatias aliáve Beneficia, in quibus jus Regaliæ aut cuſtodiæ non habemus, ſe intromittant; quod ſi ſecus fecerint, tanquam ſacrilegi puniuntor.*

[*Citatur deinde ad marginem edictum ab Henrico IV. publicatum anno 1606. Itémque aliud Edictum Ludovici XIII. anno 1629. promulgatum, atque ejusdem Regis nomine à commissarijs facta ad Clerum declaratio circa posterius istud Edictum, de quibus vide supra Tract. lib. 1. cap. 19.*]

Quam modò perturbationem experiuntur Ecclesiæ, non parum auxit quorundam Episcoporum inscitia vel potius ignavia, ac propriæ utilitatis studium, dum privati incommodi causa oblatas à Canonicis sanctæ Capellæ acceptilationes, quasi Regaliæ nomine pecunias eis solvissent, admiserunt: quam quidem culpam hoc leviorem fore arbitrati sunt, quòd nulla eis spes obtinendæ causæ superesset, si eam apud judices, quos adversariorum loco habebant, disceptarent; cùm tamen ex hoc eorum facto maximum Ecclesijs damnum impendeat, nisi eorum imbecillitati atque imprudentiæ regia vestra benignitas succurrat.

Jure communi cautum est, ut fructus vacantis beneficij futuro serventur successori: unde nemo in eis alio jure uti potest, nisi ex authentico titulo, qui hanc ei tribuat facultatem. At nullus ejusmodi titulus adducitur, ex quo cum aliqua evidentia probetur, Reges de his fructibus pro suo libitu statuere posse: quocirca ad consuetudinem confugere coguntur. Id tam exploratum est, ut in omnibus constitutionibus ea de re promulgatis, solam possessionem suam commemorent.

Verùm cùm pronum sit, Principes multa sibi contra jus, varijs coloribus quæsitis, tribuere, proindéque quod initio ab eis per vim ac præter justitiam introductum est, successu temporis, ob continuatam possessionem, tanquam legitimum haberi incipiat, meritò dubitari posset, an in regibus ac supremis dominis sola possessio, aut consuetudo vim tituli authentici obtineat.

Cæterum

Cæterum cùm de juribus Veſtræ Majeſtatis diſputare nequaquam velim, ſed ſolum eorum moderationem ita ſuadere, ut nullum ex ijs animarum ſaluti detrimentum inferatur, Regaliæ ortum ac fundamenta, quæ hic pro firmis & validis habere libet, diligentius examinare ſuperſedeo. Quippe non aliud mihi propoſitum eſt, niſi oſtendere, quid ſanctæ Capellæ à Prædeceſſoribus veſtris conceſſum fuerit, & qua ratione providendum, ne hac regia liberalitate in damnum Eccleſiarum abuti pergat.

[*Proponit deinde idem Cardinalis, ut ad tollendum hunc abuſum, & Epiſcopis ſubveniendum, qui in adeundo Epiſcopali munere, tum ſolvendis Romæ annatis, tum alijs neceſſarijs ſumptibus magnum ſæpe æs alienum contrahunt, Abbatia aliqua Capellæ ſanctæ loco Regaliarum aſſignetur, ratione habita ejus reditus, quem ex Regalijs tempore donationis à Carolo IX. factæ percipiebat, quò fructus Eccleſiarum vacantium ſucceſſoribus Epiſcopis, prout canones præcipiunt, relinquantur. Huic conſilio paruit Ludovicus XIII. adjuncta ſanctæ Capellæ ex auctoritate Romani Pontificis Abbatia ſancti Nicaſij Remenſis, ut habetur in ejus conſtitutione, de qua Tract. lib. 1. c. 19.*

Cæterum ut curta eſt omnis humana providentia, & errori obnoxia, quod conſilium à ſolertiſſimo viro ad Eccleſiarum utilitatem datum eſt, ſummo illis poſtea damno fuit. Poſtquam enim Rex ad ſe Regaliam recepit, nova ſpe ducti ſunt regij Officiales, fore ut per totum regnum facilius extenderetur, neque ante ab inceptis deſtiterunt, quam publico Edicto Ludovicus XIV. eam extenſionem confirmaret.]

DE DISSERTATIONE

R. P. F. Natalis Alexandri Ordinis Prædicatorum ad canonem XII. Concilij Lugdunensis II. Generalis, quæ habetur inter ejus selecta Historiæ Ecclesiasticæ capita ad sæculum 13. & 14. Parte III. tom. XXII.

I. POstquam Dissertationem R.P. Natalis Alexandri de Jure Regaliæ ad can. XII. Concilij Lugdunensis II. generalis diligenter evolvi, vix aliud animo occurrit, nisi eum potius in illa causidici, quem quis ad injustam litem defendendam ampla mercede conduxisset, quam Theologi, in gravissima Ecclesiæ causa, quid verum justúmque sit, investigantis, partes agere. Quin & facile est suspicari, non aliam hic operam ab eo collatam esse, nisi ut ea, quæ à quibusdam Advocatis & Officialibus regijs, in extensionis Regaliæ patrocinium, hinc inde collecta erant, latinè redderet, suóque nomine in Ecclesiastico opere evulgaret: cùm alioquin verisimile non sit, virum Theologum & Religiosum propria sponte eò processurum fuisse, ut in hoc argumento tot propositiones, quarum falsitatem ipsi etiam Episcopi paulo ante regio jussu, Parisijs congregati, agnoverant, in medium proferret ac defendendas susciperet.

II. Harum autem propositionum summa huc redit.

1. Regaliam regium jus esse, Francicæ Monarchiæ coævum, Christianissimis regibus jam inde à temporibus Clodovæi perpetua & constanti possessione quæsitum.

2. Collationes Beneficiorum, quæ ob Regaliam pleno jure fiunt, citra ullam Ecclesiæ concessionem, ad reges Christianissimos pertinere.

3. Ad regem regiósque Officiales omnium Regaliæ causarum

ſarum cognitionem ſpectare, etiam ubi de Regalia ad Eccleſias antea liberas extendenda agitur.

III. In confirmanda prima propoſitione P. Alexander lectori apertè illudit, dum ea omnia, quæ regibus eorúmque miniſtris introducendæ Regaliæ anſam occaſionémque præbuerunt, pro ipſamet Regalia ſumit. Itaque poſtquam ſtatuit, reges Chriſtianiſſimos, duplici potiſſimum nomine, videlicet, tum ut Eccleſiarum cuſtodes ac defenſores, tum ut ſupremos feudorum dominos Regaliam ſibi vindicare, in prioris illius tituli confirmationem id unum agit, ut collectis hinc inde teſtimonijs probet, reges Chriſtianiſſimos Eccleſiarum regni ſui, præſertim quamdiu paſtoribus orbatæ ſunt, cuſtodiam & defenſionem ſuſcepiſſe, atque id muneris etiam ſub prima & ſecunda dynaſtia, conſentientibus imo & exhortantibus Epiſcopis, exercuiſſe; ut inde concludat, Regaliæ jam tum fuiſſe locum. Quod quam vanum ſit, nemo non videt, cùm cuſtodis, & defenſoris Eccleſiarum proprium munus fuerit, earum fundos, jura & facultates, quocúmque tempore, maximè verò dum ſedes vacaret, adverſus iniquorum vim tueri, atque adeò curare, ut redditus eo temporis intervallo provenientes, futuris ſucceſſoribus, juxta Eccleſiaſticam regulam, ſervarentur: Regaliæ autem jus in eo poſitum ſit, ut Reges univerſos vacantium Eccleſiarum redditus ſuos faciant, ijſque haud ſecus ac reliquis dominij ſui fructibus utantur, aut ſaltem uti poſſint.

IV. Præterea manifeſtum eſt, reges in tuendis Eccleſiarum bonis, & facultatibus, non tam privato cuſtodum ſeu defenſorum, quam publico Principum officio fungi, cùm ad hoc primum reges conſtituti videantur, ut per eos juſtitia inter ſubditos regnet, & ſuum cuique habere liceat, quo maximè publica pax continetur.

V. Adde

V. Adde hunc custodis ac defensoris Ecclesiarum titulum nulli Christiano Principi non convenire: unde ex P. Alexandro concludendum esset, jam olim quoslibet reges Christianos in suarum ditionum Ecclesijs Regaliam exercuisse, atque etiamnum posse exercere; etsi alibi solis regibus Christianissimis id juris tribuat, atque jam initio Monarchiæ in Gallia locum habuisse contendat.

VI. Neque ille aptiora aut magis inter se cohærentia de altero Regaliæ titulo, videlicet feudorum jure profert. Fusè probat, Ecclesias sub prima & secunda regum dynastia possedisse feuda, ut inde inferat, jam tum eos Regalia potitos esse. Cùm autem plerúmque Ecclesiæ, præter feuda, alios etiam fundos, aliáque prædia habeant, quæ adjunctis decimis, primitijs cæterisque oblationibus majorem reddituum Episcopalium partem, aut etiam alibi fere totam constituunt; ut huic incommodo occurrat, fingit universa illa bona, ne exceptis quidem decimis alijsque oblationibus, quas fideles in templorum cultum sacrorúmque ministrorum stipendium Deo dicant, nobilia fieri, & ad feudorum conditionem evehi, non quò sic nobilitata sanctiora evadant, magisque in tuto sint, sed ut Laicorum Principum, quamdiu Sedes Episcopalis vacat, dominio mancipentur, quo nihil iniquius, aut absurdius excogitari potest.

VII. Deinde studiosè dissimulat, distinguendas esse cum Illustrissimo Domino Petro de Marca, Provincias *juris consuetudinarij*, in quibus olim Dominus, mortuo vasallo, feudi fructus interim capiebat, donec novus vasallus, accepta investitura, fidem ei hominiúmque præstitisset, cui juri deinde successit jus *Relevij*, quod etiamnum in plerisque illis Consuetudinibus, locum habet; & Provincias juris, ut vocant, *Scripti*, in quibus Dominus, post mortem vasalli, feudo non potiebatur,

potiebatur, unde factum eſt, ut hucuſque in ijs jus Relevij incognitum ſit: qua ex diſtinctione eruditiſſimus Præſul cauſam afferri poſſe exiſtimat, cur primùm Regalia in illas Provincias, non autem in has introducta fuerit.

VIII. Neque etiam advertere voluit Auctor Diſſertationis, jampridem Clerum Gallicanum, ob decumas, quas regio fiſco pendit, omnibus ſervitijs & oneribus, quæ ab eo ratione feudorum exigi poſſent, eſſe liberatum, ut conceptis verbis cavetur in contractibus, quos ſingulis quinquennijs in Comitijs generalibus cum regis Procuratoribus inire ſolet.

IX. Poſtremò cùm Eccleſiæ jampridem in alijs etiam regnis & provincijs, præſertim verò in Anglia varia feuda ex Principum munificentia obtinuerint, ſequeretur, Regaliam olim cum feudis in eas introductam fuiſſe; quod tamen negat P. Alexander, id regum Chriſtianiſſimorum proprium peculiare eſſe contendens, qui hoc jure nunquam non potiti ſint; cùm in Anglia non ante undecimum ſæculum, Guillelmo Notho ac Guillelmo ſecundo regibus, uſurpatum fateatur.

X. Non erit abs re hic obiter refutare aliam falſam nonnullorum Scriptorum ſumptionem, qua ponunt Reges Franciæ jam à principio habuiſſe dominium plenum, tam directum quam utile bonorum omnium ſive nobilium ſive ignobilium in Gallijs, ut inde concludant, nequaquam mirandum eſſe, ſi peculiaria jura, etiam in Eccleſiarum facultates, ſibi vindicent. Hanc rationem reperi in Scriptura celebris Canoniſtæ, cujus nomini ac purpuræ parco. *Cùm gens Francorum*, inquit, *ſub Pharamundo eorum duce ſeu primo rege expulſis Romanis dominantibus, aliquas Galliarum provincias vel regiones vi bellica occupaſſet, illúdque obtinuiſſet dominium, quod præbet jus belli, eodem modo quo Romani expulſi occupaverant*

A a a *&*

& obtinuerant: usus inolevit, ut hoc dominium non esset solum jurisdictionale & simpliciter territoriale, sed esset plenum tam directum, quam utilitarium omnium bonorum, tam nobilium & jurisdictionalium consistentium in civitatibus, oppidis & villis vel castris, sed etiam ignobilium & de sui natura privatorum, consistentium in prædijs, campis, sylvis, forestis alijsque similibus, quorum omnium dominium directum est penes regem, penes autem privatos incolas & possessores ex titulo, vel jure feudi, sive emphyteusis, aut perpetua colonia, est dominium utile & subalternum, cum obligatione alicujus servitij vel alicujus præstationis erga regem in recognitionem directi dominij. Eadem doctrina, diversa licet occasione, traditur à Leonardo Duardo in Commentarijs ad Bullam Pauli V. lectam in die Cœnæ Domini can. 15. q. 19. n. 73. his verbis: *Nec ex eo, quòd in Gallia Ecclesia non possunt ædificari citra regis consensum, sequitur quòd alij Principes similiter id sancire possint; quia in Gallia Rex habet directum dominium super omnia stabilia illius regni: quapropter non modo est Princeps, sed etiam privatus dominus feudorum, & ideo cùm illorum dominium habeat, potest de illis ad sui libitum disponere, cùm quilibet rei suæ sit moderator & arbiter.*

Ignoscendum exteris Scriptoribus, quod de rebus Galliæ parum accuratè loquantur. Nam 1. falsum est & inauditum apud rerum Francicarum historicos, Pharamundum alióque prioris ilius ævi reges ita Galliarum terras subegisse, ut omnes antiquos possessores earum proprietate exturbarint, concesso eis postea solo utili dominio, novóque jure inducto possidendis quibuslibet prædijs legibus Romanis penitus incognito: quasi verò jam tum universa Galliæ bona feudalia, aut feudorum conditionibus obnoxia evaserint: cùm tamen ex historia certum sit, totam illam feudalium bonorum rationem, quæ in multis Galliæ provincijs recepta

est,

eſt, non niſi circa finem ſecundæ dynaſtiæ, hoc eſt exeunte nono ſæculo conſtitutam fuiſſe. Deinde pro varijs regionibus varia etiam fuit feudorum aliorúmque bonorum conditio, ut patet ex varijs legibus & conſuetudinibus, quæ hodie circa feuda & bona allodialia vel plebeia obſervantur. Non enim in quibuslibet provincijs receptum eſt, ut nulla terra à feudorum lege libera, ſeu ut loquuntur, *ſine domino*, cenſeatur: imò plures ſunt etiam ex ijs, quæ jure conſuetudinario reguntur, in quibus prædia optimo jure poſſidentur, & à quocúmque ſervitio habentur immunia, niſi contrarium ex actis & titulis probetur, quæ quidem *provinciæ liberi allodij* vocantur: quo etiam jure utuntur omnes provinciæ *juris ſcripti*, ſeu Romani civilis, quales ſunt Occitania, Provincia, Delphinatus aliæque vicinæ, quæ fere dimidiam regni partem conſtituunt, ut conſtat ex varijs autoribus, qui de hoc argumento tractatus ediderunt, & publica judiciorum auctoritate in Parlamentis alijſque tribunalibus earum provinciarum quotidie confirmatur. Poſtremò præcipuum, & quod magis ad rem facit, provinciarum Galliæ diſcrimen, illud eſt, à nobis paulo ante memoratum, quòd in pleríſque provincijs juris conſuetudinarij, ut Normania, Picardia, Campania alijſque vicinioribus jus *Relevij* circa feuda locum habeat; in provincijs verò juris ſcripti, hoc eſt Occitania alijſque finitimis, prorſus ignoretur; quæ quidem differentia, etſi alia deeſſent argumenta, ad evertendam ſupradicti ſcriptoris pro Regalia ratiocinationem ſufficeret.

XI. Altera Patris Alexandri propoſitio, videlicet Beneficiorum collationes, quæ ob Regaliam pleno jure fiunt, citra ullam Eccleſiæ conceſſionem Chriſtianiſſimis regibus competere, vel hoc ipſo falſa eſſe convincitur, quòd apertè repugnet declarationi Epiſcoporum, qui anno milleſimo ſex-

centesimo octuagesimo secundo Lutetiæ convenerunt, ut in eorum actis refertur. *Semper*, inquiunt, *nobis persuasum fuit, jus Regaliæ esse servitutem, quæ maximè quod spectat ad collationem Beneficiorum, nunquam nisi ab Ecclesia, aut ejus consensu introduci potuit.*

XII. Eam Dissertator probare conatur hoc vulgari Canonistarum axiomate: *Collationes Beneficiorum computantur in fructu.* At eum minimè fugit, primos hujus axiomatis auctores idcirco illud protulisse, ut sede Episcopali vacante, Capitula à Beneficiorum collationibus arcerent, eásque futuris Episcopis reservarent, ut latè explicatur in Glossa *ad c. cum olim. de Majoritate & obed.* Unde nihil à canonica ratione alienius, quam ut hoc eodem effato quis utatur ad ejusmodi collationes in Reges conferendas.

XIII. Deinde eamdem propositionem confirmat Auctoritate Joannis Parisiensis Ordinis Prædicatorum Theologi, quem sibi ad imitandum videtur proposuisse. Is famoso illo tractatu de Potestate Regia & Papali, quem pro Philippo Pulchro contra Bonifacium VIII. scripsit, haud veritus est docere, collationem Beneficiorum non esse rem propriè spiritualem, sed tantum spirituali annexam per antecedentiam, ut ipse loquitur, quatenus videlicet ex collatione Beneficij sequitur jus celebrandi divina officia in aliqua Ecclesia, aliáque munia spiritualia obeundi. Quæ quidem doctrina hic à P. Alexandro adoptata apertè Simoniæ favet, Beneficijsque pretio addicendis viam sternit. Quanquam fortassis cùm primùm Regalia ad Beneficiorum collationes extensa est, hæc explicatio aliquatenus defendi potuisset, quòd tum Reges collatione Præbendarum in Ecclesijs Cathedralibus contenti, Clericos ad vacantes Præbendas, id est, portiones fructuum singulis canonicatibus assignatas nominarent, quos deinde Capitulum

Capitulum ipſum admittebat, atque inſtallabat, eóque ipſo canonicam eis inſtitutionem, & ad obeunda ſpiritualia officia poteſtatem conferebat. At poſtquam, ſuccedente tempore, non ſolum Canonicatus, & Dignitates tam in Eccleſijs Cathedralibus, quam in Collegialibus, verum etiam in tota Diœceſi Prioratus, Capellanias, omnia denique Beneficia præter Parochias, conferre cæperunt, idque eâ auctoritate ac prærogativa, quæ Epiſcoporum, imò & Summi Pontificis in conferendis Beneficijs jus poteſtatémque ſuperet; qui jam ejuſmodi collationes non eſſe rem propriè ſpiritualem, ſed ſolum per antecedentiam aſſerat, quæ Regi citra ullam Eccleſiæ conceſſionem poſſit competere, vix graviſſimi erroris notam ac hierarchiæ haud mediocriter violatæ crimen effugiat.

XIV. Quapropter plerique Juriſconſulti Galli, ut Auferius, Chaſſaneus, de Graſſalio, Choppinus, relicta hac Joannis Pariſienſis doctrina tanquam futili & falſa, aliam inierunt viam ad ejuſmodi Beneficiorum collationes defendendas. Siquidem eas ex Apoſtolico privilegio, adeóque ipſius Eccleſiæ conceſſione, quam vetuſtus & conſtans earum uſus argueret, proficiſci docuerunt. At hæc ſententia Patri Alexandro minimè placuit. Probè enim vidit, ei locum non eſſe in Eccleſijs Occitaniæ, aliarúmque provinciarum, ad quas regio Edicto producta eſt Regalia, & in quibus conſtat Reges nullam conferendorum Beneficiorum poſſeſſionem habuiſſe. Unde ad illam Joannis Pariſienſis doctrinam, etſi erroribus implicatam, & ab ipſis Epiſcopis Lutetiæ congregatis nuper damnatam confugere coactus eſt.

XV. Tertia propoſitio, quæ omnium Regaliæ cauſarum cognitionem Regi ac regijs Magiſtratibus tribuit, captioſa eſt, & falſa ratiocinatione nititur. Satis enim putavit P. Alexander, oſtendere Regaliam, ſi ejus ortum attendas, rem eſſe

feudalem, ut inde inferret solum Regem ejusque Curiam de ea cognoscere. Huc redit longa multorum ejus paragraphorum disputatio. At ignorare non potuit, Regaliam, quæ primùm solis feudis continebatur, postea ad alia quæcúmque Ecclesiarum bona, etiam ad decimas, primitias & oblationes, quibus nihil cum feudis commune, imò ad Beneficiórum collationes pleno jure esse prolatam. Cùm itaque ratio & æquitas postulet, ut si quis de re præsertim civili & morali velit decernere, non ea solum spectet, quæ ejus ortus causam vel occasionem præbuerunt, aut aliquam tantum partem eámque minus principalem, sed ut totum quod ipsa est, præcipuásque partes, quibus præsens ejus status constituitur, consideret; quis æquo animo ferat, Dissertatorem aliam omnino hic rationem inire, iisque omnibus omissis, ex quibus nunc maximè jus Regaliæ conflatur, sola feuda attendere?

XVI. Neque verò magis urget altera ejus ratiocinatio, qua probare nititur, cùm Parlamenti Parisiensis sit de singulis Regaliæ controversiis, etiam in prima, ut vocant, instantia, cognoscere, ad ejus quoque jurisdictionem spectasse, ut Regaliam in universas Regni Ecclesias extenderet. Aliud est enim de privatis litibus circa Regaliæ exercitium, in locis ubi ex antiqua consuetudine recepta est, jus dicere; aliud Regaliam ipsam declarare universalem, hoc est ad dimidiam fere regni partem, quæ nunquam ei obnoxia fuerat, proferre; quam auctoritatem privato Arresto sibi Parlamentum arrogavit contra expressa Christianissimorum Regum edicta, præsertimque Edictum Henrici IV. duobus ante annis promulgatum, & ab ipso Parlamento in tabulas relatum. Prius ab Ecclesia toleratum est, etiam ubi de collationibus Beneficiorum agitur, tametsi id nunquam expresse probaverit. At posterius omni prorsus ratione caret, nec nisi usurpata jurisdictione

dictione, & contra Ecclesiæ jus ac libertatem tentari potuit. Quapropter huic Arresto statim Clerus Gallicanus reclamavit, querelis ad Henricum regem delatis, qui rei cognitione Parlamento interdicta, totum ad se negotium evocavit.

XVII. Jam verò nihil æquè hic P. Alexandrum molestum impeditúmque habet, ac decretum Concilij Lugdunensis generalis, quo vetatur, ne quis Regaliam de novo usurpet, aut ea, in locis ubi jam recepta erat, abutatur. Quis enim post tam solemne decretum asserere audeat, ad solum regem regiósque Officiales Regaliæ cognitionem spectare, aut etiam eorum auctoritate ad Ecclesias ab ea liberas extendi potuisse? Ad hunc scopulum adversariorum navis affligitur. Nec eos quidquam juvare possunt nonnulla Glossæ verba, quibus in dubium revocari videtur, an istud decretum de Regalia interpretandum sit. Hanc enim dubitationem sequentia Glossæ verba statim tollunt. Deinde tum ex ipso textu decreti, tum ex testimonio Guillelmi Durandi Mimatensis Episcopi, qui Concilio interfuit, ejusque canonibus componendis operam adhibuisse creditur, cæterorúmque Interpretum consensu, adeò clarum est in eo agi de Regalia, quæ jam tum in aliquibus Ecclesijs, Galliæ præsertim & Angliæ inoleverat, ut qui secus sentiat, non tam argumentis confutandus, quam sibilis excipiendus videatur. Quid igitur consilij capient regij Officiales in has compulsi angustias? En præsto est opportunè eorum Advocatus. Negandum, inquit, reges hoc decreto comprehendi, cùm in eo expresse non nominentur, & audacter dicendum, illam de non usurpanda Regalia legem solos duces aliósque privatos dynastas ac viros nobiles spectare.

XVIII. Atqui, reponent libertatis Ecclesiarum defensores, Regalia, ut vos ipsi sæpe asseritis, jus est merè regium, quod

quod Ducibus alijsque Dynastis nisi ex peculiari regum concessione, communicari nunquam potuit. Cùm itaque Concilium his verbis statuit: *Generali constitutione sancimus universos & singulos, qui Regalia, custodiam sive gardiam, Advocationis seu Defensionis titulum in Ecclesijs, Monasterijs seu quibuslibet alijs locis de novo usurpare conantes, &c.* Quis unquam dubitet, quin *Regaliæ* vocabulo jus ad Reges ac supremos Principes potissimum spectans designarit?

XIX. Deinde supra laudatus Durandus, in Commentario ad hujus Concilij Canones edito, disertè ait, quòd *Regalia hic vocantur jura Regi, in quibusdam Ecclesijs & Monasterijs competentia, quia videlicet illis vacantibus Rex sub prætextu custodiæ facit fructus suos, & etiam in quibusdam Præbendas confert, sicut patet in quibusdam Ecclesijs Franciæ.* Quibus addit, *præsentem constitutionem fuisse ad clamorem Prælatorum Franciæ & Angliæ promulgatam,* qui scilicet apud Concilium graviter conquesti essent, tum quòd regij Ministri jus istud ad Ecclesias ab eo liberas, proferre niterentur, tum quòd circa ejus exercitium in locis ubi jamdiu receptum erat, multa præter modum in detrimentum Ecclesiarum committerent. Denique ad hæc verba decreti: *Quantacúmque dignitatis honore præfulgeant,* omne prorsus effugium intercludit: *sive regiæ,* inquit, *sive comitativæ, vel cujuscumque alterius, quia reatus hominum honorem excludit.*

XX. Idem planè declarant Archidiaconus Joannes Andreas & Joannes Monachi Cardinalis in glossis ad hunc locum: *Regalia, id est, quæ capiunt Reges vacante Ecclesia, ut patet in regno Franciæ & Angliæ. Nam illic vocantur Regalia jura Regi in quibusdam Ecclesijs vacantibus competentia.*

XXI. Postremò Edicta Christianissimorum Regum, quæ de Regalia paulo post hanc Concilij Lugdunensis constitutionem

tionem, ac deinceps promulgata sunt, monumenta Cameræ computorum Parisiensis, variáque Parlamenti Parisiensis Arresta per trecentos amplius annos lata, manifestè probant id juris locum obtinuisse tantum in certis quibusdam Ecclesijs, ijs videlicet, in quibus, juxta definitionem Concilij, ex antiqua consuetudine jam introductum erat.

XXII. Ut ut hæc sint, ajunt regij Officiales eorúmque Advocatus: neque enim hæc, quæ in facto posita sunt, inficiari possumus; tamen ne nos Regi fucum fecisse fateamur, quando ei suasimus, ut Regaliam propria auctoritate, & inconsulta, vel etiam renitente Ecclesia, per totum regnum dilataret, potius asseremus Legatos Philippi Regis aliorúmque Principum in Concilio Lugdunensi pessimè se gessisse, qui Patribus hujus rei cognitionem permiserint, ejusque non intercesserint decreto: cæteros quóque Christianissimos reges eorúmque Ministros & Consiliarios, ipsósque Parlamenti Parisiensis Officiales, qui trecentos amplius annos huic decreto parendum putarunt, graviter errasse, nec satis jura regis in hoc negotio habuisse perspecta. Deinde verò, cùm jura regia nulli alienationi, aut præscriptioni subjaceant, quæ regula nobis certissima est, ac pro status publici fundamento, contendemus Regem, simul ac jus suum melius cognitum, atque exploratum habuit, ritè edixisse, Regaliæ in universis regni Ecclesijs locum esse, abrogatis etiam privilegijs, quibus nonnullæ hujus oneris immunitatem obtinuerant, quantumvis antiqua essent ejusmodi privilegia, & longo usu ac perpetua possessione confirmata.

XXIII. Sin verò quis objiciat, id videri pugnare cum solemni jurejurando, quo Rex in ipsa inauguratione Episcopis eorúmque Ecclesijs *canonicum privilegium debitámque legem ac justitiam* servaturum se promisit; faciléque inde consecutu-

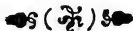
rum, ut ſimili ratione penes eum eſſet, ampliſſima feuda, fundos aliáque bona à regibus jam à temporibus Clodovei in Eccleſias collata ad ſe recipere, atque ad dominium ſuum revocare; fidenter reſpondebunt, his ſe objectionibus & conſequentijs minimè moveri, dummodo huic quæſtioni tenebras offundant, & quod ipſis auctoribus à rege factum eſt, quacúmque ratione tueantur. Certè ſi ſincerè & ex animo velint loqui, ita neceſſe eſt eos ad objecta reſpondere.

XXIV. Hæc eadem immoderata augendorum regiæ coronæ jurium cupiditas, vel potius turpis aſſentatio ſæpe eos obcæcat, ut contrarias aut parum cohærentes in hac materia ſententias proferant. Verbi gratiâ, poſtquam ut inconcuſſum axioma ſtatuerunt, jura coronæ nulli alienationi, aut præſcriptioni ſubjacere, quo Edictum regis de extendenda ad univerſas Eccleſias Regalia tueantur, ſtatim ſummis laudibus ejus benignitatem extollunt, quod altero Edicto menſe Januario anni milleſimi ſexcenteſimi octuageſimi ſecundi publicato nonnulla circa Regaliæ uſum ad Epiſcoporum poſtulationem remiſerit, quibus certum ſit reges prædeceſſores ipſúmque ſanctum Ludovicum potitos fuiſſe; quaſi verò jam eis exciderit, ea omnia quæ ad coronæ jura, maximè verò ad Regaliam pertinent, nunquam alienari, aut præſcriptione amitti poſſe?

XXV. Similiter regem valde commendant, quòd ultro agnoverit, Regaliam ſibi in Abbatias non competere, & Parochias à collationibus, quæ ob Regaliam fiunt, eſſe immunes. At quid hoc Eccleſiam juvat, ſi ſemel admittas, Regaliam, ut eximium ac præcellens jus coronæ, cum ſingulis ſuis dignitatibus, & prærogativis, alienationi aut præſcriptioni non ſubeſſe? Quid enim obſtabit, quominus aliquando Rex ipſe aut aliquis ex ejus ſucceſſoribus, illam ad omnes Abbatias,

tias, quarum olim nonnullæ huic oneri ſubjacuerunt, imò & ad Conventuales Prioratus, aliáque inſignia Beneficia extendat? Quis etiam præſtabit Parochias à collationibus regijs ſemper exemtas fore, cùm etiam hodie non deſint, qui editis libris eas huic jugo ſubjicere tentaverint? id quod jam regijs Miniſtris non adeò difficile videri poterit, ſi nominati à rege, ad obtinendam à Vicarijs generalibus Capituli miſſionem canonicam atque inſtitutionem adſtringantur, uti ſanctiſſimo Regis Edicto (ita illud vocat P. Alexander) anno 1682. publicato circa Decanos, Archidiaconos, Canonicos Theologales alióſque Beneficiarios, qui jurisdictionem, aut munia ſpiritualia exercent, præſcriptum eſt. Certè has in Eccleſiam molitiones aliáſque ſimiles eadem prorſus ratione defendere poterunt, ac hodie extenſionem Regaliæ in omnes Eccleſias Cathedrales defendunt. Quis enim eos prohiberet dicere, cùm de jure coronæ agatur, ejus rei cognitionem ad regem regióſque Officiales ſpectare, contrariáſque ſuperiorum regum declarationes non ultra eorum vitam valuiſſe, neque reges ligare ſucceſſores? Quorſum hæc evadant, facile eſt proſpicere, quæ ſi ſemel admittas, latum regijs Officialibus aditum ad evertendam Eccleſiæ libertatem, ejuſque bona uſurpanda, aperueris.

XXVI. Hæc ſufficiat breviter ad P. Alexandri de Regalia Diſſertationem annotaſſe, quam ſi quis diligenter & animo præjudicijs libero expenderit, facile agnoſcet, eum cauſæ, quam defendendam ſuſcepit, nihil ponderis aut momenti addidiſſe; multum verò proprio nomini atque exiſtimationi apud bonos omnes detraxiſſe.

ANIMADVERSIONES

In Tractatum singularem de Regaliis, seu de iuribus Regis in Beneficia Ecclesiastica, Gallicè editum à Francisco Pinsson Advocato Parisiensi anno 1688.

I. CUm inter Advocatos Parisienses Franciscus *Pinsson* Juri canonico, & rei Beneficiariæ maximè animum adjecerit, vixque alius nostrâ ætate plures de hoc argumento libros ediderit, facilè omnes sperabant, fore ut in hac Regaliæ quæstione tot jam disputationibus ventilata, nihil esset nisi solidum ac summa cura elaboratum allaturus; præsertim in Tractatu quem & Regi inscripsit, & *Singularem*, hoc est, omnium, qui hactenus in lucem prodierunt, præstantissimum, nuncupavit. At mirum quantum ea in re omnium expectationem fefellit. Vix enim aliud apud illum in hac materia, reperias, quam propositiones falsas ac vanas ratiocinationes, quibus tota ejus disputatio nititur: imò & sæpe in apertam dictorum labitur repugnantiam, hoc uno sibi constans, quod regias Beneficiorum Ecclesiasticorum collationes, nulla æqui ac justi ratione habita, sed solo placendi Aulæ desiderio, magis magisque studeat dilatare.

II. Omitto ea, quæ spectant nominationes regias ad Episcopatus aliáque Beneficia ex vi Concordatorum, jus Patronatus in sanctas Capellas aliásve Ecclesias à regibus fundatas, Indulta aliáque similia jura, quæ generali Regaliarum nomine comprehendit, in quibus passim ardentissimum hoc suum dilatandi regias collationes studium prodit. Ea solum mihi propositum est expendere, quæ attinent ad *Regaliam* propriè dictam, quod argumentum ita tractat, ut non tantum in confirmanda Regaliæ per totum regnum extensione, verùm

verùm etiam in augenda vi & multiplicandis effectibus nemini concedere velle videatur.

III. Id patet vel ex una *Dissertatione historica*, quam anno millesimo sexcentesimo octuagesimo secundo ante promulgationem regij edicti de usu Regaliæ elucubratam, nunc demum edidit hujus Operis tom. 2. pag. 396. In hac quippe Dissertatione, jam universis Episcopatibus Regaliæ jugo per Declarationes regias subjectis, duo suscipit probanda: Alterum, in Abbatias, Prioratus Conventuales aliáque insignia Beneficia eam extendi oportere: Alterum verò, Parochias, haud secus ac reliqua Beneficia, à rege conferri posse, hoc solum adhibito temperamento, ut regiæ collationi *institutio auctorisabilis*, seu missio canonica Vicariorum Capituli, aut aliorum Ecclesiæ Præsulum accedat. Quod utrúmque caput, cùm hactenus inauditum esset, atque ipsi Parisiensis Parlamenti, tam veteri quam novæ jurisprudentiæ contrarium, in regio Consilio minimè probatum est, ut conjicere licet ex Edicto paulo post publicato, in quo altum ea de re silentium: de quibus videri possunt, quæ dicta sunt in Tractatu generali lib. IV. c. 6. & supra in Appendice contra P. Alexandrum pag. 374.

IV. Veniendum ad propriam ac principalem hujus loci quæstionem, quæ est de extensione Regaliæ in universas regni Ecclesias; cui adjungitur altera minus principalis de collationibus Beneficiorum pleno jure. Utrumque hoc caput Pinssonius tractat tum in Præfatione historica Operis, tum in quinque primis capitulis prioris tomi, quibus addenda, quæ posteriore tomo exhibet in recensione documentorum à pag. 345. usque ad pag. 516. Nihil quidem ille in tam longa disputatione affert, quod in Tractatu generali alijsque scriptis pro defensione juris Ecclesiæ hactenus publicatis non fuerit confutatum. Id unum singulare ac proprium habet, quòd scripta

 illla

illa omnia diſſimulans, ſat habuerit eorum Auctores, etſi illi incognitos, injurijs onerare, eos *publicos jurium regiorum hoſtes* paſſim appellans: deinde verò, quaſi hic convitijs non rationibus res ageretur, incredibili confidentia ea omnia iterum, tanquam certa & inconcuſſa, profert, quæ funditus in eiſdem ſcriptis everſa ſunt, res clariſſimas, atque in omnium oculis poſitas falſiſſimis explicationibus & cavillis obſcurat, multa denique non cohærentia & erroris ac fallaciæ plena, nullo veri ac honeſti ſtudio, effundit.

V. Hæc breviter oſtendere ſufficiet, ne alibi ſæpe dicta uſque ad nauſeam repetantur: ejus autem verba latinè reddita ut plurimum afferam, ne quis me illum calumniari, aut ejus rationibus, quo nullius ponderis, vel etiam riſu dignæ appareant, aliquid detraxiſſe aut addidiſſe exiſtimet.

VI. Quod ſpectat ad Regaliæ extenſionem, quæ eſt præcipuum ac fere unicum totius controverſiæ caput, probè animadvertit Pinſſonius, nihil æquè univerſalis Regaliæ patronis officere, ac decretum Concilij Lugdunenſis. Itaque ut aliquid novi in hac parte, pro ſuo ſingulari in Regaliam ſtudio, præſtaret, non ſatis duxit negare eam fuiſſe Concilij auctoritatem, ut regio juri certos aliquos limites præſcriberet; vel hoc ejus decretum in regno unquam receptum, aut in executionem miſſum; vel denique cùm reges ſpeciatim non nominet, ad ſolos privatos dynaſtas ſpectare. Has aliorum exceptiones tanquam nimis vulgares aſpernatus, majus aliquid molitur. Decretum ipſum ad ſuas partes trahere conatur, ac per illud Regaliam Chriſtianiſſimorum regum in toto regno confirmatam contendit. Quanam, inquies, ratione id probare tentat? Nimirum decreti verba ad alienum prorſus & abſurdum ſenſum detorquet, quod jam videndum eſt.

VII.

VII. Primum duas decreti partes distinguit; alteram, qua interdicitur, ne quis Regaliam de novo usurpet, & in Ecclesias ab ea immunes introducat; alteram, qua abusus, qui in ea exercenda irrepserant, damnatur: quam quidem distinctionem, satis per se claram, Durandi Episcopi Mimatensis auctoritate confirmat. Deinde verò jam de suo addit, priorem illam partem non alios quam privatos Dominos spectare; imò & Philippum III. Regem Christianissimum hoc in eos interdictum per suos Legatos à Concilio impetrasse: cæterum in posteriore parte Regaliam regibus, tum ex fundatione Ecclesiarum, tum ex antiqua consuetudine debitam, eo ipso confirmari, quòd solum eis denuntietur, ne quem in ea exercenda abusum admittant, aut à ministris suis admitti patiantur.

VIII. In Concilio, inquit, generali Lugdunensi anno millesimo ducentesimo septuagesimo quarto, Præsidente Gregorio X. Summo Pontifice congregato, Philippus Audax sancti Ludovici filius & successor, privatos regni dynastas *volens cohibere, qui obtentu Regaliæ, custodiæ, advocationis seu defensionis Ecclesiarum ac Monasteriorum vacantium fructus usurpabant & dissipabant, de illis apud Concilium generale per Legatos suos conquestus est; cui rei à Concilio provisum est per decretum quod incipit:* Generali. *De Elect. in sexto. Quam constitutionem, ut & reliquas ejusdem Concilij Guillelmus Durandus Mimatensis Episcopus justo commentario illustravit, in quo duas hujus decreti partes distinguit. In priore damnantur privati Domini, qui prætextu Regaliæ, custodiæ, advocations seu defensionis Ecclesiarum, & Monasteriorum vacantium bona usurpabant, eisque sub pœna excommunicationis interdicitur, ne imposterum id perpetrare audeant.*

IX. At

IX. *At in secunda parte ejusdem decreti confirmatur usus & possessio Regaliæ in ijs, quibus id juris ex fundationibus, vel antiqua consuetudine competebat, eósque solum exhortatur Concilium, ut à Regaliæ abusu abstineant, suósque Officiales abstinere faciant, hoc est, ut intacta relinquant, quæcumque ad fructus ac redditus vacantium Ecclesiarum non pertinerent. Præfatione historica pag. 6.*

X. Idem repetit in Tractatu cap. IV. n. 7. pag. 61. & cap. V. n. 11. pag. 76. ubi significat Concilium in priore statuti parte id unum egisse, ut regibus Franciæ & Angliæ Regaliam à privatis dynastis usurpatam ad se revocantibus opem ferret. Eodem verò capite V. n. 3. p. 70. *Non amplius*, inquit, *dubitari potest, quin Gregorius X. Pont. Max. Regaliæ usum in eis* (Regibus Christianissimis) *confirmaverit constitutione, quæ incipit* Generali, *in Concilio generali Lugdunensi, postquam in priori parte privatos Dominos, qui illam de novo obtentu custodiæ Ecclesiarum, seu Dignitatum Antistitum tam sæcularium, quam Regularium usurpabant, damnavit.* Quæ verba, quasi essent ipsius Concilij, Italicis characteribus exprimenda curavit; quibus statim, ijsdem characteribus, adjungit: *Neque etiam dubium, quin pariter eumdem usum approbaverit secunda ejusdem Decreti parte, in ijs qui Regaliæ jus fundatum habebant in ipsa Ecclesiarum fundatione, & antiqua consuetudine, eis solum interdicens, ne eo abuterentur, videlicet ea sibi tribuentes, quæ ad fructus tempore vacationis provenientes non pertinebant.*

XI. Denique cap. I. n. 4. pag. 27. plerósque Canonum interpretes vel malitiæ vel ignorantiæ arguit, quod hoc decretum pessimè intellexerint, quasi Regaliam damnet, cùm potius ejus confirmationem à Gregorio X. in Concilio generali editam exhibeat.

XII. Hæc autem omnia in eam semper partem accipit, ut Pontifex Regaliam ubique in Gallia, quod ad Reges spectat, locum

locum habere agnoverit. *Neque enim*, inquit pag. 77. *antiquam consuetudinem commemoravit, ut jus illud intra aliquas tantum Ecclesias coërceret, cùm adhuc hujusmodi circumscriptioni locus non esset, sed tantum ut legitimum & canonicum Regaliæ Francicæ statueret fundamentum, eámque minimè certis Ecclesijs addiceret.*

XIII. Jam verò, ut hanc tam novam, atque ex ejus cerebro natam interpretationem confirmet, gravissimam dicam ijs impingit, qui Romæ correctioni Juris canonici, Gregorio XIII. Summo Pontifice, operam dederunt, quasi de industria multa ex hujus decreti glossa resecârint; primùm videlicet ea, quæ in ipsa casus propositione ab Elia Reinerio Pictaviensi Juris-consulto allata erant de dissidio Bonifacij VIII. Pontificis maximi & Philippi Pulchri, quibus adjuncta erant verba epistolarum, quas in ipso dissensionis æstu sibi invicem scripsisse dicebantur: deinde clausulam hanc, quæ in nota Joannis Monachi Cardinalis, verbo *Regalia*, prius legebatur; *Vel dic Regalia illa, quæ Rex capit Ecclesia vacante, quæ plena, id est, non vacante, Prælatus percipit illa.* Non alio autem consilio hæc ab eis sublata contendit, nisi ut Regaliæ, qualis jam in usum recepta erat, & etiamnum in Gallia usurpatur, *sacra vestigia in ipso Juris canonici corpore impressa obliterarent.* cap. I. n. 7. & 8 pag. 28. 29.

XIV. En præclaram decreti Lugdunensis interpretationem, quam obtrudit Pinssonius. At primùm ab eo quærere vellem, quo jure sibi tantum arroget, ut sola sua auctoritate tam novam ipsisque decreti verbis tam repugnantem explicationem lectoribus se persuasurum putaverit? Quid enim? Nonne ipsum *Regaliæ* nomen, quod in ipso decreti limine legitur, juxta etymologiam, id propriè juris significat, quod Reges in feuda regiæ coronæ obnoxia retinuerant? Nonne etiam vulgo Regalistæ docent, Regaliam esse jus merè re-

gium, quod ſolis Regibus ac ſupremis Principibus ſua natura conveniat? Cùm igitur hæc verba Concilij: *Univerſos & ſingulos, quantacúmque dignitatis honore præfulgeant*, generalia ſint, cur Reges ac ſupremos Dominos, in re quæ ad illos potiſſimum ſpectat, non comprehenderent? Aut quis unquam putet ſic locuturos fuiſſe Patres Concilij, ſi ſolos privatos feudorum dominos, non verò Reges notare voluiſſent?

XV. Præterea quis unquam ſibi perſuadeat, eos non alio fine tam ſolemne támque ſeverum decretum edidiſſe, niſi ut privatos dynaſtas ab uſurpandis Eccleſiarum vacantium bonis arcerent, quò Reges ea ſibi liberius & impunius vindicare poſſent? An Regibus deerat vis & poteſtas ad cohibendos privatos feudorum dominos, ne vacantium Eccleſiarum bona diriperent, ut neceſſe fuerit ad Gregorij X. Pontificis maximi & Concilij generalis opem confugere, *jus ſuum vindicaturos*? ut loquitur Pinſſonius. Num tanti Eccleſiarum intererat, redditus ſuos, mortuis Paſtoribus, potius in Regum poteſtate ac Dominio eſſe, quam Ducum, Comitum aliorúmque privatorum Dynaſtarum, ut hac de cauſa publicam conſtitutionem, adjuncta graviſſima excommunicationis pœna, condiderit, quo Reges hac in re à vaſallorum ſubditorúmque injuria & uſurpatione tutos redderet?

XVI. Denique ecquis potius hic audiendus, an Durandus Mimatenſis Epiſcopus, qui Concilio interfuit, & ejus canones conſcripſiſſe dicitur, eóſque ampliſſimo commentario illuſtravit, an verò cauſidicus Pariſienſis, qui poſt quadringentos annos novam & hactenus inauditam hujus decreti interpretationem commentus eſt? Atqui Durandus in hoc ipſo commentario, verbo *quantacúmque dignitatis*, diſertè ait, *ſive Regia ſive comitativa, vel cujuſcumque alterius ſit:* Ibidémque teſtatur, hanc conſtitutionem *ad clamorem Prælatorum Franciæ & Angliæ*

præ-

promulgatam fuisse: Non igitur ad postulationem Legatorum Philippi Regis, qui hoc jus privatis Dominis de novo illud usurpantibus invideret, ut somniavit Pinssonius.

XVII. Deinde tum Reinerius in propositione casus, tum Joannes Monachi Cardinalis in Glossa, nec non Joannes Andreas & Archidiaconus in commentarijs V. *Regalia*, non solos Duces aut Comites, sed & supremos Principes ac nominatim Reges Franciæ & Angliæ commemorant. *Alij dicunt*, inquit Reinerius, *quod Regalia accipiuntur pro juribus, quæ habet Princeps, in aliquibus Ecclesijs, videlicet quod vacante aliqua Ecclesia Rex percipiat fructus & Ecclesiam conferat.* Joannes autem Cardinalis ad idem verbum *Regalia: Dic Regalia illa, quæ Rex capit Ecclesia vacante, quæ plena, id est, non vacante, Prælatus percipit illa.* Joannes verò Andreas & Archidiaconus ad idem verbum: *Dic*, inquiunt, *Regalia, id est, quæ capiunt Reges vacante Ecclesia, ut patet in regno Franciæ & Angliæ. Nam illic vocantur Regalia jura Regi, in quibusdam Ecclesijs vacantibus competentia, quibus Prælatis ordinatis, illa percipiunt Prælati & non Rex.* Unde ipsa luce clarius est, unumquemque eorum, tam in priori hujus decreti parte, quam in posteriori, Regaliam eodem sensu accepisse, atque utramque partem tum de Regibus, tum de Ducibus alijsque privatis dominis interpretatos, ut videlicet Concilium pariter omnes & ab usurpanda de novo Regalia in Ecclesijs ei nondum subjectis, & ab ejus abusu in locis ubi jam recepta erat, prohibuisse intelligatur: vixque à crimine falsi excusari potest Pinssonius, qui hæc eorum verba à priori decreti parte avulsa, ad posteriorem partem transferre, eique soli aptare non dubitavit, Præfatione histor. n. 6. p. 6.

XVIII. Hinc etiam patet, quam temere Correctores Romanos in crimen vocet, quasi idcirco has Glossas amputa-

rint, quod tam expressa vetusti Regaliæ usus momenta in corpore juris restare nollent. Cùm enim Glossæ illæ priorem Decreti partem spectent, qua prohibetur, ne quis Regaliam de novo in Ecclesias introducat, cur tantopere Pinssonio dolet, quòd sublatæ sint, aut quid emolumenti caperet, si restituerentur? Nonne ex ijs adhuc clarius pateret, regium de propugnanda in omnes Ecclesias Regalia Edictum Concilio adversari? Quocirca de hac Glossæ emendatione sic in eum argui posset: aut in priori Decreti Lugdunensis parte de Regibus non agitur; & tunc glossas illas meritò resecarunt Romani Correctores, neque ea de causa eis succensere debet, sed potius gratulari: aut revera ea decreti parte etiam Reges notantur, ut declarant Glossæ illæ; & tunc fateri debet regium edictum de proferenda in omnes Ecclesias Regalia apertè Concilio repugnare.

XIX. Injusta ergo ac futilis est hæc Pinssonij in Correctores Romanos accusatio. Et certè quantum ab eo, quod eis affingit, consilio abfuerint, vel inde patet, quòd in casus propositione, ut vocant, hæc Reinerij verba reliquerint: *Alij dicunt quod Regalia accipiuntur pro juribus, quæ habet Princeps in aliquibus Ecclesijs, videlicet quod vacante aliqua Ecclesia, Rex percipiat fructus & Ecclesiam conferat*, quibus clarè exprimitur Regalia, de qua inter nos quæritur. Sin verò ea, quæ de dissidio Bonifacij VIII. cum Philippo Pulchro sequebantur, expunxerunt, manifestum est non alia id mente ab eis factum, nisi quòd tam odiosam támque lugendam contentionem, in qua multa utrimque potius ex concitato animi motu, quam ex rationis consilio perpetrata erant, oblivione perpetua obruendam judicarunt. Unde Boetius Epo Juris-consultus Belgicus à Pinssonio citatus pag. 30. jampridem observavit, glossema istud non immeritò à Gregorio XIII. prorsus obliteratum.

tum. Imò & idem illud glossema jam aberat ab editionibus Juris canonici anno millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, & millesimo quingentesimo quinquagesimo nono, hoc est triginta circiter annos ante correctionem Romanam evulgatis, qua observatione Franciscus Florens Antecessor Aurelianensis, longè Pinssonio æquior, ad liberandos à culpa Romanos Correctores utitur.

XX. Præterea iisdem Correctoribus convenientius magísque ad mentem Concilij visum est, nullam de collationibus Beneficiorum, quam velut præcipuam ejus dissidij caussam Glossa illa afferebat, mentionem fieri. Etsi enim ejusmodi collationum aliqua jam exempla præcessissent, Patres Lugdunenses eas in decreto suo silentio præterierunt, solósque redditus ac proventus temporales, quibus propriè constabat jus Regaliæ, commemorarunt. Qua etiam ratione videntur ijdem Correctores ex Glossa Joannis Monachi hanc clausulam resecasse: *Vel dic Regalia illa, quæ Rex capit Ecclesia vacante, quæ plena, id est, non vacante, Prælatus percipit illa*; quod generalior esset, & nullo discrimine ea omnia Regi, vacante Ecclesia, tribueret, quæ Prælato convenissent.

XXI. Neque verò melior Pinssonij fides in explicanda posteriori decreti Lugdunensis parte, dum eam ad solos Reges, rejectis privatis Dominis, referendam contendit; quasi ipso jure ad illos Regalia, in omnibus ditionum suarum Ecclesijs, tum titulo fundationis, tum ex antiqua consuetudine, pertineat, idque Concilium significare voluerit, dum eos solum ab ejus abusu temperare, & redditibus vacationis tempore provenientibus contentos, bona reliqua, tanquam patronos ac tutores, conservare præcepit. Hæc quam parum cohæreant nemo non videt. Neque enim vel minimam veri speciem habent, nisi cum Pinssonio admittas, Concilium de

 alia

alia Regalia in priori decreti parte, de alia verò in posteriori agere, prorsusque diversos esse, quibus primùm interdicit, ne eam de novo usurpent, ac deinde ne ea abutantur: quod ex ipso decreti textu commentitium esse convincitur. Siquidem fingendum foret, easdem voces vario ac diverso planè sensu à Concilio esse usurpatas, nulla adhibita hujus variæ significationis nota, quo nihil vitiosius in oratione, aut obscurius excogitari potest; ut omittam consentientem omnium Interpretum expositionem, qui posteriorem decreti partem prioris exceptionem esse docent, ita ut primum generaliter damnentur, quotquot Regaliam de novo usurpassent, aut imposterum usurpare tentarent; deinde verò ab hac damnatione illi excipiantur, qui vel ex titulo fundationis Ecclesiarum, vel saltem ex antiqua consuetudine hoc jus sibi vindicabant, dummodo posthac ab omni ejus abusu sese continerent.

XXII. Quo loco Pinssonius alia adhuc ratione Decretum depravasse convincitur cap. v. n. 4. pag. 70. ejus verba sic interpretatus, quasi eo ipso quo Reges Ecclesiam aliquam fundaverint, jus in ea Regaliæ obtinere censendi sint. Neque enim id docet Concilium, sed solum statuit, ut si quis ex ipso fundationis instrumento jus istud se habere ostendat, aut jam ab ipsa Ecclesiarum fundatione, vel saltem ex antiqua consuetudine id obtineat, eo se abdicare non cogatur, dummodo imposterum ab omni temperet abusu. Quippe vetus illa & per longum continuata possessio tacitum saltem Ecclesiæ consensum arguebat, cujus vi res etsi primum minus justa, postea vitio quodammodo exui, & licita evadere potuerat.

XXIII. Post decretum Concilij Lugdunensis tam fœdè corruptum, pergit Pinssonius confidenter affirmare, jam à tempore Concilij ac deinceps Reges Christianissimos Regaliam

liam in omnibus Galliæ Ecclesijs Cathedralibus exercuisse. *Philippus Audax*, inquit cap. v. n. 12. p. 77. *cùm Regaliam jure hæreditario è manibus puris ac sanctissimis Divi Ludovici parentis sui, ab avis Philippo Augusto, Ludovico Crasso, & Ludovico Juniore traditam accepisset, eodem illam modo exercere perrexit, minimè ad certas quasdam Ecclesias coercens, nec de legitima ejus possessione quidquam dubitans: unde toto cælo aberrant, qui dicunt eum in aliquibus tantum Ecclesijs Regalia potitum esse, aut de ea dubitantem ad Patres Concilij Lugdunensis, qui eam sua auctoritate probarent, confugisse, ut ausi sunt affirmare infensi hostes Regaliæ.* Hæc ultima verba Illustrissimum Petrum de Marca maximè petunt, qui de Philippo III. Rege Christianissimo ejusque legatis ad Concilium Lugdunense in eam sententiam disseruit. Verùm omissis Pinssonij convicijs, rem ipsam intueamur. Cùm tam audacter confirmat, Philippum Regaliam in omnes Galliæ Ecclesias exercuisse, num ei exciderat solemne Arrestum ab eodem Philippo duobus ante Lugdunense Concilium annis pro Ecclesia Albiensi latum, quod ab eodem Petro de Marca refertur his verbis lib. VIII. Concordiæ Sacerdotij & Imperij cap. 26. *Sabbato post Ascensionem Domini restituta fuerunt apud Appamias, & reddita per Dominum Regem Procuratoribus Capituli Albiensis Regalia, quæ mortuo Episcopo Albiensi, Seneschallus Carcassonensis ad manum Domini Regis ceperat & saisinaverat sine causa, cùm Dominus Rex super hoc alias nunquam usus fuisset, prout ex aliorum & ipsius relatione fuit inventum?* An è memoria evanuerat aliud Arrestum Parlamenti & Edictum sancti Ludovici, quo, in causa Capituli Ecclesiæ Cathedralis Aniciensis, post diligentem ac legitimam inquisitionem, pro ejus Ecclesiæ libertate, tum in collatione Præbendarum, tum in plerísque alijs Regaliæ capitibus pronuntiatum est, cujus controversiæ acta etiamnum apud regesta Parlamenti leguntur, & à Domi-

à Domino de Marca citantur? An hæc nullius esse ponderis contendet, quòd ab ijs, quos jurium Regis apertos hostes appellat, ad confirmandum jus Ecclesiæ proferantur?

XXIV. At quid objiciet Durando, Joanni Andreæ, Archidiacono, Reinerio alijsque Glossatoribus, qui una voce Regaliam, *in aliquibus tantum Franciæ Ecclesijs* locum habere testificantur? An eis fidem in re, quæ omnium oculis subjecta erat, derogabit? Quid verò opponet longè vetustissimis de Regalia Edictis Philippi Pulchri & Philippi Valesij, tótque alijs deinceps à Regibus promulgatis, in quibus perpetuò Regalia ad *aliquas Ecclesias* coercetur? Volupe est videre, quo pacto hac se difficultate expediat. *Hic loquendi modus*, inquit loco supra citato, *in aliquibus Ecclesijs regni nostri; in Ecclesijs, in quibus jus Regaliæ habemus, quo Reges in Edictis utuntur, cœpit tantum usurpari tempore Philippi Pulchri & Philippi Valesij, à quibus illum postea mutuati sunt Reges successores, qui quidem hac in re alij aliorum verba, duorum Philipporum exemplo, exscripserunt. Cæterum nemini eorum hac loquendi formula propositum fuit, Regaliæ usum ad certas quasdam Ecclesias Cathedrales, quasi reliquæ immunes essent, coercere; sed solum significare, Cathedrales Ecclesias huic juri obnoxias esse, Collegiales verò aliasque privatas Ecclesias, quæ ad Episcoporum collationem & procurationem non spectabant, intactas relinqui.*

XXV. Hæc ubi legeris, frustra expectes, quidnam respondeat ad recensiones Cameræ computorum Parisiensis Concilio Lugdunensi penè suppares, in quibus Ecclesiæ Cathedrales tum Regaliæ obnoxiæ, tum ab ea immunes singulatim enumerantur; ad Edictum Ludovici XII. quo sacrilegij pœna in Ministros & Officiales regios decernitur, qui in Archiepiscopatus, Episcopatus, aliáque Beneficia Regaliæ, nequaquam obnoxia sese intromiserint; ad auctoritates

Ægidij

Ægidij Magiſtri Proto præſidis, Renati Choppini, Philippi Probi, Joannis Feraldi, Caroli de Graſſalio, Franciſci Duareni, Stephani Paſquerij cæterorúmque Juris-conſultorum Galliæ, qui conſtanter docent Regaliam in aliquibus tantum regni Eccleſijs Cathedralibus locum habere. Certum eſt illi hæc minimè curare. Itaque hæc omnia diſſimulans ſic loquitur Præfatione hiſtorica n. 6. p. 16. *Per omne illud tempus* (quod Concilium Lugdunenſe ſubſecutum eſt) *nunquam Regalia certis locis circumſcripta eſt, ſive ex auctoritate conſtitutionum Philippinarum, ſive alterius conſtitutionis, quæ incipit: Dum Epiſcopus, quæ in regeſtis Cameræ computorum aſſervatur, tametſi videantur negare eam eſſe generalem, & de aliquibus tantum Eccleſijs, in quibus locum haberet, mentionem injiciant. Regis quippe auctoritas ex æquo ubique viget; & ſi qui olim Reges huic ſe circumſcriptioni ſponte & ſine cauſa ſubjecerunt, non idcirco hanc legem ad ſucceſſores, qui idem cum illis imperium eamdémque poteſtatem obtinent, tranſmiſerunt.* Quo loco obſervandum eſt, eum agnoſcere, Reges ſponte ſe ad Regaliæ circumſcriptionem accommodaſſe, tametſi alibi id planè neget, ut ſupra vidimus.

XXVI. Denique, ſi ei credimus, non ante Regalia intra certos terminos cohiberi cæpta eſt, quam latum fuit à Parlamento Pariſienſi Arreſtum, die 24. Aprilis anni 1608. in cauſa Eccleſiæ Bellicenſis, quo pronuntiatum eſt: *Regem habere jus Regaliæ ſancti Joannis Bellicenſis, quemadmodum in alijs omnibus regni ſui, & Advocatis ac Procuratoribus interdictum, nequid in contrariam partem auderent aſſerere. Quapropter*, inquit cap. v. n. 12. pag. 77. *cùm ad ſolos Reges pertineat propria edicta interpretari, meritò Ludovicus Magnus in ultimis ſuis de Regalia conſtitutionibus anno 1673. 1675. & 1682. publicatis edixit his verbis: Declaramus jus Regaliæ nobis univerſim competere in omnibus Archie-*

piſcopatibus, & Epiſcopatibus regni noſtri, Terrarum ac ditionum noſtro imperio ſubjectarum.

XXVII. Sanè qui ſuſceptam à ſe cauſam non aliter defendit, quam res in facto poſitas, tam claras tótque evidentiſſimis teſtimonijs confirmatas inficiando, ſatis prodit ſe non quid verum æquúmque poſtulet, inveſtigare, ſed hoc unum in animo habere, ut quæſtioni per ſe facili tenebras offundat, & quod à Principe pravis conſilijs circumvento præter jus perpetratum eſt, quocúmque modo tueatur.

XXVIII. Nunc veniendum ad alteram hujus diſputationis partem, quam minus principalem, & prioris quaſi additamentum libet appellare, in qua de collationibus Beneficiorum agitur. Principio probare contendit Pinſſonius Regem *Beneficiorum collationem pro ſuo jure ſibi vindicare, citra ullam Apoſtolicam aut aliam cujuſcumque generis conceſſionem, quòd*, inquit, *collatio Beneficiorum non ſit res merè ſpiritualis, ſed neceſſariò mixta, id eſt, ex ſpirituali & corporali compacta, atque ideò inter fructus recenſeatur: unde certis caſibus ad Regem pertinet, quandoquidem* Dominus *eſt fructuum Beneficiorum Eccleſiaſticorum. Præſtat. hiſt. n. 3. p. 3.* Primùm ab eo quæri poſſet, quo nixus fundamento tam confidenter aſſerat, Regem eſſe dominum fructuum Beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ propoſitio hæreticorum propria eſt, & apud nullum bonæ notæ Juriſconſultum, aut Canoniſtam reperitur. Verùm privato cauſidico ex falſo principio falſam inferenti conſequentiam, ſufficit opponere judicium Antiſtitum, qui anno 1682. Pariſijs congregati, perorante Illuſtriſſimo Remenſi Archiepiſcopo declararunt, *ſemper ſe perſuaſum habuiſſe, jus Regaliæ eſſe ſervitutem, quæ, maximè quod ſpectat ad collationem Beneficiorum, nunquam niſi ab Eccleſia aut ejus conſenſu, introduci potuit:* Quod quidem eos ſola vi veritatis adactos in ejuſmodi conventu declaraſſe, nemo dubitaverit.

XXIX.

XXIX. Cùm verò Pinſſonij doctrina planè abſurda ſit, & Juris canonici regulis repugnans, tum verò ex ea peſſimè adhuc argumentatur. Neque enim auſus eſt abſolutè pronuntiare collationem Beneficiorum rem eſſe merè civilem & temporalem, ſed mixtam ſeu ex ſpirituali & temporali conflatam. Verùm quia inde inferre non poterat, eam Regibus, jure coronæ, ſine ulla Eccleſiæ conceſſione competere, alio loco addit: *Tametſi Beneficia ex anima & corpore, hoc eſt ex ſpirituali & corporali conſtent, mixtum illud æquè eſſe corporale, ac ſpirituale.* cap. III. n. I. p. 46. Falſa omnino videtur hæc conſequentia. Cùm enim agatur de toto morali ſeu civili, quod ex pluribus partibus coaleſcit, ratio & æquitas poſtulant, ut ejus denominatio ſumatur à potiori ac principali parte. At certo certius eſt hic temporali præponderare ſpirituale, cùm alterum ex altero pendeat, & propter hoc detur illud, juxta celebre Canoniſtarum axioma: *Beneficium datur propter officium.* Sed Pinſſonio concedamus, Beneficium rem eſſe æquè temporalem, ac ſpiritualem; quâ ratiocinatione inde inferet, eam Regibus, ſolo jure coronæ, nulla accedente Eccleſiæ conceſſione, tribuendam?

XXX. Neque eum juvat, ordinationem, qua jus & poteſtas exercendi munia Eccleſiaſtica confertur, rem ſcilicet merè ſpiritualem, diſtingui à conceſſione tituli, ſeu addictione Clerici ad aliquem locum peculiarem, ubi munia illa exerceat, quam rem contendit eſſe merè civilem ac temporalem, quando præſertim utrumque illud, non ut olim ſimul eodémque tempore, ſed ſeorſim ac diverſis actibus peragitur, quam diſtinctionem fusè explicat cap. III. n. 2. & 3. p. 46. & ſequentibus. Hæc enim tituli Eccleſiaſtici conceſſio, ſeu addictio Clerici ad Eccleſiaſtica munia alicubi obeunda, non poteſt non eſſe quid hierarchicum & ſpirituale,

etiam poſtquam ab ordinatione ſejuncta eſt, ac ſeparatim per Beneficij collationem fieri cæpit, ut multis ab hinc ſæculis in morem receptum eſt. Quod quidem adeò certum eſt ac juris canonici regulis conſonum, ut ne quidem Patronatus aut ſimplex præſentatio ad Beneficia res merè civilis, aut temporalis habeatur. Unde contraria, quam hic ſequitur Pinſſonius, doctrina, omnino rejicienda eſt, utpote quæ latam Simoniæ ac Beneficiorum nundinationi viam aperiat.

XXXI. Nihil autem attinet hic repetere, quâ ratione collationes ob Regaliam primum introductæ ſint, Rege ad vacantes Eccleſiarum Cathedralium Præbendas Clericos nominante, Capitulo verò eos admittente, hócque ipſo canonicam eis inſtitutionem, & ad obeunda munia Eccleſiaſtica poteſtatem conferente. De hoc videri poteſt Tract. gener. lib. I. c. x. & ſupra contra Patrem Alexandrum num. XII. Sanè hoc eodem modo explicandæ videntur abſolutæ Beneficiorum collationes Patronis Laicis, imò & fœminis peculiari privilegio conceſſæ, quas multum hic venditat Pinſſonius, nonnulla ex antiqua collectione citans capitula, quæ in nova editione Romani correctores expunxerunt.

XXXII. Ut ut ſit, abſolutas Beneficiorum collationes ob Regaliam, nulla accedente Eccleſiæ auctoritate, quales hic à Pinſſonio deſcribuntur, ab ipſa Eccleſia expreſsè unquam approbatas eſſe pernegamus. Id patet ex facto Bonifacij VIII. ejuſmodi Beneficiorum collationes ea maximè de cauſa damnantis, quòd Philippus Pulcher eas ſibi pleno jure nullóque habito ad Eccleſiam reſpectu vindicaret, quaſi res fuiſſet merè humana & civilis: qua in re Bonifacij cauſam jure & ratione potiorem fuiſſe vix aliquis negaverit. Verùm cùm de multis alijs capitibus diſſiderent, jámque invicem exulcerati eſſent animi, Philippus de ipſa Regalia ſibi controverſiam

ſiam moveri ratus, admonitiones & minas Bonifacij reſpuit, & ne quidem dignatus rationes afferre, quibus ejuſmodi Beneficiorum collationes defendi potuiſſent, ſibi eas regio jure deberi, atque à Prædeceſſoribus acceptas ſe velle retinere reſpondit.

XXXIII. Falsò autem aſſerit Pinſſonius cap. I. n. II. p. 3. & c. III. n. 9. p. 52. ea omnia, quæ à Bonifacio adverſus Philippum Pulchrum geſta ſunt, ita reſciſſa eſſe à Benedicto XI. & Clemente V. ejus Succeſſoribus, ut Beneficiorum collationes abſolutè ac citra ullam Eccleſiæ conceſſionem à Regibus fieri probaverint. De hoc enim nihil in eorum reſcriptis ad Philippum legitur, tametſi eum Beneficia, more anteriorum Regum, donare ſiverint: id quod poſtea ſecuti ſunt alij Romani Pontifices, Eccleſia ejuſmodi collationibus connivente, quòd non ita eas Regum proprias crederet, ut non etiam in ijs Capitulum aut Vicarij generales, nominatos à Rege ſuſcipiendo & in Beneficiorum poſſeſſionem mittendo, ſuas partes interponere cenſerentur. Quam defenſionem niſi hac in cauſa admittas, dicendum erit ejuſmodi Beneficiorum collationes tantum ab Eccleſia tollerari, nequaquam verò ut licitas ac verè legitimas probari, ut revera minimè ab ea probantur tot earum dignitates & prærogativæ à Parlamento Pariſienſi inductæ, quibus factum eſt, ut Reges Chriſtianiſſimi in donandis Beneficijs, majori auctoritate, quam Epiſcopi quorum vices ſupplent, imò quam ipſi Romani Pontifices, potiantur.

XXXIV. Alia occurrit Pinſſonij hallucinatio cap. I. n. 13. p. 31. & cap. III. n. 12. pag. 54. Ubi adducta Joannis Monachi gloſſa in cap. *Licet.* de Præbendis in ſexto, docet hanc de collationibus Beneficiorum quæſtionem à Bonifacio VIII. excitatam, iterum Nicolao III. Summo Pontifice, Romæ exami-

natam fuisse, & rejecta Bonifacij sententia, pro Regibus pronuntiatum. Neque enim hæc quæstio agitata est tempore Nicolai, sed tantum an Beneficia Regaliæ obnoxia, si in curia vacare contingeret, ad Pontificis collationem spectarent vi supra memorati capituli, quo generaliter Beneficia apud Sedem Apostolicam vacantia Romano Pontifici reservantur: & visum est non spectare, quòd hujus peculiaris casus Clemens IV. capituli conditor expresse non meminerit. Id clarum ex glossa Joannis Monachi, qui unicus locus est, in quo hujus controversiæ mentio habeatur. *Hæc quæstio*, inquit, *tempore Nicolai III. fuit tractata, & subsequenter tempore plurium Romanorum Pontificum, præsertim in illo casu, quo Rex Franciæ & Angliæ in nonnullis Ecclesijs suorum regnorum dicunt se habere collationem Prabendarum, sede vacante, & sunt usi pacificè ante istam constitutionem, & non plus, cùm hac constitutio consuetudinem, seu jus istorum non tangat expressè, videtur remanere intactum.* Hanc glossam hoc sensu etiam ipse Pinssonius explicat Præfat. hist. n. II. p. 7. quam postea, à seipso discedens, in alium prorsus sensum detorsit.

XXXV. Non melior ejus fides in explicanda Glossa Pragmaticæ sanctionis, qua dicitur Concilium Lugdunense *nihil in decreto suo de jure conferendi Beneficia ob Regaliam providisse.* Quæ verba cap. III. n. II. pag. 52. & c. IV. n. 7. p. 61. ita interpretatur, quasi Glossator docuerit, generaliter à Concilio approbatam esse Regaliam spiritualem, quæ in collatione Beneficiorum posita est, neque certos illi terminos præscriptos, aut ullam conditionem appositam, ut in Regalia temporali, quæ fructuum perceptione constat, quam vetuit de novo in Ecclesijs ab ea liberis usurpari, aut ad fructus tempore vacationis non provenientes per abusum extendi. Quis verò ex ipsa Glossæ lectione hujus explicationis falsitatem non statim advertat?

vertat? Neque enim, ut legenti patet, Glossator significat, Concilium jus conferendi Beneficia, tanquam legitimum, aut Regibus in omnibus Ecclesijs Cathedralibus quæsitum approbasse, cùm expressè dicat, Reges Franciæ & Angliæ *in quibusdam* tantum *Ecclesijs* id sibi juris vindicare; sed tantum declarat, cùm de Regalia statuit, de sola fructuum perceptione verba fecisse, omnino autem siluisse de collationibus Beneficiorum.

XXXVI. Cæterum ubi Glossam Pragmaticæ sanctionis, qua disertè collationes Beneficiorum à fructuum perceptione distinguuntur, tam falsa interpretatione adulteravit, haud multo post ex auctoritate Glossæ in cap. *Cùm olim. De Majoritate & obed.* contendit easdem Beneficiorum collationes inter fructus vacantium Episcopatuum computari, quo inferat eas jure merito, durante Regalia, Regibus attribui, dictorum repugnantiam parum curans, dummodo causæ serviat; quantumvis etiam eum minimè fugerit, Glossam eo loco Beneficiorum collationes non alia de causa inter fructus reponere, nisi ut probet eas ad Capitula, sede vacante, non spectare, sed futuris reservandas Episcopis: unde nihil ab ejus mente alienius, quam ut inde quis inferat, eas Laicis Principibus posse attribui.

XXXVII. Aliam orationis contradictionem in Pinssonio libet hic observare. Cap. I. n. 16. p. 33. docet Regaliam ita Regum Christianissimorum propriam esse, *ut sit veluti peculiaris eorum prærogativa, quæ nullis alijs Principibus communicari queat, quemadmodum & plures aliæ sacræ illorum ac mirificæ unctionis dotes, ut ex contactu, aut ducta in crucem manu infirmos curare.* Idem habet c. IV. n. 59. ubi ait, *Regaliam Regum Franciæ propriam ac singularem dotem esse nullo cum alio Rege communicandam:* Itemque c. V. n. 7. p. 73. *Francorum Regum*

corona

coronæ ita propriam esse, ut cum alio nemine communicari possit. At varijs locis ipsemet plures citat Anctores, ut Guillelmum Durandum, Joannem Cardinalem, Archidiaconum, Glossam Pragmaticæ Sanctionis, qui disertis verbis jus istud æquè in Regibus Angliæ, atque in Franciæ Regibus agnoscunt. Quis hanc verborum pugnam conciliet? Quilibet alius præter Pinssonium hic sudaret. Verùm nullo ille negotio rem conficit. Hoc eodem loco videlicet cap. 5. p. 73. pronuntiat: *Si quid unquam Regaliæ Reges Angliæ participarint, id totum à Gallia quasi mutuò accepisse, aut quodam vicinitatis jure, vel certè quando in regno Franciæ pedem posuerunt.* Quasi verò Regalia Anglis incognita fuerit ante Carolum VI. Regem Franciæ, quo tempore totam fere Galliam subegerunt, neque ab eis jam in usum recepta esset Henrico II. & Richardo I. Regibus, qui simul Normaniæ Duces fuerunt, eodémque tempore Regaliam in Episcopatibus Angliæ & Normaniæ exercebant, ut ex Matthæo Parisiensi alijsque Auctoribus constat.

XXXVIII. Temeraria Pinssonij in hoc argumento confidentia iterum se prodit cap. v. n. 1. p. 69. cùm antiquissimam esse Regaliam, maximè in conferendis Beneficijs, & jam à principio Monarchiæ Francorum obtinuisse, confirmat: tametsi hactenus omnes agnoverint, ne levissimum quidem ejusmodi collationum vestigium reperiri sub prima & secunda Regum dynastia, neque etiam initio tertiæ dynastiæ, sed solum Ludovico Juniore & Philippo Augusto regnantibus, post sedatam gravissimam Romanos inter Pontifices & Imperatores de Investituris controversiam. *At*, inquit, *quòd non tam certa & expressa ejus* (Regaliæ) *documenta in prima & secunda Regum dynastia, ac in tertia occurrant, id tribuendum liberiori illi & absolutæ superiorum Regum in conferendis quibuslibet Dignitatibus*

tatibus & Beneficijs Ecclesiasticis potentiæ, quæ jus Regaliæ quodammodo absorbebat. Quis non miretur hominis solertiam in confirmanda Regaliæ antiquitate? Quis tam subtili ratione non sibi persuadeat, eam à primis usque temporibus in tota Gallia usurpatam?

XXXIX. Eadem illa amplificandæ per fas & nefas Regaliæ cupiditas eum impulit, ut contraria prorsus & secum pugnantia de Beneficijs Patronatui Ecclesiastico vel Laico obnoxijs dissereret. Nam postquam cap. IV. n. 3. p. 57. varijs auctoritatibus ostendit, collationes Beneficiorum inter fructus Episcopatuum vacantium computari, sequentibus paragraphis pag. 58. 59. cogitur fateri, id solum intelligendum de collationibus liberis & absolutis, quæ pleno jure ad Episcopos spectant, non verò de collationibus necessarijs & coactis, quæ ad nominationem seu præsentationem Patronorum fiunt: itaque priores ex præscripto canonum & jure communi futuris Episcopis reservari, non verò posteriores, quæ Capitulis, sede vacante, seu eorum Vicarijs permittuntur. Quis non inde statim inferat, solas illas priores collationes, quæ inter fructus numerantur, Regaliæ jure comprehendi, quod reipsa diu certa & constanti juris prudentia ab ipso Parlamento Parisiensi servatum est, ut testantur duo non infimi subsellij Juris-consulti Philippus Probus & Guido Coquillius, qui superiori sæculo floruerunt? At cùm quadraginta abhinc annis Parlamento Parisiensi placuerit, abjecta veteri juris-prudentia, Regaliam ad quaslibet collationes Beneficiorum extendere, (quam quidem novitatem mirum est Hieronymo Bignonio Advocato regio summæ eruditionis ac singularis pietatis viro probatam fuisse) Pinssonius pro suo amplificandæ Regaliæ studio, cap. V. n. 19. 20. p. 83. duo illa collationum genera, quæ prius distinxerat, in unum permiscens, disertè

docet, Regem ad præſentationem Patronorum, imò etiam ſpreto Patrono Eccleſiaſtico, inſtar Pontificis Romani, Beneficia conferre. Cujus tam novæ támque extraordinariæ doctrinæ non aliam affert rationem, niſi quòd ita Parlamenti Pariſienſis Arreſtis definitum eſt: *Quæ*, inquit, *regula in hac materia nequaquam rejicienda eſt, cùm Regalia tota conſtet præjudicatis:* Quibus verbis apertè fatetur, Regaliam hocce in capite, ut & in pluribus alijs, nullo jure niti, ſed totam à beneplacito & arbitrio Officialium Parlamenti Pariſienſis pendere. Unde ſequenti paragrapho pag. 84. agnoſcit, nondum in uſum receptas ejuſmodi regias collationes ad præſentationem Patronorum, aut etiam ſpretis Patronis Eccleſiaſticis; quapropter optandum ait, *ut ea de re voluntatem ſuam Rex publico edicto declaret.*

XL. Per Pinſſonium alióſque ſimiles adulatores non ſtetit, quominus Parlamentum Pariſienſe abſoluta illa & planè libera poteſtate, regias collationes extenderet in Canonicatus & Beneficia, quæ ad Capitulorum collationem ſpectant, id eſt, quæ aut Capitulum ſolum, aut alternis vicibus, aut per orbem, ſeu, ut loquuntur, per turnum cum Epiſcopis confert, ut ſunt pleraque Capitula quatuor Provinciarum per regium edictum jugo Regaliæ ſubjectarum. Quin & jampridem regij Miniſtri id in praxim deduxerant, rati præcipuum eſſe hunc fructum, quem in quatuor illis Provincijs ex regio edicto capere poſſent. Sanè ea res jam ante quadraginta annos ipſi Parlamento Pariſienſi adeò injuſta, atque intolerabilis viſa erat, in cauſa Capituli Catalaunenſis, quæ Diœceſis una eſt ex ijs, quæ jamdiu Regaliæ aſſueverunt, ut ſolemni Arreſto, aſſentiente etiam D. *Briquet* regio Advocato, ſecundum Capitulum pronuntiaverit. Veruntamen D. *Talon* regius Advocatus, in procuranda Regaliæ extenſione, non tam cele-

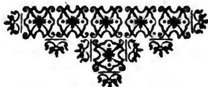
bris,

bris, quam famosus, haud ita pridem in causa Ecclesiæ Sanctonensis, quæ una est ex Ecclesijs de novo Regaliæ subjectis, prolixa oratione ejusmodi collationes, in Capitulorum damnum, Regi vindicare conatus est. At parum ei commodè accidit, ut rem cum duobus suis collegis, regio videlicet Procuratore D. *Du Harlay*, & altero Advocato D. *De Lamoignon*, minimè communicarit. Unde, cùm decretum esset à Parlamento, causam ex ipsis actis in secreto secessu cognoscendam esse, contigit aliquanto post tempore, ut regius Procurator ex scripto in contrariam prorsus sententiam abierit, non sine magna fori admiratione; cùm prius regij Triumviri unius semper labij fuissent, prout ajebat Proto-Præses *De Molé* relatus à Pinssonio, qui se hac regij Procuratoris & Advocati discrepantia obstupefactum significat. Cæterum Curia Capitulum Sanctonense, juxta assensum & postulationem regij Procuratoris, atque adeò reliqua penè quatuor Provinciarum Capitula, à Regalistarum petitione suo Arresto absolvit die 16. Januarij an. 1680. Id quod biennio post, regio edicto, flagitantibus Episcopis Lutetiæ congregatis, generaliter circa reliqua ejusdem generis Capitula, sancitum est.

XLI. Postremò idem Pinssonius in definienda Regalia cap. v. n. 5. p. 71. adhuc secum pugnat. Cùm enim superiori capitulo fusè ostendisset, collationes Beneficiorum inter fructus vacantium Episcopatuum computari, eóque nomine ad Reges, durante Regalia, spectare, hoc loco alterum ab altero tanquam res prorsus diversas, distinguit: cúmque hactenus celeberrimi quique Galliæ Juris-consulti spiritualem Regaliam, quæ collatione Beneficiorum continetur, in temporali Regalia, hoc est, in fructuum perceptione fundatam esse docuerint, adeò ut Petrus Pithæus ambas necessariò conjunctas esse, atque unum idémque jus conflare voluerit: hic

tanquam cæteris Regaliæ defenſoribus conſultior & perſpicacior, eas inter ſe dividit, & inverſo ordine ſpiritualem Regaliam temporali præponit, quaſi hæc illius tantum appendicula, ac velut quoddam additamentum foret. *Regalia*, inquit, *optimè definiri poteſt, jus regium Franciæ ad omnes Eccleſias Cathedrales pertinens, quod poſitum eſt in collatione Beneficiorum ſimplicium & ſine animarum cura, quæ ad collationem Epiſcoporum ſpectant, dum ea, ſede Epiſcopali vacante, contigerit vacare, aut vacantia reperiri: cui Beneficiorum collationi adjuncta eſt adminiſtratio fructuum temporalium.* Quibus verbis eam Regaliæ partem in ejus definitione prætulit, quæ ipſi cæteríſque univerſalis Regaliæ Patronis longè carior eſt; vel potius rationem habuit explicationis decreti Lugdunenſis, quam ſupra attulerat, quæ funditus corrueret, niſi Regaliam ſpiritualem omnino à temporali ſejunxiſſet.

XLII. Alia hujus Auctoris ἀσύστατα, hallucinationes, falſáſque conſequentias perſequi, tum quia per ſe ſatis patent, tum quia in Tractatu generali, præſertim verò libro IV. ubi ad oppoſitiones adverſariorum reſponſum eſt, quadam veluti anticipatione confutantur. Quæ hic animadverſa ſunt, ſufficient, ut omnes intelligant, inprimis huic ſcriptori convenire veriſſimum Stephani Paſquierij elogium, quo jamdiu univerſalis Regaliæ patronos non tam *Juris-conſultos Gallicos*, quam *aulicos adulatores* nuncupavit.

CONSTI-

CONSTITUTIO *Dominus Rex*, de qua ſupra lib.1. cap. 16 ex Codice manuſcripto Arreſtorum, qui fuit primùm Domini *Ruzé* Conſiliarij Parlamenti Pariſienſis, deinde Domini *Petau* ejuſdem Parlamenti Conſiliarij, nunc verò dicitur extare Romæ in bibliotheca Chriſtinæ Auguſtæ Suecorum Reginæ. Quæ hic Italico charactere exhibentur, deſiderantur in eadem Conſtitutione relata ab Ægidio *Le Maiſtre* & alijs ſcriptoribus.

DOminus Rex, prout conſtat per antiqua ſcripta cameræ, conſuevit capere Regalia, cùm vacaverint in Provincijs & Diœceſibus, quæ ſequuntur, videlicet.

In tota Provincia Senonenſi, & ejus ſuffraganeis, excepta Diœceſi Autiſſiodorenſi, in qua Decanus & Capitulum dicuntur feciſſe communicationem cum Rege.

In tota Provincia Remenſi, excepta Diœceſi Cameracenſi.

In tota Provincia Bituricenſi, excepta Lemovicenſi, Cathurcenſi, Ruthenenſi, Albienſi, Mimatenſi. *Rex habet Regaliam in duobus caſtris dictæ Diœceſis Albienſis.*

In tota Provincia Turonenſi, excepta Maclovienſi, Trecorenſi, Coriſopitenſi, Briocenſi, Venetenſi, Nannetenſi & Dolenſi.

In Provincia Burdigalenſi ſolum, veruntamen de Pictavienſi computatum fuit anno 1306. *Sed Rex per litteras præcepit totum reſtitui Epiſcopo, tunc conditione habita, quòd inquireretur diligenter, ſi prædeceſſores Epiſcopi feciſſent homagium Regi, & ſi ſic, quòd recuperaretur ſuper ipſum Epiſcopum, quod ei fuerat reſtitutum.*

In tota Normania habet Regale.

In Provincia Auxitanenſi & Arelatenſi & per conſequens in tota lingua Occitana nihil habet.

Extractum à Regiſtris Cameræ computorum Domini noſtri Regis, cum quibus per ordinationem Dominorum ibi collatum per me Le Blanc.

CATALOGUS

Ecclesiarum, quæ in Gallia vel Regaliæ obnoxiæ sunt, vel ab ea liberæ.

IN Gallia aliæ sunt Ecclesiæ Regaliæ jam à longo tempore obnoxiæ: aliæ quæ cùm huic juri subjectæ olim essent, pristinam libertatem per privilegia Regum, aut per contractus cum ijs initos recuperarunt: aliæ verò, quæ ab hac servitute omnino liberæ, nunquam ei ante nostra hæc tempora subditæ sunt. Eas omnes præsens catalogus exhibebit.

Ecclesiæ Juri Regaliæ ex antiqua consuetudine obnoxiæ.

In Provincia Senonensi.

I. Senonensis.

II. Trecensis.

Extat tamen in promptuario antiquitatum Trecensium Camusati, Declaratio Philippi Augusti, quòd Præbendæ, Archidiaconatus, & alia beneficia, tempore vacantis sedis, futuro Episcopo reservarentur, ad conferendum quibus vellet.

In Provincia Parisiensi.

III. Parisiensis.
IV. Carnotensis.
V. Meldensis.
VI. Aurelianensis.

Ecclesiæ per privilegia, & concessiones Regum à Regalia liberatæ.

I. Antissiodorensis, *ex contractu & titulo oneroso, ut patet ex Regesto Cameræ computorum.*

II. Nivernensis, *similiter, ut creditur, ex titulo oneroso.*

In Pro-

In Provincia Remensi.

VII. Remensis.

VIII. Bellovacensis.

IX. Bononiensis.

X. Catalaunensis.

In Ecclesia Cathedrali Catalaunensi Regalia locum non habet in collationibus Prabendarum, ut judicatum est Arresto Parlamenti Parisiensis die 23. Aprilis anno 1643. quòd illas non conferat Episcopus, sed Capitulum: id quod peculiare est huic Ecclesia, cùm in alijs juri Regalia ex antiqua consuetudine obnoxijs, soli fere Antistites Canonicatus & Prabendas Ecclesiarum Cathedralium conferant.

XI. Laudunensis.

XII. Noviodunensis.

XIII. Silvanectensis.

XIV. Suessoniensis.

In Provincia Rothomagensi.

XV. Rothomagensis.

XVI. Ebroicensis.

XVII. Lexoviensis.

XVIII. Sagiensis.

XIX. Bajocensis.

XX. Constantiensis.

XXI. Abrincensis.

In Provincia Turonensi.

XXII. Turonensis.

In Provincia Bituricensi.

XXIII. Bituricensis.

Olim Regalia in hac Ecclesia locum non habebat, saltem in collatione Praben-

III. Ambianensis. *Ex privilegio Caroli IV. an. 1327. quod varijs Arrestis Parlamenti Parisiensis confirmatum est apud Choppinum lib. 1. de sacra Polit. tit. 6. & Ægidium Le Maistre Tract. de Regalia.*

IV. Andegavensis, *saltem quod ad collationem Beneficiorum attinet. Apud Ægidium Le Maistre.*

V. Cenomanensis, *quod spectat ad collationem Beneficiorum. Apud eumdem Le Maistre, & ex instrumento inter Probationes libertatum Ecclesia Gallicana edito cap. 15. n. 7.*

darum,

darum, ut patet ex Arresto tribus post Concilium Lugdunense annis lato.

XXIV. Claromontana.

Quondam libera erat à Regalia in collatione Præbendarum, & potiori parte redditüum, ut probat Arrestum anno 1309. latum.

XXV. San-Floriacensis.

Primùm Regaliæ non subjiciebatur, tum quòd ante annum 1317. quo ad titulum Episcopatus evecta est, Abbatia esset à Toparchis illius regionis fundata; tum quòd posita sit in superiore Arvernia, quæ tota Jure civili scripto regitur, uti Occitania, & aliæ finitimæ Provinciæ, in quibus incognitum fuit jus Regaliæ.

In Provincia Lugdunensi.

XXVI. Lingonensis.

A Regalia immunis erat ex declaratione Philippi Augusti ante Concilium Lugdunense edita. Sed à longo jam tempore huic oneri subjecta est.

XXVII. Cabillonensis.

XXVIII. Matisconensis.

Probabile est utramque hanc Ecclesiam olim à Regalia immunem fuisse, cùm nulla earum mentio fiat in regesto Cameræ computorum. De Matisconensi extat diploma Philippi Augusti an. 1209. tom. 3. Galliæ Christianæ, quo Pontio de Thoire Episcopo ejúsque successoribus in perpetuum Regaliam remittit.

In Provincia Cameracensi.

XXIX. Tornacensis.

VI. Cameracensis. *Ex regesto Cameræ computorum.*

XXX.

XXX. Sanctaudomarensis.

Episcopali dignitate donata est præterito sæculo, ad postulationem Regis Hispaniarum, in cujus dominio erat: unde ab origine sua Regaliæ non subjacuit. Sed cùm avulsa sit ex antiqua Morinensium Diœcesi, Regaliæ jampridem obnoxia, ei subdita est ab Officialibus regiis, postquam Sanctaudomarum in potestatem Regis Christianissimi redactum est.

VII. Atrebatensis. *Ex privilegio, quod concessit Philippus Augustus anno 1203. apud Choppinum lib. 1. de sac. Polit. tit. 6. Idem confirmarunt per suas declarationes Philippus Pulcher anno 1302. & Carolus VI. anno 1392. & Parlamentum Parisiense per sua Arresta.*

Ecclesiæ à Regalia liberæ,

Neque huic unquam juri ante hæc nostra tempora subditæ.

In Provincia Narbonensi.

I. Narbonensis.
II. Agathensis.
III. Alectensis.
IV. Biterrensis.
V. Carcassonensis.
VI. Lodovensis.
VII. Monspeliensis.
VIII. Nemausensis.
IX. Sancti Pontij de Tomerijs.
X. Uceticensis.

Ex regesto Cameræ computorum: ex constitutione Philippi Pulchri anno 1303. ex declaratione Raymundi Comitis Tolosani anno 1209. longè ante Concilium Lugdunense facta; & ex perpetuo usu.

XI. Elnensis seu Perpiniacensis.

Ex eadem declaratione Raymundi Comitis, & ex perpetuo usu; cùm jus Regaliæ incognitum fuerit in Provincia Tarraconensi, ad quam pertinebat Elnensis Ecclesia, antequam Comitatus Rusicinonensis in dominium Regis Christianissimi devenisset.

In Provincia Tolosana.

XII. Tolosana.
XIII. Vaurensis.
XIV. Lombariensis.
XV. Mirapicensis.
XVI. Montalbanensis.
XVII. Sancti Papuli.
XVIII. Rivensis.
XIX. Appamiensis.

Ex ijsdem titulis, quibus Provincia Narbonensis, ex qua Tolosa cum suis suffraganeis delibata est, & ad Metropolis dignitatem evecta à Joanne XXII. Pontifice Maximo.

In Provincia Auſcitana.

XX. Auſcitana.
XXII. Adurenſis.
XXII. Aquenſis.
XXIII. Baionenſis.
XXIV. Bajatenſis.
XXV. Convenenſis.
XXVI. Conſeratenſis.
XXVII. Lectoratenſis.
XXVIII. Laſcarienſis.
XXIX. Oleronenſis.
XXX. Tarbienſis.

Ex iiſdem titulis ac præcedentes Provinciæ, & ex uſu perpetuo.

In Bituricenſi Provincia.

XXXI. Albienſis, nunc Metropolis.
XXXII. Cadurcenſis.
XXXIII. Caſtrenſis.
XXXIV. Ruthenenſis.
XXXV. Mimatenſis.

Ex regeſto Cameræ computorum: ex declaratione Raymundi Comitis Toloſani; ex Arreſto Parlamenti lato anno 1272. hoc eſt, duobus annis ante Concilium Lugdunenſe, in cauſa Capituli Eccleſiæ Albienſis, ſede vacante; & ex uſu perpetuo.

XXXVI. Lemovicenſis.

Ex regeſto Cameræ computorum, & ex perpetuo uſu.

XXXVII. Tutellenſis.

Eodem titulo, cùm diſtracta fuerit ex Diœceſi Lemovicenſi & Epiſcopatus honore donata à Joanne XXII.

XXXVIII. Vabrenſis.

Ex iiſdem titulis, cùm diſtracta fuerit ex Diœceſi Ruthenenſi, & ad dignitatem Epiſcopalem evecta ab eodem Joanne XXII.

XXXIX. Anicienſis.

Ex iisdem titulis ac præcedentes, & ex celebri Arreſto Parlamenti lato tempore ſancti Ludovici, & litteris patentibus ejuſdem ſancti Regis confirmato, quo, poſt legitimam inquiſitionem factam, certorum quorumdam bonorum redditus Regi adjudicati ſunt; in reliquis verò nominatim in collationibus Præbendarum, pro libertate Eccleſiæ pronuntiatum eſt.

In Provincia Arelatenſi.

XL. Arelatenſis.
XLI. Maſſilienſis.
XLII. S. Pauli Tricaſtinenſis.
XLIII. Tolonenſis.
XLIV. Arauſicana.

Ex regeſto Cameræ computorum: ex declaratione Raymundi Comitis Toloſani, & ex conſtitutionibus Frederici II. Imperatoris, cui ſuberat Arelas titulo regni decorata; & ex perpetuo uſu.

In Provincia Aquæ-Sextienſi.

XLV. Aquæ-ſextienſis.
XLVI. Aptenſis.
XLVII. Forojulienſis.

XLVIII.

XLVIII. Vappincensis.
XLIX. Regiensis.
L. Cistariensis.

Ex iisdem Constitutionibus Frederici II. Imperatoris, & ex perpetuo usu.

In Provincia Viennensi.

LI. Viennensis.
LII. Valentinensis, & Diensis.
LIII. Gratianopolitana.
LIV. Vivariensis.

Ex iisdem Constitutionibus Frederici Imperatoris, cùm Delphinatus feudum esset Imperii, antequam donatione ab Humberto facta anno 1349. Christianissimorum Regum corona accessisset: & ex usu perpetuo.

In Provincia Ebrodunensi.

LV. Ebrodunensis.
LVI. Diniensis.
LVII. Glandatensis.
LVIII. Grassensis.
LIX. Venciensis.
LX. Senecensis.

Ex iisdem titulis, ac provincia Viennensis.

In Provincia Burdigalensi.

LXI. Burdigalensis.
LXII. Agennensis.
LXIII. Engolismensis.
LXIV. Condomiensis.
LXV. Lucionensis.
LXVI. Rupellensis.
LXVII. Petracoricensis.
LXVIII. Pictaviensis.
LXIX. Sanctonensis.
LXX. Sarlatensis.

Ex regesto cameræ computorum: ex declaratione Ludovici VI. Ludovici VII. anno 1138. ex solemni Arresto Parlamenti lato anno 1277. pro Capitulo & canonicis Ecclesiæ Burdigalensis, sede vacante, adversus Officiales Eduardi I. Regis Angliæ & Ducis Aquitaniæ; & ex usu perpetuo usque ad annum 1596. quo Gallia civilibus bellis adhuc flagrante, Parlamentum suo Arresto pronuntiavit: Archiepiscopatum Burdigalensem obnoxium esse juri Regaliæ, haud secus, atque alios Archiepiscopatus & Episcopatus regni. *Qua de re Clerus Gallicanus, reddita pace, apud Henricum IV. conquestus est, qui anno 1606. publico Edicto declaravit:* Nolle se uti jure Regaliæ, nisi ea forma, qua ipse Regésque prædecessores usi fuerant, nullatenus illud producendo in damnum Ecclesiarum, quæ illi non erant obnoxiæ.

In Provincia Turonensi.

LXXI. Redonensis.
LXXII. Nannetensis.
LXXIII. Vannetensis.
LXXIV. Macloviensis.
LXXV. Dolensis.
LXXVI. Leonensis.
LXXVII. Trecorensis.

LXXVIII. Briocensis.
LXXIX. Corosopitensis.

Hi novem Episcopatus Britanniæ minoris, seu Armoricæ eatenus Regaliæ primum obnoxij erant, ut Ecclesiarum vacantium redditus à Ducibus Britanniæ, aut eorum Officialibus administrarentur, & deductis impensis, successoribus redderentur Episcopis. Unde in regesto Cameræ computorum inter Ecclesias à Regalia liberas nominatim recensentur. Excipiuntur etiam ab Ægidio Le Maistre in Tractatu de Regalia, & à Philippo Probo quæst. 60. art. 37. De ijs vide Choppinum lib. 1. de sacra Polit. num. 20. Cardinalem D'Ossat Ep. 293. Cæterum tota hæc Provincia Arresto Parlamenti Parisiensis die 23. Decemb. anno. 1598. lato Regaliæ onus subire coacta est: qua de re Clerus Gallicanus postmodum querelas suas detulit ad Henricum Magnum, à quo supra memoratum edictum anno 1606. ad tuendam Ecclesiarum libertatem impetravit.

In Provincia Trevirensi.

LXXX. Metensis.
LXXXI. Tullensis.
LXXXII. Virdunensis.

Ex Constitutionibus Frederici Imperatoris, & perpetuo usu, etiam postquam præterito sæculo regno Franciæ addita sunt: à qua libertate tantum paucis abhinc annis exciderunt.

In Provincia Moguntinensi.

LXXXIII. Argentinensis.

Ex Constitutionibus Frederici Imp. & perpetuo usu.

In Provincia Vesuntionensi.

LXXXIV. Vesuntionensis.
LXXXV. Bellicensis.

Ex eodem titulo ac præcedentes Ecclesiæ, & ex perpetuo usu, qui in Ecclesia Bellicensi abruptus est anno 1608. famoso illo Arresto Parlamenti Parisiensis, quo occasione cujusdam litis in publicum auditorium deductæ, sine alia causæ cognitione, nec citatis vel auditis Cleri Gallicani Procuratoribus, ad requisitionem Advocati generalis fisci regij, pronuntiatum est, jus Regaliæ competere Regi in Ecclesia Bellicensi, quemadmodum & in alijs omnibus Ecclesijs Cathedralibus sui regni, interdictúmque Advocatis, ne quid posthac huic decisioni contrarium proponerent. Qua de re conquerente Clero Gallicano, Henricus IV. vetuit, ne illud Arrestum executioni mandaretur, & Parlamento ejusmodi causarum cognitione interdixit, quas ad supremum regij Consistorij tribunal evocavit.

In Provincia Mechliniensi.

LXXXVI. Iprensis.

Evecta est ad dignitatem Episcopalem à Paulo IV. anno 1559. ad postulationem Regis Hispaniæ. Unde ab origine libera fuit à jugo Regaliæ, quod tamen jam subire cogitur, postquam anno 1678. Franciæ bello quæsita est.

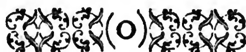
In Pro-

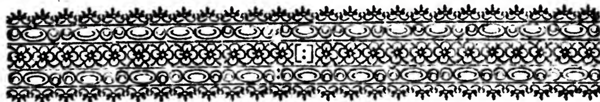
In Provincia Lugdunensi.

LXXXVII. Lugdunensis.
LXXXVIII. Augustodunensis.

Hæ duæ Ecclesiæ mutuo hoc jure utuntur, ut vacante sede Episcopali Augustodunensi, Archiepiscopus Lugdunensis plenam ejus administrationem habeat, tam in spiritualibus, quam in temporalibus, atq; etiam in collationibus Beneficiorum; & vicissim Episcopus Augustodunensis in Ecclesia Lugdunensi, ubi vacaverit sedes Archiepiscopalis: idque à quingentis fere annis Philippi Augusti diplomate sancitum est, ac duobus Parlamenti Parisiensis Arrestis nostrâ hac ætate latis, videlicet die 11. Maij anno 1630. & 1. Augusti 1667. confirmatum.

Ex hac enumeratione patet, in dominio Regis Christianissimi non amplius, quam triginta esse Ecclesias, in quibus Regalia ex antiqua consuetudine locum habeat; novem verò esse Provincias Ecclesiasticas solidas, nempe Narbonensem, Tolosanam, Auscitanam, Albiensem, Arelatensem, Aquæsextiensem, Viennensem, Ebrodunensem, Burdigalensem; Ecclesias autem universim octoginta octo à Regalia prorsus liberas: quibus si septem illas adjicias, quæ per privilegia Regum, aut contractus cum ijs initos ab eo onere liberatæ sunt, nonaginta quinque liberas reperies. Unde si omnium Ecclesiarum, prout nunc regnum se habet, rationem inieris, ex asse dodrantem, hoc est, ex quatuor partibus totam Ecclesiarum summam conficientibus, tres fermè invenies, quæ cùm à Regalia essent immunes, huic oneri suppositæ sunt per regiam declarationem anni 1673. quâ jus istud ad omnes regni Ecclesias productum est, insuper habito Concilij Lugdunensis decreto, quo ejusmodi Regaliæ extensio seu usurpatio sub excommunicationis pœna prohibetur.

PRÆCIPVA DOCUMENTA

AD

Hanc Regaliæ causam spectantia, quæ superstitibus adhuc Reverendissimis Episcopis Alectensi, & Appamiensi edita sunt, quorum pleraque ex Gallico idiomate translata sunt in Latinum.

Documentum I.

Mandatum Illustrissimi & Reverendissimi Domini Nicolai Pavillon Episcopi Alectensis contra eos, qui obtentu Regaliæ Alectensis Ecclesiæ Beneficia occupabant.

NIcolaus Dei miseratione Episcopus Alectensis, Charissimis & Dilectissimis Fratribus Ecclesiæ nostræ Cathedralis, & collegij S.Pauli Canonicis, Archipresbyteris, Rectoribus, Vicarijs, aliisque Personis Ecclesiasticis Salutem & Benedictionem. Quoniam ex querelis, à Promotore hujus Diœcesis ad aures nostras delatis, intelleximus, quamplures subreptitiè, titulóque Regaliæ, non pauca Beneficia, sive Dignitates illæ sint, sive Canonicatus, tam in Cathedrali, quàm in Collegiata S.Pauli Ecclesia obtinuisse, imò conatos insuper esse, ut obtentu dictæ Regaliæ eorundem Beneficiorum Possessionem

sessionem caperent; idque non attento, quòd major præfatorum Beneficiorum pars per Canonicam legitimámque Institutionem, jam in alios sit collata, iique longo annorum cursu pacificâ eorundem Possessione fruantur; id verò ad manifestam invasionem, & usurpationem jurium Ecclesiasticorum pertineat, ac antiquis juribus, Canonicæque libertati adversetur Provinciæ Narbonensis, quæ non solùm cùm proprijs privatísque Dominis serviret, verùm etiam posteaquam imperante Ludovico sancto Coronæ Gallicæ juncta est, nunquam Regaliæ subjacuit; imò ejusdem Ludovici, ejúsque Successorum Regum patrocinio, antiquas suas immunitates ac jura retinuit, præsertim quoad illa, quæ Regaliam spectant, ac etiam per litteras patentes Philippi Pulchri de anno 1303. earundem immunitatum ac Privilegiorum confirmationem accepit, & diuturnâ, ac immemoriali possessione libertatem suam præscripsit; imò quantumvis hujus Provinciæ jura minùs firma essent, minúsque fundata, quàm reipsâ sint, cui tamen mirum novúmque, & hactenus inauditum non accidat, post sex & triginta annos, quibus huic Episcopatui præesse cœpimus, eóque pacificè totidem annorum cursu potiti sumus, ac omnia Beneficia contulimus, nullo Regaliæ impedimento, eandem Regaliam perinde ac vacante Ecclesiâ in nostra Diœcesi aperiri? Quanto ergo hujusmodi attentata plus habent novitatis, magísque in Ecclesiæ præjudicium vergunt, tanto magis nostrarum partium est, ut illa in ipsis initijs suffocemus, præsertim cùm titulo Regaliæ jam sibi videantur possessionem vendicâsse in aliquibus Ecclesiæ nostræ Beneficijs, videlicet, Cimmeliarchatûs nostræ Cathedralis, quem Clericus aliquis Tholosanus resignandum sibi curavit Regaliæ obtentu, ac insuper fructus usurpare conatur, non obstante Mandato & Interdicto nostro, quo, ne deinceps virtute

tute Regaliæ, fecutæque Possessionis functionibus illius Beneficij se ingerere præsumeret, sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ districtè prohibuimus. Alterum Beneficium est, cui cùm à sua fundatione cura animarum annexa sit, habeátque aliquos Parochianos, quantumvis parvo numero subjectos, jam tamen per aliquos annos à Persona laicæ conditionis possessum est, & ab hac ad aliam transijt, ne nomine quidem notam. Quæ omnia, nisi remedio aliquo opportuno corrigantur, necesse tandem est, ut in maximum Ecclesiæ, dictorúmque Capitulorum, ac Diœceseon damnum & confusionem redundent. Quæ cùm ita se habeant, præfatus Diœcesis nostræ Promotor instanter rogavit, ut ad hunc effectum auctoritatem nostram interponere dignaremur.

Nos ergo precibus ejusdem Promotoris permoti, & præsertim hujusmodi Regalistarum injustis conatibus obviare, ijs verò, qui de præfatis Beneficijs canonicè investiti sunt, ne quidquam molestiæ patiantur, providere cupientes, ac insuper, quantum in nobis est, ac juxta obligationem nobis ex Divinæ Legis, sacrorúmque Canonum præscripto impositam, jura & libertates Ecclesiæ nostræ illibata conservare; Capitulis Ecclesiæ nostræ Cathedralis, ac Collegiatæ S. Pauli iterum inhibemus, prout jam aliàs inhibuimus, ne quemquam eorum, qui subreptitiè, ac prætextu Regaliæ Collationes, aut nominationes impetrârunt, in præfata Beneficia recipiant, in chorum, aut capitulum, aliásve functiones eorundem Beneficiorum admittant, sub pœna suspensionis, quam ipso facto incurrant, quicumque ad hujusmodi receptionem aut installationem auxilio, aut consilio, aut alio quocúnque modo cooperati fuerint. Ipsis verò, ita ut prætactum est, Provisis, ne se dictis Beneficijs ingerant, sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ. Omnibus etiam Personis

sonis Ecclesiasticis æquè prohibentes, ne quocúnque modo, ut præfatum est, Provisis, consilium, aut auxilium præstent in capienda Possessione, idque sub pœna suspensionis æquè ipso facto incurrendæ. Mandamus etiam Sacerdoti, ad quem notitia istarum primò pervenerit, aut aliàs cuicúnque Clerico tonsurâ insignito, ut omnes actus, aut aliàs quidquid ad hujus Mandati nostri promulgationem necessarium fuerit, diligenter expediat, aut expediri faciat. Datum Alecti in nostris Ædibus Episcopalibus die 5. Martij Anno 1675.

(L. S.)

Nicolaus Episcopus Alectensis.

& infrà

Ad Mandatum Illustrissimi

Mercier.

Documentum II.

Epistola Illustrissimi & Reverendissimi Domini Nicolai Pavillon Episcopi Alectensis ad Conventum Generalem Cleri Gallicani.

8. Julij Anno 1675.

Illustrissimi & Reverendissimi Domini.

QUia certum & persuasum omnino habeo, nihil vobis antiquius, ac æquè cordi esse, quàm ut jura & disciplinam Ecclesiasticam illibata conservetis, ideò imperare mihi non possum, quin in sinum vestrum querelas meas effundam, doceámque, quæ hisce diebus immunitati ac disciplinæ Ecclesiasticæ æquè funesta contigêre. Primum est, Tholosanum quemdam Clericum ausum esse, me absente, Ecclesias Diœcesis meæ Visitationis causâ obeunte, obtentu Regaliæ in unam hujus Cathedralis Ecclesiæ Dignitatum irrumpere, ejúsque

que possessionem captare. Equidem dissimulare hanc invasionem non potui, nisi officio ac partibus meis deesse vellem; & ideò edita in prætensum hunc Regalistam Inhibitione, (cujus hìc copias adjungo) & illi, ne se in illius Beneficij functiones ac munia ingerat; & Capitulo Ecclesiæ meæ Cathedrali, ne illum recipiat, seriò ac enixè præcepi. Nec opus est, credo, ut vobis, Illustrissimi & Reverendissimi Domini, hujus Inhibitionis meæ causas & momenta enumerem; sunt enim illa ipsa, quæ lapsis retrò annis Cleri Gallicani Conventus impulerunt, ut ad conservandas in hac re non solùm Provinciæ Narbonensis, sed aliarum etiam Provinciarum, ac particularium Ecclesiarum immunitates tanto Zelo tantáque contentione incumberent. Et ego impetrare à me non potui, ut non imitarer ejusdem Cleri exempla, eodémque Spiritu animarer, cujus tot notas ac insignia monumenta leguntur in ultima Compilatione, jussu Cleri impressa. Optâssem ego quidem, ne cogerer hanc glaciem primus rumpere; quamvis enim maximi momenti sit Regaliæ causa, nec ad meam tantùm Diœcesim, sed ad plures integrásque Provincias, ac etiam Ecclesias particulares pertineat; nondum tamen mecum planè statueram, quam in hac causa oporteret me faciem induere: ídque solùm agebam, ut inter tacitas preces lacrymásque Deo rem totam commendarem, utpote qui omnium Principum corda, in sua potestate ac arbitrio habet, quíque Concilijs Episcoporum præsidet, ut is videlicet & Regi sensa inspiraret illius justitiâ & pietate digna: & Conventui vestro media & rationes ostenderet, jura ac libertates Ecclesiæ fortiter asserendi. Sed ecce! ab hac animi ambiguitate inopinatus me eventus liberavit; novus enim ille Regalista ausus est unam ex Ecclesiæ meæ Cathedralis Dignitatibus occupare, ejúsque possessionem, perinde,

ac

ac si Sedes Episcopalis vacaret, invadere; neque hoc solùm, verùm etiam asserere, hanc Provinciam non obstante antiquâ libertate, & possessione memoriam hominum excedente, aliísque tot authenticis titulis, Regaliæ obnoxiam esse, imò Regaliam in mea Diœcesi jam esse apertam, quam tamen triginta sex annos pacificè gubernaveram, ac Beneficia omnia potestati meæ obnoxia, nullo repugnante contuleram.

En Illustrissimi & Reverendissimi Domini, primum querelarum mearum caput, quod necessariò insinuandum illis credidi, eósque supplicare, ut suam mihi auctoritatem, ac protectionem dignarentur impertiri.

Alterum est, quòd D. Baro, & Vicarius Generalis Domini Episcopi *Mirapicensis* non dubitaverit Provisionem Regalistæ cujusdam ad Canonicatum Ecclesiæ Collegiatæ Diœcesis meæ ratam habere, cui tamen haud ignorabat, nec me, nec Vicarium Generalem Domini Cardinalis Bonzij Archiepiscopi Narbonensis subscribere voluisse. Simile exemplum in monumentis Conventûs Anni 1660. reperire est Vicarij Generalis Mirapicensis, ob similem omnino errorem notati. Et quia in quamplurimis Cleri Gallicani Conventibus contra hujusmodi conatus remedia quæsita sunt, ac Decreta sancita; credidi incumbere mihi necessitatem, casum, qui nuper in hac materia contigerat, quíque ex circumstantijs, quæ illum comitatæ sunt, multo gravior evasit, vobis insinuandi; spero enim, nec curam, nec remedia vobis defutura, quibus hujusmodi excessibus imposterum caveatur. Supererant alia quædam Vobis communicanda, sed ea Domino Episcopo *de Beziers*, aliàs hujus nostræ Provinciæ Deputato confidenter aperui, rogavíque, ut in Comitijs exponeret. Nolo Vos amplius morari, finióque has meas inter preces ac vota, quas pro

omnibus illis, qui illuſtrem hunc Senatum componunt, inceſſanter effundo, ſimúlque, quâ maximâ poſſum, demiſſione, ac reverentiâ, ſum, eróque ſemper.

Alecti 8. Julij 1675.

Humillimus ac Obedientiſſimus Servus
Nicolaus Epiſcopus Alectenſis.

Documentum III.

Epiſtola Epiſcopi Alectenſis ad Eminentiſſimum Cardinalem Petrum de Bonzy Archiepiſcopum Narbonenſem.

8. Julij Anno 1675.

Bini eventus, qui paucos ante dies Apamienſem Eccleſiam turbavêre, impulerunt me, ut ad Comitia Generalia Pariſijs congregata litteras darem, meáſque illic querelas deponerem. Unus eſt Tholoſani cujuſdam Clerici, qui titulo Regaliæ unam ex Eccleſiæ noſtræ Cathedralis Dignitatibus obtinuit, ejúſque Beneficij poſſeſſionem cepit. Alter verò Carcaſſonenſis Clerici, cujus proviſionem æquè titulo Regaliæ obtentam Vicarius Generalis Mirapicenſis ratam habuit, quam tamen conſtabat & à me rejectam fuiſſe, & à D. Dumas Vicario Generali Eminentiæ Veſtræ. Quia verò utrúmque hoc factum ad publicam quietem, ac utilitatem ſpectat, & præſertim Narbonenſem Eccleſiam tangit, cui præeſt Eminentia Veſtra, credidi mearum eſſe partium, Eam omnium, quæ occurrunt, reddere certiorem. Et quidem nunquam opportunior ſe obtulit occaſio, quàm quæ modò affulget; cùm nemini dubium ſit, Epiſcopis, qui ad Comitia Generalia

Generalia convenêre, non modò justissimos titulos, verùm etiam auctoritatem suppetere, efficaciter magnóque cum fructu in hac causa laborandi; quod si modò facere omittant, verendum est, ne malum irreparabile evadat, ac remedij expers. Idipsum DD. Episcopis de Montpellier, & de Beziers hujus Provinciæ Deputatis per litteras insinuandum duxi, à quibus plura, quæ ad hujus causæ statum ac necessitatem pertinent, Eminentia Vestra intelliget. Cui ego à Deo gratiam, luménque exposco, ea omnia intelligendi, peragendíque, quæ ad majorem ejus gloriam, ac Ecclesiæ Suæ utilitatem conducere poterunt, ac pari reverentiæ, & sinceri amoris sensu in æternum persevero. Alecti 8. Julij 1675.

Humillimus & Obedientissimus Servus
Nicolaus Episcopus Alectensis.

Documentum IV.

Epistola Reverendissimi Episcopi Alectensis ad Dominum de Bezons Consiliarium Statûs.

30. Maij. Anno 1676.

Litteras quinto Maij ad me datas, elapsâ retrò hebdomadâ accepi, cùm domum ex itinere in Diœcesim meam suscepto redijssem; illæ quidem novum titulum addidêre antiquis obligationibus meis, ob memoriam curámque mei, quam in illis prolixè abundéque ostenditis. Id ergo agitis, ut quam mihi olim exhibuistis humanitatem, cùm Jus in hac Provincia diceretis, & cujus pretiosam adhuc memoriam retineo, nunc quoque exercere pergatis; quæ enim in causa Regaliæ, méæque nuper editæ Constitutionis tam sollicitè

ſuggeritis, novum mihi præbent benevolentiæ veſtræ argumentum, & à me pari veneratione, & attentione accepta, atque expenſa ſunt. In ipſo epiſtolæ primo limine profitemini, non eſſe intentionis veſtræ, merita hujus cauſæ, & an Diœceſis noſtra Regaliæ ſubjaceat, diſcutere; illud tamen videri vobis poſſe ac debere nos curare, ut Sacramentum fidelitatis in acta publica referatur; ſic enim omnem, quæ nobis impendet, tempeſtatem diſcuſſum, ac poſſeſſionem Epiſcopatûs octo & triginta annos à nobis obtenti firmatum iri. Optâſſem equidem, ut poſtulatis tam ſincero animo factis acquieſcere, & cauſam Regaliæ à nova hac forma, & ſolemnitate juramenti fidelitatis ſeparare licuiſſet; ſed hoc ipſum eſt, cujus modum & rationem nunquam hactenus reperi; adeò enim unum cum altero connexum eſt, ut eodem momento, quo in juramentum conſenſero, cogar etiam in Regaliam, Regiámque Declarationem conſentire, quæ ad meam quoque Diœceſim Regaliam extendit. Ego, à quo tempore examinandam hanc quæſtionem ſuſcepi, ut tanto ſecurior videlicet, expérſque periculi in hac cauſa progrederer, Deóque, ac conſcientiæ meæ ſatisfacerem, fateor ingenuè, adeò me certum perſuaſúmque eſſe redditum, Diœceſim meam à Regalia immunem eſſe, ut non ampliùs de illius libertate dubitaverim; néque id tantùm de particulari Eccleſia mea, ſed de tota Narbonenſi Provincia, cujus quoque immunitas non privilegio, non contractu aliquo nititur, ſed innatâ & coævâ, atque ab ipſa fundatione, in hanc uſque diem acceptâ productáque libertate. Ipſa Metropolitana Narbonenſis Eccleſia, quæ omnium in hoc Regno ferè antiquiſſima eſt, & à qua mea Alectenſis originem duxit, cum hac libertate nata eſt, eámque & priùs quam Coronæ uniretur, & poſtquam unita eſt, Ludovico ſancto regnante Regum patrocinio retinuit,

nuit, præſertim poſt Lugdunenſe Concilium, quo Regalia prohibebatur in alia loca, quàm quæ illam uſu recepiſſent, extendi; nec exemplum ullum oſtendi poterit, violatæ tam ſacræ, & antiquæ poſſeſſionis. Id quod Dominus de Marca tam in quadam Deductione ad preces Conventûs Cleri Gallicani de anno 1655. edita, quàm in octavo libro de Concordia Regni, & Sacerdotij præclarè oſtendit; ſuppetúntque quàm plurima iſtius rei monumenta in actis Cleri Gallicani. Hæ, præter alias, ſunt rationes, quæ moratæ me ſunt, ne paterer juramentum fidelitatis in acta publica referri, néque Regiæ Declarationi acquieſcerem; cùm id facere haud poſſem, niſi conſcientiæ, ac officio meo deeſſe vellem. Sed nec animus mihi erat ulteriùs progredi, ſi modò per aliorum importunitatem licuiſſet. Ij enim eâ uſi occaſione, quòd juramentum fidelitatis inſcribi noluiſſem, perinde ac ſi Sedes vacaret, quam tamen triginta & octo annos jam impleo, Beneficia Diœceſis meæ, titulo Regaliæ obtinere conati ſunt, eorúmque capiendæ Poſſeſſioni certatim advolârunt. Id me in neceſſitatem inevitabilem conjecit, mentis meæ enixiùs declarandæ; idem quippe futurum erat in hoc rerum ſtatu, ſilentium tenere, quod Regaliam agnoſcere, meámque Eccleſiam prodere. Statui ergo ad Comitia Cleri Generalia, quæ in oppido S. Germani convenerant, litteras exarare, ut exemplo videlicet aliorum retrò Comitiorum hanc cauſam amplexarentur, Regiámque Majeſtatem convenirent, Eíque rei momenta exponerent. Scio quidem Conventum Cleri ſolutum eſſe, Rege ſuper cauſa tam juſta támque neceſſaria nunquam adito; nec immoror examinandis cauſis, quæ Clerum retinuerint, ne Regem convenirent, diſcederéntque re infectâ, remedijs non ſolùm non applicitis, ſed fortè ne quidem tentatis. Id ſolùm dicam, cùm paucos poſt menſes in-

intellexissem, plura Diœcesis, & Cathedralis Ecclesiæ meæ Beneficia titulo Regaliæ collata esse, atque hujus Provisionis intuitu legitimos, canonicéque institutos Possessores expulsum iri, credidi necessitatem mihi incumbere, hujusmodi usurpatores arcendi, editâ nuper Constitutione, quæ sola supererat ad jura Ecclesiæ meæ defendenda, impediendásque tam irregulares injustásque Provisiones; nec ego ad hoc remedium priùs deveni, quàm reliquis destitutus, & necessitate adactus justæ defensionis, & si rationes ac momenta expendantur, quæ ad id faciendum me impulerunt, nemo non fatebitur, nihil eâ Constitutione Regijs juribus detractum esse, sed Ecclesiæ tantùm provisum, ne læderetur; neque enim mihi animus fuit Regaliam, quatenus, & in quibus locis usu recepta est, impugnare: illud tantùm contendi, non posse salvis justitiâ, & immunitate Ecclesiarum ad loca extendi hujus hactenus servitutis expertia, credidíque neminem ægro animo laturum, si necessitati, & obligationi meæ obsequerer, & libertati Ecclesiæ meæ tuendæ ea remedia impenderem, quæ à Deo acceperam, præsertim cùm de jure ageretur tanti momenti, & tot annorum possessione firmato. Neque hæc persuasio privata tantùm, & mea est, sed omnium ferè Episcoporum, qui non verentur, ubi occasio tulerit, eam palàm explicare, quanquam ob varias rationes passi sint juramentum fidelitatis inscribi; imò nec defuerint, qui ut juribus Ecclesiarum suarum caverent, protestati sint, eámque protestationem in archivia condiderint, parato in futurum præsidio. Denique jus hoc Immunitatis à Regaliæ servitute adeò clarum & perspicuum est, ut nihil aliud credi dicíque possit, quàm nunquam illud, quale reverà est, Regi exhibitum propositúmque fuisse: quin potiùs, ut ex Regia Declaratione constat, Regi persuaserunt, Regaliam jus esse Coronæ Gallicæ

Gallicæ coævum innatúmque, sicque non minùs, quàm Regia ipsa potestas, totâ Galliâ extensum; & tamen hæc, quæ pro certis supponuntur, adeo à vero aliena sunt, ut & historiæ, & Lugdunensis Concilij, & antiquorum, ac recentium Galliæ Regum edictorum, & rationum Cameræ Parisiensis, & sententiarum trium ferè sæculorum cursu in Parlamentis dictarum, & denique Celebriorum, qui de hoc argumento scripsêre, auctorum testimonijs contrarium manifestè ostendatur.

Sed & illud perperàm factum, quòd Ecclesias obstrinxerint ad producendos titulos, & rationes suarum Exemptionum, perinde ac si alijs Ecclesijs similes essent, quæ cùm olim Regaliæ subjacerent, essêntque in Provincijs huic servituti obnoxijs, libertatem tamen suam, aut contractibus onerosis, aut Regum privilegijs redemêre; & tamen, uti sæpe notatum à me est, Diœcesis Appamiensis, alíæque Narbonensis Provinciæ Ecclesiæ, non privilegijs, aut contractibus, quòd Regaliæ sint expertes, sed immunitati, ac libertati naturali debent, nunquam hactenus interruptæ. Postquam ergo Ecclesias naturâ, & origine suâ liberas cum ijs confuderunt, quæ hanc libertatem titulo aliquo particulari adeptæ sunt, illud posteà adjecêre, ut eas ipsas Ecclesias, non obstante immemoriali, ac continuâ possessione, Regaliæ eo prætextu submitterent, quasi Regalia ex ijs juribus esset, quæ nec præscribi, nec alienari possunt; hæc verò ratio id omnino supponit, quod priùs probandum erat; priùs enim probandum erat omnes Regni Ecclesias Regaliæ subjectas esse, & tunc modò quærendum, an hoc jus præscribi ab Ecclesijs contra Regem, & à Rege in Ecclesias alienari potuerit. Hæc si Regi suggesta fuissent, nimium ille justitiæ ac religionis habebat, ut Ecclesias eâ libertate, quam ab origine & fundatione sua, omniúm-

que Galliæ Regum patrocinio obtinuerant, privatas vellet. Hæc ego tanto libentiùs, majoríque fiduciâ vobis commemoro, quod cùm multis annis huic Provinciæ gubernandæ præfueritis, ejuſdem jura, moréſque, præſertim in ijs, quæ Regaliam ſpectant, comperta habeatis. Nec credo hanc meam agendi ſcribendíque libertatem ingratam ipſi Regi futuram; imò ubi intima hujus cauſæ momenta, ſinúmque perſpexerit, credo equidem, quæ hactenus à me peracta ſunt, rata habiturum, adſcripturúmque inviolabili in Ejus Majeſtatem obſequio, immenſóque deſiderio ſolidæ veræque Ejus gloriæ proferendæ. Finio, méque amicitiæ veſtræ, quam perpetuam cupio, enixè commendo, plenúſque reverentiæ, ac gratitudinis æternùm perſevero.

Alecti 30. Maij. 1676.

Humillimus & Obedientiſſimus
Servus
Nicolaus Epiſcopus Alectenſis.

Documentum V.

Secunda epiſtola ejuſdem Alectenſis Epiſcopi ad Eminentiſſimum Cardinalem de Bonzij Archiepiſcopum Narbonenſem.

Die 8. Junij. Anno 1676.

MOnita, quæ Eminentiæ Veſtræ placuit circa nuperam Conſtitutionem meam ad Regaliam ſpectantem per unum è Vicarijs ſuis mihi ſuggerere, cum ingenti animi ac reverentiæ ſenſu accepi, eumdémque rogavi, ut meo nomine Eminentiæ Veſtræ gratias referret; dum interim ego maturè, ac coram Deo re omni expensâ ſtatuere mecum poſſem;

possem; quid ad proposita respondere oporteret, ídque posteà Eminentiam Vestram per litteras edocerem. Et verò postquam omnia ad animum revocavi, & quidquid in utrámque partem afferri dicíque poterat, accuratè ac lentè discussi; fateor mihi nihil ex omnibus, quæ afferebantur, dignum occurrisse, quo ad mutandam primam sententiam, meámque Constitutionem revocandam moveri possem. Igitur de Canonica libertate non meæ tantùm, sed omnium hujus Provinciæ Ecclesiarum, si ea, quæ in præfata mea Constitutione exposui, vera sunt, satis hoc erit, ut omnibus, qui modò judicio aliquo pollent, nec partibus addicti sunt, justa valénsque appareat; & planè siquis examinandæ huic quæstioni animum adjiciat, fatebitur omnia, quæ à me illic producta sunt, non vera tantùm, sed & clarissima, & certissima esse, nec alijs rationibus opus est, quàm ijs, quæ à Domino de Marca ad preces Conventûs Gallicani anno 1656. conscripta, ac memoriæ commendata, quæque in libris de Concordia Imperij & Sacerdotij fusiùs ab eodem producta sunt, adjunctâ dissertatione Domini Episcopi Montispessulani (quam in una sessionum ejusdem Conventûs peroravit) alijsque documentis titulísque, quos inter acta & annales Cleri Gallicani reperire est. In his omnibus hujus Provinciæ libertas & exemptio clarissimè apparet, non privilegijs, non Regum favore & beneficio quæsita, sed naturali innatáque ac canonicâ, ipsáque fundatione ductâ libertate. Hanc sibi adjunctam habuit, cùm ad coronam Gallicam pervenit, eodémque ferè tempore hanc ei Concilium Lugdunense confirmavit, quo sub pœna excommunicationis omnibus, quantacunque dignitate florentibus, prohibitum est, ne Regaliam ad Ecclesias extenderent, hujus servitutis hactenus insuetas; néve Prælati alijque gubernandis Ecclesijs admoti auxilio aut consilio eam

promoverent, quin potiùs quantum pro virili obniterentur; ſed & Galliæ Reges Chriſtianiſſimi Decretis Concilij Lugdunenſis obſecuti, hanc ipſam libertatem intactam illibatámque Eccleſijs voluêre. Nam Philippus Pulcher, quamvis jus Regaliæ pro ijs Eccleſijs, in quibus hactenus uſu receptum fuerat, acerrimè tueretur, eâ tamen dato Diplomate (cujus Autographum in Archivijs Eccleſiæ Metropolitanæ Narbonenſis aſſervatur) hanc ipſam Eccleſiam minimè voluit; tantúmque abeſt, in hac libertatis ſuæ poſſeſſione quatuor ferè ſeculorum decurſu, quæ à Concilio fluxêre, turbatam eſſe, ut potiùs quamplurimis authenticis titulis legitimíſque documentis confirmata & ſtabilita ſit. Ecce, Eminentiſſime Cardinalis, Conſtitutionis à me editæ fundamenta. Ea verò nihil aliud complectitur, quàm quæ à jure communi Conciliòque Oecumenico quadringentis jam ferè annis totâ Galliâ recepto decreta ſunt. Hoc cùm animo reputarem, nunquam difficultates & pericula, quæ ex hac Regaliæ cauſa conſecutura prævidebam, tanti mihi viſa ſunt, ut removere me ab inceptis deberent. Explevi quæ conſcientiæ meæ ac officio paſtorali debui, cætera Divinæ providentiæ committo. Non ſum equidem rerum hujus Mundi adeò ignarus, ut non omnino occurrerint, quàm multa & gravia inſtarent mihi, ſi pergerem Regijs mandatis obluctari, cæterùm quoties Dei & juſtitiæ ac Eccleſiarum cauſa agitur, nihil eſt tam magnum arduúmque, quod morari ac perterrere nos debeat, præſertim cùm non ego me periculis ac pugnæ objecerim, ſed potiùs provocatus coactúſque in aciem proceſſerim, nec priùs loqui cœperim, quàm cùm ampliùs tacere non licuit; & tunc quoque, cùm loqui ac repugnare neceſſitas fuit, id ſolùm commiſi, ut Sacramentum fidelitatis non permiſerim in acta publica referri, id enim ſi permiſiſſem, hoc ipſo videbar in

Regaliam

Regaliam consentire. Cùm verò ob neglectam hanc solemnitatem Regaliam in hac mea Ecclesia, cui quadraginta jam annis præfueram, apertam esse contenderent, scripsi ad Comitia Cleri generalia, rogavíque, ut in hoc Regaliæ negotio causam Ecclesiæ sustinerent, ac Regi supplicarent, id enim ab alijs Cleri Conventibus semper hactenus observatum esse, eodémque tempore ad Eminentiam Vestram ac hujus Provinciæ Deputatos litteras exaravi. Non immoror equidem examinandis causis, quæ Patres illius sacri Senatûs permoverint, ut nec Rege admonito, nec provisis remedijs Conventum absolverint, cùm tamen ea causa esset, quæ præcipuè ad Clerum spectaret. Non ideò tamen minorem mihi credidi obligationem incumbere jura Ecclesiæ meæ defendendæ, quin potiùs tanto majorem eam esse censui, quanto minus auxilij ab alijs sperarem, & cùm paulò pòst certior redditus essem, quamplura ac præcipua Ecclesiæ Cathedralis ac Diœcesis nostræ beneficia titulo Regaliæ collata esse, consilium tandem cepi, Constitutionem meam in publicum edendi, cùm hoc unicum remedium superesset, quo libertatem ejusdem Ecclesiæ tueri, turbásque, quæ instare videbantur, avertere liceret. Scio obijci mihi, quod etiam Eminentia Vestra dignata est insinuare, hanc causam à Regio Senatu in Judicio Contradictorio præsentibus Cleri Deputatis judicatam esse, ipsúmque Clerum agnovisse Regium tribunal, séque illi submisisse, non ergo licere ampliùs reclamare. Hæc oppositio quàm est speciosa, tam fundamento ac soliditate caret. Nec enim in hac causa, si loqui propriè velimus, Regium forum Clerus agnovit, quippe qui Henricum IV. imploravit, suásque apud eum querelas deposuit adversus Parlamenti Parisiensis anno 1608. pronuntiatam sententiam, quam Ecclesiæ libertatibus gravem, Regióque Henrici Edicto duos ante

annos vulgato, & cui Parisiense Parlamentum aliquandiu repugnavit, contrariam affirmabant; easdémque posteà querelas apud Ludovicum XIII. gloriosæ memoriæ, ac regnantis Ludovici Patrem repetijt; ísque, ut publicis Cleri documentis constat, manum huic negotio finémq; per extraordinarios Commissarios (inter quos quamplures Antistites) apponere destinaverat, fecissétque, nisi mors destinata prævertisset. Lites ac contestationes, quæ posteà coram Senatu Regio agitatæ sunt, vertebantur solùm inter particulares Regalistas ex una, promotósque ab Ordinarijs ex altera partibus; non ideò tamen Clerus Gallicanus aut finem implorandi Regem fecit, aut libertatem Ecclesiarum Compromisso submittere voluit, quam semper ut certam, nullíque dubio, aut liti expositam agnovit. Poterant ergo sententiæ à Regio Consilio latæ, & quibus Procuratores intervenerant, privatorum negotia litésque finire; quippe cùm de dubijs incertísque causis ageretur. Id verò ut ad omnia indistinctè negotia extendatur, etiam ad illa, quæ spiritualem Episcoporum auctoritatem ac Ecclesiarum immunitatem tangunt, quæque nullum prorsus dubium aut litem patiuntur; enimverò indignum id esset, plenúmque periculi. Nec verò Procuratorum interventus obligare Episcopos eorúmque Diœceses potuit, cùm in hujusmodi materijs nullam habeant Deputati, imò ne ipsa quidem Cleri Comitia, concludendi potestatem. Causa Regaliæ publica est, respicítque quinque aut sex Ecclesiasticas Provincias, compluréſque particulares Diœceses, agitúrque de conservandis Ecclesiæ non solùm redditibus temporalibus, sed præsertim Dignitatum, Canonicatuum, aliorúmque principalium beneficiorum Collatione, quæ spirituale ac Hierarchicum quoddam jus est, nec libertas aut possessio, quâ Ecclesiæ hac in parte fruuntur, dubia aut

incerta

incerta est, sed certa, notoria, ac omnino comperta; malè ergo Ecclesiæ negotium gessissent, si illud judicio foróque submitterent Regij Senatûs, & si demus id factum esse, semper tamen Episcopis, quorum interest, potestas fuit reclamandi revocandíque contra jus & canones gesta. Clero coram Regio tribunali nihil aliud præstare licuit, quàm ut causæ momenta Principi exhiberet, ejúsque contra Regios Ministros libertati Ecclesiarum infestos opem invocaret, id quod præteritis etiam annis ab eodem Clero factitatum est, quando contra Parisiensis Parlamenti sententiam, Henrico IV. & Ludovico XIII. gloriosæ memoriæ Regibus supplicavit; intelligebat enim, juribus & libertatibus Ecclesiæ quamplurimum detrahi, imò aliquâ ratione ea deseri prodíque, si, cùm certa, & indubia essent, pro incertis & indecisis haberi pateretur, ac cognitioni Regiorum Ministrorum submitteret, qui aliàs naturali quâdam propensione feruntur Regum jura ultra terminos proferendi, & tunc præsertim, cùm non de Regis solùm, sed etiam ipsorummet commodo & auctoritate agitur, ut in præsenti Regaliæ causa. Non ergo formalitates aliquæ, quas dicunt in præsenti negotio observatas esse, Episcopis opponi possunt, quò minùs reclamare, suarúmque Ecclesiarum jura sustinere debeant, præsertim cùm Regijs Ministris jam solemne usúque receptum sit, ut quoties bellum Ecclesijs & earum immunitatibus fecerint, semper speciem aliquam formámque justitiæ obtenderint; quam si morari Episcopi voluissent, nunquam causa Ecclesiæ contra eos, qui opprimere eam nitebantur, defensa esset. Imò rem attentè considerantibus palàm est, hoc unum ex eorum artificijs fuisse, qui Ecclesijs Regaliam imponere moliebantur; sensim enim placidéque plures Procuratores, Prælatos & Capitula induxêre, ut judicio se sisterent Regij Senatûs, suæ-

que

que libertatis titulos & acta producerent, ac posteà reclamare volentibus opponerent; causam hanc jam examinatam decisámque in judicio Contradictorio fuisse; prævidebant enim, nisi hisce compendijs uterentur, & aliquam justitiæ formam præferrent, nunquam ad optatum finem perventuros, & hâc ipsâ justitiæ specie Regis animum occupârunt, effecerúntque ut in suas partes transiret; nec lucrari aliâ ratione eum poterant, quippe æqui justíque amantem; ac etiam cùm de ipsius commodis agitur, earum regularum, quæ semel constitutæ sunt, observantem. Sed nec contenti in ijs, quæ ad formam modúmque pertinent, Regi imponere, id multò magis quoad substantiam ipsam fecêre; suggesserunt enim Majestati Suæ, Regaliam jus esse Gallicæ coronæ coævum, eíque necessariò annexum, ac naturâ suâ universale, ac uniforme, totúmque Regnum complecti: quæ omnia planè nova dogmata sunt, recénsque inducta, ac historiæ testimonijs, Oecumenici Concilij toto Regno recepti Decisionibus, novis antiquísque Regum edictis, authenticis Cameræ Parisiensis documentis, Parlamentorum ab aliquot jam seculis arrestis, ac denique Auctorum, qui de hoc Argumento scripsêre, quíque inter præcipuos Senatores Regísque Ministros numerabantur, sententijs ac doctrinæ contraria. Præterea in hoc ipso, quod nobis objiciunt, Regij Consilij judicio Prælatos & Capitula ad producendos titulos, & alia suæ exemptionis documenta compulerunt, perinde ac si privatis privilegijs ac Contractibus (quemadmodum aliæ quædam Ecclesiæ Regaliæ olim subjectæ, & in Provincijs sitæ huic oneri assuetis) libertatem suam debeant, cùm tamen ea potiùs ex natura Ecclesiasticorum Beneficiorum, non aliunde proveniat, nec proinde alio titulo aut probatione, quàm naturalis suæ possessionis indigeat. Has verò Ecclesias postquam

quam in earum classem redegerunt, quæ particulari titulo à Regalia exemptæ sunt, continuò adjecerunt, eas nihilominus Regaliæ subjectas esse, nec defendi posse continuâ & immemoriali possessione; quippe jus Regaliæ adeò coronæ annexum esse, ut nec alienari nec præscribi possit: qua in ratiocinatione illud ipsum supponunt, quod probari, non supponi debuit; si enim jus Regaliæ nec alienari nec præscribi potuit, ergo jus Regaliæ jam constitutum & stabilitum esse oportuit, id verò probari debuit, cùm in hoc ipso tota lis & cardo hujus quæstionis vertatur. Hæc si explicata Regi fuissent, nostrarúmque Ecclesiarum jura & libertas, uti par erat, exposita, nimium haberet ille æquitatis, ut umquam pati posset libertatem & prærogativam Ecclesijs adimi, quibus à prima fundatione fruebantur, quásque alij retrò Reges intactas semper illibatásque voluerunt. Id ergo unum superest, ut Regi vid. res tota, ejúsque fundamenta & rationes, uti se habent, ante oculos ponantur, nec verò aptior alius est, qui præstare id possit, quàm Eminentia Vestra; character quippe & dignitas Metropolitani, ac præsertim gratia, quâ apud Regiam Majestatem floret, Eminentiæ Vestræ ante alios id præstabunt, ut vid. & loqui de hac causa liberè audeat, & à Principe libenter gratéque audiatur. Dignata est jam aliquoties Eminentia Vestra mihi significare, gratum sibi acceptúmque fore, si cùm necessaria aliqua occurrent, non omitterem eam submonere; at verò nihil magis necessarium majorísque momenti occurret, quàm quod præsens occasio monendum offert. Libertas nostrarum Ecclesiarum, quâ immunes à Regalia constituuntur, Depositum quoddam est fidei Episcoporum commissum, nobísque obligatio incumbit integrum illud intactúmque Christo Jesu supremo Ecclesiarum Pastori restituendi. Ego eâ jam ætate sum, ut reddendis villicationis

meæ rationibus vicinum me ſentiam, nec aliud magis conſcientiam meam prægravaverit, quàm ſi contra officij mei debitum apertámque veritatem jura ac libertates Eccleſiæ meæ prodam. Nec ego ſum ſolus, cui hæc cauſa tantopere cordi ac curæ ſit; nam Eminentiam Veſtram non latet, quid plerique Epiſcoporum ſentiant, & quàm apertè, dum occaſio ſe offert, in hac cauſa loquantur. Compertum quoque mihi eſt, nonnullos Epiſcoporum ſcriptis proteſtatos eſſe, eáſque proteſtationes in Archivia ſuarum Diœceſeon condidiſſe, ut hâc ſaltem ratione ſuarum Eccleſiarum juribus conſulerent. Me quod attinet, Deum enixè & ex intimo cordis precabor, ut quæ ad majorem ſui nominis gloriam, Eccleſiæ utilitatem, ac Conſcientiæ quietem faciunt, Eminentiæ Veſtræ inſpirare dignetur; ipſa interim dignabitur eodem, ut hactenus, affectu & benevolentiâ me proſequi; interim Reverentiæ ac veneratìonis plenus ſum, & ero ſemper. Alecti 6. Junij 1676.

Eminentiæ Veſtræ

Humillimus ac Obedientiſſimus Servus

Nicolaus Epiſcopus Alectenſis.

Documen-

Documentum VI.

Prima epistola Illustrissimi & Reverendissimi Domini Nicolai Pavillon Episcopi Alectensis ad Regem Christianissimum.

28. Junij Anno 1676.

INgens reverentia, quam Majestati Vestræ profiteor, ac etiam metus Eam, quo tempore gravissimis Regni curis distinetur, intempestivè adeundi, me in hanc diem remorata est, ne, quod jam dudum animo destinaveram, exequerer, Eámque in causa Regaliam spectante litteris convenirem. Nunc verò posteaquam eò res devenit, ut cogerer pro officij mei instituto super hoc ipso Regaliæ negotio decretum quoddam emittere, & illud vulgatum jam sit, pervenerítque ad aures Majestatis Vestræ; credidi non ampliùs calamum cohibendum esse; præsertim cùm mihi sapientiam justitiam clementiámque Majestatis Vestræ accuratè æstimanti dubitare non liceat, benignè pronísque auribus auditum me iri, Eámque æqui boníque consulturam, si quâ par est libertate ea in medium protulero, quæ huic materiæ elucidandæ servire possunt.

Enimverò in hac Regaliæ causa Ecclesiæ meæ, totiúsque Narbonensis Provinciæ (quæ nunquam huic servituti subjecta fuit) præcipuum jus vertitur, ídque non Regum privilegio concessum, sed naturali libertate, sacrísque Canonibus nixum, & ipsi Ecclesiarum fundationi congenitum, quódque sub primo, secundóque Regum Francorum stemmate Ecclesijs adhæsit, & tunc etiam, cùm ea Provincia suis, proprijsque Principibus subderetur; eandémque libertatem retinuit Ludovico IX. rerum potito, confectóque celebri illo de investi-

turis certamine, quod quinquaginta & amplius annos Ecclesiam juxtà, Imperiúmque collisit; & dum illud præsertim flagraret, insinuari paulatim Regalia cœpit, vicinásque Parisijs Ecclesias corripere, eas præcipuè, in quibus non tam legibus, quàm consuetudine, usúque præscripto vivebatur; nec tamen Ludovicus Sanctus Ecclesiarum Septimaniæ libertatem hac in re minui passus est, Rex videlicet, ut vitæ illius scriptores memorant, Ecclesiæ immunitatum observantissimus. Eadem Philippo Audaci Ludovici filio cura & studium fuit, sub cujus imperio, ejúsque legatis coram, in Lugdunensi Concilio, solemni decreto sancitum, vetitúmque est, ne quis Regaliam ijs Ecclesijs inferre auderet, quæ hactenus liberæ, exemptæque fuissent; præceptúmque Ecclesiarum Sacerdotibus, ut Regaliam proferre conantibus omni studio, viribúsque obniterentur. Hoc Lugdunensis Concilij decretum receptum in hoc Regno esse, observatúmque Majestas Vestra haud ignorat, illique regiâ auctoritate fulciendo Philippi Regis, aliórumque ejus successorum diplomata, & edicta accesêre; quippe Galliæ Reges contenti tunc temporis erant ijs locis privilegio Regaliæ frui, ubi hactenus usu recepta fuerat; alijs verò abstinebant hujus servitutis expertibus. Et ipse quóque Philippus Pulcher quamvis acerrimè obstitisset Bonifacio VIII. Regaliam evertere festinanti, intra tamen terminos stetit à majoribus suis observatos, imò libertatem hujus Ecclesiæ Narbonensis ipse datis patentibus litteris, quarum autographa in ejusdem Ecclesiæ Archivijs detinentur, agnovit, approbavítque. Ab eo verò tempore usque ad Majestatis Vestræ imperium id semper observatum est, videlicet ut cùm dubitaretur, an aliquæ Ecclesiæ subjacerent Regaliæ, an verò liberæ essent, ad consuetudinem velut ad Lydium lapidem respiceretur. Et denique ut difficultatibus indies

emer-

emergentibus occurri posset, designatio quædam in modum Edicti, aut Regiæ constitutionis prodita est, quæ omnes Ecclesias subjectas, liberásque complectebatur; inter liberas verò ultimo illius constitutionis articulo Septimaniæ Ecclesias videre est. Eandem Regulam Carolus VI. Carolus VII. Ludovicus XI. & Ludovicus XII. Francorum Reges, & Majestatis Vestræ antecessores secuti sunt, qui omnes non ex alijs provincijs, aut Diœcesibus Regaliæ jus vendicare sibi audebant, quàm ubi antiqua Consuetudine jus illud inoleverat. Imò Ludovicus XII. (cui ob insignem in suos clementiam, justitiámque Patris Patriæ cognomentum accessit) ministris suis sub pœna sacrilegij prohibuit, ne fructus Archiepiscopatuum, Episcopatuum, aliarúmque Ecclesiarum occuparent, in quibus Regaliæ locus non esset.

Parisiense quóque Parlamentum in suis Senatûs-Consultis seu Arrestis jam supra trecentos annos hâc ipsâ moderatione usum est, omnésque Auctores, quotquot de hac materia scripsêre, quamvis Coronæ ministri, ac præcipuis in Senatu officijs fungerentur, id semper pro Maxima, certóque axiomate tradidêre, videlicet: Regaliam non esse jus aliquod universale, totóque Regno extensum, sed intra certos limites, numerúmque Ecclesiarum coerceri, quarum aliquæ exemptæ sint, præsertim verò Provinciæ Narbonensis, quæ jam à Concilij Lugdunensis temporibus intactæ perdurârunt, illibatæque, & antiquæ libertati relictæ.

Hæc sunt strictim momenta rationésque, quibus Ecclesiæ meæ aliarúmque istarum Provinciarum libertas innititur, quæque mihi animus fuit Majestati Vestræ suggerere; explicavítque jam dudum in celebri libro de Concordia Regni & Sacerdotij (ubi libertates & jura Gallicanæ Ecclesiæ eruditissimè vindicantur) D. de Marca, cujus virtutem Majestas

Veſtra amavit unà ſuſpexítque; & auſim Majeſtati Veſtræ affirmare, quæ ab hoc præſtantiſſimo Antiſtite eo in libro de Regalia diſputantur, talia eſſe, támque compertæ veritatis, ut cui vacaverit ea cum aliqua cura evolvere, de Eccleſiarum noſtrarum libertate dubitare ampliùs non poſſit.

Hæc cùm mecum perpendo, cogor omnino credere, nunquam Majeſtati Veſtræ explicatum, oſtenſúmque fuiſſe, quibus momentis hæc cauſa niteretur. Imò potiùs Majeſtatis Veſtræ, quod ex nupera ejus Declaratione apparuit, Regaliam jus eſſe Coronæ innexum, atque coævum, ideóque naturâ ſuâ æqualis toto Regno ſimiliſque conditionis. Quæ tamen aliena omnino ſunt ab omni Hiſtoria, Concilijque Lugdunenſis decretis: ab antiquis, novíſque Regum conſtitutionibus, & Parlamentorum Arreſtis, omniúmque Auctorum placitis, qui de hac materia ſcripsère; ut mirum omnino ſit, Majeſtatis Veſtræ miniſtros ex principijs adeò falſis Eccleſiarum noſtrarum libertatem convellere aggreſſos eſſe.

Jiſdem nec melioribus fundamentis permoti ſunt, ut in ultima inſtantia, quæ in Regio Majeſtatis Veſtræ Senatu agitata eſt, Epiſcopis, & capitulis hujus Provinciæ neceſſitatem imponerent expromendi, proferendíque titulos ſuæ à Regalia exemptionis, perinde ac ſi iſta privilegijs, indultíſque Principum, aut contractibus quæſita eſſet, & non potiùs naturali ac Canonicâ, & in hunc uſque diem productâ libertate niteretur. Quo artificio palàm eſt, voluiſſe eos Eccleſias ſuâ naturâ liberas cum ijs confundere, quæ hanc libertatem titulo, & ratione aliquâ particulari adeptæ ſunt, ut deinde inferrent, nullâ poſſeſſione, nullâque præſcriptione, quantumvis longiſſimâ, & memoriam excedente, excuti jugum Regaliæ potuiſſe, quippe juris nec alienabilis nec præſcriptibilis; qua in re nemo non videt eos id ſupponere, quod maximè in quæſtione

quæftione verfatur, probandúmque non fupponendum erat; priùs enim oftendi oportuit fubftitiffe, agnitúmque Jus Regaliæ, quàm nec alienari, nec præfcribi poffe. Imò ne quidem contra eas Ecclefias hæc ratio procedit, quæ à Regalia Principis privilegio liberatæ funt, ut videlicet fpoliari eâ libertate poffint, quâ tot annorum decurfu potiuntur; fi enim nulla ratio, nulla æquitas permittit privilegia civitatibus, fubditífque conceffa, & pacto firmata infringi, quanto minùs infringi poterunt Ecclefijs conceffa, præfertim cùm ijs privilegijs id tantùm agatur, ut antiquæ & naturali libertati Ecclefiæ reddantúr. Id planè Majeftas Veftra agnovit, quando paucis retrò annis prohibuit, ne Ecclefiæ Atrebatenfis exemptioni, quæ in his ipfis terminis verfabatur, quidquam detraheretur; palàm ergo eft, Majeftatem Veftram fi veritatem docta fuiffet, multo minùs id circa Ecclefias permiffuram, quæ totâ retrò antiquitate, & tam multis Regum edictis ac diplomatibus libertate fruebantur. Jam verò Majeftatis Veftræ aures Ejúfque religionem planè deceperunt, idque non tantùm ea ex parte, quæ fubftantiam, fed etiam quæ modum fpectat, hanc caufam in judicio difceptandi; eam quippe Majeftatis Veftræ Senatui obtulêre, Sententiam illic, legéfque accepturam, idque obtentu quarundam contentionum, quæ inter Regaliftas vertebantur, legitimófque beneficiorum poffeffores. At verò non eft hæc caufa, quam ex communibus Regij Confilij regulis metiri oporteat; nec Clerus in eo Senatu aut Actoris, aut Rei partes, fed fupplicantis tantùm induerat, ut videlicet placeret Majeftati Veftræ, Suis miniftris prohibere, ne porrò Ecclefias divexarent Regaliæ immunes. Hanc quóque viam fub Henrico Magno item Clerus infliterat, quando porrecto Principi libello, Parlamenti Parifienfis Arrefto, quod anno 1606. vulgatum fuit, adverfati funt: querebantur enim illo

non

non libertatem tantùm Ecclesiarum, sed etiam Regium edictû duobus antè annis emissum, & cui subscribere Parlamentum recusaverat, oppugnari, perrexítque Clerus Patrem Majestatis Vestræ ijsdem querelis pulsare, àquo anno 1629. declaratio prodijt, quâ profitebatur, nolle se Regaliâ frui, nisi intra limites, usúmque elapsorum retrò annorum, hoc est juxta Henrici IV. edictum; nec illud jus ad loca proferre hujus servitutis hactenus expertia; id quod Principis jussu Cleri deputatis à Galliæ Cancellario D. de Marillac expositum est. Sperabátque jam Clerus à tam pio, justóque Principe decretoriam tandem, ultimámque sententiam, quæque pacem juxtà & libertatem Ecclesijs sanciret Regaliæ immunibus; sed quæ tam gloriosè Rex Christianissimus animo conceperat, mors intercepit.

Hæc & alia plura si Majestati Vestræ quâ oportuit integritate exposita essent, quid aliud ab Ejus æquitate & clementia exspectari potuit, quàm ut tam antiquam & Ecclesijs coævam libertatem, atque à Regibus prædecessoribus toties defensam, Ipsa quóque conservatam vellet, illibatámque? & quis dubitet non Eam id acturam, ut quod jam fecerat Ludovicus Justus, edicto Magni Henrici inhæreret potiùs, quàm Parlamenti Parisiensis Arresto, omnibus retrò Principum edictis, quadringentorúmque annorum Jurisprudentiæ planè adversanti.

Enimverò omnibus hisce rationibus adductus sum, ut crederem nihil contra Ejus voluntatem, rectásque intentiones facturum me esse, si eâ solemnitate abstinerem, quâ Juramentum fidelitatis in Acta publica referre jubebamur; & cùm posteà hanc ipsam omissionem causarentur ministri Regij, jubeséntque in Ecclesia mea velut vacante (cùm tamen 40. ferè annis illi præsedissem) Regaliam aperiri; fateor Majestati Vestræ, in eam me conjectum esse necessitatem, ut cogerer, quantùm

quantùm vires meæ ferrent, Ecclesiam tueri, ejúsque juribus propugnandis ijs medijs experiri, quæ sacri Canones suppeditabant; quid enim aliud poteram, nisi partibus meis deesse vellem? Præsertim cùm averti aliàs non possent ingentes illæ turbæ, rerúmque confusio, quam beneficiorum provisiones obtentu Regaliæ, dolísque expressæ Ecclesiæ meæ inferebant, legitimis quietísque, & tot annorum possessoribus expulsis. Id verò cùm egi, palàm profiteor nihil aliud à me factum spectatúmque esse, quàm ut Ecclesiæ legibus, decretísque Oecumenici Concilij totâ Galliâ recepti cultíque, & quatuor sæculorum observantiæ parerem. Quod si alij Episcopi nihil simile moliti sunt, non id fuit, quòd in hac causa Regaliæ aliter, quàm ego sentirent; imò ubi se occasio obtulit, satis suam mentem prodidêre, ac etiam scriptis libellis contra Regaliæ extensionem protestati sunt, eósque inter Ecclesiarum suarum documenta recondi voluerunt, testes aliquando futuros impugnatæ ac frustra defensæ libertatis. Mihi equidem conscientiæ meæ stimulos sentienti parùm id esse videbatur, nec aliud superesse medium credebam, quo Canonicæ cadentíque Ecclesiæ meæ libertati subvenirem, quàm ut nuperum decretum conciperem, vulgarémque, sicque Jura, proventúsque temporales Ecclesiæ meæ, quâ licuit ratione tuerer, multóque magis ut collationibus beneficiorum consulerem, quæ planè effectus sunt spiritualis & Hierarchicæ potestatis.

Cùm Apostolus Paulus Judæorum Regi assisteret, & pro fidei ac Evangelij veritate inter catenas causam suam perorarет, non potuit imperare sibi, quin in illas voces prorumperet Apostolici Spiritûs, Sanctæque libertatis plenas: *O Rex non credis Prophetis? scio quia credis.* Placeat Majestati Vestræ mihi quóque Episcoporum hujus Gallici Regni minimo, sed Christianissimum Regem alloquenti, easdem voces permit-

 tere,

tere, clementíque animo ferre, ſi dicam: Non ergo credit Majeſtas Veſtra auctoritati Eccleſiæ in Oecumenico Concilio collectæ? ſcio, quia credit; quippe inter tot alia inſignia, titulóſque Gallicæ Majeſtatis eum inter primos ac pretioſiſſimos ponit, quo primogenitum Eccleſiæ, ſacrorúmque Canonum protectorem compellari ſe audit. Scio quàm altè Regio Illius animo memoria ſedeat ſolemnis ejus Sacramenti, quo cùm Regio diademate cingeretur, ad aram ſe devinxit, promiſítque Eccleſiam, ejúſque miniſtros, ac Epiſcopos, privilegia, immunitatéſque omnes, eorum ſacræ dignitati annexas, & vel ſacrorum Canonum, vel Regum auctoritate attributas, conſervaturam. Scio etiam, quantum amor, ſtudiúmque juſtitiæ Majeſtati Veſtræ cordi ſit, quam ſi ne uni quidem ex minimis ſubditorum unquam negavit, egóne credam negaturam eſſe Eccleſiis? idque in re tanti momenti, earúmque libertatem adeò vulnernante? Scio denique Majeſtatem Veſtram exemplo D. Ludovici, ex cujus Regio ſanguine prognata eſt, animo Secum æſtimare, nihil æquè neceſſarium eſſe, ſed nec magis arduum, quàm idoneos Eccleſiæ miniſtros deligere, ſícque tantum abeſſe, ut augendi, proferendíque ultra limites conceſſos hoc munus, curámque periculi adeò plenam contendat, quin potiùs pavidè anxiéque cogitatura ſit, quomodo de illis beneficiis Deo ſit reſponſura, quorum nominationibus jam dudum onerata eſt.

Ignoſcat Majeſtas Veſtra hanc libertatem Epiſcopo annis gravi, & tanto jam tempore Paſtorales curas ſuſtinenti, quíque religioni ſibi & conſcientiæ omnino duceret, ſilentium tenere in tanti momenti negotio.

Equidem nihil adeò in votis mihi eſt, quàm ut Majeſtas Veſtra intelligat, me omnem Ei reverentiam, obſequiúmque ex animo profiteri, & ſi dignata fuerit ad ea animo advertere,

quæ

quæ hucúsque in Ejus sinum effudi, fatebitur Ipsa, nihil à me dictum, scriptúmque esse, quod venerationem minuere possit Ejus Majestati debitam, sed tantùm Ecclesiæ meæ libertati providisse: hanc in manus meas Christus deposuit, hanc à me reposcet; & cùm tempus accedet reddendarum rationum, meæque villicationis finiendæ, inter tam multa alia, quæ animum meum angunt, illúdque tribunal formidandum reddunt, præcipuum planè id est, quódque nullâ excusatione purgari posset, si contra conscientiæ meæ voces, apertámque veritatem, causam Ecclesiæ Christi Sponsæ hoc temporis desererem. Recordor à sapiente dictum esse, corda Regum in manibus Dei versari, & ab hoc quocúmque voluerit, inflecti. Hunc igitur enixissimis precibus imploro, precórque, ut Spiritum sapientiæ, pietatis, justitiæque in animum Majestatis Vestræ effundat, Eámque suis benedictionibus, ac gratiâ illustret, doceátque quid in præsenti causa fieri oporteat, ac etiam in alijs omnibus juxta divini sui cordis voluntatem Regem efficiat. Hæc sunt animi mei sensa, hæc vota, quibus in meis ad aram sacrificijs, precibúsque pro Majestate Vestra incessanter defungor, nec enim majus aliud pignus invenio, quo meam erga Majestatem Vestram fidelitatem, obsequium, verúmque Ejus gloriæ promovendæ desiderium, ac profundam venerationem contester, cum qua vivo, perennóque.

Alecti 28. Junij 1676.

Majestatis Vestræ

Humillimus, Obsequentissimus & fidelissimus Servus & Subditus

Nicolaus Episcopus Alectensis.

Documentum VII.

Mandatum Episcopi Alectensis contra Dominum De Foix, quo monitiones canonicæ decernuntur ad effectum ad Declarationem Excommunicationis procedendi.

NIcolaus Dei miseratione Episcopus Alectensis, omnibus Diœcesis nostræ fidelibus Salutem & Benedictionem à Domino nostro Jesu Christo. Quoniam intelleximus Joannem Petrum Gaston de Foix Diœcesis Couteracensis Presbyterum, Decaniam & Canonicatum Ecclesiæ nostræ Cathedralis titulo Regaliæ obtinuisse, spatio decem & suprà annorum à Petro Pommier Capituli dictæ Ecclesiæ Decano pacificè possessum, séque in Possessionem ejusdem Beneficij ingessisse, ac etiam Nonæ, & Vesperarum Divinis officijs sub ea qualitate & charactere interfuisse, prætendátque omnes deinceps sæpefati Beneficij functiones peragere; id verò manifesta sit Mandati nostri infractio die 5. Maij Anno 1676. emissi, eíque hesternâ die debito modo legitiméque insinuati; quo eidem aliísque omnibus districtè prohibuimus, ne se Beneficijs nostræ Diœcesis, obtentu Regaliæ ingerere auderent, idque sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ. Ipse verò Joannes Petrus saluberrimas exhortationes nostras neglexit, quibus, dum heri nos conveniret, in spiritu lenitatis, & charitatis delinire eum conati sumus. Id autem, cùm non solùm in Ecclesiæ contemptum cedat, verùm etiam sacrorum Canonum Decretis, receptísque in hoc Regno legibus adversetur, quibus sancitum est, neminem solius Regaliæ titulo, suis Beneficijs, quibus pacificè fruebatur, spoliari posse, nisi priùs coram legitimo Judice conventum

tum damnatúmque, adeò ut hujusmodi violentis conatibus non solùm jura libertatésque Ecclesiæ nostræ pessumdentur, ac Censuræ in Lugdunensi Concilio super hac re fulminatæ ludibrio habeantur, (cujus quidem Concilij Decreta declarata solùm nupero Mandato à nobis sunt, ac præsenti casui applicata) verùm etiam, ut diximus, legibus in nostro Regno receptis observatísque injuria fiat. Has inquam ob causas, útque Mandato nostro, Decretóque Concilij Lugdunensis, cujus initium est: *Generali Constitutione:* satisfiat, monitiones Canonicas contra sæpedictum D. de Foix expediri jubemus; eíque virtute earundem monitionum, ne se præfato ingerat Beneficio, sed Decretis Concilij Lugdunensis, nostróque nupero Mandato primùm obtemperet, seriò injungimus. Si verò obtemperare neglexerit, declaramus eum publicè fore denuntiandum, atque Excommunicandum; imò Excommunicationem à Lugdunensi Concilio, nostróque Mandato impositam, ipso facto incurrisse. Quæ quidem monitiones de tertia in tertiam diem eidem insinuabuntur, ita videlicet, ut præsentes nostræ, postquam ei significatæ fuerint, locum primarum monitionum obtineant. Injungimus etiam primo Presbytero, aut Clerico tonsurâ insignito, quidquid ad insinuationem, aut executionem præsentis hujus nostri Mandati necessarium fuerit, diligenter, atque incunctanter expediat. Datæ Alecti in Ædibus nostris Episcopalibus 17. Octob. 1676.

(L.S.)

Nicolaus Episcopus Alectensis.

& infrà.

Ex Mandato Illustrissimi

Mercier.

Documentum VIII.

Secunda epiſtola ejuſdem Epiſcopi Alectenſis ad Regem Chriſtianiſſimum.

Domine, &c.

VEreor equidem, ne Majeſtatem Veſtram importunè moleſtéque conveniam; tamen cohiberi non poſſum, ut non omnium reddam certiorem, quæ contra quemdam Eccleſiaſticum Decanatum, ejúſque officia in Eccleſia noſtra Cathedrali captantem, me neceſſitas coëgit experiri. Et verò tantum mihi audeo de clementia & æquitate Majeſtatis Veſtræ polliceri, ut perſuaſum habeam, Eam potiùs ijs fidem præſtituram, quæ in Majeſtatis Veſtræ ſinum pari libertate ac reverentiâ effundam, quàm illorum vocibus, qui non omittent me reddere ſuſpectum Majeſtati Veſtræ, meáſque actiones in pejus interpretari. Narrabunt illi, Mandatum à me prodijſſe, quo, non obſtante Regij Senatûs Decreto, Eccleſiaſticum illum ſubmovebam, commonebámque, ne Regijs præceptis acquieſceret; cúmque perſuaderi à me non poſſet, ut cœptis abſiſteret, aliud Mandatum ſecutum eſſe, quo ex Diſciplinæ Eccleſiaſticæ legibus premi illum, arceríque jubebam. At verò, ſi, quod ſupplex demiſſúſque, ac quâ poſſum reverentiâ, expoſco, Majeſtati Veſtræ placuerit hanc cauſam examinare, fatebitur Ipſa, id à me tantùm factum eſſe, quod fieri omnino oportuit. Nondum exciderit Majeſtati Veſtræ, me jam ſemel datis ad Eandem litteris, quibus rationibus jura & libertates Eccleſiæ meæ contra Regaliam munirentur, ſuggeſſiſſe: nec Ipſa, ſi modò dignata fuerit animum ad ea advertere, inficias iverit, aut Eccleſiam meam à me prodi debuiſſe; aut ejus libertati tuendæ, nihil, quod modò

modò in viribus meis esset, intentatum relinqui. Quid enim aliud poteram, quàm ut Ecclesiæ parerem, ejúsque me legibus dederem? At illa in Concilio Generali, quid in hisce angustijs agerem, quémque portum subirem, jam facem præluxerat. Testor veritatem, me nihil aliud egisse, quàm ut Ecclesiæ Mandata exequerer, néque sive me filium, sive ministrum Ecclesiæ cogitarem, parendi necessitate solvi potuisse. Et hoc ipsum est illud, quo me angi vehementer contestor, in eam videlicet me adductum necessitatem, ut videri possem Majestatis Vestræ mandatis obluctari, & tamen nemo Illam demissiùs veneratur; &, cui libuerit, actiones meas in hac causa metiri, fateri cogetur, nihil à me magis minúsque peractum esse, quàm necessitas urgeret, ac remedia morbo aptâsse, nec priùs ad acerba pœnásque Ecclesiæ deventum, quàm spe omni consumptâ, & cùm mitiora non proficerent. Nihil aliorum consilijs, nihil exterorum suggestionibus debeo; & si quidem Majestati Vestræ placeat hoc culpæ adscribere, totum id crimen meum est, sine complice, sine magistro deliqui, nec ullum admisi erroris socium. Ego hanc causam intimè, lentéque discussi, cùm videlicet eam cognoscendi me necessitas & officium premeret. Ego illam omni studio expendi: ego non cursim, nec obiter libavi, sed multa cum cura moráque, non mecum tantùm, sed etiam cum ipso DEO contuli, ejúsque gratiam ac lumen, ne fortè errore aliquo abriperer, demissè imploravi. Nec verò in hoc stadium tanti sudoris ac pulveris plenum, aliam ob causam decurri, quàm quòd persuasum haberem, nisi id agerem, præcipuis mei muneris partibus defuturum; atque hæc opinio nunquam deleri ex animo meo potuit, imò semper invaluit. Cùm enim gravissimo morbo ultimis annis conflictarer, méque jam morti accingerem, vehementer animum meum

ea

cogitatio pulsare cœpit, quâ tangi me, permoverísque sentiebam, ut ultimos hujus vitæ meæ annos, ac pauca, quæ superérant, momenta, DEO unicè addicerem, impigréque officio meo perfungerer, ac præcipuè in causa Regaliæ, quâ implicatum me cernebam, novum fidelitatis exemplum post me relinquerem. Et quia causæ rationésque, quæ animum meum primò imbuerunt, semper eædem, ac immutatæ persistunt, fieri quoque non potest, ut propositum mutem, aliámque viam insistam. Recordetur Majestas Vestra, me in ea ætate versari, quâ nihil aliud, quàm vicinam mortem, reddendásque DEO rationes cogitare jam lubet. Infelicissimus ergo, & miserrimus fuerim, si, ut quiete ac malaciâ fruar brevissimi temporis, conscientiæ meæ vim faciam, ac stimulis, quibus agi me sentio, lubens prudénsque obnitar, periturus videlicet momenti amore. Id verò si agam, fateor me hac unâ culpâ indignum eo gradu ac Dignitate reddi, in quam me DEUS provexit, nullámque mihi ampliùs fiduciam fore pro Majestatis Vestræ, Ejúsque Regiæ Familiæ sospitate cœlestem gratiam implorandi. Equidem persuasum semper habui, neminem Principi suo fidelem fore, qui DEO infidelis esset, eámque semper regulam observandam duxi, quam ab Apostolo hisce verbis consignatam didiceram, videlicet: *Deum time, & regem honora.* Hæc sunt adversûs Majestatem Vestram animi mei sensa, hæc mecum, uti spero, in extrema durabunt, qui tamen gloriari audeo, me nec fide in Majestatem Vestram, nec reverentiâ ulli alteri palmam concedere.

Alecti 20. Octob. Anno 1676.

Majestatis Vestræ

Humillimus, Obsequentissimus & Fidelissimus Servus & subditus

Nicolaus Episcopus Alectensis.

Docu-

Documentum IX.

Prima epiſtola ejuſdem Epiſcopi Alectenſis ad S.D.N. Innocentium XI. Pontif. Max. Super Theologiæ Moralis, & Regaliæ corruptelis.

30. Julij Anno 1677.

Beatissime Pater,

PRæſtitum ab humilitate noſtra, Veſtræ in Petri Cathedram exaltationi, gratulationis ac devotionis officium benignè adeò & peramanter excepit Sanctitas Veſtra, ut hoc ipſo animatus majori cum fiducia iterum ad Illam de graviſſimis Eccleſiæ Gallicanæ malis, nec niſi ab Apoſtolica auctoritate & charitate ſublevandis, ſcribere inſtituerim. Quid epiſtolæ à pluribus hujuſce regni Epiſcopis ad Sedem Apoſtolicam de perverſis recentiorum Caſuiſtarum dogmatibus deſtinatæ nuper acciderit, jam, credo, Beatiſſime Pater, Sanctitas Veſtra, tum ſui apud Chriſtianiſſimum Regem Nuntij relatione, tum aliorum fortè querelis inaudivit. Qua de re pluribus hìc agere minimè opus fuerit, cùm univerſam hiſtoriæ ſeriem harum dator litterarum auribus veſtris referre poterit. Sanè vulnus iſtud Epiſcopali dignitati inflictum, Beatiſſime Pater, ſentiet, & graviter nobiſcum feret Charitas Veſtra omnium Eccleſiarum ſolicitudine anxia, & ad Epiſcoporum voces eò propenſiùs ſeſe inclinabit, quò eas indigniſſimis modis & artibus intercluſas fuiſſe perſpexerit. Nec verò alienis egebat hortatoribus Beatitudo Veſtra ad Ethicæ Chriſtianæ corruptores cohibendos. Sat illam ſtimulat morum inſtituendorum, & diſciplinæ in melius informandæ zelus à familiariſſimis ſibi ſacræ Synodi Tridentinæ

decretis, domesticóque sancti Caroli exemplo excitatus. Unde planè confidimus fore, ut omnes illas doctrinæ corruptelas tanto districtiùs configat, quanto eas à fautoribus audaciùs disseminari intellexerit. Dolore siquidem, imò & indignatione afficietur Sanctitas Vestra, Beatissime Pater, in tantùm illos Christianissimi Regis religioni obrepsisse, ut quæsitis coloribus nostrum de scribenda ad Sedem Apostolicam epistola consilium crimini verterint, Episcopósque, abrogato jam pridem contra fas omne provincialium Synodorum usu, etiam de rebus Ecclesiasticis inter se communicandi, & ad Sedem Apostolicam communi nomine referendi antiquo & præcipuo jure interdicere tentaverint. Quod quid est aliud, Beatissime Pater, quàm Ecclesiastici regiminis à Christo Domino instituti, & omnium retrò sæculorum usu comprobati formam pessumdare, unius per totum orbem Episcopatûs vinculum solvere, & ipsius, quo Romana gaudet Ecclesia, Primatûs jura convellere? Nova hæc, & hucúsque apud nos inaudita, minùs tamen quis fortasse mirabitur, si frequentes & penè quotidianas in Ecclesiæ libertatem molitiones attenderit, quibus aulici homines Ecclesiasticæ disciplinæ & doctrinæ causas, sæcularibus magistratibus ac Regiæ potestati addicere conantur. Harum dator litterarum plura tum verbis, tum etiam scripto proferet, quibus Sanctitas Vestra, quæ & quanta in Ecclesiastici ordinis labem quotidie gerantur, intelliget. Inter alia verò, Beatissime Pater, turbas occasione juris, ut vocant, Regaliæ, huic nostræ Diœcesi invectas addiscet Sanctitas Vestra; cujus juris ultra antiquas metas extensione, aliquot abhinc annis, Narbonensis nostræ & aliarum quatuor aut quinque Ecclesiasticarum Provinciarum, & nonnullarum prætereà Diœceseon nativam & canonicam libertatem evertere ijdem assentatores moliuntur.

Equidem

Equidem cùm edicto Regio hac de re promulgato parere, conscientiâ prohibente, renuerim, præcipua nostræ Diœcesis beneficia in Regalia, ut volunt, vacantia, per Regium diploma, pleno jure, pulsis legitimis & pacificis possessoribus, collata sunt: quod etiam in Appamiensi, & fortè alijs quibusdam, sicubi Episcopi non paruêre edicto, factum est. Cùm autem, Beatissime Pater, ex Decreto Concilij Generalis Lugdunensis secundi, quod incipit, Generali constitutione, & pro solemni Sacramento à me in Episcopali consecratione præstito, jura & libertates Ecclesiæ mihi commissæ per censuras Ecclesiasticas tueri vellem; eò res adducta est, ut duorum Ecclesiæ Cathedralis Canonicorum è familiaribus nostris, Archidiaconi scilicet & Promotoris, indictâ per sigilli Regij litteras relegatione, uno abhinc anno mulctatus fuerim. Et ecce mihi hanc Epistolam meditanti, & præ manibus habenti, nova advenit mulcta, nova orbitas; dum simili jussione longè amandatur Canonicus noster Theologus, quem in priorum locum suffeceram, & in ministerij Episcopalis subsidium lateri meo adsciveram. Imò & mihi eadem sors jam hinc à priore anno impendebat, adversarijs Ecclesiæ Regiam auctoritatem ad id enixè solicitantibus, nisi eorum consilium nativâ suâ æquitate & moderatione Christianissimus Rex posthabuisset. Sed de hoc, quantumcunque gravi negotio, plura Sanctitati Vestræ proloqui supersedeo, tum ne longiori privatæ calamitatis querimoniâ molestus fiam, tum quia hujus vexationis adhuc vigentis acta à nobis transmissa, quo pacto res tota gesta sit, declarabunt. Itaque, Beatissime Pater, ad corrupta morum dogmata redeo, quod malum latiùs patet, & plerisque animabus adhuc nocentius est. Huic curando quantum ab initio Pontificatûs studium Sanctitas Vestra adhibuerit, universi nôrunt: quod ut Ipsa brevi assequeretur,

quereretur, nihil demùm utilius aut promptius occurrit, quàm ut præcipua laxioris doctrinæ capita, jam dudum à plerísque Ecclesiæ Gallicanæ Præsulibus in famoso Casuistarum Apologistâ damnata, iterum ad eorundem Episcoporum relationem, à Sede Apostolica solemni Decreto damnarentur. Id autem ut ad optatum exitum, obsistentibus licet Casuisticæ corruptelæ patronis, perducatur, optamus vovemúsque. Verùm, Beatissime Pater, rerum nostrarum experimentis edoctus, & paternâ Vestrâ benignitate fretus, ausim dicere, nihil penè in damnandis Casuistarum erroribus operæ pretij fore, nisi Eâdem Vestrâ Auctoritate Jansenianæ hæreseos phantasma, quo jamdiu plurimi in his partibus ludificantur, evanescat. Confidentius fortasse quis hoc dictum existimaverit: verissimum tamen est, Beatissime Pater, & nobis res cominùs intuentibus quotidianâ experientiâ certissimum. Apostolicas Constitutiones prædecessorum Vestrorum Innocentij X. & Alexandri VII. submissâ omnes mente accipiunt: nec ullus est, qui cum Ecclesia Romana & Catholica perversos átque hæreticos sensus in quinque propositionibus damnatis contentos non ex animo damnet, quod prædictarum Constitutionum præcipuum est caput: & in cæteris etiam nemo est, qui illis perpetuo Ecclesiæ usu debitam reverentiam non præstet. Id quod probè intellexit Clemens IX. Alexandri VII. Successor, dum Galliæ Episcopis ac Theologis jamdiu vexatis pacem tandem pro Apostolica sapientia & æquitate concessit. Verùm, Beatissime Pater, hujus tam optatæ pacis fructum hactenus nobis invidit, & vanis artibus subripuit pertinax adversariorum factio, & imperitus ac præposterus nonnullorum zelus. Jansenianæ siquidem hæreseos nomen prorsus jam vanum & inane summo studio retinuerunt: nec illis præsentius aut validius telum, quo se tueantur, & cujus-

libet

libet ordinis homines sibi adversantes disturbent. Hâc futili accusatione sanctiorem quámque de moribus doctrinam exsufflant, viros pietate & doctrinâ præstantes traducunt, átque Ecclesiæ ministerijs submovent, non Theologos modò, sed Episcopos populis suspectos efficiunt, pios eorum labores, & saluberrima instaurandæ disciplinæ consilia intervertunt, libros informandis moribus aptissimos, fidelium manibus excutiunt, omnem denique instituendæ Christianorum vitæ, & ad normam Evangelij componendæ viam occludunt. Illud verò, Beatissime Pater, summoperè animadvertendum est, non solùm hujus fictitiæ hæreseos prætextu grassantem ubíque morum corruptelam foveri, sed fidei quóque solidissima dogmata convelli. Quis enim non doleat castissimam & saluberrimam Sanctorum Augustini & Thomæ de gratuita Dei prædestinatione & gratia Christi ad singulos pietatis actus necessaria doctrinam sub invidioso Jansenij nomine à plerísque repudiari, & tanquam erroneam, & hæreseos notâ dignam in cathedris, in pulpitis, in colloquijs traduci? Ita doctrina, quam à multis Pontificibus acriter assertam ac vindicatam hæreditario quasi jure Ecclesia possidet, ut ajebat doctissimus Clemens Papa Octavus, passim hodie conculcatur. Ita dogmata, quæ inconcussa tutissimáque nuncupavit Alexander VII. temerario ausu à multis impetuntur. En, Beatissime Pater, Ecclesiæ Gallicanæ vario morborum genere laborantis status breviter Sanctitatis Vestræ oculis delineatus. Solet quidem ægrotantium dolor multas medendi artes excogitare, sed non omnes æquè commodas & utiles. Unde satiùs erit, patefactis jam nostris vulneribus totos nos Apostolicæ Vestræ charitati & prudentiæ committere: nisi fortè etiam nostros ea de re sensus cognoscere Vestra Sanctitas opportunum duxerit. Certè fausta omnia à

Veſtra Beatitudine expectamus, maximè pro tuendis divinæ Gratiæ dogmatibus, pro ſtabiliendis Ethicæ Chriſtianæ regulis, pro ſancienda veteri, & canonica Eccleſiarum libertate. Hæret enim cordi Ejus impreſſa hæc unius ex ſuis deceſſoribus ſententia: *Optamus, ſi fieri poteſt, in diebus noſtris Apoſtolicam fidem, & Eccleſiæ regulas cum ſubjectis nobis populis cuſtodire, & omnem novam doctrinam ſopire.* Equidem, Beatiſſime Pater, eò ætatis provectus ſum, ut hæc, antequam moriar, in Eccleſia videndi vix ſpes ſuperſit: peregrinationis tamen meæ curſum jam majori cum alacritate, Pontificatûs Veſtri ſpecie recreatus, & confirmatus perſequor; quæ & quanta in Eccleſiam univerſam bona Sanctitatis Veſtræ operâ diffundenda ſint, animo proſpiciens: quod ut pro ſingulari ſua pietate, & ardenti zelo fructuoſiùs præſtare queat, diuturnam Ipſi Pontificatûs adminiſtrationem exopto, & poſt hujus ævi labores cumulatiſſimam in cœlo felicitatem apprecor. Alecti die 30. Julij 1677.

Beatissime Pater,

Sanctitatis Veſtræ

Humillimus & Obſequentiſſimus
Filius & Servus

Nicolaus Epiſcopus Alectenſis.

Documen-

Documentum X.

Breve Sanctissimi D. N. Innocentij PP. XI. ad Illustrissimum ac Reverendissimum Episcopum Alectensem.

19. Sepemb. Anno. 1677.

INNOCENTIUS PP. XI.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam Benedictionem. Susceptam à nobis de pastorali, in Alectensi Ecclesia regenda, ac Ecclesiastica disciplina instauranda, Fraternitatis tuæ zelo opinionem mirificè confirmârunt Litteræ, quas 30. Julij ad Nos dedisti. Ijs enim refertæ sunt cum pij, tum vigilantis animi sensibus, ut nullum Nobis de eo dubitandi locum relinquant. Pro comperto autem te habere volumus, religiosis studijs tuis constanti Nos præsidio atque auctoritate affuturos, libentérque occasiones omnes amplexuros, ex quibus propensam erga te voluntatem Nostram agnoscere valeas. Quod attinet ad ea, quæ fusè Nobis tum per litteras, tum per earum exhibitorem significâsti, tanti profectò momenti sunt, iisque implicata difficultatibus, ut diligenti, & maturâ discussione prorsus indigeant. Pro muneris itaque Nostri debito accuratè eadem examinari mandabimus, illúdque super his consilium capiemus, quod in Domino expedire judicaverimus. Assiduis interim apud supremum Patrem luminum juvari precibus vehementer à te petimus, dum Nos dilectionis Nostræ pignus Fraternitati tuæ Apostolicam benedictionem peramanter impertimur.

19. Septemb. 1677.

Marius Spinula.

Documentum XI.

Epiſtola encyclica Reverendiſſimi Epiſcopi Alectenſis.

NUllus dubito, ſententias Vicarij & Officialis Narbonenſis tantâ curâ ſtudióque ubíque locorum vulgatas, & quibus bina à me edita Mandata evertere conatur, in manus veſtras deveniſſe. Enimverò perſuaſum ego habeo, eodem temporis momento, quo illam recepiſtis, unà etiam recordatos vos eſſe, quanta mihi incumberet neceſſitas, jura libertatéſque Eccleſiæ meæ, ac Dignitatem Epiſcopalem, quæ in hac cauſa æquè periclitantur, impigrè tuendi. Id ego conatus ſum efficere Conſtitutione, quam hiſce meis annexam legetis, & ex qua facilè colligere licebit, non unius tantùm, ſed communem, omniúmque hujus Provinciæ Eccleſiarum cauſam, ac periculum verti. Vos ergo, uti ſpero, nec partibus veſtris defuturi eſtis, nec omittetis in veſtris quíſque Diœceſibus ea omnia curare, quæ huic ſententiæ remorandæ, ejúſque effectui ſuſpendendo neceſſaria fuerint. Tantùm id agite, ut ſociatis junctíſque viribus communem cauſam amplexemini, vóſque Dignitatem Auctoritatémque noſtram oppugnantibus, Sacerdotali libertate occurratis, & quod hactenus nimiâ fortè indulgentiâ peccatum eſt, pari Zelo, oblatáque occaſione oblitteretis. Ego interim Venerabundus perenno. Alecti 23. Octob. 1677.

Humillimus ac Obſequentiſſimus Servus

Nicolaus Epiſcopus Alectenſis.

Docu-

Documentum XII.

Actus Appellationis ab Illustrissimo & Reverendissimo Episcopo Alectensi ad Summum Pontificem & Sacram Apostolicam Sedem interpositæ contra Eminentissimi Cardinalis Petri de Bonzij Archiepiscopi Narbonensis Constitutionem in favorem Regalistarum editam.

12. Novemb. Anno 1677.

ANno 1677. die duodecimâ mensis Novembris in Civitate Episcopali Palatio Alectensi coram me Regio Notario & testibus infrà nominandis personaliter constitutus Illustrissimus & Reverendissimus Dominus Nicolaus Pavillon, Episcopus Alectensis (ab integro jam mense morbo decumbens) postquam intellexit, famulum suum carceribus detentum esse, quem Narbonam miserat ad insinuandum actum, & declarationem Appellationis, suo jussu interpositæ à Stephano Durand, ædium Episcopalium Ostiario, contra ultimam Ordinationem seu Mandatum Eminentissimi Cardinalis Bonzij Archiepiscopi Narbonensis quinto currentis datam; cúmque bajulus, qui præfatum Mandatum pertulerat, responsum, uti promiserat, non expectâsset, imò nec tantum temporis morari sustinuisset, quantum opus erat, ut id Mandatum Domino Episcopo innotesceret, & ipse lecto affixus à solis Domesticis conveniri pateretur, multóque minùs virium defectu actum Appellationis expedire posset, injunxit præfato Durando, ut ipse appellaret, quippe quem bajulus Archiepiscopi convenerat, eíque Mandatum insinuaverat, promiserátque responsum præstolari. Has ergo ob causas sæpè nominatus D. Episcopus præsenti hoc actu approbat ratámque habet Appellationem

à præfato Durand interpoſitam, declarátque famulum, qui modò carceribus detinetur, ſuo juſſu Narbonam profectum eſſe, ut illic demandatam Appellationem inſinuaret; & proin immeritò tam durè & inclementer acceptum eſſe, cùm nihil aliud commiſerit, quàm ut actum juſtitiæ à Domino ſuo imperatum, quíque nullo modo ei culpæ imputari poterat, exequeretur. Declarat ergo præfatus D. Epiſcopus, à Mandato ſeu Conſtitutione D. Archiepiſcopi Narbonenſis, quinto currentis datâ, tam per viam nullitatis & incompetentiæ, quàm alio quovis legitimo juſtóque titulo ad Sacram Sedem appellare ac proteſtari, ſicut jam tum proteſtatus eſt, & adhuc proteſtatur contra injuſtam detentionem ſæpè dicti famuli ſui, & appellationis ab Epiſcopo imperatæ executoris, utpote qui ex debito officij ſui non potuerit impoſitum appellationis deferendæ Mandatum recuſare. Méque Notarium requiſivit, ut, &c. Actum die & loco ut ſuprà, &c.

Nicolaus Epiſcopus Alectenſis.

Documentum XIII.

Projectum Appellationis & Proteſtationis contra Mandatum ſeu Conſtitutionem Eminentiſſimi Cardinalis de Bonzij Archiepiſcopi Narbonenſis, quod tamen expediri non potuit ob mortem Illuſtriſſimi Epiſcopi Alectenſis.

ANno 1677. Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus Dominus Nicolaus Pavillon Epiſcopus Alectenſis coram me Notario conſtitutus Eminentiſſimum Cardinalem Bonzij Archiepiſcopum Narbonenſem, nec non Dominos Candelon, ejuſdem Diœceſis Promotorem, & Joannem Petrum

trum Gaston de Foix Presbyterum alloquens dixit, se cùm pro tuenda sacra Episcopali dignitate Constitutionem quamdam sub data vigesimæ secundæ elapsi Octobris emittere, eáque licentiam Officialis Narbonensis, Magistri Bernardi du Mas coërcere compulsus esset (qui non sine omnium Episcoporum gravi injuria constitutiones quinto Martij, & decimo septimo Octobris Anni 1676. à Reverendissimo & Illustrissimo Domino Episcopo Alectensi Exemptionis & libertatis Ecclesiasticæ tuendæ gratiâ publicatas ausus esset infirmare, irritásque declarare) non potuit præfatus Dominus Episcopus Alectensis non vehementer mirari, Eminentissimum Cardinalem de Bonzij Archiepiscopum Narbonensem non solùm communem omnium Episcoporum causam noluisse amplecti (quorum jura in persona Episcopi Alectensis omnium in ea Provincia Episcoporum antiquissimi apertè violata sunt) verùm etiam Officiali suo se adjunxisse, ab eóque audacter peracta, editâ die quintâ Novembris Constitutione, sustinere aggressum esse, quâ Domini Episcopi Alectensis priorem Constitutionem sacris Canonibus Regníque legibus ab Ecclesia Gallicana hactenus observatis, nec non quieti Conscientiarum ac Hierarchicæ Disciplinæ contrariam, & censuras in eadem Constitutione latas, irritas nullásque declarat, ac omni effectu cassas. Prohibet insuper inhibétque præfato Domino Episcopo Alectensi, ne deinceps hujusmodi Constitutiones promulget, nisi velit Canonicâ districtione puniri. Jubet deinde sententiam ab Officiali suo pronuntiatam Eidem Domino Episcopo & Capitulis tam Cathedralis quàm Collegiatæ S. Pauli Ecclesiarum iteratò insinuari, illíque sub pœna Excommunicationis ipso facto ab omnibus Canonicis alijsque Ecclesiasticis personis, quæ directè vel indirectè executionem præfatæ sententiæ impedirent, incur-

rendæ, exactè promtéque obediri. Hæc Eminentissimi Cardinalis & Archiepiscopi Narbonensis sententia ut primùm ad notitiam pervenit sæpè dicti Domini Episcopi Alectensis, continuò ab ea appellandum duxit, prout etiam appellavit; tantóque plures dolendi causas conquerendíque se habere credidit, quòd exaratis ad eundem Eminentissimum Cardinalem litteris (quarum copiæ huic Appellationis actui adjunctæ sunt) rationes & causas prolixè notaverit, ob quas conscientiæ & obligationi suæ defuturum se credidit, nisi Constitutionem suam, quinto Martij anno 1676. datam, in lucem emitteret, eáque canonicam & naturalem, omnísque Regaliæ expertem Ecclesiæ Alectensis libertatem pro virili sua parte sustineret, tamen præfatus Dominus Cardinalis ne dignatus quidem ad ea respondere, quæ ab Alectensi Episcopo proposita fuerant, eúmque, si qua in re à vero aberrâsset, præmonere, contra omnes æqui honestíque regulas, Constitutionem suam non vulgandam tantùm, sed etiam typis imprimendam curavit, ut videlicet tanto spectabiliùs characterem ac dignitatem Episcopalem fœdaret, cùm id potiùs præstare debuisset, ut Officialis sui temeritatem coërceret, ac injuriam reparandam curaret, quam in persona Alectensis Episcopi toti Episcopali Collegio audacter intulerat. Hæc sunt, quæ præfatum Episcopum Alectensem impellunt, ut ad rationes respondeat, quæ in Constitutione seu Mandato Narbonensi continentur, illibatâ tamen integráque reverentiâ sacræ Purpuræ debitâ.

Primò ergo allegatur, sententiam à Domino de Mas pronuntiatam legitimæ potestati inniti; eum quippe cùm sit Domini Archiepiscopi Narbonensis Vicarius Generalis & Officialis, ejúsque auctoritate & potestate fungatur, potuisse omnia, quæ idem D. Archiepiscopus poterat; nam ex jurium

quoque

quoque dispositione Judicis delegati & delegantis eandem esse jurisdictionem & potestatem. Ad quod confirmandum sæpè dictus Dominus Archiepiscopus multas congerit Jurium auctoritates, quæ Delegatis favere videantur, addítque: *Olim nunc Presbyteros Comitijs Generalibus, nunc Diaconos præsedisse, ídque non tam propriâ, quàm aliorum auctoritate, quorum videlicet personam sustinebant; sua quoque in Comitijs suffragia contulisse, quibus Episcopos, Archiepiscopos & Patriarchas damnabant.* Cæterùm, omnia hæc argumenta & auctoritates, quæ Domino Archiepiscopo congerere placuit, planè inutilia sunt, nulliúsque momenti, atque in alienum sensum detorta, ídque multis ex causis. Nam *primò* pro fundamento id supponunt, quod apertè falsum est; neque enim Officialis est Judex propriè delegatus, sed ordinarius, & ordinariâ fungens jurisdictione, æquè ac alij ejusdem D. Archiepiscopi Judices, & ita quidquid de judicibus delegatis dicitur, nullo modo aptari potest præsenti argumento. *Secundò.* Quamvis negari haud possit, causas Episcoporum aliquando à Presbyteris & Diaconis judicatas esse, ídque auctoritate Antistitum, à quibus delegati erant; nunquam tamen exemplum ostendi potuit, id à solis Presbyteris & Diaconis factum esse, sed semper unà cum alijs Episcopis, ita ut semper verum sit, causas Episcoporum ab alijs & competenti numero Episcopis judicatas esse. Casus ergo, de quo in præsenti agimus, toto cœlo ab eo differt, qui à Domino Archiepiscopo nobis opponitur. Quippe unicus & solus Presbyter est, qui nulli alteri Episcopo junctus ausus est auctoritatem sibi sumere Episcopum judicandi, ejúsque Constitutiones irritas nullásque declarandi, id quod nullo antiquitatis exemplo purgari unquam poterit. *Tertiò.* Si principia & rationes Domini Archiepiscopi aliquid convincerent, sequeretur in causis, quæ personas etiam Epi-

ſcoporum eorúmque depoſitiones ſpectant, poſſe ab aliquot Diaconis, quos Epiſcopi delegâſſent, Epiſcopos judicari, quamvis interim nullus Epiſcoporum aut Archiepiſcoporum dignaretur eas cauſas cognoſcere; quo nihil poteſt dignitate Epiſcopali indignius dici, magíſque ſacris Canonibus adverſum. Hæc omnia ſatis ſupérque oſtendunt, quàm vana ſint nullóque fundamento nixa, quæ ab Officiali Narbonenſi prætexuntur, & hæc ſola ſufficerent ſtabiliendis Epiſcoporum juribus. Verùm ut hæc ipſa certiſſima reddantur, útque nullâ tergiverſatione negari poſſint, ad principium reducemus, quo in Eccleſiaſtica Diſciplina nullum certius firmiúſque. Illud verò eſt, quòd jus ab antiquis Canonibus inductum aboleri deſtruíque non poteſt, niſi auctoritate, quæ aut major, aut par ſit Concilijs jus illud conſtituentibus, aut ſaltem legitimâ conſuetudine & poſſeſſione, ob quam illud jus præſcriptum, eíque à partibus voluntariè renuntiatum eſſe dici poſſit. Jam verò certum eſt, antiquos Canones ſtatuiſſe, ut cauſæ Epiſcoporum à Metropolitano, Conciliόve Provinciali, non verò à ſacris Canonibus judicarentur. Quærimus ergo, quis hunc morem à ſacris Canonibus inductum abrogaverit? Aut forſan Concilium aliquod Oecumenicum oſtendi poteſt, quod aliam judicandi formam præſcripſerit, & Epiſcopos ſententiæ ac judicio Officialium ſubmiſerit? Planè ſi D. Archiepiſcopus Narbonenſis hujuſmodi aliquas auctoritates cauſæ ſuæ fulciendæ habuiſſet, omnino haud diſſimulâſſet; cùm ergo nullas alleget, conſtat id non oblivioni, ſed indigentiæ adſcribendum eſſe. Multò minùs dici poteſt conſenſiſſe Epiſcopos, ut hoc jure à Canonibus ſtabilito privarentur, cùm potiùs auctoritates à Domino Archiepiſcopo allegatæ contrarium probent; Ipſe enim fatetur, Suffraganeos Diœceſis Narbonenſis contendiſſe, non poſſe Officialem

Officialem Archiepiscopalem de Episcoporum Constitutionibus judicare, imò totum Clerum Gallicanum super hoc puncto suas querelas Regi obtulisse. Nec etiam dici potest, Officiales in pacifica hujus juris possessione esse, illúdque beneficio longævæ consuetudinis præscripsisse: cùm è contrario potiùs, quoties hoc jure uti voluerunt, Parlamentorum Arrestis comprehensi sint, hujusmodi appellationes abusûs damnantium; quanto ergo minùs permisissent non judicari tantùm, sed etiam condemnari Episcopos non citatos inauditósque? Celebre est Arrestum, præsertim de anno 1577. in favorem Carnotensis & Melitensis Episcoporum à Citatione Senonensis Officialis tamquam ab abusu appellantium; edixítque Curia, Officialem potestate suâ abusum esse; citationem verò ipsam irritam nullámque declaravit, decrevítque, ne Suffraganei Episcopi juxta sacrorum Canonum dispositionem in ijs, quæ ad disciplinam correctionémque Ecclesiasticam pertinent, coram Vicarijs Generalibus, sed solùm & immediatè coram Archiepiscopo respondere, eíque obedire teneantur. Reperiuntur apud du Luc in Collectione Arrestorum, quæ in publicum edidit, duo alia & antiquiora Arresta, de annis vid. 1550. & 1553. in favorem Nivernensis & Tricassensis Episcoporum, qui cùm ab Officiali Senonensi citati essent, Parlamentum pronuntiavit, hujusmodi citationes nullas & abusivas esse, addítque præfatus du Luc hæc verba digna memoratu: *Potest quidem Archiepiscopus Provincialis Episcopum in jus ad se vocari jubere, in eúmque jus dicere; sed neque per juridicum, quem Officialem appellant, neque per Vicarium quacumque præditum potestate. Quî ergo? Sanè per semetipsum & alios Provinciales Episcopos, quos in Concilio adhibere habet necesse; cujus contrarium cùm Senonensis Archiepiscopus in Nivernensem & Trecensem*

Trecensem Episcopos usurpâsset, & ij abusum causati provocâssent, è forensi prælio superiores evaserunt.

Hæc verò à præfato Auctore insinuata jurisprudentia adeò certa & indubia est, ut inauditum sit, careátque exemplo, fuisse Metropolitanum aliquem, qui paria ausus fuerit Narbonensi Officiali, quem proinde coërceri efficaciter oportet. Præsertim cùm ne quidem ipsi Domino Archiepiscopo potestas fuerit, ut de Constitutione Domini Episcopi Alectensis solus judicaret, eáque ratione & modo, quem ejus Officialis sibi usurpavit, ídque non solùm ex rationibus ab Illustrissimo Domino Episcopo Appamiensi insinuatis (quia videlicet id sine cognitione causæ factum, nec partibus, quarum intererat, vocatis, id quod planè Ecclesiæ sacrorúmq; Canonum spiritui contrarium est, ut videre licet apud S. Gregorium Magnum *lib. 7. epist. 62.* Apud Adrianum in Capitularibus *capite 22. & 16.* In Concilio Aquisgranensi *anno 816. lib. 1. cap. 35.*) Verùm etiam ex eo capite, quòd licèt Archiepiscopus Metropolitanus sit omnium suorum Suffraganeorum superior, non ideò tamen judicare de illorum causis potest, nisi in casibus speciatim à Jure permissis; & tunc quoque non solus, sed tantùm in Synodo Provinciali, sic enim in Antiocheno *anno 341. cap. 14.* & Constantinopolitano Concilijs *anno 382.* & in Capitularibus *capite 29.* apertè statuitur.

Conqueritur quidem Dominus Archiepiscopus Narbonensis, nolle Dominum Episcopum Alectensem Appellationes tamquam ab abusu in Diœcesi sua tolerare. Cæterùm hæc ipsa criminatio abundè ostendit, non satis de moribus Episcopi Alectensis, ejúsque agendi ratione, Domino Archiepiscopo constare. Enimverò ejusmodi Appellationes semper ille admisit, & tunc solùm rejecit, quando dolo malo ac justitiæ eludendæ adhibebantur, & quando omnes simul

Episcopi

Episcopi contra illa declamabant; tunc enim omnium Episcoporum querelis suas quoque sociavit, & illæ à Parlamentis Regióque Senatu pro justis acceptæ sunt.

Minùs etiam præfatum Episcopum Alectensem morari debet, quod sæpe memoratus Dominus Archiepiscopus in defensionem Officialis sui allegat, eum videlicet, cùm dixisset Constitutionem Domini Episcopi Alectensis *Legibus Regni Gallici adversari*, continuò adjecisse: *Quæ in Ecclesia Gallicana hactenus observata sunt*, ut videlicet innueret, se de illis tantum legibus loqui, quæ ab Ecclesia receptæ observatæque, de prophanis & politicis in Ecclesiasticas transierunt. Cæterùm intelligi haud potest, de quibus Legibus Officialis loquatur, quænam illæ Ecclesiasticæ & Politicæ leges sint, quas ab Episcopo Alectensi violatas esse conqueritur. Videri poterat de Regia loqui Declaratione, quæ in favorem Regaliæ conscripta & prodita est; sed cùm constet eam ab Ecclesia receptam non esse, ídque non lateat Dominum Arrchiepiscopum, qui verba Officialis in alium sensum detorquet, & ea intelligenda esse dicit de nescio qua lege, Episcopis prohibente, ne in causis, de quibus Judices competentes jam aliàs judicârunt, quidquam disponant decernántque, sed supplicare tantùm ijs liceat. Sed ad hoc prompta est responsio, videlicet nullam esse aut Regiam, aut Ecclesiasticam legem, quæ prohibeat Episcopis, quò minùs Personis Ecclesiasticis, & manifestis Concilij Oecumenici violatoribus Excommunicationem à Concilio indictam denuntient, quod solum & unicum est, quod Domino Episcopo Alectensi imputari potest, & ne ad hoc quidem progressus est, nisi ad Conventum Cleri Generalem, ipsúmque Dominum Archiepiscopum Narbonensem datis priùs litteris, quibus rogabantur, ut super hac causa Regiam Majestatem convenirent; quod cùm im-

petrare à Clero non potuiſſet, ipſemet litteras ad Regem exaravit, expoſuítque rationes, quibus obſtrictum ſe credidit, ut ijs, qui Beneficia ſuæ Diœceſis Regaliæ obtentu adepti erant, ſeſe opponeret. Quæ omnia clarè oſtendunt, Epiſcopo Alectenſi ſemper curæ fuiſſe, ut in hoc negotio omnes partes reverentiæ expleret Principi ſuo debitæ; & quæ coërcendis Regaliſtis hactenus fecit, à ſola neceſſitate debitóque officij ſui fluxiſſe.

Illud quoque nullo fundamento nititur, quod addunt, *Regaliæ negotium fuiſſe à Judicibus competentibus jam judicatum deciſúmque.* Cùm enim Regalia ex juribus ſpiritualibus conſtet, quale eſt jus Beneficia conferendi, certum eſt, non potuiſſe niſi duobus modis Regibus acquiri, aut expreſſo vid. Eccleſiæ privilegio, in Oecumenico Concilio illis conceſſo, aut perpetuâ & immemoriali poſſeſſione, ex qua Eccleſiæ conſenſus præſumi poſſit. Jam verò certiſſimum eſt, nec legem ullam Eccleſiaſticam, nec legitimam poſſeſſionem oſtendi poſſe, ob quæ in Provincia Septimaniæ hoc jus ſibi Princeps vendicare poſſit. Quid ergo in negotio hujus naturæ Regia Declaratio operetur? Nec enim ea Declaratio dici poteſt eſſe lex Eccleſiaſtica, nec etiam eſſe probatio legitimæ Poſſeſſionis; imò ex ea potiùs convincitur, nullam hactenus Poſſeſſionem penès Regem fuiſſe; nam hæc Declaratio eò unicè pertinet, ut Regem in poſſeſſionem juris inducat, quam hactenus non habuit. Nullum ergo alium effectum ea Declaratio habet, quàm ut ſit argumentum Regiæ voluntatis; at verò innata Regi pietas & juſtitia nunquam permiſerint, ut is ſuas voluntates pro Eccleſiaſticis Legibus, ſe verò in cauſis ſpiritualibus pro Judice competenti haberi velit. Ad ſolam ergo Eccleſiam ſpectat, de jure & privilegio cognoſcere, quod ſola dare potuit; nec unquam ſalvâ veritate dici poterit, hanc

cauſam

causam à competenti Judice decisam esse, quandiu à solo profano Tribunali sententia fluxerit, Ecclesiastico tacente.

Neque illud verum est, agnovisse in hac causa Clerum Gallicanum Regij Senatûs jurisdictionem; id enim falsum est, si loquamur de universali ea quæstione, videlicet: *An Jus Regaliæ illimitatè ad Regem pertineat?* Solùm enim particulares privatæque controversiæ, inter Regalistas videlicet ex una, & legitimè ab Ordinarijs provisos ex altera partibus coram Senatu Regio agitatæ sunt, & in Parlamentis avocatæ, juxta Henrici IV. & Ludovici XIII. Edicta, quæ contra sententiam Parlamenti anno 1608. ad Cleri Gallicani preces impetrata sunt, id quod Dominus Episcopus Alectensis litteris ad Dominum Archiepiscopum Narbonensem, die 6. Junij Anno 1676. exaratis, prolixè ostendit.

Nec enim aliquid probat, quod idem D. Archiepiscopus Narbonensis adjungit de potestate Officialis, aut Vicarij Generalis admittendi Ecclesiasticos (qui se in Curia Romana provisos esse asserunt) ab Episcopo rejectos, quo exemplo conatur ostendere, etiam ab Officiali suo potuisse Constitutionem Episcopi Alectensis damnari, Episcopo non citato. Cæterùm nemo non videt, quantum inter utrúmque casum discriminis intercedat; præter enim illa, quæ in simili causa ab Illustrissimo & Reverendissimo Episcopo Apamiensi notata sunt, ea etiam substantialis omnino differentia accedit, quòd, cùm Officialis, seu Vicarius Generalis ratas habet provisiones in Curia Romana factas, quamvis ab Episcopo rejectas, non de Potestate, quam circa hujusmodi provisiones Pontifex habet, judicium sibi sumit, sed tantùm de provisi qualitatibus personalibus; quo fit, ut hujusmodi Vicarij sententia nec legis vim habeat, nec ullum Pontificiæ Potestati præjudicium pariat. Secus foret, si non tam de qualitatibus per-

 sonalibus,

ſonalibus, quàm de ipſo jure conferendi lis moveretur, tunc enim quàm maximè referret Eccleſiæ, ne hoc jus ab ijs, qui illud non habent, uſurpari permitteret; ſícque hæc cauſa propriè ad Eccleſiam pertineret, cujus defenſor legitimus & naturalis Epiſcopus eſt; non ergo judicari de illa cauſa potuit, Epiſcopo non audito: planè res nova & mira eſt, potuiſſe Officialem Narbonenſem ſibi perſuadere, coram tribunali ſuo velut Judicis competentis non diſceptari tantùm, ſed decerni etiam debuiſſe, an tota Narbonenſis Provincia Regaliæ (de qua omnibus retrò annis exempta fuerat) ſubjaceret? ídque ne vocatis quidem auditíſque Epiſcopis, quorum utique intererat, ne in novam ſervitutem illæ Eccleſiæ raperentur. Si ergo hanc novam mirámque formam judicandi admittamus, quoſcunque deinceps violandi Eccleſiaſtica jura cupido inceſſerit, id tantùm curabunt, ut primò Religionem Principis circumveniant: deinde ut Officiales Epiſcoporum lucrentur, eóſque ſuarum voluntatum executores faciant; iſti verò omnes Epiſcopos, qui injuſtis eorum conatibus obſiſtent, tamquam qui leges in Regno Gallico ſtabilitas, & ab Eccleſia receptas violâſſent, poſtulabunt. Sed mihi animus non eſt, pernicioſos omnes effectus, nec minùs Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, quàm Religioni ipſi fatales recenſere, qui ex hac agendi ratione procul dubio provenient. Ob has igitur aliáſque hujus generis rationes ſuo loco & tempore producendas præfatus Dominus Epiſcopus Alectenſis declarat, notúmque facit Eminentiſſimo Domino Cardinali & Archiepiſcopo Narbonenſi, nec non ſuprà nominatis Domino Promotori, & Joanni Petro Gaſton de Foix, ſe in appellatione perſiſtere jam ſemel ad Sanctiſſimum Dominum noſtrum Innocentium XI. Sedémque Apoſtolicam à dicta Eminentiſſimi Cardinalis Archiepiſcopi Ordinatione interpoſita, ac in

ac in optima forma protestatur, quidquid in præjudicium præfatæ appellationis fieri aut attentari contigerit, nullum irritúmque fore (quippe juxta Canonicas Regulas, pendente appellatione nihil fieri, aut innovari oportet) suásque Constitutiones 5. Martij & 17. Octobris anno 1676. datas executioni interim dandas esse, donec à sua Sanctitate & Sacra Apostolica Sede aliter disponatur.

Documentum XIV.

Tertia epistola ejusdem Episcopi Alectensis ad Regem Christianissimum.

25. Octob. 1677.

Mihi ultima vitæ meæ momenta numeranti, & quid faciendum supersit, ut Divino Tribunali securus sistar, animo repetenti, occurrit illa Christi Domini nostri sententia, quâ jubemur: *Priusquam Sacrificium ad Altare offeramus, fratri nostro, qui aliquid adversùm nos habet, reconciliari.* Cùm ergo jam tempus accedat, ultimum Sacrificium, hoc est, vitam meam Deo immolandi, credidi necessitatem mihi præcipuè incumbere, placandi animum Majestatis Vestræ, quam ab aliquo jam tempore, ob ea, quæ circa Regaliam contigêre, offensam mihi, aversámque experior; tamen possum Majestati Vestræ asseverare, me semper eo sensu animóque fuisse, quæ fidelissimum subditum deceant; quantumvis Regaliam quod attinet, officij, ac Dignitatis meæ ratio eò impulerint, ut cogerer aliqua facere, voluntati, ac Mandatis Majestatis Vestræ minùs, quàm cuperem, accepta; & tamen idipsum per litteras meas ausus sum Eidem significare, ídque

eâ libertate, quæ Episcopos decet, Sacrorum Jurium Depositarios: & nunc quóque in hoc vitæ mortísque meæ confinio Majestati Vestræ profiteor, me nihil aliud egisse, quàm quod crederem Conscientiæ, ac officio meo deberi; ídque unicum esse dolori meo solatium, & quo spero Deum non esse mihi eam indignationem adscripturum, quam in pectore Majestatis Vestræ dolens mæréns que experior; nec ideò tamen has ultimas obligationis meæ partes explere omittam, simúlque hanc ultimam à Majestate Vestra gratiam expetere, dignetur illis ex familia mea Ecclesiasticis Personis, ejúsque Mandato proscriptis veniam clementer impertiri, quippe nullius culpæ reis, quàm quòd Episcopi, legitimi superioris sui, quémque Divinæ voluntatis interpretem agnoscebant, præceptis obediverint. Non diffido, si modò Majestati Vestræ placuerit, id secum reputare, veniam merituros, ac præsentibus angustijs, quibus conflictantur, ereptum iri. Impleat Deus Majestatem Vestram cœlestibus Suis Beneficijs, Eámque ad amussim Divini sui cordis, & voluntatis Regem efficiat. Id unicum est ejus votum, qui plenus venerationis, ac reverentiæ est, eritque semper. Alecti 25. Octob. 1677.

Majestatis Vestræ

Humillimus, Obsequentissimus & Fidelissimus
Servus ac subditus

Nicolaus Episcopus Alectensis.

Docu-

Documentum XV.

Secunda epistola ejusdem Episcopi Alectensis ad Innocentium XI. Summum Pontificem.

IN hac confectæ ætatis & affectionis paralyticæ sinistram corporis partem occupantis invalescente ægritudine, arctissimam meam cum Apostolica Sede communionem, & singularem erga Pontificatum Sanctitatis Vestræ reverentiam & devotionem hoc monimento testatam volui: simul & extrema Ecclesiæ mihi commissæ amoris officia exhibere satagens, ad authoritatem & tutelam Vestram, quâ maximè modò indiget, confugio. Nativam illius & perpetuam à Regaliæ jure immunitatem, quæ illi cum tota Provincia Ecclesiastica Narbonensi, & alijs quibusdam communis est, juxta Concilij generalis Lugdunensis Constitutionem pro parte mea hucúsque tuitus sum. At eam novo & insolito Regaliæ juri post discessum meum jam instantem penitùs subjectum iri prospicio, nisi intercessione summæ Vestræ Authoritatis apud Christianissimum Regem ab ejusmodi jugo vindicetur. Quare hoc unum restat, Beatissime Pater, ut ipsam in eádem libertate & immunitate, cum qua quadraginta abhinc annis eam suscepi, Beatitudini Vestræ custodiendam commendem. Est & aliud grave mihi, Beatissime Pater, quippe quòd meæ cum Apostolica Sede communioni umbram aliquam offundere videatur, censura scilicet à Romanis Inquisitoribus Rituali libro, qui à me ad usum nostræ Diœcesis editus est, inusta. Libri illius à plurimis licet fratribus Coepiscopis solemni approbatione laudati novum examen subire non detrecto: imò peropto, si modo Sanctitas Vestra per se pro Sua benignitate

benignitate oculos & animum advertere dignata fuerit. Quidquid in eo emendandum pro Sua ſapientia duxerit, hoc pro reverentia mea emendandum duco. At priſtinum Inquiſitorum judicium, acerbum nimis & injurioſum eò magis deprecor, quò pleraque Ethicæ Chriſtianæ dogmata, tanquam ſub Generali Ritualis noſtri cenſura damnata, à viris illuſoribus, qui ſupra populum, juxta Prophetam, dominantur, paſſim traduci doleo. Hanc labem à me, hanc ſanctiſſimis dogmatibus fraudem & calumniam ut amoliatur Sanctitas Veſtra, ultimùm obſecro & ſupplico. Itáque votorum tum hujus, tum ſuperioris Epiſtolæ ſum̃â in ſinu Sanctitatis Veſtræ repoſitâ, mortem expecto, Apoſtolicâ Veſtrâ benedictione jam mihi conceſsâ munitus, & neceſſario maximè precum Veſtrarum præſidio apud ſummum Judicem adjuvandus.

Alecti die 25. Octob. Anno 1677.

Beatissime Pater,

Sanctitatis Veſtræ

Humillimus & Obſequentiſſimus
Filius & Servus

Nicolaus Epiſcopus Alectenſis.

Documentum XVI.

Mandatum Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi D. Franciſci Caulet Epiſcopi Appamienſis.

FRanciſcus miſeratione Divinâ Epiſcopus Appamienſis, Chariſſimis & Dilectiſſimis Fratribus & Canonicis Eccleſiarum noſtrarum Cathedralis, & Collegiatæ Beatiſſimæ Virginis Campenſis, Archipresbyteris, Rectoribus, Vicarijs, aliiſque

aliísque Ecclesiasticis Personis Salutem & Benedictionem. Intelleximus Dominum Paucet Diœcesis Leonensis Presbyterum obtentu Regaliæ, cui Diœcesis nostra Appamiensis nunquam subjacuit, Canonicatûs & Archidiaconatûs Regularium Capituli nostri Cathedralis possessionem captare. Et quia tam Episcopale ipsum officium, quo, licet indigni, perfungimur, quàm etiam Oecumenici Lugdunensis Concilij Decretum, cujus initium est: *Generali Constitutione:* gravem nobis imponunt necessitatem, Ecclesiæ nostræ jura tuendi, impediendíque, ne Regalia in eas Ecclesias ac Provincias irrepat, quæ huic servituti nunquam obnoxiæ fuêre; ideò nisi Censuras à præfato Concilio intentatas incurrere, ac insuper gravi conscientiam nostram delicto obstringere vellemus, non potuimus ullo pacto permittere, ut silentibus nobis, ac turpi conniventia defixis, idem Jus Regaliæ in hanc nostram Diœcesim induceretur; tantóque magis, quia licet in hac nostra Diœcesi Regaliæ locus aliquis esse posset, quod tamen minimè concedimus, tamen ad Cathedralem Ecclesiam extendi haud posset; quippe quæ ex sua Institutione Regularis est, ac Reformata; adeóq; nisi à Deo ad Religiosum statum evocati, probatíque diuturno ac consueto tyrocinio, ad nullum Canonicatum, aut Dignitatem aliam ejusdem Ecclesiæ nostræ Cathedralis promoveri possunt; quod etiam Pontificio Alexandri VII. Regióque Diplomate cautum est. Ac tandem toto triginta trium annorum cursu, quibus huic nostræ Ecclesiæ præfuimus, quamvis indigni, omnia Ejusdem Ecclesiæ vacantia Beneficia, sine contradictione, liberéque contulimus. Ex his igitur aliísque causis, utque partibus à Deo nobis impositis deesse ne videamur, hisce nostris præsentibus litteris Capitulis Cathedralis, & Collegiatæ Dominæ nostra Ecclesiarum districtè inhibemus, ne ad Beneficia, locúmque in Choro,

ro, aut Capitulo recipiendum, aliásque prætactis Beneficijs annexas functiones exercendas hujusmodi ex titulo Regaliæ provisos admittere præsumant, idque sub pœna suspensionis ipso facto incurrendæ; quâ omnes illi obstricti teneantur, qui quovis modo, aut quæsito colore hujusmodi Beneficiorum usurpatores consilio, aut auxilio adjuverint, aut aliàs eorum conatus promoverint. Ipsos verò, ita ut præfertur, titulo ac colore Regaliæ provisos ac Beneficiatos, ne se hujusmodi Beneficijs ingerant, sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ, æquè prohibemus. Præcipimus etiam omnibus Personis Ecclesiasticis, ne ullum auxilium, consilium, aut assistentiam ad capiendam, aut ineundam possessionem hujusmodi Usurpatoribus præstent, idque sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, &c. Appamijs in Ædibus Episcopalibus 27. April. Anno 1677.

Franciscus Episcopus
Appamiensis.

Documentum XVII.

Epistola ejusdem Episcopi Appamiensis ad Regem Christianissimum.

Domine, &c.

INter tot Regias virtutes, quas in sacram Majestatis Vestræ Personam Divina manus effudit, persuasum semper habui, nullam æquè Christianissimo Principe dignam esse, ut facilitatem clementiámque, quâ subditorum, ac præsertim Episcoporum preces plenásque reverentiæ voces benignè admittit. Id mihi animos fiduciámque addidit, ut crederem haud

haud fore ingratum Majestati Vestræ, si quam mihi conati sunt calumniam aspergere, quæque tanto altiùs in animum meum descendit, quòd fidelitatem, obedientiámque Principi meo debitas, fædare conentur, ad pedes Majestatis Vestræ supplex purgarem. Persuadere conati sunt Majestati Vestræ, me non morari tantùm, sed nec ferre eos posse, qui militiam profitentur: ac Sacerdotibus Sacramenti Pœnitentiæ ministris in mandatis dedisse, ne quemquam, qui eam vitam amplexi essent, nec illi abnuntiâssent, peccatis expiarent. Facilè equidem mihi esset, tam fœdæ calumniæ diluendæ, eorum numerum recensere, qui ex mea Diœcesi sub auspicijs Majestatis Vestræ, aut Ducum, aut gregariorum militum, conditione nomen militiæ dederunt; sed vereor, ut Majestatis Vestræ patientiâ abutar. Possem etiam attestationes ac chirographa exhibere quàm plurium Confessariorum ex locis, ubi miles hyberna egit, asseverantium Sacramenta quamplurimis administrata esse, imò omnibus, modò illis ritè accipiendis animum aptaverant; & ego nonnullos Sacramento Confirmationis initiavi. Non potui igitur non vehementer mirari, fuisse ex inimicis meis, qui ut animum Majestatis Vestræ à me averterent, auderent Illum tam falsis juxtà, & inverecundis criminationibus imbuere. Num ergo ignorare Episcopus potui, artem vitámque militarem non solùm innoxiam esse, nisi aliunde inquinetur, sed etiam tuendæ augendæque Reipublicæ necessariam? Quòd si aliquando cum militum nonnullis hac in causa locutus sum, id solum fuit, ut eos exemplo Joannis Baptistæ cohortarer ad innocenter militiam exercendam, ac jussa Majestatis Vestræ observanda, quæ à nonnullis calcata videbam, dolebámque, populo varijs exactionibus injuriísque vexato; adeò ut opus fuerit in eorum nonnullos animadvertere.

Patietur quoque Majeſtas Veſtra, ut hâc ipsâ occaſione rationem ei omnium reddam, quæ inter me, & Eccleſiaſticum quendam peracta ſunt, cùm prætextu Regaliæ Archidiaconatu Appamienſis Eccleſiæ potiri vellet; ego illum Mandato, ac Cenſuris Eccleſiaſticis procul arcendum duxi; idque ut agerem, non alias planè ob cauſas permotus ſum, quàm ut conſcientiæ meæ, ac juramento ſatisfacerem, quo cùm Epiſcopalem Cathedram conſcendi, ad Eccleſiæ meæ jura ac libertates conſervandas ſanctè me obſtrinxi. Eccleſia Appamienſis, cujus ego curam quamvis indignus ſuſtineo, nunquam Regaliæ ſubjacuit, ídque non tam privilegio, Principum liberalitate accepto, quàm naturali, & à prima fundatione coævâ libertate. Quî ergo connivere ego poſſem, ut illa Diœceſin meam inveheretur, niſi & Dignitate, quâ fungor, indignum me redderem, & Decretis Lugdunenſis Concilij quatuor ſæculorum obſervantiâ ſubnixis, & Regum Galliæ Edictis præſertim Henrici Magni, glorioſæque memoriæ Ludovici Majeſtatis Veſtræ Patris adverſarer? Accedit, quòd novi hujus juris invectio, ne totam eam Reformationem Eccleſiæ meæ penitùs everti contingeret, quam pari felicitate & favore cum Pontificis Alexandri VII. tum Majeſtatis Veſtræ eam Regio Diplomate protegentis ad metas perduxi; nec enim ſperare licet, eum, qui Archidiaconatum nuper obtinuit (primam videlicet Eccleſiæ meæ Dignitatem) quíque illum deinceps ſequentur, eo animo huc feſtinâſſe, ut ſacræ militiæ tyrocinium facerent, communíque bonorum ſocietate contenti, mundum, ejúſque cupiditates deponerent. Si ergo, qui jam Deo vocante Religionem amplexi ſunt, profeſſione ſuâ, votíſque abſiſtere cogantur, ac certum animarum ſuarum adire naufragium, alijs videlicet, alieníſque Beneficia ſua, quibus ſuſtentabantur, relicturi, illud quóque

&

& necessariò consequeretur, ut Divinis officijs Ecclesia mea destituatur; nec enim, ut Majestati Vestræ suggestum fuit, ea Congregationi sanctæ Genovevæ unita est, sed suis, ac particularibus statutis & legibus gubernatur. Cæterùm dignetur Majestas Vestra mihi credere, nihil uspiam terrarum esse. quod fidelitatem ac obedientiam meam, quas Eidem profiteor, ulla ex parte minuere, aut inquinare possit, imò nihil æquè mihi cordi ac curæ est, eásque inter præcipua capita mearum obligationum colloco. Nec credo, me aliâ re magis eas Majestati Vestræ probare, testaríque potuisse, quàm si eodem tempore me DEO, ejúsque Divinis præceptis æquè fidum promtúmque ostenderem; quam enim fidem ab illis Principes expectent, qui eam DEO negârunt? Enimverò pro Majestate Vestra nullum finem sacrificandi precandíque faciam, quo cœlestem Ei, totique Regiæ stirpi Benedictionem, ac Gratiam à DEO efflagitem, ac interim, quâ majori possum veneratione, & obsequio sum eróque semper.

Appamiis 29. Junij 1677.

Majestatis Vestræ

Humillimus, Obsequentissimus & fidelissimus Servus & Subditus

Francíscus Episcopus Appamiensis.

Documentum XVIII.

Actus Capitularis Ecclesiæ Appamiensis contra Procuratorem Domini Paucet Regalistæ.

ANno Domini 1677. die vigesimâ Junij comparuerunt in Civitate Appamiensi coram me notario Regio P. Franciscus Carlat Archipresbyter Ecclesiæ Cathedralis Appamiensis, & Prior Claustralis ex una; Dominus Joannes Ludovicus la Caze Diœcesis Convenensis, D. Petri Paucet Presbyteri legitimus Procurator ex altera partibus: qui ultimus exposuit, se circa horam nonam ante meridiem comparriturum, atque Chirographum Regium exhibiturum, vigore cujus Archidiaconatus, & Canonicatus Regularis, olim à Domino Mascarone possessus, præfato Domino Petro Presbytero conferetur; rogare proinde, ut nomine ac vice sæpedicti Domini Petri ac Regij Chirograhi intuitu, ut in Archidiaconatum ac Canonicatum Appamiensem recipere eum vellent. Cui petitioni per eundem Dominum Franciscum Carlat Archipresbyterum responsum est, se post solemne Sacræ Missæ officium Capitulares convocaturum. Convocatis ergo, atque in unum collectis Cathedralis Ecclesiæ Canonicis, post communem maturámque deliberationem, ex omnium unanimi, atque concordi sententia responsum est: se videlicet, salvo interim omni respectu Majestati Suæ debito, non posse, nomine quo suprà, dictum Dominum la Caze recipere, idque ex sequentibus rationibus. Primò. Quia per expressam Alexandri VII. Bullam, Diplomate quóque Regio confirmatam, enixè sancitum est, ne quis, nisi post inchoatum, expletúmque jussu Episcopi Tyrocinium,

sequu-

sequutámque deinceps Professionem ad Beneficia Ecclesiæ Appamiensis recipiatur. Secundò. Quia ab Illustrissimo & Reverendissimo Episcopo suo Cathedrali Capitulo prohibitum est, ne quemquam titulo Regaliæ ad Beneficia prænominatæ Ecclesiæ admitterent, locum in Choro, aut Capitulo darent, aut aliàs fungi permitterent dictorum Beneficiorum officijs, idque sub pœna suspensionis ipso facto incurrendæ. Tertiò. Quia Decreto tum Generalis Concilij Lugdunensis, cujus initium: *Generali Constitutione*, tum etiam Oecumenici Tridentini *Sess. 22. cap. 11.* inhibetur, ne ullâ ratione, consilio, seu auxilio Regaliam promoveant (quæ in Ecclesia Appamiensi locum nunquam habuit) néque sub pœna anathematis jura Ecclesiarum violari, ac labefactari permittant. Utque prædicta Capitularis Declaratio ignorari à nemine possit, &c.

Documentum XIX.

Actus Reverendissimi Episcopi Appamiensis ad Reverendissimum Archiepiscopum Tholosanum directus.

ANno 1677. die 18. Octob. In Civitate & Palatio Episcopali Appamiensi, Regnante Christianissimo Principe Ludovico, Galliæ & Navarræ Rege, coram me Notario publico & Regio, ac testibus infrà notandis, Illustrissimus & Reverendissimus Franciscus Stephanus Episcopus Appamiensis personaliter constitutus, átque per hunc actum à me legitimè conscriptum, verba sua dirigens ad Illustrissimum & Reverendissimum Dominum Josephum de Monpezat Archiepiscopum Tholosanum; nec non ad Dominos Guiliel-

mum

mum Cazamagion Presbyterum & Promotorem Ecclesiæ ac Provinciæ Tholosanæ, & Petrum Paucet Presbyterum Diœcesis Leonensis, protestatur, declarátque: se ejusdem D. Archiepiscopi Kalendis Septembris proximè elapsi pronuntiatæ sententiæ nullo modo acquiescere ac deferre posse, quâ nuperum, hoc est, vigesimâ septimâ Aprilis emissum ab eodem D. Episcopo Appamiensi Mandatum Legibus Regni Gallicani, communíque tranquillitati, ac hujus Provinciæ Ecclesiasticæ Disciplinæ adversum, ac proinde unà cum Censuris ibidem intentatis, nullum viribúsque cassum declarat, prohibétque insuper, ne quis hujusmodi Censuris, aut Mandatis deferat, eísque obediat, aut illa executioni mandet; multóque magis ipsi Domino Episcopo Appamiensi, ne hujusmodi Mandata deinceps publicari, ac executioni dari permittat, seriò injungit. Præcepit insuper Capitulo Appamiensi sub pœnis à Jure præscriptis, ut præfatum Dominum Paucet in Canonicum ejusdem Ecclesiæ recipiant, installent, ínque possessionem immittant, ita tamen, & non aliter, quàm si juxta formam à sacris Canonibus, ac litteris Provisionis traditam, vota Religionis, sacrámque Professionem emiserit. Denique Promotori suæ Archidiœcesis imponit, ut præfatam sententiam in ipsa Civitate Metropolitana, nec non Urbe Appamiensi, aliísque Archiepiscopatûs sui Diœcesibus legi, affigi, promulgaríque faciat.

Huic ergo à Domino Archiepiscopo Tholosano latæ sententiæ, declarat præfatus D. Episcopus Appamiensis, se acquiescere ac deferre non posse, eámque tam secundùm formam, quàm rem ac substantiam ipsam, nullam irritámque esse pronuntiat. *Primò* enim secundùm formam nulla est; quia omni jure etiam naturali cautum est, ne sententia à Judice aliquo feratur, nisi auditis priùs, aut saltem citatis partibus,

partibus, quarum interest; id quod innumeris ferè auctoritatibus probare liceret, nisi res esset adeò nota, ac in jure tam clarè decisa, ut ne quidem ullâ probatione indigeat. Sufficiat canon 22. Concilij Nicæni: *Caveant Judices Ecclesiæ, ne absente eo, cujus causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit.* Et Decretis Innocentij IV. in Capitulo: *Venerabilibus.* De sententia Excommunicationis. In qua casus, de quo agimus, ferè in terminis definitus est, ita enim habet: *Attamen si suffraganeus, vel extra judicium pro suorum jurium defensione: vel etiam in judicio, ex suo procedens officio, inquirendo videlicet, vel simile quid agendo aliquem excommunicet; in hoc casu conveniendus est ipse suffraganeus coram Archiepiscopo, vel ejus officiali; quia ipsius interest, defendere causam suam.* Planè inauditum est, fuisse à Metropolitano contra suffraganeum in causa appellationis, ad solam instantiam partis, nec vocatis, quarum intererat, partibus, pronuntiatum. Nec ipse D. Paucet hunc adeò essentialem errorem inficiari potuit, imò illi quâvis ratione obtegendo colores ac prætextus collegit. Ait enim, posse à Metropolitano contra Suffraganeos Episcopos, titulo denegatæ justitiæ, & si Archiepiscopo de causis constat, cur suffraganei administrare justitiam noluerint, sententiam dici. Cæterùm præterquam contra hujusmodi abusum sæpe multúmque ab Episcopis declamatum est, oporterétque eum corrigi aliquando; confundit insuper idem D. Paucet voluntariam ac contentiosam Jurisdictionem, & ea, quæ ad gratiam, quæque ad justitiam pertinent. Si quis enim Apostolicâ authoritate Romæ provisus compareat, ac virtute hujusmodi Provisionis Beneficium ab Ordinario petat, is meram gratiam, ejúsque executionem, & nihil aliud petit, sícque nullâ partium citatione opus esse videtur. Si verò ab Episcopo aut Metropolitano sententia aliqua in Petitorio

feratur, quis unquam dubitavit, vocandas esse partes, de quarum jure ac præjudicio agitur? & nisi vocentur, sententiam esse nullam irritámque? Idémque dicendum est de sententia Judicis sæcularis, quando de mera Possessione Beneficij controversia agitur; si enim hâc formalitate careat, & partes, quarum intererat, vocatæ non sint, nemo negaverit hujusmodi sententiam nullam fuisse. Denique in omni judicio tres distinctæ Personæ reperiri debent, videlicet: Actoris, Rei, Judicísque; ideò quamvis fortè Metropolitani gratias impertiri soleant à suffraganeis recusatas, nunquam tamen exemplum aliquod produci poterit, fuisse eorundem suffraganeorum sententias & Decreta à Metropolitanis sublata, & pro irritis cassísque declarata, partibus non vocatis.

Multo minùs sustineri potest, quod in hujus tam manifesti erroris defensionem idem D. Paucet allegat, videlicet: Mandatum Reverendissimi D. Episcopi Appamiensis in eadem Appamiensi Diœcesi ubíque locorum publicatum dispersúmque fuisse, sícque omnes juxtà rationes & argumenta, quæ eundem D. Episcopum ad hoc Mandatum expediendum permoverant, in omnium notitiam perlatas esse: non ergo citandas fuisse necessariò partes ad respondendum, cùm jam constaret, ac palàm omnibus foret, quid essent responsuræ. Verùm quî sciri potuit, omnes Episcopi Appamiensis rationes eo Mandato contineri, & non plures alias in scrinio pectoris occultari, suo tempore exponendas? Et planè ex industria nonnullæ suppressæ sunt, ac in commodiorem occasionem servatæ. Sed quidquid de hoc sit, novum omnino, & inauditum, ac sine exemplo est, fuisse Reum à Tribunali, ac judiciali defensione exclusum, quia extrajudicialiter, privatímque causam dixerat; quasi verò quis nesciat, in ipso Contradictorio judicio, Litísque Contestatione, partibus ultro

citróque

citróque proponentibus, ac respondentibus multo clariùs veritatem micare, ac partium jura palàm fieri. Sed nec ipse D. Paucet unquam mundo persuadebit, aliam ei causam fuisse tam necessariæ Citationis declinandæ, quàm quòd jura rationésque Episcopi Appamiensis adeò ei clara, omníque exceptione majora videbantur, ut puderet obluctari. Denique si nihil aliud, illud saltem oportebat ab Episcopo intelligere, an opinioni suæ, Mandatóque jam semel vulgato insistere, ac inhærere vellet.

Secundò. Ex eo etiam capite Sententia Tholosana quoad formam nulla & irrita est, quòd in illa dicatur: *Mandatum D. Episcopi Appamiensis Legibus Regni Gallicani adversari.*

Quasi verò Archiepiscopi partes sint, de Legibus Regni, earúmque contraventionibus judicare, aut Ecclesiastica Jurisdictio alium finem habeat, quàm Canonum Ecclesiasticorum observantiam; aut aliquis etiam Judicum sæcularium sit, qui non omnino sibi persuadeat, hujusmodi sententias defectu Jurisdictionis suos limites excedentis, nullas esse irritásque. Præter hos, & essentiales defectus circa formam judicij commissos, alij nec pauci numero accessere, ab honestate ac decoro inter homines observari solito alieni. Demus enim Mandato Episcopi Appamiensis aliquid defuisse, quo rejici mereretur; at honestas saltem exposcebat, & veneratio Dignitati ac Characteri Episcopali debita, ut priùs moneretur Appamiensis Episcopus (primus videlicet, & antiquissimus in Archidiœcesi Tholosana Antistes) & aliqua componendæ liti ratio tentaretur, quàm ut liceret in extrema, ac sententiam procedere multis injurijs sparsam; qualis ea est, quam D. Archiepiscopus nuper pronuntiavit, quæque Domini Paucet supplicationem contemptûs falsíque plenam

non admiſit tantùm, ſed etiam recitavit, ac publico expoſuit. In ea ſiquidem dicitur

Primò. Promiſiſſe Regi Epiſcopum Appamienſem, ſe juramentum fidelitatis in publica acta referendum præſtiturum. Id verò falſum omnino eſt, nec aliâ intentione à Domino Paucet confictum vulgatúmque, quàm ut invidiam odiúmque Epiſcopo conflaret, perinde ac ſi ipſe fidem violâſſet Regi obligatam; cùm tamen ſuper hac cauſa neque Rex ſit aliquando cum Epiſcopo collocutus, neque ipſi Epiſcopo unquam in mentem venerit, Regi aliquid ſimile aut immediatè per ſe, aut per alios polliceri.

Secundò. Idem D. Paucet Epiſcopo Appamienſi objectat, malè ſententiam ac Decreta Lugdunenſis Concilij ab eo eſſe intellecta, ídque ex verbis Concilij, ac Gloſſa conſtare. Cæterùm hæc cùm dicit, palàm omnibus facit, ſe illum ipſum eſſe, qui mentem Concilij Lugdunenſis malè aſſecutus eſt, quíque priùs de veritate edoceri, inſtruíque certiùs debuiſſet, quàm ut Epiſcopo hæc exprobraret non ſine dedecore, injuriáque ſacræ Dignitatis: & præterea quàm hæc objectio à vero abludat, idem Epiſcopus Appamienſis, cùm ad hujus quæſtionis cardinem ac ſubſtantiam ſermo perveniet, clariùs oſtendet, quàm ut negari ab aliquo poſſit.

Tertiò. Conatur idem D. Paucet notam læſæ Majeſtatis Domino Epiſcopo adſpergere, quando adjungit, Cenſuras ab eo intentatas nullum alium finem ſpectare, quàm ut Populum concitent, ac legibus Edictíſque Regijs rebellem faciant. Id verò quàm eſt à veritate ac mente ejuſdem Domini Epiſcopi alienum, quámque ejus moribus huc uſque inculpatis adverſum, tam graves pœnæ debentur temeritati iſta ſcribentis; enimverò Epiſcopus Appamienſis nulli Galliæ Antiſtitum, aut fidelitatis, obſequij, aut curæ & obſervantiæ in Regem,

gem, ac publicum Galliæ bonum palmam concedet. Quòd si in præsenti Regaliæ controversia minùs ad Regiam voluntatem accessit, quàm Aula speravit; erit aliquando tempus, cùm Majestati Suæ constabit, id ex solo metu provenisse Dei offendendi, quem unum Petrus Apostolus honori ac reverentiæ Regibus debitæ præmisit: *Deum*, inquiens, *timete, Regem honorate.* Imò tanto firmius est vinculum, quod eundem Episcopum Regio servitio adstringit, quanto magis nulli adulationi mixtum, solóque Dei præcepto, Reges honorari jubentis, obligatione subditorum in Principem, Regiísque virtutibus nixum, quibus Majestas Sua abundat, & dignam Se omni obedientiâ ac fidelitate reddit. Sed nec magis curæ ac Religioni fuit, Provinciæ & Diœcesis Tholosanæ Promotori in regulas decori ac æquitatis offendere, Episcopo Appamiensi debitæ. Dicit enim, hujus Decreto & Mandato multorum conscientias ac Ordinem Ecclesiasticum turbatum esse; perinde, ac si turbas & motus vereri nos oporteat, quæ in dyscolorum animis veritatis & justitiæ leges excitare solent. Nec enim Episcopi Appamiensis Mandatum aliò spectavit, quàm ne Canones Ecclesiæ violarentur, neque per alias vias ad Beneficia accessus pateret, quàm per illas. quæ ab ijsdem sacris Canonibus præscribuntur. Nec ab illo novæ pœnæ dictatæ sunt, sed antiquæ, quæ sacrorum Canonum violatoribus debentur, tantùm declaratæ. Atque utinam secum perpenderet Tholosanus Promotor, pacem, pro qua in hac materia adeò laborat, multo animabus fore perniciosiorem, quàm quidquid turbarum & inquietis ex Episcopi Appamiensis Decreto profectum esse dicitur; nihil quippe aliud ab Appamiensi Episcopo factum est, quàm ut Decreta exequeretur Lugdunensis Concilij. Cùm ergo anathemata ab hoc Concilio illata Tholosanus Episcopus frustra

conetur elidere ; ſequitur, ut qui illis obſtricti ſunt, tanto infeliciùs periclitentur, quanto minùs periculum ſuum ſentiunt, eóque liberari haud curant, dicentes: *Pax pax, & non erat pax.*

Id quod poſtea idem Promotor adjungit, nihil contra Edicta, Declarationes, ac Mandata Regia poſſe à quoquam ſine culpa tentatæ Majeſtatis decerni ; una ex ijs Regulis ac Maximis eſt, quæ ſi abſque debita limitatione intelligatur, totam evertere Religionem poſſit.

Sed & illud admiratione dignum: auſum videlicet eſſe miniſtrum Archiepiſcopalem, cui præcipuè ſacros Canones obſervandi cura incumbit, Archiepiſcopo ſuo ſupplicare, ut aboleri Decretum faceret, quo executio Lugdunenſis Concilij unicè urgetur, útque Appamienſi Epiſcopo prohiberet, ut deinceps ſimilibus Mandatis faciendis vulgandíſque abſtineret. Id verò Juriſdictionem Appamienſis Epiſcopi apertè lædit ; cùm Metropolitani partes ac officium non ſit, leges pro aliena Diœceſi ſtatuere; multóque minùs, ne mandatis ſuffraganei obtemperetur, prohibere.

Prohibet idem Promotor, ne à quopiam mortalium hujuſmodi Mandatis ac Cenſuris deferatur, perinde, ac ſi obedientia illis præſtita, vitio culpæque adſcribi debeat: & ne fortè Promotoris hæc ſenſa in occulto lateant, aut potiùs, ut tanto plus habeant doloris, vulgatum ludibrium, curat urgétque, ut ſententia Toloſana, quâ Epiſcopi Appamienſis Mandatum irritum caſſúmque decernitur, totâ Provinciâ publicetur, omnibúſque valvis Urbis Metropolitanæ affigatur, ut videlicet tanto hoc apparatu, pompáque ſeveritatis omnes Suffraganei Epiſcopi, quamvis nunquam auditi, Tholoſanæ ſententiæ ſe quamprimùm ſubmittant; perinde videlicet, ac ſi ea non unius Archiepiſcopi, ſed totius Provin-

cialis

cialis Concilij sententia foret, in quo tamen æquum esset, eos non consuli tantùm, sed etiam Personam Judicum sustinere. Sed neque hoc satis fuit, ut ad fores Ecclesiæ tam insignis sententia penderet, illud quóque adjunctum est, ut inter publicas solemnésque preces ac Conciones, quæ Missæ Sacrificium comitantur, etiam extra Tholosanam Provinciam promulgaretur.

Ipse verò D. Archiepiscopus, à cujus tamen æquitate sperari debuit fore, ut istorum Clericorum audaciam suâ auctoritate coërceret, tantum abfuit, ut id ageret, ut potiùs ipse in Mandatum Appamiense manus immittat fædétque, impositis criminationibus, perinde ac Conscientiarum tranquillitati, Ecclesiasticæ Disciplinæ, ac Gallicis Legibus adversum; si & Promotoris Tholosani querelis per omnia ac verbatim ferè consentit, unde complures nullitates defectúsque non contra formam solùm, quod modò ostensum, sed etiam contra substantiam ipsius causæ, quod deinceps manifestum faciam.

Tertiò. Tholosana Sententia etiam quod substantiam, ac merita causæ ipsius spectat, nulla & irrita est; Episcopi enim Appamiensis Mandatum nihil aliud complectitur, quàm executionem Lugdunensis & Oecumenici Concilij totâ Galliâ recepti, & quatuor ferè sæculorum observantiâ firmati; ex quo sequitur, Dominum Archiepiscopum Tholosanum in præsenti materia incompetentem Judicem esse; cùm enim de causa agatur maximi ac præcipui momenti, totámque Ecclesiam spectante, déque Generalis Concilij executione, quî potest prohiberi Episcopus, ne id agat observétque, quod à tota Ecclesia observari oportet? aut quâ ratione ei adimi, aut restringi potestas, quam ab Ecclesia recepit? Quidquid ergo hac in re ab Archiepiscopo Tholosano fieri poterat, illud

illud fuit, ut Synodum Provincialem convocaret, in eáque examinari curaret, an Episcopus Appamiensis terminos transgressus esset à Concilio Lugdunensi præscriptos; eâ ferè ratione, quâ in materia civili non potest Judex subalternus de ijs cognoscere, quæ inferior Judex ex Mandato Superioris, útque *merus executor* decrevit peregítque, nisi forsan excessisset fines Mandati. Ipsimet Archiepiscopi & Metropolitani, si ex Conciliorum sententia loqui velimus, nihil aliud sunt, quàm sacrorum Canonum executores, nec in Episcoporum Suffraganeorum Diœceses jus ullum habent, exceptis casibus certis in jure expressis. Nec dici potest, spectâsse saltem ad dictum D. Archiepiscopum jus cognoscendi judicandíque, an Appamiense Mandatum conforme esset Lugdunensi Concilio; præterquam enim quòd nil clarius est, quàm ut examine aliquo, aut sententiâ indigeat, accedit insuper, materiam & causam hanc tanti esse momenti, ut à solo Archiepiscopo sine Concilio Provinciali decidi non possit; & tamen non solùm sine Provinciali Concilio, sed etiam, uti apparet, sine omni alio, etiam privato Concilio decisa est. In Chalcedonensi Generali Synodo ita decretum est. *Can.9. Si Clerus adversùs suum, vel alium Episcopum habeat causam, apud audientiam Synodi Provinciæ ejus conqueratur.* Quod tunc maximè necessarium est, habétque locum, cùm non unius tantùm Episcopi, sed totius Provinciæ causa ac negotium vertitur.

Sed utcunque hæc se habeant, illud saltem certùm est, non posse Mandatum Appamiense, ac Censuras in eo contentas pro nullis irrtiísque haberi, nisi dicamus, aut Lugdunense Concilium de Regalia non loqui, aut non esse illud Concilium in Gallijs receptum, aut denique Diœcesin Appamiensem ex illis esse, ubi Regalia jam usu ac consuetudine invaluerat. Sed quidquid ex his dicas, manifestæ falsitatis con-

vinci

vinci potest. Primum enim quod attinet, ex verbis ipsius Lugdunensis Decreti, ac Glossæ illud explicantis res tota palàm fiet. Verba ergo Decreti Lugdunensis ita habent: *Generali Constitutione sancimus, universos & singulos, qui Regalia, Custodiam, sive Guardiam, Advocationis, sive defensionis titulum in Ecclesijs, Monasterijs, seu quibuslibet alijs locis pijs, de novo usurpare conantes, bona Ecclesiarum, Monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt, quantacúnque Dignitatis honore præfulgeant: Clericos etiam Ecclesiarum, Monachos Monasteriorum, & Personas cæteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurant, eo ipso Excommunicationis sententiæ decernimus subjacere. Illos verò, qui se, ut deberent, talia facientibus non opponunt, de proventibus Ecclesiarum, seu locorum ipsorum, pro tempore, quo præmissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtiùs prohibemus. Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum, cæterorúmque locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine jura sibi hujusmodi vindicant, ab illorum abusu sic prudenter abstineant, & suos ministros in eis faciant solicitè abstinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus, sive redditus provenientes vacationis tempore, non usurpent, nec bona cætera, quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant, sed in bono statu conservent. De elect. & electi potest. in 6.* Hactenus Concilij verba, nunc Glossam audiamus. *Pro intellectu hujus Capitis supponendum est, secundùm veriorem intellectum ipsius, quid propriè textus appellet Regalia. Quidam volebant dicere,* (His verbis ostendit Auctor Glossæ, se non probare primam hanc Regaliæ acceptionem) *quòd Regalia accipiantur pro juribus Imperialibus, de quibus in libris Feudorum. capit. quæ sint Regalia. Ut si Rex donaverit Regalia Ecclesiæ, & aliquis ea usurpat, de facto sit excommunicatus. Alij dicunt, quòd Regalia accipantur pro juribus, quæ habet Princeps in aliquibus Ecclesijs, videlicet: quòd vacante aliquâ Ecclesiâ aliquis Comes, vel Dux,*

 qui

qui dicebat, se habere jura Regaliæ, in ipsa Ecclesia occupavit Custodiam Ecclesiæ vacantis, & dicebat, quòd fructus ipsius Ecclesiæ ad ipsum spectabant, licet non fuisset usus ipso jure. Glossa, quam D. Paucet in sui patrocinium adducit, notat quidem nomine Regaliæ, *nova tributa, novas collectas, nova vectigalia intelligi.* Sed Archidiaconus hujus Glossæ Auctor adjungit: *Regalia, id est, quæ capiunt Reges vacante Ecclesiâ, ut patet in Franciæ Regno, & Angliæ; nam illic vocantur Regalia jura Regis, quibusdam Ecclesijs vacantibus competentia.*

Id, quod posteà eadem Glossa adjungit ad verbum, *Custodiat*, satis ostendit, fuisse Concilij Lugdunensis mentem, universim de juribus vacantium Ecclesiarum disponere, & non solùm prohibere, ne novis tributis, aut collectis gravarentur, sed etiam ne illarum seu temporalia, seu spiritualia jura, quale est Jus Patronatûs, usurparentur; sic enim loquitur Glossa: *Quocúmque ergo nomine censeantur usurpantes de novo tale jus in Ecclesijs, & alijs locis pijs, & bona ipsorum locorum vacantium occupantes, excommunicati sint.*

Constat ergo etiam ex sententia ipsius Glossæ, Concilium Lugdunense de jure Regaliæ locutum esse, sive quia illius Constitutionis finis ac intentio fuit, Regaliæ extensionem impedire: sive quia illis verbis: *Regalia, Custodia, seu Guardia*, hoc ipsum jus expressum voluit; & ideò D. Paucet graviter hallucinatus est, cùm dixit, constare ex Concilij Lugdunensis, ac Glossæ lectione, malè illius Decreta ab Episcopo Appamiensi fuisse intellecta.

Apparet etiam non solùm ex illis Concilij verbis: *De novo usurpare conantes*, sed etiam ex illis Glossæ: *Usurpantes de novo jus.* Et illis: *Licet non fuisset usus ipso jure.* Et præcipuè illis: *De novo à quadraginta annis citra*, Concilij mentem ac intentionem fuisse, ne Regalia ad alias Ecclesias, quàm quæ

illi jam assueverant, extenderetur. Id quod tam verum certúmque est, ut quamplures Galli scriptores, qui de hoc argumento libros edidêre, videlicet, Ruzæus, Rebuffus, Le Maistre, Baunius Jesuita, alijque, pro primo ac præcipuo fundamento Regaliæ sustinendæ tacitam Concilij approbationem ponerent, quam à Concilio factam volunt circa eas Ecclesias, quæ ab immemoriali jam tempore Regaliæ subjacuerunt. Ipse Dominus de Marca Archiepiscopus Tholosanus in una suarum Dissertationum, quæ monumentis Ecclesiæ Gallicanæ inserta est, doctè solidéque demonstrat, Patres Lugdunensis Concilij de Regalia, & juxta sensum Appamiensis Episcopi locutos, illúdque Decretum totâ Galliâ receptum fuisse: nec Reges aliter Regaliâ gavisos, quàm limitatè, & in ijs tantùm Ecclesijs, quæ ab immemoriali tempore huic juri, an servituti? submissæ fuerant. Id quod apprimè concordat cum illis Glossæ verbis: *In quibusdam Ecclesijs: in aliquibus Ecclesijs.* Et cum illis Rebuffi: *In aliquibus Episcopatibus*; adeò, ut optimo jure Pasquierus *Aulæ assentatores* vocaverit, qui ad ómnes Regni Gallici Ecclesias Regaliam extendere conati sint. Sed audiendus est Dominus de Marca, qui cùm Decretum Lugdunensis Concilij produxisset, hæc verba subjungit: *Philippus ergo Pulcher, hujus nominis quartus auctoritate Lugdunensis Concilij subnixus, Jus Regaliæ, quod priùs solis moribus usúque receptum erat, Edicto quóque suo de Anno 1302. firmavit, ita tamen verba mentémque suam, verbis ac mente Concilij metitur, ut Regaliam intra terminos solius Consuetudinis restringat, nec ad Ecclesias extendi velit, hujus Consuetudinis expertes; sic enim loquitur. Item quantum ad Regalias, quas nos, & nostri Prædecessores percipere assuevimus, & habere in aliquibus Ecclesijs Regni nostri, quando eas vacare contingit.* Addítque eandem Clausulam Restrictivam inveniri in Edicto Philippi Valesij de anno 1334. Ex quo

hæc verba producit: *Pro Ecclesijs Regni nostri, in quibus Regaliam possidemus.* Et adhuc clariùs in Edicto Ludovici XII. 1499. cujus hæc verba sunt: *Inhibemus omnibus ministris, & officialibus nostris, ne in Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatias, & alia hujus nostri Regni Beneficia, Regaliam usurpent, ubi hactenus eam non habuimus, sub pœna suspensionis, &c.* Et in Edicto Henrici IV. de anno 1606. *Non intendimus Regaliæ juribus gaudere, nisi eo modo & formâ, quâ nos nostríque Antecessores illis hactenus gavisi sunt, nec eam extendi volumus in præjudicium earum Ecclesiarum, quæ hactenus exemptæ fuerunt.* Id Henrici Edictum alio Ludovici XIII. confirmatum est de anno 1629. articulo 16. *Non est*, inquit, *voluntatis nostræ, Regaliam titulo Coronæ possessam alio modo quàm lapsis retrò annis, ac juxta Edictum gloriosæ memoriæ Genitoris nostri, nobis vendicare.* Et magis adhuc specialiter in litteris patentibus Philippi Pulchri de anno 1303. in favorem Narbonensis Provinciæ, hoc est, teste Petro de Marca, totius Septimaniæ: *Nolumus, quòd gentes nostræ occupent Regalia Ecclesiarum vacantium Provinciæ Narbonensis.* In qua Narbonensi Provincia semper hactenus Diœcesis Appamiensis numerata est; quippe ab origine, & fundatione sua Episcopus Appamiensis Suffraganeus Narbonensis Archiepiscopi fuit, ut nunc Tholosani.

Tertium punctum non minùs certum est, videlicet, nunquam in Ecclesia Appamiensi Regaliæ locum fuisse, nec ullum allegari exemplum in contrarium poterit. Et quanquam juxta notam receptámque Juris Utriúsque Regulam, *Actoris, & affirmantis, non Rei, sit probare*; percurram tamen notam, indicémque Cameræ Computorum, relatam in acta Cleri Gallicani, & cujus Galli scriptores meminêre, qui de hoc argumento scripserunt, quales sunt Russee, Le Maistre, & Pasquier; ex quo indice simul patebit, Regem in nulla istarum

rum Ecclesiarum Regaliæ juribus potitum esse; nam nihil potuit improbabilius dici, minúsque consentaneum veritati, quàm illud à Domino Paucet tam confidenter ac impavidè assertum, videlicet hoc Jus Regaliæ etiam in Ecclesijs Septimaniæ illis à prima fundatione coævum esse, totáque retrò antiquitate Coronæ innexum. Si enim ita est, ut Jus Regaliæ sit Regiæ Coronæ adjunctum, nec ab ea separari possit, sequetur omnes Reges hoc jure gaudere, eóque semper gavisos esse, quod tamen falsum omnino est, constátque multis hactenus sæculis inauditum ignotúmque fuisse; nec fundatio, aut dotatio Ecclesiarum aliud jus, quàm Patronatûs tribuit; id verò multo minùs onerosum est, multóque minùs quàm Regalia, jura Ecclesiarum offendit. Sed ipsi Galliæ Reges longè aliter de Regalia sensêre, quàm Dominus Paucet in eorum gratiam scribat; id quod ex eorum Edictis jam aliàs productis patet, præsertim ex sententia à Philippo III. sancti Ludovici Regis filio data anno 1272. quam Dominus de Marca in antiquo Parlamenti Protocollo reperiri ait in hæc verba: *Sabbato post Ascensionem Domini restituta fuerunt apud Appamias, & reddita per Dominum Regem Procuratoribus Capituli Albiensis Regalia Ecclesiæ Albiensis, quæ mortuo Episcopo Albiensi Seneschallus Carcassonensis ad manum Domini Regis ceperat, & saisinaverat sine causa; cùm Dominus Rex super hoc aliàs nunquam usus fuisset, prout ex aliorum, & ipsius relatione fuit inventum.*

Idem Dominus Paucet in sua supplicatione Regiam Declarationem producit, quæ Cleri postulationem consecuta est, à Rege petentis: *Ut ad se, suúmque Consilium hanc causam evocaret, auditis priùs, examinatísque Cleri, Archiepiscoporum, Episcoporum, & Capitulorum actis & Documentis, qui se à Regalia immunes esse crederent.* Huic objectioni præter alia multa, quæ dici super hoc argumento possent, quæque sibi imposterum

dicenda reſervat, reſpondet præfatus D. Epiſcopus Appamienſis, ſibi eam Declarationem, Cleríque in Regium Tribunal ſubmiſſionem nullo modo opponi poſſe; cùm ipſe nunquam titulos & Documenta ſuæ Exemptionis Regio Senatui examinanda ſubjecerit; nec Generales Cleri Procuratores, imò ne totus quidem Gallicani Cleri Conventus Jus compromittere potuerit, quod ad ſpiritualem Epiſcoporum Auctoritatem, omniúmque Eccleſiarum Exemptionem pertinet; nec Deputati ullum ſuper hoc Mandatum à Clero habuêre.

Adde, quòd, cùm Diplomate Alexandri VII. ac litteris patentibus Regis feliciter regnantis cautum ſit, ne ad Beneficia, Dignitates Cathedralis Eccleſiæ Appamienſis quiſpiam recipiatur, qui poſt accuratum ex Mandato Epiſcopi tyrocinium, emiſſámque Profeſſionem Regularem ſtatum non ſit amplexus; ſequitur Regem neque huic particulari ſtatuto, neque juri Communi (quod habet, Dignitates nulli, niſi qui degremio ſit, conferendas eſſe, nec ex gremio cenſeri, qui Profeſſionem non emiſerit) ſuâ Declaratione derogatum voluiſſe.

Æquum igitur fuit, ut ſuper his aliíſque, quæ allegari poterant, priùs audiretur Epiſcopus Appamienſis, quàm ejus Mandatum irritum, nullúmque declararetur; quæq; ſi audita & perpenſa fuiſſent, ſperari omnino poterat, multo aliter à Domino Archiepiſcopo Tholoſano pronuntiatum fore.

Ex his ergo, aliíſque ſuo tempore, & loco productis, & producendis rationibus, proteſtatur Epiſcopus Appamienſis, declarátque præfatis Dominis Archiepiſcopo, Promotori, & Paucet, ſe nullo modo potuiſſe, aut debuiſſe illi ſententiæ deferre, ſed, &c.

Docu-

Documentum XX.

Mandatum ejusdem Episcopi Appamiensis, quo declarat, nuper à se editas Constitutiones contra Regalistas, non obstante sententiâ Domini Archiepiscopi Tholosani, executioni dandas esse.

Die 27. Octob. Anno 1677.

FRanciscus miseratione Divinâ Episcopus Appamiensis, Charissimis & Dilectissimis Fratribus Ecclesiarum Cathedralis & Collegiatæ Dominæ nostræ de Campo, Canonicis, Archipresbyteris, Rectoribus, Vicarijs, aliísque Personis Ecclesiasticis Salutem & Benedictionem. Intelleximus, quòd non obstante inhibitione sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ, contra Fratrem Joannem Franciscum Le Juge (qui se Sacerdotem ac Religiosum Ord. S. Augustini Professum nominari facit, prætendítque Canonicatum, ac Eleemosynarij officium in Ecclesia nostra Cathedrali, titulo Regaliæ) à nobis edita, ne se in prædicti Canonicatûs, ac Eleemosynarij officia, eorúmque possessionem virtute Regij Chirographi ingerere præsumeret, eíque insuper intimari fecerimus, nos interim omnia Juris media parare, ac experiri velle, quibus prætensa sententia D. Archiepiscopi Tholosani Constitutionem nostram die 28. Aprilis nullam pronuntiantis, pro irrita cassáque declaretur: imò quamvis de nullitate hujusmodi assertæ Tholosanæ sententiæ, tam quoad formam, quàm quoad ipsam substantiam, aliàs evidenter constet. Quoad formam quidem, quia nobis nec auditis, imò ne citatis quidem pronuntiata est, in eáque declaratur, Constitutionem nostram præfatam legibus Regni contrariam esse; quod declarari ab eodem D. Archiepisco-

po

po non potuit, cùm limites ejus potestatis excedat. Quoad substantiam verò, quia non licuit eidem D. Archiepiscopo Constitutionem revocare, aut irritam pronuntiare, quæ nihil aliud, quàm mera executio fuit Generalis Concilij toto Galliæ Regno recepti, nec non Diplomatis ab Alexandro VII. dati, Regiísque litteris confirmati, ac maximè conformis naturæ ac qualitati Beneficiorum Ecclesiæ nostræ, quæ à primæva Institutione, ac fundatione sua Regularis fuit. Et tamen his omnibus non attentis præfatus Le Juge non omisit præfatorum Beneficiorum possessionem usurpare, cujus exemplum plures alij imitari forsan possent, eo prætextu, quòd præfata Tholosana sententia, donec per Appellationem ejus effectus suspendatur, vires obtineat, obligétque. Nos igitur ob has similésque causas ordinamus, ut tam dicto Le Juge, quàm alijs omnibus, quorum intererit, intimetur, nos à prætensa illa sententia Tholosana legitimè appellâsse, eámque Appellationem tam præfato Domino Archiepiscopo, quàm etiam Tholosano Promotori, vigesimâ sextâ currentis mensis insinuâsse, atque ex Tholosana Cancellaria litteras obtinuisse, quibus certi reddebamur, actum Appellationis nostræ tam dicto Le Juge, quàm alijs omnibus, quibus necesse fuerit, insinuatum iri, ne videlicet ignorantiam prætendere possint, eóque prætextu immunes se credere, liberósque à Censuris, in Constitutione nostra prolatis, quas sub pœnis ibidem contentis (ob notorios videlicet defectus, & nullitates in ea commissas, & alibi fusiùs à nobis deductas) iterum, quatenus opus fuerit, innovamus. Inhibemus etiam, iterúmque interdicimus, prout in nostris Constitutionibus die 26. Aprilis, & 23. Octobris, jam inhibuimus, atque interdiximus Capitulis Cathedralis & Collegiatæ B. Virginis de Campo Ecclesiarum, ne quemquam obtentu Regaliæ in dicta

Beneficia

Beneficia recipiant, installent, &c. Sub pœna suspensionis ipso facto, &c. Ipsos verò taliter provisos sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ, &c. Datæ in Ædibus nostris Episcopalibus die 27. Octob. Anno 1677.

Franciscus Episcopus Appamiensis.

Notandum est, Anno 1677. die 22. Octob. similem ferè Constitutionem à Reverendissimo & Illustrissimo Episcopo Alectensi editam fuisse contra sententiam Officialis Metropolitani Narbonensis, qui ejusdem Episcopi Mandata, Constitutiones, ac Censuras contra Magistrum Petrum Gaston irritas declaraverat.

Documentum XXI.

Epistola Eminentissimi Cardinalis Cibo ad Reverendissimum Episcopum Appamiensem.

Data 8. Decembris, Anno 1677.

Illustrissime & Reverendissime Domine.

Accepi unà cum humanissimis litteris tuis, instrumentum appellationis interpositæ à Sententia Archiepiscopi Tholosani: in quo Sanctitas Sua non permittet, ut à paterna sua erga te, & Appamiensem Ecclesiam charitate quicquam diù desideres, sicuti, occasione se dante, certiùs cognosces. Tibi Illustrissime & Reverendissime Domine, læta faustáque omnia à Deo auguror. Romæ, die 8. Decemb. Anno 1677.

Illustrissime & R. D.

Servitor
A. Cardinalis Cibo.

Documentum XXII.

Secunda epiſtola ejuſdem Epiſcopi Appamienſis ad Regem Chriſtianiſſimum.

20. Januarij. Anno 1678.

Accepi quàm maximâ potui veneratione Arreſtum Conſilij 28. elapſi Novembris latum, quo Majeſtas Veſtra injungit mihi, ut intra duos menſes Sacramentum fidelitatis in acta publica referri faciam, admittámque de quibuſdam Canonicatibus alijſque Beneficijs Regularibus Eccleſiæ Appamienſis, titulo Regaliæ proviſos, ídque ſub pœna privationis omnium fructuum & proventuum temporalium. Patiatur Majeſtas Veſtra humillimas preces meas, quas videlicet neceſſitas hujus cauſæ expreſſit, Sibi deferri, quáſque tantò confidentiùs ſpero auditum iri, quòd ab Epiſcopo, & in cauſa Eccleſiæ prolatas; cùm aliàs ſemper magnorum Principum fuerit, etiam in negotijs merè temporalibus querelas ſubditorum gemitúſque excipere. Enimverò ſi liceret ante oculos Majeſtatis Veſtræ cor meum intimáſque cogitationes expromere, videret Ipſa id, quod animum meum perſtringit, non eſſe metum proventus temporales amittendi; cùm enim in ſacris Canonibus didicerim, Eccleſiaſticos fructus eſſe bona Deo conſecrata, nihil aliud ex ijs reſervatum mihi volui, quàm curam adminiſtrationémque mei Oeconomi: ſícque meam Perſonam ac particulare commodum quod attinet, quidquid Divina Providentia permiſerit, pacatiſſimè feram. Id ſolum à Majeſtate Veſtra petere mihi liceat, ut ſi quidem alicujus me culpæ reum pœnáque dignum crediderit, dignetur eâ tantùm fructuum parte multare,

multare, quæ sustentandæ Personæ ac necessitati meæ parcè adhibetur, nec enim me pudebit Fidelium pietatem ac eleemosynas implorare; tantùm ne hâc pœnâ & calamitate meâ quamplures alij ac innocentes involvantur. Cogor enim Majestati Vestræ significare proventus illos, qui ex Consilij sententia subducti mihi sunt, ad alenda duo seminaria, in quibus Clerici animarum saluti ac curæ addicti, magnóque numero sustentantur, ad fabricandam ædem Cathedralem hæreticorum furore planè destructam, ad reparandas ornandásque reliquas Diœcesis Ecclesias, ad alendos tegendósque pauperes, qui plurimi sunt, & qui hoc subsidio destituti in extremam necessitatem adigentur, & denique ad exolvendum æs alienum, quod ut omnibus hisce expensis par essem, contrahere necessariò debui. Quod ergo ante hæc omnia animum meum intimè ferit, illud est, me licèt ardentissimo desiderio ferar nihil agendi, quod Majestatem Vestram vel levissimè offendat, non posse salvâ, quam Deo ejúsque Sponsæ debeo, fidelitate, Arresto mihi nuper significato obtemperare. Neque enim, nisi anathemata à sacris Concilijs vibrata experiri velim, cooperari, imò ne consentire quidem possum, ut Ecclesia juribus spolietur fidei meæ commissis. Inter ea verò jura unum è præcipuis maximéque spiritualibus est libertas conferendi Beneficia Ecclesiastica, quam libertatem Regalia omnino demolitur: hæc verò in quamplurimis Regni Gallici Provincijs nunquam locum habuit, id quod ex Edictis Galliæ Regum, Majestatis Vestræ Prædecessorum, & Parlamentorum, & Cameræ Parisiensis Protocollis, & ex doctrina Auctorum, qui ante Arrestum Parlamenti Parisiensis de anno 1608. de hoc argumento scripsêre, & quorum aliqui in præfata Camera Computorum publicis officijs fungebantur, manifestè probari potest. Philippus Probus, vir insignis

ſignis probatæque doctrinæ, & cui Regalia odio eſſe non poterat (nam Regaliæ titulo in Eccleſia huic ſervituti obnoxia Beneficium obtinuerat) non contentus Eccleſias in genere deſignâſſe Regaliæ immunes, Epiſcopatus quoque in particulari enumerat, exemptos liberóſque, & præſertim Tholoſanæ Provinciæ, quorum primum hunc Appamienſem conſtituit.

Enimverò non poteſt hoc jus Regaliæ ad Majeſtatem Veſtram pertinere, niſi uno ex ſequentibus titulis, videlicet aut præcisè, *Jure Regio:* aut titulo Univerſalis omnium *Eccleſiarum Fundatoris:* aut beneficio *Poſſeſſionis, memoriam hominum excedentis:* aut denique *Eccleſiæ Privilegio.*

Qui conati ſunt perſuadere Majeſtati Veſtræ, jus Regaliæ totâ Galliâ extendi, id principium aſſumpſerunt, ut dicerent, Regaliam jus eſſe Coronæ annexum, ideóque inalienabile & impræſcriptibile; quo fundamento nixi adjecerunt, quemadmodum Regium Diadema rotundum eſt, eáque figura deſignat, Coronam Regiam complecti omnia; ſic quoque Regaliam ad omnes Regni Eccleſias proferri, nullâ exceptâ. Sed permittat Majeſtas Veſtra, ut liberè dicam, nihil cogitari poſſe hâc Maximâ inanius, minúſque fundatum. Quî enim fieri poteſt, ut jus Beneficia Eccleſiaſtica conferendi, quod ſpirituale omnino eſt, à Regia Poteſtate & Corona dependeat? Planè nihil aliud hoc eſt, quàm ſpiritualem ac temporalem confundere poteſtatem, Eccleſiarum ac Principum jura commiſcere: & verò ſi hoc tantíque momenti jus adeò Regiæ Dignitati adjunctum eſt, quî fieri poteſt, ut Miniſtri Regum Majeſtatis Veſtræ Prædeceſſorum tot ſæculorum decurſu illud ignoraverint? an verò aut negligebant, aut neſciebant, quid Regibus deberetur? & ipſum Pariſienſe Parlamentum, ſi hanc Maximam veritati conſentaneam eſſe crediḍiſſet,

credidisset, num ausum aliquando esset (quod tamen aliquoties fecit) Regibus onus hanc possessionem probandi imponere, cùm de nonnullis Ecclesijs controversia moveretur? Sed nec solùm hoc Galliæ Regum esset privilegium, sed omnium omnino coronam gestantium, qui eodem jure eadémque ratione Regaliam, quà latè dominantur, vendicare sibi possent; ideò Lugdunense Concilium, cùm titulos recenset, ob quos permitti Regalia possit, solius fundationis, & antiquæ Possessionis mentionem facit.

Alij ergo, qui fallacis hujus Maximæ inanitatem cernunt, diffidúntque tam fragili fundamento, ad alia se vertunt, & Majestati Vestræ tanquam omnium Regni Ecclesiarum Fundatori Regaliam attribuunt. Cæterùm si Majestas Vestra observare dignata fuerit, Ecclesiæ Appamiensis proventus in solis merísque Decimis (quas Deus sibi reservavit, & quarum dispensationem Ecclesiæ Ministris reliquit) consistere, Ipsamet facilè concludet, non fuisse Ecclesiam Appamiensem à Regibus Ejus Majoribus dotatam. Quod verò supra Decimas est, tam parvi est momenti, ut non credam tam modicæ rei intuitu voluisse Reges hujus Ecclesiæ fundatores appellari. Quamquam, etsi demus Fundatores appellandos esse, quis nescit, solam Dotationem, si Privilegium Ecclesiæ absit, non sufficere, ut quis possit Beneficia Ecclesiastica conferre, ac Ministros Ecclesijs constituere?

Possessionem quod attinet, certissimum est, nunquam hoc jus à Majestate Vestra in Appamiensi Ecclesia exercitum esse, nec ullum exemplum ostendi poterit.

Denique tantùm abest, Ecclesiam hoc jus extendendæ Regaliæ Principibus concessisse, ut potiùs se illis enixè opposuerit, tunc videlicet, cùm in Concilio Lugdunensi statuit, ne Regalia ad loca extenderetur, in quibus recepta hactenus

non fuerat: & quamvis Clerus Gallicanus sæpè Majestatis Vestræ protectionem imploravit adversùs eorum molitiones, qui contra antiquam nativámque Ecclesiarum libertatem Regaliam inducere conabantur, non ideò tamen libertati ac juribus suis renuntiare volebant, imò ne Conventus quidem Cleri Generales, quantumvis maximè vellent, præstare id poterant, tum quia Concilio Oecumenico à quatuor jam seculis in Gallijs recepto derogare non poterant; tum etiam quia in causa communi, & quando agitur de jure & præjudicio singulorum, ex regulis utróque jure receptis oportet singulos, quorum interest, consentire. Jam verò constat, neque me, neque aliquem meorum Prædecessorum consensisse, aut Procuratoribus, aut Deputatis ad Conventus Generales missis mandatum in hac causa transigendi dedisse. Neque etiam credidi, me Declarationibus à Majestate Vestra in hac causa editis posse acquiescere; multóque minùs earum executionem pollicitus sum, nec umquam adduci passus, ut juramentum fidelitatis in acta publica referri permitterem, quod argumentum erat admissæ servitutis. Non ergo intelligere possum, quâ veritate dicatur, universalem Regaliæ causam fuisse in Contradictorio judicio, plenáque cognitione judicatam. Sed præsertim particulares pro Appamiensi Ecclesia rationes sunt, ob quas Regaliæ subdi non potest; cùm enim & Alexandro VII. Pontifici Maximo, & Majestati Vestræ placuerit Pontificijs Regjísque Diplomatibus vitam Regularem, ac bonorum communionem juxta Regulam S. Augustini in hac Ecclesia stabilire, ídque etiam quamplurimis Arrestis in Parisiensi Parlamento, ac Judicijs Contradictorijs confirmatum fuerit, admissâ semel Regaliâ necessariò consequitur, fructum operis tam pij, & ex quo in publicum bonum tantum emolumenti ac ædificationis processit, planè

corruptum

corruptum iri, cùm illi, qui titulo Regaliæ Beneficia occupavêre, numquam persuadendi sint, ut se exacto Tyrocinio, & ex sententia Episcopi submittant. Multo minùs excludi se à sacra Professione, si inhabiles reperiantur, patientur, quod unum omnem viam disciplinæ solidæque pietati occludet. Sed nec illud sperare ab ijs licet, ut videlicet privatis se facultatibus abdicent, vivántque in communi, & rationes Episcopo reddant; útque Priori Claustrali se subdant, quæ tamen adeò necessaria sunt, ut Paupertatis & Obedientiæ vota in Ecclesia Appamiensi hactenus inviolabiliter observata, & Arrestis etiam Majestatis Vestræ munita consistere sine illis haud possint. Imò hujusmodi, ut vocant, Regalistæ illis potiùs alimenta vitæ necessaria subducent, qui bonâ fide titulóque Canonico subnixi solemnem in hac Ecclesia Professionem emiserunt, séque insuper juxta perpetuam & antiquissimam hujus loci consuetudinem voto stabilitatis obstrinxerunt; nunc verò & domicilio exclusi, ubi votorum suorum observantiam expleant, & alimentis privati, quibus sustententur, contra jus & fas, magnóque cum animarum suarum discrimine, paríque scandalo Religionis vagari cogentur.

Hæc sunt quæ Majestati Vestræ necessariò indicanda credidi, quorum pondus ac solidam veritatem si Ipsa dignata fuerit secum expendere, tantum mihi de Majestatis Vestræ justitia polliceor, ut omnino credam, non solùm approbaturam, quæ in hac causa hactenus à me gesta sunt, verùm etiam tanquam muneri ac ministerio meo fideliter explendo necessaria vehementer commendaturam, Suáque Regiâ auctoritate pondus ac vires addituram. Et quamvis videri possim solus ego hanc causam ab alijs desertam sustinere, placeat Majestati Vestræ persuasissimum habere, quotquot

istarum

iſtarum rerum notitiam, honeſtíque curam aliquam habent, nec privatis commodis tanguntur, omnes ferè in hoc convenire, ut fateantur juſtiſſimam à me cauſam foveri, & inter illos ipſos, qui Majeſtatis Veſtræ Declarationibus & Edictis detulêre, alij aut jurium ſuorum ignorantiâ, aut nimio ſtudio gratificandi Majeſtati Veſtræ decepti ſunt. Nec deſunt, quos pudet pœnitétque admiſſi. Illi verò, qui licèt timidè anxiéque mihi perſuadere conati ſunt, ut contra Concilij Lugdunenſis Decreta Majeſtati Veſtræ obtemperarem, nullam aliam rationem adducebant permovendo mihi, quàm metum majoris mali, perinde ac ſi Regia Majeſtatis Veſtræ poteſtas veritati ac juſtitiæ opprimendis ſerviret, cùm potiùs ſperare debuiſſent, nunquam permiſſuram eſſe Majeſtatem Veſtram jura Eccleſiæ violari, ſi modò illi auſi eſſent Eccleſiarum cauſam ſuſcipere, tantúmque fiduciæ habuiſſent, quantum Majeſtas Veſtra æquitatis.

Cæterùm eos quod attinet, qui Regaliam toto Regno extendere voluerunt, pronum eſt cogitare, non aliam ob cauſam aggreſſos eſſe hoc jus Regium ultra antiquos legitimóſque terminos proferre, quàm ut Principis favorem compararent, aut augerent, aut etiam in diſtribuendis Beneficijs, quæ ad Majeſtatis Veſtræ Collationem pertinent, majori auctoritate fungerentur.

Quidquid iſtorum ſit, ego interim non omitto lacrymis precibúſque Deum Majeſtati Veſtræ propitium reddere, útque in Sacram ejus Perſonam ac Regna ſuarum gratiarum theſauros abundè profundat, enixè poſtulare, & præſertim ne umquam permittat jura Eccleſiæ ab eo violari, qui ſe primogenitum Eccleſiæ Filium, ac præcipuum Protectorem gloriatur; id enim ſi fieret, non tantùm apud poſteros laboraret Majeſtatis Veſtræ gloria, verùm etiam magna aliqua

calamitas

calamitas ejus Regnis à Deo forsan immineret; quod ne fiat, ex intimo cordis mei enixéque postulo, quippe qui primas fidelitatis & reverentiæ in Majestatem Vestram partes mihi vendico. Appamijs 20. Januarij 1678.

Humillimus & Obedientissimus ac fidelissimus Servus & Subjectus

Franciscus Episcopus Appamiensis.

Documentum XXIII.

Epistola ejusdem Episcopi Appamiensis ad Magnum Galliæ Cancellarium.

1. Februarij, Anno 1678.

LÆtatus vehementer sum, cùm ex litteris, quas ad me exarare dignati estis, intellexi, quanto semper in pretio apud vos fuerit Reverendissimus Alectensis Episcopus gloriosæ memoriæ, sed multum huic animi mei gaudio decessit, quando ad querelas perveni, quas illius causâ subjungitis, perinde si improbaretis, quæ in causa Regaliæ ab eo peracta sunt. Persuasum equidem habeo, voluisse Vos non tam memoriam cineréſque magni illius Servi Dei criminari, quàm quid in simili causa mihi agendum esset, amicè commonere. Id verò necessitate me obstringit causas Vobis rationésque aperiendi, quæ me, ut hanc ipsam causam amplecterer, efficaciter compulêre.

Fateor enimverò, nihil æquè mihi gratum optatúmque eventurum, quàm ut salvâ conscientiâ acquiescere in hac causa possem Regiæ voluntati, id quod etiam litteris ad Majestatem Suam datis, commendatísque Domino de Chateau-

neuff liberè professus sum: nihil enim præter metum offendendi Dei morari me potest, ut non in omnibus, plenéque Regi obtemperem, præsertim cùm ingenuè fateri oporteat. Eum, à quo tempore Regni Gallici habenas moderatur, tam multis magnísque incrementis Catholicam Religionem extulisse, ut non Episcopos tantùm, sed omnes etiam Sibi Christianissimos devinxerit, nec quempiam sanguinis etiam vitæque pœnitere debeat, si profundi illam pro gloria tanti Principis oporteat. Non ideò tamen permissum nobis est, gratitudinem nostram in Principem adeò bene meritum cessione ejus juris testari, quod Ecclesia in Concilio Lugdunensi collecta omni ratione custodiendum fidei nostræ commisit; non ergo potestatis nostræ, sed alterius Oecumenici Concilij fuerit. Beneficia, quæ Ecclesia à Rege accepit, privilegio remunerari Regaliæ extendendæ in loca hujus oneris hactenus immunia, qualia sunt nostræ Provinciæ Diœceses.

Quod si vobis placuerit, Regaliæ naturam attentiùs expendere, fatebimini, eam, si extra terminos proferatur antiquæ consuetudinis, & in seipsa perniciosam esse, & Ecclesiæ Regúmque legibus interdictam, & denique quamplurimis maximísque incommodis obnoxiam.

Primò ergo ex seipsa & intrinsecè perniciosa est, quia jus spirituale Regibus tribuit, cujus ex multorum Doctorum sententia Laici absolutè incapaces sunt: aut saltem non aliter, quàm speciali Ecclesiæ privilegio, quod illi ipsi fatentur, qui Regaliæ partes quàm maximè amplectuntur. Quamvis enim Episcopatuum aliorúmque Beneficiorum proventus sint res merè temporales; jus tamen eos percipiendi, ac præsertim Beneficia conferendi dubium non est, rem esse maximè spiritualem, & ideò absque Simoniaca labe vendi non posse. Hinc est, quòd prima juris Canonici Regula ita sonet:

Beneficium

eneficium Canonicum non potest licitè sine canonica Institutione obineri. Hinc etiam est, quòd quamplurima Concilia Romaníue Pontifices eos anathemate feriunt, qui à manu Laica Beeficia acceperint, præserim verò quinque Concilia Romana ub Gregorio VII. habita, quorum unum anno 1080. celebraum ita loquitur: *Quoniam Investituras Ecclesiarum contra atuta Sanctorum Patrum à Laicis personis in multis partibus conovimus fieri, & ex eis plurimas perturbationes in Ecclesijs, imò uinam sanctæ Religionis oriri, ex quibus Christiana Religio conculatur, decernimus, ut nullus Clericorum Investituram Episcopatûs el Ecclesiæ de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus Laicæ perinæ, vel fœminæ suscipiat; quod si præsumpserit, recognoscat, Inveituram Apostolicâ auctoritate irritam esse, & se usque ad condinam satisfactionem excommunicationi subjacere.* Eodem spiritu, uo Gregorius VII. Episcopi Galliæ agebantur, quando in Concilio Claremontano sub Urbano II. Trecensi sub Paschali & duobus Pictaviensibus, aliísque pluribus severè prohibueunt, ne Beneficia à Regibus acciperentur. Sic etiam Investiuræ, quibus abolendis tantopere Ecclesia laboravit, non ob liam causam à Pontificibus sacrísque Concilijs damnatæ int, quàm quòd reipsâ nihil aliud esse viderentur, quàm nstitutiones Beneficiorum, quæ, secluso privilegio, ad solos piscopos pertinent, ad nullum verò Principem temporaem, teste etiam ipso Choppino, quantumvis alioqui magno irium Ecclesiasticorum adversario. Nec verò possunt piscopi in suis Diœcesibus hoc privilegium concedere, cùm x juris Canonici peritorum communi doctrina non liceat piscopis servitutem aliquam suis Ecclesijs imponere.

Sed nec in genere tantùm extensio Regaliæ sacris Canoibus decretísque Summorum Pontificum prohibita est tunc videlicet, cùm Laicis omnibus etiam Principali digni-

tate fulgentibus interdicant, ne ullam ſibi proventuum, multóque minùs Beneficiorum Eccleſiaſticorum diſpoſitionem arrogent) verùm etiam ſpeciali Decreto Lugdunenſis Concilij, quod diſſimulatâ potiùs, quàm comprobatâ Regaliæ poſſeſſione pro ijs Eccleſijs, in quibus ex antiquo uſu Sibi illam deberi Galliæ Reges credebant (quantumvis ante Concilij tacitam approbationem non ſine animi ſcrupulo eâ uterentur) ne ad alias Eccleſias extenderetur, ſeveriſſimis Decretis inhibuit. Ipſum quoque Tridentinum Concilium in Tholoſano Provinciali Concilio, & in Conventu Melodunenſi anno 1615. à Galliæ Epiſcopis receptum juratúmque, ſub pœna Excommunicationis ipſo facto incurrendæ Epiſcopis præcipit, ne bona, jura ac privilegia Eccleſiarum dilabi permittant.

Ipſi Reges Ludovici Regnantis Prædeceſſores ſæpè declarârunt, Regaliam non eſſe jus toto Gallico Regno extenſum. Ludovicus Junior, quo rerum potiente innoteſcere Regalia cœpit, Aquitaniam Regaliæ immunem eſſe declarat. Sanctus Ludovicus, Philippus III. Philippus IV. & Carolus V. Galliæ Reges idem de Septimania fatentur. Ludovicus XII. extendi Regaliam vetat, & qui eam dilatare conantur, Sacrilegij & uſurpatæ poteſtatis notat. Denique Philippus Valeſius, Henricus IV. & Ludovicus XIII. glorioſæ memoriæ declarant, nolle ut Regalia in præjudicium Eccleſiarum, quæ hactenus immunes fuerunt, extendatur.

Et verò etiamſi daremus, hanc ipſam Regaliæ extenſionem ad ea loca, quæ hactenus libera fuerant, intrinſecè & ex ſua natura pernicioſam non eſſe; & quamvis in Concilio Lugdunenſi non eam Eccleſia damnâſſet, tam multa tamen ſunt abſurda & incommoda, quæ ex illa conſequuntur, ut vel ob hæc ſola conniti omnibus viribus debuiſſem, ut à mea Diœceſi procul arceretur. Ut enim nihil dicam de Intruſione &

ne &

ne & Sacrilegio, quibus se obstringunt, qui titulo Regaliæ Beneficia in Ecclesijs acceptant hujus servitutis immunibus, déque Excommunicatione, quam ex Decretis Avenionensis Concilij anno 1326. sub Joanne XXII. ipsa etiam Capitula incurrunt, quæ hujusmodi Beneficiatos admittunt; ut inquam hæc omnia taceam, qui fieri potest, ut consentiamus, nos Collatione spoliari omnium Beneficiorum, quæ postea sine alio titulo, aut Institutione Canonica Rex ipse pro arbitrio distribuat? Henricus IV. abstinuit Collatione Dignitatum. Fatetur Pasquier, Cathedralium Ecclesiarum Canonicatus Regaliæ haud subjacere. Idem de Prioratibus Conventualibus alijsque Regularibus Beneficijs dicendum est. Quamplurimis quoque Arrestis definitum est, Præbendas Theologales Regaliæ legibus haud comprehendi. Parva & pauca sunt hæc omnia, nisi & illud adderent, ut potestatem soli Pontifici propriam Regi quoque attribuerent; quippe Resignationes *in favorem*, quæ jure Canonico Simoniæ notantur, ac soli Pontifici reservantur, videmus sine alio scrupulo à Rege admitti. Sic etiam pensiones Beneficijs constituere, & Præbendas Regulares sæcularibus conferre *profiteri cupientibus*, Prærogativæ sunt Pontificiæ potestatis, quas tamen translatas in Regem esse videmus. Sed neque hoc suffecit Regaliæ Patronis, nisi insuper plura Regi concederent, quàm Pontifici permittuntur. Rex enim Beneficia etiam alijs confert, quàm in quorum favorem renuntiata sunt, quod Papa non facit. Rursus Beneficia non solùm ipso jure aut facto vacantia, à quo tempore Regalia aperiri cœpit: verùm etiam à Rege conferuntur, quæ de Jure Canonico vacare non censentur, qualia sunt Beneficia *resignata, permutata, litigiosa*, & quorum possessio nondum personaliter adita est. Denique Episcopis & Capitulis omnis facultas adimitur Provisos examinandi, quamvis

fieri possit, ut Censuris alijsque impedimentis Canonicis teneantur.

Hæ sunt rationes, multæque aliæ, quas libens adijcerem, nisi jam aliàs hæc mea epistola prolixior evasisset; ob quas credidi non licere mihi in hac Regaliæ causa Regijs Declarationibus acquiescere, neglectâ veritate; nec timendum mihi fuit, ne aut scandali periculum, aut præsumptionis adirem, cùm ex Sanctorum Gregorij, Bernardi, & Augustini sententia, *melius sit, ut scandalum oriatur, quàm ut veritas relinquatur: nec ita arrogantia cavenda est, ut veritas relinquatur.*

Equidem æstimanti mihi studium amorémque præcipuum, quo causas Ecclesiæ, præsertim meæ Diœcesis semper complexi estis, & cujus in gravissimis occasionibus tot præclara argumenta dedistis, spes omnino affulget, haud ingratum Vobis fore, quòd pari libertate fiduciáque jura Ecclesiæ meæ exponam: nec dubito, ijs coram Deo examinandis Vos curam aliquam impensuros, méque, uti hactenus, commendatum habituros. Persuasum enim habeo, fastigium illud Dignitatis, ad quam Vos Deus suis donis dispositit provexítque, nihil Vobis de cura ac æstimatione cœlestium bonorum subtraxisse, quæ sola vera & perpetua sunt: quin potiùs auctoritatem illam, quâ ante alios conspicui estis, occasionem ac subsidium fore, Regno Jesu Christi, ejúsque Sponsæ dilatando, &c. Appamijs 1. Februar. 1678.

Humillimus & Obedientissimus
Servus

Franciscus Episcopus Appamiensis.

Documen-

Documentum XXIV.

Epistola ejusdem Episcopi Appamiensis ad INNOCENTIUM XI. Pontif. Max.

Appamijs 4. Maij 1678.

Beatissimo in Christo patri & Domino Domino Innocentio XI. Pontifici Maximo.

BEATISSIME PATER,

IN legendis Ecclesiasticis historijs sæpe sæpius animadverteram, sanctissimam Sedem Episcopos ad se confugientes, maxima cum benignitate semper suscepisse, summósque Pontifices paternis visceribus eos esse complexos, qui pro tuendis Ecclesiæ juribus laborarent. Verùm id clariùs intellexi, & jucundiùs expertus sum, quando me Sua Sanctitas litteris Apostolicis consolari, imò & hortari dignata est ad propugnandam Diœcesis Appamiensis libertatem, contra servitutem, quam nostri Regaliam vocant, de qua semel & iterum ad Vestram Sanctitatem scribere non dubitavi. Equidem, Beatissime Pater, ita mihi videbar affectus, ut non solùm bonis, sed & vitâ spoliari mallem, quàm Ecclesiam mihi licèt indignissimo commissam, nativâ carere libertate: sed incredibile est, quantos addiderit animos Sanctitatis Vestræ consilium, vel potiùs præceptum, aut etiam Oraculum à DEO per Suum in terris Vicarium ad me delatum, ut modò cœlesti fretus auxilio nihil hac in parte, nisi mea peccata meámque insipientiam pertimescam.

Regaliæ negotium, Beatissime Pater, ad aures Suæ Sanctitatis, utpote maximis Ecclesiæ universæ negotijs intentæ, deferre

deferre vix umquam ausus fuissem, nisi & hoc ipsi Ecclesiæ universæ maximi referre perspexissem. Cùm enim Rex Christianissimus jure, ut ait, coronæ, seu supremi Dominij, non solùm fructus seu reditus hujus Diœcesis, cui regendæ à triginta tribus annis præfectus sum, sed etiam beneficia Ecclesiastica pleno jure, & absque Canonica institutione conferre intendat, quamvis in ea Regalia nunquam locum habuerit, imò nullibi, nisi sede vacante, habere possit; valdè metuendum est, ne reliqui Principes, imò & Respublicæ idem sibi vendicent.

Quod quidem Regaliæ jus, Beatissime Pater, quanta sequantur incommoda, jam sum expertus. Jacturam quidem bonorum temporalium etiam cum gaudio sustinui; quippe quibus tamquam oneribus premebar, veritus ne non satis accuratam Deo rationem reddere de illorum dispensatione possem. Doleo autem plurimùm, quòd his deficientibus, & immisericorditer ablatis, nequeam, ut hactenus, pauperes penè fame confectos, & infantes expositos seu abjectos alere, aut templa restaurare; quódque maximè necessarium est, Clericos litteris & virtutibus instruere; aliáque hujusmodi pietatis opera omninò necessaria præstare. Verùm adhuc majorem doloris causam præbet tumultuaria Clericorum, tum sæcularium, tum ex diversis ordinibus seu Congregationibus Regularium turba, qui Ecclesiæ Cathedralis Appamiensis Beneficia invadunt.

Pluribus, Beatissime Pater, supersedeo, cætera námque, si dignetur annuere Sanctitas Vestra, referet Archipresbyter Aquensis, vir mihi fidelissimus: sed, quod magis placet, divini honoris, & Ecclesiasticæ disciplinæ studiosissimus, quod in gerendo prudentissimè Archipresbyteri officio, regendáque plebe sibi creditâ, præclarè testatus est. Obsecro Beatissime

sime Pater, ut eum Vestra Sanctitas benignè audiat, salvum tutúmque curet, & me pariter consilio, auxilio, precibúsque juvare dignetur. Interim Deum optim. Max. assiduis obsecrationibus enixè rogabo, ut Sanctitatem Vestram Ecclesiæ suæ diu servet incolumem. Appamijs die 4. Maij 1678.

Beatissime Pater,
Sanctitatis Vestræ

Humillimus & Obsequentissimus
Filius & Famulus

Franciscus Episcopus Appamiensis.

Documentum XXV.

Breve Sanctissimi D. N. Innocentij Papæ XI. ad Illustrissimum & Reverendissimum Episcopum Appamiensem.

Venerabili Francisco Episcopo Appamiensi Innocentius Papa XI.

Venerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Molestiarum & incommodorum, quæ pro tuendis juribus Ecclesiæ tibi commissæ sustinere te scribis, Nos quoque maximam in partem venimus, ad quos in primis pertinent damna & offensæ, quæ Christis Dei inferuntur. Gratulandum tamen potiùs, quàm dolendum est fraternitati tuæ, de hujusmodi adversis, ex quibus copiosa tibi seges enascitur exercendæ virtutis & constantiæ Pastoralis; cui quidem magno incitamento & pari solatio esse non dubitamus Dei promissum, tribulationem pro ipsius causa patientibus cœlestem opem, ac tandem mercedem

magnam nimis non defuturam. Quod ad Nos attinet, Regem Christianissimum per litteras diligentissimè scriptas rogavimus, ut non solùm Appamiensis Ecclesiæ indemnitati consultum velit, sed etiam omnium aliarum Ecclesiarum, quæ cùm juri, quod vocant Regaliæ, obnoxiæ nunquam fuerint, recentibus tamen Regij Senatûs decretis contra omnes humani divinique juris regulas, ac veterem inconcussamque observantiam, hujusmodi onus subire coactæ sunt. Id ipsum omni contentione ac studio urgere non desistimus, sicubi Officij Nostri ratio, & imposita Nobis omnium Ecclesiarum solicitudo postulat, confisi in divinæ misericordiæ thesauris, aliquando fore, ut idem Christianissimus Rex pro eximia atque avita pietate sua, rei veritate melius cognitâ, alia consilia, aliam mentem induat. Fraternitati interim tuæ Deum totius consolationis propitium usque precamur, ac peculiaris Nostræ erga te charitatis indicem Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 4. Januarij 1679. Pontificatûs Nostri anno tertio.

Marius Spinula.

Documentum XXVI.

Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTIJ PP. XI. ad Illustrissimum & Reverendissimum Archiepiscopum Tholosanum.

Venerabili Fratri Josepho Archiepiscopo Tholosano INNOCENTIUS Papa XI.

VEnerabilis Frater. Delatæ nuper sunt ad nos querelæ Monialium Ordinis sanctæ Claræ Urbanistarum in Tholosana

Tholosana civitate, graviter dolentium, & dolorem suum in paternum sinum Nostrum multis cum lacrymis deponentium, ut accisis ac penè perditis rebus suis præsentem opem pro Apostolici muneris Nostri debito afferamus: per hos enim dies ad illud Monasterium venisse Monialem quamdam magno comitatu, militum etiam cohorte stipatam, ut Abbatissatûs perpetui possessionem invaderet, prætextu Regiæ nominationis, nulli juri, aut consuetudini, nulli Apostolico indulto subnixæ: se quidem ad inusitatæ rei spectaculum primò attonitas, mox collectis animis, & imploratâ cœlesti ope, quacumque ratione licuit, restitisse, ne immunitati Ecclesiæ, & instituto Ordinis sui Apostolicâ authoritate firmato, tam inaudita, ac tam perniciosi exempli injuria inferretur; sed superante vi militum cedere tandem coactas, effractísque foribus, & pariete ipso, liberum multis sæcularibus aditum patuisse, cum quibus ingressos quoque milites violenter ibi & sacrilegè multa patrasse, magna cum totius civitatis indignatione & scandalo, Fraternitate autem tuâ, quæ par omnino erat, ut venientibus Lupis Pastorale pectus opponeret, non solùm non repugnante, sed ultro eos quodammodo invitante, & Monasterium edito decreto per vim recludi jubente. Inhorruit ad tam indignæ rei nuntium animus Noster, adeóque monstri similis visa est, ut quamvis aliunde quóque eadem afferrentur, vix tamen persuadere Nobis potuissemus, Archiepiscopum Tholosanum, inspectantibus Religiosissimis fortissimísque Galliæ Episcopis, & Galliâ universâ, eò progressum fuisse, ut dignitatis ac muneris sui oblitus, nullo horribilium censurarum, & cœlestis iræ metu, nullâ famæ reverentiâ, tanto facinori, pro quo impediendo animam ipsam, boni Pastoris exemplo, ponere debuisset, non solùm non resisteret, sed etiam suffragaretur;

nisi memoriâ teneremus, quid duobus abhinc annis in negotio Regaliæ, ut nuncupant, ubi de Appamiensi Ecclesia Tholosanæ suffraganea agebatur, decernere ausus fueris contra manifestam causæ justitiam, contra omnes humani divinique juris regulas, contra ipsius Ecclesiæ totiúsque Provinciæ tuæ jura & libertatem, & contra morem prædecessorum tuorum, aliorúmque Præsulum, qui in similibus casibus Regiæ voluntati atque indignationi, ne muneri suo deessent, obviàm fortiter eundo, & Dei causam strenuè orando, læta & salutaria Ecclesijs suis responsa ab ingenita Christianissimorum Regum justitia & pietate retulêre. Officij itaque Nostri esse duximus, gravem ac planè acerbum ea de re animi Nostri sensum tibi aperire, téque in Domino monere, ut diligenter consideres, quo in periculo sis experiundæ divinæ ultionis, quam facilè provocabunt gemitus tot lectissimarum Virginum, quarum vitæ innocentia & candor, átque assiduus divinarum laudum concentus deliciæ quodammodo sunt cœlestis Sponsi, cui sacrosancto & insolubili vinculo conjunctæ fuêre; nisi quàmprimum, emendatis, quæ admissa sunt, misericordiarum Patris clementiam demereri studueris. Alioquin Nos, pro Vicaria Christi Domini in universam Ecclesiam potestate, quâ fungimur, quamquam indigni immerentésque, & pro solicitudine, quam debemus unicuique Christi fidelium ad paternum patrocinium Nostrum confugienti, cogemur de opportunis remedijs seriò cogitare. Datum Romæ die 18. Januarij 1679.

Marius Spinula.

Documen-

Documentum XXVII.

Tertia epistola ejusdem Episcopi Appamiensis ad Regem Christianissimum.

Appamijs 6. Junij 1679.

QUandoquidem Deus operâ Majestatis Vestræ pacificandæ toti Europæ usus est, spem concepi, fore ut eodem quoque tempore humillimis meis precibus placata Majestas Vestra pacem alijs concessam, Episcopo ejusque afflictissimæ Ecclesiæ haud esset negatura. Quintusdecimus jam mensis agitur, cùm omnes Episcopatûs mei proventus, qui videlicet Patrimonium Christi sunt, & ex meris Decimis conflantur, subtrahuntur mihi, & tamen toto hoc tempore nihil eorum omisi, quæ ad omnes officij mei partes explendas necessaria videbantur. Enimverò nullius culpæ mihi conscius sum, ob quam meritus hanc pœnam videri possim, nisi quòd juramentum fidelitatis jam ante quatuor & triginta annos Majestati Vestræ præstitum inscribi non fecerim: & planè testari possum, non hoc ex minori aut observantia, aut veneratione erga Majestatem Vestram provenisse, sed ex solo offendendi Numinis metu, si juramentum illud violâssem, quo conservandis juribus ac privilegijs Ecclesiæ meæ, cùm Episcopali Dignitate insignirer, tam solemniter, sanctéque me obstrinxi: juramentum inquam illud, quo pro juribus, ac libertate Ecclesiæ Sponsæ JESU Christi tuendis, facultates ac vitam, imitatione tot aliorum Sanctorum, qui idem jucundissimo animo præstiterunt, profundere compellerer. Numquid enim Majestati Vestræ æquum videtur, ut cùm pro sustinendis rationibus Principum hujus Mundi tot

hominum millia intrepidè morti occurrant, nullus tamen ſit, qui pari ardore ac firmitate Eccleſiæ cauſas amplexetur? & quàm infelix Principum conditio fuerit, ſi, cùm homines ſint, ideóque & errare ipſi, & ſeduci ab alijs poſſint, cogamur tamen eorum voluntati ac imperijs obtemperare, etiam cùm aliqua jubent Divinis legibus adverſa? Quin potiùs crediderim ego, nullum majus aut amoris, aut fidelitatis argumentum in Principem ſuum fore, quàm ſi malè aliquid agenti jubentíve (quod ſæpè ignari, prætérque intentionem faciunt) cooperari nolis, ac criminis ſocietatem recuſes. Et abundant planè cum ſacræ, tum profanæ hiſtoriæ Epiſcoporum Procerúmque Regiorum exemplis, qui cùm Dominis iniqua imperantibus generosè obſtitiſſent, gratiâ apud Principem magis magíſque floruerunt. Hæc Majeſtati Veſtræ tam ſunt nota, ut ijs immorari non ſit neceſſe. Adulantur planè Majeſtati Veſtræ, qui perſuadere Ei conantur, Regaliam jus eſſe Ejus coronæ ac Regiæ poteſtati annexum, cùm tamen, ſi brevitas epiſtolæ debita non prohiberet, facilè demonſtratu eſſet, nihil aliud eſſe Regaliam, quàm Privilegium, contra primævam Eccleſiarum libertatem Principibus conceſſum; ídque tam certum, & apud omnes in confeſſo eſt, ut intrepidè aſſeverare poſſim, numquam niſi ultimis hiſce diebus de hac veritate dubitatum eſſe. Sed nec jus Regaliæ percipiendæ Majeſtati Veſtræ hactenus adſcriptum fuit, niſi Ipſa aut Poſſeſſionem memoriam hominum excedentem, aut Privilegia oſtendiſſet Lugdunenſi Concilio antiquiora. Hoc enim à quatuor jam ſeculis in Gallijs receptum ſub pœna excommunicationis diſtrictè prohibuit, ne Regalia ad Eccleſias hâc ſervitute hactenus liberas (inter quas eſt Appamienſis) extenderetur.

Hæ

Hæ sunt ergo rationes, quibus justitia illius causæ nititur; quam ego defendendam suscepi; & possum Majestati Vestræ affirmare, tam esse illam omnibus æqui boníque amantibus perspectam probatámque, ut nullum mirandi finem faciam, fuisse qui Majestatem Vestram hæc omnia hactenus celaverint; imò post Summi etiam Pontificis super hoc argumento Majestati Vestræ significatas intentiones pergant nihilominus tanti momenti veritates, ac Principi tam æquo rerúmque intelligenti, alienis falsísque coloribus fucare, multóque aliter, quàm se habent, proponere.

Me administratione omnium proventuum spoliârunt, ídque tam inclementer, ut ne quidem vitæ necessaria reliquerint, quæque etiam flagitiosissimis permittuntur, cùm tamen jus necessaria à subditis percipiendi ex Lege Divina proveniat; neque id sit meræ gratuitæque fidelium liberalitatis, sed potiùs actus necessariæ justitiæ, ac obligationis à Christo subditis impositæ, ut videlicet temporalia præstent, à quibus Verbi Divini ac Sacramentorum spiritualia alimenta perceperunt, & ideò Beatus Paulus hoc ipsum jus necessaria alimenta à fidelibus petendi Apostolis competere fatetur; nec dubium est, ab Apostolis ad Episcopos legitimos eorum Successores transisse. Nulla ergo potestas humana oraculo Christi Domini derogare potest, asserentis: *Dignum esse Mercenarium mercede suâ*; & Apostoli: *Neminem suis stipendijs militare*; *& eum qui oves pascit, ab ovibus vicissim pascendum esse*, pronuntiantis. Quòd ergo Episcopi necessaria vitæ à subditis suis, hoc est, proventus Episcopales recipiant, juris est naturalis Divinique. Nunc verò parùm fuit Majestatis Vestræ Ministris, ut me septuagenarium Episcopum, ac morbis conflictantem, omnibus Episcopatûs mei proventibus spoliarent, nisi etiam omnia quoque subsidia, quæ à Capitulo

meo

meo Cathedrali expectare debebam, æquè subducerent: nam ex duodecim Canonicis, qui Collegium hujus meæ Ecclesiæ componunt, novem planè abdicârunt, nullâ nec servitiorum, quibus alij quindecim, alij viginti annos de sua Ecclesia bene meriti sunt, habitâ ratione; nec votorum Religiosæque Professionis, quæ illos ob promissam stabilitatem uni Ecclesiæ adstringit, nec vagari permittit. Taceo excessus ultimæ crudelitatis in eosdem Canonicos exercitæ, quæ uti omnes justitiæ & humanitatis leges perverterunt, ita fidem superarent, nisi documenta præstò essent, adeò certa & indubitata, ut credere etiam inviti compellantur. Quod si quæras, quodnam tandem sit illud crimen, quod plecti meruit tam indignis támque inhumanis modis? Illud unum affertur, quòd videlicet Deum offendere verebantur, si Ecclesiæ non obtemperâssent, ac censuras contempsissent, quas ego ex præscripto Sacrorum Canonum ijs comminari sum coactus, qui Regaliam meæ Ecclesiæ imponere conabantur, cùm tamen compertissimum sit, eam semper intra terminos Juris communis, liberámque stetisse. Sed quod omnem admirationem superat, illud est, Canonicis, quos Regij Ministri expulerant, alios suffectos esse ex omni ferè Gallia, ac sine delectu conductos, aut videlicet alterius Instituti ac Religionis socios, aut omnino Laicos, aut ætate ac moribus juvenes, quíque, ut ipsimet fatentur, nullâ re minùs, quàm Ecclesiasticæ vitæ desiderio tanguntur: & denique, quod planè omni exemplo caret, pueris è Collegio recèns eductis, nec sacris Ordinibus, ob immaturam ætatem, adhuc aptis Canonicatus & Dignitates conferuntur, nullâ aut ineundi Tyrocinij, aut emittendæ Professionis impositâ necessitate, quod planè nihil aliud est, quàm Ecclesiam ab origine ac fundatione sua Regularem sine auctoritate Pontificis Ecclesiæ

Capitis

Capitis ad conditionem sæcularem reducere. Sed & illud ad malorum cumulum addidêre, ut videlicet major pars proventuum ad Capitulum Cathedrale spectantium in expensas planè inutiles consumèrent, nullâ ornandæ Ecclesiæ, nullâ sublevandorum pauperum curà; imò ut omni obligatione pauperes adjuvandi deinceps absolverentur. Sententiam seu Arrestum à Majestatis Vestræ Consilio impetrârunt, quo Constitutio mea abolebatur; ea verò modicam aliquam eleemosynam indixerat ad solatium trium Parochiarum pauperum, unde mille & octingentarum librarum proventus legebantur. Quis umquam persuadere sibi potuisset, sub Principe, & Catholicæ Religioni ac justitiæ tam addicto, utrámque tamen tam apertè, nullóque pudore, & tanto tempore violatam esse? Non omisi quidem preces lacrymásque miscere, ut remedium tot malis à Deo impetrarem; sed ne videar aut metu, aut negligentiâ meis precibus defuisse, illud adjungo, ut throno etiam Majestatis Vestræ supplex advolvar, Eámque, quâ maximâ licet, veneratione ac demissione compellem, dignetur Ecclesiam Appamiensem æquè ac alias hujus Provinciæ Diœceses in hanc usque diem hactenus liberam, nativæ ac Canonicæ immunitati relinquere; nec patiatur Capitulum meum Cathedrale, quod hactenus cum tanta ædificatione ac fructu vitam regularem duxit, ad sæcularem statum dilabi. Jubeat denique, juxta Apostolicas ac Canonicas Regulas, liberam mihi plenámque proventuum Episcopalium administrationem restitui: nam si Regum Galliæ præcipua gloria ac decus fuit, ut in eorum sinu, quoties Episcopi affligerentur, tutam stationem ac asylum suis persecutionibus & ærumnis invenirent; cur sperare non liceat, Majestatem Vestram non permissuram, ut ego, quem semper testimonio etiam hujus Provinciæ fidelissi-

mum habuit, tot deinceps calamitatibus premar? Cæterùm utcunque res meæ cadant, numquam ego cessabo pro Majestatis Vestræ, Ejúsque Regiæ familiæ incolumitate Divinam Bonitatem implorare, eróque ad cineres usque

Appamijs 6. Junij 1679.

Majestatis Vestræ

Humillimus & Obedientissimus Servus

Franciscus Episcopus Appamiensis.

Documentum XXVIII.

Epistola ejusdem Episcopi Appamiensis ad D. Franciscum de Harlay, Archiepiscopum Parisiensem.

Appamijs 6. Junij, Anno 1679.

TOti Galliæ persuasum est, Illustrissimam Dominationem Vestram non parùm contulisse ad novam Regis Declarationem, quâ omnes Regni Gallici Ecclesiæ subdi Regaliæ jubentur. Crediderim verò communem hanc opinionem ex eo fluxisse, quòd Illustrissima Dominatio Vestra operam, auctoritatémq; suam in Comitijs Cleri Gallicani, quibus Ipsa præsidebat, non solùm non impenderit, eúmque ut Regi supplicaret, permoverit (id quod D. Episcopus Alectensis nuper defunctus datis ad eadem Comitia litteris enixè petierat) verùm etiam ne id fieret, elaboraverit, utique eâ ratione permota, quòd Ecclesiarum nostrarum jus nec tam clarum, nec tanti momenti esse crediderit, quàm reverâ est. Enimverò naturalis inclinatio, quâ omnes afficimur

Principem

Principem demerendi, ignoratio quoque juris Regaliæ, quâ plerósque laborare Sapientissimi quoque Parisiensum confitentur (nunquam enim hæc materia etiam ab ijs Episcopis, quorum maximè intererat, satis examinata & discussa fuerat) ac denique usus Regaliæ in quibusdam Ecclesijs Urbi Parisiensi vicinis receptæ; hæc inquam omnia forsan effecêre, ut Illustrissimam Dominationem Vestram ea veritas lateret, quam nunc omnes intelligunt, qui modò hoc argumentum maturè omníque affectu liberi examinârunt. Cùm ergo nihil gloriosius sit, quàm si legitimæ rationes suppetant, sententiam mutare, omnino de Illustrissimæ Dominationis Vestræ Generositate polliceor mihi, Eam pro auctoritate, quâ apud Regem præcipuè floret, effecturam, ut Is ad conservanda privilegia ac jura Ecclesiarum animum adjiciat, exemplo videlicet tot magnorum Principum Majestatis Suæ Prædecessorum, qui ut potentiâ & gloriâ apud posteros florerent, pietate ac religione suâ à Deo impetrârunt. Ipsíque Historiarum Scriptores nihil aliud habuêre, quo magis gloriam commendarent, quàm quòd honorem Ecclesiæ, quam Matris loco venerabantur, privatis Coronæ ipsius causis antehaberent. Et verò persuasum habeo, Ipsum Regem, quippe justum rerum æstimatorem, quemadmodum consilium, quod illi extendendæ Regaliæ suggessistis, Zelo Ejus augendæ potentiæ, Vestræque in eum fidelitatis probandæ adscripsit; ita vicissim, cùm exploratâ jam veritate in aliam Eum sententiam flectere laborabitis, æquitati id Vestræ magnóque amori adscripturum, quo Ejus æternæ salutis veræque gloriæ promovendæ flagratis. Nec fieri à Vobis aliud poterit, quo magis Divinam Benedictionem in Vos Vestrámque Ecclesiam provocetis, quódque omnes in hoc Gallico Regno æqui boníque amantes majori gaudio afficiat; imò quod ipsius

Regis gratiam bonámque opinionem magis Vobis conciliet: is enim ingenuè agnoscet, negotiorum multitudinem, quæ animum Vestrum distringunt, impedimento fuisse, ne has Regaliæ materias adeò obscuras implexásque, & à communi Jure abludentes, examinare Vobis licuerit; & tamen ne partibus meis deessem, ego illas datis ad Regem, & Archiepiscopum Tholosanum litteris clarè exposui; nunc tantùm illud adjungo, ex communi receptáque omnium Juris-Consultorum opinione: *Omnia libera præsumi, nisi contraria servitus probetur*; quæ veritas si in alijs omnibus locum habeat, multo maximè circa Ecclesias procedit. Nunc ergo, si rationes & auctoritates ritè expendantur, quæ pro Regaliæ servitute Ecclesijs imponendæ in medium afferuntur, id unum sufficiet, ut æquitas causæ appareat, quam ego defendendam suscepi: si enim ab usu & antiqua possessione præscindas, alia, quæ cumulari in hanc rem solent, sunt omnium Sapientium sententiâ non infirma solùm & inania, sed etiam risu digna. Cùm ergo nec in mea Diœcesi, nec in alijs quampluribus Ecclesijs usus & antiqua consuetudo probari possint, sequitur, non posse illis, nisi sacrilegâ usurpatione Regaliæ servitutem imponi: quod si circa hanc rem dubium aliquod supersit, nihil moror, ut illi Deo juvante quamprimum abundéque satisfaciam. Cæterùm tam multa & singularia Generositatis & Amicitiæ argumenta ab Illustrissima Dominatione Vestra jam accepi, & si ista deessent, notitia, quam habet de voluntate Romani Pontificis, déque sacrorum Canonum Decretis, quæ Prælatis in Principum aulis versantibus severissimè prohibent, ne in suarum Ecclesiarum suorúmque Coëpiscoporum, imò omnium inferioris etiam conditionis Clericorum detrimentum attentare aliquid audeant, id quod in Concilio Avenionensi Anno 1326. sub Joanne XXII

capite 25.

capite 25. & in alio etiam Avenionensi sub Benedicto XII. Anno 1337. *capite 20.* repetitum est: hæc, inquam, omnia securum me certúmque reddunt, Illustrissimam Dominationem Vestram præ omnibus privatis affectibus, quæ aliàs morari Eam possent, causam Ecclesiæ amplexuram esse, & interim, &c. Appamijs 6. Junij 1679.

Illustrissimæ & Reverendissimæ
Dominationis Vestræ

Humillimus & Obsequentissimus
Servus

Franciscus Episcopus Appamiensis.

Documentum XXIX.

Epistola ejusdem Episcopi Appamiensis ad R. P. de la Chaise Societatis Jesu, & Regis Confessarium.

Asabar. 14. Jun. 1679.

Admodum R. Pater.

JAmdudum animo proposueram Admod. Reverendam Paternitatem Vestram litteris convenire; sed ne id facerem, duas præsertim ob causas prohibitus sum; primò enim verebar, ne operam perderem, & nihil scribendo proficerem; deinde ne si conquererer, quas à Paternitate Vestra sufferre molestias cogor, Ipsa privato potiùs dolori, quàm æquitati Zelóque Immunitatis Ecclesiasticæ conservandæ eas querelas adscriberet. Ne tamen ulla in re partibus meis defuisse viderer, aut aliquid inexpertum reliquisse, bonæ causæ

libertatíque Ecclesiæ à Divina Providentia mihi commissæ promovendæ, statui amicorum consilijs cedere, & siquid obtineri posset, hâc quoque epistolâ experiri, deinceps exitum hujus causæ, & tam substantiam, quàm modum ipsum ex animo integréque Deo commissurus, ut is videlicet juxta præscriptum legésque Divinæ Suæ Providentiæ omnia moderetur. Equidem si aut contra Paternitatem Vestram, aut ejus Societatem privatis odijs ac simultatibus concitarer, scit Ipsa, quàm multæ præclaræque occasiones abundaverint, justum animi mei dolorem contestandi, neque ab ullo mortalium id mihi vitio verti potuisset, quippe non mea, sed veritatis ac justitiæ, imò boni publici causa agebatur; at malui Charitatis Christianæque prudentiæ rationem habere, nec priùs silentium abrumpere, quàm necessitas loqui me cogeret.

Planè cùm Paternitatem Vestram & Christianam esse, & Religiosam cogitabam, nunquam persuaderi poteram, & nisi aut Ipsa, aut ejus Societas aliqua in re offensa à me esset, adeò vindictæ avidam fore, ut eam tanto Divinæ Gloriæ ac Immunitatis Ecclesiasticæ dispendio quæreret.

Reminisci adhuc potest, cùm eam conveniendi Parisijs occasio fuisset, vidissémque globo Ecclesiasticorum incinctam, ejus favore Beneficia captantium, dixisse mihi: *Hos esse lupos prædæ insidiantes.* Quâ ergo conscientiâ, quæ gregi ovium innocentium alendo debebantur, rapacibus lupis Ipsa projecit? imò ne expectavit quidem, ut fauces aperirent prædæ expetendæ, sed etiam eorum famem prævenit; cùm enim Canonici Ecclesiæ meæ vitam Regularem profiteantur, quam ego Apostolicâ auctoritate Regísque auspicijs feliciter restitui, ij, qui Beneficijs Ecclesiasticis nihil aliud quàm proventus opésque affectant, nullâ planè curâ Canonicatuum tange-

tangebantur, quibus paupertatis vitæque communis obligatio incumbit. Sed Paternitas Vestra illis animos addidit, oblatâ spe eos Canonicatus ad vitam sæcularem revocandi, ídque se effecturam promisit.

Eadem quoque Patris Ferrier intentio fuerat, vitam Regularem in Ecclesia mea abolere volentis; id verò quàm à Divina voluntate alienum fuerit, satis intelligere Paternitas Vestra ex ijs difficultatibus potuit, quæ Romæ & alibi superari non potuêre: non ergo capere possum, ex quibus rationibus animum ipsa adjecerit illi operi destruendo, quod Patres etiam Societatis, quorum utique testimonia suspecta habere non potest, approbare conati sunt, ac sæpè confiteri, illud in DEI gloriam, Diœcesis utilitatem, totiúsque Ecclesiæ ædificationem redundare; nisi fortè easdem ob causas delendæ vitæ Regulari accincta est, ob quas non est verita palàm jactare, id quoque majori DEI gloriæ accessurum, si jam pridem Ecclesiam meam Regij clausissent. Quò ergo, mi Pater, demissa illa veneratio, & cæca obedientia avolavit, quam Societas Vestra Apostolicæ Sedi hactenus professa est? video enim conari Vos destruere, quod illa ædificavit; ídque non solùm sine Sedis Apostolicæ auctoritate, sed etiam contra Illam. Observatum enim est, in ultimis Codicillis, quos Paternitas Vestra pro obtinendis Ecclesiæ meæ Canonicatibus expediri fecit, omissam fuisse clausulam, addi aliàs solitam, quâ videlicet, qui hujusmodi Beneficia impetraverant, jubebantur habitum Regularem assumere, Tyrocinium experiri, ac denique Professionem emittere. Qui ergo non omnino cæci sunt, imò qui se inter præcipuos amicos Paternitatis Vestræ profitentur, hæc omnia spectare eò dicunt, ut, non obstantibus Capituli mei, Romanæque Sedis protestationibus Decretísque, sæcularis vitæ licentiam inducat, Regulari

lari extinctâ, sícque quacúmque tandem ratione, etiam Professione suâ planè indigna fidem exolvat, quam illis obligavit, quos ad captandos Ecclesiæ meæ Canonicatus jam priùs impulerat.

Utinam saltem Paternitatem Vestram ab hujusmodi conatibus reverentia retineret Gallici Regni, in quo nemo non videt, abuti ipsam fiduciâ, quam munus Confessarij ei apud Regem conciliavit, & quâ id unicè agit, ut præcipua Ecclesiæ jura ab ignaro licèt Rege violentur, útque Principis auctoritate tam injustæ sævæque actiones muniantur, quas, nisi publicis & authenticis monumentis constarent, nemo credere sustineret. Enimverò fieri non potest, ut Paternitas Vestra Regaliæ examinandæ animum solidè adjecerit, quin protinus intellexerit, eam nec in mea, nec in alijs quampluribus Ecclesijs locum habere, sícque ingenti damno Ecclesiam afficere, quando Regi persuadet, ut eam sibi usurpet. Quod si Paternitas Vestra istarum rerum plenam notitiam non habet, quâ rogo conscientiâ non minùs inclementer sævéque nos persequitur, quàm si Rei essemus Divinæ humanæque Majestatis?

Non permittit brevitas epistolæ debita, ut hîc aut rationes percurram, quæ causæ à me susceptæ æquitatem ostendant, aut seriem malorum pertexam, quæ tanto jam tempore Regaliæ obtentu perpetior, præsertim cùm persuasum habeam, Paternitatem Vestram non tam ignorantiâ rerum, quàm odio mei laborare, quod ut deponat, à solo Deo expectari potest. Enimver . metus Regiam indignationem incurrendi, si videlicet Regi innotescat, se ab eo deceptum esse, cujus unica & præcipua obligatio erat Principem rerum, quæ ad animæ Ipsius æternam salutem verámque gloriam pertinent, admonere, pudor quoque errorem ingenuè confitendi,

fitendi, ac denique ingens cupido deprimendi calcandíque Episcopum, Societati, Vestrísque maximis (quippe à Christiana Sanctorúmque Patrum Doctrina alienis) adversum: hæc, inquam, omnia ingentia sunt, Paternitati Vestræ profitendæ veritatis impedimenta, nec ab alio, quàm, qui cordium Dominus est, superari possunt; & tamen mihi credat (neque enim, uti spero, se ab Episcopo admoneri indignè feret) multa sunt, quæ justo eam timore percellere possint, ne, posteaquam ob calcatam immunitatem Ecclesiasticam Divinam indignationem in se provocavit, Regiam quoque incurrat; Rex enim, quâ est prudentiâ & æquitate, ubi aliquando intellexerit, Se consilijs à vobis suggestis, ac contra animi sui sententiam deceptum, tot malorum causam fuisse, non poterit non ea omnia eorúmque auctores damnare. Ex adverso si Paternitas Vestra infortunium ac impendentia mala præveniat, expleátque boni Confessarij partes, suámque industriam Regis saluti impendat, cujus videlicet animam gubernandam suscepit, Dei Benedictionem experietur, & Rex quoque gratum acceptúmque habebit, Se veritatem aliquando saltem edoctum esse. Illos verò, quibus Paternitas Vestra causa fuit, ut Censuras Ecclesiæ incurrerent, longè majori Beneficio affecerit, si potiùs viam illis & rationem ostenderit, quâ se dignos reddant Ecclesiasticis honoribus, quàm ut contra Canonum præscriptum sibi illos usurpent. & denique quicunque ... qui justíque amantes sunt, Deum ex animo benedicent, ubi intellexerint, Paternitatem Vestram auctoritatem suam persuadendo Regi interponere, ut Regaliâ intra fines à Majoribus suis obtentos, & à Lugdunensi Concilio (quod extendi eam vetuit) concessos contentus esse velit.

Finio, mi Pater, nec aliud adjungo, quàm esse utique Charitatis Vestræ, pacem tandem concedere Episcopo septuaginta annos nato, quadraginta pastorales infulas sustinenti, & ultimas horas præstolanti; nec ampliùs pati viros selectæ virtutis, Deóque speciali ratione consecratos, quíque cum tanta omnium ædificatione illius se obsequio addixerunt, ab ijs tam sævâ persecutione pulsari dissiparíque, qui se vitæ Regularis hostes profitentur. Spero equidem, me Deo propitio usque in extrema fidelem fore, nec cessabo esse, quidcumque tandem à Paternitate Vestra adversi mihi contigerit,

Admodum Reverendæ
Paternitatis Vestræ

Humillimus & Obedientissimus
Servus
Franciscus Episcopus Appamiensis.

Documentum XXX.

Secundum Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTIJ Papæ XI. ad Illustrissimum & Reverendissimum Episcopum Appamiensem.

INNOCENTIUS PP. XI.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam Benedictionem. Præcipuæ argumentum lætitiæ attulerunt nobis litteræ Fraternitatis tuæ proximè ad Nos datæ, in quibus eximium tuum de integra atque incorrupta servanda morali Theologia, de instauranda Cleri, & Regularium Ordinum disciplina, déque propulsanda ab Ecclesia sæcularis potestatis injuria, zelum studiúmque disertè declaras. Et quidem

quidem quod ad Diœcesis tuæ rationes pertinet, gratias Divinæ Majestati agere non cessamus, quòd in tanta rerum ac temporum difficultate suscitaverit sibi Sacerdotem fidelem, qui opponat murum pro domo Israël. Neque dubitamus, quin tot experimentis probata, & confirmata virtus tua, egregio proposito, Deo bene juvante, ad extremum constanter insistat, parati omni ope & auctoritate nostrâ tibi pro Dei honore tam strenuè laboranti, perpetuò adesse. Reliqua à dilecto filio Archipresbytero Aquensi Viro pio, atque industrio, qui tuas Nobis litteras reddidit, & à quo has Nostras accipies, fusiùs cognosces, ac Fraternitati tuæ Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctam MARIAM majorem sub annulo Piscatoris die secundâ Augusti 1679. Pontificatûs Nostri anno tertio.

Marius Spinula.

Documentum XXXI.

Epistola ejusdem Episcopi Appamiensis ad D. de Harlay Procuratorem Generalem Parlamenti Parisiensis.

Appamijs 4. Septemb. 1679.

INsinuatum mihi fuit Arrestum, seu sententia ad instantiam Vestram à Parlamento pronuntiata, quo coram eo tribunali sisti jubeor ad videndum irritari duas Constitutiones meas (perinde ac si in illis edendis indebitam potestatem usurpâssem) contra duos Colonos, qui nomine juvenis cujusdam Barbes de Lussan scholas adhuc terentis, & titulo Regaliæ Beneficium illud adepti proventus, Custodi Ecclesiæ Appamiensis assignatos, conduxerunt. Ego qui ignorare

non possum, quantum & Parlamento ipsi (quippe præcipuo Galliæ Senatui) & Dominationi etiam Vestræ magnam in eo Senatu partem occupanti honoris debeam; quâ par est reverentiâ, præfatum Arrestum excepi, & tamen, ne deferre illi possem, gravissimæ me rationes compulerunt, quas me recensentem dignetur Dominatio Vestra benignè audire.

Primò enim, quibus ego sumptibus tam longum gravémque Processum ingrediar, quando me omnibus spoliârunt, atque ad incitas redegerunt, ne alimentis quidem necessarijs relictis (quæ tamen etiam sceleratissimis permittuntur) ut à viginti jam mensibus vitam amicorum liberalitate utcumque ægréque sustineam? & tamen neminem latet, nec patrimonium mihi esse, quo ultimæ necessitati subveniam, nec interim, quantum per ætatem licet annis ac infirmitatibus fessam, functiones ac curas Pastorales omittere.

Deinde: Non intelligo, quam Ecclesia mea expectare à Parlamento justitiam possit, quando & elapso sæculo, & initio currentis, tanto ardore dilatandæ Regaliæ totóque Regno extendendæ incubuit, ut moderari eum Reges oportuerit. Parlamentum enim jus Regaliæ tanquam Coronæ annexum, imò tanquam ipsius Parlamenti præcipuam prærogativam ab aliquot jam annis habuit, quia videlicet omnes processus, qui hanc Regaliæ causam spectant, Parlamento deferuntur. Quod si plurium jam seculorum Jurisprudentiam consulas, invenies, constanter à Parlamento eam Regulam observatam fuisse, ut nunquam pro Rege pronuntiaret, nisi probatâ à Regijs Procuratoribus possessione, quod utique Dominatio Vestra in Protocollis, Tabularijs, librísque Auctorum, qui super hoc argumento scripsêre, probè notaverit. Circumstantiæ quoque, quæ Arrestum Parisiense comitantur, hujusmodi sunt, ut facilè ex ijs Parlamenti in me animum

mum colligere liceat: Actionem enim criminalem duobus Clericis intentat, adeò miseris, ut solis eleemosynis (quæ mihi à Fidelibus suppeditantur, & quarum partem ego illis communico) precariò sustententur; adeóque innocentibus, ut nullâ aliâ culpâ laborent, quàm quòd binas constitutiones meas partibus insinuârint, & quarum æquitatem examinare non utique ad eos pertinebat.

Tertiò. Quemadmodum certissima res est, non posse jus Regaliæ, nisi Ecclesiæ privilegio ad Reges pertinere; ita certum est, ad eandem Ecclesiam spectare, ut de Regalia cognoscat judicétque, id quod in Lugdunensi Concilio fecit; & quamvis daremus, sententiam Concilij in hac causa non omnino apertam & claram esse, eam tamen interpretari Pontificis Romani partes essent, non Regij Tribunalis. Cùm ergo binis à me editis Constitutionibus nihil aliud egerim, quàm ut Decretum exequerer Concilij Oecumenici (id verò non de privatis tantùm personis loquitur, sed de *quantacunque dignitatis honore præfulgentibus*) nec terminos excesserim à Concilio præfixos, sequitur injustam esse eorum calumniam, quî in foro sæculari me accusant usurpatæ, ac ultra metas dilatatæ potestatis. Has ipsas ob causas nunquam ego in dubium revocavi, quin possem deberémque Laicos Censuris punire, qualescunque tandem essent, in rebus spiritualibus Deóque consecratis (de his enim quæstio jam vertitur) Ecclesiæ legibus subjacere; tantóque magis ad id agendum permovebar, quòd viderem proventus, quos sibi Laici vendicabant, nihil aliud esse, quàm meras Decimas ad luminaris aliámque Divini Cultûs suppellectilem destinatas, sine qua nec sacra Officia peragi deinceps poterunt, quippe eo decoro sublato, quod eorum sanctitati debetur, & verò tam est injusta paténsque hæc usurpatio, ut nullo honesti colore fucari possit.

Quartò. Quod si alij Prælati, quorum Ecclesiæ liberæ erant, in extensionem Regaliæ consensêre, non potest eorum consensus detrimento mihi esse, qui nullam penitùs in eo partem habui. Imò Reservationes, Protestationes, Derogationes, aliæque cautelæ ab Episcopis aut ante, aut post consensum adhibitæ clarè ostendunt, & agnovisse illos Ecclesiarum suarum jura ac libertates, & noluisse absolutè renuntiare, imò nec sponte Regijs Decretis acquievisse, sed solo metu, ne ijsdem malis mecum involverentur, & adhuc pejoribus Ecclesias suas obruerent, nisi obtemperâssent. Et denique numquam eorum consensu effici potuit, ut tantum damni Ecclesiæ subire cogerentur, id quod ex annexis, quas ad Illustrissimum Archiepiscopum Tholosanum dedi, Dominatio Vestra pleniùs intelliget.

Cæterùm cùm Parlamenti Parisiensis jurisdictioni me submittere recusavi, non ideò in causa propria Judicem me constitui, sed illud tantùm egi, ut in causa spirituali, & in qua Pontifices, Concilia, Episcopíque auctoritate Dei funguntur, Decreta Ecclesiæ exequerer; & si Censuras adhibui usurpatoribus coërcendis, exemplo & auctoritate plurium Conciliorum, etiam Oecumenicorum id feci, qui dignam hanc causam esse censebant, quæ hujusmodi pœnis sustineretur, præsertim cùm non minor Episcopis obligatio incumbat, libertates ac jura Ecclesiæ, quàm fidei dogmata propugnandi, id quod solidè Auctor sermonis ostendit, quem dignum censui, ut Dominationi Vestræ à me transmitteretur.

Non permittit Epistolæ brevitas, ut omnia pertexam, quæ de hac materia dici possunt, quæque libenter adjungam, si modò intelligam id Dominationi Vestræ placere, ac tempus suppetere ea perlegendi. Nunc finem Epistolæ impono, & Dominationem Vestram ardentissimè obtestor, dignetur

in

in memoriam revocare, se & Regij Ministri, & hominis Christiani personam agere, atque ut prima obligationem imponit, ne quidquam de juribus ad Coronam spectantibus dilabi permittat, ita quoque secunda, ne illa in Ecclesiæ præjudicium extendi patiatur; alioqui periculum esset, cœlestem Benedictionem impeditum iri, quam alioquin sibi suæque illustri familiæ Dominatio Vestra tam multis egregijsque operibus promerita est. Appamijs 4. Septemb. 1679.

Humillimus & Obsequentissimus Servus

Franciscus Episcopus Appamiensis.

Documentum XXXII.

Tertium Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTIJ Papæ XI. ad Illustrissimum & Reverendissimum Episcopum Appamiensem.

Venerabili Fratri Francisco Episcopo Appamiensi INNOCENTIUS Papa XI.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam Benedictionem. Perlegimus litteras Fraternitatis tuæ, in quibus afflictum Appamiensis Ecclesiæ statum, & tuum propterea dolorem Nobis ob oculos ponis; qua de re, Pastoralem zelum, & solicitudinem magnopere commendamus, & eodem tecum sensu affecti, non cessamus à Patre misericordiarum - pro muneris Nostri debito, postulare, ut pristinam Ecclesiæ isti tranquillitatem, dignitatémque restituat, ac Nobis lumen ad ea decernenda, exequendáque suppeditet, quæ cum tuæ, tum universæ Ecclesiæ rationibus expedire videbuntur,

nobis, quàm auctoritas Episcopis à Deo tributa, censuræque Ecclesiasticæ, ultima videlicet Ecclesiæ remedia, & quibus non ij solùm coërceri debent, qui aliunde quàm per legitimam ac Canonicam januam Ecclesias irrumpunt, sed illi etiam, qui ita irrumpentibus auxilia & consilia subministrant; ideò ex his alijsque causis Constitutiones nostras jam aliàs editas renovamus, ac insuper sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ omnibus cujuscunque dignitatis ac conditionis personis districtè prohibemus, ne Dignitates, Prioratus, aliáque Beneficia curam animarum annexam habentia pro se aut alijs titulo Regaliæ petere, aut impetrare præsumant: neque, aut suo, aut aliorum nomine eorum Possessionem adeant, aut fructus seu mediatè, seu immediatè percipiant. Prohibemus etiam æquè sub pœna Excommunicationis cujuscunque status ac conditionis personis, ne scienter ac voluntariè sub quovis prætextu aut colore, Notarij videlicet, Testis, Emphyteutæ, subemphyteutæ, aut aliâ quâvis ratione, ad actus & usurpationes supranominatas auxilium, consilium, aut favorem præstent. Reservamus etiam nobis, præterquam in articulo mortis, absolutionem à præfata pœna Excommunicationis. Appamijs 7. Febr. 1680.

Franciscus Episcopus Appamiensis.

Documentum XXXIV.

Alia Constitutio ejusdem Episcopi Appamiensis, quâ omnes Fideles suæ Diœcesis ad publicas preces aliáque pietatis opera placandæ Divinæ indignationi exhortatur.

22. Febr. Anno 1680.

FRanciscus, &c. Clero Populóque Appamiensi salutem & benedictionem. Tam manifesta sunt indignationis Divinæ hanc nostram Diœcesin punientis argumenta & effectus, ut oporteat aut cæcum esse, qui ea non videt, aut planè insensibilem, qui illis non intimo dolore conficitur. Ecclesiarum Pastoribus ultima ferè necessitas incumbit officio suo abstinendi, omittendíque sanctiores quásque functiones, imò eorum nonnulli, qui alioqui se totos addixerunt curandis animabus, coguntur gregem suum frequenter deserere, necessitate alimenta mendicandi, id quod sine dedecore sacri characteris, sine damno quamplurium absque Sacramentis decedentium, sine juventutis neglectu necessariâ instructione carentis, ac denique sine infinita morum corruptela fieri haud potest. Hæc omnia inde proveniunt, quòd legitimi ac canonicè instituti Pastores redditibus sustentandæ vitæ necessarijs priventur; quamvis nec ad istos solos hæ miseriæ pertineant, sed etiam ad magnam partem eorum pauperum, qui charitate Ecclesiasticorum fovebantur.

Equidem ingenuè fatemur, calamitates, quibus conflictamur, nostris peccatis nostrísque imperfectionibus magna ex parte deberi; sed nec vos abnuetis, vestra quoque peccata multum ad eas contulisse; quamquam & hoc ipsum negligentiæ nostræ adscribimus, quippe non eâ, quâ par est, industriâ partes Officij nostri explemus: friget orandi studium: exempla

exempla minùs quàm oporteret sincera & incontaminata: mores non satis incorrupti Zelóque Apostolico flagrantes: denique omnes fateamur oportet, flagella Divinæ justitiæ nostris peccatis, abusúque Divinarum gratiarum provocata fuisse, & forsan graviora adhuc impendent, nisi justitiam Divinam cleri pœnitentiâ, dignáque satisfactione occupemus.

Hæc nostra consilia illis fortè intempestiva videbuntur, qui dies Quadragesimale jejunium præcedentes omni voluptati morúmque licentiæ dedicârunt, perinde ac si propositum haberent Spiritui Sancto futuræque pœnitentiæ impedimenta obijcere, & jejunium atque alia sacri illius temporis opera contra intentionem Ecclesiæ planè inutilia reddere. At veri legitimíque Christi fideles, ubi vident Matrem suam Ecclesiam abjectis gaudij insignibus luctu opertam, ut suum amorem & obsequium in Matrem testentur, eundem ipsi quoque dolorem, eosdémque mores induunt: & quamquam omni Christiano nullum sit tempus exercendæ pœnitentiæ importunum; tunc tamen, quicunque veram fidem amplectitur, vacare illi obstringitur, quando judicium DEI observat à Sanctuario incipere, ac etiam cum Divinæ gloriæ jactura, si ita loqui fas sit, vindictam cœlestem exerceri, quod planè præcipuum est irati Numinis argumentum. Nulla ergo ratio permittit, ut filij Matrem dolentem deserant, multóque minùs, lacrymas non solùm non extergant, verùm etiam novum ei mœrendi fomitem adjungant, effrænatâ vivendi licentiâ, cogántque in eas voces cum Propheta prorumpere: *Sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit: qui consolaretur, & non inveni.*

Non deerit fortasse, qui credat in potestate nostra esse torrentem malorum sistere, utinam liceret id nobis intactâ conscientiâ, ac juribus Ecclesiæ illibatis (quorum nos DEUS

 custodes

custodes constituit, etsi indignos) quovis modo præstare. Sed quamvis omnem industriam locaverimus quærendis honestis medijs, quibus hæc causa componeretur, preces quoque ad Deum, & consilia ab hominibus virtute & doctrinâ conspicuis addiderimus, nunquam tamen modum reperimus in hac causa transigendi, Deo conscientiáque inoffensis, præsertim postquam repetitis litteris mentem quoque Sanctissimi D. Nostri Romani Pontificis intelleximus, nostram agendi rationem tanquam Ecclesiæ utilem proficuámque apprimè comprobantis.

Sed & illud salvâ omnino veritate profitemur, præcipuum doloris nostri argumentum non esse, ærumnas, quibus in hac causa acerbè jactamur, sed potiùs damna spiritualia, quæ in nos quoque redundant, ac ultimam necessitatem, quâ pauperes conflictantur, & cui sublevandæ nulla nobis potestas relicta est. Æquum igitur est, ut placando Deo avertendísque malis, quæ Diœcesin nostram partim affligunt, partim etiam deinceps impendent, manus nobiscum operámque societis.

Omnibus ergo Capitulis, Parochis, Vicarijs Diœcesis nostræ præcipimus, ut proximâ Dominicâ, quæ est 25. currentis mensis, publicas supplicationes instituant. Singulis quoque Sacerdotibus, ut quamprimum commodè potuerint, ter Missam recitent, quæ in Romano Missali *pro quacunque tribulatione* inscribitur. Reliquis Ecclesiasticis, ut Psalmos Pœnitentiales cum Litanijs, Orationibus, ac versiculis consuetis persolvant: omnibus verò ut quartâ & sextâ feriâ, Sabbatóque proximæ hebdomadis jejunent. Laicos etiam exhortamur, ut supplicationibus diligenter intersint, ad Confessionis Sacramenta ritè obeunda sese disponant, Beatissimæ Virginis Rosarium semel minimùm recitent, jejunia Ecclesiasticis imposita

imposita ipsi quoque suscipiant. Omnes denique Diœcesis nostræ fideles ardenter ac seriò commonemus, ut eleemosynis, alijsque pijs operibus, placandæ Divinæ justitiæ impetrandæque misericordiæ diligenter incumbant. Ut verò mens & intentio nostra omnibus innotescat, jussimus hanc Constitutionem sub sacro Missæ Officio in omnibus Parochijs proximâ Dominicâ promulgari, & ad valvas Ecclesiæ Cathedralis affigi. Datæ Appamijs in Seminario nostro 22. Febr. 1680.

Franciscus Episcopus Appamiensis.

Documentum XXXV.

Sententia Excommunicationis ab eodem Episcopo Appamiensi contra Guerin Palarin Sacerdotem solemniter pronuntiata.

Die 24. Mart. 1680.

FRanciscus Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Appamiensis, &c. Visâ Constitutione Nostrâ sub data 27. Octobris anno 1677. quâ omnibus Canonicis Cathedralis & Collegiatæ Beatissimæ Virginis de Campo Ecclesiarum districtè prohibetur, ne sub pœna suspensionis ipso facto incurrendæ ad præfatarum Ecclesiarum beneficia titulo Regaliæ quemquam admittant, neque ad ullos actus Capitulares, locum in Choro, aliásque functiones recipiant. Visis etiam actis, & instrumentis executionis à Domino Antonio Novè Ecclesiastico Diœcesis Tholosanæ die 26. Februarij, anno 1680. Domino Balthasaro d'Ouvrier Decano nostræ Collegiatæ de Campo insinuatæ: attentâ quoque inobedientiâ & con-

tumaciâ contra præfatam noſtram Conſtitutionem Domini Guerin Palarin, Canonici & Sacerdotis ſæpedictæ noſtræ Collegiatæ (quamvis ipſe quoque unus ex illis fuerit, qui, ut noſtra Conſtitutio in publica Capituli acta referretur, conſenſerat) quippe qui non obſtantibus Conſtitutionibus, & Inhibitionibus noſtris, titulo Regaliæ Poſſeſſionem Decanatûs Eccleſiæ Collegiatæ de Campo adire præſumpſit (prout apparet tam ex publico actu ad prædictos Canonicos vigeſimâ currentis menſis directo, quàm ex ſtallo locóque Decani ab ipſo occupato) quantumvis eum non lateret, Diœceſin noſtram Regaliæ ſubjectam non eſſe, imò quamvis Regaliæ ſubjaceret, Decaniam, utpote Beneficium electivum, exemptam eſſe, præſertim cùm ipſe Palarin ſeptem integros annos Dominum Balthaſarum de Ouvrier pro Decano canonicè electo ſemper agnoverit: viſo denique prænominato actu ad jam dictos Canonicos ſub data 20. currentis menſis, & rationibus in eo adductis, & præſertim quia ſæpè fatus D. Palarin, quamvis ter à nobis admonitus, nullas probabiles cauſas allegat, ob quas excommunicari & denuntiari non debeat, invocato DEI Omnipotentis nomine Patris, Filij & Spiritûs Sancti de poteſtate ligandi atque ſolvendi ſpecialiter confiſi, quam Chriſtus Apoſtolis Epiſcopíſque eorum Succeſſoribus clementer largiri dignatus eſt, declaravimus & denuntiavimus, declaramus & denuntiamus pro Excommunicato præfatum Guerin Palarin Presbyterum Canonicum noſtræ Eccleſiæ Collegiatæ Beatiſſimæ Virginis de Campo, eúmque velut Excommunicatum ſeparamus à Communione Eccleſiæ, nec non à participatione Corporis & Sanguinis Chriſti JESU, eúmque poteſtati Sathanæ temporaliter ſubjicimus, ut per veram ſincerámque pœnitentiam ejus ſpiritus ſalvus fiat in die Domini. Poteſtatem verò ab hac Excom-

municatione

municatione absolvendi nobis reservamus, prohibentes & districtè omnibus utriúsque sexûs inhibentes, ne sub pœna Excommunicationis à sacris Canonibus latæ cum prædicto Palarin audeant communicare. Præcipimus etiam, ut præfatus Palarin publicè denuntietur, ejúsque Denuntiationis & Excommunicationis notitia vicinis quoque Diœcesibus insinuetur, nec non omnibus, quibus opus erit, ut ita juxta Juris dispositionem tamquam excommunicatus, & ab Ecclesiæ Communione separatus habeatur. Factum & pronuntiatum dicto Palarin in nostra Ecclesia de Campo in præsentia Cleri Populíque, die 24. mensis Martij, anno 1680.

Franciscus Episcopus Appamiensis.

NOtandum, similem quoque Excommunicationis & Denuntiationis sententiam in Petrum Brau ab eodem Illustrissimo & Reverendissimo Episcopo die 24. Martij Anno 1680. fuisse pronuntiatam.

Documentum XXXVI.

Constitutio ejusdem Episcopi Appamiensis ad impediendam Regaliæ in suam Diœcesin introductionem.

Die 31. Martij 1680.

FRanciscus Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Appamiensis. Cùm nihil Ecclesia habeat magis necessarium, majorísque pretij, quàm & libertatem de Officijs Beneficijsque, præsertim Cathedralium Ecclesiarum disponendi (in quibus Canonici alijque in dignitate constituti in partem solicitudinis Episcopalis regendæque Diœcesis, præsertim

ſertim vacante Eccleſiâ, vocati ſunt) & liberam temporalium proventuum adminiſtrationem, ſine quibus nec Divina Officia decorè peragi, nec Eccleſiæ reparari ornaríque, nec habiles miniſtri ſuſtentari, nec quotidianis pauperum neceſſitatibus ſubveniri, nec denique expenſæ quotidianæ perferri poſſunt; introductio verò Regaliæ utróque hoc jure, ſaltem vacantibus Eccleſijs, privet, ea propter non alio eam loco, quàm duræ ſervitutis habere poſſumus, omninóque illi libertati adverſæ, quam Chriſtus ſuo nobis ſanguine acquiſivit, ipſo etiam Ludovico Juniore teſte in ſua Declaratione de anno 1137. ubi Provinciam Aquitaniæ hujus jugi immunem eſſe fatetur.

Hic Regaliæ abuſus Laicis Regijſque Miniſtris occaſionem tribuit, Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum, ac præcipua Diœceſis Beneficia hominibus ſine ulla ad ſtatum Eccleſiaſticum vocatione conferendi, ſine ſcientia & pietate adimplendi, nec aliud meritum præ ſe ferentibus, quàm quòd apud Majeſtatis Suæ Miniſtros, quibus iſtorum Beneficiorum diſtributio permiſſa eſt, omnem induſtriam collocaverint, ut aliquo Beneficio potirentur; quod tamen unicum, quamvis alia deeſſent, ſi ex ſpiritu & diſciplina Eccleſiæ res agatur, omnino indignos reddit omni Eccleſiaſticâ dignitate. Ex quo ſequitur, ut qui ad Epiſcopatus promoventur, tantùm abſit ut perſonas reperiant, in quorum humeros partem aliquam Paſtoralis ſolicitudinis ſecurè deponant, ſed potiùs, quæ Epiſcopis boni aliquid præſtare volentibus ſe omni conatu opponant.

Auget malum damnúmque, quòd, cùm denominatio ad vacantes Epiſcopatus Regij juris ſit, numquam Regios Officiales occaſio & rationes deficient Regem perſuadendi, ut nominationem differat, Regaliámque producat, id quod

Divum

Divum Bernardum in eas querelas prorumpere coëgit, quæ *epistola 122.* leguntur, tempore videlicet Ludovici Junioris more receptum fuisse, ut Episcopatuum collatio differretur, quo diutiùs eorum proventibus frui liceret.

Postquam ergo tam in Constitutionibus nostris, quàm alijs publicis actibus justissimas rationes palàm fecerimus, quæ nos obstringunt, ut, quantùm pro nostra virili parte fas est, libertatem Ecclesiæ contra Regaliam tueamur, frustra etiam adhibitis dulcioribus remedijs, qualia sunt preces, adhortationes, demonstrationes, privatæ publicæque & Canonicæ admonitiones, cogimur tandem non sint ingenti intimóque dolore alia & acerbiora remedia experiri.

Quamplurima sunt Oecumenica Concilia. Summorúmque Pontificum Constitutiones, quibus contra Bonorum juriúmque Ecclesiasticorum usurpatores, eósque, qui hujusmodi usurpatoribus auxilium aut consilium præstant, Excommunicatio pronuntiatur, sícque à nobis editæ Constitutiones non tam novas prohibitiones nováſque pœnas complectentur, quàm antiquas renovant applicántque, tantóque magis ad hoc agendum impellimur, quòd Decreta pœnæque à sacris Canonibus sancitæ, non solos Laicos respiciunt, jurium, bonorum, libertatúmque Ecclesiasticarum usurpatores; sed etiam in Clericos & Episcopos vibrantur, qui assensum præbent, neque se hujusmodi usurpationibus, quantùm licet, opponunt, & præsertim Concilium Lugdunense adeò inter alia celebre, loquens de hoc ipso Regaliæ argumento, non solùm *cap. 12.* contra illos tam sæculares, quàm Ecclesiasticos, qui obtentu Regaliæ in Ecclesijs hujus juris expertibus vacantia bona usurpant, Excommunicationis sententiam profert; verùm etiam eos, qui hujusmodi usurpa-

toribus connivent, neque uti oporteret, se illis opponunt, fructibus omnium suorum Beneficiorum privat.

Concilium Avenionense sub Papa Joanne XXII. Anno 1322. Excommunicationem indicit & illis; qui vacantia bona Ecclesiarum usurpant, & qui usurpatoribus *gratis*, hoc est, voluntariè *obediunt*, id quod ijsdem ferè verbis in alio Concilio Avenione æquè habito sub Benedicto XII. Anno 1337. repetitum fuit. Concilium quoque Tridentinum *Sess. 22. cap. 11.* omnibus quacunque dignitate, etiam Regali aut Imperiali præfulgentibus, sub pœna Excommunicationis interdicit, ne bona & jura Ecclesiastica sibi vendicent; ijsdémque pœnis omnes Ecclesiasticos afficit, quicunque hujusmodi usurpatoribus aut consensum, aut operam præstant.

Ecclesiæ quæcunque recepto jam more & antiquâ consuetudine Regaliæ jugo assueverunt, non possunt non gemere, & quamdiu Deo libuerit, hanc servitutem non patienter tolerare. Eas verò Ecclesias quod attinet, quæ nullo hactenus titulo aut consuetudine juri Regaliæ subjectæ fuerunt, earum Episcopi, quippe Pastores Custodésque, sufferre potiùs omnia debent, quàm ut antiquam & Canonicam libertatem aboleri, & jugo tam gravi insuetóque Ecclesias suas supponi patiantur.

Qui hactenus titulo Regaliæ Beneficia nostræ Diœcesis occupârunt, ambitionis avaritiæque spiritum, quo nimiùm quantùm agitantur, tam claris manifestísque signis prodiderunt, ut omnino conjicere liceat, nullo eos timore censurarum percelli, quas comminati sumus, quásque actualiter incurrerant, licèt nimiâ forsan conniveniâ unicum pro excommunicato hactenus denuntiaverimus. Et tamen nullum aliud remedium superest nobis, quo hunc malorum torrentem sistamus impediamúsque, ne paucorum exempla in plurium

plurium perniciem transeant, irreparabili Diœcesis nostræ damno, quàm ut has pœnas extendamus, ijsque etiam applicemus, qui consilio, auxilio, aut alio quovis modo introducendæ in hanc nostram Diœcesin Regaliæ auctores fuerint, tantóque magis ad hoc agendum constringimur, quòd in hac causa non alias partes vendicemus, quàm ut exequamur Decreta Ecclesiæ, ídque in materia, quam ad cognitionem & potestatem nostram pertinere nemo inficiabitur; quippe cùm in illa non de proventibus tantùm Ecclesiæ, verùm etiam de collationibus Beneficiorum agatur, utique sunt res spirituales meréque Ecclesiasticæ: & verò pollicemur nobis, eos, qui privatis lucris minùs cæcè obstinatéque adhærent, facilè constitutionibus nostris obtemperaturos, nec sacræ Jurisdictionis declinandæ causâ fallaci vanóque effugio profanos Magistratus appellaturos, id quod in causis, quæ connexionem aliquam cum civilibus habent, sæpè multúmque evenit.

Erunt fortasse etiam, qui, cùm Censuras à nobis latas incurrerint, superiorem auctoritatem, à qua absolvantur, appellabunt: verùm cùm notorium sit, vanum hunc esse irritúmque recursum, nihil aliud agent, quàm ut contumaciam suam, Legúmque Ecclesiasticarum contemptum magis magísque contestentur. Et præsertim cùm nihil aliud agamus, quàm ut quamplura cum Generalia, tum Provincialia, & in Gallijs recepta Concilia exequamur, non potest hæc præsens nostra Constitutio nisi ab illis violari, qui totius Ecclesiæ auctoritati unà adversantur: nec est alia potestas, præter Pontificiam, quæ hujus causæ cognitionem pro eo statu, in quo versatur, arrogare sibi possit.

Multò minùs eo prætexu Censuras à nobis latas declinare poterunt, quòd non omnes solemnitates adhiberi aliàs solitæ observatæ in præsenti negotio fuerint; quis enim nesciat,

accidentia, quæ abesse possunt, substantiæ postponi oportere? neque tunc solemnitates necessarias esse, quando sunt impossibiles, id quod in præsenti causa manifestè contingit; nemo enim ignorat, aliquos de Clericis nostris, qui Decreta à nobis edita insinuare & promulgare sunt ausi, injurijs affectos, intentatísque carceribus absterritos esse.

Persuademus ergo nobis, neminem fore tam sui pietatísque ac religionis immemorem, qui, ut Clericis gratificetur dignitatum quæstúsque avidis, tam gravibus magnísque malis (qualia sunt, quæ ex Censuris, præsertim Excommunicatione, proveniunt) implicare se velit, tantúmque absuturum, ut animæ, DEI, suæque salutis amantes societate eorum, qui anathemate percussi sunt, infici se patiantur, ut potiùs magno sui merito hanc occasionem, suam erga Ecclesiam obedientiam fidelitatémque contestandi, amplexuri sint, devitando videlicet obduratos illos, & ab Ecclesiæ Communione separatos peccatores. Quòd si aliqui sint, qui, ne levi aliquo emolumento se privent, aut humanis respectibus obnuntient, malint Ecclesiæ Decretis adversari, ij planè, si in laqueos diaboli incidant, animæque naufragium patiantur, sibi ipsis culpam, non alijs adscribent.

Nos enim quod attinet, Deum toto cordis affectu enixéque precamur, ut in omnes Diœcesis nostræ fideles misericordiæ & benignitatis suæ fontes effluere faciat, flagella verò justitiæ & iracundiæ suæ clementer avertat. Nec enim in hac causa, DEO teste, alium nobis finem proposuimus, quàm ut obligationi responderemus, quam nobis Officium nostrum imponit, útque pro virili nostra parte Ecclesiæ nostræ libertatem ac jura tueremur, omniúmque fidelium curæ nostræ subditorum saluti caveremus: eorum etiam, quorum corpora vibratâ Excommunicatione *potestati Sathanæ tradidimus,*

dimus, ut eorum corpora in die Domini salva fiant. Quòd si aliqui sint, qui Ecclesiæ pœnis abuti, quàm corrigi malint, remedia ijs curandis à me adhibita in fomenta potiùs contumaciæ convertant, id quidem maximo dolori nobis erit, quippe cùm id Divinæ iracundiæ, quam in hujusmodi obduratos peccatores exercere etiam in hoc mundo solet, præcipuum argumentum sit; illud saltem consolabitur nos, quòd videlicet omnes partes ministerij nostri expleverimus, omníque metu liberati simus eas pœnas incurrendi, quas alioquin timidis otiosísque Pastoribus Propheta intentat; quódque Decretis Ecclesiæ obtemperaverimus, ut arma spiritualia pro Ecclesiæ juribus defendendis stringamus, nobis imperantis.

Has igitur aliásque ob causas post invocatam Spiritûs Sancti gratiam, póstque audita consilia virorum, doctrinâ & virtute præstantium, sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ, omnibus cujuscumque statûs ac dignitatis hominibus districtè injungimus, ne pro se, aut pro alijs Prioratus, Canonicatus, Præbendas, aut alia quæcumque Diœcesis nostræ Beneficia titulo Regaliæ petant, neque eorum possessionem capiant, aut si aliqua impetrârunt, ne eorum fructus sibi vendicare, aut functiones exercere præsumant. Prohibemus etiam æquè sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ omnibus cujuscunque statûs ac conditionis hominibus, ne sub quovis Procuratoris, Commissarij, Conductoris, aut alio nomine titulóque Regaliæ proventus Episcopatûs, seu Capituli nostri, aut aliorum Beneficiorum Diœcesis Appamiensis, sive in parata pecunia, sive in alijs rebus pretio æstimabilibus percipere audeant. Prohibemus denique omnibus & singulis sub pœna Excommunicationis, ne ad percipiendos distribuendósve proventus nostros, aut obtinenda Beneficia nostræ Diœcesis titulo Regaliæ, exer-

cendásque eorum functiones, aut alium actum edendum, qui Regaliæ in hanc Diœcesin introducendæ servire possit; ne, inquam, ad hæc omnia, aut istorum aliquid auxilio, aut consilio quovis modo concurrant. Quin potiùs omnes Diœcesanos, ac præsertim Ecclesiasticos exhortamur, ut omni, quâ possunt, honestâ ratione, ac modo, se Regaliam ejúsque extensionem aversari, ac improbare contestentur. Quia verò Adversariorum potentia in hac præsenti alijsque Constitutionibus nostris promulgandis non permittit omnes, alioqui necessarias, solemnitates observari, ideò declaramus, eas hoc ipso, quòd à nobis publicatæ, & ad valvas Ecclesiarum affixæ fuerint, pro sufficienter promulgatis & publicatis habendas esse, nósque sine alijs citationibus, monitionibus, aut insinuationibus præcedentibus ad pœnas, Censuras, & Excommunicationes processuros, quarum etiam absolutionem nobis reservamus, nec permittimus, ut ab his Censuris absolvere possint, quibus alioqui facultatem generalem dedimus à casibus reservatis absolvendi. Pronuntiatæ Appamijs Clero præsente 31. Mart. 1680.

Franciscus Episcopus Appamiensis.

Documentum XXXVII.

Quartum Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTIJ ad Illustrissimum Episcopum Appamiensem.

Die 17. Julij, Anno 1680.

VEnerabilis Frater, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Quod plurimorum sermone Nostris auribus dudum insonat, Fraternitatis tuæ ad Nos litteræ planè

planè declarant, Te scilicet in tribulationibus gloriantem, & inter affectæ valetudinis incommoda, inter paupertatis & vexationum angustias crescentem quotidie magis in charitate Christi, magno fortique animo illius causam agere, pergratum Deo hominibúsque spectaculum exhibere. Magnum profectò ex tantæ virtutis experimento dolori Nostro solatium cepimus, & pari obligationis nexu obstringimur, tendendi supplices in cœlum manus, ut uberes profiteamur misericordiarum Patri gratias, quòd difficilimo tempore suscitaverit sibi in isto Regno Sacerdotem fidelem, qui in communi animorum consternatione & silentio, quasi tubam exaltet vocem suam, & opponat murum pro domo Israël. Documentum illustre cæteris, quos Dominus posuit regere Ecclesiam, quam acquisivit sanguine suo, quàm præclara, quàm gaudij plena res sit, dignos haberi, qui pro Jesu Christi nomine contumeliam patiantur: si contumelia dicenda est, ex qua vera & solida in hac quoque mortali vita oritur gloria, judicio sapientum. Nos quidem, quantum situm in Nobis erit, nullo loco deerimus virtuti tuæ: quamquam etsi deessent omnes, pro explorato tamen habemus Deum causæ suæ, necessitati Ecclesiæ, constanti tuæ in ipsum fidei, assiduis & accuratis precibus Nostris, bonorum denique omnium votis non defuturum. Statueramus efficax remedium adhibere ijs, quæ Archiepiscopus Tholosanus contra Lugdunensis Concilij sanctionem, & contra Appamiensis Ecclesiæ, vel potius Provinciæ Tholosanæ jura libertatémque attentare ausus fuit: sed redditis Christianissimi Regis litteris, in quibus ad ultimas Nostras cum consueta filialis observantiæ significatione respondens, se injunxisse significat dilecto filio Nostro Cardinali d'Estrées, ut expedito itinere ad urbem proficiscatur, regiam Nobis mentem super negotio Regaliæ declaraturus:

operæ

operæ pretium duximus eidem remedio superſedere, dum Cardinalis adveniat. Nobis enim perſuademus, Regem quoque ipſum interim curaturum, ut omnia in locum priſtinum reponantur. Quod ſi ſecus accidat, & præfatus Archiepiſcopus, ab eóque cauſam habentes pergant in te tuiſque Canonicis, alijſque Eccleſiæ tuæ Beneficiarijs vexandis, prætextu juris Metropolitici, tuæ Paſtoralis ſolicitudinis, & ſpectatæ conſtantiæ partes erunt, Te, tuámque Eccleſiam adverſus eorum attentata, ſacrorum Canonum, & Conſtitutionum Apoſtolicarum ope armíſque defendere. Ad Nos enim quod pertinet, omne tibi à Pontificia authoritate, & à paterna charitate Noſtra præſidium polliceri debes. Tibíque Apoſtolicam benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud ſanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris, die 17. Julij 1680. Pontificatûs Noſtri anno quarto.

Marius Spinula.

Documentum XXXVIII.

Primum Breve Sanctiſſimi D. N. Innocentij XI. ad Regem Chriſtianiſſimum.

Die 12. Mart. Anno 1687.

INNOCENTIUS PP. XI.

CHariſſime in Chriſto Fili Noſter Salutem & Apoſtolicam Benedictionem. Jam pridem inaudivimus, non deeſſe Majeſtati Tuæ Conſiliarios & adminiſtros, qui Tibi perſuadere niterentur, ut uſum illum antiquum Cuſtodiæ fructuum vacantium Eccleſiarum, quod Regaliam vocant,

vocant, ad eas quoque Regni Tui Ecclesias extenderes, quas illi juri obnoxias nunquam fuisse, ex ipsis Fisci Regij Tabularijs liquidò constet. Sed nos memoriâ repetentes, omnem ea de re controversiam communi olim Ecclesiæ Catholicæ consensu, & benignâ Sedis Apostolicæ indulgentiâ, providè sapientérque compositam fuisse in Concilio Lugdunensi Generali, minimè ad credendum adduci poteramus, Majestatem Tuam consilijs hujusmodi aures præbituram aliquando esse: multo minùs admoturam operi manum, invitâ Synodo, tantæ apud omnem Ecclesiam auctoritatis, & reclamantibus Constitutionibus, & exemplis Regum majorum, qui Constitutionem in eadem Synodo ad regias preces, regijs Legatis præsentibus, in ipsa Gallia, & totâ Gallicâ gente efflagitante sancitam, per integrum quatuor ferme sæculorum spatium, certatim probârunt observarúntque, & præcipuo in honore habuerunt. Nec verisimile videbatur, Majestatem Tuam, postquam tantum Sibi apud Deum meriti, & apud homines gloriæ, eximijs pro Religione Catholica rebus gestis comparavit, ut nullius Majorum Suorum Regum clarissimorum memoriæ invidere posset, velle rem aggredi, quæ nullâ urgente necessitate, vel æquitate suadente, magnum esset quamplurimis Galliæ Episcopis, eorúmque Clero incommodum, & justum dolorem allatura, non sine gravi Catholicorum omnium sensu, qui in Francorum Annalibus, & in Sacrorum Canonum statutis animadvertunt, quantum id veteri consuetudini, & Ecclesiasticæ libertatis ac discipinæ rationibus adversetur. Unde pleríque, tum veteres, tum recentes Galliæ scriptores, quantumvis Majestati Tuæ, & imperio subessent, & auctoritati magnitudiníque impensiùs studerent, in eos, qui præfatam Regaliæ extensionem suadere ausi fuerant, tanquam in malæ perditæque causæ patronos, & favorem

aulæ captantes, liberà indignatione invecti, ſtylum ſubinde ſtrinxerunt. Nullus verò Galliæ Regum, vel tentare id voluit, vel tentatum id exequi ſuſtinuit, memor à ſapiente præclarè præcipi: *Ne tranſiliamus terminos, quos poſuerunt Patres noſtri.*

Illud prætereà nos ejus periculi metu curáque liberabat; quòd, cùm Majeſtas Tua, non multis abhinc annis, ſanctæ Sedis Apoſtolicæ liberalitate aucta, ornatáque ſit penè ſupra votum, indultis ampliſſimis, præter ea, quibus jam Reges Majores Tui ejuſdem Sedis benignitate gaudebant, nominandi ad Beneficia Eccleſiaſtica, non putaviſſemus Te ſanctiſſimi ſapientiſſimíque olim Galliæ Regis exemplo, cogitare de novis ineundis rationibus regiæ in ſacros reditus auctoritatis amplificandæ. Sed ubi allatæ fuêre ad Nos bonæ memoriæ Nicolai Epiſcopi Alectenſis litteræ, quibus poſt debitas religioſi in hanc ſanctam Sedem obſequij, & filialis obſervantiæ ſignificationes, ad Nos querelas, quas propè moriens poſteà renovavit, ob Regaliæ uſum in ſuam Diœceſin, quæ ab eo libera ſemper fuit, nuper invectum deferebat, unáque appellationem à ſententia Metropolitani Narbonenſis; deinde verò edocti ſumus, idem Appamienſi Eccleſiæ contigiſſe pariter liberæ; tandem vidimus Ipſi regium Majeſtatis Tuæ Decretum, quo omnes Eccleſiæ Gallici Regni, hujuſmodi oneri jubebantur aſſueſcere, mirati vehementer ſumus Conſtitutionum Apoſtolicarum, & Generalium Conciliorum decretis, ac tam rectâ compertáque apud omnes veritate & juſtitiâ, potiores fuiſſe illorum conatus, qui terrena potiùs, & caduca, quàm cœleſtia & æterna reſpicientes, dum Majeſtatis Tuæ gratiam, potentiam amplificando, aucupantur, moleſtiſſimos Tibi, & valde periculoſos conſcientiæ terrores, quod Deus avertat, in id tempus præparant, cùm in diſtricto Dei judicio

judicio mortales omnes, quocúnque tandem potentiæ & dignitatis loco sint, diligentem reddere debeant omnis anteactæ vitæ rationem.

Nos itaque pro nostra non minùs erga æternam, quæ magnæ nobis curæ est & esse debet, Majestatis Tuæ salutem, quam erga inclitum Clerum, & religiosissimos Galliæ Præsules, imò erga universalem Ecclesiam, cujus in hoc negotio procul dubio causa agitur, Paternâ charitate seriò admonendum Te, & vehementer hortandum obsecrandúmque judicavimus, ut à tam injustis, & perniciosis ejusmodi consilijs animum abducas; præfatis Alectensi & Appamiarum, cæterisque regni Tui Ecclesijs, quæ usui Regaliæ huc usque obnoxiæ non fuêre, suas libertates atque immunitates sartas tectas relinquas, nec eas de cætero ullo modo labefactari sinas: sed quidquid in contrarium hactenus actum tentatúmque est, repares, & in pristinum statum restitui cures; néve cœlestis beneficentiæ fontem, quem subditæ Tibi gentes, pietatis imprimis justitiæque merito, sicuti credere nos juvat, expertæ huc usque sunt, secus nunc agendo, & Dei, per quem regnas, Ecclesiam tam graviter lædendo, obstruas; qui scias hujus quoque vitæ bona, & regnorum felicitatem & incrementa, à Divina bonitate unicè dari, expectandáque esse; sicuti innumera omnium gentium, & temporum exempla testantur.

Nos sanè hos animi nostri sensus in sinu tacitos continere non patitur, vel nostri pastoralis officii ratio, cui solicitudo omnium Ecclesiarum incumbit; vel justitiæ debitum, quo omnibus ad hanc sanctam Sedem ex veteri justóque more, quem à nulla humana potestate impediri fas est, recurrentibus, jus reddere, consilium, opem, ac paternum patrocinium præstare jubemur; vel denique necessitas occurrendi scan-

dalo, quo Christiani latè populi ad tantæ exitum rei conversi, afficerentur, si à laicali potestate, Ecclesiæ, eorúmque Antistites, & Ministri, suis libertatibus atque immunitatibus, earúmque usu & antiquâ possessione, contra generalium Conciliorum decreta, & veterem inconcussámque observantiam, spoliarentur; non alio prætextu, quàm novæ atque inauditæ opinionis nullo jure nixæ, cui nonnulli posteà accesserunt, non quòd aliquid novi invenerint, quod rei veritatem tam apertam posset in dubium revocare; sed ut rem suam agerent, nihil soliciti, si publicam perderent.

Speramus Majestatem Tuam, causæ justitiâ, & æquitate cognitâ, quæ patet ipsa per se, Paternæ cohortationi ac precibus nostris, pro spectata animi Tui pietate & sapientia, perpetuáque in hanc Sedem observantiâ auscultaturam; nósque curâ non minùs molestâ quàm necessariâ, inter tot alias, quibus circumdamur, liberaturum. Sanè si aliter suadentium consilia Majestas Tua paulò attentiùs excusserit, facilè intelliget, homines gratiæ & fortunæ inhiantes, obtentu Regiæ potestatis, suam firmare velle; neque tam esse amplitudinis Tuæ cupidos, quàm laudis inimicos, cùm authores Tibi sint, ut qui longinquis non ita pridem expeditionibus, & ad omnem posteritatis memoriam illustribus, Christianæ Reipublicæ salutem tueri, & Religionem amplificare tantopere studuisti in alienis terris, nunc à Te ipso quodammodo abiens, Ecclesiæ libertatem, authoritatemque in Tuis imminutam velis. Quasi verò facilè Tibi persuaderi posse confidant, æquum esse, vel fieri posse, ut nobilitetur & crescat ex Ecclesiæ ruinis Imperium, quod religiosissimi fortissimíque Reges Majores Tui, mirifico in eandem Ecclesiam studio, & pari in Apostolicam Sedem pietate imprimis partum, Tibi eorum vestigijs strenuè insistenti, amplissimum

reli-

reliquerunt. Tu Reges eos, Fili charissime, vel potiùs Te ipsum imitare, & eorum Tuáque præclara facta sæpe in mentem revoca.

Nos quidem oblivisci non possumus Prædecessores nostros Romanos Pontifices, qui similibus de causis graves ac diuturnas pati ærumnas, & immanes contentionum & periculorum procellas, in eo confisi, qui mari ventísque imperat, invicto animo subire non dubitârunt. Hæc ad Majestatem Tuam inviti scribimus, qui in lætiori argumento versari magnoperè cuperemus. Sed postquam Apostolicæ servitutis onus subeundo Divinæ voluntati paruimus, liberum jam Nobis non est exequi Nostram, quæ Tuæ obsecundare quacumque in re vellet, sicut in pluribus, quas nobis ratio temporum & publicæ pacis studium hactenus indulgere permisit, cognoscere potuisti. Significavimus hæc ipsa Oratori Majestatis Tuæ Nobili Viro Duci d'Estrées, ut ad Te pluribus referret, itidémque Venerabili Fratri, & Archiepiscopo Adrianopolis Nuntio apud Te nostro; quem ut de tota re disserentem, diligenter & benignè, pro more Tuo velis audire, vehementer à Te petimus, ac Majestati Tuæ Apostolicam benedictionem impertimur. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die 12. Martij 1678. Pontificatûs Nostri anno secundo.

Marius Spinula.

Documentum XXXIX.

Secundum Breve Sanctissimi D. N. Innocentij Papæ XI. ad Regem Christianissimum.

Die 21. Sept. 1678.

Charissimo in Christo Filio Nostro, Ludovico Francorum Regi Christianissimo.

INNOCENTIUS PP. XI.

CHarissime in Christo Fili noster, salutem & Apostolicam Benedictionem. Ex litteris, quibus Majestas Tua ad nostras quintâ Aprilis datas respondit, & ex ijs quæ ad Nos retulit venerabilis frater Archiepiscopus Adrianopolitanus, eò rem adductam videmus, ut Nos vel officio nostro deesse, retinendo verbum in tempore salutis, vel Tibi fortasse molestiæ esse cogamur. Sed dabis, Charissime Fili, pastoralis officij debito, dabis paternæ solicitudini atque amori in Te nostro, si Te malè consulentium culpâ, in summo æternæ salutis periculo constitutum videntes, opportunè importunè instamus & obsecramus, elatâ voce clamantes, ut è tam præcipiti loco pedem referas. Duo inprimis Tibi pro veris atque indubitatis affirmari cognovimus ex Tuis litteris. Primum quidem Regaliæ jus (uti nuncupant) in Ecclesias Galliæ universas Majestati Tuæ competere, tanquam Regiæ coronæ insitum, & innatum: deinde clarissimos Reges Majores Tuos jus illud, & exercuisse dum viverent, & ad Te morientes hæreditario ordine transmisisse: quibus à Te creditis, minimè miramur, si ad ea progressus fuisti, quæ talium principiorum consentanea erant. Veruntamen

tamen illa tam aliena à vero sunt, ut nihil magis. Nemo enim sanæ mentis & doctrinæ ausit in dubium revocare, nullum sæculari potestati in res sacras jus esse, nisi quatenus Ecclesiæ indulsit authoritas. Hæc autem non solùm Galliæ Regibus non indulsit, ut Regaliam prædictam extenderent ad Ecclesias illi oneri non assuetas, sed etiam id fieri apertè vetuit in Generali Concilio Lugdunensi, quod Gallia imprimis veneratur, ac sanctum habet. Reges verò prædecessores Tuos quotquot fuere, ejusdem Concilij dispositionem religiosè semper & per quadringentorum ferme annorum spatium custodivisse, & si quis eorum de illa infringenda cogitavit, re melius pensatâ, ab incepto destitisse, audimus in confesso esse apud omnes Scriptores præsertim Gallos, & Regia ipsa Tabularia ad oculum demonstrare. Quamobrem pati non possumus nec debemus, Majestati Tuæ obtrudi errorem tam manifestum, tam conscientiæ Tuæ, tam Galliæ Regno, tam Ecclesiæ universæ perniciosum. Semel enim admisso, licere Majestati Tuæ adversùs Generalis Concilij Lugdunensis decreta, adversùs Regum Majorum Tuorum exempla, adversùs ipsam rerum sacrarum naturam & primigeniam Ecclesiarum libertatem, invehere jus Regaliæ in eas quoque Ecclesias, quæ hujusmodi oneri obnoxiæ numquam fuêre, idque palàm dissentiente & reclamante, & ineluctabilem cœlestis iræ animadversionem multis cum lacrymis denuntiante Romano Pontifice, ad quem sicut vetus consuetudo poscebat, nonnulli Galliæ Episcopi à Metropolitanorum sententijs appellârunt: nemo non videt, quæ inde Ecclesiæ Catholicæ deformatio ac ruina, quæ sacrarum ac profanarum rerum confusio, sublato quodammodo inter spiritualem ac secularem potestatem pariete medio, sit consecutura, non in Gallia solùm, sed in omnibus alijs Christiani orbis

provincijs,

provincijs, manante in dies latiùs exempli authoritate. Accedet ad hæc (nisi error tam absurdus ac tam certus corrigatur) gravis jactura, & periculum animarum in isto Regno. Illi enim, quos Majestas Tua vacantium Ecclesiarum fructibus augebit, in quibus Ecclesijs jus illud locum non habet, cum progressu temporis vel monitu Sacerdotum, quibus arcana conscientiæ suæ detegunt, vel etiam ipsi per se (ut in re clara & aperta) viderint, in quos se laqueos induerint, & in quod animam suam perditionis æternæ discrimen adduxerint, tot censuris, adeóque tot sacrilegijs obstricti, tot illicitè perceptis bonis Ecclesiæ, quæ restituere cogantur, incredibile dictu est, quâ animi perturbatione, quibus conscientiæ terroribus agentur, Regiam beneficentiam Tuam magni infortunij loco habituri. Quorum profectò malorum & discriminum culpam (nisi providè arceantur) Majestas Tua haud dubiè in districto DEI judicio sustineret. Vehementer itaque Majestatem Tuam rogamus, ut pro eximiâ animi Tui æquitate & sapientia, rem seriò perpendas, ac si innumeris amplissimi Regni Tui negotijs impediris, quominus eam per te cognoscas, viros aliquos, non tam doctrinâ, (quæ non adeò magna requiritur ad hujus causæ cognitionem) quàm pietate fidéque præstantes consulas: vel, si placet, evolvas Acta ipsa Cleri Gallicani nuper impressa, quæ Tibi rei veritatem luculenter aperient. Quâ cognitâ, minimè dubitamus, quin Majestas Tua illico declaret, nihil sibi majori curæ esse, quàm reddi DEO quæ DEI sunt, à quo tantas opes, tam splendidum amplúmque Regnum, & omni Regno potiora tot præclara animi corporísque bona accepisti. Longiùs fortasse quàm patitur vel evidens causæ justitia, vel egregia virtus Tua, in hoc argumento immoramur. Verùm non ut confundamus Te, hæc scribimus, sed tanquam Filium Charissimum monemus,

mus, animo reputantes, nihil prodesse homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur. Speramus, Charissime Fili, opus non fore, ut novis eximiam Religionem æquitatémque Tuam precibus in hoc negotio interpellemus. Ea cæteróquin est rei magnitudo, in qua non Gallicanæ solùm, sed totius Ecclesiæ dignitas salúsque vertitur, ut pro Apostolici officij nostri munere, extrema potiùs pati omnia, quàm causam istam negligenter agere debeamus. Reliqua super hoc argumento accipies à præfato Nuntio nostro, ac Tibi Apostolicam benedictionem perpetuo cum felicitatis Tuæ voto conjunctam amantissimè impertimur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 21. Septembris 1678. Pontificatûs Nostri anno tertio, missum verò die quartâ Januarij 1679.

Marius Spinula.

Documentum XL.

Tertium Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTIJ Papæ XI. ad Regem Christianissimum.

Die 29. Decemb. Anno 1679.

Charissimo in Christo Filio Nostro Ludovico Francorum Regi Christianissimo.

INNOCENTIUS XI. PP.

CHarissime in Christo Fili noster, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Binis jam litteris fusè & luculenter ostendimus Majestati Tuæ, etiam ex concordi

omnium ferè Galliæ Scriptorum teſtimonio, & ex ipſis Regij Tabularij Tui actis, quàm eſſet Eccleſiaſticæ libertati injurioſum, omni humano divinóque juri contrarium, & alienum à perpetuo Regum Majorum Tuorum more & exemplo, editum ſeptem ab hinc annis à Te Decretum, quo conſuetudinem illam cuſtodiendi fructûs vacantium Eccleſiarum, quam Regaliam nuncupant, ad eas quoque Eccleſias extendi jubes, quæ ejuſmodi oneri obnoxiæ nunquam fuêre. In quibus litteris vehementer à Te, pro paſtoralis officij noſtri debito, & pro paternâ quam gerimus æternæ ſalutis Tuæ curâ, efflagitavimus, ut decretum ipſum, & alia deinceps acta adversùs jura & libertates Eccleſiarum, abrogari abolerique mandares. Et ſanè illud eſt cauſæ ipſius meritum, ea de Regij animi Tui æquitate & magnitudine opinio noſtra, ut certâ ſpe duceremur, Majeſtatem Tuam, omnibus in locum priſtinum quamprimum repoſitis, cor noſtrum ab ulteriori tantæ rei ſolicitudine, tot alijs in Catholicæ Eccleſiæ procuratione diſtrictum, liberaturam. Verùm poſt plurium menſium ſpatium, quod longanimitati noſtræ probandæ ab ultimis litteris effluxit, nullum adhuc neque ad eas reſponſum, neque ex his fructum videmus: quin etiam plurimorum litteris & ſermone pro comperto affertur, omnia deteriore loco in dies eſſe, & prætextu Regaliæ ejuſmodi, Beneficiorum collationes, & canonicas inſtitutiones impediri, Epiſcoporum auctoritatem peſſumdari, Eccleſiaſticam diſciplinam ordinémque turbari, novam denique praxim veteri Eccleſiæ praxi & divinæ inſtitutioni contrariam, invehi à ſæculari poteſtate; neque ea clam & timidè fieri, ſed palàm & manu Regiâ. Non repetimus hoc loco (ne actum agamus) quot inde ſcandala & querelæ, quot in Clerum incommoda naſcantur, quod Eccleſiæ univerſæ à

tali

tali exemplo periculum, quæ tempeſtas immineat, quæ nomini atque honori Tuo macula, quæ conſcientiæ labes incurratur. Satis enim ea in ſuperioribus litteris indicavimus: ſatis patent ipſa per ſe. Non patitur tamen ſincera & planè paterna erga Te, Regnúmque iſtud ampliſſimum, charitas noſtra, Nos in tanta Divini honoris injuria, in tam gravi Tui ipſius periculo adhuc ſilere. Sed cogimur iterum intimo cordis affectu, & in viſceribus Jesu Chriſti, rogare obſecraréque Majeſtatem Tuam, ut memor ejuſdem Chriſti verborum ad Eccleſiæ Præpoſitos: *Qui vos audit, me audit.* Nos potiùs, qui parentis, & quidem amantiſſimi loco ſumus, audire velis, vera & ſalutaria ſuadentes, quàm filios diffidentiæ, qui terrena tantùm ſapiunt, quíſque conſilijs in ſpeciem utilibus, ſed reverâ perniciosis, inclyti iſtius Regni fundamenta, in rerum ſacrarum reverentia, & in Eccleſiæ auctoritate juribúſque tuendis poſita, convellunt. Qui quidem ſi ij eſſe vellent, quos eſſe ipſorum dignitas & officium, Tuáque ſingularis in eos benignitas poſtulat, imitari potiùs deberent integritatem fidémque eorum, quos olim pari loco poſitos, memoriæ proditum eſt, & in Gallicani Cleri nuper acta relatum, liberâ aliquandò voce in ſimili cauſa monuiſſe Reges Prædeceſſores Tuos; meminiſſent, quid, & quâ Religione, ubi Regni gubernacula ſuſcepturi ſacro chriſmate inungerentur, polliciti Deo fuiſſent, ſe videlicet Divinæ ejus gloriæ, omni ope & ſtudio, inſervituros, & pro Eccleſiæ ſuæ ſanctæ juribus & libertate aſſerenda, paratos fore ſemper ſanguinem ipſum vitámque profundere; conſiderent fluxam & fugacem eſſe mortalium vitam, Regum præſertim & Principum, qui ubi ad diſtrictum Dei judicium vocarentur, illuc accederent ſine cuſtodibus, ſine comitatu, ſine ullis Regiæ dignitatis inſignibus, vel potentiæ præſidijs, nudi atque inermes,

mes, redditurî omnis anteactæ vitæ rationem judici ſcrutatori cordium, quem nulla res latet, apud quem non eſt acceptio perſonarum, qui poteſtatem habet mittere in gehennam, ubi potentes potenter tormenta patientur. Nec ſuperiori ſæculo defuit in Gallia Epiſcopus, qui in frequenti aliorum Præſulum Aulæque Procerum corona, apud Henricum Regem hujus nominis tertium, Cleri Gallicani cauſam in re non abſimili orans, Regi dixerit: obſervatum fuiſſe, nunquam Regias in Gallia defeciſſe ſtirpes, niſi ubi Reges indebitas ad Beneficia nominationes arrogare ſibi cæpiſſent, à quibus ſanctus Ludovicus Rex Chriſtianæ humilitatis gloriâ, quàm Regiæ dignitatis culmine ſublimior, uſque adeò abhorruiſſet, ut ultro etiam Pontificiâ auctoritate ſibi delatas rejecerit. Fuit hæc quondam, fuit in Gallia, imò ad hæc noſtra tempora ſtrenuè retenta eſt, penes Epiſcopalem Ordinem Apoſtolica loquendi libertas, nihil metuens, nihil ſperans niſi à Deo: neque id ſolùm per Reges licuit, ſed ita Epiſcoporum monita ſemper accepta ſunt, ut Epiſcopi ipſi & ſibi meritam laudem, & cauſæ optatum exitum ſint conſecuti, manſerítque propterea inviolata tam diù atque inconcuſſa ſanctio Oecumenici Concilij Lugdunenſis: adeò ut nonnulli Galliæ Reges, impios ac ſacrilegos publico decreto eos appellaverint, quicumque Regaliam ad Eccleſias ei non aſſuetas extendere aliquâ ratione tentarent, ſicuti in veſtris Annalibus traditum reperitur. Hæc autem temporis præſentis infirmitas eò accerbior nobis accidit, quòd ſcimus, Majeſtatem Tuam nihil ducere inter Regij animi ornamenta præſtantius, zelo juſtitiæ & ſtudio divini honoris, pro quo tam pia, tam ſalubria decreta nuper edidiſti, ac tam multa, tanta cum nominis tui laude, & bonorum omnium lætitia, in præſens agis, deſtruendo Synagogas & Azylos Hæreticorum;

rum; ut Tibi non minora in cœlo statuere videaris conservatæ propagatæque Religionis trophæa, quàm in terris relicturum speramus devictarum gentium barbararum. Cavendum tamen est diligenter, ne quod dextera, hoc est, ingenita pietas Tua ædificat, destruat sinistra, hoc est, callida & iniqua consilia dicentium tenebras lucem, & lucem tenebras; cùm Apostolico moneamur oraculo, qui in uno delinquit, esse omnium reum. Non defuere hâc etiam occasione in Gallia quidam, neque plures deessent ex fratribus nostris Episcopis, viri fortes, divinæ legis ac libertatis Ecclesiasticæ zelatores, qui gravissimam hanc, & toti Franciæ Regno, imò Ecclesiæ universæ communem causam, pari constantiâ & spiritu apud Majestatem Tuam agerent: sed metu quodam justo, ut ipsis videtur, ignoscendóque: ut nos autem judicamus, vano, & non solùm Episcopali officio, sed etiam magnanimitati & æquitati Tuæ injurioso, retenti silent, expectantes dum humilitas nostra, à filiali Tua in hanc Sanctam Sedem observantia impetret, quod à Regia Tua justitia, Ecclesijs suis debitum poscere ipsi non audent. Itaque in ijs litteris nostris illorum omnium justum dolorem & preces agnosce: quin imò Dei ipsius voluntatem, ore te nostro alloquentis ac seriò monentis, ut prædictum decretum, & quidquid ejus occasione adversùs Ecclesiæ libertatem & jura actum gestúmque hactenus fuit, corrigi emendaríque omnino cures. Alioquin magnoperè veremur, ne subire aliquando debeas, quam Tibi alijs litteris denuntiavimus, cœlestis iræ animadversionem. Nos sanè neque hoc negotium per litteras ampliùs urgebimus, neque desides erimus in adhibendis remedijs, quæ traditæ nobis divinitus potestati competunt, quæque in tam gravi periculosóque morbo omittere, sine gravissima neglecti Apostolici muneris culpa

non possemus. Neque tandem ullum inde incommodum aut periculum, nullam quantumvis sævam átque horribilem tempestatem pertimescemus; ad hoc enim vocati sumus: neque facimus animam nostram pretiosiorem quàm nos; probè intelligentes, non forti solùm, sed etiam læto animo subeundas tribulationes propter justitiam, in quibus, & in Cruce Domini nostri Jesu Christi nos unicè gloriari oportet. Causam Dei agimus, quærentes non quæ nostra sunt, sed quæ JESU Christi. Cum eo propterea, non nobiscum Tibi negotium erit in posterum; cum eo scilicet, adversùs quem non est sapientia, non est consilium, non est potentia. Nos postquam ministerij nostri partes, plantando & rigando, sicut oportet, impleverimus, expectabimus dum operi incrementum det Deus, à quo accuratâ prece flagitare non desinemus, ut verbis & hortationibus hisce nostris, vim & robur infundat, Majestatis Tuæ animum ad salubriora flectendo, unde & tu mereri possis, & nos lætari, res Tuas omnes secundiore in dies cursu fluere, ac subditas imperio Tuo gentes perpetuâ atque opimâ pace florere. Tibi Apostolicam Benedictionem amantissimè impertimur. Datum Romæ die 29. Decembris anno 1679.

Marius Spinula.

Documen-

Documentum LXI.

Quartum Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTIJ XI. ad Regem Christianissimum.

Die 3. Martij Anno 1681.

Charissimo in Christo Filio Nostro Ludovico Francorum Regi Christianissimo.

INNOCENTIUS PP. XI.

CHarissime in Christo Fili Noster, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Quo expectatior, eo gratior nobis accidit dilecti Filij nostri Cardinalis d'Estrées in urbem adventus. Virum enim nobis merito suo jam pridem charum, judicium de illo Tuum, & huc proficiscenti munus impositum fecit etiam chariorem. Læto itaque ac perlibenti animo eum ad nos adeuntem excepimus, & intimo paternæ charitatis sensu complexi sumus. Gaudium autem hoc nostrum non leviter cumulârunt redditæ nobis ab eo Majestatis Tuæ litteræ, insignibus refertæ notis, non solùm eximiæ & verè filialis Tuæ erga nos, atque erga hanc Sanctam Sedem observantiæ, sed etiam præclari inflammatíque cujusdam studij, pietate & avitâ gloriâ digni, de Catholica Ecclesia, & de tota re Christiana bene merendi, nostrósque in ea administranda pastorales labores & conatus strenuè juvandi. Quâ quidem pij ac liberalis, & planè Regij animi Tui testificatione nihil evenire nobis optatius poterat, in his rerum angustijs, maximísque periculis, quæ Ecclesiam DEI omni ex parte circumstant, quæque cor nostrum de remedio opportuno valde solicitum continenter excruciant; cùm Tibi, & animi Tui Religio, ac magnitudo suadeant ut velis, & florentissimæ Gallici Regni opes,

opes, & conciliata nomini Tuo apud Barbaras quoque gentes reverentia tribuant, ut possis, quæ liberaliter exhibes, efficaciter implere. Ab hoc tamen solatio, quod perpetuum & in dies uberius cuperemus, penè excidimus, ubi idem Cardinalis disserere nobiscum aggressus est de negotio Regaliæ, in quo illum Regiæ Tuæ mentis interpretem apud nos fore ad nostras litteras in exitu anni superioris ad Te datas, rescripseras. Cùm enim & causæ ipsius meritum, & animi Tui æquitas, post interposita apud Majestatem Tuam tot officia precésque nostras, felicem tandem gravissimo huic, & multis nominibus permolesto negotio, exitum pollicerentur; nósque hâc unâ spe leniremus, & longiorem ejus moram in itinere, & paterni doloris sensum, quo viscera nostra assiduè transfigunt voces Ecclesiarum Galliæ, Appamiensis præsertim, graviter gementium sub novo jugo per decretum, seu arrestum, quod prodijt octo ab hinc annis mense Februario, illis imposito; ea idem Cardinalis Tuo nomine nobis exposuit, quæ nos ad pristinam solicitudinem mærorémque revolvunt; quantum enim ex ejusdem sermone conjicere hactenus potuimus, non aliud videtur Mandatum habere, quàm explicandi causas & rationes, quibus innititur Decretum, quod diximus. Qua quidem in consideratione hæsimus dubij, quid consilij caperemus: sed vicit sensus, & vivida vis accensi nostri erga Te amoris: quamvis enim ex certis & indubitatis rationibus, & documentis perspecta nobis exploratáque sit justitia causæ, quam tuemur, & pateat ipsa per se; ac propractereà fieri non posse credamus, ut Cardinalis quicquam novi afferat, quo nos à sententia dimoveat; cùm verum non sit vero contrarium: convenire tamen Pontificiæ erga Te charitati nostræ duximus, patienter excipere, quæ ille nobis exponenda habebat, sicuti fecimus. Audivimus enim illum luculenter,

lenter, & quantum ei libuit, hac de re differentem; si quæ addenda prætereà habet, iterum audiemus. Sed tolle moras, Fili Charissime, & parentis amantissimi veram Tibi, solidámque, non fucatam & umbratilem gloriam, tum in hac mortali vita, tum in æterna, illa peroptantis verba plena salutis libenter audi, & quæ perperàm acta sunt, celeriter emenda, & nos ab hac molestissima cura, & molestiore necessitate, pastorale officium exequendi, Te verò ipsum, & & Regnum populósque Tuos, quos omni felicitate florentes cupimus, à divinæ animadversionis periculo liberes: cui quidem magnopere veremur, ne via quamprimum aperiatur, si paternis hortationibus, & justissimis postulatis nostris aures diutiùs occluseris. Facile enim fiet, ut dum nos lentâ nimis mitíque manu (quod utinam divinam non armet in nos quóque) vulnus Ecclesiæ libertati inflictum tractamus, exurgat DEUS, & judicet causam suam. Nemo est, qui non intelligat in hac disceptatione summam rerum Ecclesiasticarum in discrimen adduci. Si enim dissimularetur diutiùs decreti, seu arresti illius malum in dies magis invalescens, brevi profectò fieret, ut disjectis ac revulsis ubique gentium terminis, quos inter utrámque potestatem divinâ ordinatione posuerunt patres nostri, nulla relinqueretur ratio tuendæ disciplinæ, nulla sacerdotio reverentia, nullum Episcopali ordini vestigium pristinæ dignitatis. Notum est jam omnibus, & pervulgatum causæ illius meritum. Neque Tu, ut rei veritatem assequâre, necesse habes peregrina documenta scrutari, cùm amplissima & certissima domi habeas. Interroga majores Tuos, & dicent Tibi. Plura sunt ab ijs hac de re edita, eáque Regijs tabularijs inclusa & asservata, quæ omnem dubitationem de medio tollunt, accedente præsertim perpetuâ & inconcussâ quadringentorum annorum observantiâ. Sta-

mus adhuc ad ostium & pulsamus, aperi Fili Charissime, aperi cordis Tui sinum vocibus Patris Tui, qui Te assiduò gerit in visceribus charitatis Christi, non minùs anxius de tua æterna salute, quam videt, & magno quidem cum animi sui dolore, apertè periclitari, quàm de Ecclesiarum Galliæ libertate, cui sustinendæ manum applicuit. Exigua sanè ab hac Regaliæ extensione accessio fieret ad Regiam Tuam authoritatem, & amplitudinem; sed non parùm nominis Tui laudi decederet, si in animis hominum suspicio oriretur, Te rei parùm consonæ æquitati patrocinium Tuum præbere. Hæc paulò uberiore affectu voluimus ad Te scribere, ut nihil intentatum relinquamus, quod Majestatem Tuam possit ab eorum consilijs abducere, qui præclarè secum, & cum rationibus suis actum iri putant, si summa illa conjunctio animorum, quæ majoribus Tuis Galliæ Regibus, Regnóque ipsi, cum Prædecessoribus nostris, átque Apostolica Sede, semper, & magna quidem cum utrorúmque utilitate, & Catholicæ Ecclesiæ singulari solatio, intercessit; quámque inter nos conservari, átque in dies magis mutuæ charitatis officijs colligari, in præsens, si unquam anteà, necessarium videtur, paulatim debilitari ac dissolvi incipiat. Quod improbum sanè lucrum (quantum ad nos pertinet) nunquam illi assequentur. Te enim, quæcunque hominum vel temporum iniquitas inciderit, intimo & constanti semper amore, (salvis Dei honore, & Sedis Apostolicæ dignitate) prosequemur. Quem interim quasi præsentem in spiritu charitatis arctè complectimur, dum Majestati Tuæ veram in utróque homine felicitatem ab immortali Deo precamur, & Apostolicam benedictionem amantissimè impertimur. Datum Romæ die 3. Martij 1681.

Marius Spinula.

INDEX

INDEX

Rerum notabilium, quæ in hoc Tractatu & in Appendice comprehenduntur.

Numerus primus signat librum. c. caput. n. numerum. p. paginam.

A.

Catalau-

 Constan-

Electionibus

F.

Feuda

G.

H.

I.

Imperatores

Concilium

Errata sic corrige.

pag. 31.	*lin.*	*23.*	*mediumi*	*Lege.*	*medium.*
p.	*66.*	*lin. 22.*	*4.*	*L.*	*5.*
p.	*86.*	*lin. 7.*	*Secundum.*	*L.*	*Primum.*
p.	*115.*	*lin. 10.*	*6.*		*deleatur.*
p.	*124.*	*lin. 12.*	*4.*		*deleatur.*
p.	*202.*	*lin. 23.*	*Basilicus.*	*L.*	*Basilius.*
p.	*255.*	*lin. 13.*	*7.*	*L.*	*4.*
p.	*291.*	*lin. 1.*	*veniunt.*	*L.*	*non veniunt.*
p.	*305.*	*lin. ult.*	*12.*	*L.*	*13.*

Cœtera Benevolus Lector emendabit

FINIS.

